# GRAMMATICA CELTICA.

E MONUMENTIS VETUSTIS

TAM HIBERNICAE LINGUAE

QUAM BRITANNICAE

DIALECTI CAMBRICAE CORNICAE ARMONICAE

NEC NON E GALLICAE PRISCAE RELIQUIIS

CONSTRUXIT

**J. C. ZEUSS**

PHILOS. DR. HISTOR. PROF.

VOLUMEN SECUNDUM.

LIPSIAE

APUD WEIDMANNOS.

MDCCCLIII.

# GRAMMATICA CELTICA.

E MONUMENTIS VETUSTIS

TAM HIBERNICAE LINGUAE

QUAM BRITANNICAE

DIALECTI CAMBRICAE CORNICAE ARMORICAE

NEC NON E GALLICAE PRISCAE RELIQUIIS

CONSTRUXIT

J. C. ZEUSS

PHILOS. DR. HISTOR. PROF.

VOLUMEN SECUNDUM.

LIPSIAE

APUD WEIDMANNOS.

MDCCCLIII.

# LIBER QUARTUS.

## DE PARTICULIS.

Nomine particularum comprehenduntur aut voculae flexionis expertes primitivae et plerumque originis obscurae, aut voces vel formulae ex aliis orationis partibus praesertim nomine petitae et idem agentes, scilicet alias voces comitantes et, quae his earumque flexionibus exprimi non possunt, varias rationes subtiliore modo indicantes et complentes. Quae particulae vel formae earum vice fungentes, praestantiorum praesertim partium orationis, nominis et verbi, comites, varia igitur agentes, aut accuratius describentes jutas voces, aut definientes, aut jungentes vel disparantes, aut affirmantes, negantes etc., singulis etiam capitibus describendae sunt secundum codicum nostrorum et monumentorum vetustiorum auctoritatem.

### CAPUT PRIMUM.

#### De adverbiis.

Adverbia, addita verbis ut adjectiva substantivis, praeter primitiva sunt plurimum ex adjectivis sumta in propria pro hoc munere forma. Fit tamen ea adjectio ad verbum (rarior est ad adjectivum vel adverbium aliud) etiam formulis quibusdam, in

quibus continentur substantiva, pronomina, praepositiones. Hae igitur formae formulaeque in hoc capite sunt enumerandae.

---

## I. Adverbia hibernica.

1. Adjectivorum forma adverbialis. Esse hanc dativi, generis neutrius, nisi malumus subintelligere subst. *cruth* (modus),* cum formis articuli hujus casus nudis non comite praepositione aliqua, patet ex his exemplis: *inbiucc* (gl. paulatim) Sg. 12ᵇ. *inbiuc iarum* (gl. paulo post; adj. *becc, bec,* parvus, paulus) Ml. 19ᵇ. *innephdilius* (gl. improprie; adj. *díles*, proprius) Ml. 28ᵈ. *intanisiv* (gl. secundum, adv.; adj. *tánise,* secundus, p. 316) Sg. 213ᵃ. *indimdu* (gl. passim; adj. *imde,* multus, p. 75) Ml. 35ᵇ. Alia, in quibus casus dignosci non potest; cum forma articuli IN: *inmár, inmór* (gl. admodum, supra modum) Wb. Sg. fq. *immou* (gl. magis) Ml. 22ᶜ. *inmenicc* (frequenter), *inmeincán* (gl. saepiuscule) Sg. 21ᵇ. 46ᵃ. *inmedón, immedón* (intra) Wb. Sg. *intæcmaingthech* (gl. fortuitu) Sg. 29ᵃ. *inchian riam* (gl. longe ante; adj. *cian* p. 21) Ml. 33ᶜ. *ní buncian riam* (gl. non multo ante) Ml. 32ᵇ. *inchomocus* (gl. fere, gl. juxta) Sg. 188ᵃ. 197ᵃ. IND ante vocales, liquidas: *indoa* (gl. minus; cf. *oa* p. 286) Cr. 33ᵇ. *indoll* (gl. ultra, nihil fecit; cf. praep. *ol*) Sg. 220ᵃ. *indemilt* (gl. moleste) Ml. 36ᵈ. *indandgid* (gl. nequiter; cf. Ml. 31ᵃ *andgaid, angaid,* nequam) Ml. 28ᵃ. *indinricc* (gl. digne; mox *inricc,* dignus) Wb. 7ᵇ. *indutmall* (gl. inordinate; adj. *utmall,* mobilis, Sg. 4ᵇ) Wb. 26ᵇ. *indinidleán* (gl. clanculum; mox adj. *inidil*, gl. clandestinus) Sg. 222ᵃ. *indichtarchu* (gl. inferius; *ichtar*, inferior pars, unde adj. *ichtarach*) Ml. 24ᵈ. *indlaigiu* (gl. minus) Ml. 35ᶜ. *indluindiu* (gl. commotius) Ml. 32ᵈ. *indremdédenach* (gl. praepostere) Sg. 212ᵃ. INT ante *s*: *nintsain* (gl. non aliter; adj. *sáin,* diver-

---

* Pron. *aile* in dativo cum subst. *cruth* sine articulo occurrit in Sg. 58ᵇ: *nach cruth ailiu* (aliter; ad verbum: aliquo alio modo; cf. p. 368). Cum articulo dativi formula *inchruth: inchruthsin, inchrudsin* (hoc modo; cf. p. 354) Wb. fq. *inchruth hí thall* (illo modo) Wb. 26ᵇ.

sus) Sg. 9[b]. *intsoer* (gl. libere; adj. *sóir*, *sóer*) Ml. 31[b]. *intserbu* (gl. amarius) Ml. 24[c].

Formula adverbialis adjectivi, quae hodie praecipue in usu est, cum praep. *co* (hibern. hod. *go*, gael. *gu*) rarius obvia: *hore predchas commaith et comalnas insosc.* (gl. salutate Ampliatum dilectum mihi in domino; i. e. quia praedicat bene et implet evangelium) Wb. 7[b]. *doberam armenmain colleir* (applicamus mentem nostram industrie; cf. adj. *léir* p. 283, et praep. *co* p. 580) Ml. 21[a].

2. Substantivorum formae et formulae adverbiales. Sequi solent et substantiva eandem formam adjectivorum adverbialem. Ita subst. *dia* (dies) in formula usitata *indiu* (hodie) Wb. Sg., quae tamen complenda est *indiuso*, ut sunt *inchruthso* (hoc modo), *indectso*, *indectsa* (hac vice, nunc; juxta quam *infectso* in forma accusativi, p. 233) fq. Addo alia: *indhé* (heri: *cid indhé*, gl. heri saltem; cf. *déthenachde*, gl. hesternus, Sg. 38[a]) Sg. 148[a]. *indeolid* (gl. gratis; subst. *deolid*, gratia, Wb. 2[c]) Wb. 26[b]. *indadbol* (gl. per Castor scitus, per pro valde, Prisc. 14, 3) Sg. 217[b]. *indemm* (gl. quippe; ortum, ut videtur, ex *indanmim*, germ. nämlich) Sg. 9[a]. Forma dativi curtata (ord. post., ser. II, p. 269) supponenda est in his: *inmade*, *inmadæ* (gl. sine causa) Wb. 19[b]. 19[d]. *indimmdae* (gl. examussim) Sg. 26[a].

Frequentiora sunt exempla substantivorum ejusdem formae exeuntium in *-ith*, *-thith*, *-did*, *-etid*, terminationes scilicet dativi abstractorum in *-u*, *-thu*, *-etu* (ord. poster., ser. IV, p. 273): *inchobaid* (gl. concinnenter) Ml. 14[d]. *indáirmith* (gl. summatim; an supponenda subst. *cobu*, *ármu?* cf. *áram*, numerus) Sg. 27[a]. *inchenadid* (gl. absque) Sg. 213[b]. *indoindid*, *indóendaid* (gl. semel, gl. singulatim; subst. *óintu*, unitas) Ml. 34[a]. Sg. 71[b]. *inbéstaid* (gl. forte) Sg. 12[b]. *ní intuasailcthid* (gl. non absolute) Ml. 32[d]. *inchechtartid* (gl. utrobique) Cr. 36[c]. *indsechtardid* (gl. extra) Sg. 213[b]. *indoracdid* (gl. dorice) Sg. 204[b]. *inchuartaigthith* (gl. circum) Sg. 218[b]. *indaicnetid* (gl. naturaliter; *aicned*, natura, e quo supponendum subst. abstr. *aicnetu*, naturalitas) Sg. 211[b].

Possit facile comparari hibern. *in* comes adverbii cum particula cambr. *in*, *yn*, indicante item adverbium, atque haberi inde praepositio peculiaris postulans dativum. Mihi quidem hibern. *in* nil est nisi articulus; vix enim deesse potest praepositio, facile autem articulus, quod scilicet etiam saepius fit in forma adver-

biali, ita ut dativus nudus appareat, comitante nec praep. *do,* quae dativo adesse solet, vel alia aliqua, nec articulo. Exempla: *todochai. gair biuc iartain* (gl. paulopostfuturum; i. e. futurum propinquum paulo post; supra *inbiuc*) Sg. 147[a]. *imthanu* (vicissim; subst. *imthánu,* accus. *innimthánad,* gl. talionem, Sg. 181[a], cf. et *tánise,* secundus) Ml. 21[c]. *isdiriug* (gl. recte) Wb. 17[b]. *isdiriuch andechor deg cinte persana* (gl. rectissime finit personas, pron.) Sg. 197[a]. *adbeir fornairchinnech féisne tossuch* (gl. primus Moyses dicit; i. e. dux vester ipse primum) Wb. 5[a]. Conferendus etiam nudus dativus *síu* (hoc loco, hic; e pronom. *se,* p. 353) et forsan *cetu, ciatu* (primum; de quo infra sub n. 6). Addo quaedam, in quibus dativi forma non manifesta est: *adbol baithigim* (gl. effutio, i. e. valde f.; supra *indadbol*) Sg. 56[b]. *made* (gl. sine causa; supra *inmade*) Ml. 19[c]. *moch* (gl. mane) Ml. 21[c]. *act ba samlid dúib* (si ita vobis est) Wb. 19[d]. *níbad ṡamlaid son* (non est ita; *samlid, samlu?* e rad. *samal*) Sg. 4[b].

Invenitur et nudus dativus numeri pluralis substantivorum sensus adverbialis: *nibiat rems. friu huaraib. biit rems. huaraib cen briath. leo* (gl. saepe verbis desunt praepositiones et praepositionibus verba, Prisc. 14, 2; i. e. non sunt praepositiones apud ea, verba, interdum, sunt praepositiones interdum sine verbis cum eis; dat. pl. *huaraib,* horis, i. e. interdum, a sing. *uáir,* p. 27, ut germ. vetust. *stundum*) Sg. 215[a]. Eodem modo se habet formula *díblinaib* (in duabus partibus, utrobique; cujus plura exempla transeuntis in usum pronominalem videsis sub pronomine, p. 374): *ní dene comrud frissinulcc arnabad hulcc diblinaib* (ne facias vindictam malo, ne sit malum in utraque parte, utrobique) Wb. 5[d].

Aliorum casuum praeter dativum proprium significando adverbio vix exempla aliqua proferri possunt. Juxta *indectso* scriptio *infectso* accusativum innuit, temporis, ut videtur, qui in aliis fortasse etiam obtinet, e. gr. *intain, intan* (cum, i. e. tempore quo). Genitivi adverbialis exemplum videtur *calleice* (gl. necessarium existimavi, Epaphroditum mittere ad vos; i. e. omnino) Wb. 23[d]. *

---

* Ejusdem significationis etiam *calléic: nírbu cogno. challéic* (non fuit cogn. omnino) Sg. 31[b]. *briathra aildi la cechtar de frialaile 7 menmae to-*

Formulae adverbiales substantivorum praesertim, interdum et adjectivorum, cum praepositionibus sunt plures. Exempla quaedam: *arécin* (per necessitatem, difficulter) Wb. 10[a]. *arthuus* (ad initium, primum) Ml. 19[b]. 29[a]. *archinn, archenn* (gl. adhuc) Wb. 2[a]. 25[a]. *archiunn* (gl. ante) Cr. 31[b]. *asdeg* (e familia, e domo, primitus, primum: *innani asdeg rochreitset hicr.*, gl. electorum dei; hib. hod. gael. *asteach*, domi) Wb. 31[a]. *foleith* (per se, separatim; proprie sub dimidio) Wb. 17[d]. Sg. 188[a]. 188[b]. *fodiud* (sub fine, postremo) Ml. 29[a]. *dogrés, dogress* (continuo, semper; cf. *gresach*, gl. continuus; *ingresgugud*, gl. continuatio, Ml. 28[a]. 28[b]. 32[a], et *gres*, memoria, monumentum, in inscriptionibus hibernicis vetustis) Wb. Sg. fq. *di éis* (gl. retro) Cr. 31[b]. *dichéin* (aliquando, dudum) Wb. 6[d]. *fride* (gl. interdiu) Cr. 33[c]. *fridei* (die) Wb. 9[a]. *inaidchi. fridei* (gl. nocte et die) Wb. 26[b]. *onnurid* (gl. ab anno priore) Wb. 16[c]. *iartain* (post tempus, postea) Wb. Sg. fq.

3. Adverbia numeralia, e. gr. *fodi* (bis), *fothir* (ter), et adverbia pronominalia, tam nuda quam cum praepositionibus consociata, e. gr. *siu, sund, sis* (hic), *cose* (adhuc), *cene* (jam), *oco, occo, occa* (una, germ. dabei) etc., inter numeralia, pronomina vel praepositiones enumerantur.

4. Adverbia loci peculiaris formae. In pluribus AN praemittitur: *inna huilisa asrubartmar ánall* (omnia haec quae diximus illic) Wb. 8[d]. *frie anall. frie desiu* (gl. ultra citra-

---

*gaise calleic la cechtar de* (gl. imponere verbis; i. e. verba simulata apud utrumque in alterum et mens fraudis omnino apud utrumque) Ml. 31[a]. Vox haec contracta videtur e pron *cach* et subst. obsoleto (*léic* = armor. *lech*, locus?). Invenitur etiam personas significans, posita loco pron. *cachhe, cachóen* (p. 367) in his: *isferr limm rafesid cid calléic* (gl. de spiritualibus nolo vos ignorare fratres; i. e. est melius mihi, quod sciatis etiam quisque) Wb. 12[a]. *am. ninfessed cách et ronfitir calléic* (gl. sicut qui ignoti et cogniti, ignoti ab hominibus et cogniti apud deum), *nonanich dia calléic* (gl. tentati et non mortificati; i. e. adjuvat deus nos quemcunque) Wb. 16[a]. *ni derscaigi dindhuiliu cheneul isdihilib im acheniuil feissin diroscai calléic* (gl. marg. de comparativo ad textum: fortissimi fuerunt Graecorum Ajax, Diomedes etc., omnibus tamen his fortior fuit Achilles, Prisc. 3, 1) Sg. 40[a]. *taressi eiusdem 7 nibi sem són im calléic* (gl. tantidem pro ejusdem, Prisc. 12, 6) Sg. 203[a]. *noch im ni rolsat som cumachtae inde diib calleic tri bas doinachtae crist* (gl. sic agebant omnia quasi qui nolint sub dei legibus vivere; i. e. non tamen meruerunt potestatem dei eorum quivis ob mortem humanitatis Christi) Ml. 16[d].

que) Sg. 71$^b$. *briathra na salm anall* (verba psalmorum ulteriorum, anteriorum; cf. praep. *ol*, et adverb. *indoll*, gl. ultra, supradictum) Ml. 26$^c$. *anias* (supra, c. gr. dixi, scripsi; cf. praep. *ós*, *úas*) Wb. Sg. fq. In adverbiis item designantibus regiones mundi: *frigrecia aniar et frietáil anáir* (gl. Illyricum regio inter Italiam et Graeciam; i. e. a Graecia in occidente et ab Italia in oriente, germ. westlich, östlich) Wb. 6$^d$. *indalanái antúaid alaile andess* (gl. duae arcti sunt; i. e. una in septentrione, altera in meridie, germ. nördlich, südlich) Sg. 67$^b$. *friu antúaid* (gl. in India Patalis celeberrimo portu sol dexter oritur, Beda de temp. rat. c. 29; i. e. ab eis in septentrione, germ. nördlich davon) Cr. 35$^c$. *antúaid cachndiruch* (gl. septentrio, qui et aparctias, flat rectus ab axe, faciens frigora; i. e. recte in septentrione, germ. gerade nördlich), *forlaim deis aniartúaid donfrimgáid biid circius. forlaim chlí anairtúaid biid aquilo* (gl. hinc dexter circius, a sinistris aquilo, Beda de nat. rer. c. 27; i. e. ad dextram in septentrione occidentali a vento principali est circius, ad manum sinistram in septentrione orientali est aquilo, germ. nordwestlich, nordöstlich vom hauptwinde) Cr. 19$^c$. Regiones mundi a Celtis denominari e partibus corporis versi in orientem, e parte anteriore vel posteriore, et dextra vel sinistra, jam supra monitum est (p. 67, not.). Deest illa particula, si manus dextra, pars sinistra etc. significatur, non regio mundi: *fa dess no fa thuaith* (gl. nil faciens in aliam partem declinando; i. e. ad dextram vel sinistram, ubi *fa* = *ba*, si non est pro praep. *fo*) Wb. 29$^a$. *

Adverbiis loci praemissae porro inveniuntur literae T et S, illa quietem in loco, haec motum in locum significans.

T praemissae exempla: *siu ná tall. siu et tall* (hic non illic, hic et illic) Wb. 3$^d$. 28$^c$. *inti thall* (gl. ille; i. e. is qui illic) Sg.

* De forma *airther*, *airthir* (πρoτέρω, in oriente) supra disputatum est (p. 283). Composita substantiva procul dubio sunt *tuaiscert* (regio septentrionalis), *descert* (regio meridionalis): *co feraib tuaisceirt er.* (cum viris septentrionalis Hiberniae) Annal. Ulton. ap. O'Con. 4, 238. *ren uib neill in tuaiscert* (ab O'Neillis septentrionalibus), *ri Dalaraide in tuaiscert* (rex D. sept.) Annal. Ulton. ap. O'Con. 4, 23. 205. 208. *giallu descirt herend* (obsides australis Hiberniae) Ann. Inisfal. ap. O'Con. 2, 37. *an deisciort Leatha* (in meridie Letaviae) Hymn. in Patric. str. 5. Jam occurrit in Cr. 33$^c$ *tuascerd.* (gl. ad boreales partes, ascendit sol).

197ª. *inna ranna aili asrubart tuas* (aliae partes, quas supra dixit) Sg. 22ª. *ciasidruburt frit tuas. ciasidruburt túas* (quamvis dixi tibi supra, quamvis dixi supra) Sg. 75ᵇ. 99ª. *túas inochtur* (gl. ex titulo frontis; i. e. supra in fronte, in inscriptione, paginae) Cr. 32ª. *tuas ocus tís* (supra et infra; cf. praep. *ís*, infra, unde et conjicienda formula vetusta *anís*) Glossar. Cormac. ap. O'Donov. p. 269. Designationes regionum mundi *táir, tíar* etc. non obviae, sed aut *airther* (p. 283), aut *anáir, aníar*, ut supra.

S praemissa: *soos* (gl. sursum) Wb. 20ª. *sech satuirn suas* (ultra Saturnum, planetam, sursum, non pertingunt) Cr. 18ᶜ. *conscuchad suas ar omun inna sín* (gl. lunam quasi futurae metu tempestatis aliquando altius cornu attollere numquid credibile est? Beda de temp. rat. c. 22) Cr. 33ᵇ. Formulam *sall*, quae conjici poterit secundum analogiam, non legi; *sís* (deorsum) occurrit in Wb.: *sís fucertar cech ingor suas fuscerdamni* (gl. spem sicut ancoram habeamus animae tutam; i. e. deorsum reponitur omnis ancora, sursum reponamus eam, spem) 34ª; *sís* etiam pronominale, cujus exempla sub pronomine enarrata sunt (p. 360. 361), referri poterit ad praep. *ís*, si statuetur significatio primitiva *abhinc infra*. E denominationibus regionum mundi mihi obvium in recentiore libro *siar* (versus occidentem): *muir siar* (mare occidentale) Annal. Inisf. ap. O'Con. 2, 37.

Ante consonam SA inficiens legitur in Cr. 33ᶜ: *sathuaid* (gl. ad septentrionem). Quaeritur, num pro *t* in eadem positione sit *ta* an *do?*

In his praefixis adverbiorum loci cum lateant procul dubio significationes quietis in loco vel motionis in locum, quaeritur an non sit supponenda antedictae particulae *an* significatio primitiva motionis a loco, et interpretanda e. gr. loquendi formula in supra dictis exemplis *anáir fri . ., aníar fri . ., antúaid fri . .* ab oriente ad . ., ab occidente, a septentrione ad . .? Quod etsi fuerit statuendum, ita ut hibern. vetust. *anuas* significet proprie *a superiore parte* (: *ished dosaig anúas óthá quod si ministratio rl. ished dosaig anúas;* i. e. hoc dicit a superiore parte inde a . . ., hoc dicit supra, Wb. 15ª. 23ᶜ), *anall* proprie *ab illa parte, illinc* (: *asrubartmar ánall*, diximus illinc, *cosse anall*, ad hoc illinc, hactenus, Wb. 7ᵈ. 8ᵈ), ut adhuc in hodierna lingua hibernica opponuntur *anuas*, deorsum, et *suas*, sursum,

*anios*, ab inferiore parte, *sios*, in inferiorem partem (O'Donov. p. 264. 265), tamen non infitiandum, eam significationem in multis esse debilitatam vel abolitam. Ceterum satis obscura sunt ea praefixa. Nam si etiam credere velimus *t* ortam e praep. *do* secundum analogiam compositorum ex eadem, difficile tamen erit eruere cetera, *s*, *sa*, quod etiam obtinet in nomine: *isósib* (gl. in altis) Wb. 2ᵇ, et *an*, in quo, cum non esse possit articulus ob liquidam *n* servatam ante tenuem (p. 234), forsan obsoleta exstat praepositio.

5. Adverbia temporis peculiaris formae. Sunt duo tantum frequenter obvia: *iarum* (postea), *ríam* (antea), derivata e praepp. *iarn*, *ren*, perdita *n*. Alia loci vel temporis adverbia obvia inter adverbia nominalia et pronominalia enumerantur.

6. Adverbia primitiva et quaedam obscurioris originis: *amne*, *etir*, *illei*, *immalle*, *immanetar*, *nammá*, *beos*, *cetu*. Adverbia temporis et loci pronominalia *and*, *sund* jam inter pronomina enumerata sunt (p. 358. 360).

AMNE (ita, sic): *isamne asruluús airi* (gl. et sic effugi manum ejus) Wb. 17ᵈ. *isnad dixnigedar nach æcne hóre isamne dognither* (gl. sic non est inter vos sapiens quisquam qui poterit judicare inter fratrem suum; i. e. non est sapiens aliquis, quia ita fit) Wb. 9ᶜ. *inmaith andubso amne* (num bonum hoc atramentum ita? cf. p. 234) Ml. 13ᵈ.

An ejusdem vocis alia forma est *amin?* Sg. 31ᵇ: *am. bid cogno. do æneus 7 nirbu cogno. challeic acht dorigni amin sic. peleus rl.* (gl. quasi ab Aeneus Aenides, sicut a Peleus Pelides, posuit Virgilius, Prisc. 2, 7). Ibidem 192ᵇ: *masued amin* (*: par* [ticip.] 7 *sic in reliquis masued amin*, gl. ad textum: sunt eadem et nomina et participia, ut armatus *ὁ ὁπλισθεὶς καὶ ὁ ὁπλιστής*, doctus etc., Prisc. 11, 5). Ab hodiern. hibern. gael. *amháin* (tantum) nimis differt.

ETIR, ITIR (omnino): *etir* (gl. omnino) Wb. 13ᶜ. *ni cumme etir són* (non idem omnino istud) Wb. 19ᵈ. *ní contalla obbad fair itir* (gl. difficillima recusatio tuae jussionis) Sg. 90ᵃ. *o nach mud etir* (gl. nullo omnino modo), *o nach múd etir són* (n. m. omnino istud) Sg. 25ᵇ. 203ᵇ.

ILLEI (huc): *dothuidecht lat illei* (gl. Marcum adsume et adduc tecum mihi) Wb. 30ᵈ. *dofoidid illei resiu rissa* (gl. dedu-

cite illum in pace, ut veniat ad me) Wb. 14[a]. Apud O'Donov. p. 268 *ille, ale*.

IMMALLE (una, simul). Scriptio frequentior haec *immalle* Wb. 9[b]. 13[a]. 13[b]. Sg. 40[b]. 189[b]. Ml. 31[b]. *nímalle act iscachæ foleith* (non una, sed quisque per se) Wb. 17[d]. Obviae etiam scriptiones *immallei, immalei, immelei* Wb. 4[b]. 10[a]. *isimmallei rofóitea* (gl. cum Onesimo, misi) Wb. 27[c]. An *illei* inde curtatum?

IMMANETAR (invicem, vicissim): *dechur eter corpu nemdi et corpu tal. et dechur eter corpu nemdi immanetar et dechur eter corpu tal. immanetar* (gl. alia corpora coelestia et corpora terrestria) Wb. 13[c]. Scriptio *immenetor: dagnítis dam intsabindai anísin immenetor* (gl. nomina Sabinorum suis praeponebant nominibus, Romani, et invicem Sabini Romanorum, Prisc. 2, 5) Sg. 28[a]. Num composita *imm-alle, imm-enetor* (cf. *imm* in *imchenda*, gl. anceps, Sg.), an pro *inmalle, inmenetor?* Posterioris *i* incipiens deest in Wb. 31[d]: *arnóis rechto manetar* (gl. invicem odientes, eramus, Tit. 3, 3).

NAMMÁ (tantum, solummodo): *nípathé indii beta thuicsi diiudeib nammá* (gl. vocavit non solum ex Judaeis) Wb. 4[c]. *issathorbe feisin són nammá* (gl. semet ipsum aedificat; i. e. est ejus ipsius utilitas solummodo), *acht nammáa issamlid istorbe són* (gl. nisi forte etc.; i. e. sed tantum ita est commodum hoc) Wb. 12[c]. *isindib nammá atá andliged* (gl. a capite solum composita; i. e. in eis solummodo est regula) Sg. 113[b]. *isfollus nanmá arbríg labrad ilbélre* (est clarum, tantum ob splendorem loqui variis linguis) Wb. 12[d]. Forma orta, ut videtur, e *namba,* ut germ. *nur* e *ne ware, niwer* (nisi esset, nonnisi, tantum). Cf. tamen cambr. *namyn,* et hibern. *cenmá, cenmithá.*

BEOS (adhuc): *bied afortacht linn beos* (gl. adhuc eripiet nos; i. e. erit ejus auxilium nobis adhuc) Wb. 14[c]. *isoca ataaid beos* (gl. ministrastis sanctis et ministratis) Wb. 33[d]. *hi scríbiunt dá carachtar beos* (gl. antiquam scripturam servamus; i. e. scribendo duas literas adhuc, pro aspirandá *t, th* ut veteres Graeci) Sg. 9[a].

CETU, CETA (primum): *ishé cetu rupredach dúib* (gl. sicut didicistis ab Epaphra; i. e. hicce primum praedicavit vobis) Wb. 26[c]. *ishé céetne fer ceta ruchreti diáis assiæ* (gl. primitius Asiae in Christo Jesu; i. e. est hic primus vir, qui primum credidit ex

Asiaticis) Wb. 7[b]. *apstil ceta thuidchetar issacumtach et fáithi sissi iarum* (gl. superaedificati vos super fundamento apostolorum et prophetarum in ipso summo angulari lapide Christo Jesu) Wb. 21[c]. Obvia et forma *ciatu: ithé ciatu ruchreitset diib* (gl. primitiae Achaicae) Wb. 14[a]. Sed conferendum procul dubio adj. *cétne*, primus, et supponendum forsan subst. *céte* (cf. p. 316. 564).

---

## II. Adverbia britannica.

1. Adjectivorum forma adverbialis. Cambrica adjectiva praemittunt particulam IN, YN: *iniaun, hiniaun, yniaun* (recte, via recta; *iaun*, rectus) Lib. Land. fq. *y gwelwn wr pengrych . . . ae uaryf ynnewyd eillaw* (videbam virum crispum, barba nuper rasa; *newyd*, novus) Mab. 1, 3. *dywedaf yn llawen* (dicam libenter) Mab. 1, 237. Obtinet eadem constructio post verbum substantivum in praedicato separato, nec non in adjectivo juncto cum substantivo, si completur sensus sequentibus vocibus: *hyn adywedaf ytti vot yntebic gennyf bot yntegach yr hacraf* (hoc dico tibi, esse persuasum mihi, esse formosiorem maxime deformem, e puellis), *bot ynwell gennyf* (esse melius mihi; adj. *tebic, tec, gwell*) Mab. 1, 4. 5. *dwy gostrel yn llawn owin* (duae lagenae plenae vino) Mab. 1, 239.

Contra deest etiam particula adverbialis interdum: *ar hit cynbran eithaf bet lychur* (secundum C., rivum, longissime usque ad L.) L. Land. 133. *mynych y dywedut* (saepe dicebas), *y mae mynych yr neb* (saepe accidit alicui; adj. *mynych*, frequens, cf. hibern. vet. *inmenicc* Sg.) Mab. 1, 11. 235. *kyscu ychydic aoruc hi* (dormire paullum coepit ipsa; adj. *ychydic*, paullus, parvus) Mab. 2, 46.

Cornica adjectiva ut cambrica: *ny welons yn fas* (non videbant bene) Pass. 64, 3. *i eth yn ru* (ibant celeriter) 176, 1. *y an scorgyas yn tebel* (ipsi eum tractabant male) 130, 3. *mara kewsys yn ta* (si dixi bene; de consonarum sequentium infectione p. 207. 219) 82, 3. Interdum legitur praemissa praep. *a* (cf. eam).

Armorica adjectiva adverbialiter constructa negligere jam particulam, patet e formulis frequenter obviis in Buh.: *duet mat* (bene aggressus, qui bene advenit, acceptus, salutandi formula), *credet glan, credet plen, credet sur* (credite certe, plene, secure). Vestigium ejusdem adhuc inveneris in Buh.: *te goar en mat* (scis bene) 48, 20. *duet eo en mat* (bene processit, puer) 108, 25.

2. Substantivorum formae et formulae adverbiales. Cambrica substantiva interdum praemittunt item particulam *in*, significantem lat. *ut*, gr. ὥς, e. gr. jam in glossis Oxon.: *hin map di iob* (ut Jovis filius), quae phrasis poterit haberi adverbii loco atque obtinet etiam post verbum substantivum, e. gr.: *ef adele bod en uab yr brenyn* (ipse debet esse filius regis) Leg. 1. 7. 1. *gwyr llychlyn yw y rei hynny. a march uab meirchawn yn tywyssawc arnadunt* (viri Scandinaviae sunt hi, et Marcus filius Marciani dux eis) Mab. 2, 380. Quae eadem particulae consociatio cum verbalibus substantivis vel infinitivis passim occurrit ad significandum participium praesentis activi (cf. p. 522).

Frequentius tamen substantiva cambrica, in significationem adverbiorum, loci et temporis praesertim, transeuntia, cum praepositionibus constructa inveniuntur, praeterea sine praepositione cum articulo vel etiam omnino nuda.

Formulae cum praepositionibus: *diminid, dirminid, diuinid, iuinid* (sursum), *diguairet, dirguairet* (deorsum; i. e. ad montem, ad solum, *di* = *y*, hibern. *do*) Lib. Land. fq. *y uynyd, y waeret* Mab. 2, 211. 246. 376. Eodem modo frequentius occurrunt in Mab.: *yma, yman* (huc et hic; = *do mag, magen*, in locum, in hunc locum, et *in mag*, in loco), *y maes* (foras; e *mages*, i. e. in campum, cf. p. 5), *ymywn* (in medium et in medio, intra, in). *in traus, ar traus* (porro, i. e. in directione) L. Land. fq. *yny vlaen ac yny ol* (ante et post; i. e. in ejus fronte et in ejus tergo) Mab. 2, 378. *yn amgen* (aliter, alio modo; opponitur *nyt amgen*, non aliter, i. e. scilicet, fq.) Mab. 3, 300. *ysgwers, ystalym* (dudum, jam dudum; i. e. inde a spatio temporis) Mab. 2, 229. 3, 14. *hyt nos, hyt dyd* (noctu, die) Mab. 2, 6. Peculiaris est formula subst. *oet* (aetas) cum pronomine possessivo infixo post particulam *eir* (= praep. *ar?*): *duw awyr na weleis i eir-*

*moet was well no thidi* (scit deus, quod non vidi unquam puerum meliorem te) Mab. 1, 14. *na chiglef eirmoet* (quod non audiverim unquam) 1, 10. Ob frequentiorem tamen usum adverbialem forma *eiryoet* (cum pron. 3. pers. *y*) omnibus personis juncta invenitur: *ny chiglefi kerd kystal a honno eiryoet* (non audivi cantum aeque dulcem cum hoc unquam) Mab. 1, 9. *morwyn deckaf a weleist ti eiryoet* (puella formosissima, quam vidisti tu unquam), *ny chlyweist eiryoet* (non audivisti unquam), *na welut eiryoet* (quod non videbas unquam) Mab. 1, 4. 8. 2, 7.

Formula ejusmodi duplicans praepositionem: *odyma* (abhinc, ab hoc loco; = *o-y-ma*) Mab. 2, 212. Addo hoc loco designationis cambricae regionum mundi exempla: *ar parth gullengin* (leg. *gulleugin* = *gulleuin*) *dir ecclwis. in parth gulleuin dir mainti* (ab ecclesia, a domo lapidea in occidente; cf. *yr gorllewin, hyt yggorllewin, parth ar gorllewin, y tu ar gorllewin* Mab. 2, 225. 238. 3, 268) Lib. Land. 231. 232. *wrth parth y dwyrein, yny dwyrein, parth ar dwyrein* (versus orientem) Mab. 2, 202. 225. 3, 268. *ar parth dehou* (ad manum dextram? in meridie? cf. *Deheubarth*, australis Wallia, apud Girald. Cambr.) Lib. Land. 216. *i parth guocled* (in septentrione; cf. *yr gogled, hyt y goglet* Mab. 2, 238), *i parth cled dir cruc* (a colle in septentrione; *cled*, sinister, concordantes ergo duae posteriores designationes cum hibernicis p. 67. 566, diversae duae anteriores) L. Land. 253. 257.

Formulae substantivorum cum articulo vel nudae: *yma* (hic; = *y ma?*), cui opponitur *hwnt* (illic; cf. p. 401) Mab. 2, 222. *y chwinsaf* (vespere) Mab. 2, 44. 216. *yr meitin* (mane) Mab. 2, 42. 48. *yr awrhonn* (hac hora, nunc) 2, 36. 55. *ar boreu* (et mane) 2, 242. *bore, bory* (mane) Mab. fq. *doe* (heri; hibern. vet. *indhé* Sg.) Mab. 1, 17. 23. 33. *doe ac echdoe* (heri et nudius tertius) Mab. 3, 19. *neithwyr* (nocte praeterita) Mab. 1, 247. 2, 8. 42. *diguairet guers* (deorsum aliquantum) Lib. Land. 251. *ruthur y wrthynt* (paullum ab eis) Mab. 2, 384. *teir blyned y bu ef felly* (tres annos fuit ita, in eo statu, amatus ab omnibus), *os uelly y byd* (si ita est; = hibern. vet. *samlid* ex adj. *samal*, cambr. *mal, fal*) Mab. 1, 21. 259.

C o r n i c a et a r m o r i c a dialectus loco particulae cambricae *yn* adhibent alias (p. 522), corn. *ow*, armor. *oz*. Armoricum exemplum part. *oz* cum subst.: *oz roen velly ruliet* (ut rex, ad

instar regis, vos geratis; germ. königlich) Buh. 38, 5. Frequentissima et haec particula cum infinitivo ad significandum participium (p. 522. 523).

Formulae substantivorum cum praepositionibus non infrequentes in iisdem dialectis.

In cornica: *omma* (leg. *emma, ema?* hic) Pass. 78, 2. 92, 2. 195, 3. *the ves, yn mes* (foras) 30, 4. 33, 4. *then dore* (deorsum, in solum, cambr. *di guairet*) 14, 4. *yn ban* (sursum, erectus) fq. *in deweth* (tandem, in fine) 40, 4. *yn leas* (saepe; cambr. *llaws*, multitudo) 22, 2. *yn gas* (odio, ludibriose) 191, 2. *a thesympys* (statim) 28, 1. 81, 2. 84, 2, sine particula: *desympys* 177, 3. *desimpit* Vocab.

In armorica: *ema* (hic; = *en ma*) Buh. fq. *en maes* (foras) 56, 17. 58, 2. 60, 11. *voar a maes* (foras, extra) 58, 4. *en hent* (*deomp en hent*, abeamus, germ. weg) 58, 8. *dan pret* (aliquando; i. e. ad tempus) 104, 11. *rac drem* (illico; i. e. ante visum) 10, 8. 28, 9. *rac ma tal* (statim; i. e. ante frontem meam) 126, 21. *a cren* (omnino, totaliter) 62, 4. *alies* (saepe; = *a lies*, corn. *yn leas*) fq.

Substantiva cum articulo vel nuda: *ama, aman* (hic; = *an ma, an man*) Buh. fq. *apret* (mox; = *an pret*, ut *abreman*, nunc, = *an pret man*) 8, 9. 32, 7. *cren* (omnino; cf. supra *a cren*) fq., et ita fortasse plures e voculis additis ad augendum sensum frequenter in Buh.: *lem, spes, splet, scaff, sider*. Composita sine articulo: *meurbet* (valde; i. e. magnam rem) 16, 15. 54, 21. *tizmat* (illico) 32, 19. 160, 7. 164, 17. Substantiva cum adjectivis vel pronominibus sine praepositione vel articulo: *pell amser* (diu) Buh. 28, 2. *guellaf pret* (alibi *gant guellaf pret*, optime) 114, 2. 176, 6. *quentaf pret* (primum) 10, 19. 32, 9. *nep ten, nep tro, nep quis* (aliquo modo), *pep tro, pep quis* (omni modo, omnino) fq. *pep tu* (omnino, certe, alibi *a pep tu*) 14, 1. *pep lech* (ubique) 68, 1. *pep amser* (semper) 106, 9.

3. Formulae adverbiales e pronominibus et substantivis. Cambricae: *gweithon, weithonn* (nunc; = hibern. *infechtso*, hac vice, e subst. *gweith, fecht*) Mab. fq. *yr awrhonn* (nunc) Mab. 2, 36. 55. *hediw* (hodie) Mab. fq. *heno* (hac nocte) Mab. 1, 6. 32. *heibaw* (hac via) 1, 237. 2, 242. *peunyd* (quotidie) 1, 236. 267. *peunoeth* (quavis nocte) 1, 293. *eilwers* (alio spatio)

in loquendi formula: *pob eilwers* (unus post alterum) Mab. 2, 17. 39. 3, 266.

Cornicae: *hetheu* (hodie) Vocab. *hethou* Pass. 157, 4. *haneth* (hac nocte) 44, 3. 123, 4, per pleonasmum *yn nos haneth, haneth yn nos* 49, 2. 63, 2. 239, 3. *leman, lemyn* (hic, nunc) fq. *pubur* (semper; i. e. quavis hora) 171, 1.

Armoricae: *endez* (hodie; = *hendez*) Buh. 30, 11. 58, 14. *heflene* (hoc anno) 192, 18. *breman, abreman* (nunc; = *pretman, an pret man*, hoc tempore) fq. *bepret* (semper; = *pep pret*) fq. Non coalescentia *pep tro, pep tu, pep lech* supra.

4. Praepositiones adverbialiter positae. Cambricae, *a.* nudae: *kynt* (ante), *gwedy* (post): *mal kent* (ut antea) Leg. 2. 5. 2. *y fford ydeuthum gynt* (via qua veni antea) Mab. 1, 10. *hyspys yw genyfi na chynt na gwedy na chiglefi* (persuasum mihi est, quod nec antea nec postea audiverim), *na chiglef eirmoet nachynt nac gwedy* (quod non audiverim unquam nec antea nec postea) Mab. 1, 9. 10. *b.* auctae terminationibus: *yna* (tunc, de tempore), *yno* (ibi, de loco; num utrumque e praep. *yn?*), *odyna, odyno* (exinde, ex eo tempore, loco), *racko* (illic), *gynneu* (modo), *drwod* (trans, germ. hinüber), *isot* (deorsum), *uchot* (sursum): *ac yna y menegeis i* (tunc demonstravi ego) Mab. 1, 5. *glewlwyt oed yno* (Gl. erat ibi) 1, 1. *ac odyna ti awely* (inde videbis), *ual na allei owein vynet odyno* (ita ut non posset O. ire inde, ex eo loco) 1, 7. 14. *y gwr hir racko mae arthur* (vir longus illic est A.) 1, 241. *y deuthpwyt attaw gynneu* (ventum est ad eum nunc modo) 2, 391. *dos yna drwod* (transgredere inde), *y deuei drwod* (transgressus est, fluvium; kam hinüber) 1, 32. 274. *gweitheu uchot. gweitheu issot* (modo sursum, modo deorsum) Mab. 2, 200.

Cornicae, nudae: *kyns, kens* (antea) Pass. 194, 2. 254, 2. Auctae: *ena, ene* (tunc) fq. *yno, ynne* (ibi) 77, 3. 233, 4. *thy* (illuc, in eum locum) 176, 2. *isot* (gl. deorsum), *huchot* (gl. sursum) Vocab. 8[b].

Armoricae, nudae: *euel quent* (ut antea) Buh. 154, 16. *goude ez vezo soutenet* (postea sustentabitur) 108, 19. *me carhe gouzout quet goude* (scire velim postea) 170, 18. Auctae: *eno* (ibi, hic), *ahanen* (inde, ex hoc loco; e praep. *a*, ex, de, ut *ahanoff*, de me) Buh. fq.

5. Adverbia primitiva vel obscurioris originis. Cambrica: *neur, byth, ettwa, namyn.*

NEUR (jam): *achynn kyflauanu o neb arnaw. neur daroed y arthur lad y benn* (et antequam accederet aliquis ad eum, cervum, jam abscisum erat ei caput ab A.) Mab. 2, 22. *aphan ordiwedassant y llu. neur disgynassei arthur aelu* (cum processerunt copiae, jam descenderat A. cum exercitu) Mab. 2, 380. Addo exempla formarum NEU et NEUT: *neu chwitheu pan doethawch. neur doetham y erchi olwen dyuerch* (jam vos cur venistis? venimus quaesitum O. filiam tuam) Mab. 2, 219. *y gwr racco neut marw haeach* (vir ille jam mortuus est) 2, 59. *aminneu neut ydynt yn gynyon boneu vy esgyll* (jam sunt destructa fragmenta alae meae) 2, 233. Quaeritur, an non sit *neu* forma primaria, ex qua *neur* cum praeterito, *neut* cum praesente?

BYTH (augens significationem verbi): *ar llew vyth yn disgrechu* (et leo multum, instanter, ejulavit) Mab. 1, 36. *yrofi aduw mi arodaf idaw uarch ac arueu byth* (per deum, ego dabo ei equum et arma certe) 1, 29. *ny doeth vyth drachefyn* (non reversus est unquam iterum), *ny dywedaf ynneu eir byth* (non dicam verbum amplius) 1, 32. 262.

ETTWA (adhuc, jam): *nyt oet ymi ettwa wreicka* (non aetas mihi adhuc ducendi uxorem) Mab. 2, 199. *peth or eneit ettwa* (aliquid vitae adhuc, in mortuo) 2, 58. *nywnn awyt iach iawn ettwa* (nescio, an jam sat sanus sis) 2, 56.

NAMYN (tantum): *namyn vn mab mam a that oedwn i* (tantum unus filius matris et patris eram) Mab. 1, 2. Cf. hibern. *nammâ;* cambrica tamen particula cum negatione transire solet in significationem conjunctionis *nonnisi, excepto.*

Cornica. Frequentiora sunt *byth* (omnino), *par* (valde), illud augens significationem verbi, hoc adjectivi. Praeterea: *neffra, neffre* (semper) Pass. 5, 4. 17, 4. 73, 1. *poran* (recta, statim) 66, 3. 210, 3. *neman* (= cambr. *namyn*) fortasse conjici poterit e Pass. 82, 4 (pro *menas*). 146, 2.

Armorica: *neuse* (tunc), *quen* (ita, tam, ante adjectiva), *cals* (satis) in Buh. frequenter obvia. Commonefacit *neuse* cambrici *neu, neur; quen* cambrici *kyn-*, nisi praeferendum adj. *caen, cain* (bonus). Addo alia quaedam obscurioris originis: *hiuiziquen* (jam, abhinc) Buh. 28, 22. 122, 1. 188, 11. *bizuiquen, bizviquen*

(unquam) fq. *bezcoat* (nunquam) 160, 90. *guitibunan* (simul) 50, 23. 130, 6. 200, 14.

---

# CAPUT SECUNDUM.

## De praepositionibus.

Sunt praepositiones, praecedentes substantiva posita in casibus obliquis, in linguis celticis aut propriae et singulares, aut nominales, vel substantiva, vix adjectiva, quae una cum propriis praepositionibus adhibentur ut singulares. Casus obliqui, quos regunt propriae, sunt tantum dativus et accusativus, in lingua hibernica vetusta certo adhuc usu discreti. A substantivis nominalium regi genitivum, non est, quod moneatur.

---

## I. Praepositiones hibernicae.

### A. Praepositiones propriae.

Sunt monosyllabae vel bisyllabae, quarum una pars regit sequentis substantivi aut dativum aut accusativum, pro significatione sua, scilicet quietis in loco vel motionis in locum, pars altera solum dativum, tertia solum accusativum. Secundum hunc ordinem enumerantur hic, ratione praeterea habita vocalium vel consonarum, a quibus inchoantur vel finiuntur.

1. Praepositiones cum dativo et accusativo: *ar, in, fo, for, con (co), imme.* Usus casuum idem est, qui in aliis linguis, dativi ad designandum statum quietis, accusativi post verba motum designantia.

AR, cum pronominibus suffixis AIR interdum ER, ut in compositione AIR, ER, IR (e vetusta forma gallica *are-*, et inde inficiens sequentes consonas, p. 6. 196), pro utroque casu a significatione locali primaria (lat. *ad, apud*, germ. *bei, an*) abstrahitur in

alias quasdam; pro dativo in significationes praepositionum latinarum *supra* et *pro* (i. e. loco), pro accusativo praepp. lat. *pro* (i. e. propter), *causa*.

Exempla cum dativo: *archiunn* (ad caput, ad faciem; gl. ante; opponitur *diéis*, gl. retro) Cr. 31ᵇ. *armochiunn* (ad faciem meam, coram me, apud me, fuit amicus) Wb. 14ᵈ. *arachiunn*, *ararciunni* (coram eo, nobis) Wb. fq. *nindías biis archiunn focheirt* (gl. quod futurum est seminas; i. e. non calamus est in capite, ad initium, quod seminas) Wb. 13ᶜ. *ar cach óen laithiu* (quotidie) Cr. 25ᶜ. *ni artu ni nim ni domnu ni muir ar nóib briathraib rolabrastar cr.* (nec altitudo nec coelum, nec profunditas nec mare supra sacra verba quae locutus est Christus; non est ad verba, i. e. non attingit, non superat) Incant. Sg. *arnab uilib cumactib. arnaib grádib nemdib* (gl. supra omnem principatum et potestatem, constituens in coelestibus) Wb. 21ᵃ. *aśuidigud aranmmaimm dilius* (positio ejus, pronominis, pro nomine proprio) Sg. 27ᵃ. *cachae dośuidigud aralailiu* (gl. invicem pro se posita) Sg. 28ᵇ. *iscoibnessta .x. do .g. 7 .c. combiid cachae aralailiu* (est affinis x literis g et c, ut sit quaevis pro alia) Sg. 11ᵇ. *ar erchru* (gl. pro defectu) Ml. 31ᵃ. *arnaib damdabchaib* (gl. pro torcularibus) M'. 24ᵈ. *arnaib mignimaib* (gl. pro male actis) Ml. 27ᶜ. *arnaib huilib geintib ecnib .ı. arnaib foirtrib* (gl. Graecis ac barbaris, sapienti bus et insipientibus, debitor sum, praedicare debeo; = *donaib*) Wb. 1ᵇ.

Cum accusativo: *aruntáa uili techt archenn cr.* (gl. nostra congregatio in ipsum; i. e. superest nobis omnibus venire ad faciem Christi) Wb. 25ᵈ. *isarchenn focheda dodechommar* (gl. in hoc positi sumus in sollicitudine pro vobis; i. e. in faciem tribulationis, usque ad tribulationem pervenimus) Wb. 25ᵃ. *árse* (propter id, propterea) Wb. fq. *stipendium ainm indlóge doberr domiledaib armilte* (stipendium nomen mercedis, quae fertur militibus pro militia, propter militiam) Wb. 3ᶜ. *ni aroén fer roces.* (gl. pro nobis omnibus tradidit illum; i. e. non propter unum virum passus est), *ciacheste aririss cr.* (gl. nemo moveatur in tribulationibus istis; i. e. quia patimini propter fidem Christi) Wb. 4ᵇ. 25ᵃ. *ni arnert indomuin guidmit act isarchrist* (gl. obsecramus pro Christo; i. e. non ob virtutem mundi, non virtutem mundi precamur, sed ob Christum) Wb. 15ᵈ.

Alia quaedam, in quibus flexione non discernitur dativus vel accusativus: *arairchissecht dúibsi* (gl. pareens vobis) Wb. 14ᶜ. *ni áirmithi ar aithis* (non ducendum in culpam, habendum pro culpa) Wb. 15ᵈ. *desmrecht insin ar aimsir deirb* (exemplum hoc de, pro, tempore certo) Sg. 66ᵇ. *deich mili briathar ar labrad ilbélre* (decem milia verborum ad loquendum varias linguas) Wb. 12ᵈ. *isarbethid dúibsi tiagmini bás* (pro vita vestra, ut vivatis vos, accipimus nos mortem) Wb. 15ᵇ. *isarbiad predchit* (praedicant pro victu) Wb. 24ᵃ. *ar omun inna sín* (gl. metu tempestatis) Cr. 33ᵇ. *arimmgabáil ménaichthe* (gl. euphoniae causa) Sg. 8ᵇ. *arlí* (gl. propter gloriam) Wb. 15ᵃ. *arbrig* (ob splendorem, ostentationem) Wb. 12ᵈ. *arluach* (gl. propter foenus) Sg. 41ᵇ. *ardechor* (gl. differentiae causa) Sg. 28ᵃ. *arcáinduthracht* (gl. propter bonam voluntatem) Wb. 23ᵇ.

Coalescentis praepositionis cum pronominibus suffixis exempla. Pron. sg. 1. pers.: *cofardumthésidsc triguidi náirium hifarnirnigdibsi* (gl. ut adjuvetis me in orationibus pro me ad dominum) Wb. 7ᵃ. 2. pers.: *guidimse dia nerutsu* (precor deum pro te; *náirium, nerutsu* cum *n* praemisssa, p. 55) Wb. 27ᵈ. *guide dæ erutsu dogréss* (gl. sine intermissione habeo tui memoriam; i. e. orationem dei pro te semper) Wb. 29ᵈ. 3. pers.: *nihed améit nonchretidsi act fodaimid fochidi airi* (gl. non solum, ut in eum, Christum, credatis, sed etiam ut pro illo patiamini) Wb. 23ᶜ. *airi, isairi* (propter id, ideo) frequens loquendi formula. Plur. 1. pers.: *hóre dorrigeni cr. anuileso erunn ni uisse do neuch iarum buith inaccobor colnidiu* (quia fecit Christus omne hoc pro nobis, non justum alicui postea esse in voluntate carnali) Wb. 15ᵈ. 2. pers.: *intain nombiu ocirbáig áirib* (gl. confundor in vobis; i. e. cum sum glorians de vobis) Wb. 20ᵃ. *lairnigdi airib féisne* (gl. orantes simul et pro nobis; i. e. in oratione pro vobis ipsis) Wb. 27ᶜ. *atá leusom diforcrid andudesta airibsi* (gl. id quod vobis deerat ipsi suppleverunt, Fortunatus et Achaicus) Wb. 14ᵃ. *doluigimse airibsi* (dono, remitto vobis; = *duibsi*) Wb. 14ᵈ. *isairiubsi* (gl. propter vos) Wb. 15ᶜ. *ismenic anirnichthe airiubsi* (est frequens eorum oratio pro vobis) Wb. 17ᵃ. *conroigset dia nairiuibsi* (gl. illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum) Wb. 16ᶜ. *guidid dia eruibsi dogress* (gl. semper sollicitus pro vobis, Epaphras) Wb. 27ᵈ. 3. pers.: *tesbanat bóill áiriu* (gl. imbecilles; i. e. desunt membra eis) Wb. 11ᵈ.

*andorigeni dia airriu de maid* (quod fecit deus eis boni; = *doib*) Wb. 21[d]. *mór ní asdénti ni airriu* (magnum aliquid faciendum de eis, magni habendi sunt) Wb. 15[a]. *fogur cechtar de aralailiu 7 foger na liter naile airriusom* (gl. i et u vocales, quando mediae sunt, alternos inter se sonos videntur confundere, Prisc. 1, 2; i. e. sonus utriusque pro altero et sonus aliarum literarum pro eis) Sg. 4[a]. *ciadudrigni dia mór dimaith erriu* (gl. non in pluribus eorum bene placitum est deo; i. e. quamvis fecit deus multum boni eis), *isirchride atellad errusom* (gl. haec omnia in figura contigebant illis, Judaeis) Wb. 11[a]. *ba uisse hirnaigde erru ba liach ánepeltu* (gl. aemulationem dei habent non secundum scientiam, Judaci, Rom. 10, 2) Wb. 4[d]. Notanda est hujus personae pluralis duplex proprietas, duplicata *r*, et terminatio *-iu*, *-u* pro utroque casu, cum alias pro dativo inveniatur *-ib* (p. 342). Ad hoc addo locum, in quo uterque casus promiscue positus invenitur post idem verbum: *dorigeni dia armaccaib isrl.* (gl. haec omnia mirabilia; i. e. fecit deus in filiis Israel), et mox: *innahi dorigeni dia ar maccu isrl.* (gl. scripta autem sunt haec) Wb. 11[a]. Post hanc praepositionem certe usus casuum non tam stricte discretus fuerit, quam post praepositionem sequentem.

IN formam primitivam hanc ante vocales et medias servat et tantummodo mutat in aliis positionibus excutiendo, assimilando vel etiam condensando liquidam suam *n* secundum regulas (p. 52 sq.). Significatio, ut usus, eadem, quae est hujus praepositionis etiam in affinibus linguis.

Cum dativo: *primgeinde som do hireschaib in heseirgiu et in áiritiu indocbále* (gl. est ipse primogenitus; i. e. primogenitus fidelibus in resurrectione et receptione gloriae) Wb. 4[b]. *inengraicc anm̄ae aitherrech.* (gl. loco patronymicorum, invenimus possessiva) Sg. 30[b]. *bad indiutti* (gl. tribuit in simplicitate) Wb. 5[d]. *robói som ingalar* (gl. infirmatus; i. e. erat in morbo, aegrotabat) Wb. 23[d]. *indfoisitiu ingiun imfolngi induine slán* (confessio in ore facit hominem salvum) Wb. 4[d]. *cosmili friadam ingnímaib* (similes Adamo in actionibus; Wb. 14[c]: *cosmuilius ignímaib*, minus bene) Wb. 13[d]. Excussa vel assimilata *n*: *oc tuiste dúile hitossuch* (apud creationem mundi in initio), *ismé féin asbiur itossuch* (gl. Christus per nos praedicatus est, per me, per Silvanum et Timotheum; i. e. me ipsum primum dico) Wb. 5[c]. 14[c]. *isair-*

*dircc icachthir* (est celebre in omni terra) Wb. $1^a$. *iccach lucc* (gl. in omni loco), *isirdirc forniress icach lucc* (gl. in omni loco fides vestra) Wb. $7^d$. $24^c$. *ammi irlaim hicach láo dodul martre* (sumus parati quotidie ad suscipienda martyria) Wb. $4^b$. *iccach æcnu asæcne dodia* (gl. in dei sapientia non cognovit) Wb. $8^a$. *icomairbirt núidi* (gl. in novitate spiritus, servimus, i. e. in novo testamento) Wb. $3^c$. *ambess hicridiu* (quod est in corde) $5^d$. *adfiadar isoscelu* (asseritur in evangelio) $18^c$. *am. donairchet hi fáithib et rofiugrad irrect et am. asnindedur issoscélu* (gl. secundum scripturas) $13^a$. *bad hi forcitul* (gl. qui docet in doctrina) $5^d$. *cretem bes hifarcridiu* (fides quae est in corde vestro) $7^d$. *mabeid hibarcumung* (gl. quod ex vobis est; i. e. in vestra potestate, = *hi far c.*) $5^d$. *imbrecairecht* (gl. in astutia, ambulantes) $15^b$. *illobad et legad* (gl. in corruptione, seminatur) $13^d$. *ni bí som illestur ferce* (non est in vase irae, deus) $22^b$. *inmedón, immedón* (in medio) Sg. $151^b$. $157^b$. *rofiugrad irrecht* (praedictus in lege) Wb. $18^c$. *am. rofiugrad irrúnaib recto* (gl. velamen in lectione veteris testamenti) $15^a$. *condán éolich irrúnaib deachte* (gl. ad inluminationem scientiae) $15^b$. *forcomnacair buith a maiccsom hi róim* (supponitur esse filium ejus Romae) Sg. $148^a$.

Cum accusativo: *in aér* (gl. in aera, loquentes) Wb. $12^d$. *conitucca in ætarcne caich* (veniat in cognitionem cujusvis) Wb. $12^c$. *in óen chorp* (gl. in unum corpus, baptizati sumus) $12^a$. *indóiri* (in captivitatem, ducitur populus) $12^d$. *athuidecht icride tarési dæ* (gl. nolite locum dare diabolo; i. e. eum ducere in cor loco dei) $22^b$. *icride cáich* (gl. sermo domini currat, i. e. in cor cujusvis) $26^a$. *tintuuth imbélre naill* (interpretatio in aliam linguam), *abelru imbélre* (gl. interpretationem habet; i. e. e lingua in linguam) Wb. $12^d$. $13^a$. *doróigu dia immaccu do* (elegit deus in filios sibi) Wb. $4^b$.

Ante *n* incipientem substantivi deesse solet *n* praepositionis: *ainmnathar inim et italam* (gl. in coelis et in terra nominatur) Wb. $21^d$. *nihed notbeir inem* (non hoc fert te in coelum) $6^c$. *atá anísiu inúiethnissiu* (est hoc novo tempore) $10^d$. Ante *l*, *m*, *r* quoque modo deest notatio assimilationis, modo adest. Omnino autem ei locus esse non potest ante *n*, *m* relativam, vel *m* pronomen possessivum infixum, si praecedunt ante consonas: *inmagen indéntar* (locus, in quo fit) Prisc. Cr. $63^a$. *loco imbítis* (locus, in

quo erant) Wb. 10[d]. *loc imbiat* (locus, in quo sunt; *i-n-d.*, *i-m-b.*, cf. p. 349) Sg. 35[a]. *remchuimriug et imchuimriug* (gl. saepe me refrigeravit; i. e. ante captivitatem meam et in captivitate mea) Wb. 30[a]. *dofuthrisse abuith imgnáis féin* (gl. volueram mecum retinere; i. e. volui eum esse in consuetudine mea) 32[a].

Peculiaris est forma IS, ISS (pro *ins-*) ante articulum, assumta *s*, ut fit in aliis praepositionibus (p. 61). In dativo numeri singularis: *buith dunni issintodochidiu* (gl. cum autem venerit, gl. vita futura; i. e. esse nos in futuro) Wb. 12[c]. *isinchruthsin bimmi nóibni* (gl. secundum ambulemus spiritum; i. e. hoc modo sumus sancti) Wb. 3[d]. *nisinchomairbirt arsid* (gl. non in vetustate literae) 3[c]. *ataat ilchenéle bérli isinbiuthso* (sunt multa genera loquelae in hoc mundo) 12[d]. *issinmaginsin* (in hoc loco) Sg. 30[b]. *dobérat huili acoibsena isindlaosin* (ferent omnes rationes suas hac die) Wb. 6[b]. *issindrélad* (gl. in manifestatione) 15[b]. *issindirnigdi cenchumsanad* (in oratione sine intermissione) 24[c]. *cursagad et taidbsiu pectho isindepistil tóisich dilgud et comdidnad isindedenich* (reprehensio et demonstratio peccati in prima epistola, remissio et inclinatio in ultima) 14[d]. In accusativo deficit *n* articuli: *ishi iarfaigid* (gl. in inquisitionem) Ml. 31[a]. *ni tucsam loun linn ishibithsa* (gl. nihil intulimus in hunc mundum) Wb. 29[b]. Sunt tamen etiam ejusmodi exempla dativi: *amal isilóu* (gl. sicut in die, honeste ambulemus; cf. supra *isindlao*) Wb. 6[a]. Pluralis numeri dativus et accusativus: *rofitemmarni bes sonirt forniressi isnaib fochidib* (scimus quod firma est fides vestra in tribulationibus) Wb. 14[b]. *ní ecen anisiu dogrés isnaib sonaib hibí cosmailius* (gl. hoc non in omnibus consimilibus vel univocis solet fieri, Prisc. 8, 1) Sg. 138[b]. *isdia bendachthe isna bidthu* (gl. benedictus in secula) Wb. 4[c].

Notanda porro geminata *n* praepositionis ante pronomina: *innachomalnad et inna precept* (gl. attende lectioni; i. e. in ejus impletione et doctrina) Wb. 28[d]. *asrochoili innachridiu* (gl. qui statuit in corde suo) Wb. 10[b]. *afil innarcridiuni* (gl. scripta in cordibus nostris) Wb. 15[a]. *hóre attá innarleid* (gl. si deus pro nobis; i. e. in latere nostro) Wb. 4[b].

Praepositio *in* cum pronominibus suffixis pro dativo. Sing. 1. pers.: *atá spirut dée indiumm* (est spiritus dei in me) Wb. 10[b]. *manudfel inspirut nóib indiumsa* (si est spiritus sanctus in me)

11[c]. 2. pers.: *nitta ní indit móide* (gl. ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est! i. e. non est in te quod glorieris) Wb. 2[b]. 3. pers. masc.: *nanglanad tri ithirgi connabæ nii indid* (gl. probet se ipsum homo; i. e. purget se per poenitentiam, ne sit aliquid in eo) Wb. 11[d]. Fem.: *intairissem donairissid indi* (firmitas qua perstatis in ea, fide; *iress*, fem.) 14[c]. Plur. 1. pers.: *conroib irgal désercce inspirto indiunn* (gl. spiritum ferventes; i. e. ut sit fervor amoris spiritus in nobis) Wb. 5[d]. *indiunni* (in nobis) 14[c]. 22[c]. 2. pers.: *corro aitreba indiib* (gl. induite vos dominum; i. e. ut habitet in vobis) Wb. 6[b]. *ó neurt deachte aneséirgesin indibsi* (gl. vivemus ex virtute dei in vobis) 18[b]. 3. pers.: *comthinól innanóib asberr tempul doib hóre atreba cr. indib* (gl. crescit in templum sanctum; i. e. communionem sanctorum dicit templum, quia habitat Christus in eis) Wb. 21[c]. *leth ngotho indibsem* (dimidium vocis in eis) Sg. 5[a]. *forcell dineurt inna deserce robbi indibsom* (gl. supra virtutem voluntarii fuerunt; i. e. testimonium de virtute amoris, qui fuit in eis) Wb. 16[c].

Accusativi sequentia reperi exempla: *forceinnfitis anmann inte* (desinerent nomina in eam, literam f) Sg. 6[a]. *intesin* (gl. in ipsam) Sg. 199[a]. 209[b]. *toddiusgat guth nintiu* (gl. consonantes movent, vocales; i. e. movent vocem in eas) Sg. 7[a]. *intan domberam armenmain intiu colleir* (gl. percipere dicimur quando adcommodata aure etc.; i. e. cum applicamus mentem nostram in eos industrie) Ml. 21[a]. *arafóimtis intiu són* (reciperent in se) Ml. 28[c]. Ex his etiam conjici possunt ceterae personae: *intium* (in me), *intit* (in te) etc. Cf. p. 55.

FO (sub). Cum dativo: *fodeud* (gl. in fine; i. e. sub fine) Sg. 9[b]. *foen aicciund* (gl. sub uno accentu, proferuntur composita; = *fo oen*) Sg. 74[b]. *condumfel fomám pectho* (gl. venundatus sub peccato; i. e. ut sim sub jugo peccati) Wb. 3[c]. *ni fó armáam ataid* (gl. sine nobis regnatis; i. e. non sub nostro jugo estis) Wb. 9[a]. *bieit anamait foachossaib som* (erunt ejus inimici sub pedibus ejus) Wb. 32[c]. *foichlorib* (gl. sub curatoribus) Wb. 19[d].

Cum accusativo: *diagmani fobaithis* (subimus baptisma) Wb. 3[a]. *tect fosmachtu rechto* (ire sub ritus legis) 19[d].

Coalescit, ut praep. *do*, cum articulo: *inne bess fonfogursin* (sensus qui est sub hac voce) Wb. 12[d]. *fonchath* (gl. sub Marte) Sg. 44[a].

Exempla quaedam cum pronominibus suffixis: *dodchommar foi* (praecedit *moidem*, laus, fem.) Wb. 23ᵈ. *dochruthugud inna liter foib* (gl. ad earum formas; i. e. literarum sub eis) Sg. 4ᵃ.

FOR, rarius FAR, ante articulum et ante pronomen *an* relativum infixum, quae a vocalibus incipiunt, *s* adjungens (p. 61). Significatione convenit fere cum praep. germ. *über*, post quam etiam uterque sequitur casus, cum lat. *super*, *supra* accusativum requirat, sive praecedit sive non praecedit verbum motionis.

Cum dativo: *doloscud foraltóir* (ad comburendum super altare) Wb. 10ᵈ. *líntar lán difín foraltóir demne* (gl. calix daemoniorum) Wb. 11ᵇ. *cen chaille foraciunn* (gl. non velato capite, mulier; i. e. sine velamine super caput suum) Wb. 11ᶜ. *robbói forainds̊liucht som* (erat in sensu ejus, ei in animo) Sg. 178ᵇ. *arna conroib dethiden forneuch* (ne sit cura de aliqua re) Wb. 15ᵈ. *forcach réit* (gl. incontinentes; i. e. in quavis re) Wb. 30ᶜ. *forbrethir* (gl. qui in faciem gloriantur et non in corde; i. e. secundum verbum, in verbo) Wb. 15ᵈ. *farnóeñdeilb, fornóinñdeilb* (secundum idem exemplar, est, sunt) Sg. 90ᵇ. 201ᵇ. *far diull nois.* (secundum declinationem nominis), *far cétnu diull* (secundum primam decl.), *far diull tan.* (secundum secundam decl.), *for deib ñdíllib* (secundam duas decl. est, sunt) Sg. 27ᵃ. 90ᵇ. 106ᵇ. *for bélib* (gl. caritas ficta; i. e. in labiis, verbis) Wb. 15ᵈ. *foróil acumachte foramogaib* (abusus potestatis eorum, dominorum, super eorum servos; in quo exemplo potius accusativus exspectari deberet) Wb. 27ᶜ.

Ante articulum et pronomen relativum infixum: *adoparar cachdia forsindaltoir* (offertur quavis die super altare) Wb. 20ᵈ. *lobre et immomon forsinmug* (humilitas et timor in servo, decet) Wb. 8ᵇ. *am. nád robe mesrugud forsindimmarmus nibia mesrugud forsindígail* (gl. quicunque sine lege peccaverunt, sine lege peribunt; i. e. ut non fuerit moderatio in peccato, non erit moderatio in vindicta) Wb. 1ᵈ. *indaiccend bias forsindainmnid isé bias forsnaib camthuis.* (gl. oliqui casus generalem accentuum regulam servant; i. e. accentus, qui est in nominativo, is est in casibus obliquis) Sg. 207ᵃ. *saingné fornaib gnímaib inna preceptore* (lege *forsnaib;* proprium in factis praeceptorum) Wb. 5ᵃ. *dindriuth forsanobith* (gl. quis vos impedivit? i. e. de cursu, in quo eratis), *dindriuth forsataith* (gl. qui conturbat vos; i. e. de cursu,

in quo estis) Wb. 20[b]. Cum pronomine possessivo infixo: *dogni atóirandsa dam u. fortchiunn* (fac hoc signum etiam u in capite tuo) Incant. Sg.

Cum accusativo: *nipsa tróm fornech* (gl. nulli onerosus fui) Wb. 17[c]. *nitaibrid fornech ni nád accobra* (gl. ne ponatis offendiculum fratri; i. e. ne inferatis in aliquem aliquid, quod non vult) Wb. 6[c]. *indbendacht doratad forabracham* (benedictio data supra A.) Wb. 19[b]. *ní dodigail forfírianu tuccad recht* (gl. justo non est lex posita; i. e. non ad vindictam in justos) Wb. 28[a]. *intain dombéra digail for pecthachu. do thabairt diglæ fór pecthachu* (cum dat, ad dandam vindictam in peccatores) Wb. 25[d]. 32[c]. *doberat maldactin forcách* (gl. quorum os maledictione plenum est; i. e. qui ferunt maledictionem super quemvis) Wb. 2[a].

Ante articulum: *beim foris inso forsani asrubart riam* (respectus hoc in id quod dixit antea) Wb. 9[c]. *forsnahí comalnatar toil dǽ* (gl. pax super illos; i. e. super eos qui implent voluntatem dei) 20[d]. *beim foris inso forsna dligetha remeperthi* (supra leges antedictas) Wb. 13[a]. *ordd abbgitir dorat forsna consona* (ordinem alphabeti dedit consonis) Sg. 23[b].

Praepositionis cum pronominibus suffixis junctae formulae. Sing. 1. pers.: *isform féin doreg hitossuch* (gl. numquid Paulus crucifixus est pro vobis? 1. Corinth. 1, 13) Wb. 7[d]. *corrofessid file cuimrecha formsa* (gl. ut vos sciatis quae circa me sunt, vincula) 23[a]. 2. pers.: *ni arichthi occo arisdiráith dée dobeir digail fort* (gl. dei minister est vindex in iram, potestas) Wb. 6[a]. *intain dorratad grád fort* (gl. impositione manuum presbyteri) 28[d]. *arbiith galar neclis fortsu* (gl. propter stomachum tuum, vino modico utere) 29[a]. 3. pers. masc.: *tabairt díglae foir* (gl. annuntietur nomen meum; i. e. data vindicta in eum, Pharaonem) Wb. 4[c]. *na taibred dimiccim foir* (gl. non judicet, manducantem) Wb. 6[b]. *isdiall fem. file fair* (gl. feminini praevaluit declinatio, nominis cupido) Sg. 93[b]. *ni fuirmi nech dimiccim foirsom* (gl. ipse a nemine judicatur, spiritus) Wb. 8[c]. Fem.: *éitset frisinprecept et berat brith fuiri* (gl. ceteri dijudicent; i. e. audiant doctrinam et faciant judicium de ea) Wb. 13[a]. *ordd airic fil fuiri* (gl. post omnes ponitur, litera x; i. e. ordo inventionis in ea) Sg. 4[b]. Plur. 1. pers.: *túargabad fornn aire fochide nád túargabar nert* (gl. gravati sumus supra virtutem) Wb. 14[b]. *digal fornn mani cretem* (vindicta

in nos, si non fides) Wb. 30[b]. *badhé inmesso doberthar forrn* (gl. sic nos existimet homo) Wb. 8[d]. 2. pers.: *conroib delb inspirito foirib* (gl. det vobis roborari per spiritum ejus in interiore homine, deus) Wb. 21[d]. *ciadsléinech fuirib* (gl. quis vos impedivit veritati non obedire?) Wb. 20[b]. *diarniráil furibsi et conabad fír anasbermis* (gl. olim putatis quod excusemus nos apud vos? 2. Corinth. 12, 19) Wb. 18[a]. *ni dothabairt toirse fuiribsi anísiu* (gl. non ut contristemini) Wb. 14[d]. 3. pers. in forma dativi: *ecosc nabstal forib et ni ténat ambésu* (habitus apostolorum eis et non faciunt eorum mores) Wb. 24[a]. *graif foraib* (gravis in eis, syllabis), *isgraif bís foraibsom* (gl. in lectione gravantur) Sg. 207[a]. 213[a]. Forma accusativi: *dígal rectide forru* (gl. per legem judicabuntur) Wb. 1[d]. *huissi do dígail forru* (gl. vasa irae apta in interitum) 4[c]. *docoith dígal forru* (gl. prostrati sunt in deserto) 11[a]. *rosíu docói grád forru* (antequam tribuis gradum eis) 29[a]. *messimmirni forrusom* (judicamus de eis) 9[c]. *isairi dæm liimse forrusom diltud eisséirgi cr.* (gl. si mortui non resurgunt neque Christus non resurrexit; i. e. contra eos negatio resurrectionis Christi a me) 13[b]. Est tamen interdum alternatio inter utramque formam: *nipo hetóir dorat digail foraib* (gl. sustinuit in multa patientia, deus) Wb. 4[c]. *ritecht gráid forib* (gl. probentur primum; supra *forru*) 28[c].

CON servata ante vocales et medias *d, g*, variata alias ut praep. *in*, scilicet in CO (CU) ante *s, f, t, c*, assimilans *n* ante labiales et liquidas (quarum scriptio geminata tamen omittitur saepius), transiens in COS, COSS ante articulum. Significatio eadem ac lat. *cum*, in statu quietis. Post verba motionem designantia sequitur cum accusativo CO, significans idem quod lat. *ad, usque ad*, quae tamen praepositio quamvis etiam ante articulum formam *cos, coss* induat, et scripta *có* (cf. *cú* pro *cun*, canis) occurrat, nusquam ne ante vocales quidem cum *n* invenitur, et cum pronominibus suffixis formam CUC adoptat. Quaeritur inde, annon sint diversae omnino.

CON cum dativo: *arrufoitea epistli uaidib som conaidchomarcaib cucisom* (gl. de quibus scripsistis mihi, quaestionibus; i. e. nam acceperat epistolas ab eis cum quaestionibus ad eum) Wb. 9[d]. *conamuntir dochoid less* (gl. exspecto illum cum fratribus) Wb. 14[a]. *dofil cr. conasoscelu* (gl. prope est verbum; i. e. adest Christus cum evangelio suo) Wb. 4[d]. *labrad ilbelre cona-*

*tintuuth* (loqui varias linguas cum earum interpretatione) Wb. 12[d]. *conalailiu fogoir* (gl. cum alio sono) Sg. 39[a]. *bcd samlith sulbairichthe conetarceirt* (sit etiam bene dictum cum interpretatione), *act ropo chon etarceirt innambélresin* (gl. aemulamini loqui linguis; i. e. si fuerit cum interpretatione harum linguarum) Wb. 12[d]. 13[a]. *icc conindocbáil innatiarmoracht* (gl. salus quae est in Christo cum gloria coelesti) Wb. 30[a]. *mad condiuiti doindnasatar* (si cum simplicitate tribuuntur, dona) Wb. 17[a]. *massu cutséitchi rocretis. manid coséitchi rocretis* (si cum uxore tua, si non cum uxore credidisti) Wb. 10[a]. *mad cofoirbthetu hirisse arfenithar et attlugud m̄buide* (gl. nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur) 28[c]. *act ropo chotorbu* (si fuerit cum utilitate) 13[a]. *cocumachtu apstil* (gl. divitibus praecipe; i. e. cum potestate apostoli) 29[c]. *mad co moidim* (si cum laude) 17[d]. Eadem forma pro *com* ante *b* (ut in compositis): *hóre isco burpi asbéram naáill diarn̄gnimaib* (gl. ut minus sapiens dico plus ego; i. e. quia cum dedecore dicemus alia) Wb. 17[c]. Cum articulo: *alaithe cosnaib gnimaib 7 cosnaib imnedaib* (dies cum actionibus et cum curis, desinit) Ml. 21[c].

CO cum accusativo: *có osnada* (gl. usque ad superiora) Ml. 31[c]. *sirid inrindi de n̄uile ó hisul co huasal* (gl. signiferi latitudo; i. e. longitudo hujus astri omnis e profundo ad altum, in altum) Cr. 33[d]. *is coeuam dodéchuid serpens ní coadam hóre as lobro mulier q. uir* (gl. Evam seduxit astutia sua; i. e. ad Evam versus est serpens, non ad Adamum, quia debilior est mulier) Wb. 17[b]. *cid cohóir* (gl. neque ad horam) Wb. 18[d]. *cose, cosse* (hucusque) fq. *ni téit cofer n̄aile* (ne eat ad virum alium, mulier), *cotecht co fer* (aditus ad virum) Wb. 9[d]. *colaa poil. collaa ambáis* (gl. usque in hodiernum diem; i. e. usque ad diem Pauli, ad diem mortis ejus) Wb. 5[b]. *aesca bís commattun ostalam* (gl. luna pernox; i. e. luna cum est usque ad matutinum supra terram) Cr. 33[b]. Cum articulo: *cid cossinnóin l. cosinnóin .ɪ. co cr.* (gl. usque ad unum, ad Christum) Wb. 2[a]. *cossalaasa* (gl. usque nunc; i. e. ad diem hunc) Wb. 23[a].

Praepositionis *con* (cum) junctae cum pronominibus suffixis exempla in codicibus vetustis non inveni, sed in eadem significatione praep. *le*, e. gr. *liim* (mecum; cf. eam praep.).

Frequentia contra sunt exempla praep. *co* (ad) consociatae

cum pronominibus in forma *cuc, cucc.* Sing. 1. pers.: *nuie tanicc cuccumsa* (gl. Gaius hospes meus, salutat vos; i. e. nuper venit ad me) Wb. 7[c]. 2. pers.: *am. bid me féin notheised cucut* (gl. suscipe illum sicut me; i. e. acsi ego ipse venirem ad te) Wb. 32[a]. 3. pers. masc. neutr.: *hore iscuci rigmi isferr dún* (gl. ideo contendimus placere illi; i. e. quia ad eum venimus, est melius nobis, placere deo) Wb. 15[c]. *epistil conaidchomarcuib cucisom* (epistola cum quaestionibus ad eum, Paulum) Wb. 9[d]. *iscuci farmburpe* (gl. sic stulti estis; i. e. ad id, adeo magna est vestra stultitia), *iscucci forsercc línn* (tantus vestri amor est nobis) Wb. 19[b]. 25[a]. Fem.: *ardoecmalla inmertrech cuicce pecthu indlína dodaaidlea combi oinchorp pectho asmberar* (gl. an nescitis, quoniam qui adhaeret meretrici unum corpus efficitur?) Wb. 9[d]. *m. etergaib .b. cucae* (gl. m vocali sequente intercipit b, ut ambitus, ambesus etc.; i. e. intercipit b ad se) Sg. 14[b]. Plur. 1. pers.: *donicfad cucunn* (gl. ante speravimus in Christo, per prophetas; i. e. quod venturus sit ad nos) Wb. 21[a]. 2. pers.: *arairchissecht dúibsi nidechudsa cucuib* (gl. parcens vobis non veni ultra Corinthum; i. e. non veni ad vos) Wb. 14[c]. *spirut rigthir cuccuib* (spiritus mittitur vobis) Wb. 9[a]. *cid æm nodomberasa cucuibsi* (quid est quod me ferat ad vos?) Wb. 1[a]. *isóentu doathir et macc ocmothoéitse for apstalact cucuibsi* (gl. Paulus apostolus Christi Jesu per voluntatem dei; i. e. est unitas patri et filio, cum eo in apostolatum ad vos) Wb. 26[c]. 3. pers.: *iprecept narrún diade doib et innanebthórtrommad dochuingid neich cuccu* (gl. in sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, Coloss. 4, 5) Wb. 27[c].

IMM (circum, circa), rectius IMME, ut saepius occurrit in compositis, ex primitiva forma *ambi* (p. 7 et 75).

Cum dativo unicum exemplum mihi cognitum e Cr.: *isimsuidib* (gl. quos circa, vertices vel polos, volvuntur sidera) 18[b]. Inde possit etiam exspectari: *imm chiunn* (circum caput); sed sequitur accusativus in Sg.: *snáthe nobith immchenn nasacardd* (filum erat circum caput sacerdotum) 54[a].

Cum accusativo alia: *dauir anisiu cachdia imduchenn archenngalar* (pone hoc quotidie circum caput tuum in dolore capitis), *fuslegar de immandelg immecúairt* (delinatur hoc circum spinam circumcirca) Incant. Sg. *nataibred cách úaib bréic immalaile* (gl. nolite mentiri invicem; i. e. ne ferat quivis e vobis

mendacium circa alium, in alium) Wb. 27[b]. *tairthet cach fer immalaile* (gl. quaestiones praestant, fabulae et genealogiae, 1. Timoth. 1, 4) 27[d]. *annongeiss cách immachomalnad* (gl. commone testificans coram domino, 2. Timoth. 2, 14; i. e. quod petit quivis circa ejus impletionem, ut impleatur; germ. bitten um) 30[b]. Ante articulum: *imminbidbethid* (gl. in hoc tabernaculo ingemiscimus; i. e. circa immortalitatem, optamus immortalitatem) Wb. 15[c].

Cum praepositionibus suffixis formulae quaedam: *imum imacuáirt* (circum me circumcirca) Carm. Neoburg. *lasse gabas immbi* (gl. cum mortale hoc induerit immortalitatem; i. e. cum sumit circum se) Wb. 13[d]. *condarlicthe tech nebmarbtath immunn dinim* (gl. habitationem nostram quae de coelo est superindui cupientes; i. e. ut induatur domus immortalitatis circum nos de coelo) Wb. 15[c]. *immib dicach leith* (gl. quae ultra vos sunt; i. e. circum vos a quocunque latere) Wb. 17[b]. *criss firinne immib* (gl. state succincti lumbos vestros in veritate) Wb. 22[d]. *gaibid immib anetach macc cóimsa am. nondad maicc cóima* (gl. induite vos sicut electi dei sancti et dilecti per viscera misericordiae) Wb. 27[b].

FIAD (coram) huic quoque seriei addendum videtur. Est enim cum accusativo exemplum e Cormaci glossario ap. O'Donov. p. 306: *fiad rigu ocus tuatha* (coram regibus et populis). Dativus apud eundem ex alio libro: *fia doinibh* (coram hominibus), atque etiam supponendus in nostris: *fiad cách* (gl. qui in manifesto) Wb. 2[a]. *follus fiad chách indectsa* (manifestum coram quovis nunc) 3[a]. *nifiad chách* (gl. seorsum) 18[d]. Cum pronominibus suffixis: *forócrad dúib am. bid fiadib nocrochthe* (gl. ante quorum oculos proscriptus est in vobis crucifixus; i. e. descriptus vobis acsi esset coram vobis crucifixus) Wb. 19[b]. *nahuli dorigniussa fiadibsi dosñgniithsi* (gl. quae vidistis in me cogitate; i. e. omnia quae feci coram vobis, facite ea) 24[b]. *isfrithorcon leu athabairt forru l. adénum fiadib* (gl. videte ne haec licentia, manducandi idolothytum, offendiculum fiat infirmis; i. e. est offendiculum eis, id dare eis, vel id facere coram eis) 10[c].

2. Praepositiones, quas sequitur dativus: *ó* (*ua*), *as* (*a*), *is*, *ós*, *oc*, *di* (*de*), *do*, *ren*, *iarn*.

Ó, soluta UA (praemissa etiam *h* saepius *hó*, *hua*, p. 59), cum pronominibus suffixis tertiae personae utriusque numeri in-

ducens formam UAD, poterit eadem vox putari eum slav. *ot* (a, ab); inficit tamen sequentes consonas semperque alias nuda manet *ó*, *ua*, non solum ante vocales, sed etiam ante articulum.

Exempla: *óthossuch* (gl. primitius, i. e. ab initio) Wb. 7[b]. *conda marb hóthoil cholno am. cr.* (gl. cum Christo crucifixus sum cruci; i. e. ut sim mortuus a voluntate carnis ut Chr.), *bad hothoil infognam* (gl. cum bona voluntate servientes) Wb. 19[a]. 22[d]. *uathecmungg gnímo* (gl. ab aliquo eventu, imponitur agnomen) Sg. 28[a]. *ocach indírgi* (gl. omni iniquitate, repleti), *ocech cenélu serbe* (omni genere malitiae, plenum os) Wb. 1[c]. 2[b]. *anasberaid hó bélib* (quod profertis e labiis, quod dicitis) Wb. 7[d]. *óduthracht* (gl. ex animo, facientes voluntatem dei), *hua duthracht* (gl. ab affectu mentis, proficiscitur) Wb. 22[d]. Sg. 3[a]. *ó soilsi etarcni dé* (gl. a lumine deitatis, recedens) Wb. 1[b]. *hua fóisitnib innañdáne frisgniat* 7 *ataimet* (gl. a professionibus derivata, ut mechanicus grammaticus) Sg. 33[a]. *ó folt* (gl. acsi decalvetur, mulier; i. e. capillo suo) Wb. 11[c]. *ó fugull* (gl. judicio contendit; in eodem loco: *fugall*, *fugell*, gl. negotium adversus alterum) Wb. 9[c]. *ua lenomnaib* (gl. a lituris, dicitur litera) Sg. 3[b]. *áramtar duidchi sidi ónach fochun ailiu* (gl. nulla alia causa semivocales putabant φ et ϑ et χ) Sg. 6[a]. *o aimsir bicc* (a parvo tempore) Wb. 5[c]. *hó airegas* (gl. a principio, credidit) Wb. 7[b]. *ó ilballaib* (e variis membris, compositum corpus), *ó ilbélrib* (variis linguis, loquuntur) Wb. 12[a]. 12[b]. *ohiris inamiriss* (gl. subvertunt universas domus, seductores) Wb. 31[b].

Ante articulum: *athscribend onphapa leo* (rescriptum a papa Leone) Cr. 40[a]. *uisse inboill dóass ónchiunn* (gl. caput ex quo totum corpus compactum et connexum) Wb. 22[a]. *ón bunud* (gl. a principali, accepit) Sg. 33[b]. *cid asbere siu óndfogur* (gl. si bene dixeris, voce tantum) Wb. 12[d]. *ondaneulus* (gl. inscientia), *óndintólu* (gl. exundantia, abl.) Cr. 37[d]. 39[a]. *onaib rechttáircidib* (gl. a legislatoribus) Sg. 44[a]. *huanaib cosaib hilignidib* (gl. iligneis pedibus, lectuli) Sg. 33[b]. Ante pronomen possessivum vel relativum infixum: *isuambraithrib arfoemat* (gl. a fratribus suis, sumunt decimas; = *u-an-braithrib*, ut in Sg. 25[b]: *ualailiu mud*, alio modo) Wb. 34[a]. *ombí*, *uambiat*, *oambiat* (a quo est, sunt) Sg. fq. *huandirrudigeddar* (a quo derivantur) Sg. 33[a]. *insians ondid accobor limsa icc cáich* (gl. volo vestra verba sensu meo loqui ut alios in-

struam; i. e. sensus ex quo est voluntas mea salvandi quemvis) Wb. 12[d].

Praepositio cum pronominibus suffixis. Sing. 1. pers.: *berir animchomarc uáim* (gl. saluta Priscillam et Aquilam; i. e. offertur eorum salutatio a me) Wb. 31[a]. *manudfel inspirut nóib indiumsa nábith fochunn uaimm fein domæcnduch* (gl. si cum gratia participo, quid blasphemor? 1. Corinth. 10, 30) Wb. 11[c]. *rochúala uaimse* (gl. doctrina quam adsecutus es; i. e. quam audivisti a me) Wb. 28[c]. *commari farndigal huaimse iscoru dúibsi ón* (gl. si esurit inimicus tuus, ciba illum, Rom. 12, 20) Wb. 5[d]. 2. pers.: *léic úait, léic uáit* (sine a te, omitte) Wb. 6[e]. *cuire huait* (gl. tolle) Cr. 32[c]. *ní rohéla uáit* (gl. tu fili mi confortare in gratia) Wb. 30[a]. *conabad éicen doberad ní domsa huaitsu act combad tol* (gl. ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium) Wb. 32[a]. *ní sochude rochretti doneuch rochualammarni huaitsiu* (gl. domine, quis credidit auditui nostro? i. e. non multi crediderunt quod audivimus a te) Wb. 5[a]. 3. pers. masc. neutr.: *isdo iscoir indocbáal arishúad cach necne* (gl. soli sapienti deo; i. e. ei debetur gloria, nam ab eo omnis scientia) Wb. 7[c]. *gním uad feisin foir feisin* (gl. reciprocum; i. e. actio ex eo ipso in id ipsum) Sg. 209[b]. *arenindarbe analchi ood* (ut abigat mala opera a se, homo) Camarac. Fem.: *indliter huatinscana inchetna persan isuadi dam intinscanat inna aimsir olchenæ* (gl. est sciendum, quod principalem literam quamcunque habuerit verbum, in suo loco servamus per omnem declinationem, ut amo amavi, erro erravi etc., Prisc. 8, 15; i. e. litera a qua incipit prima persona, ex ea etiam incipiunt tempora cetera) Sg. 157[b]. *aidlignitir dam uadisi* (gl. post omnes literas, quibus latinae dictiones egent, ponitur litera x) Sg. 4[b]. Plur. 1. pers.: *inbértar epistli uáin* (num feruntur epistolae a nobis?) Wb. 15[a]. *ní uainn raucsat ní accatar linn* (gl. non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis, ambulant) Wb. 26[b]. *sochide rodascrib húan* (gl. nonnullis ad transscribendum dedimus) Cr. 32[b]. *ní lanech huáin alaile* (gl. domini sumus; i. e. non alicujus e nobis alius est) Wb. 6[b]. *am. fongní cach ball dialailiu isinchorp arafogna talland cáich uanni dialailiu arammi óin chorp hí cr.* (gl. omnia membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt, ita et Christus) Wb. 12[a]. *cofesid fiss scéel uánni* (gl. ut cognoscatis quae circa nos sunt) Wb. 27[e]. *doneuch rochuale cách huanni* (gl. quis credidit auditui

nostro? i. e. alicui quod audivit quisque a nobis) Wb. 5ª. *ní uainni duibsi* (gl. non sumus reprobi) Wb. 18ᵇ. 2. pers.: *nipo uáib act ba o apstalib* (gl. an a vobis sermo dei processit?) Wb. 13ª. *berar animchúmarcc huáib* (gl. salutate Priscillam et Aquilam) Wb. 7ᵇ. *ní dúibsi issóibud spiritalia uainn dúibsi et carnalia uáibsi dúnni* (gl. si nos vobis spiritualia, documenta, seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus? 1. Corinth. 9, 11) Wb. 10ᵈ. *gebas ambuáid huáibsi* (qui sumit victoriam de vobis, unus est) Wb. 11ª. 3. pers.: *condan fírianichthi úadib* (ut simus justificati ab eis, peccatis) Wb. 2ᵈ. *farnimchomarc uaidib úili* (gl. salutant vos quicunque sunt fratres; i. e. vestra salutatio ab eis omnibus), *berir doimchomarc uaidib* (gl. salutant te qui mecum sunt omnes), *berir doimchomarc huaidib huili* (gl. salutant te etc.) Wb. 24ᵇ. 31ᵈ. 32ª. *huadib féissnae* (gl. per se) Sg. 144ª. *tecmaing dam buith briath. huadibsem ut uilico ondí asuilicus* (gl. dignitatum nomina pleraque ex verbis vel nominibus nascuntur quae faciunt verba ut consul a sonsulendo; i. e. possunt etiam esse verba ex eis, nominibus, ut villico a villicus) Sg. 156ª.

AS (e, ex), in compositione AS, ASS, ES, ES, alternat cum A, ut particula inseparabilis *es*- (gall. vet. *ex*-, p. 61) cum *e*-, post quam utramque servatur status primitivus consonarum (p. 194. 195). Forma originaria *as, ass, es, ess* praeter compositionem ante articulum et in junctione cum pronominibus possessivis vel personalibus suffixis residua est.

A: *arberr ciall cech muid ainfinit* (gl. infinita pro omni accipiuntur modo; i. e. profertur intellectus cujusvis modi ex infinitivo) Sg. 190ª. *indarpe aoentu* (ejectio ex unitate, fratrum) Wb. 26ᵇ. *rúna dothabairt á óensonaib* (gl. interpretatio sermonum) Wb. 12ª. *tintuúth abélru innalaill* (interpretatio e lingua in aliam), *abelru imbélre* (gl. interpretationem, habet) Wb. 12ᵇ. 13ª. *comscugud abás imbás abás imbethith* (immutatio e morte in mortem, e morte in vitam) Wb. 13ᵈ. *túath dæ adóiri* (gl. resurrectio jam facta; i. e. populus dei e captivitate) Wb. 30ᵇ. *a persin innaní asbeirtis* (e persona, parte, opinione eorum qui dicebant), *apersin indiudidi asbeirsom anisiu* (e p. Judaei dicit hoc) Wb. 4ᶜ. 5ª. *intan labratar indfilid apersin innandea* (gl. per poëtarum προςωποποιΐας, id est conformationes vel per responsa dei) Sg. 162ª. *atuaith ituiáith* (e populo in populum, e regione in regionem) Wb. 15ᵈ.

AS, ASS: *na ilchialla asindóinrainn* (gl. profundae multitudinis sunt capaces; i. e. variae significationes ex eadem parte) Sg. 197ª. *arbertar as nóen tarmoirciunn* (gl. ex eadem forma) Sg. 33ª. *hore am essaminse precepte asmochuimriug islia de creitfess* (gl. quae circa me sunt, vincula, magis ad profectum venerunt evangelii; i. e. quia sum confidens praecipiendi e captivitate mea, plures credent), *hóre nopredchimse asmochuimrigib* (gl. confidentes vinculis meis) Wb. 23ᵇ. *tresinfuil storidi doreiset assathóib* (gl. redemtio per sanguinem ejus; i. e. per sangu. corporalem ex ejus latere) Wb. 20ᵈ. *cenascursáitha asachiunn act etardibe* (gl. poenas solvent in interitu in aeternum a facie domini) Wb. 25ᵈ. *manid tesarbi ní dimaith assagnímaib* (gl. si omne opus bonum subsecuta est, vidua; i. e. si non deest aliquid boni ex operibus ejus) Wb. 28ᵈ. An huc etiam pertineat formula comparativi graduati *messa assamessa, moo assamoo* etc. (cf. p. 286)? *istacáir dúnn acháin fochell asarchorp* (gl. omnes nos manifestari ante tribunal Christi oportet, ut referat unusquisque propria corporis sui, 2. Corinth. 5, 10) Wb. 15ᶜ.

Consociatae praepositionis cum pronominibus suffixis formulae quaedam: *ni béram ass* (non feremus ex eo, mundo, aliquid; *bith*, mundus, masc.) Wb. 29ᵇ. *intan aramberar ciall breth. gníma ass. intan aramberar ciall chesta ass* (si profertur intellectus verbi activi, verbi passivi, ex eo, vocabulo) Sg. 148ᵇ. *intan aramberar gnim eissi. intain aramberar cesad essi* (si exprimitur activum, passivum, ab eo, participio; *ranngabál*, partic., fem.) Sg. 196ᵇ. *rúna dothabairt á óensonaib et precept essib iarum* (gl. interpretatio sermonum) Wb. 12ª. *ni tucthar cenn essib* (gl. genealogiae indeterminatae; i. e. non animadvertitur caput ex eis) Wb. 27ᵈ. *bertar drognímí essib* (proferuntur male facta ex eis, membris) Wb. 25ᶜ. *arbertar im̄ atuisil esib etir huath. 7 hil.* (gl. in i duo sunt denominativa ut plerisque videtur indeclinabilia, frugi, nihili, a fruge, nihilo, Prisc. 4, 2) Sg. 51ᵇ. *arberr ciall innan ule mod eissib* (gl. participia potestate et vi significationis omnes continent modos) Sg. 190ª. Ceterarum non legi exempla; licet conjicere *asum* (e me), *asut* (e te), *asunn* (e nobis) etc.

ÍS (infra) et ÓS (super), oppositae significatione praepositiones, ut adj. *ísil* (inferus) et *uasal* (altus), *ichtar* (inferior pars), *ochtar* (superior pars).

ÍS: *hís bronnait* (gl. infra ventriculum) Sg. 46ᵃ.

ÓS, soluta UAS (*huas*): *osecech anmimm ainmnigther* (gl. nomen quod est super omne nomen quod nominatur) Wb. 21ᵃ. *isnaib rendaib fail húas gréin* (in signis quae sunt supra solem) Cr. 18ᶜ. *eter litre ni huas litrib* (gl. ut Latini in versu scribebant, notam aspirationis Graeci), *huas litir suidigthir leo* (gl. nunc autem dexteram ejus partem supra literam ponentes, Prisc. 1, 8) Sg. 17ᵇ.

Exempla cum pronomine suffixo: *críst isam críst uasum* (Christus infra me, Chr. supra me), *bennacht de uasum* (benedictio dei supra me) ap. O'Donov. p. 146 e codice vetusto hibernico. Inde et supponendae formulae *isut, uasut, isunn, uasunn* etc.

OC, cui conferendum subst. adj. *ocus* (propinquitas, vicinus) et conj. *ocus, acus* (et), significat lat. *juxta, prope, apud*, cum substantivo verbali, i. e. infinitivo, intellectum praebens participii praesentis.

Exempla: *napa chondarcell ocfocru apecthá dochách* (gl. nemo contemnat te et mone illos; i. e. ne sis connivens in monitione ejus peccati cuivis) Wb. 31ᶜ. *óis foirbthe bite ocbaithius* (gl. puerorum custodes, gl. paedagogi, 1. Corinth. 4, 15) Wb. 9ᵃ. *ni fóisitis déicsin agnúsa iarmbid dó ocaccaldim dé oc tindnacul recto dó* (gl. fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus, 2. Corinth. 3, 7; i. e. videre ejus faciem, postquam erat in collocutione dei apud oblationem legis) Wb. 15ᵃ. *robói hirúnaib inna deacte octuiste dúile* (fuit in mysteriis deitatis in creatione mundi) Wb. 5ᶜ. *nipu imdu do inmann cid trén octecmallad* (gl. scriptum est: qui multum habuit non abundavit; i. e. non fuit abundantius ei manna quamvis sollerti in collectione), *nipu lugu achuitsidi ciabo lobor octecmallad* (gl. et qui modicum, habuit, non minoravit, 2. Corinth. 8, 15; i. e. non fuit minus, quamvis fuit vecors in collectione) Wb. 16ᶜ. Significatio participii: *biuusa oc irbáig* (sum in gloriatione, glorians, glorior), *ató occombáig friss* (gl. in quo laboro certando; i. e. sum certans cum eo, certo cum eo) Wb. 16ᵈ. 26ᵈ. *ocnertad neich roprecad dúibsi* (gl. laboravit in vobis; i. e. confortans quod praedicatum est vobis), *occomalnad soscéli* (gl. laborant in domino; i. e. implentes evangelium) Wb. 7ᵇ.

Cum articulo: *issasber infer intan mbis ocindoipred .fotuo*

*goithimm.* (gl. fotuo; i. e. futuo) Sg. 190[b]. *oc na fothairclhib palnacdib* (gl. juxta balneas: ad urbem pro juxta urbem, ad balneas pallacinas (sic cod., leg. palat.], hoc est, juxta balneas, Prisc. 14, 3; leg. *oc nab, naib*) Sg. 217[a].

Ante pronomina possessiva praepositionis consona plerumque invenitur duplicata (cf. *inn* ante pronomina, supra p. 584): *nifil nech and occtadradso acht meisse móinur* (gl. ego relictus sum solus; i. e. in adoratione tua) Wb. 5[a]. *fáiltisi trerath inspirito occaairitin* (gl. excipientes verbum cum gaudio spiritus sancti) 24[c]. *istacair censæ occa forcitul* (gl. instruite in spiritu mansuetudinis; vocis *censæ* scriptio minus certa est; num leg. *æncæ*, innocentia?) 20[c]. *occachomalnad* (gl. in his esto) 28[d]. *conrobad cuit doibsom occatimthirecht* (gl. obsecrantes nos communicationem ministerii, 2. Corinth. 8, 4) 16[c]. *imba immalei do occa[r]taithchricc et occarnáinsem* (gl. quis accusabit, quis est qui condemnet? simul autem Jesus Christus?) 4[b]. Attamen: *oc farningrim* (in persecutione vestra) Wb. 5[d]. *ocbarless* (ad commodum vestrum) 25[c].

Post praepositionem hanc interdum vocalis sequens, e. gr. articuli, particulae compositae, pronominis, in *o* assimilata occurrit: *ocondalšuidiu* (gl. circa forum: circa pro juxta accipitur ut circa forum) Sg. 218[b]. *enodcainti ocondšruthsin* (gl. conjurato descendens Dacus ab Istro, Virgil. Georg. ap. Prisc. 11, 7; i. e. conjurati ad hunc fluvium) Sg. 194[a]. *fubíth doñgníat cercol ocondocbáil* (gl. sunt sui cuique planetarum circuli, quos Graeci apsidas in stellis vocant, Beda de rer. nat. c. 14; i. e. quia faciunt circulum in splendore) Cr. 18[d]. *occoesercuin* (gl. ferro sonat fraxinus; i. e. in excisione sua) Sg. 67[a]. *atá ocoscribunt beos* (gl. in libro quem scribit; i. e. est adhuc in eo scribendo, scribit adhuc) Sg. 213[b].

Cum pronomine suffixo 3. pers. sing. exempla: *hóbói mochland et mocheneél isocfrecur céill dæ atáa isocca dam attósa* (gl. deo servio a genitoribus meis; i. e. ex quo erat proles mea et genus meum, in ministerio dei est, in eo sum et ego) Wb. 29[d]. *isoca ataaid beos* (gl. ministrastis sanctis et ministratis; i. e. in eo, ministerio, estis adhuc) 33[d]. Transiit haec eadem formula *occa*, pro qua etiam invenitur *occo*, in significationem conjunctionis *etiam* (exempla inter conjunct.). Quod non occurrant combinationes cum aliis personis, causa videtur usus frequentior praep. *la*, ut pro praep. *con* (p. 586), etiam pro hac.

DI alternans cum DE, significans lat. *de, ex, ab,* interdum intellectum genitivi exhibens, ut *do* dativi.

Exempla: *ní dichárachtraib* (gl. non de literis dicimus) Sg. 3[b]. *dinaimtib* (gl. de osoribus, dicunt) Ml. 16[d]. *nidichorp atóosa* (gl. non sum de corpore), *ní nádmbed arse dichorp* (gl. non ideo non est de corpore) Wb. 12[a]. *óin diairchinchib* (unus e primis) Wb. 7[b]. *nípathé indíi beta thuicsi díiudeib nammá* (gl. vocavit nos non solum ex Judaeis) Wb. 4[c]. *de iudeib ón* (gl. maxime qui de circumcisione sunt) Wb. 31[b]. *deiudéib dobarnaip digeintib dothit* (gl. cum Barnaba adsumto et Tito, ascendi Hierosolymam) Wb. 18[d]. *dicach leith* (a quacunque parte) Wb. 17[b]. *de ṡiu* (de hoc, ab hac parte) in Sg.: *frie deṡiu* (gl. citra), *fri alpai ṅdesiu* (gl. cis Alpes) 71[b]. 217[b]. *diéis* (gl. retro) Cr. 31[b]. *ní derscigem nech dialailiu* (non differimus unus ab alio) Wb. 2[a]. *derscugud dineuch* (differentia ab aliquo), *do derscuguth diposit* (ad differentiam a positivo) Sg. 42[a]. 43[a]. *lán diuisciu* (plenus aqua) Incant. Sg. *lán alám ditherfochraic* (plena manus ejus munere) Ml. 36[b]. *islán dineuch thorṅther tresinnam̄nigudsin* (gl. significat plenum esse aliquid ejus quod significatur) Sg. 59[b]. *mór di maid, mór dimaith* (multum de bono, boni) Wb. 4[b]. 11[a]. *oadcuaid rúin ícce incheneli dóine et andorigeṅi dia airriu demaid asber iarum dam arandath disom dimaith* (gl. obsecro itaque vos ego vinctus in domino ut digne ambuletis, Ephes. 4, 1; quod fecit eis boni, etiam sitis ėjusdem, boni, de bono) Wb. 21[d].

Cum articulo: *dindinit bed ṡástai* (gl. Cato de agna pascenda) Sg. 39[b]. *isdinaib preceptoribsin asrobrad* (gl. scriptum est; i. e. de his praeceptoribus dictum) Wb. 5[a]. *faith cach fer dinaib feraib hísiu* (gl. vere deus in vobis; i. e. propheta quisque vir ex viris his) Wb. 12[d]. Cum pronominibus possessivis infixis: *cododonat arnapat toirsich dimchuimregaibse* (gl. viderunt faciem meam in carne ut consolentur corda ipsorum), *confessid dam fiss scél uáimse et arnabad toirsig dimchuimriugsa* (gl. quem misi ad vos ut cognoscatis quae circa nos sunt et consoletur corda vestra; ne sint, ne sitis tristes de vinculis meis) Wb. 26[d]. 27[d]. *congaba cach desimrecht ditgnímaib* (gl. te ipsum praebe exemplum bonorum) Wb. 31[c].

Formulae praepositionis cum pronominibus personalibus suffixis. Sing. 1. pers.: *cid arandéntar pecthach díim* (gl. quid tan-

quam peccator judicor?) Wb. 2[a]. *conrogbat desimrecht diim* (gl. omnia sustineo propter electos; i. e. ut sumant exemplum de me) Wb. 30[a]. 2. pers.: *conrogba cách desimrecht diit* (gl. exemplo esto fidelium) Wb. 28[d]. 3. pers. masc. neutr.: *ató occombáig friss. . . imgabáil desimrechte de* (gl. in quo laboro certando secundum operationem ejus, Christi; i. e. certo cum eo sumendo exemplo de eo) Wb. 26[d]. *ní óg thindnacul asṁbeir som óre rotectsat ní de riam* (gl. ut aliquid impertiam gratiae vobis spiritualis ad confirmandos vos, desidero vos videre; i. e. non integra contributio, quam dicit, quia receperunt aliquid de eo, spiritu, antea) Wb. 1[a]. *imfòrlinged mór namri de* (gl. fecit ut nos efficeremur justitia, 2. Corinth. 5, 21) Wb. 15[d]. Fem.: *condergènsat rainn foleith di* (gl. an bene separaverint participium ab aliis partibus grammatici, quaesitum est; i. e. quod fecerunt partem per se ex eo, *ranngabál*, partic., fem.) Sg. 187[b]. Plur. 1. pers.: *focertam fíal diinn* (gl. nos omnes revelata facie; i. e. deponimus velum de nobis) Wb. 15[b]. *commimmis angraib diibsi dogabaal desimrechta diinn* (gl. ut nosmet ipsos formam daremus vobis ad imitandum nos) Wb. 26[b]. *ní dondaum storidiu act isdinni preceptorib arisdíin asrobrad andedeso* (gl. non alligabis os bovi trituranti. . . propter nos scripta sunt; i. e. non de bove naturali, sed de nobis praeceptoribus, de nobis dictum utrumque; rectius etiam *dindaum?*) Wb. 10[d]. *inbértar epistli uáin dothabairt testassa dinn. . . dober teist dinni cretem diibsi* (gl. numquid egemus commendatitiis epistolis ad vos? epistola nostra vos estis; i. e. num feruntur a nobis epistolae ad dandum testimonium de nobis? fert testimonium de nobis fides vestra) Wb. 15[a]. *bacoir diibsi ciadoberthe testas dinni* (gl. vobis, proficit) Wb. 15[d]. *conrogabthesi desimrecht dinni* (gl. nunc gaudeo in passionibus pro vobis) Wb. 26[d]. 2. pers.: *ní diib attáa briathar less* (non de vobis est sermo ei) Wb. 13[a]. *condid diib rogab cách deissemrecht* (gl. ita ut facti sitis forma omnibus credentibus) Wb. 24[c]. *ní áil dún tabart testassa dinn na diibsi* (gl. non nobis necesse quicquam loqui) Wb. 24[c]. *roerbad dúnni forcell dothabirt dibsi illaithiu brátho. guidmini airndip maith aforcell doberam diibsi* (gl. creditum testimonium super vos in die illo in quo etiam oramus semper pro vobis) Wb. 25[d]. *ismór indethiden file domsa diibsi* (gl. volo vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis) Wb. 26[d]. *ciarodbatar tirbithi aili fornn*

*robo diliu linn dethiden dibsi* (gl. ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis; i. e. quamvis fuerunt angustiae aliae nobis, fuit propior nobis cura de vobis) Wb. 14[d]. 3. pers.: *ni sochude diib ataat and* (gl. non multi sunt nobiles; i. e. non multi ex eis sunt) Wb. 8[a]. *dirogbad .a. diib* (gl. quaeritur cur in vah et ah post vocales ponitur aspiratio et dicimus quod apocopa facta est extremae vocalis cui praeponebatur aspiratio, Prisc. 1, 5; i. e. desumta est a ab eis) Sg. 9[b]. *óendai oenlitre dodénum dib hiscribunt* (gl. singulas: Graecorum doctissimi singulas fecerunt eas literas, quippe pro th ϑ, pro ph φ, pro ch χ scribentes, Prisc. l. c.; i. e. unitas, unicas literas facientes ex eis in scribendo) Sg. 9[a].

DO, rarius DU, ad literas respondens slav. *do*, germ. *du*, *to* (ad), praepositio frequentissima, substantivo praemissa ad significandum dativum, qui si non cum alia praepositione, apparet cum hac, paucis loquendi formulis exceptis (cf. syntaxin nominis).

Profert praeterea, ut praep. *ar*, etiam intellectum aut loci et temporis, tam in statu quietis quam post verba motionis, aut causae.

Exempla praepositionis locum designantis in statu quietis: *itoimtiu nábad do hierúsalem* (in cogitatione quod non esset Hierosolymae) Wb. 16[d]. *doluc innananm̄an inchoisc ceniuil* (gl. in aliis loco cognominum aliorum agnomina, accipiuntur, Prisc. 2, 5), *do luc infinite* (gl. loco infinitivorum, ponuntur) Sg. 28[b]. 154[b]. *conid riagolda caro dondainm̄nid inchrutsin* (gl. ejusdem caro diminutivum caruncula: vetustissimi etiam nominativum haec carnis proferebant qui magis rationabilis est ad genitivum. . . itaque ejus, quod est caro, diminutivum caruncula est, ut virgo virguncula etc., Prisc. 3, 3; i. e. ut non sit regulare caro in nominativo hoc modo) Sg. 93[b]. Post verba motionis: *ni epur frib innalmsin berar do hierus.* (non dico vobis eleemosynam quae fertur Hierosolymam) Wb. 16[d]. *iarnatabairt ho filisnib do hierusam.* (gl. arcà in Hierusalem revocata; i. e. a Philistaeis Hierosolymam) Ml. 2[b]. *tintaesiu allatin do gregaib* (vertis e latino in graecum) Ml. 3[a]. *ho sleib do sleib* (e monte in montem) Ml. 29[d]. *cid do uáir* (gl. etsi ad horam) Wb. 16[b].

Exempla praepositionis causam indicantis: *do dechor* (gl. differentiae causa) Sg. 28[a]. *do derscugud* (propter differentiam),

*do thaidbsiu, do thaidbse* (ad comprobationem, dicitur hoc) Wb. Sg. fq.

Cum articulo: *don, dond, donaib,* frequentissima junctio.

Deficit praepositio *do* in DI ante pronomina inchoata vocali *a*. Sunt frequentia ejusmodi exempla; en pauca quaedam: *anastorbe do sochudi dianicc* (quod est utile societati ad salutem suam), *apredchas diaclaind. diammuintir* (gl. mulier prophetans; i. e. quae praedicat proli, familiae suae) Wb. 11[c]. *intain guidmeni inducbáil diarcorp et diarnanimm iarnesséirgiu* (cum petimus gloriam corpori nostro et animae nostrae post resurrectionem) Wb. 4[a]. *arni ráncatar som less ascribint mainbed diarnertadni hifochidib* (gl. quaecunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt; i. e. ad confirmationem nostram in tribulationibus) Wb. 6[c]. *diarcoscni* (gl. ad correptionem nostram) Wb. 11[a]. *intí dianairchissi dia* (is cui parcit deus), *peccad diaforgénsam cose* (peccatum, cui servivimus hucusque; *do-an-, do-a-*) Wb. 3[c]. 4[c]. *cumacte diandid cóir infognam* (potestates, quibus est justum servire) Wb. 6[a]. *na fridoirced nech dialailiu et do dia* (ne offendat aliquis in alterum et in deum), *fognad cach dialailiu* (serviat quivis alteri) Wb. 14[a]. 20[b].

Formulae praepositionis cum pronominibus suffixis personalibus. Sing. 1. pers.: *istoich dom farnguide* (gl. rogo ergo vos) Wb. 9[a]. *isdia som domsa* (est deus ipse mihi) Wb. 1[a]. *dlegair domsa precept docách* (gl. debitor sum, sapientibus et insipientibus) Wb. 1[b]. 2. pers.: *dothudidin domenman doaidgniu dobeir cach maid duit* (ducere mentem tuam ad cognitionem fert omne bonum tibi) Wb. 1[c]. *induit fein fadonach ailiu* (num tibi ipsi an alicui alii?) Sg. 209[b]. *isairi ni thabur duit ón* (gl. nam a carui vel caritum vel cassum videtur posse dici, Prisc. 9, 10) Sg. 173[b]. *ni duitsiu ismug isdodia* (gl. alienus servus, domino stat aut cadit) Wb. 6[b]. *issaingnuis duitso thóinur hisvidiv indepert* (gl. egomet) Sg. 208[b]. Hic quoque praepositio saepius deficit in *de* vel *di*: *ni lour deit* (non sufficit tibi) Wb. 10[a]. *bid icc deit féin* (gl. te ipsum salvum facies) Wb. 28[d]. *ba toich deit dam* (placeat tibi etiam) Wb. 29[d]. *indoich epert detsiu* (gl. dicis ergo? i. e. num placitum dicere tibi?) Wb. 5[b]. *arnaphé som conéit détso* (gl. noli cibo tuo illum perdere, fratrem, Rom. 14, 15) Wb. 6[c]. *ismó afius deitsiu* (gl. melius tu nosti; i. e. major est notitia tibi) Wb. 30[a]. *ba coscc carat*

*limm dit a gentlidi* (gl. gratis et non secundum merita insertus es) Wb. 5[b]. *ní thabur dit ón* (gl. a reminiscor supinum in usu non inveni; cf. supra: *ní thabur duit*) Sg. 179[a]. 3. pers. masc.: *nebchomaitect dó* (gl. noli propter escam destruere opus dei) Wb. 6[c]. *níbo comitesti dó* (gl. scimus quoniam judicium dei etc., Rom. 2, 2) Wb. 1[c]. *nach nastad incretmech et na coméitged dó* (gl. quodsi infidelis discedit, discedat, non est enim servituti subjectus frater aut soror in ejusmodi, 1. Corinth. 7, 15) Wb. 10[a]. Fem.: *sechihed rii aless arintaibrid di* (gl. adsistatis ei in quocunque negotio, Phoebae sorori) Wb. 7[b]. *iscumme di* (est idem ei, mulieri) Wb. 11[c]. Plur. 1. pers.: *ni góo dún friarcubus* (gl. testimonium conscientiae nostrae) Wb. 14[c]. *isuisse a serce dorat mór di maid dúin* (oportet eum amare, praestitit multum boni nobis) Wb. 4[b]. *ammi corp do cr. et iscenn som daunni* (gl. unum corpus sumus in Christo; est caput ipse nobis) Wb. 5[d]. *isdúnni* (gl. nos quibus) Wb. 2[d]. *innahi ruptar ardda dunnai* (quae fuerunt alta nobis, sidera) Cr. 18[b]. 2. pers.: *ni dlegar ní dúib* (gl. nemini quicquam debeatis) Wb. 6[a]. *bed imthuge dúibsi cr.* (gl. induite vos dominum) Wb. 6[b]. 3. pers.: *isdoib asrirther lóg apecthe* (gl. mercedem quam oportuit in semet ipsis recipientes) Wb. 1[c]. *isfiadnisse doib àcúbus* (gl. testimonium reddit illis conscientia ipsorum) Wb. 1[d]. *cometect dóib* (gl. imbecillitates infirmorum sustinere debemus) Wb. 6[c]. *isaithiss doibsom cid anisiu* (gl. quidam dicunt etc., 1. Corinth. 15, 12) Wb. 13[b].

REN (ante) secundum analogiam praepp. *in*, *con* servata ante vocales (ante pronomina etiam geminans *n*) et ante medias, mutata RE, RI ante *s*, *f* et tenues, RES ante articulum. In compositione accipit formam REM, REMI (cf. *com-, coim-, comi-e con*) ,quae etiam obtinet in junctione cum pronomine suffixo.

Exempla: *renairite gráid iarmbaithius* (gl. unius uxoris virum, oportet esse episcopum), *renairite gráid són* (gl. diaconi sint unius uxoris viri) Wb. 28[b]. 28[c]. *adam rénimmarmus* (A. ante peccatum) Wb. 9[b]. *am. rombói fáilte dúib renagalarsom* (gl. viso eo iterum gaudeatis; i. e. ut fuit gaudium vobis ante ejus morbum) Wb. 23[d]. *isand istualáng anerta act rachomalnathar rennaprecept* (gl. potens exhortari doctrina; i. e. tunc est aptus exhortando, cum implevit ante doctrinam suam) Wb. 31[b]. *rengrád et iarmbathis* (gl. unius uxoris vir; i. e. ante gradum et post baptisma) Wb. 31[b]. *resiu* (ante hoc, antehac, antequam)

Wb. Sg. fq. *acht rop ré forciunn robbé da* (gl. da ante finem corripitur) Sg. 169ª. *arndip maith nairlethar amuntir ritecht gráid foir isirdorcu epirt iarum* (gl. oportet illum testimonium habere bonum, 1. Timoth. 3, 7), *doberr teist diib ritecht gráid forib* (gl. hi probentur primum) Wb. 28ᵇ. 28ᶜ. *i retus bid airdixa* (i ante tus est producta) Sg. 187ª. *athitol recach libur arnaroib cummasc foir* (gl. titulos universi operis per singulos supposui libros) Sg. 2ª. *hitossuch recach thuisiul* (gl. loco aspirationis, quam habet *Fì* tertia apud Graecos persona, s habet principalem per omnes casus, Prisc. 13, 5; i. e. in principio ante omnem casum, pron. se) Sg. 210ª. *esséirge ished rorélus dúib recach réit* (gl. tradidi vobis inprimis; i. e. ante omnem rem) Wb. 13ª. *robói laabram recomallnad rechto* (gl. exinanita est fides, Rom. 4, 14) Wb. 2ᶜ. *buith relechdachaib* (gl. locus mutarum est duntaxat: nec ante l vel r in eadem syllaba poni posset ph, qui locus mutarum est duntaxat, Prisc. 1, 4; i. e. ante liquidas) Sg. 6ª. Ita etiam cum pronomine possessivo infixo 1. ders. sing.: *remchuimriug* (ante captivitatem meam) Wb. 30ª.

Cum articulo: *resindalmsin* (gl. semet ipsos dederunt primum domino, 2. Cor. 8, 5; i. e. ante hanc eleemosynam) Wb. 16ᶜ.

Formulae cum pronominibus suffixis: *mathéis cucuibsi riumsa* (gl. si autem venerit; i. e. ad vos ante me) Wb. 14ª. *robánicsi irfócre riumsa* (gl. misimus fratres ne quod gloriamur de vobis evacuetur) Wb. 16ᵈ. *ní airecar .b. na .c. remi* (non invenitur b vel c ante eam, literam m) Sg. 20ª. *remisi* (gl. post vocalem antepositam) Sg. 7ª. *remib són* (gl. extrinsecus: aspirata h extrinsecus ascribitur vocalibus, consonantibus intrinsecus; i. e. ante eas hocce) Sg. 9ª. E formula priore *rium* conjici poterunt et pro aliis personis, non obviis in codicibus, *riut, riunn* etc.; notantur tamen etiam *remum, remut, remuind* (= *remuinn*) e scriptis vetustis apud O'Donov. p. 145.

IARN eandem cum praecedente sequens analogiam, ideoque et induens formas IAR, IARS. Significatio eadem quae est lat. *post*, de tempore, ex qua et ortus intellectus lat. *secundum, in consequentia*. Significatio lat. *post* de loco rarior est, ad quam tamen conferas quae supra dicta sunt sub V hibernica (p. 67).

IARN: *nagniusa iarnairgairiu* (gl. peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me; i. e. facio post interdictionem)

Wb. 3[c]. *acht isiarnarsidib robbátar in tis* (gl. in tis quoque inveniuntur, Laurentis; i. e. sed secundum vetustos) Sg. 57[b]. *isinbeothu itáa ihu. iarnesséirgu* (gl. gratia dei in vita aeterna in Christo Jesu), *inducbál iarnesséirgiu* (gloria post resurrectionem) Wb. 3[c]. 4[a]. *arisand isecne et isfissid cách iarnetarcnu cr.* (gl. in Christo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi) Wb. 26[d]. *iarnetargnu riam* (gl. cognitionem secundam significat, relatio) Sg. 197[b]. *bad iarn̄dligud hirisse* (gl. secundum rationem fidei; in Sg. 178[a]: *iardligud arside*, secundum morem veterum, minus recte) Wb. 5[d]. *iarmbaithis, iarmbaithius* (post baptisma) Wb. 12[d]. 28[b]. Ante pronomina possessiva incepta ab *a: mad slaán inball iarnagalar* (si salvum membrum post morbum suum) Wb. 12[b]. *nitechtat sens iarnanetarscarad* (gl. sensus in his separatis non potest inveniri; i. e. non habent sensum post separationem suam, composita) Sg. 202[b]. *iarnatóbu* (gl. iterum inserere; i. e. post eorum abscisionem) Wb. 5[c]. *iarnarnetargnu dúib* (post cognitionem nostram, nobis cognitis a vobis) Wb. 15[a]. Exemplum significationis lat. *post* de loco: *ni áirmi ambis iarnachúul dindséit act ambis arachiunn* (non curat quod est post tergum suum de via, sed quod est ante faciem suam, cursor) Wb. 24[a].

IAR: *iar fiach* (gl. secundum debitum, imputatur, non secundum gratiam) Wb. 2[b]. *iar fír* (secundum veritatem) Wb. 16[a]. *iar far toimtinsi* (gl. in lege justificamini; i. e. secundum opinionem vestram) Wb. 20[a]. *iar timnu ihu.* (gl. secundum Jesum Christum; i. e. secundum mandatum J.) Wb. 6[d]. *iar tichte cr.* (post adventum Christi) Wb. 19[b]. 21[b]. *cumsanad dudia iar tuiste duile* (quies deo post creationem mundi) Wb. 33[b]. *ishé arnathir iar colinn* (gl. pater noster secundum carnem), *isiesse asbunad dossom im̄ iarcolinn* (gl. radix Jesse Christi secundum carnem) Wb. 2[b]. 6[d]. *iar cosmilius abáissom* (gl. in morte ipsius baptizati sumus) Wb. 3[a].

IARS ante articulum: *iardligud arside 7 iarsindligud dam fil hindiu* (gl. utrumque protulit Pacuvius; i. e. secundum regulam veterum et secundum morem qui etiam hodie est) Sg. 178[a]. *farcomnucuir rect iarsintairgiriu* (gl. facta est lex, Galat. 3, 17) Wb. 19[c]. *iarsinchàintoil* (gl. secundum bonum placitum) Wb. 20[d]. *iarsinchumung bess lib* (gl. secundum id quod habet voluntas; i. e. secundum potestatem quae est vobis) Wb. 16[c].

*iarsindindnidiu araneutsa* (gl. secundum exspectationem et spem meam) Wb. 23[b].

Junctae hujus praepositionis cum pronominibus suffixis exempla non occurrunt. Sed cum ex eadem prognatum sit derivatione adv. *iarum* (postea; p. 568), facile etiam, ut e praep. *ren* sunt *rium* (ante me) etc., conjici poterunt formulae *iarum* (post me), *iarut* (post te) etc.

3. Praepositiones regentes accusativum sequentis substantivi: *ol, la, fri, tri, sech, tar, cen, cenmithá* (*cenmá*), *etar, echtar.*

OL (super, de, propter), rarioris usus: *ol ihu. són* (gl. ceciderunt super me; cf. *de iudeib ón, remib són,* p. 595. 600) Wb. 6[c]. *oldia isbriathar insin tra* (de deo est hoc verbum ergo) Ml. 31[c]. *cip cruth tra olse irmith* (gl. volo vestra verba sensu meo loqui; i. e. quomodocunque ergo de hoc judicetis, volo ego etc.) Wb. 12[d]. Formularum pronominalium aliarum *olśuide, olsodin, olśodin* (propter hoc) exempla jam memorata sunt (p. 354). An adducenda sint etiam *al* (gl. ultra) Sg. 217[b] et *indoll* (gl. ultra, adverb., p. 562) Sg. 220[a], quaeritur. De verbo defectivo *ol* videsis supra (p. 495).

LA, rarius LE, ante articulum LAS, quae forma putanda est primitiva, ut *as, es,* e quibus ortae formae *a, e, la, le,* quia post has omnes sunt expertes infectionis consonae sequentes (p. 194). Praepositio significans lat. *apud, cum,* frequentissimi est usus, praesertim cum pronominibus suffixis, cum quibus cessit in locum praepp. *con* et *oc* (p. 586. 594), quae in codicibus nostris cum iisdem pronominibus non occurrunt. Profert interdum et sensum praep. *ar* significantis lat. *pro,* et *do* significantis dativum.

Exempla: *laatacu insin* (gl. paulopostfuturum quod et atticum dicunt; i. e. apud Atticos hoc) Sg. 147[a]. *isairi doroigu dia geinti hore nárbubæ laiudeu creitem* (ideo elegit deus gentes, quia non fuit apud Judaeos fides) Wb. 5[b]. *suthain dam la laitnori anisin* (gl. Latini antiquitatem servaverunt) Sg. 5[b]. *indinteriecht nad rann insce la grecu* (interjectio non pars orationis apud Graecos) Sg. 26[b]. *doarrchet dichéin nombiad adrad dæ lagenti* (gl. scriptum est: propter hoc confitebor tibi in gentibus) Wb. 6[d]. *la nech* (apud aliquem, in aliquo) Wb. fq. *lase, lasse* (apud hoc, in hoc, cum) Wb. Sg. fq. Eadem praepositionis forma ante varios

sonos (ante consonas servandas duras, quamobrem *m* duplicatur, p. 50): *la irnigdi airib féisne* (gl. orantes simul et pro nobis) Wb. 27[c]. *am. mbis cometid lammaccu nacharochlat* (gl. lex paedagogus noster fuit) Wb. 19[c]. *lammarbu* (gl. simul rapiemur cum illis) Wb. 25[b]. *accobor lammenmuin maid doimradud* (gl. repugnans legi mentis meae lex in membris) Wb. 3[d]. *la nuelitridi* (gl. postea, i. e. apud recentes scriptores) Sg. 5[b]. *comroirnich. la ranna insce* (numerarunt ad partes orationis, interjectionem) Sg. 26[b]. *conroibtis ocdenum rectche la riga* (gl. volentes esse legis doctores) Wb. 28[a]. *mad maid la dia* (gl. si dominus permiserit) Wb. 14[a]. *ni legend rollegusa la petor act iscúrsagad rondcúrsam dichomitecht et condarcilli fri iudeu* (gl. in faciem ei restiti, Petro, Gal. 2, 11) Wb. 19[a]. *isdílmain lacách arnorcunni* (gl. oves occisionis; i. e. licita cuivis occisio nostra) Wb. 4[b]. *anasmaith la cách* (gl. unusquisque in suo sensu), *istorise lacách* (persuasum cuivis) Wb. 6[b]. 16[d]. *intain bes ninun accobor lenn* .ı. *la corp et anim et la spirut* (gl. spiritus adjuvat infirmitatem nostram; i. e. si est eadem voluntas nobis, apud corpus etc.) Wb. 4[a]. *conaroib diupart neich lecele* (gl. illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum ut fiat aequalitas; i. e. ne sit privatio alicujus pro altero; videtur tamen scriptum fere *lelele* = *lialaile?* cf. p. 365) Wb. 16[c].

Deficit praepositio in LI (ut *do* in *di*, p. 598) ante *a* sequentem pronominum: *ocatercbáil 7 liafuined* (in ortu et in occasu eorum, siderum) Cr. 18[a]. *iscoir dochách guide dée liachéle* (gl. (obsecro vos ut adjuvetis me in orationibus pro me ad dominum; i. e. justum cuivis orare deum pro altero) Wb. 7[a]. *bad uáisliu cách lialaile oldaas fessin* (gl. superiores sibi invicem arbitrantes; i. e. sit superior quivis apud alterum, alteri, quam ipse) Wb. 23[c].

Ante articulum: *nicumuing imfogbaidetith nalanamnas maniptol lasinfer. act mad melltach lassinfer* (gl. mulier sui corporis non habet potestatem, sed vir) Wb. 9[d]. *lasinfoilsigud* (gl. secum: ego et tu, in quibus demonstratio ipsa secum genus ostendit, Prisc. 12, 4) Sg. 200[a]. *hore isimmarmus hicr. anasolcc lasin brathir* (gl. si esca scandalizat fratrem, non manducabo carnem) Wb. 10[c]. *intain ropo mithich lasinnathir nemde* (gl. ubi venit plenitudo temporis) Wb. 19[d]. *iss. acognomen són lasna firu aili* (gl. cognomen; i. e. hoc apud alios viros) Sg. 28[a]. *lasna filedasin* (gl. apud comicos; i. e. hos poëtas) Sg. 63[b]. *emith lasnahi* (gl.

tam eum habentibus casus) Sg. 27[b]. Ita et ante pronomen relativum infixum: *inti lasmbi æcne* (is apud quem est sapientia) Wb. 8[d].

Sufficient exempla exhibentia accusativum post praepositionem. Mirum inde, obvia in codicibus nostris esse etiam quaedam exhibentia dativum, in formula scilicet *lasuidib* (apud hos), quae quidem alternat cum meliore *la suidiu*. Scriptio posterior: *ní biedsi hicobodlus lasuidiu* (gl. ne commisceamini fornicariis) Wb. 9[b], alternans cum altera in uno eodemque loco: *ni torbe lasuidiu precept doib mani dénatar ferte occa* (gl. Judaei signa petunt), *ni torbe lasuidib manip sulbair* (gl. Graeci sapientiam quaerunt) Wb. 8[a]. Dativus in Wb.: *níbí sainláa lasuidib act is abstanit doib semper* (non est alia dies apud hos, sed abstinentia eis semper) 6[b]. *atá brithem lasuidib cenuibsi* (gl. eos qui foris sunt deus judicabit) 9[c]. In Sg.: *bes lasuidib* (mos apud hos) 4[a]. *isdiall nois. lasuidib* (gl. participia; i. e. declinatio nominis in his; scriptum tamen erat *hisuidib*, et deleta praep. *hi* supra scripta *la*) 27[a]. *it cétnidi lasuidib* (gl. primitiva sunt, si sequimur Graecorum auctoritatem) 212[b]. Addo his exemplum praep. *cen*, post quam item sequitur accusativus, cum eodem casu in eadem formula: *cen suidib* (gl. sine quibus) Ml. 20[d]. Commixtio orta aut ex incerto usu praepositionum quarundam jam incipiente (p. 579. 585), aut e simili pronuntiatione terminationum *-ib* et *-iu*. Ita etiam in chronicis hibernicis saepius *la Laighnibh* (in Lagenia), quod recte adhuc in vetusto codice Armag. (O'Don. p. 437): *la laigniu*.

Formulae praepositionis junctae cum pronominibus suffixis. Sing. 1. pers.: *ished asdilem lium rath precepte* (gl. orantes pro me ut detur mihi sermo; i. e. hoc acceptissimum mihi, gratia docendi) Wb. 22[d]. *isderb liumm* (gl. spero autem), *isfer liumm* (gl. volo ergo) Wb. 15[c]. 29[a]. *amre liumsa torbæ im̄ dúibsi* (gl. refecerunt et meum spiritum et vestrum, 1. Corinth. 16, 18) Wb. 14[a]. *ansu liumsa indóis anechtir diafius* (gl. ne, cum venerint mecum Macedones et invenerint vos imparatos, erubescamus, 2. Corinth. 9, 4) Wb. 16[d]. *ni liim forsuide* (gl. vir uxorem non dimittat, 1. Cor. 7, 11; i. e. non apud me, non meum placitum, sed domini) Wb. 10[a]. *doadbadar hisvidiu asleim féin* (gl. mei servus; i. e. significatur in hoc quod est apud me ipsum, mei ipsius) Sg. 209[b]. *ba dochu lem són ished rombod doib* (gl. bene! propter incredulitatem fracti

sunt, rami, Rom. 11, 20) Wb. 5[b]. *ní mebul lemm precept sos.* (gl. non erubesco evangelium), *ní mebul lemm ciafadam* (gl. etiam haec patior, sed non confundor) Wb. 1[b]. 29[d]. *isirdurcu epert lim són* (latius mihi hoc dictum) Wb. 9[c]. *isbeic lim inbrigsin. . . isbeicc limsa a bríg* (gl. mihi pro minimo est) Wb. 8[d]. *ní aidrech limm* (non poenitentia mihi), *isglé limm* (persuasum mihi), *dilem limm inso* (gl. hoc oro) Wb. 23[a]. *ished aschomairlle limm athabart* (gl. consilium in hoc do), *ni diliu nech limm alailiu* (gl. pro omnibus vobis deprecationem facio) Wb. 16[c]. 23[a]. *attáa lemsa asainredsa* (gl. nunc vinctus) Wb. 32[a]. 2. pers.: *décce lat corintiu* (ecce tibi Corinthios) Wb. 10[c]. *nib machdad lat* (ne sit mirum tibi, ne mireris) Sg. 158[a]. *ní latt aní ararethi et ní lat incách forsammitter* (gl. tu quid judicas fratrem in non manducando? Rom. 14, 10) Wb. 6[b]. *isderb lium attá latsu* (gl. certus sum quod et in te, habitat fides non ficta) Wb. 29[d]. *acht ni ainfed liumsa mainbed maith latsu* (gl. sine consilio tuo nihil volui facere) Wb. 32[a]. *doadbadar im̄ trisincainaisńdiis file rath dée latso act nitorbe donach ailiu* (gl. tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur, si bene dixeris, 1. Corinth. 14, 17; i. e. probatur bono sermone, eloquentia, quod est gratia dei tecum, sed etc.) Wb. 12[d]. *doguilse dineuch adbaill et dineuch nádetar et dineuch bis lanech nadbí latso* (gl. quae secundum deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur, seculi autem tristitia mortem operatur, 2. Corinth. 7, 10) Wb. 16[c]. *islatso* (gl. te penes) Sg. 215[b]. 3. pers. masc.: *lais feisin cen acaldaim nachaili* (gl. secum aliquis loquitur) Sg. 153[b]. *iss. andiall ninmedonach laisem* (haec est declinatio interna ei) Sg. 158[b]. *ropo thróg laiss armbuith fomám pectho* (gl. deus misertus est nostri) Wb. 21[b]. *isimde laiss* (gl. secundum divitias suas, dei) Wb. 24[b]. *istrén ahiress isdiamuin leiss cachthúare* (gl. alius credit manducare omnia) Wb. 6[b]. *nipu accobor leiss* (gl. non fuit voluntas) Wb. 14[a]. *maith les ágnasi* (gl. consentit habitare cum illa, vir cum muliere) Wb. 10[a]. *nipo chóim less frinn* (gl. proprio filio non pepercit, Rom. 8, 32) Wb. 4[b]. *ished aperficere lessom forbe indagimrata centetarcor drogimrato* (gl. perficere: voluntas benefaciendi adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio) Wb. 3[d]. *ité són aptota lessem riam* (gl. his quidam addunt illa quae tam voce quam significatione unum casum habent, ut hujusmodi, istiusmodi, Prisc. 5, 13; i. e. sunt

haec aptota ei, auctori, antedicta) Sg. 77[b]. *iscumae leissem bid .f.* (gl. ambo pro ἄμφω) Sg. 10[a]. Fem.: *isdil laee maid dodénum dúibsi* (gl. salutat vos multum Priscilla) Wb. 14[a]. *accobur lǽ* (voluntas ei, nutrici) Wb. 24[d]. Plur. 1. pers.: *inun accobor lenn* (eadem voluntas nobis) Wb. 4[a]. *isderb linn* (persuasum nobis), *diutte linn et firinne* (simplicitas nobis et veritas, sit), *nifil linn inbésso* (gl. nos talem consuetudinem non habemus) Wb. 2[c]. 9[b]. 11[c]. *isoéntu forcitil linn hóre isóen rad fil linn* (est unitas doctrinae nobis, quia una gratia est nobis) Wb. 13[b]. *nibbu machdath betis grecdi 7 nothath foraib linni* (gl. in dictionibus quas a Graecis sumsimus, Prisc. 1, 4) Sg. 6[a]. 2. pers.: *isdedbir dúib cid mebul lib ataidmet* (gl. quem fructum habuistis tunc in illis, peccatis, in quibus nunc erubescitis? finis illorum mors est, Rom. 6, 21) Wb. 3[b]. *islib atá a rogu* (gl. quid vultis? i. e. apud vos est electio) Wb. 9[a]. *nitad lib fésin* (gl. non estis vestri) Wb. 9[d]. *indfáilte robói do libsi* (gl. solatium quo consolatus est in vobis, Titus) Wb. 16[b]. *nipu libsi intórdso act ba la amiresschu* (gl. hoc apud infideles et non apud sanctos) Wb. 9[c]. 3. pers.: *nírbo sár leu arcocéilsine* (gl. dextras dederunt, Jacobus, Cephas etc.) Wb. 19[a]. *isinteúir léu* (gl. probaverunt hoc sibi utile esse) Wb. 7[a]. *móa léu serce atuile* (gl. voluptatum amatores magis quam dei) Wb. 30[c]. *ni leo anóinur* (gl. non est proprium nominativorum) Sg. 158[b]. *isbésad leusom infid dothóbu et fid aile do esnid and* (gl. si tu ex naturali excisus es oleastro et contra naturam insertus es in bonam olivam, Rom. 11, 24) Wb. 5[b]. *isbés leosom indaim dothúarcuin* (est mos eis bovem triturare) Wb. 10[d]. *ishccen sainecosce leosom foraccrannaib innaní predchite* (gl. quam speciosi pedes evangelizantium pacem! Rom. 10, 15) Wb. 5[a]. *dodcad dochách leosom noch isdoibsom adodced sidi* (gl. infelicitas in viis eorum) Wb. 2[b].

**FRI** in quacunque positione, excepta ea quae est ante articulum, pronomen relativum infixum, in qua obtinet FRIS, FRISS. Quia non inficit sequentem consonam, supponenda est forma primitus terminata a consona (p. 194), FRIS sive FRITH (cf. cambr. *gurth*=*vert*, p. 66, quae radix fortasse est in nominibus gallicis Vertico, Vertiscus Caes.), quae utraque etiam occurrit in compositione. Significatio est praep. lat. *adversus* (ex eadem radice *vert*, unde et goth. *vithra* videtur pro *virtha*), *contra*, ex qua mitescit sensus in significationem motus *ad* aliquem versi vel etiam versi *ab* aliquo.

Significatio lat. *adversus, contra: arimfresna cách frialaile* (gl. nunquam ad scientiam veritatis pervenientes; i. e. nam pugnat quivis contra alterum) Wb. 30[c]. *nabith debuith duún frinech* (gl. non ad dissidium sumus vocati; i. e. ne sit dissidium nobis contra aliquem) Wb. 10[a]. *robói debaid do philomóin frisuide* (fuit lis Philemoni contra hunc, Onesimum) Wb. 31[d]. *fornét frisaibapstalu darmchensa* (gl. vestra aemulatio pro me, i. e. contra pseudoapostolos) Wb. 16[b]. *isfrideacht afiadnissesin* (gl. testimonium diximus adversus deum) Wb. 13[b]. *occath fri diabul* (gl. commilito; i. e. in pugna contra diabolum) Wb. 23[d]. Significatio lat. *ad, apud, in, cum,* vel. hibern. *do, la: ani tra aschotarsne frihícc ni etarciagessir* (gl. datus est mihi stimulus carnis meae, . . propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me, 2. Corinth. 12, 8; i. e. quod est contrarium saluti, cf. *iscotarsne dondúalig insualig,* contrarium est malefacto benefactum, Wb. 9[b], cum praep. *do*) Wb. 17[d]. *dénum maith fricách* (gl. operemur bonum ad omnes) Wb. 20[c]. *fritit* (gl. quae fuit ad Titum, gloriatio nostra) Wb. 16[b]. *biuusa ocirbáig darfarcennsi frimaccidóndu* (gl. de vobis glorior apud Macedonas) Wb. 16[d]. *ished roerbad friatoschid* (hoc relictum ad victum eorum, de victima) Wb. 10[d]. *am. astoisc fribiathad na forcitlaide l. am. astoisc frifoirbthetid caingníme na forcitlaide fadesine* (gl. discant et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios, Tit. 3, 14) Wb. 31[d]. *issain fricath sain friscor friimthect* (est diversus ad pugnam, diversus in abitu, in processu, sonus tubae) Wb. 12[c]. *intain rombói fricroich* (cum esset in cruce, Christus) Wb. 20[d]. *níuisse domug dǽ buith fridebuid* (gl. servum dei non oportet litigare; i. e. esse in lite) Wb. 30[b]. *am loor fricach réit* (sum contentus in quacunque re, contentus quovis) Wb. 24[b]. *benad friachubus fessin* (gl. in semet ipso tantum gloriam habebit) Wb. 20[c]. *ni góo dún friarcubus* (non falsum nobis in conscientia nostra) Wb. 14[c]. *cách frialaile* (gl. in invicem, exarserunt in desideriis suis) Wb. 1[c]. *fribarpecthu arnarobat lib* (gl. irascimini et nolite peccare; i. e. in peccata vestra) Wb. 22[b]. *córe fridia* (pax cum deo) Wb. 2[d]. 3[d]. *conroib core dúib fricách et dochach fribsi* (gl. dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco) Wb. 26[b]. *cosmili friadam ingnimaib et accobraib* (gl. qualis terrenus tales et terreni), *cosmil fri cr. fessin aathir nemdc* (gl. et qualis coelestis), *cosmili fri cr.* (gl. tales

et coelestes; i. e. similes Adamo, Christo) Wb. 13^d. *cosmil fricethir* (gl. animalis homo; i. e. similis quadrupedi) Wb. 8^b. *cosmuilius lessom inso frimilid* (similitudo ei hoc cum milite) Wb. 24^a. *doinscannsom cid cutrummus fri dia* (gl. transfigurat se in angelum legis, Satanas; i. e. incipit adeo similitudinem cum deo) Wb. 17^c. *cenachondelg frinech* (gl. positivus per se positus; i. e. sine comparatione cum aliquo) Sg. 42^a. *adcomlatar sidi fricach tuisel* (gl. cum omnibus conjungi casibus dicunt), *isaccomolta frirainn ňaili* (est conjuncta cum alia parte, orationis, praepositio) Sg. 51^b. 212^a. Significatio lat. *a, ab: oldaas .c. sain fri .c.* (gl. alia litera g; i. e. quam est c, diversa a c) Sg. 6^b. *ualailiu mud frisillaba nád toirňdet folad* (gl. monosyllabae dictiones possunt quodammodo esse syllabae, non tamen sincere; i. e. alio modo a syllabis quae non significant sensum) Sg. 25^b. *dodechor fri pronomina aili* (ad differentiam ab aliis pronominibus) Sg. 28^a. *scarad friindeb indomuin* (separari ab utilitate mundi) Wb. 30^a. *marudscarsid fritola trebás cr. cid arandluthid caratrad friu* (gl. si mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi, quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?) Wb. 27^a. *nibnoibfea fornires inchruthsin et nibscara fribarpecthu* (non sanctificabit vos fides vestra hoc modo et non separabit vos a peccatis vestris) Wb. 13^b. *ma eterroscra friafer* (gl. quod si discesserit; i. e. a viro suo mulier) Wb. 9^d. *ced torbe doib etarscarad etir friatola et a pecthu* (gl. utquid et baptizantur pro illis? 1. Corinth. 15, 29; i. e. quae utilitas eis separari omnino a cupiditatibus suis et peccatis?) Wb. 13^c.

Cum articulo: *nascarad frisinfer* (gl. non dimittat virum, si qua mulier habet virum infidelem; i. e. ne secedat a viro) Wb. 10^a. *bad faitig frisinfoirinsin* (gl. observate eos qui ita ambulant, Philipp. 3, 17) Wb. 24^a. *inchruthsin robói pol et isamlid isbuithi dochách .ı. imbith phennit concomuir frissinlainn .ı. frisinfochricc nemdi* (gl. ad ea quae sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernae vocationis dei, Philipp. 3, 14) Wb. 24^a. *indóinccht araróit som ónniferiditge frissindeacht arnach érbalamni* (gl. qui est in dextera dei, qui etiam interpellat pro nobis, Rom. 8, 35) Wb. 4^b. *ammi cosmili frisincethir* (gl. marg.) Wb. 13^c. *indócbál frisarind* (splendor apud, circum, stellam) Cr. 18^d. *manip hinunn etargnae dondíruidigthiu*

*frisacétnide* (si non idem sensus derivato cum primitivo) Sg. 188[a]. *oenichthi frisna hireschu* (uniti cum fidelibus) Wb. 32[d]. *nidan chosmili frisna preceptori atobsegatsi artimchellni nidia móidem dosom act arna arnóimatsom nach náile* (gl. non sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex deo, 2. Corinth. 2, 17) Wb. 14[d]. Ante pronomen relativum infixum: *issain indí asidrubart 7 indí frisanérbrath* (est diversa ea, persona, quae dixit, et ea ad quam dictum est) Sg. 220[a]. *isécen coǹdárbastar inne indí frisasamaltar* (gl. hoc interest inter demonstrationem nominum et pronominum, . . quod per nomen non solum ipsorum quae ostenduntur, sed etiam illorum ad quos referuntur demonstrationem habet, ut talis Pyrrhus apparet, qualis pater ejus, Prisc. 13, 6) Sg. 211[a]. *incorp marbde frissaroscarsom* (corpus mortuum, a quo secessit, animus) Wb. 3[a]. Cf. p. 350.

Praepositio cum pronominibus personalibus suffixis. Sing. 1. pers.: *baméite limm niscartha friumm* (gl. desidero te videre) Wb. 29[d]. *andorigeni dimaith frimsa* (quod fecerit boni mihi, scis tu), *dorrigeni mór nuilc frimsa* (gl. multa mala mihi ostendit) Wb. 30[a]. 30[d]. 2. pers.: *digal indancridi dogní nech frit* (gl. talio) Sg. 181[a]. *nephdenum neich diulc frinech dogní olc frit airis uilliu son indaas nadndene olc frinech nadeni olc friut* (gl. amplioris virtutis testimonium; i. e. non facere aliquid mali alicui qui facit malum tibi, nam est amplius hoc, quam quod non facis malum alicui qui non facit malum tibi) Ml. 23[c]. *coniepersa fritso dligim ní duit .i. ni épéer són et ni airbéer fritt* (gl. ego reddam, ut non dicam tibi, quod et te ipsum mihi debes, Philem. 19) Wb. 32[a]. *ciasidbiursa fritsu* (quamvis dico tibi) Sg. 106[b]. 3. pers. masc.: *icosmuilius fris ignimaib et béssaib* (gl. qui signavit nos, deus) Wb. 14[c]. *adcomcisset ilbéim friss. isbéss didu indliacc berir ilbeim friss et intí dothuit foir conboing achnámi intí foratuitsom im. atbail side* (gl. offenderunt in lapidem offensionis, Rom. 9, 32) Wb. 4[d]. Fem.: *ished inso nodascara frie* (gl. discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris) Wb. 28[c]. *roscarsat friæ* (gl. circa fidem naufragaverunt) Wb. 28[a]. Plur. 1. pers.: *frinn fanisin cotondelcfam* (gl. in nobis nosmet ipsos metientes) Wb. 17[b]. *catte dim farfailtesin frinn* (gl. ubi est ergo beatitudo vestra? Gal. 4, 15) Wb. 19[d]. *hóre nosmóidet iprecept bat chosmuli frinni* (gl. in quo gloriantur tales inveniantur sicut et nos) Wb. 17[c].

2. pers.: *ni epur frib etarscarad frisuidiu* (gl. ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi, 1. Corinth. 5, 10) Wb. 9[b]. *rofitis mo bésgnese frib* (gl. non alia scripsimus vobis quam quae et cognovistis) Wb. 14[c]. *am. ni bimmis cutrummi frib* (gl. quasi non pertingentes ad vos), *icutrummus fribsi* (gl. mensura pertingendi usque ad vos) Wb. 17[b]. *congniam fribsi octáircud raith spirito duib conihed fodera fáilti dúibsi et dúnni* (gl. adjutores sumus gaudii vestri) Wb. 14[c]. 3. pers.: *niáil dún arcondelc friu* (gl. non audemus comparare nos quibusdam) Wb. 17[b]. *trisfer friu* (gl. te tertium) Sg. 2[a]. *iscobnesta friu diblinaib* (est affinis iis utrisque) Sg. 162[b]. *nitachummese friusom* (gl. volunt vos circumcidi ut in carne vestra glorientur, mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini, Galat. 6, 14; i. e. non sum aequalis eis) Wb. 20[c].

Praepositio cum pronomine possessivo infixo: *ni imbresnat mognima frimort et mothogairm* (non pugnant actiones meae contra ordinem meum et vocationem meam) Wb. 29[d]. *ainmne frimpeccad et moicc iarum* (gl. misericordiam consecutus sum, ut in me ostenderet Christus omnem patientiam) Wb. 28[a].

TRI, TRE (per) inficiens sequentem consonam (*tri* a vocali terminata in vetustis nominibus gallicis obvia, et cambr. *troi*, *trwy* = *tré* cum vocali producta), cum adjuncta *s* TRIS, TRISS, TRES tantummodo ante articulum et pronomen relativum infixum.

Exempla: *nipi firderb anadchither trithemel* (non est omnino clarum quod animadvertitur per tenebras) Wb. 12[c]. *istríchretim ihu. xpi. isfírian cách* (gl. justitia dei per fidem Jesu Christi) Wb. 2[b]. *ciabeid cr. indibsi trefóisitin hirisse* (gl. si Christus in vobis; i. e. per confessionem fidei) Wb. 4[a]. *isbeo indanim trisodin* (est viva anima per hoc), *istresodin bid slán áanim som* (est per hoc salva ejus anima) Wb. 4[a]. 4[b]. *tri nephthóbe* (gl. per praeputium) Wb. 2[c]. *trihiris incháich cretes áhic triafuil* (gl. propitiatio per fidem in sanguine ipsius) Wb. 2[b]. *am. rumbói nephimotacht doibsom treamairis atá imotacht dunni trihiris* (ut fuit desertio eis per infidelitatem, est auxilium nobis per fidem) Wb. 33[b]. *ished dothéit de treilar nandánc inilur na persan* (gl. in aedificationem corporis Christi; i. e. venit hoc per multitudinem donorum in multitudine personarum) Wb. 22[a]. *tre essamni*

*cumachti* (gl. per eam confidentiam qua existimor audere, 2. Corinth. 10, 2) Wb. 17ᵃ.

Praepositio ante articulum: *tresngné* (gl. accepta est figura; i. e. per figuram, loquendo) Sg. 73ᵇ. *trisinintamailsin* (gl. ad aemulandum provocem et salvos faciam; i. e. per hanc imitationem) Wb. 5ᵇ. *tresinfuil storidi. . . tresinfuil spirtaldi* (gl. redemtio per sanguinem ejus) Wb. 20ᵈ. *berir brith foir* .ı. *trissinprecept bésti ituiremar bestatu cdich et ní fristait in béstatidnisin* (gl. si intret quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, dejudicatur ab omnibus, 1. Corinth. 14, 24) Wb. 12ᵈ. *conicfidsi bede preceptori uili trisanimthanadsa dicoitsea cách frialaile* (gl. margin.; per hanc vicissitudinem, loquentium praeceptorum) Wb. 13ᵃ. *istrissandedesin biid duine slán et firian* (per haec duo fit homo salvus et justus) Wb. 4ᵈ. *ismarb incorp trisnasenpecthu* (est mortuum corpus per vetera peccata) Wb. 4ᵃ. Ante pronomen relativum infixum: *conroib buáid precepte duun tresanícoatar híli* (gl. aperiat nobis ostium sermonis; i. e. ut sit victoria doctrinae nostrae per quam salvantur multi) Wb. 27ᶜ. *tresambi bethu suthin* (gl. repleti fructu justitiae; i. e. per quam est vita aeterna) Wb. 23ᵇ. Item ante pron. *ade: combad tressade hiress apstal* (gl. ut Christus passus est; i. e. ut sit per hoc fides apostolorum) Wb. 25ᵃ.

Congressae praepositionis cum pronominibus suffixis formulae. Sing. 1. pers.: *noibad sochuide trium* .ı. *istorbe cid ed ón* (gl. vivere in carne hic mihi fructus operis est, Philipp. 1, 22; i. e. sanctificatio multorum per me, est utilitas etiam hoc) Wb. 23ᵇ. Pro 2. pers. conjiciendum *triut,* cujus exemplum non reperi. 3. pers. masc.: *inrect rósárichset istriit atbélat* (gl. factores legis justificabuntur, Rom. 2, 13; i. e. legem contemserunt, per eam peribunt) Wb. 1ᵈ. *istriit atá gratia* (gl. gratia regnet per Jesum dominum nostrum) Wb. 3ᵃ. *dofurcabar triit fessin* (gl. per se prolatus intellectum habet, superlativus) Sg. 43ᵃ. *am. dondrigénsat druid triitsom* (ut fecerunt Druidae per eum, diabolum miracula) Wb. 26ᵃ. *attlugud boide dodia dibarnicc tritsom* (gl. in nomine domin Jesu gratias agentes deo, vos) Wb. 27ᶜ. Fem.: *nímchu bandom attach trócaire frib istree robhícad* (gl. obsecro vos fratres per misericordiam dei) Wb. 5ᶜ. *ní sluindi sill. folad trée feisin* (non significat syllaba intellectum per se ipsa) Sg. 25ᵇ. Plur. 1. pers.: *istriunni dúibsi indindocbál* (gl. gloria vestra sumus) Wb. 14ᶜ.

2. pers.: *ni triib fadéisne* (gl. liberati estis a peccato; i. e. non per vos ipsos) Wb. 3[b]. 3. pers.: *consoibat cách treu aritmathi side ocaslug* (gl. ex his sunt qui penetrant domos et captivas ducunt mulierculas, 2. Timoth. 3, 6; i. e. fallunt quemvis per eas, nam sunt bonae hae persuasione) Wb. 30[c]. *atercbál treo fesin* (earum, vocalium, prolatio per se) Sg. 4[b].

Praepositio ante pronomina possessiva: *tremintsamilse* (gl. me ipsum humilians ut exaltemini), *treminsamilso* (gl. omnia sustineo ut salutem consequantur; i. e. per imitationem mei) Wb. 17[b]. 30[a]. *dogniat cach pecad treanaslachsom* (gl. captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis; i. e. quae faciunt omne peccatum per persuasionem suam) Wb. 30[c].

SECH ad literas conveniens cum cambr. armor. *hep* (sine; cf. p. 83 et 144) hoc idem etiam primitus significasse videtur. Sed transiit in significationes lat. *praeter, ultra, supra, extra, a.*

Exempla: *ni sech comairli dæ dam* (gl. Paulus apostolus Christi Jesu per voluntatem dei; i. e. non sine voluntate, non praeter voluntatem dei etiam) Wb. 29[d]. *sech* (gl. super, omnes alias partes orationis, i. e. magis quam aliae) Sg. 197[a]. *sech* (gl. ultra, solem) Cr. 33[d]. *sech cách* (gl. abundantius, gl. amplius; i. e. supra quemcunque, ultra quodcunque) Wb. 13[b]. 16[b]. 18[c]. 25[a]. 25[c]. *sech mochomácssa* (gl. supra multos coaetaneos meos, proficiebam) Wb. 18[c]. *ni tiagait saidai sech saturn suas* (non pertinent haec, sidera, supra, ultra, Saturnum) Cr. 18[c]. *sech hiriss* (gl. circa fidem exciderunt, gl. a fide) Wb. 29[c].

Non mutatur ante articulum: *sech innaimsir crichnigthi hinnunn* (gl. cis definitum tempus, sicut ultra definitum, Prisc. 14, 3) Sg. 217[b]. *sechani ittóo* (gl. super id quod videt me, nequis me existimet; i. e. super id quod sum) Wb. 17[d]. *forbeir sechani asanchises* (gl. Anchisiades quasi ab Anchisios; i. e. auget ultra Anchises), *forbart sech afrecndairc* (gl. tremo tremui, pono posui etc., quod in secunda vel quarta conjugatione non potest inveniri; i. e. auctio ultra praesens) Sg. 32[a]. 167[a]. *sech na huili predicta* (gl. super omnia autem haec, caritatem habete) Wb. 27[b].

Praepositionis junctae cum pronomine suffixo mihi obvium hoc exemplum: *æit leu precept domsa seccu* (gl. quidam propter invidiam et contentionem Christum praedicant; i. e. aemulatio eis docere me supra eos, melius quam ipsos) Wb. 23[b].

TAR, rarius DAR, ante articulum TARS, significationem primitus haud dubie habuit lat. *trans,* quam adhuc servat in compositione, in qua addita *m* formam TAIRM induit, sed versa inde vel debilitata est in alias quasdam, e. gr. lat. *per* (in jurejurando), *super, pro.*

Exempla: *tar crích innunn* (gl. per translationem, praep. cis, in tempore et in aliis rebus), *docoid tar recht ñaicnid hinnun* (gl. cis naturae leges ut ultra naturae, Prisc. 14, 3; i. e. trans finem, trans, ultra legem naturae, significat etiam cis) Sg. 217[b]. *tar ioib* (gl. per Jovem: per quoque in jurejurando accipitur, ut per Jovem) Sg. 217[b]. *dar timne recto dognither intimmarmus* (gl. per mandatum legis, fit supra modum peccans peccatum, Rom. 7, 13; gl. cum scienter admittitur) Wb. 3[c]. *lambrat bis tar glúne* (gl. mappa, gl. mantile; i. e. manuale quod est super genua) Sg. 172[a]. *temel inna tol domunde tar rosc fornanme* (tenebrae cupiditatum mundanarum super oculum animae vestrae) Wb. 21[a]. *taréssi, darési* (super locum, in loco, pro), *tarcenn, darcenn* (pro capite, i. e. pro) infra inter praepositiones nominales.

Ante articulum: *contuidchissed uita tarsin corpsin* (gl. ut absorbeatur quod mortale est a vita, volumus supervestiri, 2. Corinth. 5, 4) Wb. 15[c]. *tarsna deo* (gl. πρὸς τοῦ διός, male intellectum a glossatore; i. e. per deos) Sg. 217[b].

Praepositionis cum pronominibus suffixis coalescentis formulae obviae: *torutsu* (gl. per te: per te, per qui te talem genuere parentes, Virg. ap. Prisc. 14, 3) Sg. 217[b]. *du cuitig tarais fadeissin arnirobe nech bad huaisliu taratoissed* (gl. deus quoniam neminem habuit per quem juraret, juravit per semet ipsum) Wb. 33[d]. *inbiam fris tra iarnarnetargnu dúib itossuch caní ralsid súil torunn* (gl. incipimus iterum nosmet ipsos commendare?), *ni recam ales rolasid suil torunn itossich* (gl. non iterum nos commendamus vobis, 2. Corinth. 3, 1. 5, 12) Wb. 15[a]. 15[d]. *teora tonna torunni in bab.* (tres inundationes super nos in baptismo) Wb. 27[a]. Inde conjiciendae ceterae formulae: *torum* (per me, super me), *tare* (super eam), *taraib* (super vos), *taru* (super eos).

CEN (sine), inficiens sequentes consonas et persistens in hac forma, extra analogiam praepp. *in, con, ren* posita est, unde supponenda forma primitiva terminata a vocali (forsan *cene, cine* = lat. sine, gr. ἄνευ).

Exempla: *cenchaille foraciunn* (gl. non velato capite, mulier) Wb. 11[c]. *cometecht dianécoscaib cenchometecht diambésib mainbet mathi* (gl. sine offensione estote Judaeis et gentibus) Wb. 11[c]. *cenchuingid neich conech* (gl. cum silentio operantes suum panem manducent) Wb. 26[b]. *airde serce móre insin aforaidmetsom cenchumsanad issindirnigdi cenchumsanad* (gl. memoriam vestram facientes semper in orationibus nostris sine intermissione memores, 1. Thessal. 1, 2; i. e. signum magni amoris hoc, memoria eorum sine intermissione in oratione sine intermissione) Wb. 24[c]. *isingir lem cen chrctim dúib* (gl. tristitia est mihi magna) Wb. 4[b]. *icomairbirt núidi iarfoisitin hirisse cenpecad* (gl. serviamus in novitate spiritus; rectius *cenphecad*) Wb. 3[c]. *ní chen dliged anephdiall ó dibrannaib* (gl. non absque ratione non declinantur, alteruter, alterutrius) Sg. 75[a]. *censectti* (gl. sine simulatione) Wb. 5[d]. *cen serbi pectho* (gl. estis azymi) Wb. 9[b]. *cenfodail ceneuil. cenfodail ceniuil* (sine divisione generis) Sg. 41[b]. 152[a]. *cenfoilsigud* (sine manifestatione) Sg. 188[a]. *huaire nád riarfact furuar buid cenengne et cenfírinni* (gl. quisquam non est intelligens non est requirens deum) Wb. 2[a]. *cen fodrúbu* (gl. sine deflexionum moris) Ml. 22[a]. *illobad et legad. cenlobad cenlegad iarsin* (gl. seminatur in corruptione, surgit in incorruptione, 1. Corinth. 15, 42) Wb. 13[d]. *issí diuitœ dœ́ precept sos. cen lóg cenaithi* (gl. in simplicitate et sinceritate dei, conversati sumus) Wb. 14[c]. *íforus cen oclatid* (gl. in longanimitate, exhibeamus nos) Wb. 15[d]. De formula abnormi: *cen suidib* (gl. sine quibus) Ml. 20[d], confer supra dicta (p. 604).

Pronomina suffixa praepositioni: *aratá brithem and cenutsu* (gl. quid spernis fratrem tuum in edendo? omnes enim stabimus ante tribunal dei; i. e. nam est judex sine te) Wb. 6[b]. *atá brithem lasuidib cenuibsi* (gl. eos deus judicabit) Wb. 9[c].

Eadem praepositio composita cum voce obscura (quae fortasse latet in adv. *nammá, nanmá*, p. 569), CENMITHÁ vel CENMÁ, significat lat. *excepto*. Accusativus et hic sequens post formam hanc patet e Sg. 201[b]: *cenmá innainmnid* (gl. obliquis solis casibus; i. e. excepto nominativo). Idem casus etiam post illam in sequentibus exemplis, cum nominativum non liceat supponere: *cenmithá etrad* (gl. omne peccatum extra corpus est; i. e. excepta libidine) Wb. 9[d]. *cenmithá anísiu* (gl.

quod est aliud mandatum; i. e. excepto hoc) Wb. 6[a]. *cenmitha se* (gl. ceterum) Wb. 8[a]. *cenmithá inna anm̄ann dílsi* (gl. adjectio aliorum nominum; i. e. exceptis nominibus propriis) Sg. 29[b]. *cenmithá innahí asrubart* (gl. praeterea, gl. cetera; i. e. exceptis eis quae dixit) Sg. 21[b]. 56[b]. In his igitur nonnisi forma *-mithá*, sive numerus singularis adest substantivi, sive pluralis; quaeritur inde, an recta sint quae proferuntur ap. O'Donov. p. 266 *cenmothá, cenmothat.*

ETER, ETIR, ITAR, ad literas cum praepositione lat. *inter* (cf. p. 52. 79) convenit; post eam consonae intactae persistunt.

Exempla: *intain rombói etir tuaith . . eter tuáith . . . etir tuáith* (gl. in operibus bonis testimonium habens; i. e. cum fuit inter populum, inter homines) Wb. 28[d]. *aris eter caratnáimta ataaid* (gl. in medio nationis pravae et perversae, sitis sicut filii dei sine reprehensione) Wb. 23[c]. *dechur eter corpu nemdi et corpu tal.* (differentia inter corpora coelestia et corpora terrestria) Wb. 13[c]. *robói eter corpu et anmana* (gl. medius paries, peccatum) Wb. 21[b]. *óentu eter baullu coirp dunn* (unitas inter membra corporis nostri) Wb. 12[b]. *córe eter dia et duine* (pax inter deum et hominem), *etir fessin et dóini* (gl. mediator; i. e. inter ipsum et homines) Wb. 22[d]. 28[b]. *irbága robatar leosom eter desciplu et debe oéntu im̄ eter amagistru* (gl. significatum est, quod contentiones inter vos sint, 1. Cor. 1, 11; i. e. contentiones fuerunt apud eos inter discipulos et deerat unitas inter magistros eorum) Wb. 7[d]. *hitar remsamugud 7 foacomol* (gl. communes: conjunctiones praepositivae vel communes vel postpositivae; i. e. inter praemissionem et subjunctionem) Sg. 212[a]. *condib innon infogor hitar hothad 7 hil.* (gl. sola declinabilia possunt habere ex iisdem vocibus tam singularem quam pluralem numerum) Sg. 203[b]. Significatio inde lat. *tam — quam: cense fricách eter carit et escarit* (gl. mansuetus ad omnes; i. e. tam amicum quam inimicum) Wb. 30[b].

Ante articulum: *acobás m̄bis etarn̄dirainn hi comsuidiguth* (gl. de earum compage; i. e. comp., quae est inter duas partes in compositione) Sg. 2[b]. *atá coitchennas itar indibrethirso inim̄ognom* (gl. interest et refert) Sg. 203[a]. *cid etir na cumcai* (gl. etiam inter angores maximos) Ml. 18[d].

Cum pronominibus suffixis formulae: *ni fil fial etronn et cr.* (gl. velamen in Christo evacuatur) Wb. 15[a]. *conroib óintu etrunni*

(sit unitas inter nos) Wb. 12ᵇ. *robo duibsi cinirbo etruib robammarni* (gl. fiduciam habuimus in domino loqui ad vos evangelium, 1. Thessalon. 2, 2) Wb. 24ᶜ. *andorogbid etruib* (gl. donantes vobis ipsis) Wb. 27ᵇ. *isetarru biid immacaldaim* (gl. a quibus profertur et ad quos dirigitur loquela) Sg. 200ᵇ. *ní bí ní etarro* (gl. nulla intercessione interveniente) Sg. 150ᵇ. Addo peculiarem loquendi modum cum praep. *cen* (sine) ad significandam praep. lat. *cis: cen alpai ṅetarru* (gl. cisalpina, Gallia), *cen rian ṅetrom* (gl. cis Rhenum; i. e. sine Alpibus inter eos, Alpibus non intermediis inter eos et Galliam, Rheno non intermedio inter me et . . .) Sg. 217ᵇ.

ECHTAR, ad literas lat. praep. *extra* (alias et adverbium, ut latina vox), lat. *cis* significat in Sg. 217ᵇ: *echtarecht* (= *echtar recht;* gl. cis naturae leges).

### B. Praepositiones nominales.

Substantiva, quae cum antecedente praepositione propria sensum simplicium praepositionum praebent, plurima esse possunt, e. gr. *in ochtur, for ochtar* (in superiore parte, supra), *in ichtur* (infra), *di éis* (retro), *inmedón, immedón* (in medium, in medio, intra) etc. Horum ea praesertim hoc loco enumeranda sunt, quae frequentius usurpata sensu substantivi fere amisso in formulas praepositionales transierunt. Pro pronominibus personalibus, quae suffiguntur post praepositiones simplices, in his formulis pronomina possessiva infiguntur inter praepositionem et substantivum.

Sunt ejusmodi substantiva frequentiora: *ése, esse, hése* (vix subst. *esse*, status, locus; cf. forsan supra allatum *di éis*, gl. retro) cum praep. *tar; cenn* (caput) cum eadem praep., interdum et *ar; réir* (voluntas?) cum praepp. *do, fo; bíth* (causa) cum praep. *fo; cuit* (ratio, respectus: *biith dam farcuitsi occa. biid arcuitni occa* Wb. 11ᵇ. 24ᵃ) cum praep. *ar; rann* (pars), *persan* (persona) cum praep. *a; dead, degaid* (finis) cum praep. *in; ellach* (unitas, communio?) cum eadem. Addenda vox praepositionalis cum genitivo sequente *dochum.*

TARÉSI (cf. praep. *tar*), proprie *trans, super tergum, locum, post,* transiens etiam in significationem *in loco, pro.* Alter-

nant *t* et *d*, *s* et *ss* (p. 61. 613): *bad chách darési áréli* .i. *nabad immalle labritir* (gl. secundum duos aut multum tres et per partes, loquantur; i. e. sit quisque post alterum, ne simul loquantur) Wb. 13ᵃ. *olcc tarési nuilcc* (gl. prudentes apud semet ipsos, malum pro malo reddentes) Wb. 5ᵈ. *ishé dobeir lóg deit tarhési dodagnímo* (gl. dei minister est tibi in bono, potestas; i. e. fert mercedem tibi pro tuo bene facto) Wb. 6ᵃ. *nímbia fochricc darhési moprecepte* (non erit merces mihi pro doctrina mea) Wb. 10ᵈ. *uisse són darési césto* (gl. videmus Jesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum; i. e. justum hoc pro passione) Wb. 32ᵈ. *athuidecht icride tarési dǽ* (gl. nolite locum dare diabolo) Wb. 22ᵇ. *indinducbál ó dia tarhesi denmo indlibuir* (gl. quam deus annuit suscepti laboris gloria) Sg. 2ᵃ. *cachae tarhéisi araili* (gl. inveniuntur pro se positae, literae) Sg. 10ᵃ. *arba bes lasuidib .u. tarhesi ñi. ut pessumus pro pessimus* (u pro i) Sg. 4ᵃ.

Cum pronominibus possessivis infixis: *ní déccu darmmési* (gl. quae retro sunt obliviscens, ad ea quae sunt priora extendo me; i. e. non video post me) Wb. 24ᵃ. *madudéll ní taibred ní taraéssi dobochtaib* (gl. laboret operando manibus, ut habeat unde tribuat de labore suo) Wb. 22ᵇ. *iscotarsne dondúalig insualig darahési* (est contrarium malefacto beuefactum pro eo) Wb. 9ᵇ. *robia indocbáal tarahési* (gl. diligentibus deum omnia concurrunt in bonum), *robbia indocbál darahéssi* (gl. labor vester non est inanis in domino) Wb. 4ᵇ. 13ᵈ. *nád chomalnathar anasberar friss rambia digal taraéssi* (gl. domino servite, qui enim injuriam facit recipiet id quod inique gessit) Wb. 27ᶜ. *taranési* (gl. fracti sunt rami ut ego inserar; i. e. pro eis) Wb. 5ᵇ.

TARCENN, alternantibus item *t* et *d*, ejusdem significationis cum praedicta formula: *tarcenn pecca.*, *darcenn pecca.* (pro peccato) Wb. 15ᵈ. 19ᵇ. *hóre rombebe cr. darcenn indóesa lobuir* (gl. peccantes in fratres; i. e. quia mortuus est Christus pro debilibus) Wb. 10ᶜ. *itáu darcenn sosceli* (gl. in vinculis evangelii; i. e. in quibus sum pro evangelio) Wb. 32ᵃ.

Cum pronominibus infixis: *robtar irlim dothecht martre darmchen* (gl. pro anima mea suas cervices supposuerunt) Wb. 7ᵇ. *am. bíd ǽet limsa moort dogabál darmchen céin rongabus icarcair* (gl. quidam ex contentione Christum adnuntiant non sincere, Philipp. 1, 17) Wb. 23ᵇ. *fornét frisáibapstalu darmchensa* (gl. vestra

aemulatio pro me) Wb. 16[b]. *taiccéra cách daráchen fessin* (gl. unusquisque pro se rationem reddet deo) Wb. 6[b]. *rocathichsiur darachenn cosse* (gl. quae mihi fuerunt lucra) Wb. 24[a]. *tararcenn* (gl. pro nobis) Ml. 26[d]. *asririusa mochumang darfarcenn* (gl. libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris) Wb. 18[a]. *biuusa ocirbáig darfarcennsi* (gl. de vobis glorior) Wb. 16[d]. *dulmartre tarfarcennsi* (tolerare pro vobis) Wb. 26[d].

Ejusdem substantivi eum praep. *ar* cum dativo vel accusativo formulae ARCHIUNN et ARCHENN supra prolatae sunt (p. 577). Frequentior est prior cum pronominibus infixis: *afil armochiunn* (gl. ad destinatum persequor bravium; i. e. quod eoram me est) Wb. 24[a]. *maithi formbesasi arachiunn* (boni vestri mores eoram eo), *áirmi . . ambis arachiunn* (respicit id, quod eoram eo est) Wb. 16[b]. 24[a]. *ararciunni* (gl. vos dominus multiplicet; i. e. eoram nobis) Wb. 25[a].

DORÉIR, FORÉIR (ad voluntatem, sub potestate, secundum, sub): *nabad do reir far colno beithe* (gl. carnis euram ne feceritis in desideriis; i. e. ne secundum carnem vestram vivatis) Wb. 6[b]. *coscitir indfir et doairbertar foreir dǽ* (instituuntur viri et adducuntur sub voluntatem dei, sub deum, a Paulo) Wb. 22[c].

Cum pronomine infixo: *isdiareir roerpad domsa* (gl. credita est mihi secundum praeceptum domini, praedicatio) Wb. 31[a]. *amaicc diareir* (gl. oportet episcopum filios habentem subditos) Wb. 28[b]. *foaréir* (gl. in passione desiderii, ne possideatis corpus vestrum) Wb. 25[b].

FOBÍTH (sub causa, causa, propter): *fobith sóire ceneiuil inna grec* (gl. Graeci honoris causa suae gentis, dicunt) Sg. 40[a]. *ni epur frib etarscarad frisuidiu* .ı. *fri genti fobiith precepte dóib* (gl. scripsi vobis ne commisceamini, . . non utique idolis servientibus; i. e. non dico vobis separari ab his, a gentibus, propter docendum eos) Wb. 9[b]. *do precept sos. isairi asber som inso fobith inna soebapstal asrubartatar rombo descipulsom aps.* (gl. neque veni in Hierusalem ad antecessores meos apostolos, Galat. 1, 17; i. e. ad docendum evang., ideo dicit hoc propter pseudoapostolos, qui dixerunt quod fuisset discipulus apostolorum) Wb. 18[d]. Ejusdem significationis alia formula: *hua accuiss sulbairichthe* (gl. urbanitatis causa) Sg. 45[b].

ARCHUIT (in respectu, ratione, secundum, propter): *is-*

*indalmsan arafocair anías actis foróis tuaithe arfocarar archuit indóissa gráid et indáisa foirbthi ní écen airócre* (gl. de ministerio, quod fit in sanctos ex abundantia, est mihi scribere vobis, 2. Corinth. 9, 1; i. e. de eleemosyna, de quo monet supra; sed propter extraneos monetur, propter graduatos et firmos non necessaria exhortatio) Wb. 16[d]. *issí inso fedb asuisse dogoiri in æclis archuit óisa et bésa* (gl. vidua eligatur non minus sexaginta annorum . . . in operibus bonis testimonium habens etc., 1. Timoth. 5, 9; i. e. haecce vidua, quae eligenda est in ecclesiam, secundum aetatem et morem) Wb. 28[d]. *saini archuit cumachti* (gl. quantum ad potestatem, aliae literae i et u, cum in consonantes transeunt) Sg. 7[a]. *archuit suin* (gl. similes sunt diminutivis pendulus, credulus; i. e. quoad sonum) Sg. 59[b]. Cum pronomine: *nímptha fírion arachuitsidi* (gl. non in hoc justificatus sum) Wb. 8[d].

Significatione vix differunt ARAINN, APERSIN (e parte, persona, ratione): *adib mairb arainn pectha bad bii im̄ inihu. cr.* (gl. existimate vos mortuos quidem peccato, viventes autem deo in Christo) Wb. 3[b]. *immormus assinfolud apersain na colno . . . asinfolud tanidiu* (peccatum e sensu ratione carnis, e sensu interno) Wb. 9[c]. Hujus posterioris formulae exempla quaedam jam supra allata sunt (p. 591).

INDEAD (in fine, post), INDEGAID (post): *indead innanísin* (gl. post illos) Sg. 1[a]. *m. indead aathar* (gl. naturale vinculum generis, possidet genitivus, nascitur a nominativo, generat omnes casus sequentes; i. e. filii post patrem suum) Sg. 77[a]. *ished anesséirge leu maic indegaid anathre* (gl. Hymenaeus et Philetus a veritate exciderunt dicentes resurrectionem esse jam factam, 2. Timoth. 2, 18; i. e. est hoc eis resurrectio, filii post patres suos) Wb. 30[b]. *indegaid ṅdé* (gl. post deum, ei imputo, quidquid in me sit doctrinae) Sg. 101[b]. *inbindius tánaise indegaid ṅguttae* (gl. semivocales secundam habent euphoniam; i. e. post vocales) Sg. 5[a].

Vox *indead* (*dead*, cambr. *diwedd*, finis) vix eadem est, quae *indegaid*, prodens formam adverbialem, ut putari possit esse pro *indsechaid* (acsi latine diceretur *sequenter*). Repugnat tamen huic pronomen possessivum infixum ante *degaid: ingute inna degaid* (vocalis post eam, consonam), *lasin ṅgutai inna degaid*

(gl. cum sequente altera; i. e. cum vocali post eam) Sg. 7[b]. Poterit autem facta esse confusio utriusque formulae.

INELLUCH, INELLUG (in unitate, una cum; cf. Wb. 19[c]: *adib ellachti hi cr.*, gl. Christum induistis): *hóre arinrobe buith inelluch coirp cr.* (gl. nos vocavit non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum) Wb. 29[d]. *inellug coirp cr.* (gl. omnibus sanctis in Christo Jesu) Wb. 23[a]. *manudubfeil inellug coirp cr. adib cland abrache am. sodin et itsib ata chomarpi abracham* (gl. si vos Christi, ergo Abrachae semen estis, secundum promissionem heredes, Galat. 3, 29) Wb. 19[c]. *condip maith afuirec innim et conrobat inhellug coirp cr. innim* (gl. divitibus praecipe, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum) Wb. 29[c]. *inællug insce biid dictio* (gl. invenitur et plena oratio in una dictione, ut in verbis imperativis curre, lege, Prisc. 2, 2; i. e. una cum oratione est dictio) Sg. 25[a].

Cum pronominibus infixis: *am. rombo foirbthe cr. condib foirbthe inti bess innaellug* (gl. exhibeamus omnem hominem perfectum in Jesu Christo) Wb. 26[d]. *fri no. 7 uerbum acht ba innanelluch atarímtis* (gl. ideo participium separatim non tradebant partem orationis, quod nulla alia pars orationis semper in derivatione est, Prisc. 11, 1; i. e. separatim a nomine et verbo, sed una cum eis, in eorum combinatione, tradebant) Sg. 188[a].

DOCHUM (ad, apud) sine praepositione: *isillánamnas dorograd dochum ṅdée* (gl. in domino vocatus est servus; i. e. in matrimonium constitutus est apud deum) Wb. 10[a]. *docoid onessimus dochum poil* (fugit Onesimus ad Paulum) Wb. 31[d]. *conosberinn dochum hirisse* (gl. ut eos lucrificarem, factus sum Judaeus; i. e. ut eos ferrem ad fidem) Wb. 10[d]. *airi manip hinunn etargnae dondiruidigthiu frisacétnide fedir am. sodin andirui. dochum nacha rainne aile ut bene et male* (gl. in aliud: omnis pars orationis quocunque modo derivativa vel in eadem notione sive definitione primitivi sui accipitur, . . . vel in aliud quod jam ante erat ei suppositum in propria naturali positione, Prisc. 11, 1; i. e. nam si non eadem notio derivato cum primitivo, refertur ita derivatum ad aliquam partem aliam, ut bene et male) Sg. 188[a].

Solvere *do chum* vetat pronomen possessivum, praemissum scilicet, non infixum: *intí téte adochumsi* (is qui it ad eam, meretricem) Wb. 9[d]. *muriissi farndochum* (gl. donec veniam, ad vos)

Ml. 34[a]. *ciasberat doaidbdetar fisi doib et dotiagat angil andochum nichretidsi* (gl. nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum, Coloss. 2, 18; i. e. quamvis dicunt, quod demonstrant sapientes eis, et eunt angeli ad eos, ne credite) Wb. 27[a]. Confero his formulis sine praepositione aliam in Wb. 16[c]: *nipu lugu achuitsidi* (gl. qui modicum habuit, non minoravit; i. e. non erat minus respectu hujus), pro qua cum solita praepositione *ar* exspectanda esset *arachuitsidi*.

---

## II. Praepositiones britannicae.

### A. Praepositiones propriae.

Sunt item monosyllabae vel bisyllabae, ut hibernicae, atque plurimam partem eaedem, paucis exceptis, quae sunt ignotae hibernicae linguae. Ob has atque ob penuriam flexionis britannicae, propter quam casus substantivorum post praepositiones britannicas dignosci non possunt, non congruum videtur, eundem ordinem servare, ut in hibernicis. Enumerabuntur inde monosyllabae primum terminatae vocalibus, dein consonis, ratione porro in his habita sonorum a quibus inchoantur; in fine bisyllabae. Formae in titulis scribuntur cambricae, in plurimis scilicet in hac lingua purius servatae.

Proprium est tribus dialectis, tam cambricae quam cornicae et armoricae, praemittere quibusdam praepositionibus praep. *di* (*y*), quae cambrice adeo amplius cum *o* composita est *odi*, *ody*. Significatio inde mutari solet in contrariam; in quibusdam tamen nil mutatur. Formulae sub quacunque earum praepositionum prodentur.

1. Praepositiones monosyllabae terminatae vocalibus: *o*, *guo*, *di* (*y*), *troi* (*trwy*).

O (hibern. *ó*, *ua*) cambrice tam ante consonas, quae in recentioribus libris destituuntur, quam ante vocales, cum articulo OR, et ante pronomina solummodo a vocalibus inchoata OC,

cujus *c* radicalem putare non licet. Significat lat. praepp. *a, ab, de, ex,* vel lat. genitivum sive ablativum sine praepositione.

Exempla vetustiora: *o ceenn* (gl. muriee, tincta lana), *o corsenn* (gl. arundine, praecinctus), *o coilou* (gl. auspiciis, patris arma movebis), *o cloriou* (gl. tabellis, sparsa), *o guiannuin* (gl. vere, prius volucres taceant) inter glossas Oxon. *o pen claud, o rit, o aper* etc. (ab initio fossae, a vado, a confluxu usque ad ...) fq. in descript. fin. libri Land. Exempla e Mab.: *o gordwal brith ... o asgwrn moruil ... o eur* (e corio variegato, ex osse belluae marinae, ex auro, confectae res) 1, 3. *ar dyd hwnw ar nos honno atreulassant drwy dogynder ogerdeu. ac amylder o anregyon wirodeu. alluossyd o waryeu* (diem et noctem hanc transigebant per abundantiam cantuum, per varietatem potuum oblatorum, per multitudinem ludorum), *drwy diwallrwyd o bob peth* (per plenitudinem omnis rei) 2, 27. 29. *peir yn llawn o swllt iwerdon* (lebes plenus pecunia Hiberniae), *oed digawn odrwc* (erat sat mali) 2, 240. 242.

Praepositio juncta articulo: *o caitoir hac or achmonou* (gl. pube inguinibusque, premit rabidos canes), *or dometic* (gl. domito, quod defuit orbi), *or garn* (gl. medio, instita tegis pedes) gloss. Oxon. *or ford, or onnen, or auallen* etc. (a via, a fraxino, a malo) fq. in finium descriptionibus libri Land. *parc teccaf or byd* (hortus pulcherrimus mundi) Mab. 1, 27. *gwein yn llawn or dwfyr* (vagina plena aqua) Mab. 2, 246. Eadem junctio cum pronominibus possessivis: *ni deuthum i yma om gwlat yr gwreicka* (non veni e regione mea huc ad ducendam uxorem) Mab. 1, 272. *meibon a gafas omhanuod ... ombod* (pueros sumsit non e voluntate mea, e voluntate), *dewis di ae oth vod ae oth anvod* (elige aut e voluntate tua aut contra voluntatem) Mab. 1, 34. 242. *adywedy di ymi dim oth negesseu* (num dices tu mihi aliquid de negotiis tuis?) Mab. 3, 20.

Ante pronomina inchoata vocalibus: *dim oc awch da nys mynnaf* (rem de vestro bono nolo) Mab. 1, 272. *a difflannu aoruc owein oc eu plith* (et disparuit O. ex eorum medio) Mab. 1, 15. *eu harglwyd a gollyssynt. a llawer oc eu goreugwyr* (et dominum suum amiserunt et plures e melioribus viris) Mab. 3, 196.

Pronomina personalia suffiguntur formae auctae OHON (in

editis saepius separatur *o hon*, non bene). Sing. 1. pers.: *menegi ohanafi ytti dy afles. menegi o honafi ytti dy·les* (dici a me tibi detrimentum tuum, commodum tuum, non bonum, bonum est) Mab. 1, 6. 19. 2. pers.: *am lad ohonat titheu y gwr priawt hi... mynet ohonat y lys arthur* (ob occisum a te ipsius maritum, .. pergi a te ad aulam A., oportet) Mab. 1, 249. 3. pers. masc.: *adnabot aoruc .. rygaffel dyrnawt angheuawl ohonaw* (animadvertere coepit, accepisse plagam letiferam ab eo, Oweno) Mab. 1, 13. Fem.: *clybot ohonei hitheu eutrwst hwy yndyuot. redec ohonei yn eu herbyn o lewenyd* (cum audirentur ab ea, muliere, eorum gressus venientium, ventum ab ea in eorum occursum prae laetitia) Mab. 2, 216. 217. Plur. 1. pers.: *yna ymlad awnaem ninneu y maen. ar neb auei drechaf ohonam a gaffei y maen* (tunc pugnabimus nos de lapide et qui fuerit fortissimus e nobis, capiet lapidem) Mab. 1, 277. 2. pers.: *un ohonawch chwi am kymero i* (unus e vobis sumet me) Mab. 1, 21. 3. pers.: *ractal eur am penn pob un ohonunt* (frontale aureum circum caput cujusvis ex eis) Mab. 1, 3. *or diwed tewi ohonnunt* (tandem taceri ab eis) Mab. 1, 248. Est tamen etiam pro *ohon* forma aucta ONAD (disjuncta item interdum): *apheis o bali melyn am bop un onadunt* (et tunica e panno flavo circum quemvis ex eis, pueris) Mab. 1, 3. *tegach yr hacraf onadunt hwy nor vorwyn deckaf* (formosior maxime deformis ex eis, puellis, quam puella formosissima), *achwech onadunt agymerth uy march... achwech ereill onadunt agymerth vy arueu* (et sex ex eis sumsere equum, et sex aliae ex eis sumsere armaturam meam) Mab. 1, 4.

Cornice et armorice haec praepositio est A, destituens sequentes consonas, ejusdem usus, cujus est cambr. *o*, ad significandum locum, tempus, causam etc., vel genitivum et ablativum latinum post substantiva, adjectiva, verba. Formae auctae cum pronominibus suffixis sunt item cum *a* corn. armor. AHAN, corn. ANETH, armor. ANEZ.

Exempla cornica simplicis formae: *wy a bys a kon golon* (vos rogo e fideli corde) Pass. 1, 1. *y a rug a lena aga dry* (jusserunt ferre eos ex eo loco) 229, 4. *mear a pobyll ganse a thyghow hag a gleth* (multum populi cum eo a dextera et a sinistra) 97, 3. *mear a beyn a wothevy* (multum doloris tolerat) 54, 1. *glan off a woys an dremas* (purus sum a sanguine viri probi) 149, 2. Cum

articulo: *an ughelder ythese* (ex altitudine erat) 5, 2. *y fethaff tregis an barth dyhow* (ero locatus a parte dextera) 93, 3.

Praemissa adjectivis praepositio adverbia significat: *notye drys an wlas a ogas hag a bell* (notificare per terram propinque et remote) P. 249, 3.

Formae auctae praepositionis cum pronominibus suffixis: *arluth pan dyffris thet pow predery ahanaff gura* (domine, si venis in regionem tuam, cogita de me) Pass. 193, 2. *ahanas ythew screfys* (de te est scriptum) 14, 2. *anotho y gerhas y eneff* (ab eo abstulit animam) 106, 4. *may rollo bres anethy* (ut ferret judicium de ea, mulierem adduxerunt) 32, 2. *gureg the re anethe mos then dre* (fecit aliquos ex eis ire in civitatem) 27, 2. *an prennyer the wuthyll crows anethe* (ligna ad faciendam crucem ex eis) 151, 4.

Exempla armorica e Buh.: *duet a lech se na daleet* (venite ab hoc loco, ne tardate) 138, 11. *ma querent so tut fier a britonery a noblanc a ti piuizic* (parentes mei sunt homines superbi e Britannia, e nobilitate, e domo divite) 36, 23. 38, 1. *a pell amser a het pemdec bloaz* (a longinquo tempore, a spatio quindecim annorum; *a het*, a longitudine, inde a) 12, 15. 16. *a trugarez doe* (a misericordia, per misericordiam dei, sanatus) fq. *den bras den a choas hac a stat* (vir amplus, vir electionis et status, sum ego) 28, 23. *me so den a laes* (sum vir legis) 150, 1. *da gouzout petra a mat a gra* (ad sciendum quid boni faciat) 18, 20. *francq a pep ancquen* (liber quocunque dolore) 198, 21. *leun a iechet ha a pep quenet* (plena sanitate et quacunque gratia, puella) 46, 5. 6. *cals a souzan. cals a ancquen* (affatim curae, doloris) 16, 18. 130, 19.

Cum adjectivis efficit adverbia interdum: *me aya a berr* (ibo brevi, illico) 10, 21. *me a soing a scler* (video clare) 10, 23. *mir a cren* (serva fideliter, omnino) 62, 4. Accedit his praep. *di: duet off diapell* (veni e longinquo) 38, 7; adeo *adia* (tripliciter, *a-di-a*): *a diabell memeux sellet* (dudum studui) 156, 16.

Formae auctae: *ne sourci glan nep vnan ahanoff* (non curat omnino aliquis de me, mei) 118, 19. *nem boe quet dram fez anezeff* (non sunt mihi, non habeo, per fidem meam) 158, 9. *anezaff eo ez groaff fae* (de eo, ejus, ludibrium facio) 172, 22. *buhez anezaff, an becq anezaf* (vita ejus, acumen ejus) 48, 10. 152, 14.

*ez dle bezaf fez anezy* (debet esse fides de ea, fides ejus, crucis) 154, 21. *greomp an guirionez anezi* (faciamus veritatem ejus, legis) 156, 23. Ex hodierna lingua enumerantur exempla formae prioris consociatae ad significandum 1. et 2. pers., alterius ad significandum 3. personae genitivum ap. Dumoul. (p. 40. 41): *ac'hanome* (mei), *ac'hanomp* (nostri), *ac'hanot* (tui), *ac'hanoc'h* (vestri), *aneza* (ejus, illius, masc.), *anezi* (ejus, fem.), *anezo* (eorum, earum). E priori forma item adverb. *ahanen* (abhinc, ex hoc loco), de quo supra (p. 574).

Ex ejusdem praepositionis forma pleniore *od* (cf. hibern. vet. *uad* p. 589) residuae videntur armoricae EUX et OZ, OUZ (quae discernenda est ab infra sequente *oz*, *ouz* = cambr. *gwrth*; siquidem non accipienda pro *dioz*, *diouz* = cambr. *ywrth*), significantque etiam in hodierna lingua *us* Dumoul., *eûz* Leg. genitivum. Exempla e Buh.: *eux an bro man* (ex hac regione) 6, 5. *nem boe netra eux e madou* (non fuit mihi aliquid e bonis ejus, bonorum ejus) 170, 3. *mir oz pechet* (serva a peccato), *miret oz an pechedou* (servare a peccatis) fq. *ma mir ouz langour ha sourcy* (serva me a languore et cura) 90, 17.

Post *eux* saepius sequitur amplius praep. *a*: *eux a breiz* (e Britannia) Buh. 8, 16. *eo goall comps sotony eux a Rigoall* (est malum dicere falsum de R.) 166, 20. *eux a dour ezint difournis* (sunt aqua privati) 190, 27.

GUO (hibern. *fo*, sub), frequens adhuc in compositione, separatim vix occurrit, cum ejus locum occupaverit praep. *dan*. Exemplum cambricum vetustius praepositionis separatae in libro Landav. p. 149 in descriptione finium, quae incipit: *or pant nessaf dilicat gurruni* etc. (a faucibus, vallicula, proxima fonti G., fluvii, . . .), et finit: *guorruni nihit sursum hit penn guocieuir ipant, ubi incepit finis* (secundum G. sursum usque in locum e regione vallieulae). Pro *guocieuir* paulo ante est *icieuir* (e regione) et in aliis multis locis *penn arcieuir* (recte e regione). Cornicum exemplum e Pass.: *ha wotewoeth* (et sub fine, tandem) 10, 4. 38, 3.

DI (hibern. *di*, de) in lingua vetustiore cambrica, ut hibernica praepositio, genitivum interdum indicans: *hin map di iob* (ut filius Jovis) gl. Oxon. In recentioribus codicibus, ut in codice rubro, pro *dy*, excussa *d* (p. 217), jam est Y (de, ex, ab):

*y rys ef y keueis y uodrwy honn* (de digito ejus sumsi annulum hunc) Mab. 2, 216. *blwydyn y heno . . . mi abaraf bot gwled* (anno ab hac nocte parabo epulas) Mab. 3, 20. *blwydyn y hediw bydwch yma* (post annum ab hodierno die eritis hic) Mab. 3, 198. Frequentius praepositio haec obvia est una cum aliis quibusdam, obscurans harum significationem vel destruens, e. gr. jam in libro Landav.: *di am* (de circa, de), in Mab.: *y ar* (de super, de), *y wrth* (de-apud, a), *y gant* (de cum, a), quarum exempla vide in his eisdem praepositionibus.

Consociatae hujus praepositionis cum pronominibus suffixis exempla vix occurrunt, ob congruentiam cum mox sequente praepositione, et ob frequentiorem usum praepositionis *o* pro ea.

Cornica et armorica praepositio eadem per se rarius invenitur, frequentius praemissa aliis.

Corn. THE: *yto the Galyle* (erat de Galilaea) Pass. 87, 4. Cum praep. *rag, worth: the rag, the ragthy, the worth, the worthaff, the worto* etc., quarum exempla videsis sub eisdem.

Armor. DI: *maz vizint don di prisonet* (ut sint liberi a captivitate) Buh. 204, 25. De compositis *diouz* (cambr. *y wrth*), *digant* (cambr. *y gan*) etc. infra.

DI (hibern. *do*, ad) cambrice, ut hibernice, dativum praesertim significans praeter lat. *ad* jam in vetustioribus glossis: *di litau* (gl. Latio, addat opes), *di aperthou* (gl. muneribus, sua addidit) gl. Oxon. Cum articulo: *dir arpeteticion ceintiru* (gl. miseris patruelibus) gl. Oxon.

Frequentissima adhuc est praepositio in hac forma vetustiore in descriptionibus finium libri Landavensis, significans *ad, usque ad*. Unum hoc exemplum brevius ex eis, p. 200: *Finis illius est. aper catfrut in guy ar i hit diuinid bet penn ar ciueir hadrech dindirn dir alt diuinid di drec dindirn. o drec dindirn diguairet di guy. maliduc guy ar i hit bet aper catfrut* (os Catfruti in G., secundum eum, fluvium, sursum usque ad regionem oppositam tergo Dindirn, ad rupem, sursum ad tergum D., a tergo D. deorsum ad G., ut ducit G. per longitudinem usque ad os Catfruti). In codicis Lichfeldensis vetustioris duabus ejusmodi descriptionibus nominantur soli termini, ad quos ducuntur fines circumscribentes ambitum agri. Quas ob vetustatem et manum coaevam

et hic profero, quamvis ob ejusdem manus ruditatem vix possint legi, qualiter equidem legere possum secundum codicis imitationem, terminis singulis separatis a me lineolis. Prior (Lib. Land. Appendix, p. 273, nr. 6): *Mormarch. tudnred.* † *harodes elt guhebrie do. 7 sci. elivdo* (Mormarch, Tutnerth testes. et dedit Eltguobri deo et sancto Eliudo, scilicet possessionem pertinentem ad sequentes terminos:) *di pul ir deruen / di cimer / di aper fenrus / di sermain ir caru* (leg. *bermain, birmain, hirm.?*) / *di bant buhine / di guveir hen lann / dir hitir melin / di maugles* (?) / *di rit bringui / di aper vsul* (?) / *di licat / di pul retin : : : / di aper.* Posterior (p. 274, nr. 7): *ostendit ista conrupsio* (i. e. conscriptio) *nobilitatem muinur med* (?) *diminih et mensuram eius. aper imer / di éguidmann / ditoldar ꝗ guoeliu uelan* (?) */ di rit cellfin / di lih omivr / di bir main* (leg. *hirmain*, ad longum lapidem!) *i bienidi.*

Ubique ergo in his jam *di* pro *do* vetustiore, quae in compositis tantummodo adhuc tenetur glossarum vetustiorum, e. gr. Oxoniensium: *doguomisuram* (mensuro, terram), *doguohintiliat* (gl. inceduus, i. e. ambulator), Luxemburgensium: *doguorennam* (gl. profundo), *douorinnom* (gl. austum, i. e. haustus), *douolouse* (gl. depromis). Jamque et hic prodit *di* glossa Oxon. *diguolouichetic* (proditus, i. e. ad lucem datus).

Etiam armoricam vetustiorem hujus praepositionis formam DO in quacunque positione comprobat descriptio finium agri cujusdam vetusta chartularii Rhedonensis, data anno 821 in lingua armorica, vocibus latinis paucis intermixtis (ap. Courson, pop. Brit. 1, n. 39): *ego Catweten . . uendidi rem proprietatis meae id est de Ran riantcar. . . finem habens a fine ran melan don roch do fosmatuuor cohito fos do imhoir ultra imhoir per lannam do fois fin rad dofhion dofinran haelmorin cohiton hi fosan dorudfos coihiton rudfos per lannam dofinran loudinoc pont imhoir. Haeldetuuid scripsit* (verbotenus ita: a fine partis, sortis, Melani ad rocam, ad fossam Matuori, secundum fossam ad ripam, i. e. rivum ultra ripam per lannam ad fossam finem partis Dofioni, ad finem partis Haelmorini, secundum eum ad fossulam, ad rubram fossam, secundum rubram fossam per lannam ad finem partis Laudinoci ad pontem ripae; pro *rad dofhion* legendum procul dubio *ran d.*). Quae descriptio in alia charta, data a. 824, etiam

latine invenitur, in paucis differens, in eodem chartulario (ap. Cours. 1, n. 41): *pars Riantcar quae est a fine Ran Melan ad rocham, a rocha ad fossatam Matwor, a fossata ad ripam, a ripa per landam ad finem Ran Dofion, secundum finem Ran Dohion et sortis Sulwoion usque finem Ran Haelmorin, per finem fossatellam usque ad rubram fossatam, per rubram fossatam usque ad pontem Loutinoc.*

Ex hac quoque praepositione *do, di* in recentiore cambrica lingua, excutiente *d*, forma Y prodiit, cum articulo YR, e. gr. *y gei* (Cajo), *yr neuad* (ad aulam), *yr gegin* (ad culinam), in Leg. et Mab. frequentissimae. Ut cum articulo item coit cum pronominibus infixis: *gwyr yw ymtat i oll* (sunt viri patri meo, patris mei, omnes) Mab. 1, 264. *ythdihennydyaw* (ad te interficiendum), *ynporthi ni* (ad nos nutriendos) Mab. 1, 14. 252. De hac *y* redeunte in *o* in conjunctione cum pronomine possessivo 3. pers. sing. dictum supra (p. 396).

E praepositionis coalescentis cum pronominibus suffixis exemplis frequentissimis quaedam. Sing. 1. pers.: *deu uab oed im* (duo filii erant mihi) Mab. 1, 33. *cam nys goruc ym* (mali aliquid non fecit mihi) 1, 240. *mawr y dywawt y gwr imi y vot ef* (magnum esse virum dictum est mihi) 1, 7. *y kyuarchawd ef well ymi* (bene collocutus est mihi, salutavit me) 1, 4. *y medyant yssyd y mi* (potestas quae est mihi) 1, 7. 2. pers.: *bei nathybyckwn dyuot gormod o ovut itt. mi auanagwn itt* (si non cogitarem venire nimium horrorem tibi, ego dicerem tibi) Mab. 1, 5. *diheu oed iti gei* (persuasum esset tibi, Cai) 1, 5. *ni ae dywedwn itti* (nos diceremus tibi eam, narrationem) 1, 2. *hyn adywedaf ytti gei* (hoc dico tibi, Cai) 1, 4. 3. pers. masc.: *yr neb adylyei vynet yr neuad neu yr ystauell oe venegi idaw. yr neb adylyei letty oe venegi idaw* (si quis debebat ire ad aulam vel ad cubiculum, ad id monstrandum ei, si quis debebat ad conclave, ad id monstrandum ei, aderat portarius) 1, 1. Fem.: *yno ybu hi . . yny oed amser idi* (ibi erat ipsa, comitissa, donec erat tempus ei) 1, 20. Plur. 1. pers.: *dyuot tristit in agofal* (venire tristitia nobis et sollicitudo) Mab. 1, 33. *ae amser ynni vynet yr byrdeu* (num tempus nobis veniendi ad mensas?) 1, 11. 2. pers.: *mi ae talaf ywch* (ego id solvam vobis) 1, 278. *aphei mynnewch chwi . . . miui aawn y ohwi* (si velletis vos, ego irem vobis, contra vos) 1,

35. 3. pers.: *y uenegi moes y llys ae deuawt udunt* (ad monstrandum morem aulae et ritum eis) 1, 1.

Cornice THE (pro *de*, p. 217), armorice DA profertur pro cambr. *di, y*, quibus formis omnibus subjacet primitiva *do*.

Corn.: *the vab den a thyswethas* (ad filium hominis respexit), *the Adam kewsis* (ad Adamum dixit) Pass. 5, 1. 6, 3.

Praepositionis junctae articulo *then* exempla supra in articulo prolata sunt (p. 241). Si recte impressa, videntur exempla cum *m* pronomine personali infixo servatae *o* praepositionis primitivae: *why atheth thym thom kemeres thom synsys thom paynys* (vos venistis ad me ad capiendum me, me tenendum, me torquendum) Pass. 74, 3. *gallas nyngese thom cara* (leg. *cafos?*) *na thom synsy* (non erat potestas me capiendi vel tenendi; cf. mox: *ow thas rom grontyas*, pater meus tradidit me) 75, 2, dum alibi, e. gr. 61, 4: *thow hemeras*, est forma pronominis possessivi; sed cf. p. 394.

Armor.: *a grif sider da yuerdon* (proficiscar ad Hiberniam) Buh. 14, 6. *monet da demetri* (ire ad Demetiam) 30, 1. *den da perchen nem gouleno* (nemo ad dominum, ut dominum me poscet) 6, 9. *petra eo da doe guir roen* (quae res est deo vero regi?) 6, 1.

Cum articulo: *deomp dan ker* (eamus ad urbem) Buh. 42, 1. *quae dan oferen* (i ad missam) 26, 21. *heman so dan tut burzut pur* (hic est populo merum miraculum) 46, 10. *renonce dan bet* (renuntiare mundo) 20, 9. *an maru off dan tnou man* (mors sum huic valli) 10, 3. Eadem junctio est cum pronominibus possessivis infixis 1. et 2. pers. sing. *dam, daz;* absorbetur autem vocalis praepositionis in ceteris, 3. ps. sg. *de*, plur. 1. pers. *don*, 2. pers. *doz*, 3. ps. *do*, quorum exempla supra inter infixa (p. 395. 396).

Cornicae formulae cum pronominibus suffixis. Sing. 1. pers.: *thym na as troys na leyff na vo golhys* (mihi ne omittas pedes vel manus lavare) Pass. 46, 4. *why atheth thym* (vos venistis ad me) 74, 1. *te a ve thym danvenys lavar thymmo the honon* (tu es ad me missus, dic mihi tu ipse) 101, 3. 4. *moy a mynne thymmo pesy* (plus si vellem mihi petere) 72, 4. 2. pers.: *pare del won lavaraff thys* (ut scio dicam tibi) 8, 1. *lowenny this owa vester* (gaudium tibi, magister mi) 65, 2. *ha theso y tanvonas* (et ad te misit) 116, 1. 3. pers. masc.: *y fe danvenys eleth dy* (sunt missi angeli ad eum), *y fe denvenys el thotho* (est missus angelus ad eum) 18, 4. 58, 2. *dyffry dotho* (fides in eum, Caesarem) 146, 3.

Fem.: *y meth Christ thythy* (dixit Chr. ad eam, mulierem) 34, 2. *thythy a vynnas dygtye* (ei, matri, voluit praebere, solatium) 199, 4. Plur. 1. pers.: *den rag y rane* (nobis ad dividendum) 36, 2. *te then gura* (tu facies nobis) 175, 3. *dew thyn parys* (duo nobis parati, sunt gladii) 51, 3. *ny reys thynny* (non necesse nobis) 94, 4. 2. pers.: *me a ra theugh ow cafos Christ* (ego faciam vobis, ut capiatis Christum) 39, 2. *me re beghas Jesus thewy ow querthe* (peccavi ego Jesum vobis vendens) 104, 2. *kentrow thewy why ny fyll* (clavi vobis non deficient) 158, 1. 3. pers.: *del yrghys Jesus thethe* (ita mandavit J. eis) 28, 1. *wy a yll gull da thethe* (vos potestis facere bonum eis, pauperibus) 37, 4.

Armoricae formulae. Sing. 1. pers.: *dre ma hunfre dif ez e reuelet* (per somnium meum mihi est revelatum) Buh. 30, 10. *duet eo diff consol* (venit mihi solatium) 12, 22. 2. pers.: *dit me a gra spes oreson* (ad te facio nunc orationem) 50, 5. *so dleet dit* (est debitum tibi) 70, 6. 3. pers. masc.: *lauar dezaff* (dic ei) 2, 8. *maz duy dezaf squient* (ut veniat ei memoria) 58, 7. Fem.: *mo goestlas dezi alies* (ea spopondi ei saepe, Nonnitae) 158, 14. *me gray dezy spes opressur* (faciam ei oppressionem, Nonnitae) 92, 7. Plur. 1. pers.: *an pez so ret deomp* (res est necessaria nobis) 60, 20. 2. pers.: *me compso dich* (dicam vobis) 18, 24. *doe ra roy deoch* (deus det vobis) 16, 4. *ret eo deoch* (necessarium est vobis) 38, 17. *peuch a pedaf deoch huy* (pacem peto vobis, pro vobis) 80, 5. Obvia etiam forma aucta: *duy pret da donet dauedou* (venit tempus redeundi ad me, ex animi deliquio; = *dauedoff?*) 60, 7. *troet eo em brut dont dauedouch huy en tyman* (cecidit in animum meum ire ad vos in hanc domum) 20, 3.

TROI, TRUI (= *trê*, p. 113, hibern. *tre*, *tri*, per), cambrica forma, pro qua scriptio recentior est *trwy*, vel destituta tenui *drwy*. Exempla vetustiora: *troi enmeituou* (gl. per nutus, accipienda nota) gl. Oxon. In descriptionibus libri Landav. passim: *truy uisc* (per Uscam, fluvium) 127. *trui ir coit, trui i coit* (per silvam) 116. 157. 232 etc. In Mab.: *y kerdawd racdaw trwy y ryt yny welas y gaer* (progressus est per vadum donec vidit urbem) 1, 33. *ar hynny owein adrewis dyrnawt ar y marchawc trwy y helym . . . athrwy y kroen ar kig ar asgwrn* (deinde O. feriit plaga equitem per galeam, . . et per cutem ad carnem et os) 1, 13. *dodi aoruc y marchawc arllost y waew drwy awyn-*

*ffrwyn vy march* (indidit eques lignum hastae suae per frenum equi mei) 1, 10.

Praepositionis hujus consociatae cum pronominibus suffixis exempla rariora sunt. In libri Landavensis descriptionibus finium: *bet gebenni trio di aper nant maur* (usque ad G. fluvium, per eum ad os vallis magnae) 116. *dir main tillauc dir cruc dir cruc arall dimynui mynugui truio di aper nant cum cinreith* (ad lapidem T., ad collem, ad alium collem, ad M. rivum, per eum, per M. ad os vallis C. C.) 187. Forma aucta *trwyd* in Mab.: *uchot yny delych yr koet y daethost trwydaw* (sursum donec venis ad silvam per quam venisti) 1, 6. *ti awydost kynnedyf yr auon. ny eill neb vynet drwydi* (tu scis habitum fluvii, nemo potest transire per eum; *auon*, fem.) 3, 94.

Cornica et armorica primitiva forma TRE in recentiore lingua jam semper est DRE. Vetustior armor. *tre*, significans tamen hibern. *tar* (trans), exstat in nomine regionis armoricae *Poutrecoet* in chartulario Rhedonensi, quae in eodem latine dicitur *pagus trans silvam* (cf. p. 159).

Cornica exempla e Pass.: *dre glethe a veughe dre glethe y fyth lethys* (gladio qui grassatur gladio occidetur) 72, 2. *dre y skyans bras. dre y thudder* (per scientiam suam magnam, per bonitatem suam) 3, 2. 3. Legitur ante articulum in eodem libro etiam forma aucta *dris* (cf. infra *trus, dris*) idem significans: *y pub dyller dris an vro* (in quovis loco per terram) 250, 2. *notye drys an wlas* (notificare per regionem) 249, 3. *dris an bys oll. dris oll an bys* (per omnem mundum) 31, 2. 200, 2.

Cum pronominibus suffixis formulae quaedam: *dretho Christ may fe brefys* (per eum, Caipham, Christus ut esset probatus, ut inquireretur in eum) Pass. 88, 3. *an avell devethys drethy* (pomum venit per eam, ex ea, arbore) 152, 4. *drethough why bethens lethys* (per vos esto occisus) 142, 3. *kenter gnyskis drethe* (clavus actus per eos, pedes) 179, 4.

Armorica e Buh.: *dre caret doe, dre caret doue* (per amorem dei) 68, 17. 70, 17. *an ancou so duet dre splet an pechedou* (mors venit per multitudinem peccatorum) 10, 2. Connexio cum sequente articulo vel pronomine modo adest modo deest: *querzet dren bro* (proficisci per terram) 2, 6. *me aielo prest dren forest man* (ibo audacter per hanc silvam) 34, 15. *dram fez* (per fidem

meam!) 158, 9; sed etiam: *me aia breman dre an bro* (eo nunc per regionem) 6, 12. *deomny tizmat dre an coatdou* (eamus illico per silvas) 32, 19. *dre ma hún, dre ma hunfre* (per somnium meum, video) 4, 18. 30, 10.

Cum pronomine suffixo 3. pers. sing. fem.: *dreizi doe ha devy a supliaff* (per eam, fontanam, ut saner, deum et Davidem orabo; impressum *dreizif* emendandum *dreizi* jam ob praecedentem rhythmum *guelhy*) Buh. 106, 27.

2. Praepositiones monosyllabae desinentes in consonas, incipientes a vocalibus: *ar, er, yr, in, is* et *uch, ac* (*a*), *ach, at, am.*

AR (hibern. *ar*, ad, apud), cambrica forma primitiva, significationem primitivam *ad* de loco, tam in intellectu quietis quam post verba motionis, in alias quasdam vertit, atque etiam pro his, e. gr. pro lat. *propter* et *pro*, in alias formas, ER et YR, transit.

Exempla significationis localis e libro Landavensi: *ir ford ar trodi, ir rit ar trodi, rit iguein ar trodi* (via, vadum ad Tr., vadum I. ad Tr., fluvium) 192. 218. *penn ir claud ar uisc* (initium fossae ad Iscam) 216. E Mab.: *kaer llion ar wysc* (civitas legionum ad Iscam) 1, 1. *gwahanfford ar y tu deheu itt* (via divisa ad latus dextrum tibi) 1, 6. *ar y llech y mae kawc aryant* (in lapide, super lapidem est lanx argentea) 1, 8. *ar uor ar y tir, ar vor ac ar tir* (terra marique) 2, 235. 3, 270. Inde aliquid deflexa significatione: *glewlwyt oed yno ar ureint porthawr* (Gl. erat ibi ad ritum portarii, ut portarius) 1, 1. *dwc ditheu wynt yma ygymryt digawn ar vyġkost i. . . ef ae duc yno y gymryt digawn argost gereint* (adduc eos huc ut sat accipiant ad sumtus meos, sumtibus meis, . . et duxit illuc tractandos sumtibus G.) 2, 45. *nys ry ef oe uod nac ar werth nac yn rad* (non dabit eum, gladium, volens nec pro pretio nec ut donum) 2, 227.

Exempla significatae motionis ad locum: *tebycko pawb dygwydaw y nef ar y dayar* (cogitabit quisque decidere coelum in terram) Mab. 2, 227. *owein adrewis dyrnawt . . trwy y kroen ar kig ar asgwrn* (O. feriit plaga per cutem ad carnem et os) 1, 13. *bwrw kawgeit or dwfr ar y llech* (fundere lancem plenam aqua super lapidem) 1, 13.

Motio contraria e loco significatur praemissa praep. *y* (= *di*,

p. 626): *hygyrchaf lle y ar uor ac y ar dir* (locus optime accessibilis e mari et e terra) Mab. 2, 5. *y ar y benn ef y pigwn ysyr bop ucher* (ab ejus, rupis, capite ferii stellas quacunque vespera) 2, 233. *troes yr helym y ar y wyneb* (decidit galea de facie) 1, 25. *kyffroi y ar y medwl* (expergefieri e meditatione) 1, 259.

Praepositio cum pronominibus suffixis in forma ARN. Sing. 1. pers.: *yna y menegeis i yr gwr pwy oedwn. ar kerdet oed arnaf. adywedut vy mot yn keissaw aorffei arnaf. neu vinneu aorffei arbawp. ac yna edrych aoruc y gwr arnafi agowenu* (tunc dixi ego viro, quis essem, et consilium quod esset in me, mihi, et dicere, me esse quaerentem qui esset super me, me superaret, vel ego essem super quemque; tunc vir aspicere me et subridere) Mab. 1, 5. 2. pers.: *a vu ef gennyt ti a gwneuthur amuod arnat* (num fuit apud te ad faciendum contra voluntatem in te?) 1, 240. *pa diaspedein yssyd arnat* (quae vociferatio est in te?) 1, 248. *nyt arnat ti y byd y keryd. namyn arnafi* (non in te erit liberalitas, sed in me, acsi esset mihi facta) 1, 246. 3. pers. masc.: *pan edrycheis ar y prenn nyt oed un dalen arnaw* (cum inspicerem arborem, non erat unum folium in ea) 1, 9. Fem.: *nyt oed un ystyllen heb delw eureit arnei* (non erat unum spatium sine effigie aurata in eo) 1, 15. *y gwelei ef yr elor. allenn o vliant gwynn arnei* (vidit feretrum et tegmen lini albi in eo) 1, 16. Est etiam formula feminina desinens in *i*, inficientem vocalem praepositionis: *llech ynymyl y ffynnawn. ar kawc erni* (lapis ante fontanam et lanx super eum) 1, 13. *ef awelei gaer uawr. athyreu kadarn amyl erni* (videbat castrum magnum et turres firmas copiosas in eo) 1, 250. *llys iarlles y kampeu. py gampeu yssyd erni hi* (aula comitissae rerum fortiter gestarum; quae sunt res fortiter gestae de ea?) 1, 271. Plur. 1. pers.: *corn y wallaw arnam* (cornu exhauriendum nobis) 2, 223. 2. pers.: *os gofut a daw arnawch os gallafi les mi ae gwnaf* (si est necessitas super vos, vobis, si possum prodesse, faciam) 1, 256. 3. pers.: *drwc ydaeth arnunt hynny* (male venit eis hoc) 1, 15. *ny lyuassei neb. . . kynnullaw na meirch nac arueu. rac dodi y vryt or mab arnunt* (non permisit alicui. . . adferre nec equos nec arma, ne verteretur animus a puero ad ea) 1, 236. Est etiam forma magis aucta ARNAD: *lloneit ydwrn o vereu. a golwythou arnadunt* (manus plena verubus, et frusta super illa) 1, 2. *byrdeu oed gwedy eu dyrchauel. a bwyt*

*a llynn yn didlawt arnadunt* (mensae erant jam paratae, et cibus potusque abundanter super eas) 1, 263.

Ad significandas praepositiones latinas *propter*, *per*, *pro* cambrice ex ante dicta propriae formae progressae videntur, ER et YR, quarum haec est juxta *ar*, ut *ym* juxta *am*, et illa vocalem praepositionis infectam sibi vindicavit. Differunt tamen formae auctae cum pronominibus suffixis, cum ex *ar* fiat *arn*, ex *yr* vero *yrd* (ut *ynd* et *yn*, in).

ER: *menegi y arthur mae mi ath vyrywys er enryded gwassanaeth idaw ef* (dicere debes Arthuri, quod ego sum qui vici te propter honorem servitii ejus) Mab. 1, 244.

YR: *medwl arall ae kyffroes ynteu nat yr medwl ymdanaw ef ydywedassei hi hynny. namyn yr ystyryaw karyat ar wr arall* (cogitatio alia expergefecit eum, quod non propter cogitationem circa eum dixisset, uxor, hoc, sed propter amorem in alium virum) Mab. 2, 35. *yr awelych nac yr aglywych arnafi. nac ymchoeldi dracheuyn* (nec propter quod videris nec propter quod audiveris circa me, revertaris) 2, 36. *ac yr duw ac yr dy syberwyt pwylla wrthaw* (propter deum et propter honestatem tuam, miserere ejus; *yr duw*, per deum, obsecrandi formula et alias obvia) 1, 270. *oes obeith gennyt ti ar gaffel dy ellwng ae yr eur ae yr aryant ae yr golut pressennawl. ae yr catwent ac ymlad* (num spes tibi, quod consecuturus sis libertatem tuam vel per aurum vel per argentum, vel per donum pretiosum, vel per pugnam et contentionem?) 2, 234. *nas rodwni euo ettwa yr y pallfrei goreu* (non darem eum pro optimo equo, equum meum) 1, 10. *welydi yma yti bwyth yr ireit bendigedic* (ecce tibi hic remunerationem pro unguento salutari) 1, 30. *yr rydit idaw yrodes hanner y gyfoeth ehun* (pro libertate dedit ei dimidium dominii proprii) 1, 30.

Cum pronominibus suffixis formulae: *yrofi a duw drwc y medreist* (per me et deum, malum perpetrasti), *ac yr duw ac yrof ynneu par di* (propter deum et propter me, cura tu!) Mab. 1, 267. *yrot ti mi abwyllaf ac arodaf y eneit idaw heno* (propter te ego miserebor et dabo ei vitam hac nocte) 1, 270. *os oth uod y gwney ditheu yrofi. kyssondeb tragywyd diwahan auyd yrom tra uom vyw* (si libenter tu facies mihi, connubium perpetuum inseparabile erit nobis, quam diu erimus vivi; cf. hibern. vet. *airibsi*, *airriu*, vobis, eis, p. 578. 579) 2, 46. Cum *d* immissa: *nyt gwerth*

*arnaw ef dim. . . na vynnaf vn gwerth yrdaw* (non pretium in eo aliquod, non valet aliquid. . . nolo quodcunque pretium pro eo) Mab. 3, 158. *iawn yw idaw coffau ymi ac yr wreic honno awnaethom yrdaw* (justum est ei cogitare de me et muliere hac quod fecimus pro eo) 3, 35. *kyuarth arodei yr kwn heb gilyaw yrdunt* (stetit contra canes, non rediens propter eos, ursus) 3, 150.

Cornice et armorice pro praep. *ar* in usum venit forma WAR (aucta *warn, warneth, warnez*).

Cornica exempla e Pass.: *war penakyll an goras* (ad pinnaculum eum posuit) 13, 3. *war an forth* (ad viam, stratae vestes) 29, 3. *den vyth ny yl leverell war anow oll myns* (nemo potest dicere nomine omnem magnitudinem) 59, 3.

Cum pronominibus suffixis: *mestry vyth te ny vea waraff ve* (potestatem tu non haberes super me) Pass. 145, 2. *caman na ylly gwythe warnans na bosse y ben* (locum non poterat invenire, in quo poneret caput suum) 205, 2. *warnotho a rug cry* (ad eum, Pilatum, fecerunt clamorem) 117, 1. *y beynys o cref warnotho* (dolores magni erant in eo) 56, 3. *warnetho gwelsons clevas* (in eo viderunt morbum) 157, 2. *pan a drug ynyough wy waruntho* (quid mali accusatis in eo?) 99, 1. *an asen a ve kreghys warnethy rag esethe* (asinus erat paratus ad sedendum in eo; *asen*, fem.) 28, 3. *war agan flehys ha warnan* (super liberos nostros et super nos, veniat sanguis) 149, 4. *then menythyow why a ergh warnough cothe* (montibus imperabitis super vos cadere) 170, 1. *bohowgyon warenough ow carme* (pauperes in vos clamantes) 37, 3.

Armorica forma, hodie etiam *war*, scripta VOAR occurrit in Buh.: *monet voar mar* (proficisci mari) 4, 23. *santel meurbet voar an bet man* (valde sanctus in hoc mundo) 46, 21. *aedoff aman voar an hent* (sum hic in via) 36, 21. Post verba motionis: *quae voar an bet* (i in mundum) 2, 2. *deomp buhan voar an maes* (eamus celeriter in campum, rus) 28, 17. Significat et causam: *voar se pan eo oz appetit* (propter hoc, quia est vestrum desiderium) 24, 17. Cum pronominibus suffixis exempla in eodem libro non leguntur; hodie tamen etiam in usu sunt formulae: *warnoun* (ad me, super me), *warnezan* (super eum), *warnomp* (super nos) etc.

IN, YN (hibern. *in, i,* in) in cambricis libris recentioribus

*n* mutat ante consonas secundum regulas (p. 137), in vetustioribus saepius omittit tam ante consonas quam vocales (p. 136).

Exempla cum intellectu hibern. *in* cum dativo: *dierchim tir telih. haioid ilau eleu f. gelhig* (ad poscendam terram T., quae erat in manu E. filii G.) Cod. Lichfeld. in append. ad libr. Landav. p. 271. *dir main i cecin ir alt* (usque ad lapidem in dorso saltus) Lib. Land. 186. *yn ynys prydein* (in insula Britannia), *yn lle arall* (in alio loco) Mab. 1, 4. 5.

Exempla cum sensu motionis in locum vel tempus: *grefiat guetig nis min i tutbule hai cenetl i ois oisou* (notarius postea non surget in Tutb. et genus ejus in aetatem aetatum, in perpetuum) Cod. Lichfeld. l. c. *aper caruan i eiuer diued* (influxus C. fluvii in C. D. fluvium) Lib. Land. 117. *crafnell bet pan discynn yn uise* (Cr. rivus donec incidit in Iscam), *guy nyhyt hit pan discynn yn hafren* (G., deorsum donec incidit in Sabrinam) Lib. Land. 127. *aper finnaun doudec seint yn linn syuadon* (ostium fontis duodecim sanctorum in stagnum S.) Lib. Land. 138.

Ante articulum: *in ir guorimhctic* (gl. in arguto, foro) gl. Oxon. *rit ar i frut in ir coit maur* (vadum super fluvium in silva magna) Lib. Land. 70. *ar hit i nant du dirguairet bet pann discin inidair cin cirehu taf* (secundum fluvium nigrum deorsum donec cadit in terram antequam pervenit in T. fluvium) Lib. Land. 247. *gweison ynsaethu yny lle y gwelsei gynon* (pueri sagittantes in loco, ubi viderat C.), *ygweisson yn saethu yn yr un lle* (pueri sagittantes in eodem loco) Mab. 1, 12. 22.

Formulae cum pronominibus suffixis: *a chymryt tristit agoueileint awneuthum ynof am hynny* (et sumere tristitiam et sollicitudinem coepi in me circa hoc) Mab. 1, 5. *kawc aryant adwfyr yndaw* (lanx argentea et aqua in ea) 1, 15. *ar ffonn hayarn adywedassei y gwr y mi uot llwyth deuwr yndi. hyspys oed gennyfi uot llwyth pedwar milwr yndi* (et clava ferrea, de qua dixerat vir mihi esse pondus duorum virorum in ea, persuasum mihi erat esse pondus quatuor militum in ea) 1, 7. *kawgeu aryant adwfyr y ymolchi yndunt* (lances argenteae et aqua ad lavandum in eis) 1, 5. *gwedy ryuynet gwylltineb yndunt* (cum redierat feritas in eas, capreas) 1, 236. Supponendae pro ceteris personis formulae *ynot, ynom* etc.

Cornice IN, YN, Y in Pass.: *yn kyg yn goys ow pewe* (in

carne, in sanguine vivens) 256, 4. *y le may then* (in locis, ubi eramus) 79, 3. *dowr ha goys y kemeskis* (aqua et sanguis in mixtione) 58, 4. *yn neff tregis, in nef tregis* (in coelum receptus) 7, 2. 93, 3. Cum pronomine possessivo infixo: *me a wort yth servis* (ego stabo in servitio tuo) 49, 1.

Cum pronominibus suffixis: *ino luhas tol a ve tellys* (in eo, capite, multa foramina sunt forata) P. 133, 4. *ynno me ny gaffe scyle* (in eo non inveniebam culpam) 142, 4. *an ioul ynns re drecse* (diabolus in eum intulit) 47, 4. *an grayth ynhy ese* (moeror qui in ea erat, matre Jesu) 222, 4. *han grows ave drehevys ha Jesus fasteys ynny* (et crux est erecta et Jesus fixus in ea) 184, 1. *un Ethow a wyskis kenter ynhy* (Judaeus clavum impulit in eam, manum) 182, 2. *towyll veth ny allof yn fas ynne sensys* (instrumentum non possum bene in eis tenere, manibus) 156, 4. *corsow esa ynne* (cadavera quae erant in eis, sepulcris) 210, 2.

Armorica ejusdem praepositionis forma EN vel E: *en calon pan soingaff* (in corde si cogito) Buh. 8, 1. *collet en bet man* (in hoc mundo perditae, res meae) 4, 15. *en bro a vezo bras* (in terra erit gravis) 86, 24. *en breiz man* (in hac Britannia) 84, 15. 88, 13. *do quelen en enesen man* (ad docendum in hac insula) 6, 22. *duet mat en abaty hac en ty man* (accepti vos in abbatia et in domo hac) 186, 6. *ma mir e pep lech oz pechet* (serva me in omni loco a peccato) 16, 14. *den bras e keretic* (homo amplus in Ceretica) 28, 24. *guirion e bro bretonet, santel e bro Breton* (justus, sanctus in terra Britannorum) 44, 16. 48, 3. *e breiz ysel* (in Britannia inferiore) 100, 8. 206, 17. *beuaf real e lealtet* (vivam omnino in legalitate) 28, 15. Post verba motionis: *en ty he digacc a griff* (in domum eam ducere volo) 24, 1. *duct breman en leandi* (venite nunc in conventum) 38, 4. *off duet e buhez* (veni in vitam) 14, 1. *monet voar mar e bro arall* (proficisci mari in aliam terram) 4, 23. In his quaeritur, an non sit *e* forma primitiva, *en* ex eadem coalescens cum articulo. Obtinet tamen *en* ante vocalem, quando non adest articulus.

Ante pronomina possessiva: *troet eo em brut em studi* (cecidit in animum meum, in studium meum) Buh. 20, 2. *euel en merch en he querchdet* (ut puella in virginitate sua) 18, 8.

Cum pronomine personali: *pouls enhaf hoant* (fac in eo desiderium) Buh. 86, 10. *ennaff breman eo ema goall* (in eo nunc

est injuria) 166, 19. *deomp cren bed enhaff* (camus mox ad eum), *duet euel hen bedec enhaff* (venite ergo ad eum) 184, 1. 18. *me meux en hy an audiui muyhaf* (habeo in ea, Demetia, maximam voluptatem) 30, 3. *mont bet en hy a griff* (ire ad eam, puellam, volo), *me men ma enten bet enhy* (cogito proficisci in eam, Demetiam) 24, 1. 30, 2.

IS (hibern. *is*, infra), obvia aut simplex aut composita cum *od* (*ad* in libro Land.): *teir eru iss rit deueit* (tria jugera infra vadum ovium) Lib. Land. 237. *gwraged oll is vy llaw inneu* (mulieres omnes infra manum meam, infra me sedebant) Mab. 1, 5. *i bron ir all adis ir eccluis nissien* (ad pectus saltus infra ecclesiam N.) Lib. Land. 232. *disgynnassei arthur aelu y kedyrn odis kaeruadon* (descenderat A. et viri ejus fortes infra C.) Mab. 2, 380.

UCH (hibern. *ós, uas*, supra), ut praecedens, aut singularis aut cum eadem particula: *gwellt aoed uch eu pennau ac is eu traet* (stramen quod erat super eorum capita et infra pedes) Mab. 2, 374. *pan uei uwyhaf y glaw. dyrnued uch ylaw ac arall is y law y bydei yn sych* (quando erat pluvia maxima, quantum tegitur palma supra ejus manum et item infra ejus manum erat siccum) Mab. 2, 213.

Praepositio utraque cum pronomine suffixo: *ae gleicaw ohonunt ynhafren. yny yttoed yn llenwi odyuchtaw* (et dejiciebatur ab eis aper in Sabrinam, donec demergeretur infra) Mab. 2, 246. *ar parth gulleugin dir eccluis bet mouric di penn ir inis ad huchti hapenn irall adisti* (a parte occidentali ecclesiae ad M., ad caput insulae super eam et caput rupis infra eam) Lib. Land. 231.

Cornice et armorice adjici solet praep. *a* (cf. p. 624). Exempla cornica obvia in Pass.: *a ugh eglos tek y setva ythese* (supra ecclesiam pulchram ejus sedes erat) 13, 4. *a ugh pen Christ gorris* (supra caput Christi positus, libellus) 189, 2. Simplex praep.: *an meyn ese ugh Jesus* (lapides qui erant super Jesum) 244, 3.

Armoricum exemplum e Buh.: *gant curun ha foultr discoultret a vs ma pen so disquennet* (cum tonitru et fulmine erupit, super caput meum descendit, tempestas) 94, 13. Conjicienda est inde etiam utriusque dialecti formula *a is* (= cambr. *adis*, infra).

AC (hibern. *as*, ut cambr. *uch* = hibern. *ós*), proprie *ah*, *ach*, cujus aspiratio transfertur in sequentes consonas ejus ca-

paces, ante vocales autem deficit in *c*. Usus idem fere qui est praep. germ. *mit*, cum intellectu instrumenti vel societatis.

Exempla cambrica: *y tynnir achyllell prenneu oe uaraf* (vellitur forcipe lignea barba ejus) Mab. 2, 236. *taraw aoruc owein achledyf* (percutere coepit O. gladio) 1, 31. Jam inter glossas Oxon. (sine aspiratione): *ha crip* (gl. pectentem, i. e. pectine). Porro in Mab.: *llanw crochan a dwfyr* (implere vas aqua) 1, 17. *achyt gerdet awnaei abwystuileit. achyt ymborth ac wynt yny oedynt gynefin ac ef* (et una ire cum bestiis coepit, et ali cum eis, donec essent familiares eum eo) Mab. 1, 27.

Cum articulo *ar: ir ef ar ireit hwnn* (ungue cum hoc unguento) Mab. 1, 27. Pronominum personalium non est suffixio, sed adjectio in forma absoluta: *ny chwaryei weisson vy mam a mivi velly. minneu a chwaryaf a thitheu val hynn* (non ludebant pueri matris meae mecum ita, ego ludam tecum ita) Mab. 1, 242. *taraw karw a hi* (caedere cervum cum ea, clava; *ffonn*, fem.) 1, 7.

Cornica et armorica exempla ejusdem praepositionis videntur haecce. E Pass.: *a Grist ow cothaff mernans anken y a wothevys* (cum Christo tolerante mortem angorem ipsa toleraverunt, elementa) 211, 2. E Buh.: *hac clezef noaz ho lazaff* (nudo gladio eum occidam) 90, 10. *lech dorn ornet hac vn pomell guell* (locus manus, in gladio, ornatus pomulo formosiore) 152, 13. Etiam mox sequentium praepositionum hujus seriei usus minus frequens est tam in cornica quam in armorica dialecto.

ACH (hibern. vet. *oc*, ad, apud; cf. et adj. hibern. *acus, ocus*, vicinus): *yr auon uchot hyt ym ach mur kaerloyw* (fluvius sursum usque prope murum C.) Mab. 2, 234. *ach y law, ach eu law* (juxta ejus, eorum, manus, i. e. juxta eum, eos) Mab. fq.

AT, ATT (ad) praepositio cambrica sat frequens. Quaeritur, an sit comparanda cum part. *ad-* in compositis hibernicis et gallicis vetustis. De mediis cambrice interdum transgredientibus in tenues supra disputatum est (p. 46).

Exempla: *yna ydoeth kei at arthur* (tunc ivit C. ad A.) Mab. 1, 22. *ymchoelut aoruc kei at y gedymdeithon drachefyn* (verti coepit C. ad socios suos retro) 1, 24. *dyuot aoruc att owein* (ire ad O.) 1, 20. *dyuot att y vorwyn, att yr iarlles* (venire ad puellam, comitissam) 1, 15. 19. *ydeuth att y uam* (ivit ad matrem

suam) 1, 236. 238. *nessau aoruc att y garrec* (appropinquabat ad rupem) 1, 31.

Cum pronominibus suffixis: *yna y gwybydafi dy dyfot titheu attafi* (tunc sciam venire te ad me) Mab. 1, 15. *dyuot tu ac attat* (venire versus te) 1, 8. *negessawl wyfi y gan arthur attat* (mandata sunt mihi ab A. ad te) 1, 260. *dynessau awneuthum attaw* (coepi appropinquare ei) 1, 3. *dyuot aoruc lunet attei* (venire L. ad eam, comitissam) 1, 18. *ydoeth trichawr ogewri attam* (tres gigantes venerunt ad nos) 2, 57. *dyuod aorugant y llu attunt* (venire ad eos) 1, 25.

Cornicum vestigium hujus praepositionis esse videtur in Pass.: *Pylat a gowsas a Jesus* (P. dixit ad J.) 126, 3.

AM (pro AMM, hibern. *imm, imme*, vetust. gall. *ambi*, circum, circa, cf. p. 99. 167) alternans cum YM, praesertim in forma aucta cum pronominibus suffixis AMDAN, YMDAN.

Exempla e Mab. (ubi destitutio sequentis consonae saepius negligitur): *achymryt twel o vliant gwyn aedodi am vynwgl owein* (et sumere mappam e lino albo eamque ponere circum cervicem O.) Mab. 1, 17. *ractal eur am penn* (frontale aureum circum caput) 1, 3. *iawn ymedreis i am benn y carw* (recte constitui ego circa caput, de capite, cervi) 2, 28. *am hanner bwytta amofyn aoruc y gwr* (circa medium prandii quaerere coepit vir) 1, 12. Est etiam eadem significatio cum praep. *ar, yr* (propter, pro): *paham heb yr hi. am nat wyt ynenryded* (cur? dixit ea. propter quod non es aeque nobilis; *paham*, p. 403; *am nat* pro *am hynny nat*, propter hoc quod, cf. *yr awelych*, p. 398) 2, 10. *a chymryt tristit awneuthum am hynny* (et sumere tristitiam coepi propter hoc) 1, 5. *pedh aroydy ymy am hyn* (quid dabis mihi pro hoc?) Leg. 2. 4. 9. *kyuot ti odyna y wneuthur iawn ymi am dy agkemhendawt dy hun* (surge inde ad faciendam satisfactionem mihi pro tua impudentia) 2, 65. Comitantur saepius subst. *penn* (caput) vel aliae praepositiones, quibus interdum vix significatio mutatur, interdum in certo quodam sensu: *y pennyal aoed amben kei* (concursus qui erat circum Cajum) 1, 258. *yny del y iarll ae holl allu gantaw ampenn y lle hwnn* (donec venit comes ejusque omnis potestas cum eo circa hunc locum) 1, 252. *diam y cam* (de injuria, judicium) Lib. Land. privil. p. 113. *y am e dyskyl ac ef, y am etan ac ef* (de circa mensam, ignem, cum eo; i. e. oppositus

ei intermedia mensa, igne) Leg. 1. 6. 1. *hyt um hanner bwyt* (usque circa medium prandii, nullum verbum dictum) Mab. 1, 5. *hyt ym ach mur kaerloyw* (usque circa muros C.) 2, 234. *ymdan y varch* (circum ejus equum, pallium album) 2, 388. *dynessau parth ac yno dan ym ardisgwyl obell* (appropinquabant versus eam partem usque circa animadversionem e longinquo, donec animadvertcrent procul; notandae hic formae *ymdan* et *dan ym*) 2, 236.

Cum pronominibus suffixis formulae: *dodi gwisc arall amdanaf* (induere aliam vestem circum me, coeperunt) Mab. 1, 4. *nywnaeth y gwr ymdanafi o vawred. kymeint am karcharu* (non fecit vir circa me tanti aliquid, ut me caperet) 1, 10. *kymer digawn o arueu ymdanat* (sume satis armorum circum te) 1, 259. *gwisc ymdanat* (indue vestes circum te) 2, 35. *aglywydi geireu ygwyr ymdanat* (num audis tu verba virorum circa te, de te?) 2, 37. *mantell o pali melyn ymdaw* (pallium e panno flavo circum eum) 1, 3. *cwnsallt ymdanaw ef* (pallium circum eum) 2, 388. *dwyn kedymdeithon idi o wyr agwraged hyt nadywedit am vn vorwyn yn ynys prydein vwy noc amdanei* (dati socii ei, Enitac, e viris et mulieribus, ita ut de nulla puella in insula Britannia plus diceretur quam de ea) 2, 28. *ractal eur am y phenn. agwisc o bali melyn ymdanei* (frontale circum caput ejus, puellae, et vestis e panno flavo circum eam) 1, 14. *y wisc avynno ymdanei* (ad induendum quod vellet circum se, puellam) 2, 20. *nyt oed dillat ymdanunt* (non erat vestis circum eas, mulieres) 1, 36. *hendillat atueiledic ymdanynt* (vestis vetusta lacerata circum eos) 2, 24.

3. Praepositiones monosyllabae consonis inchoatae et terminatae: *min, guor, rac, hep, dan, tros, (traws), rwng, cant (can), kynn.*

MIN, MYN, nec hibernicae linguae cognita praepositio, nec cornicae vel armoricae, in obsecrandi formulis cambricis tantum obvia: *myn vygret* (per meam fidem) Mab. 1, 240. *mynnllaw vygkyfeillt, mynllaw vygkyfaillt* (per manum amici mei), *myn dy law di* (per manum tuam) 1, 11. 277. *myn y gwr angwnaeth ni ar y delw honn* (per eum qui nos formavit in hanc formam; praecedit 241: *yr y gwr ath wnaeth ar y delw honn*) 2, 242.

GUOR hibernicae praepositioni *for* respondens britannica separata in usu non est, sed nonnisi in compositis adhuc invenitur, quorum exempla sequentur infra (in compositione).

RAC (hibern. *ren?*) significat lat. *contra, coram, prae: rac pob guall* (contra omne infortunium) Leg. 1. 33. 4. *inis rac pouisma deui* (insula e regione loci quietis D.) Lib. Land. 249. In his significationibus infinitivis juncta vel subst. *bronn* (pectus) fit magis conjunctio vel praepositio nominalis: *da yw gennyfi eu kymryt ohonaw. rac eu kaffel om gelynyon* (bonum mihi ea, arma, sumi ab eo, contra eorum sumtionem, ne sumantur ab hostibus meis) Mab. 1, 29. *uelly ydifferassant hwy lunet rac y llosgi* (ita liberaverunt Lunetam, ne combureretur; quae significatio contraria est significationi cornicae praepositionis cum infinitivo) 1, 36. *dyrchafel aoruc y uorwyn rac bronn owein* (mensam parare coepit puella coram O.) 1, 18. *achyweiriaw y uarch yndiwall. adodi dogyn o vwyt rac y uronn* (et tractabatur equus ejus bene, et sternebatur affatim pabuli coram eo) 1, 33. Porro: *yr awyr ynedrinaw rac meint y gweidi ar utkyrn* (aër tremens prae magnitudine fragoris e tubis) 1, 16. *rac kewilyd* (prae pudore), *rac tristit* (prae tristitia) 1, 10. 18. *rac ofyn* (prae timore) 3, 301. *rac blinder* (ob lassitudinem) 2, 41.

Cum pronominibus suffixis: *achyuodi aorugant ragof* (et surgere coeperunt coram me) Mab. 1, 4. *kyfodi aorugum. acherdet ragof* (surgere coepi et pergere prae me, pergere porro) 1, 6. *dos ragot* (perge!) 1, 237. *ny chelaf vygkystlwn ragot* (non celabo genus meum coram te) 1, 276. *kerdet racdaw aoruc, y kerdawd racdaw* (perrexit, processit in itinere) Mab. fq. *achychwyn aoruc hitheu racdi* (et pergere coepit, puella) 1, 15. *vb wyr nawd duw ragoch* (heu, viri, gratia dei vobis!) 2, 216. *mi aaf yn gyuarwyd ragoch* (ego ibo dux coram vobis) 2, 232. *kerdet aorugant racdunt* (progressi sunt) fq.

Corn. RAG, THE RAG, armor. RAC, DIRAC, quarum simplex forma magis *prae, propter, pro* significat, composita *coram.*

Cornica e Pass.: *du a sonas an bara the rag y abestely* (deus benedixit pani coram apostolis) 44, 1. *ef a gewsys the rag leas hunny* (ipse dixit coram multis e nobis) 240, 1. *may fe dres the rag Christ pehadures* (ut coram adduceretur Christo peccatrix) 32, 1. *rag demys eff an geve awell boys* (prae fame habuit desiderium cibi) 10, 4. *an arghans a gemeras rag corf Jesus* (argentum quod accepit pro corpore Jesu, Judas) 103, 2. *rag henn, rag henna* (propter hoc, ideo) 5, 4. 7, 4. *prag* (propter quid? cur? cf. p. 403)

fq. Cum infinitivo idem significat quod hibern. *do*, cambr. *y: ef a gewsys rag y demptye* (dixit ad eum tentandum) 14, 1. *erbyn Christ rag y welas y eth ha rag y worthye* (in occursum Christi ad eum videndum iverunt et ad eum venerandum) 29, 2.

Cum pronominibus suffixis formulae: *nyngew ragos se lathe* (non est pro te occidere) 123, 2. *ragtho y honan* (per se ipse, tulit dolores) 6, 1. *eleth the rygthy a seff* (angeli coram ea stant, Maria) 226, 3. *ragon y pesys y das* (pro nobis oravit patrem suum) 9, 1. *ynny bonas goris ragon ny Christ a vynne* (in ea, cruce, poni pro nobis Christus volebat) 153, 2. *ow horf ragough wy pernys* (corpus meum pro vobis datum) 44, 2.

Armorica e Buh.: *dirac roen tron* (coram rege thronorum, orare), *dirac roen bet* (coram rege mundi) 26, 8. 68, 12. *dirac pep den* (coram quovis), *dirac an tut* (coram hominibus) 64, 5. 76, 3. Frequens formula loquendi: *rac drem, rac da drem, rac hoz drem, dirac hon drem, dirac hoz drem* (ante visum, ante tuum, nostrum, vestrum visum, i. e. statim, illico). *rac se* (ideo, propter hoc) 30, 2. 138, 14. *perac* (cur?) 56, 8.

HEP (sine; hibern. *sech*, p. 83. 144), *p* destituta HEB: *hep amgnaubot* (gl. sine mente, pars sedet) gl. Oxon. Cum infinitivo saepius obvia fit conjunctio in Mab.: *heb dywanu neb arnaw* (sine occursu alicujus, quin occurreret aliquis ei) 1, 11. *nyt oed un hoel heb y lliwaw alliw gwerthuawr* (non erat unus clavus, quin esset obductus colore magni pretii) 1, 15.

Cum pronomine suffixo: *yscaualwch hebdaw ef* (societas sine eo) Mab. 2, 35.

·Corn. HEB: *heb wow* (sine fremitu) Pass. 174, 2. *heb cows ger* (quin diceret verbum) 165, 4.

Armor. HEP: *hep span, hep mar* (sine mora) Buh. fq. *hep youl* (sine voluntate, invitus) 46, 13.

DAN (sub), praepositio propria britannicae linguae pro hibern. *fo*, associans sibi, ut *rwng*, praep. *di, y*, cambrice praesertim in formulis cum pronominibus suffixis.

Cambrica exempla: *deutroet owein dan y bord* (pedes O. sub mensa) Mab. 1, 33. *gobennyd dan penn y elin* (pulvinar sub angulo ulnae ejus) 1, 2. *ffynnawn awelwn dan y prenn* (fontem videbam sub arbore), *ydan y prenn hwnnw y mae ffynnawn* (sub hac arbore est fons) 1, 8.

Cum pronominibus suffixis: *llenn obali melyngoch ydanaw* (stragulum e panno variegato sub eo, Arthure) Mab. 1, 2. *ef a gyferuyd marchoges ac ef. amarch achul gochwys y danei* (convenit eum femina equitante, et equus squalidus sudore madidus sub ea) 1, 255. *tynnu gobennydyeu . . udunt y danam ac ynkylch* (sterni pulvinaria ab eis, puellis, sub nobis, in locis nostris, et circum nos) 1, 4.

Item cornice: *yn dan an asow dre an golon* (sub costis per cor, penetrabat hasta; *yn* pro *the?* cf. cambr. *a dan* Leg. 2. 1. 39) Pass. 218, 4.

Armor. DIDAN: *me hoz laes breman didan cur an guir croeadur* (ego vos relinquo nunc sub cura veri hominis) Buh. 80, 2. *me a mir oz tourmant didan ma goalen* (ego servo a tormento sub virga mea) 150, 3.

TRUS, TROS (trans, ultra; hibern. *tar*, e qua forma simplici orta videtur *trus*, ut cambr. *drws*, janua, e *dor;* cf. et armor. vet. *Poutrecoet*, p. 159).

Praepositio cambrica haec frequens est in descriptionibus finium libri Landavensis: *dy cecin yr mynyd trus yr mynyd* (ad dorsum montis, ultra montem) 137. *or main iniaun trus ir minid dir guoun dir guliple* (a lapide recta trans montem ad paludem, ad locum madidum) 232. *trus i foss hatrus i cecin* (trans fossam et trans dorsum) 218. Cum *t* destituta in Mab.: *ual ydoed ynkerdet dros vynyd* (cum esset proficiscens trans montem) 2, 235. *ef atebygei vot ymynyd yngyfuch ar awyr. aphan deuei dros ymynyd ef awelei y uot yn kerdet gwladoed teccaf a gwastattaf awelsei dyn eiryoet or parth arall yr mynyd* (ipse cogitabat esse montana aeque alta ut aërem; et cum veniret trans montana, videbat se proficiscentem per regiones pulcherrimas et planissimas, quas viderat quisquam in parte altera montanorum) 3, 264. *yr pan daethoedynt dros uor iwerdon* (ex quo venerant trans mare hibernicum) 2, 244. *mi athrodaf dros ykae* (ego ponam te retro fruticetum) 2, 60. *y glot yn ehedec dros wyneb y deyrnas* (gloria ejus dilatata ultra fines dominii ejus) 2, 28. *dros wyneb yr ynys* (ultra faciem insulae, per insulam) 3, 299. *gwallt dros y dwy ysgwyd* (caesaries super humeros, cadens) 1, 17.

Cum pronominibus suffixis: *o aper gungleis in taf maliduc ar i hit diuinid bet i blain. oi blain trusso di blain inant du* (ab

ostio G. in T., ut ducit versus montem usque ad fontem, ab ejus fonte trans eundem ad fontem fluvii nigri; *trusso,* trans eum, montem?) Lib. Land. 247. *karyat ar wr arall drostaw ef* (amor viri alterius retro eum, praeter eum) Mab. 2, 35. *amarchogaeth vn weith ar hugeint drostaw* (et equitare semel et vicies super eum) 1, 258. *trusdi penn y brynn* (trans eam, fontanam? ad caput collis) Lib. Land. 138.

Corn. DRIS: *drys pub tra* (supra quamvis rem) Pass. 24, 1. 148, 1. *dris pub manner* (supra omnem modum) 173, 2. Cf. *dris* pro *dre* p. 631.

Armor. DREIST: *deux dreist an ster* (veni ultra stellas) Buh. 146, 9. *a vezo vaillant dreist cant guez* (erit fortis ultra centum) 86, 13. *dreist pep re, dreist pep pen* (ultra quemvis, quodvis) 90, 2. 122, 9. 154. 9.

RWNG (inter, cum), praepositio cambrica, ignota cornicae et armoricae linguae, quae ut hibernica *eter,* pro ea *entre* servarunt, associans sibi *y* (*di*), ut aliae.

Exempla e Mab.: *dyuot aoruc y llew rwng deutroet owein dan y bord* (venit leo inter pedes O. sub mensa) 1, 33. *yna rwng dicter allit taraw ymplith y llygot awnaeth* (tunc inter iram et indignationem ferire mures coepit) 3, 155. *ynkerdet ual yrwng deugae* (proficiscentes inter duo fruticeta) 2, 60. *y tlysseu y rwng deuglust twrch trwyth* (pretiosa inter aures apri T. T.) 2, 239.

Remotionis ab aliquo significatio exprimitur addita *od: ody rwng y vam* (a matre sua, matri suae ablatus; = *y wrth*) Mab. 2, 232.

Cum pronominibus suffixis: *tangneued y ryngtaw agwenhwyuar* (pax inter eum et G.) Mab. 2, 31. *ahynny ynhustyng y ryngtaw ar mackwy* (et hoc clam inter eum et puerum, factum est) 2, 54. *nyt oes ryngthi aneb o nyt yssyd o garyat achedymdeithas* (non est inter eam, Enitam, et aliquem, nisi amor et familiaritas) 2, 28. *penn y rygthi a choryf* (caput cervi inter eam, feminam, et corpus) 1, 294. *mi auydaf wrth dygyghor di ynllawen gan dyuot yngyffredin ar y iawnder y rynghom* (ego ero secundum tuum consilium libenter in constituendo de jure inter nos) 2, 21. *dwy vorwyn yn dyuot. adysgyl vawr y ryngtunt* (duae puellae venientes, et lanx magna inter eas) 1, 218. *kyfranc avyd y rygtunt hediw* (pugna erit inter eos hodie) 1, 290.

GURTH, GWRTH (hibern. *frith* in compositis, *fri* extra compositionem), significans lat. *versus, adversus, contra*, ex qua tamen significatione mitescit et deflectitur ut hibern. praep. *fri*.

Significatio *contra, adversus: gurt paup* (leg. *gurth p.*, gl. consistes; i. e. contra quemvis, hostem) gl. Oxon. *ymadrawd mor warthaedic a hwnnw wrth wr mal owein* (sermo aeque rudis ut hic contra virum ut O.) Mab. 1, 11. Signif. *ad, apud, propter: heb yr iarlles wrth lunet* (dixit comitissa ad Lunetam) Mab. 1, 19. *morynyon yngwniaw wrth ffenestr, yngwniaw pali wrth ffenestyr* (puellae laborantes ad fenestram, facientes pannum apud fenestram) 1, 1. 4. *gwreic arthur pan uu hardaf eiryoet duw nadolic neu duw pasc wrth offeren* (mulier A., cum fuit maxime ornata unquam die natali vel die paschatis apud missam) 1, 4. *duw awyr na weleis i eirmoet was well nothidi wrth wreic. . . ac wrth hynny heb hi yr hynn aullafi o waret itti mi aegwnaf* (scit deus, quod non vidi puerum meliorem te in mulierem, mulieri; et propter hoc, dixit puella, quod possum juvare te faciam) 1, 14. *achwnsallt o bali ymdanaw. . . wrth hynny nys atwaenat neb or llu ef* (et pallium e panno circum eum, . . propter hoc nemo e piis cognovit eum) 1, 24.

Contraria praepositionis simplicis significationi fit, si additur praep. *y* (= *di*, de, a, p. 626): *mynet aoruc odyno y wrth owein* (ire coepit inde de apud O., ab Oweno) Mab. 1, 15. *awdost di dim ywrth uabon uab modron aducpwyt yn deir nossic y wrth y uam* (an scis tu aliquid de M. filio M., qui ablatus est tres noctes natus de matre sua?) 2, 234.

Cum pronominibus suffixis formulae. Sing. 1. pers.: *y dywawt y gwr du wrthyf* (dixit vir niger ad me) 1, 7. 2. pers.: *gressaw wrthyt* (salus tibi) 1, 239. *ynteu avyd gwrthgloch wrthyt ti* (ipse erit echo versus te, brevia referet tibi) 1, 6. *teir blyned yr amser hwnn y deuthum i y wrthyt ti* (tres annos abhinc abfui a te) 1, 25. 3. pers. masc.: *difflannu aoruc y llew ywrthaw* (abire coepit leo ab eo) 1, 31. Fem.: *llawen uu y iarlles wrthi* (laeta fuit comitissa versus eam, Lunetam) 1, 20. Plur. 1. pers.: *wrthym* procul dubio; sed non legi exemplum. 2. pers.: *gressaw duw wrthych* (salutatio dei vobis, salutandi formula) 2, 28. 3. pers.: *llawen uu y iarlles wrthunt* (laeta adversus eos) 1, 20. *a rynnawd ywrthunt y gwelwn wr* (et non procul ab eis videbam virum) 1. 3.

Cornice eodem modo GORTH, WORTH (rarius *orth*). Significans *contra, adversus, versus: rag own the droyes worth meyn the dothye* (prae timore, ne pedes tui contra lapides ferantur) Pass. 14, 3. *worth Pylat sor* (adversus P. ira) 110, 1. *rag gerense worth mab den* (prae amore versus filium hominis) 227, 4. *Ad, apud, cum: worth Jesus ef a gowsas* (ad Jesum dixit) 92, 1. *ord an grows, worth an grows* (ad crucem, manus, pedes affixi) 179, 2. 4. 180, 1. *worth y dreys ha worth y ben ha war ol y gorf yn weth* (ad ejus pedes et ad ejus caput et super omne ejus corpus etiam, posuit aromata Nicodemus) 236, 3. *worth dyth pasch* (die paschatis) 124, 3. *worth an les y a dollas dewy doll* (secundum latitudinem forarunt duo foramina) 178, 2. *then marreg worth y hanow y a yrghys* (militi cum ejus nomine mandarunt) 218, 2. Est etiam, ut praep. *rag*, pro *the: ythew screfys bos eleth worth the wythe* (est scriptum esse angelos ad te servandum) 14, 2.

Formula *the worth* (= cambr. *y wrth*): *lavarow da athe the worth an dremas* (verba bona quae veniunt a viro probo) Pass. 12, 2. *the worth an das eleth* (a patre angeli, missi) 18, 4. *the worth an beth an meyn ma pu a omellys* (a sepulcro hos lapides quis removit?) 253, 4.

Cum pronominibus suffixis coalescens praepositio. Sing. 1. pers.: *pan dra a woven tese the worthaff ve* (si quid quaeris tu de me) P. 80, 1. 2. pers.: *ny an pernas the worthys* (nos eum emimus a te) 105, 2. 3. pers.: *orto Jesus a gowsas* (ad eum Jesus dixit) 80, 4. *worto fast navngo glenys* (ei non firme erat adaptata, vestis) 176, 3. *degis na ve the worto gulas nef* (non erat sumtum de eo regnum coeli) 23, 4. Plur. 3. pers.: *the worte un lam beghan ytheth* (ab iis spatium parvum abiit, a discipulis) 53, 3. *Jesus worto a welas* (J. versus eas vidit, versus mulieres; leg. *worte?*) 168, 2.

Armorica ejusdem praepositionis forma putanda est OZ, OUZ (OUT cum pronominibus suffixis 3. ps.), excussa ergo *r* pro *orz, ourz;* sunt enim eaedem significationes.

Exempla e Buh.: *nedoff oz nep re disleal* (non sum injustus versus aliquem) 144, 20. *it breman oz an tnou* (ite nunc versus vallem, deorsum) 144, 23. *duet omp da comps en breff oz Devy* (venimus ad loquendum breviter ad Davidem) 184, 12. *doe guir roen bet distro vn tro ouz an brois* (deus, rex vere mundi, vertaris

aliquid ad habitatores regionis) 190, 25. Addita praep. *di* vertens significationem: *maz vizimp franc dianc diouz pep anquen* (simus liberi laeti extra omnem sollicitudinem) 28, 21. *diouz guin maz abstiny* (a vino abstineas) 70, 10.

Cum pronominibus suffixis: *ozif truez hoz bezet, oziff truhez hoz bezet, ouzif truhez hoz bezet* (adversus me sit misericordia vobis) Buh. 120, 2. 194, 19. 196, 19. *ouziff bout digracc discascun soingis* (adversus me esse immitem quemvis credo) 4, 17. *noz bezet dout da comps outaff* (ne sit vobis dubium, loquendi cum eo) 36, 7. *me meux anaf dioutaff* (habeo dedecus ab eo, homine) 58, 19. *yt da guitty da comps outy try guer* (ite ad eam, puellam, ad dicenda ei tria verba) 34, 22. *me men gouzout diouty* (scire volo ab ea, puella) 34, 20. *perac ouzomp guer ne leuerez* (cur nobis verbum non dicis?) 56, 9. *ozoch spes ez confessif* (vobis nunc confitebor) 140, 17. *ouzouch en hoz drem memem clem* (ad vos, ad vestrum conspectum, convertor) 38, 15.

CANT (respondens hibern. *con* cum dat., lat. *cum*), vetustior forma britannica, obvia adhuc in notationibus de mensuris (cf. appendicem), et in Vocab. *cans* (pro *cant*, ut *nans* in eodem pro *nant*, vallis; cf. p. 177), in recentioribus libris cambricis assimilata *t* CANN, CAN. Vocalis fit *e* ante pronomina suffixa inficientia in tribus dialectis.

Exempla e libro Landavensi: *dy aper pull neuynn y guy ar hyt guy a hafren can y choretou hai discynua y loggou bet aper muric* (cf in eodem 200: *guy ar i hit cum coretibus*, 216: *uisc ar i hit cum coretibus suis*, 226: *bet imor hafren cum coretibus suis et anfractibus navium cum applicatione libera in ostio Taroci*) 135. *trui ir coit dirguairet dir claud ar i hit bet i guy cann i choretou dirguairet bet pant anhuc* (per silvam deorsum ad fossam, secundum eam usque in G. fluvium cum piscinis suis deorsum usque ad vallem A.) 157. E Leg.: *na guenelynt dym namyn kan y kaghor ef* (ne faciant aliquid nisi cum consilio ejus) 1. 7. 17. *am y cafael can gur a dan tuell* (circa, propter deprehensionem ejus cum viro sub tegmine), *o keif hy y gur gan gureic arall* (si prehenderit virum cum alia muliere) 2. 1. 39. E Mab.: *ar ymdidan a vynnwn gan wyr achan wraged agaffwnn* (et colloqui quod volui cum viris et cum mulieribus coepi) 1, 10. *can dy ganhyat* (cum permissione tua) 1, 275. Versa interdum aliquid

significatio: *athruan uu gan owein hynny* (et aegrum fuit apud Owenum, Oweno, hoc) 1, 37. *hoffach vu gan owein y borthant no chan gynon* (praestantior fuit apud O. coena, cum adesset O., quam apud C.), *hoffach uu gan owein meint y gwr du no chan gynon* (major fuit apud O., visa est Oweno, magnitudo viri nigri, quam Cynoni) 1, 13.

Constructio cum praep. *y* (*di*) hujus praepositionis eadem, ut praecedentis: *y kan e brenyn, y can e brenynes* (a rege, a regina) Leg. 1. 1. 4. *ath annerch y gan ereint. achan dy annerch ef amkymhellawd i hyt yma. y wneuthur dy ewyllys di amgodyant dy vorwyn y gan y corr* (salutatio tua a Ger., et cum salutatione tua ipse me coëgit huc ad faciendam satisfactionem tuam ob laesionem puellae tuae a pygmaeo) Mab. 2, 24.

Cum pronominibus suffixis formulae. Sing. 1. pers.: *hyn adywedaf ytti vot yntebic gennyf* (hoc dico tibi, esse persuasum apud me, mihi), *dywedut aorugum inneu bot ynda gennyfi* (dicere coepi, esse bonum apud me, videri bonum mihi) Mab. 1. 4. 5. *ahir uu genyfi y nos honno* (et longa fuit apud me nox haec, visa est mihi) 1, 6. *agolles y gennyf meint teir blyned* (qui abest a me, Owenus, tres annos) 1, 21. 2. pers.: *chwedleu o lys arthur gennyt* (narrationes e curia A. tecum, adfers) 1, 20. *os da genhyt* (si bonum tibi, videtur) 2, 383. *gwell yw gennytti* (melius videtur tibi) 1, 6. 3. pers. masc.: *ac ymdeith ydaeth ar deuvarch gantaw* (et processit et duo equi cum eo) 1, 10. *nychollet oen eiryoet ganthaw* (non perditus est agnus unquam apud eum, pastorem) 2, 215. *achymryt gwaet y widon ae gadw ganthaw* (et sumere sanguinem strigis et servare cum secum) 2, 247. Fem.: *aphob un yn drigyaw ar hyt y keleuyn. ac yny estwng genti* (et quaevis, mus, ascendens secundum calamum, donec deflecteretur cum ea) 3, 155. *panuu uarw y gwr ef a edewis genthi dwy iarllaeth* (cum mortuus esset maritus ejus, reliquit apud eam, ei, duos comitatus) 1, 28. *mi arodaf itt heb y brenhin vym merch yn briawt a hanner vy brenhinyaeth genthi* (ego dabo tibi, inquit rex, filiam meam uxorem et dimidium regni mei cum ea) 1, 291. Plur. 1. pers.: *nyt dec ac nyt digrif genhym* (non bellum et decorum nobis) 2, 247. *adrwc yw gennym ni* (et aegrum nobis est) 1, 37. *dy gyrch di gennym ni* (veni nobiscum) 2, 213. *y kollas owein y gennym* (abiit O. a nobis) 1, 21. 2. pers.: *nauit amgeled gennwch*

*mynet yno* (ne sit timor apud vos, eundi illuc) 2, 215. 3. pers.: *drwc vyd gantunt* (aegrum erit eis) 1, 14. *sef ymdidan aglwei gantunt* (hoc narrari audiebat apud eos) 2, 38. *peleidyr godeuawc gantynt* (hastae longae apud eos), *gwaew gantynt anveitrawl y veint* (hasta apud eos immensae magnitudinis) 1, 24. 247.

Cornica et armorica forma semper jam *c* destitutam exhibent, corn. GANS (= *gant*, p. 177), armor. GANT.

Corn.: *yn grows gans kentrow fastys* (in crucem clavis fixus) Pass. 2, 4. *gans mear a falsury* (magna cum falsitate) 35, 4.

Cum pronominibus suffixis: *deugh geneff* (venite mecum) P. 63, 3. *te a vyth yn paradis genama* (tu eris in paradiso mecum) 193, 4. *prag na thons genas* (cur non sunt tecum?) 78, 2. *ow holon yma genas* (cor meum est tecum) 172, 2. *ganso o tewlys* (cum eo erat constitutum) 7, 3. *bos the wull gynsy* (esse faciendum ei cum eo, asino; *asen*, fem.) 27, 4. *ganse oyntment* (cum ea, Maria, unguentum) 252, 3. *genen cregis neb es den glan yw* (nobiscum qui est suspensus, homo purus est) 192, 2. *genough me num byth trege* (vobiscum non stabo) 37, 2. *dry ganse* (afferre secum, cum eis, jussit) 27, 3. *ganse y an hombroukyas* (secum ipsi eum duxerunt) 76, 3.

Armorica exempla: *an tut gant carantez hac autronez gant guir fez am bezo* (populus cum amore et nobiles cum vera fide erunt mihi, regi) 34, 7. 8. *autrou gant brut hoz saludaff* (domine, cum honore te saluto) 178, 1. *maz pliche gant doe* (si placeret apud deum, deo) 18, 4.

Composita praep. *digant* significans item lat. *a: digant roen glen ez goulenaff. digant roen bet me impetro* (a rege terrae, mundi, flagitabo) Buh. 132, 13. 190, 21. *nem boe netra digant alan* (non habeo aliquid ab Alano) 166, 17.

Cum pronominibus suffixis formulae: *deux guenef, deux gueneff* (veni mecum) Buh. 14, 14. 126, 22. *aet eo digueneff ma cleffet* (abiit a me morbus meus) 198, 6. *guenez certen ez off prenet* (tibi certe sum redemtus) 10, 15. *anedindy duet guenede* (num venerunt tecum, an apportasti?) 158, 8. *mar deux gantaff* (si habet secum, argentum) 10, 20. *mar plig gantaff* (si placet ei, deo) 12, 5. *me yelo eguit caffout vn mat digataff* (ego eo ad accipiendum bonum ab eo, Davide) 194, 16. *vn mab vaillant so ganty* (infans potens est apud eam, in ejus utero) 74, 21. *pret eo ganti*

*dispartiaff* (tempus est ei, Nonitae, abeundi, moriendi) 138, 17. *deux gueneomp* (veni nobiscum) 208, 4. *chemet gueneompny en ty man* (mane nobiscum in hac domo) 112, 16. *ma opinion voa gueneoch* (opinio mea erat vobiscum) 14, 18. *me yel gueneochuy* (eo vobiscum) 76, 10. *ez ve pret mardeo hep sy gueneochuy studiet* (est tempus, pueri, si erat attentum studium apud vos, vobis) 116, 1.

KIN, KYNN (ante, de tempore) e vetustiore forma CINT, ut patet ex armor. CENT, e cambr. adv. *kynt*, antea (p. 574), superl. *kyntaf*, primus, et hibern. *céta, cétne.*

Cambrica exempla: *kyn e seythuet vullydin* (ante septimum annum) Leg. 2. 1. 9. *hwnnw kynn y nos* (ante noctem quidem, attulit granum formica) Mab. 2, 236. Cum infinitivis saepius obvia praepositio usurpatur fere ut conjunctio: *kynn dy gychwynnu* (ante profectum tuum, antequam profectus es), *kynn y dyuot ef* (ante ejus adventum) Mab. 1, 238. 240.

Corn. *kyns, kens*, armor. *quent* magis adverbii vel conjunctionis (antea, antequam) loco in usu est, quam praepositionis. Armorice tamen hodie quoque: *kent ann deiz* (ante diem); exemplum e Buh.: *dre gracc diuin predistinet quent comancc an bet* (divina gratia praedestinatum ante initium mundi) 78, 24.

4. Praepositiones bisyllabae: *eithir, guetig* (*gwedy*), *herwyd* etc.

EITHIR (hibern. *echtar*, lat. *extra, praeter*), cambrica praepositio, obvia aut simplex aut comitantibus *di, odi.*

Exempla e Mab.: *sef aoruc goresgynn y kyuoeth eithyr yr vn ty hwnn* (vastare coepit ditionem extra hanc domum, excepta hac domo) 1, 252. *rac gwybot oneb dyeithyr y brenhin ae gyghorwyr* (ne sciretur ab aliquo praeter regem et consiliarios ejus), *ef aedewis y holl longeu ar yweilgi allan dyeithyr vn long* (ipse reliquit omnes naves in mari excepta una navi) 3, 300. *mynet arthur odieithyr yllys* (ire A. e curia) 2, 8. *adeuy di yn gyuarwyd ymi odieithyr y dref* (num ibis tu comes mihi extra oppidum?) 2, 47.

Cornica et armorica dialectus perdidisse videntur hanc praepositionem.

GUETIG, GUETI, GWEDY (post), cambricae formae, quarum vetustior adverbialiter (cf. p. 574) in codice Lichfeldensi:

*rodetit elcu guetig equus tres uache* (leg. *rodet di elcu?* datus Elcuno postea equus etc.), *nibe cas igridu di mediehat guetig hit did braut grefiat guetig nis min i tutbulc* (phrases in fine chartae decernentis litem, eandem nunquam postea esse redituram affirmantes) Append. libri Land. p. 271. Item inter notationes de mensuris (in appendice hujus operis): *guorennieu guotig* (adfundere postea). Praepositionis loco invenitur in privilegio ecclesiae Landavensis: *dy eecluys Teliau hac dir escip oll gueti ef* (ecclesiae Teliavi et omnibus episcopis post eum), *yn yscumunetic yr neb ai torro hac ay diminuo y bryeint hunn hac ef hay plant guety ef* (excommunicatus is qui vel fregerit vel despexerit hoc privilegium, tam ipse quam ejus liberi post eum) Lib. Land. p. 113. In Mab.: *gwedy y gawat goleuhau aoruc yr awyr* (post tempestatem clarescere coepit aër) 1, 13.

Armorica forma GOUDE in Buh.: *duet eo diff consol goude hir spacc* (venit mihi solatium post longum spatium) 12, 23. Cum articulo: *gouden poanyou da bout louen* (post dolores ut sit laeta, Nonita) 146, 2. Cornica exempla hujus praepositionis non legi.

HERWYD (secundum, apud) cambrice: *herwyd y kauarwydyt pedweryt mab idaw* (secundum historiam quartus filius ei, erat) Mab. 3, 297. *ac ymauael o gaemwri yndi hitheu. herwyd gwallt y phenn* (arripi a G. ipsa, strix, capillis capitis), *yna ydymauaelawd goreu mab custennin yndaw herwyd gwallt y penn* (tunc arripuit G. fil. C. eum capillis) Mab. 2, 247. 248.

Legitur corn. substantivum *herwyth* in Pass.: 217, 1: *in aga herwyth ythese on mareg* (in eorum, Judaeorum, latere erat miles). Quaeritur inde, an non omnino haec praepositio, cambrica ut armorica, reponenda sit inter nominales.

Adhibetur tamen in eadem significatione cornice RIB (num ex eadem forma mutila?): *Pedyr a drohas rib an pen scowerns onan anethe* (P. percussit ad caput aurem alicujus ex eis) Pass. 71, 2. *an Ethewon onan a ros ryb an scoverns box the Grist* (Judaeorum unus dedit ad aurem plagam Christo) 81, 1. *ryp an gew a resas the thewle* (secundum hastam fluxit ad manus, sanguis) 219, 2.

Armorice HERUEZ in Buh.: *heruez an fez da badezaff* (secundum fidem baptizare) 98, 16. 100, 10. *vn merch heruez he derch guerches* (puella secundum aspectum suum virgo) 18, 16.

*leanes heruez hoz leasen* (sanctimonialis secundum legem vestram) 20, 13.

Cambr. NAMYN, armor. NEMET (corn. *neman?* p. 575), in forma concordans cum adverb. hibern. vet. *nammá* (p. 569), occurrit etiam ut praepositio, significans idem quod hibern. vet. *cenmithá, cenmá* (excepto, p. 614).

Cambrica exempla: *ny dele ef talu ebcdyu namen hunnu* (non oportet eum solvere eb. excepto hoc) Leg. 1. 5. 5. *athal eu deulin aphenneu eu dwygoes yr meirch yn purdu. ar meirch yn ganwclw oll namyn hynny* (apices genuum et femorum equorum mere nigri, et equi lividi toti excepto hoc) Mab. 2, 380.

Armoricum: *en bet ne deux quet nemet poan* (in mundo non est aliquid excepto dolore, nil est nisi dolor) Buh. 16, 16.

Addo his cornicam et armoricam praepositionem INTRE, ENTRE (inter), et soli armoricae dialecto convenientem EGUIT.

Corn. INTRE, YNTRE: *yntre myll darn* (in mille frusta, frangi) Pass. 166, 3. *yntre an Ethewon* (inter Judaeos) 181, 2.

Juncta pronominibus suffixis: *an dethyow athe yntrethon* (dies sunt inter nos) P. 169, 2. *intrethe garlont spern a ve dythygtys* (inter eos corona spinarum est facta) 133, 1. *y an kemeres hag an sensys yntrethe* (ipsi eum ceperunt et retinuerunt inter se) 70, 1. *ef a ranas yntretha* (divisit inter eos, vinum) 45, 1.

Armor. ENTRE: *entre an nou men bras quezcomp ny tra* (inter duos hos lapides magnos quaeramus locum) Buh. 148, 1. *entre re mat du ebataff* (inter bonos homines ut converseris) 104, 12. Cum articulo: *entren preladet sanct voa heman* (inter praelatos sanctus erat hic) 208, 19. *laetet etren bedis* (infamis inter habitatores mundi) 160, 11.

Cum pronominibus suffixis: *vn arall choasomp entromp* (alium eligamus inter nos) Buh. 182, 16. *breman joeuseomp entromp glan* (nunc recreemini inter nos bene) 188, 20. *entroch peuch mat eo a grataff* (inter vos pacem bonam opto) 202, 12.

Armor. EGUIT: *maz off duet pep tu e buhez eguit an fez he neuezhat* (veni certe in vitam propter fidem renovandam) Buh. 14, 2. *mir na gruy da damnation eguit madou bet* (cave ne facias damnationem tuam propter bona mundi) 166, 8. *euit loezn du me so cruel* (ratione bestiarum nigrarum sum crudelis) 32, 4. *euit guelet, euit quelen, euit len, euit prezec* (ad videndum, instituen-

dum, legendum, praedicandum) fq. Possit videri orta haec praepositio coalitione praep. *e, en*, et subst. *guit*, cambr. *gwyd*, ut est in Mab.: *yn eu gwyd* (coram eis; cf. hibern. *fiad* p. 588) 2, 240; sed tractatur ut simplex praepositio in connexione cum pronominibus suffixis.

Exempla praepositionis cum pronominibus suffixis e Buh.: *brassoch a pep tu eguetoff* (major omnino ratione habita ad me, major quam ego) 74, 23. *muy eguidoff* (major quam ego) 78, 11. *ne caffet quet guell eguedoff* (non habetis meliorem me) 84, 4. *brassoch vezo net eguedot* (major erit quam tu) 88, 19. Porro: *eguidot Jesu men suppli* (ad te Jesu supplico), *sanct devy suppli eguidoff* (sancte Davides, ora pro me) 194, 21. 198, 13. *hoz boa golennet eguetou* (mandatum est a vobis ad nos), *ni galsesde quet eguetou sarmon* (non potuisti nobis sermocinari) 34, 2. 74, 2.

## B. Praepositiones nominales.

Sunt frequentia etiam britannica nomina, plurimum juncta cum praepositionibus propriis, fungentia munere praepositionum.

Cambrica ejusmodi nomina praepositionem aut praemittunt, aut etiam postponunt interdum.

1. Praemittentia praepositionem. Horum quaedam, e. gr. *ys* (spatium?), *hit, hyt, hyd* (longitudo), fortasse jam supra memoratum *herwyd*, quibus addi possunt, ut videtur, etiam adjectiva, e. gr. *cer, ger, geir* (ad; hibern. *gair*, vicinus), jam per se nuda ut praepositiones ponuntur. Vocis hujus *ger* exempla mox inter substantiva membra corporis designantia et loco praepositionum posita (sub *bronn*, *llaw*) occurrent; reliquarum vocum tam nudarum quam junctarum cum propriis praepositionibus exempla hoc loco quaedam tradantur.

YS (inde a): *ysgwers yd wyf yn keissaw aolchei vygcledyf* (inde a spatio sum quaerens, dudum quaesivi qui lavaret gladium meum) Mab. 2, 229. *y gwelsei yr ystalym* (viderat jam dudum) 3, 14. *ny weleis yr ys seith mlyned undyn* (non vidi inde a septem annis unum hominem) 3, 157.

HIT (longitudo, praep. usque ad) sine praepositione propria jam in codice Lichfeld.: *hit did braut* (usque ad diem judicii; Mab. 2, 212. 238: *hyt dyd brawt*) Append. libr. Land. p. 271.

Frequens eadem vox nuda etiam in libro Landav.: *hit ir hebauc mein* (usque ad falconis lapidem) 75. *hit nant y clauorion* (usque in vallem leprosorum) 119. *hit cecin* (usque in tergum) 146, quamvis in his descriptionibus saepius etiam occurant consociatae *hit in, hit bet.*

Ante verba occurrit formula *hit pan* (usque ad eum, i. e. donec), pro qua et apparet *behit pan, behet pan* in libro Land. p. 70, atque in eodem frequenter *bet pan* (cf. conjunctiones). Quae vox BET, orta ut videtur e subst. *hit,* * est etiam ejusdem cum eo usus et significationis ante substantiva, obvia in libro Landavensi: *bet nant ireilin, bet gebenni* 75. 116, *bet rit ir main* 150, *bet tal ir brinn* 164, frequentius juncta *bet in, bet i, bet ar.* Forma plenior ante substantivum in eodem p. 115: *behet tal ir fos* (usque ad frontem fossae), et p. 166. 220: *a glasguern behet louern, behet louguern* (a Gl. usque L.), jamque in codice Lichfeld.: *behet hirmain, behet camdubr* (usque ad longum lapidem, ad curvam aquam) Append. libr. Landav. p. 272. 273, nec non in notatis de mensuris: *beheit heitham ir eguin* (usque ad extremum unguem). In his iisdem significatione etiam non differt *cihitun, cihitun hi: hor elin cihutun hitorr usque ad artum pugni bes est houboit cihitun ceng ir esceir* (i. e. usque ad artum femoris), definitiones non ignotae etiam libro Landavensi: *o nant ir eguic cehitinant dirheith tir rud* (a valle capreolae usque in vallem etc.) 69. *tal ifos cihitan clouuric diclour* (frons fossae usque ad C.) 115. Ad quae conferenda sunt infra sequentia armorica vetusta *cohiton hi* (usque ad), *coihiton* (secundum).

Praepositiones *ar* et *in* sibi praemittens subst. *hit* significat lat. *secundum* (i. e. in longitudine): *ar hit duifrut . . . di blain morduc arhit morduc . . . arhit i nant morduc* (secundum D., M. fluvios, valles) Lib. Land. 116. *di blain nant tauel ar hyt yr nant bet lyfni lyfni ynyhyt bet y lyn ar hyt yr lynn bet* etc. (ad ortum vallis T., secundum vallem usque ad L., secundum L. usque ad

* E formula scilicet *pe hit, pa hit* (qua longitudine), quae adhuc soluta exstat in Mab.: *pyhyt bynnac y bych yma* (quacunque longitudine, quamdiu fueris hic) 2, 201. *pahyt bynnac y kerdei relly* (quamdiu pergebat ita) 3, 264. Contracta *pyt, byt* ibidem 2, 204: *hyt y bu dy glot ympedryuol byt bellaf* (ut fuit gloria tua dilatata usque ad extremum).

lacum, secundum lacum usque etc.) 138. *dinant ar y hyt bet mor hafren* (ad vallem, secundum eam usque in mare Sabrinae) ibid. *in hit dirtnou guninn* (secundum D.) 71. Frequens ibidem et formula *nihit, inhit*, pro *in i hit, yn y hyt*, cum pronomine possessivo, *inhit* tamen etiam adverbialiter posita, significans *porro*, idem quod *intraus, artraus*. *Ar hyt* (secundum, per) in Mab.: *auon regedawc ar hyt y glynn* (amnis fluens in longitudine vallis, per vallem) 1, 3. *edrych ar hyt y lloffi* (circumspicere per cubiculum) 1, 15. *kerdet aorugant ar hyt y dyd hyt ucher* (profecti per diem usque ad vesperam) 1, 31.

Substantiva ejusmodi, spatium vel tempus determinantia, cum sua peculiari quodvis praepositione, quae vix unquam omittitur sunt porro plura alia, e. gr. *erbyn* (oppositio, occursus), *ymyl* (latus), *ystlys* (margo, latus), *ol* (vestigium), *uchaf, gwarthaf* (summum, suprema pars), *lle* (locus), *maes* (campus), *blaen* (apex, cacumen), *plith* (medium), *traus* (directio, positio ulterior), *kylch* (circuitus). Pronomina si adsunt, possessiva sunt infigenda.

Cum praep. *ar: licat arganhell ar traus ir coit* (fons A. trans silvam) Lib. Land. 164. *sef aoruc y corr yna y tharaw ar ffrowyll aoed ynylaw ardraws y hwyneb ae llygeit* (tunc coepit pygmaeus caedere flagello, quod erat in ejus manu, super faciem ejus et oculos) Mab. 2, 11. *ydodit y gyllell yny gwein ar draws y llifdwr* (jactus cultellus in vagina trans torrentem) Mab. 2, 209. *y kerdassant ar traws maes mawr argygroec hyt yn ryt y groes ar hafren* (processerunt super planitiem magnam A. usque ad vadum crucis ad Sabrinam) 2, 377. *y kerdei ar draws yr ynys or mor* (processit super insulam a mari) 3, 265. *yn y lle ar ol hynny* (in loco post hoc, statim postea) 1, 23. *llenllien aruchaf y vreckan. . . a gobennyd ar warthaf y llenllien* (linum supra tegmen et pulvinar supra linum) 2, 374.

In descriptionibus finium libri Landavensis *ar traus* et *in traus* promiscue occurrunt loco latini *porro in eadem directione*. Pro *ar ol* legitur etiam *yn ol* in significatione praepositionis, praesertim cum pronomine infixo: *yn ol y twrwf y daw kawat* (post tumultum venit tempestas) Mab. 1, 8. *minneu aaf yth ol ti* (ego ibo in tuo vestigio, post te) Mab. 1, 237.

Cum praep. *can: ffórd gan ystlys yr auon* (via secundum fluvium) Mab. 1, 3. *marchawcfford gan ystlys y fforest* (via

equestris secundum silvam) 1, 237. Obvium idem substantivum cum praep. *yn*, significans *ad marginem, ad.*

Cum praep. *yn* plura: *kerda yn erbyn yr allt uchot* (perge contra saltum sursum) Mab. 1, 7. *yn eu herbyn ydeuth peredur* (in occursum eis ivit P.) 1, 237. *yn ymyl y ffynnawn y mae llech* (ad latus fontanae est lapis), *llech uarmor yn y hymyl* (lapis marmoreus in ejus latere) 1, 8. *yn ystlys y coet ydoed llynn* (ad marginem silvae erat lacus) 1, 244. *emelltith duw itt yn lle dy lauur* (maledictio dei tibi loco laboris tui, pro eo quod fecisti) 1, 293. *dwy yssyd yny vlaen adwy yny ol* (duo ante id, agmen, et duo post id, signa; *ystondard*) 1, 30. *kei yn eu blaen* (C. ante eos, praecedebat; germ. an ihrer spitze) 1, 267. *briwaw ymplith dwuyr* (coquere in aqua) 3, 301. *ef awelei bebyll ymplith y pebylleu ereill* (vidit tentorium inter alia tentoria) 1, 279. *gwedy y dyuot ymplith y genedyl* (post ejus adventum inter cognatos suos) 1, 26. *dodi golwython ygkylch y tan* (ponere frusta carnis circum ignem), *yn gware yny gylch* (ludens circum eum, leo) 1, 31.

Praep. *y* ante substantiva quaedam est haud dubie e *di* (hibern. *do*): *ac y ymyl y prenn ydeuthum* (et ad latus arboris, ad arborem veni) Mab. 1, 8. *di guartham campull* (ad summum C., amnem) Lib. Land. 70. Opposita sunt *y maes* (in campum, foras) et *ymywn* (in medium, intra), post verba motionis, in quibus eadem praepositio possit supponi, cum contra *ymywn* (in medio) sit pro *yn mywn.*

Praepositionem *o* praemittentia substantiva locum et causam indicantia: *o emil ir cair tollcoit* (a latere castri T., a castro T.) Lib. Land. 179. *o mais i gueirclaud inhit penn i gueirclaud* (extra pratum usque ad initium prati) Lib. Land. 257. *vygkarcharu yd ydys oachaws marchawc* (captivitas mea est equitis causa) Mab. 1, 31. *hynny oll oth achaws di* (haec omnia e tua causa, propter te) 1, 283.

Frequentioris usus pro praepositionibus, quam in lingua hibernica (cf. *archenn, archiunn, tarcenn*, p. 577. 617), sunt in cambrica substantiva membra vel partes corporis designantia, praemissis item praepositionibus tam propriis quam nominalibus, e. gr. *am, yn, rac, ger, hit, hyt yn* etc. Pronomina, si adsunt, hic quoque sunt possessiva infixa. Substantiva ejusmodi sunt: *penn* (caput), *tal* (frons), *bronn* (pectus), *llaw* (manus).

Exempla. PENN: *yny del y iarll am penn y lle hwnn* (donec venit comes huc circa) Mab. 1, 252. *gwas melyn yn dygwydaw ar penn y lin geyr bron peredur* (puer flavus cadens in caput genu, i. e. in genu, coram P.) 1, 295. *gobennyd o bali coch dan penn y elin* (cervical panni rubci sub ejus ulna) 1, 2. *ysnoden o eurllin ym penn y uantell* (filum auro textum in fine, margine, pallii, circum pallium) 1, 3. *hyt ympenn teirnos* (usque ad caput, finem, trium noctium, per tres noctes, victus durans) 1, 31. *gwneuthur cromglwyt uchpenn y gerwyn* (facere cratem concavam supra lebetem) 3, 210.

TAL: *di tal ir cecyn behet tal ir fos* (ad dorsi initium, ad fossam incipientem), *bet tal ir brinn. . . i tal ir foss* (usque ad collem, . . ad fossam) Lib. Land. 115. 164. *ar tal y pebyll ef awelei vwyt* (in fronte tentorii, ante tentorium, vidit cibum), *dyuot a oruc a gostwng ar tal y lin rac bron y uorwyn* (et venire et demittere se in frontem genu, in genu, coram puella; supra *ar penn y lin*) 1, 239.

BRONN: *hit bronn ir alt, dir bronn ir alt* (usque ad rupem) Lib. Land. 70. *dygwydaw aoruc ar penn y lin geyr bronn yr amherodres* (cecidit in genu coram imperatrice) Mab. 1, 281. *ae vwrw ger bronn owein* (attulit ad faciem O., coram O.) 1, 31. *y nessynt wynteu attaw hyt ymbron y march* (appropinquabant ei usque ad equum) 2, 375. *rac bronn arthur* (coram A., extensum tegmen) 2, 382.

LLAW: *adaw y march ar dillat ach y law* (reliquit equum et vestem prope eum), *dos ger llaw y gwr gynneu* (i ad manus viri illius, i ad virum illum) Mab. 1, 27. *gwr melyn yn seuyll ger eu llaw* (vir flavus stans prope eos) 1, 12. *adwyn bwch ae dodi gerllaw y gerwyn* (afferre hircum cumque locare prope lebetem) 3, 210. *bet islau rit i main melin* (usque infra vadum lapidis flavi) Lib. Land. 260. *kawg aoed islaw y drws* (lanx quae erat infra portam) Mab. 1, 272. *y dodit islaw y teulu* (corum positio infra familiam; proprie: infra manum, sub manu) 1, 296. *uchlaw hynny y gwelei mackwy yn eisted ar benn cruc* (supra istud vidit juvenem sedentem in colle, in capite collis) 1, 274.

2. Substantiva cambrica praepositionum loco, post quae sequuntur praepositiones propriae. Jam dicta sunt quaedam, e. gr. *hyt yn, bet in, bet ar* (usque ad). Fre-

quentiores sunt formulae substantivorum quorundam absolute positorum cum sequente praep. *a*, *ac*, quae substantiva scilicet sunt *tu*, *parth* (latus, regio), *cyuarwyneb* (facies opposita), quarum illae significant lat. *versus*, hae lat. *e regione*. Porro *kyt* (unitas, societas), cui non solum postponitur *a*, *ac*, sed etiam praemitti debet pron. possessivum *y*, significans lat. *una cum*.

Formulae significantes lat. *versus*: *cecin ir allt ipenn i claud tu ha tal* (a tergo saltus ad caput fossae frontem versus) Lib. Land. 260. *kyuodi aoruc tu ar gaer* (surgebat castrum versus), *a thu ar lle hwnnw y kyrchwys peredur* (et adversus hunc locum perrexit P.) Mab. 1, 245. 246. *sef aoruc y uorwyn yna trossi penn y march tu ar marchawc. . . athrossi penn yuarch aoruc parth ar marchawc* (vertere caput equi sui adversus equitem, ipsa et ipse) Mab. 2, 10. 11. *parth ac yno ydafi* (illuc ibo) 1, 275. *ynteu adeuth parth a dyffrynn auon* (ipse processit vallem versus) 1, 273. *apharth ar gaer ydeuthum* (et castrum versus ivi) 1, 3. Peculiaris constructio utriusque substantivi cum duabus sequentibus praepositionibus *ac att*: *yn dyuot ar hyt y dyffryn tu ac attat* (veniens per vallem versus te), *yn dyuot ar hyt y dyffryn parth ac attaf* (versus me) Mab. 1, 8. 9. *kyt dywetto . . parth ac attat ti* (quidquid dixerit adversum te) 1, 270. *ar gwas aaeth parth ac att y brenhin* (et puer ibat via adversus regem) 1, 289.

Formulae pro lat. *e regione, contra*: *ef awelei yny mor gyuarwyneb ar tir* (prospiciebat in mare e regione terrae), *wynt adoethant racdunt ynywelynt mon gyuarwyneb ac wynt* (procedebant porro, donec videbant Monam contra se) Mab. 3, 265. 269. In libro Landavensi idem significat subst. *ciueir* cum genitivo sequente et praepp. *i*, *ar*, *guo* antecedentibus: *gulich irguairet arihit hit i ciueir pouisua deuui* (G. deorsum secundum eundem ad regionem oppositam loco quietis D.) 149. *arhyt yr ochyr bet ar cyueyr blain cynbran* (secundum curvaturam ad regionem oppositam fonti C.) 133. *arhit cecin diuinid bet imein ar ciueir nant trineint* (secundum dorsum sursum usque ad lapidem e regione vallis T.) 187. Frequens tamen in eodem etiam cum praep. *a* sequente est formula *penn arciucir* (recte oppositus, directe e regione, germ. gerade gegenüber): *or ford maur di blain ir betguos. ar hit ir betguos. ar hit ir pant dirguairet . . ar hit i ford maur diuinid bet penn arciueir ha penn i betquos* (a via magna ad

fontem B. amnis etc. . . secundum viam latam sursum usque ad regionem directe oppositam ortui amnis B.) 197. 198. *aper catfrut in gui ar ihit diuinid bet penn arciueir ha drech dindirn* (ostium C. in G., secundum eum sursum usque in locum recte oppositum dorso D.) 200. *ar hit ir allt in hit bet i penn arciueir hagenou ir pant* (secundum saltum porro usque in regionem recte oppositam ostio vallis) 234. *bet penn arciueir ar mein adinant* (usque recte e regione lapidis A.) 199. *mingui nihit diuinid bet penn arciueir ar pant ini cecin* (M., secundum eum sursum usque ubi recte opposita est faux in dorso) 231. Deest tamen et hic praepositio: *penn arciueir cruc* 246. *bet penn arciucir lann mihacgel* 250. *o penn arciueir aper finnaun euirdil* 253. *hit penn guociueir ipant* 149.

Formulae pro lat. *una cum: yn gorymdeith ygyt ar amherawdyr* (ambulans una cum imperatore) Mab. 1, 21. *ef a gymhellwys yr ewiged ygyt ar geifyr ymywn* (ipse impulit capreas una cum capris intra, in domum) Mab. 1, 236. *ac ygyt ac ef owein* (et una cum eo O.) Mab. 1, 1. Pronomen possessivum in praecedente *y* demonstrat combinatio *ae* cum conjunctione *a* (et): *gwedy y dyuot ymplith y genedyl ae gyt gyfedachwyr* (cum venisset inter cognatos atque una inter familiares) Mab. 1, 26, ubi deficiente praep. *ac* formula est adverbii loco. In hodierna lingua aliter versum adv. *yn nghyd* (simul, una; *cyd* cum praep. *yn*).

Cambricas verbales praepositiones quasdam addo nominalibus hactenus enumeratis, obvias in libro Landavensi, scilicet *di linu, di circhu* (recentius *y gyrchu*, ad procedendum, ad quaerendum, i. e. in directione ad, versus), *cin circhu* (ante quaerendum, i. e. ante): *ar hit ir ford bet diar ir allt iniaun di linu dir luin maur* (secundum viam usque ad summum saltum recta procedendo ad frutiectum magnum) 251. *dinant bachlatron maliduc nant bachlatron iuinid in traus digirchu blain nant duuin* (ad vallem B., secundum B. sursum trans dorsum quaerendo fontem amnis Dubini) 74. *gulible inihit dirguairet . . iniaun di circhu hentref merchitir* (G., secundum eum deorsum recta versus H. M.) 174. *dir ard trui ir douciuui. ar hit irard nihit ny bron iralt di circhu blain nant humir* (ad saltum versus ortum vallis H.), *iniaun iuinid dicurchu ir guoun breith ar cecin i minid* (recta sursum versus paludem variegatam) 175. 187. Et ita porro: *di circhu trodi* 218. *di circhu ir pant inicecin* 231. *diuinid di circhu*

*bronn ir allt* 232. *dicirchu penn gueirclaud* 253. Idem verbum cum praep. *cin* (*kynn, kint*, p. 651): *nant du dirguairet bet pann discin inidair cin circhu taf* (ad Dubim amnem deorsum, donec defluit in terram ante T., antequam pervenit in T.) 247.

Cornica et armorica substantiva vel adjectiva eodem modo, ut cambrica, loco praepositionum ponuntur, aut cum praepositionibus propriis aut sine eisdem. Cornice e. gr. *mesk: mesk cronow* (inter lora) Pass. 131, 2, pro quo est *yn mysk: yn mysk y abestely* (inter apostolos suos) 27, 1.

Pro cambr. *hit, bet, byt* cornice occurrit formula *bys yn: i eth bys yn Pilat* (iverunt ad Pilatum) P. 98, 1.

Formulae cornicae cum praep. *a, war* etc.: *abarh mam* (gl. matertera; i. e. a parte matris), *abarh tat* (gl. amita; i. e. a latere patris; i. e. *a barth*) Vocab. *warlyrgh henna* (post hoc, postea) 91, 3. *war y lyrgh mear a lu* (post eum, Jesum, magnum agmen; cf. armor. *lerch*, vestigium) 163, 3. Formulae *aberth* (= *a barth*), *adro* (armor. *war dro*) addunt amplius praep. *yn, the* in Pass.: *mester bras aberth yn wlas* (magnus sacerdos per terram, Caiphas) 89, 1. *aberth yn dre, aberth yn crows* (in oppido, in cruce) 30, 3. 151, 1. 185, 1. *an Ethewon the Jesus esens adro* (Judaei circum Jesum erant) 140, 4. *adro thy gorf y trylyas sendall* (circum ejus corpus volverunt linum) 232, 3.

A formula cambrica *yn erbyn* (in occursum) differt cornica. Est enim aut sola *erbyn*, i. e. *er byn*, aut cum pronominibus possessivis immissis inter utramque vocem: *erbyn Christ y eth* (in occursum Christi iverunt) P. 29, 2. *gwrek athe erthebyn* (mulier ibit contra te) 66, 3. *mur a dus o cuntullys erybyn thy guhuthas* (multus populus erat congregatus contra eum ad eum accusandum) 88, 4. *Pilat cowsys erybyn* (P. dixit versus eum) 100, 1. *eraga fyn un ger ny lavery* (contra eos unum verbum non loquebatur), *eraga fyn na gewsyth* (contra eos quod non dicis) 96, 4. 120, 2. Pro *er* praep. *war: may halle doys war y byn* (ut posset venire in ejus occursum) 171, 2.

Inter substantiva corporis membra significantia in eo usu, ut cambrica supra memorata, cornice saepius est *pen* (caput): *ythens the ben dewlyn* (ceciderunt in genua) P. 137, 1. 196, 1. *war ben dewlyn ow cothe* (in genua cadens) 171, 3. *may theth war ben y thewlyn* (ut caderet in genua sua) 54, 4. *Christ atheth*

*the besy war ben gleyn* (Chr. ibat ad orandum in genubus) 56, 2. *war ben un meneth* (in montem, cum duxit) 16, 1. *yll troys a ve gorris war ben y gele* (unus pes erat positus super alterum) 179, 3.

Armorica nomina praepositionum loco sine praepositione propria vel cum ea: *servichaff doe guir roen ster het ma amser a prederaff* (servire deo vero regi stellarum secundum tempus meum, per tempus meum, cogito) Buh. 190, 15. *a het decc bloaz goaz oz goaz eza diff* (inde a decem annis malum post malum est mihi) 118, 16. *tost dan mor armoric* (prope mare armoricum) 148, 21. *da arhuest a tost dan mor en vn forest* (ad exspectandas, feras, prope mare in silva) 32, 1.

Pro cambr. *hit, behit, bet, byt* significante lat. *ad, usque ad,* sunt formae armoricae frequentiores BET, BED, BEDE: *bed patric, bed devy, bede devy* (ad Patricium, Davidem) Buh. 6, 15. 196, 11. 198, 10. Cum articulo *bed an, bede an, beden: na fizi quet aman bed an hoaz* (ne fidas hic usque ad horam) 206, 4. *deux bede an les celestel* (veni ad aulam coelestem) 146, 12. *pep stat beden predicator beden cador de enori* (quivis ad praedicatorem, ad cathedram ad eum honorandum) 76, 7. 8. *den a voue scuiz stanc beden maru yen* (homo qui toleravit tantum molestiae usque ad mortem frigidam) 102, 14. *dinam beden finuez* (sine macula usque ad finem) 104, 5. In quibusdam etiam statuenda combinatio *bed en* (cambr. *bet in, bet i,* corn. *bys yn*) cum praep. *en,* cum sint cum pronominibus suffixis *bed enhaff* (ad cum), *bet enhy* (ad eam; cf. p. 638). Notanda forma *bedec enhaff* (ad eum) Buh. 184, 18.

Ex eodem subst. vel adj. *hit, het* sunt formulae armoricae vetustae *cohito, coihiton* (secundum, per) et *cohiton hi* (usque ad), obviae in charta a. 821 jam supra memorata (p. 627): *do fos matuuor cohito fos do imhoir* (ad fossam Matuori, secundum fossam ad amnem), *do rudfos coihiton rudfos* (ad fossam rubram, secundum rubram fossam, "per rubram fossatam" ibid.), *cohiton hi fosan* (usque ad fossulam, "fossatellam usque").

Formulae armoricae porro quaedam cum praep. *a* vel aliis e Buh.: *breman aman a goez an bet* (nunc hic coram mundo), *roy breman a goez an tut* (da nunc coram hominibus; cambr. *yn gwyd*) 124, 14. 128, 24. *a dreff piler nem gueler quet* (post pilam non videor) 54, 12. *an plat a dref an clezef se* (lamina in tergo hujus gladii) 154, 7. *a gruif hep gou a parz dou dez* (faciam certe

intra duos dies) 84, 9. *me guel maruaillou·voar tro devy* (video miracula circa Davidem), *coulm guen disquennet de metou* (columbam albam descendere in eum) 116, 16. 17. *dibunet en hoz mettou* (divisum inter vos; cf. 170, 15: *dre nep metou*, aliquo medio, aliquo modo) 170, 2. *oz hars an men man, oz hars an men* (post lapidem hunc, in tergo l.) 96, 9. 19.

---

## CAPUT TERTIUM.

### De conjunctionibus.

Conjunctiones, particulae voces vel sententias non solum jungentes, sed etiam disparantes, comparantes, et vario modo juxta ponentes, ut ceterae sunt aut primitivae in linguis celticis, plerumque monosyllabae, rarius bisyllabae, aut ex aliis orationis partibus, e. gr. e nomine, pronomine, praepositionibus, sumtae, quarum quaedam simplices, aliae compositae sunt.

---

### I. Conjunctiones hibernicae.

1. **Conjunctiones primitivae**, secundum affinitatem significationis.

*a*. ACUS, DAM (et, etiam). *Acus*, frequentius *ocus*, procul dubio affinis aliis vocibus hibernicis, praep. *oc* (prope) et adj. subst. *accus, ocus, comocus, comaicsiu* (vicinus, vicinitas), conjunctionibus nominalibus adnumerari potuerit; ob simplicem formam tamen *ac* obviam non solum in latina lingua (= goth. *jah*, germ. vet. *joh*, scand. *ok*), sed etiam in cambrica, etiam hunc locum non sine causa obtinet. Plena forma obvia in uno solummodo loco codicis Wb.: *intain diagmani fobaithis iscosmulius aadnacuil acus abáis dúnni* (gl. consepulti sumus cum illo

per baptismum in mortem) 3ª. Mire in aliis locis ejusdem codicis semper, in Sg. etiam interdum (e. gr. 100ᵇ: *nomrela et nometargnigedar*), scribitur plene *et* in medio sermone hibernico, quod *et* tamen hibernicam vocem vix crediderit aliquis, cum codex Camaracensis pro eo nonnisi plene scriptum *ocus* exhibeat, in quibusdam locis et *ocuis*. In ceteris codicibus (Sg., Ml., Cr., Cr. Pr.) siglum 7 in usu est.

Eandem particulam inversam fere putaverit aliquis SCO, SCEO (cf. *seo* pro *so* p. 10); sed praemittitur haec duobus substantivis jungendis in Camarac.: *adciam isnaib inscib sco eulis indæcni* (discimus in sermonibus sapientiae et cognitionis), atque utrique locato in accusativo in codice hibernico ap. O'Donov. p. 320: *fir nerend sceo macu sceo ingena* (homines Hiberniae, filii et filiae). Est tamen constructio eadem ut praecedentis particulae in alio exemplo vetusto apud eundem in eodem loco: *firu macu mná sceo ingena* (viros, filios, mulieres et filias).

*Dam* (etiam), diversa a conj. *dim*, frequens in codicibus: *robói són dam leo* (gl. solebant proferre et plerus) Sg. 75ᵇ. *arecar dam* (invenitur etiam) Sg. 137ᵇ. *cenelae ciuil inso* (gl. cymbalum), *cenelae ciuil dam* (gl. cynera) Ml. 2ᵇ.

*b*. NO, NA (vel, sive): *comśuidig. liter no sill.* (compositio literarum vel syllabarum) Sg. 4ᵇ. *nó itlia desill.* (gl. bisyllaba sint vel eo plus) Sg. 44ᵇ. *proind less hitaig nó airitiu ábiith* (gl. cum hujusmodi, fratre maledico, ne cibum quidem sumere, scripsi; i. e. prandere apud eum in domo vel sumere ejus cibum) Wb. 9ᵇ. *ni ar oén fer na diis* (non pro uno viro seu duobus) Wb. 4ᵇ. *ní arlóg na aithi* (non ob mercedem vel victum) Wb. 14ᶜ. 15ᵇ. 24ᵈ. *testas dínn na diibsi* (testimonium de nobis vel de vobis) Wb. 24ᶜ. *imchloud ceneiuil na diill* (immutatio generis vel declinationis) Sg. 31ᵇ.

*c*. TRA, DIM, DONO (ergo, igitur). Conjunctionis *tra* scriptio plena in solo codice Cr.: *anisiu trá isécen* (hocce ergo necesse est) 3ᵇ. In codicibus Wb. et Sg. frequenter obvia breviata semper conspicitur *ẗ*, duobus punctis sive commatibus supra *t* suprascriptis: *cib cenél ẗ* (quodcunque sit ergo genus), *issuaichnid sund ẗ asrect* (demonstratio est hic ergo, quod est lex) Wb. 3ᵇ. 3ᵈ. *isfollus asin ẗ* (manifestum inde igitur), *isfoluss dún ẗ* (est manifestum nobis ergo) Sg. 5ª. 40ᵇ.

*Dim: ciarudchualatar ilbélre et cenuslabratar nipat ferr de isfollus dim nanmá arbrig labrad ilbélre* (quamvis audiunt varias linguas et loquuntur eas, non sunt meliores; manifestum ergo, nonnisi ad ostentationem est loqui varias linguas) Wb. 12ᵈ. *act bahé cúrsagad maid madachoisged dílgud ní maid dúibsi dim cendilgud* (gl. sufficit illi objurgatio, . . e contrario magis donetis et consolemini, 2. Corinth. 2, 6; i. e. ea objurgatio bona, si juncta est remissio, non bona ergo sine remissione) 14ᵈ.

*Dono*, interdum *dano*, quin etiam *dana: arcia dono* (gl. ut quid autem? i. e. ut quid igitur?) Wb. 2ᵈ. *hóre ronortigestar dia cedano túidecht friss* (gl. a deo ordinatae sunt potestates, itaque qui resistit potestati dei ordinationi resistit; i. e. quia deus ordinavit, potestatem, quid ergo resistere ei?) 6ᵃ. *cepu dono adrad dée dothabirt dopool inchruthsin* (gl. numquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? 1. Corinth. 1, 13; i. e. quid ergo adorationem dei dare Paulo hoc modo?) 7ᵈ. *ciapu-dono dún indarpe geinte inchruthsin aris innon iress nodonfirianigedar* (gl. quomodo gentes cogis judaizare? nos in Christo Jesu credimus ut justificemur ex fide et non ex operibus legis, Galat. 2, 16; i. e. quid ergo nostra exheredatio gentium hoc modo? nam est eadem fides quae nos justificat) 19ᵃ. *ní lour inbendachad diammaldachae ní lour dano innebmaldachad mani bendachae* (gl. hospitalitatem sectantes, benedicite et nolite maledicere, Rom. 12, 14; i. e. non sufficit benedicere, si maledicis, non sufficit ergo non maledicere, si non benedicis) 5ᵈ. *itles dano indangil* (gl. cum iterum introducit primogenitum in orbem terrae dicit: et adorent eum omnes angeli, Hebr. 1, 6; i. e. sunt apud eum igitur angeli) 32ᶜ. *isirlam indanim do thuil dée dodiusgadar dana indanim* (est promta anima ad voluntatem dei, expergefiat ergo anima) 5ᶜ.

His forte adnumeranda est pars posterior (*aricc, ricc?*) sequentium formularum interrogantium: *ciaricc* (gl. quid ergo?) Wb. 3ᵃ. 3ᵇ. *cericc* (gl. quid ergo?) 3ᶜ. *cerricc* (gl. quid igitur?) Sg. 199ᵇ. *arciaricc* (gl. quid enim?) Wb. 2ᵃ. *arciric* (gl. quid enim?) Cr. 33ᵇ.

*d.* ACT, NOCH, CAMMAIB, IM. (sed, autem, tamen). *Act*, alternans cum scriptione *acht* (sed): *ní delb adrorsat act iscosmulius delbe* (gl. gloriam dei in similitudinem imaginis mutaverunt; i. e. non imaginem adorarunt, sed similitudinem imagi-

nis) Wb. 1[b]. *nipu libsi intórdso act ba la amiresschu* (gl. hoc apud infideles et non apud sanctos; i. e. non apud vos hic ordo, sed apud infideles) Wb. 9[c]. Versa saepius est conjunctio in significationem lat. *nonnisi, nisi: nibi nach dethiden foir act fognam dodia* (non est cura ei nisi servitus dei) Wb. 10[b]. *arna conroib dethiden forneuch act tol dæ do dénum* (ne sit cura alicui, nisi voluntatem dei facere) Wb. 15[d]. *coná ruchretesi doneuch act nech dogned nagnímusin* (ne credatis alicui, nisi qui facit haec opera) Wb. 17[a]. *ní radat som fri sudib acht bréic 7 togais* (non cogitant ii in hos nisi mendacium et simulationem) Ml. 31[a]. *hit lechdacha lesom intan nád techtat acht oin aimsir* (gl. ancipites vel liquidae; i. e. sunt liquidae ei, cum habent nonnisi unum tempus, unam quantitatem) Sg. 5[a]. Negationem praecedit in formula *act nammá* (gl. nisi forte, gl. tantum) Wb. 9[d]. 23[b]. Est et temporalis haec conjunctio, cujus significationis exempla sequentur mox sub *e*.

*Noch* (autem, tamen, attamen) interdum minus opposita est antecedentibus, e. gr.: *nibí nach dethiden foir act fognam dodia noch ba hed ón ba choir* (gl. qui sine uxore est, sollicitus est, quae domini sunt; i. e. non est cura ei nisi servire deo; esset hoc autem, quod esset justum) Wb. 10[b]. *noch ba hé affasugud anebchomalnad* (gl. non irritum facit, lex, quod promissum est, ad evacuandam promissionem, Gal. 3, 17; i. e. esset autem ejus evacuatio, id non implere) Wb. 19[c]. In aliis conjunctio magis adversativa: *berit insos. do imthrenugud ueteris noch ba uissiu indfigor do imthrenugud ueritatis .i. noui* (gl. volunt evertere evangelium; i. e. sumunt evangelium ad confirmationem veteris; veruntamen esset justior figuratio, vet. test., ad confirmationem novi) Wb. 18[c]. *cid dianepirsom anisiu noch ni rabatar indfirso riam forecht fetar. ni. ariscumme lessom tect fosmachtu rechto et fognam do ídlaib* (gl. quomodo vertemini iterum ad infirma? Galat. 4, 9; i. e. cur dicit hoc, Paulus ad Galatas? non fuerunt tamen viri hi antea sub lege vetustatis. Resp.: est scilicet idem ei ire sub ritus legis et servire idolis) Wb. 19[d]. *am. nobed noch ní fail* (gl. fecit Anchisiades, quasi ab Anchisios; i. e. acsi esset, attamen non est) Sg. 32[a]. *noch ní cóir son acht corop máa inoenśill. in comparit iss. aschóir* (gl. u post q vel g posita amittit vim suam, ut nequior pinguior; quod nisi fiat, contingit, si in consonantem transeat i, pares esse

syllabas genitivo positivi eum nominativo comparativi, Prisc. 3, 1; i. e. attamen non necesse hoc, sed ut sit major una syllaba comparativus, hoe est necesse) Sg. 40[b].

In sententia affirmativa, si nec particula negativa sequitur, nec alia forma verbi substantivi, e. gr. *ba*, ante quamcunque partem orationis forma ejusdem *is* praecedere solet (ex quo usu forsan aliquis deducere velit formam conjunetionis *nochis*): *nochisinduine adras dondédiusin* (gl. deus hunc et hanc destruet, ventrem et escam; i. e. attamen homo huic utrique servit) Wb. 9[c]. *dodcad docháeh leosom noch isdoibsom adodced sidi* (gl. contritio et infelieitas in viis eorum, Rom. 3, 16) Wb. 2[b]. *noch is ósuidiu dorratad* (gl. si ex lege hereditas data est, jam non ex promissione, Abrahae autem per repromissionem donavit deus, Galat. 3, 18) Wb. 19[c]. *noch iscoracertussa ón* (gl. psalterium Romae dudum positus emendaveram) Ml. 2[a].

Juncta cum pronomine *ém, ám* (p. 357) conjunctio significat lat. *nam*: *noch ǽm am israhélde* (gl. nam et ego Israëlita sum) Wb. 5[a]. *noch ám fodáli cenél a .us. in .a in .um* (gl. sociumque, in versu Virgilii ap. Prisc. 7, 6: recusant hoc, ùm pro orum, in masculinis habentibus neutra, . . invenitur tamen usus hujuscemodi concisionis. Virgil. in IX. altaque certant prendere tecta manu sociumque attingere dextras, pro sociorum; i. e. nam hoc distinguit genus ex us in a in um) Sg. 121[b].

*Cammaib* (tamen) varians aliquid in scriptione (p. 72). Praecedit interdum, ut modo dictae conjunctiones, saepius autem postponitur: *camaiph thech. ainm.* (gl. tamen nominativos habeant: quaeritur cur, si mei pro ἐμοῦ et ἐμαυτοῦ et tui pro σοῦ et σαυτοῦ accipiantur et tamen nominativos habeant, sui, cum pro οὗ et ἑαυτοῦ accipiatur, non habeat nominativum? Prisc. 13, 5) Sg. 209[b]. *isamlid cammaib ataidsi in spu.* (gl. si tamen spiritus dei habitat in vobis) Wb. 4[a]. *manimohobrad rad dǽ dagéna cammaib* (gl. infelix ego homo, quis me liberabit de morte corporis hujus? gratia dei, Rom. 7, 24; i. e. si non me juvat gratia dei; faciet tamen) Wb. 3[d]. *ní gatda diib cammaif imnetha inbetho* (gl. si acceperis uxorem non peccabis et si nupserit virgo non peccabit, tribulationem tamen et curam habebunt hujus mundi) Wb. 10[b]. *ni cumcat camaiph ille 7 iste beta naithfoilsigthecha dondí asipse* (gl. non ille et iste referri ad pronomen ipse possunt, Prisc. 12, 1)

Sg. 198ª. *ceso comprehensio literarum asberr camaiph rl.* (gl. syllaba est comprehensio literarum subsequens sub uno accentu et uno spiritu prolata, abusive tamen etiam singularum vocalium sonos syllabas nominamus) Sg. 21ª. *iscuit airicc camai ni gaib airechas* (gl. invenio legem resistentem volenti mihi facere bonum, Rom. 7, 21; *camai* in codice pro *camaib, camaif*) Wb. 3ᵈ.

*Im.* (autem, tamen), in codicibus cum lineola supra ducta supra *m*, etiam in Wb., in quo lineola non est signum duplicatae consonae (praep. *im*, cum linea supra *m* in Sg., in Wb. semper est aut *im* aut *imm*), sed breviatae scripturae. Supponenda igitur sub hac conjunctio eadem, quae in hodierna lingua scribitur *iomorra* (vero, autem), nisi praeferendum est interdum adverb. *immanetar* (vicissim, p. 569). Postponitur et haecce: *nithucci mo menme im̄* (gl. si orem lingua, spiritus meus orat, meus autem mea sine fructu est, 1. Corinth. 14, 14; i. e. non intelligit autem meus, si aliena lingua loquor) Wb. 12ᵈ. *ithé sidi im̄ beta hicthi* (gl. qui secundum carnem sunt quae carnis sunt sapiunt, qui vero secundum spiritum . .; i. e. sunt hi vero, qui erunt salvati) Wb. 3ᵈ. *ciabeid cr. indibsi trefóisitin hirisse isbeo indanim trisodin ismarb incorp im̄ trisnasenpectu* (gl. si Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est, spiritus vero vivit) Wb. 4ª. *ni derscaigi dindhuiliu cheneul isdi hilib im̄* etc. (non differt ab omni genere, a multis autem . .; cf. p. 565 not.) Sg. 40ª. Scriptio plenior quidem, sed nondum integra, *imr.* cum lineola supra ducta in Wb. 5ᶜ: *dosnicfa cobir cid mall bith maith imr. intain dondiccfa* (gl. veniet ex Sion, qui eripiat et avertat impietatem ab Jacob, Rom. 11, 26; i. e. veniet eis auxilium quamvis sero, erit autem bonum cum veniet). Obvia est interdum una cum *cammaif, noch: rocruthaigsemar camaiph im̄ oenchárac. f tarhesi .p. cotinf. in epertaib latinndaib* (gl. nos autem antiquam scripturam servamus, in latinis tamen dictionibus nos quoque pro ph coepimus f scribere, Prisc. 1, 5) Sg. 9ª. *noch ba ed ba riagolda im̄* (hoc tamen esset regulare) Sg. 66ᵇ. *noch im̄ ní rolsat som cumachtae ndé* (attamen non meruerunt potestatem dei; cf. p. 565 not.) Ml. 16ᵈ.

*e.* ACT conjunctionis temporalis, significantis lat. *cum, quando*, exempla: *act risa innem bimmi æcni et bimmi foirbthi uili* (cum assecuti fuerimus coelum, erimus sapientes et firmi omnes; leg. *risam nem?* cf. p. 495) Wb. 12ᶜ. *bid maith momenmese act*

*rocloor forcáinscéilsi* (ero bono animo, cum audierim bonum nuntium de vobis) Wb. 23[d]. *act rocomalnither inso uile* (gl. tunc revelabitur; i. e. cum impletum fuerit hoc omne) 26[a]. *isand istualáng anerta act rachomalnathar rennaprecept* (gl. oportet episcopum esse amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari, Tit. 1, 9; i. e. tunc est aptus ad ejus confirmationem, cum impleverit ante ejus doctrinam) Wb. 31[b]. *act ni robat pecthe less* (gl. sic de pane illo edat, 1. Corinth. 11, 28; i. e. cum, si non fuerint peccata ei) Wb. 11[d]. Ita valde affinis significatio temporalis et conditionalis etiam in aliis exemplis: *am. rongab comadnacul dúun atá comesséirge act rocretem oipred dǽ* (gl. consepulti Christo in baptismo in quo et resurrexistis per fidem operationis dei, Coloss. 2, 12; i. e. ut est consepultura nobis, est consurrectio, si crediderimus operationem dei) Wb. 27[a]. *act ranglana tre athirgi* (gl. erit vas ad omne opus bonum paratum; i. e. si se purgaverit per poenitentiam) 30[b]. *act robǽ quies et tranquillitas regibus bieid dam dúnni andedesin* (gl. gratiarum actiones pro regibus ut quietam et tranquillam vitam agamus, 1. Timoth. 2, 2; i. e. si fuerit quies et tranquillitas regibus, erit etiam nobis haec utraque) 28[a]. Formula *act ropo, act rop* (cum fuerit, si fuerit) saepius significat lat. *dummodo: bith and beos act ropo ituil dée* (gl. in quo statu vocatus est frater, in hoc maneat apud deum) Wb. 10[a]. *act ropo chon etarceirt innambélresin* (gl. fratres aemulamini prophetare et loqui linguis; i. e. dummodo fuerit cum interpretatione harum linguarum), *farcongair som tra sunt indsamuil precepte et labrad ilbélre act ropo cho torbu æcolsa* (praecipit ipse, Paulus, ergo hic imitationem doctrinae et locutionem linguarum, dummodo sit cum utilitate ecclesiae) 13[a]. *ni confil bas sciith lim act rop ar cr.* (non est mors onus mihi, si fuerit pro Christo) 18[a]. *ni imned lim act rop cr. predches et immerada cách* (gl. quid enim? dum omni modo sive per occasionem sive per veritatem Christus adnuntiatur; i. e. non tribulatio mihi, dummodo Christum praedicat et cogitat quivis) 23[b].

*f.* AN, DIAN (cum, si). Forma simplex *an* in his exemplis: *anaslui grien foafuined dosoi dondorient conaci anæscae* (gl. tunc sole occidente oritur luna plena, ut quisquis occidentem solem observaverit, cum eum coeperit non videre, conversus ad orientem lunam consurgere videat, Beda de temp. rat. c. 23; i. e.

cum observat solem occidentem, vertitur ad orientem, videt lunam; nisi est 2. pers., cf. p. 432) Cr. 33[b]. *andoforsat* (gl. condens, Victorius; i. e. cum condidit; verb. *doforsat* p. 275) Cr. 40[c]. *andusleicet inna rind* (gl. residentibus sideribus) Cr. 18[b]. *andonaidbdem* .ı. *acosmiligmer dóli ecsamli* .ı. *dochenclaib 7 airmib ecsamlib q. isécsamil acenél cct. fil isindi asmare 7 asnilus* (gl. nomina demonstrativa possumus diversa ostendentes ad diversa referre, ut si aspicientes mare dicamus, talem esse Nilum, cum sit Nilus masculini, mare autem neutri, Prisc. 13, 6; i. e. cum demonstramus, conferimus res diversas etc.) Sg. 211[a]. *arruccstaigser frissinnebride* (gl. nuper cum Ebraeo disputans; i. e. cum disputasti) Ml. 2[d].

*Dian* (e *do-an?* cf. p. 598) significationis magis conditionalis: *robad bethu dom dianchomalninn* (gl. mandatum quod erat ad vitam; i. e. esset vita mihi, si implerem) Wb. 3[c]. *arnadcnmis cum nobis airdiandenmis cum me. dogenmis dam cum nobis* (gl. noluimus cum me et cum te dicere, ne eadem computatione adjungendum esset cum nobis; i. e. ne faceremus cum nobis, nam si faceremus cum me, faceremus etiam cum nobis) Sg. 203[a]. *diambed dim neu. far cétnu diull ropad far nóendeilb nobbiad a ainmnid huath. 7 hil.* (gl. nullum neutrum nec primae nec quintae declinationis potest inveniri, nec idem esse singularis nominativus neutri generis in a desinens nec nominativus pluralis, Prisc., 6, 1; i. e. si esset ergo neutrum secundum primam declinationem, quod esset secundum idem paradigma, esset *a* nominativus singularis et pluralis) Sg. 90[b]. *diambad mathi ropia indfochricc dobérthar dúnni* (gl. eandem habentes remunerationem, dilatamini et vos 2. Corinth. 6, 13; i. e. si estis boni, erit remuneratio quae dabitur nobis) Wb. 16[a].

*g*. MA (si) apparet aut in hac forma simplici aut etiam in auctis. Forma simplex: *bid samlid bid bidbethu ma marbitir facta carnis* (gl. si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis; i. e. erit ita vita aeterna, si mortificantur f. c.) Wb. 4[a]. *ni condigénte . . . marufeste* (non faceretis, si sciretis) 9[d]. *isdígal mani comollnither side* (est vindicta, si non impletur haec, lex) 2[c]. Pro *mani* occurrit et *mini: armini bed crois nibiad etrad* (nam si non esset luxuria, non esset libido) 9[d].

Formae auctae oriuntur accedentibus in fine fragmentis verbi

substantivi, *-d* et *-su* vel *-ssu*, si obtinet singularis numerus subjecti, *-t* et *-tu*, si obtinet pluralis.

MAD, MASU: *mad tairismech hifochidib et mad maith á gnim* (gl. mercedem accipiet; i. e. si constans est in tribulationibus et si bona actio ejus) Wb. 8[d]. *act mad melltach lassinfer* (gl. mulier sui corporis non habet potestatem, sed vir; i. e. sed si placet viro), *act mad oéntu dúib occa* (gl. nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus; i. e. si unitas vobis in eo), *mad cotecht di cofer* (si aditus ei, feminae, ad virum) Wb. 9[d]. *masu chundubart* (gl. quid dicit scriptura? i. e. si dubium est) Wb. 4[d]. *massu thol atomaig do* (gl. si volens hoc ago) 10[d]. *massu rect firianigedar cách ní airic ní césad cr. am. sodin* (gl. si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est) 19[b]. *massu ní imdibe ní torb césad cr.* (leg. *torbe?* si est aliquid circumcisio, non prodest passio Chr.) 20[b]. *masued doroigaid* (gl. dicite mihi, qui sub lege vultis esse; i. e. si hoc elegistis) 20[a]. *maso dorchide lanech apredchimmeni ni lanech nodchomalnadar act is lanech nadidchreti* (gl. quodsi etiam opertum est evangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum; i. e. si obscurum est alicui quod praedicamus, non ei qui id implet, sed ei est, qui id non credit) Wb. 15[b].

MAT, MATU: *mathé na briathrasa forcane* (gl. haec proponens bonus eris minister; i. e. si haec sunt verba quae praecipis) Wb. 28[c]. *mat anmann adiechta emnatar and isécen comacomol hisuidib* (gl. nomina diversa, si ad unum referantur, sine conjunctione oportet ea proferre, nisi adjectiva geminentur, ut pius Aeneas, Marcus Tullius Cicero, Prisc. 11, 2; i. e. si nomina adjectiva geminantur, necessaria est conjunctio in his) Sg. 189[b]. *matuhé ata horpamin* (gl. si qui ex lege heredes sunt, abolita est promissio) Wb. 2[c].

*h.* CE, CI, CIA, significat lat. *quod* et *quamvis*, in forma simplici obvia et in formis auctis, ut praecedens conjunctio.

Forma simplex, reddens pronomen *quid, quod* (p. 361), reddit etiam conjunctiones latinas *quod, quia: atluchur do dia cerubaid fopheccad* (gl. gratias ago deo quod fuistis servi peccati, non estis) Wb. 3[b]. *isburbe dom cia dognéo móidim* (gl. in insipientia dico; i. e. est stultitia mihi, quod facio gloriationem) 17[c]. *naba thoirsech cia beosa hicarcair* (gl. noli erubescere me vinctum;

i. e. ne sis tristis, quia sum in carcere) 29[d]. *cia beith incumasc andsom* (gl. nec mirum, nam etc.; i. e. quod est confusio in eis; antecedit: etiam numeros confundit, pronom. sui, sibi, se) Sg. 197[b].

Frequentissimus tamen usus hujus particulae est pro lat. *quamvis, quamquam, etsi.* Exempla quaedam (inter quae formam *ce* usurpantia infixam post eam particulam verbalem *no* exhibent): *cenotad maicsi raith dam ni dilgibther duib* (quamvis sitis filii gratiae etiam, non ignoscetur vobis) Wb. 33[a]. *cenodfil chotarsnataith etarru* (gl. quamvis habeant aliquid contrarium) Sg. 29[b]. *ciarudchualatar ilbélre et cenuslabratar nipat ferr de* (quamvis audiverunt varias linguas et eas loquuntur, non sunt meliores) Wb. 12[d]. *ciatbela indalanái ni epil alaill* (gl. quamvis intereat, non interimit secum etiam illud, aliud, Prisc. 2, 5) Sg. 30[a]. *ciasbiursa ds. iude. et ds. gen. unus est ds.* (quamvis dico deus Judaeorum et deus gentium, unus est deus) Wb. 2[b]. *ciabeid cr. indibsi . . . ismarb incorp* (quamvis est Christus in vobis, est mortuum corpus) Wb. 4[a]. Coalescit cum formis verbi substantivi: *cebtar hé riam* (quamvis fuerunt antea), *ciarbu, ciarbo* (quamvis fuit, pro *cebatar, ciarobo;* cf. *nirbo,* non fuit) Wb. 4[a]. 13[b].

Sunt formae auctae *cid, cesu, ciasu* ante singularem numerum, et *cit, cetu* ante pluralem subjecti.

CID, CIT (quamvis est, quamvis sunt): *cid do uáir* (gl. etsi ad horam; i. e. quamvis sit) Wb. 16[b]. *cid glicc et cid sulbir ocaisndis* (gl. videte nequis vos decipiat per philosophiam; i. e. quamvis sit sapiens et eloquens in disserendo) Wb. 27[a]. *itcorp inboillsin cit ili* (gl. omnia membra corporis cum sint multa, unum corpus sunt; i. e. sunt corpus haec membra, quamvis sunt multa) Wb. 12[a]. *cit imdi far forcitlidi* (gl. si decem milia paedagogorum habeatis; i. e. quamvis sint multi vobis praeceptores) Wb. 9[a]. Transgrediuntur saepius in significationem lat. *sit adeo, sint adeo,* vel solius lat. *adeo, etiam* in positione absoluta: *cid aingel dianglib nime predchus duibsi nicretid dó* (sit adeo angelus de angelis coeli, qui praedicet vobis, non creditis ei) Wb. 18[c]. *cit sochudi bid huathad creitfes diib* (gl. si fuerit numerus tamquam arena maris etc.; i. e. sint adeo plurimi, singularis credet ex iis) Wb. 4[d]. *atá diserc lalait. inna grec coseich. cid acomroircniu* (est amore apud Latinos Graecorum, ut sequantur adeo eorum errores)

Sg. 1ᵃ. *ni comalnat som cid feissne recht* (gl. neque qui circumciduntur, legem custodiunt, Galat. 6, 13; i. e. non implent ii adeo ipsi, ne ipsi quidem implent, legem) Wb. 20ᶜ. *cid etir na cumcai* (gl. etiam inter angores maximos) Ml. 18ᵈ.

CESU, CIASU: *cesu dechor* (gl. invenitur tamen; i. e. quamvis sit differentia) Sg. 41ᵇ. *cesu meinciu araneccar. . . arecar dam* (quamvis frequentius invenitur, invenitur etiam) Sg. 137ᵇ. *ciasu icolinn am béosa isircss cr. nombeoigedar* (gl. quod nunc vivo in carne, in fide vivo filii dei) Wb. 19ᵃ. *ciasu airegdu infer* (quamvis superior vir, muliere, sit neuter sine altero) Wb. 11ᵃ.

CETU: *cetu chum̄ascthai* (gl. in promiscuis tamen invenimus, Prisc. 5, 2; i. e. quod sunt promiscua in genere, nomina) Sg. 62ᵃ. *ni airegdu apersansom oldaas persan nanabstal olchene ceto thóisegu iniriss* (gl. ii qui videbantur esse aliquid, Galat. 2, 6; gl. petur et iacob et ioh.; i. e. non superior persona eorum, quam persona ceterorum apostolorum, quamvis sunt priores in fide) Wb. 18ᵈ. *ataat persin in noe. 7 in par. ceto écintecha* (gl. personae finitae sive infinitae; i. e. sunt personae in nomine et participio quamvis infinitae) Sg. 203ᵇ.

Addo hic ob significationem ADAS ex his locis codicis Sg.: *adas* (gl. quamvis) 7ᵇ. 16ᵃ. *adas* (gl. quanquam) 17ᵃ. *adaas* (gl. quamvis) 193ᵃ. *arindi l. adas* (gl. eo) 190ᵃ.

*i.* CE — CE, IM — IM (sive — sive) conjunctiones disjunctivae duplicatae. Forma simplex *ce — ce: cenonmolid cenonairid ni tabir uáil na toris fornn* (gl. per gloriam et ignobilitatem, exhibeamus nosmet ipsos sicut domini ministros; i. e. sive nos laudatis sive reprehenditis, non dat superbiam vel tristitiam nobis) Wb. 16ᵃ. Formae auctae *ced — ced, cid — cid: isbeic lim inbrigsin cedmo'ad cedtatháir domberaidsi domsa isbeicc limsa abríg* (gl. mihi pro minimo est, ut a vobis dejudicer; i. e. parvi mea interest, sive est laus sive reprehensio quod fertis mihi, parvi mea id interest) Wb. 8ᵈ. *cidcian cidgair* (gl. lex in hominem dominatur quanto tempore vivit; i. e. sit longo, sit brevi) 3ᶜ. *cid precept cid labrad ilbélre bcd am. asinbiursa dogneither* (sive est institutio sive locutio variarum linguarum, fiat ita ut dico) 13ᵃ. *cid beo cid mar indinducbál ódia* (sive parva est sive magna gloria a deo) Sg. 2ᵃ. *cid maith cid olc cid álind cid etig* (gl. qualitas), *cid bec cid már* (gl. quantitas: nomen appellativum naturaliter

commune est multorum, quos eadem substantia seu qualitas seu quantitas generalis vel specialis jungit, Prisc. 2, 5) Sg. 28ᵇ. Inde etiam conjicienda est constructio *cit* — *cit*.

*Im* — *im* (= *imb* — *imb*, i. e. *in ba* — *in ba*, ut videtur, cum particula *in* primitus interrogativa) formae simplicis: *sechiphé imdodia imdopheccad* (gl. servi estis ejus cui obeditis; i. e. qualecunque est sive deo sive peccato) Wb. 3ᵇ. Expressa legitur verbi substantivi, scilicet radicis *ba*, forma nuda *b* ante vocales, interdum etiam plenior: *imbinógi imbilánamnas am. dorograd bid samlid* (gl. unumquemque sicut vocavit deus, ita ambulet; i. e. sive est in coelibatu sive in conjugio, ut electum est, ita sit) Wb. 10ᵃ. *imbem imbethu imbem imbaás bad lessom* (gl. sive vigilemus sive dormiamus, simul cum illo, Christo, vivamus; i. e. sive sumus in vita sive in morte, sit cum eo) Wb. 25ᶜ.

Loco secundae conjunctionis duplicatae occurrit FA (pro *ba* sine part. *in*; cf. inter particulas interrogantes sub n. 3 interrogationem bipartitam: *imba bás ba bethu*): *sechib grád imbether and impóge falánamnas* (quicunque est status, in quo vivitur, sive est coelibatus sive conjugium) Wb. 10ᵃ. *imbicéin fainaccus beosa* (gl. sive cum venero sive absens; i. e. sive sum in remoto sive in vicino) Wb. 23ᵇ. *cosmail leiss cacha orr imcara fá æscare* (gl. marg. ad: parricida, gl. *cosmailoircnid*; i. e. par ei cujusvis occisio, sive est carus sive inimicus; *orr* breviatum *orcun*?) Sg. 12ᵇ. *imtri digbail fa thormach indírsuidigud ceille l. suin* (gl. quocunque modo derivata, orationis pars) Sg. 188ᵃ.

*k*. EMITH — EMITH (tam — quam), conjunctio obvia mihi in solo codice Sg.: *emith* (gl. tam), *emith* (gl. quam: auctoritate tam Graecorum quam Latinorum) 5ᵇ. *emith ifogur* (gl. nec, in sono), *emith* (gl. nec, in sententia: Carthago et caput, sive per c sive per k scribantur, nullam faciunt nec in sono nec in potestate ejusdem consonantis differentiam) 6ᵇ. *emith lasnahí* (gl. tam cum habentibus casus), *emith* (gl. quam etiam cum non habentibus) 27ᵇ. *emid di fiur* (gl. tam de mare, quam de femina dicitur hebes) 66ᵃ.

2. Conjunctiones nominales: *méit*, *céin*, *dég*, *óre*, *amal*, *intan*. Naturam nominum adhuc ostendunt eo, quod in sequente verbo postulant formam relativam vel, si fieri potest, pronomen relativum infixum vel praefixam notam relativam *no*, ante

medias *n* (*m* ante *b*). Quae formae relativae etiam post conjunctiones quasdam compositas e pronomine et praepositione, e. gr. *arindi*, *lase*, sequuntur.

MEIT (subst. fem., gen. *méite*, = cambr. *meint*, magnitudo) conjunctionis munere fungitur in formulis *méit* — *méit* (tantum — quantum), *nihed améit* — *act* (non tantum, non solum — sed): *méit donindnagar fornni fochith issí méit insin donindnagar indíthnad* (gl. sicut abundant passiones ita et abundat consolatio; i. e. quantum tribuitur nobis tribulationis, tantum tribuitur etiam consolationis; *n* relativa in *do-n-i*.) Wb. 14[b]. *nabad hed améit nadmbæ rl.* (gl. nec nominetur in vobis, fornicatio; i. e. non solum ne sit, sed nec nom. etc.) Wb. 22[b]. *nihed amet asned asech. creui intan mbis pro cresco acht is. intain mbis pro uideo* (gl. cerno, crevi; i. e. non solum est praeteritum crevi cum est pro cresco, sed etiam cum est pro video; *is.* leg. *isamlid*) Sg. 182[b]. *ni hed amét ascoitchen araccuis indattaircedo* (gl. non solum relationis causa, sed etiam etc.) Sg. 200[a]. Idem loquendi modus in Wb. 5[b]: *insi ameit friscomartatar* (gl. numquid sic offenderunt? i. e. num est haec ejus magnitudo, qua offenderunt? num tantum off. ?).

CÉIN (quam longe, quam diu, dum): *céin asmberr* (gl. dum dicitur), *céin bes nuiednise gnid cach dagnim* (quamdiu est novum tempus, faciat quivis bonam actionem) Wb. 33[a]. *céin bas mbéo infer* (gl. quanto tempore vir ejus vivit, mulier alligata est) Wb. 10[b]. *inmug céin ṁbiis ocfognam* (servus quamdiu est in servitio; cf. infra: *am. ṅguidess*, *intan ṁbiis*) 8[b]. *céin ṁbimme in corpore* (quamdiu sumus in c.), *céin rombói in carne* (dum fuit in c.) 12[c]. 21[b].

Ejusdem vocabuli forma CEINE: *ceine nosoifesiu. ceine nosoisiu huáim* (gl. donec, i. e. verteris a me) Ml. 33[a]. Cf. adverb. *dichéin* (e longinquo, dudum, aliquando) et adj. *cian* (remotus).

DÉG (quia, quoniam; subst. causa, cum gen. in Sg. 201[b]: *deg indainmnedo hó choms.*, gl. itaque regula exigit etc., Prisc. 12, 5), cum mox sequente *óre*, et infra sequentibus *ol*, *ar*, *arindi*, conjunctio causalis: *robu anfiss dosom inroleg fanacc dég rombu écndairc do* (erat inscitia ei, patri, num legerit, filius, necne, quoniam erat absens ab eo) Sg. 148[a]. *isdiriuch andechor deg cinte*

*persana* (gl. super omnes alias partes orationis finit personas pronomen, rectissime tertiarum quoque personarum differentia distincte profertur, Prisc. 12, 1; i. e. est distincta earum differentia, quia definiunt personas) Sg. 197[a].

ÓRE (quia; subst. idem significans cum praecedente?), conjunctio frequens, variatis etiam scriptionibus *uare, hóre, huare: óre donécomnacht spm. scm.* (gl. deo meo; i. e. quia impertitus est; *do-n-éc.*), *isdia som domsa hóre nocretim ihu. xpo.* (est deus mihi, quia credo J. Chr.), *húare rocreitset ardlathi inbetho cretfed cách iarum* (quia crediderunt summae potestates mundi, credet quisque postea) Wb. 1[a]. *hore nondobmolorsa* (quia laudo vos; *no-n-d.*, cf. p. 336) Wb. 14[c].

AMAL, compendio scripturae codicum plerumque AM. (ut, sicut; subst. similitudo, instar, cum gen. in Sg. 24[a]: *am. inlochairnn ṅaffraedai*, gl. quasi laterna punica, et in Wb. 10[b]: *am. innahí nadtectat. am. nahí nádchiat. am. nahí nadchrenat*, gl. tamquam non habentes, non flentes, non possidentes; i. e. instar eorum qui non etc., cf. adv. *samlid*, ita, p. 564, et subst. adj. *cosmil, cosmilius*, similis, similitudo, *intamail* = *intś.*, imitatio): *am. nondubcairimse carad cách...* (ut ego amo vos, amet etc.), *am. rondobcarsamni* (ut amavimus vos; *no-n-d., ro-n-d.*, cf. p. 336) Wb. 23[c]. 25[a]. *am. ṅguidess athir amacc. robgadammarni* (gl. tamquam pater filios suos deprecantes vos, 1. Thessal. 2, 12; i. e. ut deprecatur pater filium suum, rogavimus vos) Wb. 24[d]. Scriptio plena in his locis codicis Wb.: *amal foruigensid do peccad fognid do fírinni* (ut servivistis peccato, servite justitiae) 3[b]. *amal isilóu bad sochrud arnimthecht* (gl. sicut in die honeste ambulemus) 6[a]. *amal donuic testimni ó altorib innan idol dothaidbsiu indæ infolngithi* (gl. iis qui sine lege erant, tamquam sine lege essem, factus sum, 1. Corinth. 9, 21; i. e. ut sumsit testimonia ex altaribus idolorum ad demonstrationem dei ignoti; sequitur glossa latina: *ueri dei ut dixit uidi aram in quo scriptum erat ignoto deo*) Wb. 10[d]. *isamal bid fri cr. frisorthe* (gl. in Christo peccatis percutientes conscientiam infirmam, 1. Cor. 8, 12; i. e. est ut, acsi contra Christum offenderetis) Wb. 10[c]. In eodem codice notat altera manus rarior: *amail* (gl. prout potestis), *amail ata* (gl. ut corpora sua, viri debent diligere uxores suas; i. e. acsi essent) 21[c]. 22[c]. In Sg.: *inna olcsa amal ni-*

*bed .ad. and* (gl. additionis quoque est praepositio ad, ut ad haec mala, Prisc. 14, 3; i. e. haec mala, aesi non esset ad hic) 217ª.

INTAN, INTAIN (cum, quando; subst. *tan*, tempus), conjunctio temporalis, ut supra allata *act*, et infra sequens *lase*. Nota relationis duplex quoque in formula *intan ṁbis, intain mbiis* (cum est) frequente in Sg., e. gr.: *iss. asber infer intan ṁbis ocindoipred .fotuo goithimm.* (gl. futuo, nubo, verba quae naturaliter ad mares pertinent vel ad feminas, Prisc. 11, 3) 190ᵇ. Exempla e Wb.: *isand fortéit sps. arnénirtini intain bes ninun accobor lenn* (gl. spiritus adjuvat infirmitatem nostram; i. e. tunc adjuvat infirmitatem nostram, cum est eadem voluntas nobis) 4ª. *intain nombíu ocirbáig* (cum glorior) 20ª. *in intain rombói in circum. in intain rombói in ppu.* (gl. in circumcisione an in praeputio?) 2ᶜ. *nípa ammithiu intain ronicfea* (gl. veniet cum ei vacuum fuerit, 1. Cor. 16, 12), *intain ronicub féin* (gl. praesens: hoc absens scribo ut non praesens durius agam; i. e. cum veniam ipse) 14ª. 18ʰ. *intan durairngert dia duabracham amaithsin ducuitig tarais fadeissin arnirobe nech bad huaisliu taratoissed* (gl. Abrachae promittens deus, quoniam neminem habuit per quem juraret majorem, juravit per semet ipsum, Hebr. 6, 13) 33ᵈ.

Sunt haud dubie etiam alia substantiva ejusdem usus et constructionis, e. gr. *cruth* (modus) in Sg. 109ª: *inchruth donelltar mús issam. doellatar monosyllabae* (modo quo declinatur, ut declinatur mus, ita declinantur monos.). Post praepositiones eodem modo constructas defecisse pronomen demonstrativum putandum est, ita ut sit e. gr. in Sg. 25ᵇ. 40ª: *ol asrann* (gl. quod pars est), *ol donecmaiṅg* (gl. quod accidit) pro *ol suide, ol sodin* (propter id quod etc.) cum formis relativis *as, do-n-e.*, ut sequuntur post *arindí, lase.*

3. Conjunctiones pronominales. His adnumerari poterunt inter praecedentes vel sequentes series locatae quaedam plurimum compositae, e. gr. *ce, cid, cit, cesu, cetu, airindí, lase;* hoc tamen loco profero exempla quaedam tantum simplicium *ém* et *didiu*, pronominum primitus (p. 357. 358), sed transeuntium in significationem conjunctionum.

ÉM, ÁM (autem): *cid æm nodomberasa cucuibsi. ni. desidero enim* (gl. desidero enim: obsecrans si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos.

Desidero enim videre vos, Rom. 1, 10. 11; i. e. quid autem ducet me ad vos? resp. desid. etc.) Wb. 1ª. *am. ni risinse dobarcoscsi riccubsa ǽm* (gl. tamquam non adventurus sim ad vos, sic inflati sunt quidam; veniam autem ad vos cito, 1. Cor. 4, 19) Wb. 9ª. *ammi fáilti ǽm calléic in tribu.* (gl. quasi tristes, semper autem gaudentes, 2. Cor. 6, 10; i. e. sumus gaudentes autem quisque in tribulatione) Wb. 16ª. *raǽra dia duún ǽm* (gl. ipse autem deus et pater noster dirigat viam nostram ad vos, 1. Thessal. 3, 11) Wb. 25ª. *indinne bís indib riam .ı. inne ainm̄nichthe. issí ám inne ainmnich. guthaich. atercbál treofesin* (gl. quas si flectas, mutas, vocales, significatio quoque nominum una evanescit, Prisc. 1, 3; i. e. significatio quae est in eis antea, significatio denominationis; est ea autem significatio nominationis vocalium earum prolatio per se) Sg. 4ᵇ. *iss. ám anécóir putare rl.* (gl. quid autem sic incongruum, quam . . . . putare? Prisc. 13, 6) Sg. 211ª. Formulae *noch ǽm* exempla supra prolata sunt (p. 667).

DIDIU (eo, igitur, autem): *ní óg thindnacal. . . andudesta didiu* (non plena receptio, . . . quod deest inde, igitur) Wb. 1ª. *ní ecen athodiusgud asreracht cene islour dún didiu creitem incholnichtho et esséirgi* (gl. quis descendet in abyssum? id est Christum a mortuis revocare, Rom. 10, 7; i. e. non necesse eum suscitare, resurrexit jam; sufficit nobis igitur fides incarnationis et resurrectionis) Wb. 4ᵈ. *nitat torbi fritoil dée isdiliu lemm didiu aní astorbǽ oldaas aní asdílmain* (gl. omnia mihi licent, alimenta, sed non omnia expediunt, 1. Cor. 10, 22) Wb. 11ᵇ. *isand didiu fortéit sps. . . . ninfortéitni inspirut ocsuidiu ished didiu forthéit inspirut intain. . .* (gl. similiter autem et spiritus adjuvat infirmitatem nostram, Rom. 8, 26) Wb. 4ª. *nipu nach derninnse ǽm act ní tuccfither rún inna cruche mad sulbair et mad án inprecept crux didu ainm dognim inchrochtho acht tremiberar disuidiu conid aimm dunchrunn* (gl. non misit me Christus baptizare sed evangelizare, non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi, Rom. 1, 17; *didu* pro *didiu,* ut in dativo substantivorum in *-iu* et *-u*) Wb. 8ª.

4. Conjunctiones e praepositionibus sumtae vel cum eisdem compositae: *ó, ar* (*arindi, aran*), *ol* (*oldaas, oldate, indaas*), *sech, con, occo, lase.*

Ó (praep. ex), conjunctionis loco ante verbum: *ó domanicc*

*foirbthetu ni denim gnímu macthi* (ex quo venit mihi firmitas, non facio actiones pueriles) Wb. 12[c].

AR, AIR (nam, enim; praep. ad, pro, propter): *arciaricc, arciric* (gl. quid enim?) Wb. 2[a]. Cr. 33[b]. *arnibiad rath dílgotho. . . arisdígal manicomollnither side* (gl. lex enim iram operatur, Rom. 4, 15; i. e. nam non erit gratia remissionis, nam est vindicta, si non impletur haec) Wb. 2[c]. *airisdia docách isinchétne tuiste* (gl. primum quidem gratias ago deo meo, Rom. 1, 8; i. e. nam est deus cuivis in prima creatione) Wb. 1[a].

Jam hujus simplicis conjunctionis sensus esse potest relativus lat. *quod, quia,* ut in Wb.: *connách moidea nech arbed áarilliud nodnícad* (gl. ut omne os obstruatur; i. e. ne glorietur aliquis, quod sit suum meritum, quod salvatus sit) 2[b]. *isairi isindocbál cr. predchimme arni predcham arnindocbáil fanisin* (gl. non enim nosmet ipsos praedicamus sed Jesum Christum; i. e. ideo est gloria Christi quam praedicamus, quia non praedicamus nostram ipsorum gloriam) 15[b].

In eadem significatione ARINDÍ, AIRINDÍ (pro eo quod, i. e. quia), eadem scilicet praepositio cum dat. pronominis demonstrativi *intí*, plerumque invenitur in codice Sg.: *ni arindí bed leth ṅgotho nobed indibsem* (gl. semivocales plenam vocem non habent; i. e. non quod esset dimidium vocis in eis, pergitur latine post hibernica: sed quia plenam vocem non habent sicut vocales) 5[a]. *érrethcha airindí asrenat frecrae dondim̄chomurc* (gl. relativa vel redditiva; i. e. redd. quia reddunt responsum interrogationi) 27[a]. *diairisin doratad foir anainm̄sin. . . ní airindí rongenadsom isindlucsin* (gl. marginalis, ut videtur ad nomen Euripidis; i. e. ideo datum ei hoc nomen, . . . non quia natus est in eo loco) 31[a]. Saepius in eodem codice 33[a]: *airindí atreba leiss adrad martis* (gl. Martius; i. e. quia est in eo adoratio Martis), *air indí atreba æsorcuin* (gl. caesareus), *atir romanach arindí atrebat romáin and* (gl. romanus ager), et in aliis quibusdam exemplis jam supra (p. 359) allatis.

ARAN (ut) poterit haberi similis antecedenti junctio (an praepositionis cum accusativo articuli generis neutrius? quod *an* scilicet deest, si obtinet negatio, et sequitur regulas articuli *an*): *ishecen sainecoscc leosom . . . aranepertar isdoimmarchor chóre dotíagat indfirso* (gl. scriptum est: quam speciosi pedes evangeli-

zantium pacem, Rom. 10, 15; i. e. necessarius est proprius habitus eis, . . ut dicatur, ad conservandam pacem agunt hi viri) Wb. 5ª. *isdobartinchosc arandernaid andogniamni* (est ad vestram instructionem, ut faciatis quod nos facimus) Wb. 16ª. *arangaba cách desimrecht de* (gl. communicatio fidei tuae evidens fiat; i. e. ut sumat quivis exemplum inde) 32ª. *arasechemmar abésu som* (gl. et propter nos scriptum est; i. e. ut sequamur mores ejus) 2ᵈ. *gigestcsi dia linn arafulsam arfochidi* (gl. adjuvantibus et vobis in oratione pro nobis; i. e. oratis deum pro nobis, ut toleremus tribulationes nostras) 14ᶜ. *ished asbeirsom hic aratartar airmitiu féid donaib prececptorib* .i. *aracomalnither q. dunt.* (dicit hoc, ut feratur honor qui debetur praeceptoribus, ut impleatur quod dicunt) 15ª. Ante medias, excussa *a*, obviae et formae ARN, ARM: *arndomroibse fochricc* (gl. omnia sustinemus; i. e. ut sit mihi merces) Wb. 10ᵈ. *armbad irlamu de donbúaith* (gl. qui in agone contendit ab omnibus se abstinet; i. e. ut sit promtior ad victoriam) 11ª. Formarum *arimp, arndip, airndip* (ut sit), coalescentium cum verbo substantivo, exempla supra (p. 485).

Interdum eadem conjunctio et praecedit imperativum: *araroib saingné fornaib gnímaib inna preceptore* (esto proprius habitus in actionibus praeceptorum) Wb. 5ª. *arascrúta cid forchana dohicc cáich* (gl. oportet episcopum esse amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, Tit. 1, 9; i. e. scrutetur, quod praecipiat ad salutem cujusvis) 31ᵇ. *am. fongní cach ball dialailiu isincorp arafogna talland cáich uanni dialailiu arammi óin chorp hi cr.* (ut servit quodvis membrum alii in corpore, serviat facultas cujusvis e nobis alii; nam sumus unum corpus in Christo) 12ª. *am. ata cáinchumracig sid armba cháinchomraccachso* (gl. sectare pacem cum his qui invocant dominum de corde puro; i. e. ut sunt benevoli hi, sis benevolus tu; *sid* in codice negligentius pro *sidi*) 30ᵇ.

Cum negatione *na* conjunctio fit ARNÁ. Exempla infra in negatione (n. 4).

OL (quod, quia; praep. super) cum pronomine demonstrativo *suide, sodin*, eundem sensum, ut *airindi*, profert in Sg.: *olsodain assainrcth doneuter* (gl. Gadir Salustius neutrum esse ostendit, accusativum nominativo similem ponens, Prisc. 5, 3; i. e. quia hoc est peculiare neutro) 65ª. *graif foraib olsodain as-*

*sainreth do rems.* (gravis in eis, quia hoc est peculiare praepos.) 213ᵃ. Etiam si deest pronomen, eum formis relativis (p. 677) significatur idem: *ol donecmaiṅg* (gl. quid autem? quod accidit inter tres vel plures, non tamen ad totum etc.? Prisc. 3, 1; i. e. quia accidit) Sg. 40ᵃ. *ol asrann* (gl. quod pars est: differt dictio a syllaba non solum quod syllaba pars est dictionis, sed etiam quod dictio dicendum aliquid habet, Prisc. 2, 3) Sg. 25ᵇ. *cid armad machdad anísin olatá lee dam aniṅgnadso* (gl. nec mirum eum etc., Prisc. 9, 4; i. e. quid habere mirum hoc, quod est in eo, verbo, etiam hic usus?) Sg. 167ᵃ. Porro in pluribus locis ejusdem codicis suprascribitur *ol* supra *quod*, si est pro *quia*.

Significationi praepositionis *ol* propior est conjunctio *ol*, quae post comparativos significans lat. *quam* consuevit addere formas verbi substantivi *tá: issochrudiu láam oldósa olcoss* (est nobilior manus quam ego sum, quam ego, quam pes) Wb. 12ᵃ.

Frequentius obviae sunt formae relativae ejusdem verbi coalescentis eum conjunctione, OLDAAS et OLDATE, si subjectum est tertiae personae, aut singularis aut pluralis. Exempla supra (p. 478).

Pro hac tamen compositione, obvia in Wb. et Sg., INDAAS exhibet codex Mediolanensis, in quibusdam locis *inda as*, separato distinete *as*, in aliis tamen et junetim *indaas, indas: ised berat indheritic aslaigiu deacht maicc inda as deacht athar aris hoathir arróet macc cumachtae islaigiu dim intí arafoim inda as intí honerc[i nert] 7 is[laigiu] intí danaigther inda as intí nad danaigedar* (gloss. marg.: audent cui datum sit imperium et per hoc minorem unigenitum filium a parte deitatis aecipere; i. e. hoece dieunt haeretici, quod est minor deitas filii quam est deitas patris, nam a patre aeeepit filius potestatem; est minor ergo is qui accipit quam est is a quo habet vim, et est minor qui donatur quam is qui non donatur) 17ᶜ. *asberat som aslaigiu deacht maicc inda asdeacht athar* (gl. contra haereticos) 24ᵈ. *air immou ruicim les mairchissechtae inda asdigal dothabair form* (gl. sum miserationis magis; i. e. nam magis indigeo indulgentiae quam est vindicta danda mihi) 22ᶜ. *indaas artomusnai .ı. intomus inchumachtai fil linni islaigiu son indaas chumachtai doinachtae crist* (gl. quam est nostra mensura; i. e. mensura potentiae, quae est nobis, minor est quam potentiae humanitatis Christi) 26ᵇ. *ni mesa indas talam fortiresi*

(gl. vestra terra; i. e. non pejor quam est terra vestrae regionis) 34[a]. Si occurreret *indate*, adesset plena analogia cum illis ante memoratis formulis. Ortae et hae e praep. *in* pro *ol* usurpata cogitari poterunt, quae quidem post comparativum, quamvis in alio sensu, legitur in Sg. 40[b]: *corop máa inóensill. incomparit iss. aschóir* (ut sit major in una syllaba, i. e. major una syllaba comparativus, quam positivus, hoc est necesse). Hodierna particula hibernica post comparativum est *iona*, corrupta ex *inda*, *indas*.

SECH (quamquam; praep. secundum, ultra): *sech is óen spirut fotdáli* (gl. datur alii sermo, alii gratia etc., secundum eundem spiritum; i. e. quanquam est unus spiritus qui dispensat) Wb. 12[a]. *sech ba foirbthe a aires sidi* (gl. consenserunt ceteri Judaei ita ut Barnabas duceretur ab eis, Galat. 2, 13; i. e. quanquam firma erat fides hujus) Wb. 19[a]. *sech ni thartsat som ní comtachtmarni* (gl. nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti nisi vos soli, Philipp. 4, 15; i. e. quamvis non tribuerunt aliquid, adivimus) Wb. 24[b]. Forma coalitione cum verbo substantivo orta *sechib*, *sechip*, vel etiam *sechi*, i. e. ut sit, transit in significationem lat. *quicunque: sechib grád imbether and* (ut sit gradus, quicunque sit gradus, in quo vivitur) Wb. 10[a]. *sechiphé dán doberthar doneuch* (quodcunque sit donum quod datur alicui) Wb. 13[a]. *adgenammar aséis sechiphé nodapredcha* (gl. non ignoramus cogitationes ejus; i. e. scimus ejus cogitationes, quicunque sit qui eas praedicat) 14[d]. *sechié cretes tucfa runa* (quicunque credet, intelliget mysteria) 15[b]. *sechihed rii aless arintaibrid di* (gl. assistatis ei, Phoebae sorori, in quocunque negotio vestri indiguerit) 7[b]. *sechitatné* (gl. quibuscunque) Cr. 35[d]. Addo formulam *sechichruth* significantem lat. *dummodo: sechichruth dondrón* (gl. si quo modo ad aemulandum provocem, Rom. 11, 14), *saichicrud* (gl. dum omni modo) Wb. 5[b]. 23[b].

CON duplicis sensus, significans aut lat. *ut* aut *donec* (cf. praep. *con* cum dat., *co* cum accus.).

Significatio lat. *ut: conidbarat acorpu* (gl. tradidit illos deus in immunditiam, ut contumeliis afficerent corpora sua; i. e. ut immolarent c. s.) Wb. 1[b]. *coarfemat* (gl. ut excipiant; legend. *con?*) Ml. 15[d]. *conafitir nech diœcnib indomuin* (gl. sapientia quae abscondita est; i. e. ut nesciat aliquis e sapientibus mundi) Wb.

8[b]. *connách moidea nech* (gl. ut omne os obstruatur; i. e. ne glorietur aliquis) Wb. 2[b]. De junctis *cono* et *conro, coro,* et de forma *cond* in *condib, condid* (ut sit), *condumfel* (ut sim) supra dictum est (p. 335. 416. 485).

Significatio lat. *donec: corricci se* .i. *conricci innaimsir hitaam* (gl. usque adhuc; i. e. donec attingit hoc, donec attingit tempus quo sumus) Wb. 9[a]. *conricci inso béssi indepscuip* (hactenus mores episcopi) 31[b]. *conrici andechur feil ettarru* (gl. usque ad divisionem animae ac spiritus) 33[b]. *ni taibre grád fornech confeser ainruccus dongrádsin* (ne des gradum alicui, donec scias ejus dignitatem ad hunc gradum) 29[a]. *niib finn combi mescc* (gl. oportet episcopum non esse vinolentum) 28[b]. *coti irchre* (donec venit interitus) 26[a]. *nipo irgnae contanic lex* (gl. peccatum non imputabatur cum lex non esset; i. e. non fuit cognitio, donec venit lex) 3[a]. *robói aimser nadrochreitsid condubtanicc mis. di.* (gl. aliquando et vos non credidistis deo; i. e. fuit tempus quo non credidistis, donec venit vobis misericordia dei) 5[c]. Forma *condid* et hic: *condid tanicc fessin* (donec venit ipse) Wb. 12[b].

OCCO, OCCA (etiam; praep. *oc* cum pron. suffixo: ad id, cf. p. 341. 594): *cid anuathath nisiu arnaroib occo* (gl. relictus sum solus et quaerunt animam meam; i. e. adeo hanc unicam, ne sit etiam) Wb. 5[a]. *ni torbe lasuidiu precept doib manidénatar ferte occa* (gl. Judaei signa petunt; i. e. non prodest apud hos, docere eos, si non fiunt miracula etiam) 8[a].

LASE (cum; *la se,* apud hoc, interdum et *lasse*), conjunctio temporalis, cum forma relationis sequente, si esse potest: *lase asm̃biur* (gl. dicendo, i. e. cum dico) Sg. 29[b]. *lasse gabas immbi* (gl. cum induerit) Wb. 13[d]. *lase conrothinoll* (gl. colligendo; cf. subst. *comthinól,* collectio, Sg.) Sg. 66[b]. *lase cocéitbañi* (gl. eadem agis mala voluntate, qui judicas; i. e. cum consentis) Wb. 1[c].

---

## II. Conjunctiones britannicae.

1. Conjunctiones primitivae non tam numerosae sunt quam hibernicae, atque praeter copulativas quaedam disjunctione, adversativae, conditionales, concessivae.

*a*. Cambr. AC, DAM, HEUIT (et, etiam). *Ac* (et; proprie *ach* = hibern. *ac-us*, cf. p. 174. 638. 639) ante vocales, saepius etiam ante liquidas (ante *n* semper), medias, ante quas alias est A (*ha* in vetustioribus codicibus, p. 139), ut ante tenues quae aspirantur. Exempla vetustiora: *o caitoir hac or achmonou* (gl. pube inguinibusque) gl. Oxon. *douceint torth ha maharuin in irham . ha duceint torth in irgaem. ha huch. ha douceint manudenn* (quadraginta panes et vervex aestate, et quadraginta panes hieme, et porcus et quadragintaidisci butyri; cf. p. 328), *mormarch. tutnred + harodes eltguhebrie* (Mormarch, Tutnerth testes. et dedit Eltguobrius) Cod. Lichf. in append. libr. Land. p. 272. 273. *bryeint eccluys·Teliau o Lanntaf a rodes breenhined hinn ha thouyssogion cymry yn trycyguydaul dy eccluys Teliau hac dir escip oll gueti ef* (privilegium ecclesiae Teliavi Landavensis, et dederunt reges hoc et principes Cambrorum in perpetuum ecclesiae Teliavi et omnibus episcopis post eum) Privil. Landav. in libro Landav. p. 113. *rac brennin a rac paup* (coram rege et coram quovis), *dy escop Teliau hac dy gur hac dy guas* (episcopo Teliavi et ejus viris et vassis; mox: *dy escop Teliau ha dy gur ha dy guas*) ibid. Exempla e Mab.: *Arthur ydoed yn eisted diwarnawt yny ystauell. ac ygyt ac ef owein. achynon. achei. agwenhwyuar* (A. sedebat aliquando in cubiculo suo, et una cum eo O. et C. et G.) 1, 1. *apharth ar gaer ydeuthum. ac nachaf y gwelwn deu was* (et versus castrum ibam et proximos videbam duos pueros) 1, 3. *ae aryant oed y bwrd. abliant oed lieineu y bwrd. ac nyt oed un llestyr . . namyn eur* (et argentea erat mensa, et tegmen erat lineum mensae, et non erat unum vas nisi aureum) 1, 5.

Cum pronominibus possessivis et cum articulo particula juncta facit formas *am, ath, ai, ae, ar* etc.: *vymarch am arueu* (equus meus et armatura mea), *vy march ath arueu ditheu* (equus meus et arma tua) Mab. 1, 267. 2, 16. *i tutbulc hai cenetl* (in T. et ejus genus) Cod. Lichfeld. in append. libri Land. p. 271. *brennhin moreanhuc hay gur hay guas* (rex Morcantiae et ejus viri et ejus vassi) Privil. Land. in libr. Land. p. 113. *gwenhwyuar ae llawuorynyon* (G. et ejus puellae manu laborantes) Mab. 1, 1. *y pedeir gwraged ar hugeint ae meirch ae dillat* (viginti quatuor mulieres et equi earum et vestes) Mab. 1, 37. *y bwyt ar llyn* (cibus et potus), *y nef ar dayar* (coelum et terra) Mab. 1, 5. 8.

Particula *ac, a* interdum, ut est diversae significationis, etiam diversae originis videtur ab ante dicta, e. gr. in Mab. 2, 10. 11: *am nat wyt ynenryded dyn a wedo wrthaw ymdidan amharglwydi* (quia non es homo honestus, ut deceat colloqui cum domino meo), *nyt wyt vn enryded di ac y dylyych ymdidan am arglwydi* (non es honestus, ut debeas colloqui cum domino meo). Conferri possit huic formula loquendi supra memorata (p. 307), in qua post adjectivum cum praecedente *kyn* sequitur *a, ac*, praepositio significans *cum*, fortasse etiam latinus dicendi modus: *aeque honestus ac.*

In aliis exemplis particula *a, ac* adversativa est, ita ut videatur ejusdem originis cum hibern. *act* (sed). Quam diversam originem indicat fortasse, quod interdum manet *ac* ante consonas destitutas in Mab.: *ni aymdidanem a thi ony bei lesteir ar dy vwyt. ac weithon ni aymdidanwn a thi* (nos colloqueremur tecum, si non esset impedimentum tibi edenti; nunc autem colloquemur tecum) 1, 5. *nyt o gyuoetheu yn vwyaf yd ymborthei efrawc. namyn o twrneimeint. . . ac ual y mae mynych . . . ef alas* (non de gubernando maxime curavit E., nisi de torneamentis, sed ut fit saepe, . . . occisus est) 1, 235. *kyfarch gwell awneuthum idaw. ac rac dahet ywybod ef. kynt y kyuarchawd ef well ymi. no miui idaw ef* (salutare paravi eum, sed propter urbanitatem prius salutavit ipse me, quam ego eum) 1, 4. *ac ef agadarnhaei ygwennwynei ydwfyr hwnnw genedyl ycorannyeit. ac na ladei. ac nat eidiganei neb oegenedyl ehun* (et asseverabat ipse, quod venenaret aqua ea genus pygmaeorum, sed quod non perderet et non laederet aliquem ex ejus ipsius genere) 3, 301. Veruntamen est etiam aspiratio, non destitutio tenuium, interdumque et aliter versa significatio: *drwc yw dy anyan. achanys . . .* (malus est sermo tuus, sed quia etc.) Mab. 1, 19. *ti ageffy nawd heb y gereint. ac ny bu da dy wybot. ac ny buost gyuartal. gan dy uot yn gedymdeith. ac nat elych ymherbyn yr eilweith. ac o chlywy ouut arnaf y achubeit ohonat* (tu habebis gratiam, inquit G., quamvis non fuit bona conversatio tua et non fuisti comis, si eris in comitatu et non ibis contra me alia vice, sed, si audieris periculum de me, adjuvabor a te) 2, 51. 52. *mi arodaf y carcharawr itti ac ny darparysswn y rodi y neb* (ego dabo captivum tibi, quamvis non cogitaveram eum dare alicui) 2, 231.

Particula eadem copulat bis vel saepius posita, dum disjungit particula AE, quarum hoc loco statim consocio exempla.

AC — AC, A — A (et — et, tam — quam): *ygwassanaeth goreu aallwyfi mi ae gwnaf ac idaw ac y uarch* (servitum optimum quem possum faciam et ipsi et ejus equo) Mab. 2, 13. *dygwydaw awnaethpwyt yna agwyr achwn arnaw* (incurrere jussi tunc tam viri quam canes in eum, aprum) 2, 244. Cum pronomine possessivo 3. ps. *ae — ae: naw gwidon eneit yssyd yma o widonot kaeloyw. ae tat ae mam gyt ac wynt* (novem striges, carissime, sunt hic e strigibus Calevensibus, earumque et pater et mater una cum eis) Mab. 1, 256. Per pleonasmum *ae — ac ae: agouyn aoruc idi ae hihi oed yn dodi ydanaw ymadaw ae lwyth ac ae niuer* (et quaerere ex ea, num ipsa eum fecisset relinquere tam populum suum quam exercitum) 2, 34.

AE — AE (aut — aut): *y kaffwyf y arueu ae eu benffic ae ar wystyl* (sumam arma aut mutuata aut in pignus) Mab. 2, 11. *tebic yw gennyf nadoeth ywrthunt heb lad ae rei onadunt ae kwbyl* (persuasum est mihi, quod non it ab eis, quin occiderit aut aliquos ex eis aut omnes) 2, 58. *dy ellwng ae yr eur ae yr aryant ae yr golut pressennawl* . . (liberatio tua aut per aurum aut per argentum aut per donum pretiosum etc.; cf. p. 634) 2, 234.

Cornica et armorica conjunctio copulativa eodem fere modo tractatur ut cambrica, excepto quod tenues sequentes intactae manent.

Corn. HAG, HA: *thòtho y tysquethas owr hag arghans gwels ha gueth ha kymmys yn bys us vas* (ei monstravit aurum et argentum, gramen et arbores et quod in mundo est bonum) Pass. 16, 2. 3. *sevell ha cothe* (stare et cadere) 22, 3. *myns us cuntullys ret flamyas ha te ger vyth ny gewsys* (quod disputatum est, te convicit, sed tu verbum non dixisti) 92, 2. 3. Propria particula adversativa cornica legitur *mes* (sed) Pass. 54, 3. 82, 3. 201, 4, vel *mas* (cf. gall. hod. *mais?*) 47, 2. 51, 1.

Cum pronomine possessivo et articulo coalescens: *the worthaff ve ham lays* (de me et lege mea, quaeris) Pass. 80, 1. *ow lays haw lavarow cuel a vynno y glewas* (legem meam et sermones meos qui voluerit audire) 79, 2. *y coth thys gorthye thy du hay hanow* (oportet te venerari deum tuum et ejus nomen) 17, 1.

Armor. HAC, HA: *da monet . . cuff hac vhel eguit quelen*

*laesen doe hac e gourhemen* (ire ad instruendum, modo dulci et gravi, legem dei et ejus mandatum) Buh. 12, 10. 11. *bez car hac aparchant* (sis carus et placidus) 70, 16. *donet a duy bras ha bihan* (venient magnae et parvae, ferae) 32, 16. Hodie quoque *hag, ha.*

Cum articulo junctio modo deest, modo adest: *me compso dich scler an merit hac an profit* (dicam vobis clare meritum et utilitatem) Buh. 20, 1. *lesel aour hac argant han hol paramantou* (relinquere aurum et argentum et omnes divitias) 26, 3. *setu reson han guirionez* (ecce rationem et veritatem) 78, 6. Cum pronomine possessivo: *da doen ma caffou ham souzan* (ad tollendum moerores meos et curam meam) 52, 17.

Significationis adversativae etiam hujus particulae exemplum in Buh.: *pardonit diff hac nen griff quet rac din nedoff* (ignoscite mihi, sed non faciam, quia non sum dignus) 188, 4.

Posita eadem bis vel saepius: *a griff certen ha noz ha dez* (faciam certe tam nocte quam die) Buh. 182, 10. *setu lesel . . ha mam ha tat ha pep stat relatet hac hoz querent* (oportet relinquere tam matrem quam patrem, tam quemvis familiarem quam cognatos vestros) 26, 4. 5.

*Dam* (etiam) novi nonnisi e codice Juvenci Cantabrigiensi (ap. Llwyd Archaeolog. p. 221): *mi amfranc dam ancalaur* (ego et puer meus, etiam lebes noster). Solita vox pro hac conjunctione est *heuit.*

Cambrica exempla: *ay arueu heuyt* (et ejus arma etiam) Leg. 1. 5. 5. *ac enryuedodeu ereill heuyt aweleist yno* (et miracula alia etiam vidisti ibi) Mab. 1, 283. *awrda heb hitheu llad yr undyn mwyaf agereis. . . llad y gwr mwyaf a garwn heb hi heuyt* (vir bone, dixit una, occisus est unicus vir quem amavi maxime. . . occisus vir quem maxime amabam, dixit altera, etiam) 2, 58.

Cornice praeter frequentiorem formam *yngueth, ynweth* occurrunt etiam aliae quaedam: *te ger vyth ny gewsys awyeth lemyn mar cothas* (tu verbum non dixisti, etiam cum scivisti) Pass. 92, 3. *on marrek thy ben hag arall thy dreys a weth* (unus miles ad caput ejus, et alius ad ejus pedes etiam) 242, 2.

Armorica forma EUEZ (hod. *ivez*): *me yelo euez mar bez*

*ret* (ego ibo etiam, si necesse est) Buh. 58, 13. *gant carantez euez ha gant fez don* (cum amore etiam et cum fide profunda) 64, 16.

*b*. NAC, NA (vel, sive), conjunctio tractata ut copulativa, rarior tamen cambrice (fortasse ob congruentiam cum particula negativa): *yr awelych nac yr aglywych arnafi. nac ymchoeldi dracheuyn* (propter id quod videris vel quod audieris de me, ne revertaris) Mab. 2, 36. *yr neb y delei hwnnw attaw yny helua. . . na marchawc naphedestyr ydel idaw* (ad quem venerit hic, cervus, in ejus statione, sive sit eques sive pedes ad quem venit) 2, 7.

Frequentior forma NEU: *ac enat llys neu ac arall* (cum judice curiae vel cum alio) Leg. 1. 11. 18. *duw nadolic neu duw pasc* (die natali vel die paschatis) Mab. 1, 4. *nyt oed un llestyr namyn eur neu aryant neu vueli* (non erat vas nisi aureum vel argenteum vel e cornu bubali) Mab. 1, 5.

Cornica et armorica dialectus concordant, ut in conjunctione copulativa.

Corn. NAG, NA: *mestry te ny vea waraff ve drok vyth na da onon thys nan rolla* (potestatem non haberes in me, malus vel bonus aliquis tibi si eam non daret) Pass. 145, 2. Ante vocales *nag* secundum analogiam.

Armor. NAC, NA: *aour nac argant mar deux gantaff* (aurum vel argentum num habeat secum, inquirens) Buh. 10, 20. *a te so claff nac anaffet* (num tu es aegrotus vel perturbatus?) 56, 7. *mar be profit na merit glan* (si est utilitas vel commodum certe) 16, 22. *hep fri na laguat* (sine naso et oculo) 106, 12. Cum articulo coalescens: *setu vn feunteun . . an caezraf nan netaf caffet* (ecce fontana, formosissima et nitidissima quae habetur; leg. *han?*) 100, 16.

Propria praeterea utrique dialecto est ejusdem significationis particula, cornicae PO, BO, armoricae PE.

Cornica e Pass.: *lethys bo delyffris* (occisus vel liberatus) 144, 4. *den yonk bo den coth* (homo juvenis vel homo senex) 175, 3. In Vocab. legitur forma *pe*.

Est particula disjunctiva haec etiam duplex vel multiplex: *leverough pe nyle an dus a vyth delyffris po Christ po Barabbas* (dicite, uter virorum sit liberatus, num Chr. an B.) Pass. 125, 3. 4. *kymmys us ordnys bo clevas bo peth kescar bo presonys* (quod-

cunque ordinatum est, aut morbus aut paupertas aut captivitas) 24, 3.

Armorica e Buh.: *monet assur beden cure pe vn re a ve dereat* (ite celeriter ad curatum vel hominem qui sit conveniens) 138, 3. *na paiur quet pe mez laedo* (ne perjura, vel ego te occidam) 172, 4.

Duplex vel multiplex eadem particula: *me carhe gouzout quet goude pe me be ma tra pe nam be pe coll an tra se mar be ret* (velim scire postea, num reddatur res mea mihi, an non reddatur, vel an sit necesse eam perdere) Buh. 170, 18 sqq.

*c.* PEI (si) conjunctio cambrica conditionalis frequentissima: *ryued oed gennyfi pei gwypei ef uot ar y uorwyn hynny na delei y hamdiffyn. aphei mynnewch chwi vyui drostaw ef. miui aawn y chwi* (mirum esset mihi, si sciret ipse, eques, imminere puellae hoc, quod non iret ad eam liberandam, et si acciperetis me ejus loco, ego irem contra vos) Mab. 1, 35. *pei nam goganewch . . . mi a gyskwn* (si non irrideretis mihi, ego dormirem) 1, 2. *dywedut wrthyf. bei na thybyckwn . . . mi auanagwn itt* (dicere mihi: si non cogitarem, . . ego monstrarem tibi) 1, 5. Frequentior formula cum verbo substantivo *pei na bei* (si non esset): *pei na bei wrthunn gennyf . . . mi abarwn* (si non esset incongruum mihi, ego facerem), *pei na bei o garyat arnat ti ny bydwn yma* (si non esset amore tui, non essem hic) Mab. 1, 18. 255. *nyt oed gyfyg gennyf ymlad athidi bei na bei yr anifeil gyt athi* (non esset mihi difficultas, concurrere tecum, si non esset animal tecum) 1, 34.

Cornice et armorice conjunctio conditionalis est MAR, quae armorice etiam est MA, MAZ. Nolo separare ab his formis corn. MAY, MA et armor. MAZ, quamvis differant significatione, quae relativa est atque etiam in significationem lat. *quod, quia, ut* transit.

Cornica exempla: *mar sos mab du an veyn ma gura bara* (si es filius dei, hos lapides fac panem) Pass. 11, 3. *ow honore mar mynneth* (me honorare si vis, faciam te magnum) 16, 4. *leverough mar pyth sawys* (loquimini, si est salvandus, num sit s.) 95, 1.

Armorica forma *mar: mez mar compsez gou* (dedecus, si falsum dicis) Buh. 166, 12. 172, 11. *mar carhe men rohe dezaff* (si vellet, ego id donarem ei) 164, 14. *tu arall mar gallaf breman a menaff* (in alium locum, si possum, nunc ibo) 90, 19. *dezaf mar gallaf noas*

*razas me hoz assur* (ei si possum nocere, faciam, affirmo vobis) 88, 2. *Ma* et *maz* ejusdem significationis: *ma lauar gaou a te prouffa* (si dicit falsum, num tu probares?), *me carhe ma bc aes* (vellem ego, si esset possibile) 158, 10. 15. *ma caffet dour nin recouro* (si esset aqua, nos eam sumeremus) 100, 9. *ma nen lauer ma nen piniger quet* (si ejus, peccati, non fit lavatio et poenitentia, erit damnatio) 66, 6. *maz pliche gant doe guir roen ster . . me gray veu* (si placeret deo vero regi stellarum, facerem votum), *maz carech scler ma quemeret ez rahen* (si velletis me recipere, facerem) 18, 4. 20, 4.

Corn. *may* relativa conjunctio: *Jesus yn pow may the ef a sawye an glevyon* (J. in regione, ubi erat, salvabat aegrotos) Pass. 25, 1. *y le may then me asderevas* (in locis, ubi eramus, publicavi eos, sermones) 79, 3. *an dyth may vene Jesus sopye* (dies quo volebat J. coenare) 41, 3. *termyn re bevе may fyth an begell kyllys* (tempus fuerit, quo erit pastor perditus) 48, 3.

Eadem cum praemissa praep. *rag* significans lat. *quod: gensons cusyll nag o vas rag may fo Jesus diswrys* (fecerunt consilium, non esse bonum, quod esset J. perditus) P. 31, 3.

Corn. *may* significans lat. *ut* (ubi item relatio statui poterit, cum supponitur vox, ut adest armorice, ad quam fuerit primitus): *an gusyll o may fe dres pehadures* (consilium erat, ut duceretur peccatrix, ad eum) Pass. 32, 1. *me a ra the Christ ame may hallough y asswonas* (ego dabo Christo osculum, ut possitis eum cognoscere) 63, 4. Legitur etiam *ma: y fons ow cronkye ma nag ese goth na leyff nag ese worth y grevye* (ceciderunt, ut nec tergum nec manus esset non dolorosum) 132, 2. *gans kymmys nell ma teth an dreyn* (tanta vi, ut venirent spinae) 134, 3.

Armor. *maz* relativa: *arriu eo dez maz gouzuezher* (propinquus est dies, quo scietur) Buh. 84, 12. *en lech maz voe rez badezet* (in loco, ubi recte baptizatus est, infans) 104, 19. *bennoez en eur glan maz ganat* (benedictio boni fati, quo natus est) 100, 1. *dren pcz maz eu din. dren pez maz eo onest* (per rem, qua est dignus, honestus; i. e. quia est dignus, honestus) 108, 16. 110, 10. *en hoz quenet emem hetaff . . quement maz ne cafaff . . quement maz off ezaedof claff* (in vestra forma delector ea magnitudine, qua non habeam, . . qua sim aegrotus, i. e. ita ut non habeam, ut sim aegrotus) 38, 10. 12.

Armor. *maz* cum praecedente *dre* vel *rac* significans lat. *quia: dre maz eo den bras hac a stat* (quia est vir insignis et auctoritatis, sit benedictio) Buh. 98, 27. *en hoz quenet emem hetaff dre maz ouch merch huec ha hegar* (in tua pulchritudine delector, quia es virgo dulcis et grata), *gant brut hoz saludaff . . dre maz ouch vaillant ha santel* (cum studio te saluto, quia es gravis et sanctus) 38, 9. 178, 3. *ez gourchemennaf affet dre mazoa vaillant ha santel* (jubeo firmiter, quia erat gravis et sanctus) 210, 5. *distro vn tro ouz an brois rac maz int scuiz stancq gant langour* (vertaris momentum ad habitatores terrae, quia sunt obnoxii languori) 190, 26. *maruaillou so duet . . rac mazoa homan leanes santes* (miracula sunt facta, quia haec fuit sancta monialis) 46, 1.

Armor. *maz* cum praep. *eguit* (p. 653) aut etiam sola significans lat. *ut: eguit maz duy dezaf squient . . deomp en hent* (ut redeat ei conscientia, abeamus) Buh. 58, 7. *me benig da drein a breman euit maz guili gant dipoan* (benedico figurae tuae nunc, ut videas sine difficultate) 124, 13. *maz guillif plen laouenhat mir e guir stat ma crœadur* (ut possim vere gaudere, serva bene infantem meum) 44, 19. *men pidy ma disquiblion maz rohent y ho benediction* (rogabo discipulos meos, ut dent benedictionem suam) 118, 23. *digant roen glen ez goulenaff . . maz vizif glan ha dianaf* (a rege terrae peto, ut sim purus et sine macula) 132, 16. Praecedit interdum haec particula imperativum: *maz vizimp franc dianc diouz pep anquen* (simus liberi, expertes omnis curae!) 28, 21. *maz groahimp apret* (faciamus nunc!) 14, 15. Immo locum etiam obtinet particulae verbalis *ez* (p. 427): *hon chatal hon aneualet so maru . . mazomp paurisset . . maz eo truant hon auantur* (noster grex, nostra animalia sunt mortua . . sumus facti pauperes. . . misera est sors nostra) 128, 9. 11. *duet eo he pret maz eo ret decedy* (venit tempus ejus, est necesse decedere) 140, 7.*

*d.* KYN, KYT (quamvis): *ac ymgyrchu uorugam. achyn bei drut hynny. ny bu hir yni ymbyrrywyt i* (et concurrere coepimus,

* Omnino differt *maz, mez* pro *me a*, vel pro pronom. *ma*, addita *z: maz off duet* (veni, locatus sum) Buh. 14, 1. *mez a quemeren em pennaig* (sumsi in consilium meum) 122, 18. *oll dre maz quis ez punisser* (omnes secundum meam consuetudinem puniuntur; = *dre ma quis?*) 111, 10.

et quamvis esset valido modo istud, non longum fuit donec dejectus sum) Mab. 1, 9. *gordercha hi. kyn nyth cynno* (ama eam, etiam si non te voluerit) 1, 238. *achyt dywettit uot porthawr ar lys arthur. nyt oed yr vn* (et quamvis diceretur, esse portarium ad aulam A., non erat omnino) 1, 1. *amenegi y mae idaw bot yn well idaw treulaw blodeu y ieuenctit ae dewred ynkynnal yderuyneu ehun. noc yn twrneimeint diffrwyth kyt caffo clot yndunt* (demonstrare ei, esse melius ei impendere florem juventutis et virtutem suam ad defendendos fines suos quam torneamentis infecundis, quamvis acciperet gloriam in eis) 2, 29. Scriptio *ked* in Leg.: *ked deker treys arney* (quamvis infertur vis ei), *ked as guato ef* (quamvis id negaverit) 2. 1. 80; 4. 9.

Cum negatione *kany, keny: athydi amgwely i kany welwyfi dydi* (et tu videbis me, quamvis ego non videbo te) Mab. 1, 14. *keny deleho kyd uuyta ac ef. ef adele kyd evet* (quamvis non debuerit una edere cum eo, debet una bibere) Leg. 1. 9. 18.

Cornicae formae *ky, kyn* in Pass.: *gans an ioul kyn se temptys. . . ganso ky fes tewlys te a yl sevell orte* (a diabolo quamvis sis tentatus, per eum quamvis fueris invasus, tu poteris stare contra eum) Pass. 22, 1. 4. *Jesus a ve hombroukys. . . kyn tho du* (J. erat ductus, quamvis fuit deus) 163, 4. *kyn nag off den skentyll . . lavaraff thys* (quamvis non sum vir sapiens, dicam tibi; legend. pro *llyn nagoft*) 8, 1. *kyn fallens ol me a wort yth servis* (quamvis omnes cadant, ego stabo in servitio tuo; leg. pro *llyn fylleas*) 49, 1.

Armorica exempla desunt.

*e.* CAN, KAN (quia): *can buost yn ormes yn gyhyt ahynny mi awnaf na bych byth bellach* (quia fuisti monstrum hucusque, ego faciam ne sis omnino amplius) Mab. 1, 272. *ydiolchaf y duw kaffel gwas kyndeckct a chyndewret athi. kan ny cheueis y gwr mwyhaf a garwn* (gratias agam deo, quod accipio juvenem tam formosum et strenuum ut tu, quia non accepi virum quem maxime amabam) 1, 276.

Est et forma aucta CANYS (addito, ut videtur, verbo substantivo): *kanys gwell yw gennytti. menegi ohonafi ytti dy afles noth les mi ae managaf itt* (quia magis placet tibi, monstrari a me tibi incommodum tuum, quam commodum, ego id monstrabo tibi) Mab. 1, 6. *drwc yw dy anyan. achanys vy lles i ydoedut ti yny*

*uenegi im. manac pa fford vei hynny* (malus est sermo tuus, sed quia eras in eo ut commodum meum monstrares mihi, indica quomodo sit hoc) 1, 19.

Deficiente magis significatione relativa particulae, significat idem quod lat. *nam, enim: hyt hediw ydwyfi yn darparu gwled ytti. kan gwydwn ydout ti ymkeissaw* (usque hodie sum parans epulas tibi; nam sciebam quod venires me visitatum) Mab. 1, 25. *drwc uu gan arthur kyfaruot a chei y gofut hwnnw. kanys mawr y karei* (dolebat A., accidisse Caio malum hoc; nam valde eum amabat) 1, 258. Idem significat et MEGYS (cf. conj. *mal*): *agafi gennyt ti gennat yuynet att y uorwyn drawe y ymdidan ahi. megys ardidawl y wrthyt ygwelaf* (num accipiam a te licentiam eundi ad puellam illam ad colloquendum cum ea? nam remotam a te eam video) Mab. 2, 45.

Cornice et armorice eadem significatio alio modo expressa legitur, e. gr. praepositione *rac*, cujus exempla infra sequentur.

*f.* NOC, NO (quam, post comparativum) analogiam sequens conjunctionis copulativae: *yn vwy yn da noc ydywedassei . noc ydywawt* (multo melius quam dixerat, quam dixit) Mab. 1. 9. 12. *hyn gwr wyt agwell ymdidanwr no mi* (senior vir es et melior narrator quam ego) 1, 2. *llawenach y nos honno nor nos gynt* (laetior haec nox quam nox praeterita), *glassach nor ffenytwyd* (viridior quam pini) 1, 7. 10.

Constructio comparativa lat. *tam — quam* non propriis, ut latine, particulis exprimi solet cambrice, sed proprio loquendi modo, qui convenit cum latino *aeque — ac* (p. 222. 307). Constructio *mor — a* idem significans rarior est: *ymadrawd mor warthaedic a hwnnw* (sermo tam rudis quam hic) Mab. 1, 11. Sola particula *mor* praemissa adjectivis occurrit adverbii magis vel interjectionis loco: *mor tru* (gl. heu, i. e. quam miserum!), *mor liaus* (gl. quam multos) gl. Oxon.

Cornica particula comparativa differt, scilicet IS, YS, ES: *tecke ys houl* (pulchrior quam sol) Pass. 226, 4. *moy ys, moys* (magis quam), *kyns ys, kens ys* (antequam) fq. *ken migtern ys Caesar* (alius rex quam C.) 148, 4. *ken mam es hyhy* (alia mater quam haecce) 198, 4. Fortasse conjunctio haec est nonnisi verbum substantivum, e formula pleniore scilicet residuum, quae occurrit in eodem libro: *gweth agis cronek* (foedior quam bufo)

47, 4. *moy agis gavel tredden* (magis quam ruina putrida; = *ac is?*) 237, 2.

Comparativi loquendi modi cambrici vestigium cornicum exstat in formulis *kepare ha*, *kepar ha*, *kepar ha del*, *kepar del* (*par* alias intensiva particula, p. 575): *kepar ha te* (aeque ac tu) Pass. 172, 3. *gweskis yn arvow kepare ha del ens then gas* (armati aeque ac sunt ad bellum) 64, 2. *kepar ha del worynny* (aeque ac vult, ut vult) 39, 3. *kepar del ves, kepar del ve* (ut eras, ut erat) 192, 1. 247, 2. Alia formula occurrit *maga — del: maga town ty del wothye* (tam profundum jusjurandum, quam scivit) P. 85, 3. *maga tek del rebye* (tam pulchrum quam fuerat) 71, 4. Legitur *mar* (cf. cambr. *mor*) pro *maga* in constructione ecliptica: *mar fol* (tam stulti, sermones; i. e. quam erant ii qui prodebantur) Pass. 100, 2. Lat. *ut — ita* cornice redditur *fatel — del: fatel vye am bewnans del yw screfys yn lyffrow* (ut esset vita mea, ita scriptum est in libris) 73, 2. Vox *del* (= cambr. *delw*, hibern. *delb?*) primitus substantivum elucet ex aliis formulis: *yn delma, y della, yn ketelma* (hoc modo) 14, 1. 193, 1. 259, 2. *yn ketella* (eodem modo; = *yn keth del ma*) 170, 2.

Armorica dialectus comparationem item alio modo significare consuevit (cf. praep. *eguit*).

*g*. HAGEN (attamen, tamen) cambrice: *nyt oed yr vn porthawr. Glewlwyt gauaelawr oed yno hagen ar ureint porthawr* (non erat omnino portarius, in aula A.; attamen G. erat ibi in munere portarii) Mab. 1, 1. *pwy bynnac a vynno ennill clot . . ef aekeiff yno. . arynnei hagen arbennicrwyd clod ac etmyc. gwnn y lle y kaffei* (quicunque voluerit adipisci gloriam, . . . accipiet eam ibi, . . qui vellet tamen primatum gloriae et honoris, scirem locum, ubi acciperet) 1, 284.

Cornicum hujus vocis non inveni vestigium.

Armorice HOGEN: *mazeo truant ma auantur hogen vn tro me yelo sur beden prellat* (misera est sors mea, ibo tamen semel ad praelatum) Buh. 192, 11. *pep tro te vezo poan. . . hoguen doe roen tir a miro* (semper tibi erit dolor, attamen deus rex terrae servavit, te) 6, 25.

2. Conjunctiones nominales: *mal*, *pan*, *lle*, *pryt*, *achaws* etc.

MAL (ut, sicut; hibern. *amal*) cambrica forma curtata jam

in vetustis finium descriptionibus, e. gr. in libro Landav.: *maliduc* (i. e. *mal i duc*, ut ducit, fluvius, lacus etc., i. e. secundum fluvium etc.) fq. *ac ual y mae mynych* (et ut fit saepe) Mab. 1, 235. Formula *ac ual* novam narrationem incipiens, significans lat. *cum, cum autem*, saepius obvia in Mab.: *ac ual yd oed walchmei diwarnawt. . . edrych aoruc* (cum esset W. aliquando, . . vidit). *ac ual yd oed owein diwarnawt yn bwyta . . . nachaf norwyn yn dyuot* (cum autem esset O. aliquando coenans, . . puella venit) 1, 21. 26. Magis differt a solita significatione: *ac mal y crettoch doet un ar uyndwy ysgwyd i yma ohonaweh* (et ut credatis, veniat unus in humeros meos huc e vobis; = armor. *maz*, corn. *may*) Mab. 2, 234. Contra in significationem conjunctionis hujus comparativae transit supra dicta *megys: ti awely ystrat megys dyffrynn mawr* (videbis planitiem ut magnam vallem) Mab. 1, 7.

Cornice AVEL, AVELL: *avel du y fethyth gweris* (ut deus fies) Pass. 6, 4. *avel brathken aga dens y a thiskerny* (ut molossi suos dentes nudabant) 96, 1. *ef a holyas abell avell un ownek* (secutus est a longinquo ut timidus) 77, 2.

Armorice EUEL: *bout pen ysel euel dall* (esse capite demisso ut coecus) Buh. 4, 24. *euel en foll an oll ez em collez* (ut stultus omnino te perdes) 72, 2. Frequens est loquendi formula *euel hen, eual hen* (ut hoc, i. e. sic, ergo) 66, 10. 126, 21. 140, 5. 184, 18. 188, 15.

PAN (cum, quando). Substantivum (num idem cum hibern. *tan*, tempus?) * indicant adhuc praecedentes cambricae praepositiones *o* et *y* (= *di*) junctae cum articulo (p. 621. 625): *or pan dotho y hebauc yn emud eny tenno allan* (a tempore, quo posuerit accipitrem in cavea, donec exemerit) Leg. 1. 10. 16. *yr pann yth weleis gyntaf u gereis yn vwyhaf gwr* (ex quo vidi te primum, amavi maxime virorum), *yr pan yth weleis gyntaf mi ath gereis* (ex quo te vidi primum, ego amavi te) Mab. 1, 261. 273. *yr pan golles y gyuoeth hyt hediw* (ex quo amisit regnum usque hodie) Mab. 2, 21. Eodem modo usurpatur subst. *awr* (hora): *yr awr*

* Expono supra congruentem hujus particulae constructionem cum constructione substantivorum, quae sunt loco conjunctionum. Si tamen eadem vox conferenda est cum conjunctione lat. *quando*, ut lat. *quinque* est eadem ac brit. *pimp*, haud dubie primitiva statuenda est britannica conjunctio *pan*, et formula *or pan* vel *yr pan* supplenda in *or hynn pan, yr hynn pan* (p. 398).

*y kenych ef aa y nywl ymeith. . . ac yr awr y rodes unllef arnaw. yd aeth y nywl ymeith* (ab hora, qua cecineris eo, cornu, abibit nebula; et ex quo dedit unum sonitum eo, abiit nebula) Mab. 2, 65. 66. Cf. et mox sequens *pryt*.

Positio absoluta cambrica, veluti primitivarum conjunctionum e. gr. *pei*, *can* (cf. p. 424), non minus frequens est, quam cornica vel armorica: *pan geissych di vyui keis parth ar india* (quando tu quaeres me, quaere versus Indiam) Mab. 1, 273. *aphan deuthum yno. hoffach oed gennyf* (et cum venirem illuc, magis placuit mihi) Mab. 1, 6. Ejusdem usus absoluti nec non et significationis ejusdem invenio subst. *lle* (locus): *am uenegi ohonafi ytti dy les. lle nys metrut dy hun* (propter monstratum a me tuum commodum, cum tu ipsa id non cogitares) Mab. 1, 19.

Oppositae sunt formulis cambricis *or pan*, *yr pan*, significantibus terminum, *a quo* incipitur, formulae *hyt pan*, *behet pan*, *bet pan*, significantes terminum, *ad quem* ducitur aliquid, non minus frequentes, e. gr. in descriptionibus finium libri Landav.: *nant y bard nihyt yr guairet hyt pan dyscynn yndour. dour ny hyt y guairet hyt pan discynn y guormuy* (vallis bardi per longitudinem deorsum donec descendit in D., secundum D. deorsum donec descendit in G.), *taratyr ny hyt y guairet hyt pan discynn y guy. vuy nyhyt hit pan discynn yn hafren* (secundum T. deorsum donec cadit in G., secundum G. donec cadit in Sabrinam) 127. *ar hyt ir claud bet pan dyscynn yn lyfni* (secundum fossam donec descendit in L.) 138. *ar ihit bet pann discinn in lecha* (secundum eam, vallem, donec descendit in L.) 231, et in pluribus aliis locis. E Mab.: *dyrnawt arodes y marchawc y walchmei hyt pan troes yn helym y ar y wyneb* (plagam dedit eques in W., donec cecidit, ut caderet cassis a facie) 1, 25. *botheu agatwant gwres yndunt. . . hyt pan deler yr gorllewin* (lagenae servabunt calorem in se, donec venietur in occidentem) 2, 225.

Occurrit praeterea cambrica forma *panyw*, composita ut videtur e conjunctione et verbo substantivo, significans lat. *quod*: *ydywedassant wynteu panyw merchet ieirll oedynt* (dixerunt eae, quod filiae comitis essent) Mab. 1, 36. *ac y dywawt y gwr llwyt panyw peredur ae goruuassei* (et dixit vir fuscus, quod P. eum vicisset) 1, 266.

Cornica exempla: *henna pan glewas a brederys* (hoc cum au-

divit, meditatus est) Pass. 11, 1. *pan welas ef a vynnas* (cum vidit, cogitavit) 13, 1. 2. Formula *a ban* (ex quo, quia), *bys pan* (donec): *ny strechyaff pell a ban nag es a wothye theugh parys as gurelle gwell* (non tardabo multum, quia non est paratus qui sciret vobis facere melius) 158, 3. 4. *peynys bys pan ve marow* (cruciatus donec erat mortuus) 2, 4.

Armorica: *ni hoz desquo pan vezo pret* (docebimus vos, cum erit tempus) Buh. 112, 19. Frequenter particula singularis idem significat, quod corn. *a ban: me yel cren pan off quemennet* (ego ibo illico, quia sum jussus) Buh. 122, 13. *deompny pan aedy pardon* (eamus, quia est remissio) 52, 10. 11. Pro eadem occurrit etiam forma brevior PA: *ioae ameux hel pa oz quellaf* (gaudium habeo magnum, quod vos video) 184, 20. *oll ny aiel . . pa hon goulen* (omnes eamus, quia nos jubet) 140, 2. 5. *mez supli net bed an rector duet poz peder* (rogo te, veni ad rectorem, quia flagitaris; = *pa oz*) 122, 7.

Pro eadem conjunctione causativa cambrice ponitur subst. PRYT (tempus): *pyderw ytti pryt nat atteppych y neb hediw* (quid est tibi, quod non respondes alicui hodie?) Mab. 1, 18. *pa uedwl yw dy teu di pryt na bwyttehych* (quae est meditatio tibi, quia non manducas?) Mab. 2, 63. Cornice legitur *avos, awos* (= cambr. *achaws?*) Pass. 155, 3. 158, 2, et armorice obscura vox *palamour: te vezo poan palamour glan da roen an bet* (tu habebis dolores, quia es purus coram rege mundi) Buh. 6, 24.

3. Conjunctiones quae sunt primitus praepositiones: *o, am, yr, tra, kyn, gwedy* etc. Sunt plurimum cambricae, quae servant adhuc naturam praepositionum, si sequitur, ut fit saepius, infinitivus verbi. Forma relativa particulae negativae, si adest, etiam indicat omissum saepius pronomen demonstrativum *hynn* (p. 398). Exempla harum omnium praemittam.

O ante consonas, ante vocales et interdum etiam ante consonas OS, OR, ut hibern. *o* significans lat. *ex quo*, sed transiens in significationem conjunctionis conditionalis: *offoy di raedaw. ef ath ordiwed. os arhoy ditheu eno. athi yn uarchawc. ef ath edeu yn bedestyr. ac ony cheffy di yno ofut. nyt reit itti amofyn gofut travych vyw* (si tu fugis ab eo, ipse te vincet, si exspectabis tu, ut eques, ipse te sinet ire peditem, et si non ceperis ibi angorem, non necesse tibi quaerere de angore quamdiu fueris vivus) Mab. 1, 8.

*o bei gares itt goreu kargwreic oedyt. o bei orderch itt goreu gorderch oedut* (si esset amica tibi, optimus amator esses, si esset sponsa tibi, optimus sponsus esses) 1, 11. *ac or byd da gennyt ti arglwyd miui aaf y edrych . . . ac os uelly y byd mi aarchaf idaw* (et si placet tibi, domine, ego ibo visum . . ., et si ita est, ego rogabo eum) 1, 259. *ti aglywy chwedleu odianghaf . . . os byw uydafi . . . ordianghafi or twrneimeint . . . onidiaghaf inheu* (tu audies nuntium, si morte decessero, . . si vivus ero, . . si morte decessero torneamento, . . si non decessero) Mab. 2, 12. 16.

Cum accedente participio praet. pass. *oderuit* (si factum est; e verb. compos. *daruot,* an praet. pass. e verb. *deru, daru?*), saepius obvium in Leg., idem significat, quod simplex conjunctio.

AM, GWRTH (circa, propter quod; i. e. quia): *paham heb yr hi. am nat wyt ynenryded dyn* (cur? dixit ea. quia non tu es homo honestus) Mab. 2, 10. *pauedol yw y teu di. medylyaw am na wn pa le ydaf heno* (quae meditatio est tibi? meditatio, quia nescio, quo loco sim hac nocte) Mab. 2, 13. *wrth nat atwaenat neb yny dref mynet aoruc yr henllys* (quia non cognoscebat eum aliquis, ire coepit ad aulam vetustam) Mab. 2, 12. Cum infinitivo: *torri y gallon . . . am welet y cledyf ynllad y wyr* (frangi cor ejus, . . ob videre, quia videbat gladium caedentem viros) Mab. 3, 99.

YR (ad quod? i. e. quamvis): *mynet serch y uorwyn yn ympob aelawt idaw yr nas gwelsei eiryoet* (venire amor puellae in omnem animum ejus, quamvis non eam viderat unquam) Mab. 2, 199.

TRA (trans quod; i. e. quamdiu, donec): *tra vwyf vyw* (quamdiu ero vivus, faciam) Mab. 1, 37. *ahi auu wreic trauu vyw hi* (et ea fuit uxor ejus, donec fuit viva) 1, 36. Additur per pleonasmum *hyt: hyt tra vont hwy yn y lle kadarn hwnnw. nydaw gormes y ynys prydein* (quamdiu fuerint in loco hoc firmo, non continget miseria insulae Britanniae) Mab. 3, 302. Fit haec interdum etiam conditionalis: *ti a geffy nawd tra uych yn dywedut* (tu habebis gratiam, si dixeris) Mab. 1, 271.

CYN (ante quod; i. e. antequam): *achyndristet oed bop dyn yno achyn bei agheu* (tam tristis erat quivis ibi, uti antequam esset mors, i. e. ut ante mortem) Mab. 1, 33. Saepius sequitur infinitivus: *cin circhu taf* (antequam pervenitur ad T., cf. p. 660)

L. Land. 247. *kyn bod achaus ydau ahy* (antequam rem habet ipse cum ea) Leg. 2. 4. 9. *achynn eudyuot. . ydoeth un* (et antequam venirent, ante eorum adventum ibat aliquis) Mab. 2, 23.

GWEDY (postquam): *gwedy na welont hwy dydi drwc vyd gantunt* (postquam non viderint te, aegrum erit eis) Mab. 1, 14. Cum infinitivo verbi: *gwedy ffo y lluoed. mynet arthur yny llong* (postquam fugerant copiae, ire A. ad navem) Mab. 2, 240. *gwedy llad y gwyr hynny y rodes* (postquam occiderat viros hos, dedit) 2, 243.

Quamvis non est inter praepositiones, usurpatur ut conjunctio et est ejusdem constructionis cum infinitivo vox cambrica NES (prope quod? i. e. donec, nisi; cf. *nes, nesaf*, propior, proximus, p. 306): *mynvygcret ny chysgaf hun lonyd nes gwybot chwedyl* (per fidem meam, non dormiam somnum plenum, donec sciam nuntium) Mab. 1, 284. *nes dyuot gilennhin urenhin ffreinc ny helir twrch trwyth vyth hebdaw* (donec veniet G. rex Franciae, non capietur T. T. sine eo unquam) 2, 226. *nyt aruaeth kaffel llefrith y bawp nes kaffel botheu rinnon* (non potest capi lac recens cuivis, nisi sumantur lagenae R.) 2, 225. *ny cheffir mabon uyth nes caffel eidoel* (non invenietur M. unquam, nisi invenitur E.) 2, 226.

His conjunctionibus etiam adnumeranda videtur cambr. YNY (donec; ut adv. *yno*, ibi, e praep. *yn*): *aegolchassant yny yttoedynt gynwynet ar dim gwynnaf* (et ea lavarunt, arma, donec erant aeque alba ac res maxime alba) Mab. 1, 4. *kymer y fford uchot. yny delych yr koet* (sume viam sursum, donec veneris ad silvam) 1, 6.

Cornicae et armoricae sunt pauciores praepositiones quaedam, quae adhibentur ut conjunctiones.

Cornicae. A (cambr. *o*) conditionalis: *a pe yn della ve neffre ny vean fethys* (si ita esset, nunquam captus essem) Pass. 73, 1. *a pe ow thus thewy nym delyrsens yn delma* (si esset populus meus, mihi populus, non tradidissent me vobis hoc modo) 102, 2. Cum negatione: *an ve bos fals an denma nyn drossen ny bys deso* (si non esset falsus hic vir, non attulissemus eum ad te; = *a nave bos fals*, si non esset esse falsum) 99, 2.

DRE (dum): *dre vons y ow plentye Jesus yn dore a scryfas* (dum accusabant ii, Jesus in solum scribebat) P. 33, 3. Forma

aucta DRES significat lat. *ut* ibidem 68, 4: *y nyngens gyw the wethyl dres y vynnas* (non erant habiles ad faciendum, ut volebant).

YM (circa) et RAG (propter) causativae: *the du ny goth thys temptye ym peb onan a sperisys lemyn prest y honore* (non oportet te deum tuum tentare, nam quisque spirituum nunc paratus ad eum honorandum) P. 15, 2. *drethough why bethens lethys rag ynno me ny gaffe scyle vas may fo dampnys* (per vos sit occisus, nam in eo ego non inveniebam causam bonam, ut condemnetur) 142, 3. 4. *te yw dall rag genen cregis neb es den glan yw* (tu es coecus, calumnians, quia qui suspensus est nobiscum vir probus est) 192, 2.

Armoricae. DRE (per) forma simplex una cum part. *maz* est significationis causativae (p. 691); forma aucta DREZ concordat cum corn. *dre, dres* (dum, quamdiu, ut): *drez vizimp beo* (quamdiu erimus vivi) Buh. 52, 15. *drezoa deffri proficiet* (ut est praedictum, eligamus eum) 184, 6.

RAC ut cornica praepositio eadem: *mecher no neux quet a roedou rac voar an placc donet a duy bras ha bihan* (damnum, quod non habemus retia, nam in hunc locum venient magnae et parvae, ferae) Buh. 32, 14. 15. 16. *reit en mat oz benigaden rac dreist pep pen hoz goulener* (date bene vestram benedictionem, nam supra omnem rem jubemini vos) 122, 8. 9. Formulae *rac maz* (quia), consociatae ut *dre maz* (= *dren pez maz*, per rem, qua, i. e. quia) et *quent maz* (antea quam, i. e. antequam), exempla jam allata sunt (p. 691). Ut in hac armorica *quent maz*, etiam in cornica *kyns ys* (prius quam), cum particula usitata post comparat. *ys*, adverbium est potius statuendum quam conjunctio.

# CAPUT QUARTUM.

## De particulis negandi, interrogandi, respondendi et exclamandi.

---

### I. Particulae hibernicae.

#### A. Negantes.

Discerni potest negatio propria et negatio prohibitiva, quarum utraque occurrit aut in directa vel absoluta aut in indirecta vel dependente sententia. Tam directae negationis quam indirectae fuit peculiaris primitus forma in linguis celticis. Haec forma, qualiscunque est, non solum simplex sed etiam duplex et multiplex esse potest, vel vocibus quibusdam negandi vim augentibus ampliata.

1. Negationis propriae absolutae particula hibernica vetusta est NI (saepius accentu notata *ní*): *ní chumcamni ón* (non valemus id), *ní conchoscram* (non destruimus) Wb. $2^b$. $4^a$. *ni cóir* (non justum est), *ní coimtig* (non frequens) Sg. $4^b$. $90^a$. *ni torbe do* (non utilitas ei) Wb. $2^a$. *ni tairmthecht rechto maniairgara recht* (non transgressio legis, si non vetat lex) Wb. $2^c$. *ni mebul lemm precept sos.* (gl. non erubesco evangelium) Wb. $1^b$. De statu consonarum post negationem, infecto vel non infecto, jam supra disputatum est (II. 2, Hibern. A. I. 8. B. I. 7), ut de formis coalescentibus *nip, nipsa, nirbo, nirbsa* inter formas verbi substantivi (p. 480. 481. 485).

Pro MANI (si non) saepius perspicue scriptum reperitur MAIN (infecta *a* a regressa *i*, ut *muir* prodiit e vetere *mori*, mare) in Wb.: *mainba æcne lib act conda anecne* (gl. alioquin velut insipientem accipite me, 2. Corinth. 11, 16; i. e. si non sum sapiens vobis, tamen sim insipiens) $17^c$. *arnirancatar som less ascribint mainbed diarnertadni hi fochidib* (gl. quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt) $6^c$. *mainbed maith latsu* (gl. sine consilio tuo nihil volui facere) $32^a$. *cencho-*

*metecht diambésaib mainbet mathi* (sine concordantia cum eorum moribus, si non sunt boni) 11[c]. *armain accuiss na preceptesin* (gl. alioquin debueratis de hoc mundo exisse, 1. Cor. 5, 10; i. e. si non esset causa hujus doctrinae, vestrae) 9[b]. Eadem infectio cum manente *i* sequentis formulae *nip: mainip inchrudso* (si non ita est) Wb. 10[a]. *cainipsa sóir* (= *canipsa:* annon sum liber?) 10[c].

2. Particula negativa sententiae dependentis vel relativae est NA (ut *as* dependens contra *is* absolutum), pro qua frequentiores occurrunt formae auctae duae, NAD et NACH.

NA invenitur juncta cum consonis residuis pronominis vel articuli infixi: *arnamtomnad námminduine* (gl. ne quis me existimet super id quod videt me; i. e. ne me cogitet, quod non sim homo; addit glossa latine: *sed deus*) Wb. 17[d]. *doménarsa bamarb peccad hóre nánrairigsiur* (gl. sine lege enim peccatum mortuum erat, Rom. 7, 8; i. e. puto quod fuit mortuum peccatum, quia non id perpetravi) Wb. 3[c]. *bied aimser námba lobur* (gl. stabit autem; i. e. erit tempus, quo non erit infirmus; *ná-m-ba, ná-n-ba,* cum *n, m* relativa) Wb. 6[b]. *asber infectso asmug et nancoimdiu* (dicit nunc, quod est servus et non dominus) Wb. 17[a].

NAD, NÁD: *intí nád imdibthe* (is qui non circumcisus) Wb. 1[d]. *aní nad comnactar dóini trianecne* (id quod non concipiunt homines cognitione sua), *indí nád ní libsi* (quae non sunt res vobis, nullius momenti apud vos) Wb. 8[a]. *am. innahí nadtectat setchi* (gl. tamquam non habentes, uxorem), *am. nahí nádchiat* (gl. tamquam non flentes), *am. nahí nadchrenat* (gl. tamquam non possidentes; i. e. similitudine, instar eorum, qui non etc.) Wb. 10[b]. *ni taibrid for nech ni nád accobra* (ne detis alicui rem, quam non vult) Wb. 6[c]. *ba nephimmaircide nad techtad som dliged coimdemnachtae isnaib dulib doforsat 7 immanaccai* (esset inconveniens, quod non haberet jus dominationis in rebus, quas creavit et perspicit) Ml. 17[b]. Item post conjunctiones nominales *intan* (cum, tempore quo), *órc, hóre, huare* (quia) etc., post quas obtinet relatio: *intan nádnacastar et nádforchluinter* (tempore quo non arripitur et non auditur, venit fur), *intain nadtomnibther athichtu* (cum non cogitabitur adventus ejus, aderit dies judicii) Wb. 25[b]. *ropsa beo intain nád rairigsiur peccad* (fui vivus, cum non perpetravi peccatum) Wb. 3[c]. *hóre nád comécnigther nech fritoil* (quia non cogitur aliquis contra voluntatem, non omnes

sunt salvi) Wb. 28[b]. *hore nádmair peccad diaforgénsam cose* (gl. nunc soluti sumus a lege mortis, Rom. 7, 6) Wb. 3[c]. *huaire nád riarfact furuar buid cenengne et cenfírinni* (gl. quia non est justus quisquam, non est intelligens, non est requirens deum), *huaire nád riarfactatar dia* (gl. omnes declinaverunt, Rom. 3, 10. 11. 12) Wb. 2[a]. *huare nád forcmat inninni* (quia non augent sensum), *huare nad comsuidigther* (quia non componitur) Sg. 50[a]. 159[a].

Post conjunctionem nominalem *amal* in eodem loco Wb. 10[b], qui exhibet eum pronomine *am. innahí nád, am. nahi nád*, sequitur *ni* cum praesente secundario, cum non adsit idem pronomen: *am. nistectitis* (tamquam eam non haberent), *am. ni cetis* (tamquam non flerent), *am. ni airbertis bith* (gl. tamquam non utantur hoc mundo). Differunt tamen bene *ni* et *nád* in aliis exemplis ejusdem codicis: *ní nád ṁbed arse dichorp* (gl. non ideo non est de corpore, si dixerit pes: quoniam non sum manus, non sum de corpore) 12[a]. *am. nád robe mesrugud forsindimmarmus nibia mesrugud forsindígail* (gl. quicunque sine lege peccaverunt, sine lege peribunt; i. e. ut non fuerit moderatio peccandi, non erit moderatio vindictae) 1[d].

NACH, NÁCH: *nabad indebthib* .ı. *nabad hé fornimbradud nách maith aní itáa* (gl. infirmum in fide adsumite, non in disceptationibus cogitationum, Rom. 14, 1; i. e. ne sit ea vestra cogitatio, quod non sit bonum quod est) Wb. 6[b]. *ishé* [*rofitir*] *inneuch rochéssusa nách gáo dom anasbiur* (gl. deus scit quod non mentior, 2. Cor. 11, 31; i. e. ipse scit, in quo passus sum quod non est falsum quod dico) Wb. 17[d]. *cid nách intsamlid* (gl. nostis domum Stephanae! 1. Cor. 16, 15; i. e. cur non imitamini? quid quod non etc.?) Wb. 14[a]. *isfollus nach mór brig artic. linni* (manifestum est, quod non est magni momenti articulus nobis, Latinis) Sg. 26[b]. Pro *nách* NAICH interdum obvia: *iséside rodfinnad naichṅdeirsed* (gl. qui se sciret non deserturum) Sg. 209[b]. Etiam haec forma, ut praecedens, ponitur post conjunctiones nominales: *am. nách annse ṅdúib* (gl. magnificate dominum omnes populi; i. e. ut non est difficile vobis) Wb. 6[d]. *óre asṅduil foruigensat nach dúlem* (gl. propterea tradidit illos deus in passiones ignominiae, Rom. 1, 26; i. e. quia est creatura, cui serviverunt, non creator) Wb. 1[b]. *uare naich hi sus tiagait* (gl. scindo scidi

scissus findo fidi fissus, excipiuntur ussi ustus torsi tortus, Prisc. 11, 9; i. e. quia non in sus exeunt) Sg. 196[a].

Cum pronomine infixo inter particulam negativam et verbum invenio hanc ipsam formam: *indí nachidchualatar* (gl. qui non noverunt deum) Wb. 25[d]. *doneuch naichidfitir* (alicui, qui eam nescit, dicere rationem) Ml. 27[d]. *atluchur dodia cerubaid fophec-cad nachibfel* (gl. gratias ago deo quod fuistis servi peccati; i. e. quod fuistis sub peccato, quod non estis) Wb. 3[b]. Rarior cum eodem est illa prior: *lanech nadidchreti* (ei qui non id credit; cf. p. 671) Wb. 15[b].

Particulae cum verbo substantivo coalescentis est NAND forma numeri singularis, NANDAT pluralis: *coasagnoither nand sech.* (ut intelligatur, quod non est praeteritum) Sg. 180[b]. *isbec nand sinunn andéde nísiu* (gl. nominativus abusive dicitur casus, quod ex ipso nascuntur omnes alii vel quod cadens a sua terminatione in alias facit obliquos casus, Prisc. 5, 13; i. e. paulum abest, quin sit idem utrumque hoc) Sg. 76[a]. *inchruth nand rann insce s. isfortórmach* (gl. quomodo in ubique undique: que quando vimet significationem conjunctionis non habet, syllaba est non pars orationis, quomodo etc., Prisc. 14, 5; i. e. modo quo non est, ut non est pars orationis, sed ad auctionem) Sg. 221[b]. *cruth nandat choms. sidi leo 7 nád tech. tinf.* (gl. quomodo nec illic illac: quidam haec, hoc istoc, hac istac, magis per metaplasmum finis quam per compositionem proferri confirmant, unde nec aspirationem servant, quomodo nec illic illac, Prisc. 12, 5; i. e. quomodo non sunt composita haec eis et non habent aspirationem) Sg. 201[b]. NANT pro *nand*, ut *nat* pro *nád* (quod et ipsum pro *nand* accipi poterit, scilicet *ná-d* cum *d* residua verbi substantivi, in aliquibus exemplorum sub NAD), in Ml.: *asrubartatar nant he macc dæ rogenair iarcolain 7 nant hæ rocrochsat* (gl. judaicae dictionis improbitas; i. e. dixerunt, quod non est is filius dei, qui natus est secundum carnem, et quod non est is quem crucifixerunt; cf. ibid. 25[b]: *asberat nat he macc dǽ rogenair nachrochsat,* dicunt, quod non est is filius dei, qui natus est, vel quem crucifixerunt) 24[d]. Non differt forma, ut videtur, in sententia directa: *nant ní les insommae pecthach* (non est ei aliquid dives improbus) Ml. 36[a].

3. Negationis prohibentis particula primitus fuisse videtur

NA, frequentius scilicet obvia; sed ingressa est pro eadem etiam *ni*. Ponuntur porro *nach, arnach* jam in sententia absoluta.

NI: *ní dene comrud frissinulcc* (gl. noli vinci a malo; i. e. ne fac vindictam in malum) Wb. 5[d]. *ni taibrid* (ne date!) 6[c]. Formularum *nib, niib, nip* (ne sit!), particulae coalescentis cum *b* verbi substantivi, exempla supra allata sunt (p. 487).

NA: *na cuindig* (ne quaere!), *na tuic* (ne sumas!) Wb. 10[a]. *na seichem* (ne sequamur!) 25[c]. *naba thoirsech* (ne sis tristis!), *nabad mebul lat* (gl. noli erubescere) 29[d]. *nabad anfoirbthisi* (ne este infirmi!), *nabith icobadlus doib* (gl. nolite communicare eis!) 12[d]. 22[b].

NACH: *taibred cách airmitin. dialailiu et nách taibred dofessin* (gl. honore invicem praevenientes; i. e. det quivis honorem alteri et ne det sibi ipse) Wb. 5[d]. Cum pronomine infixo: *nachibmided* .ı. *nachibberar ismachtu rechta fetarlicce* (gl. nemo vos judicet in cibo aut in potu, Coloss. 2, 16; i. e. ne vos judicet aliquis, ne feramini sub ritus legis vetustatis!) Wb. 27[a]. *nachiberpidsi dam ibarcumachtu* (gl. vos domini eadem facite illis remittentes minas, servis, Ephes. 6, 9; i. e. ne vobis confidatis etiam in potestate vestra) Wb. 22[d].

ARNACH: *hóre asnamairessach fodúacair* .ı. *arnách airbirid biuth* (gl. siquis dixerit: immolatitium est! nolite manducare propter illum qui indicavit, et propter conscientiam, 1. Cor. 10, 28; i. e. quia infidelis est qui indicat, nolite manducare!) Wb. 11[b]. Particula positiva *aran* praecedit ante imperativum (p. 680); inde jam formulae negativae *arna, arnach* colligendae sunt pro imperativo prohibente.

4. Negationis prohibentis particulae in sententia dependente sunt *arna, arnach, conna, connach*.

ARNA, ARNACH: *arná érbarthar isprecept ar biad nammá et arna dergabalínn cretmech* (gl. omnia sustinemus, ne offendiculum demus; i. e. ne dicatur: est doctrina propter victum solummodo, et ne deficiant credentes) Wb. 10[d]. *arnaderlind* .ı. *arnarimfolṅgar diltod do* (gl. ne fratrem meum scandalizem, non manducabo carnem, 1. Cor. 8, 13) Wb. 10[c]. *arnách róllca derchoiniud dilgid dó et dandonid* (gl. ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui hujusmodi est, donetis et consolemini, 2. Cor. 2, 7) Wb. 14[d]. Cum pronomine infixo: *arnachitrindarpither frisinfi-*

*rini* (gl. noli altum sapere, sed time; i. e. ne sis exheredatus, ne excidas e veritate) Wb. 5[b].

CONA, CONNACH: *connách moidea nech* (gl. ut omne os obstruatur; i. e. ne glorietur aliquis) Wb. 2[b]. Saepius tamen deflectitur haec particula in significationem lat. *ita ut non: conafitir nech diæcnib indomuin* (gl. loquimur dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est, 1. Cor. 2, 7; i. e. ita ut nesciat aliquis e sapientibus mundi) Wb. 8[b]. *conách fil etir* (gl. tulit de medio, chirographum, Coloss. 2, 14; i. e. ita ut non sit omnino) Wb. 27[a]. *connách ase ditia dobuith uandi asdis* (gl. hic et haec dis ditis, unde hi et hae dites et haec ditia, cujus nominativum singularem in usu non inveni; debet tamen secundum analogiam hoc dite esse, nam in is finire neutrum non potest, Prisc. 6, 12; i. e. ita ut non sit possibile ditia esse e dis) Sg. 104[b]. *meus. . . nomréla et nometargnigedar. conaich dæicen mo .no. díles do eipert* (meus, pronomen, manifestat et notificat me, ita ut non sit necesse meum nomen proprium dicere) Sg. 200[b]. *conaich rann insce foleith isuidiu* (gl. jus dictionis proprium perdit, praepositio composita) Sg. 212[a]. Accedit significatio *quod non: accuis aile connach articol .o. la lait.* (gl. deinde articulum Romani non habent, Prisc. 13, 4; i. e. argumentum aliud, quod non est articulus ó apud Latinos) Sg. 207[b].

5. Particulae NI — NI duplicatae vel etiam multiplicatae exempla quaedam: *isdo isuisse. ni do dóinib ni do dulib* (gl. deo gloria in secula seculorum; i. e. ei debetur, gloria, nec hominibus nec creaturis) Wb. 18[c]. *ni artu ní nim ni domnu ni muir arnóib briathraib rolabrastar cr.* (nec altitudo nec coelum nec profunditas nec mare supra verba sancta quae locutus est Christus) Incant. Sg. NAND — NAND particulae forma coalescentis cum verbo substantivo duplicata: *hit lechdacha lesom intan nádtechtat acht oin aimsir. isfollus asin tra nand ainm̄ 7 nand cumachte legas do lechdagaib acht isaim̄serad nam̄a* (gl. vocales apud Latinos omnes sunt ancipites vel liquidae, hoc est quae facile modo produci modo corripi possunt, Prisc. 1, 3; i. e. sunt liquidae ei, Prisciano, cum habent nonnisi unum tempus; est clarum inde quod est nec nomen nec potestas, quae tribuat liquidis, sed est temporalitas solummodo) Sg. 5[a].

6. Negatio ampliata. Sequitur aut pronomen aut substanti-

vum aliquod addens vim negationi. Formulae ejusmodi frequentiores sunt *ni — nach*, *ni — ní*.

NI — NACH (non ullus, nullus; cum *nach* pronomine, p. 368): *ni nach aile assidbeir* (gl. ecce ego Paulus dico vobis; i. e. non certo alius dicit id) Wb. 20ᵃ. *nibí nach dethiden foir* (non est ei cura, nulla ei est cura) Wb. 10ᵇ. *bete banscala occartimthirect ni du nach oipred ailiu im.* (gl. numquid non habemus potestatem mulierem, sororem circumducendi? 1. Cor. 9, 5; i. e. sunt feminae ministrae ad nostrum servitium, ad nullum tamen aliud opus) Wb. 10ᶜ. *isnad dixnigedar nach æcne* (gl. sic non est inter vos sapiens quisquam? 1. Cor. 6, 5; i. e. est quod non est aliquis sapiens!) Wb. 9ᶜ.

NI — NÍ (non res, non aliquid, nihil; cf. Ml. 17ᵇ: *mór ní*, gl. admirabile, i. e. magna res): *ní bí ní etarro* (gl. nulla intercessione interveniente) Sg. 150ᵇ. *sí feisine 7 ní bí ní tarahesi* (gl. l manet per se; i. e. ea ipsa et nihil est pro ea) Sg. 165ᵇ. *arni fil ní frisambed andechor* (nam nihil est, a quo differat) Sg. 183ᵃ. *ní torban dom nii disin* (non utilitas, nihil commodi mihi ex hoc) Wb. 12ᵇ. *ni dír dúib ní disund* (non congruum vobis aliquid de hoc) Wb. 27ᵃ. *ni dernat sidi ni nadfiastar side* (non faciunt hi, servi, quod nesciat hic, dominus) Wb. 22ᶜ. *ní inchoisget sidi ní* (non significant aliquid) Sg. 202ᵇ.

Non dubium est, fuisse etiam alia substantiva negationem augentia. His adnumerandum videtur subst. *loun* (cf. p. 39): *ni tucsam loun linn ishibithsa* (gl. nihil intulimus in hunc mundum) Wb. 29ᵇ.

### B. Particulae interrogantes.

Sunt particulae interrogationem indicantes in celticis linguis, ut in latina vel aliis. Interrogatio ipsa, ut negatio, est aut directa aut indirecta vel dependens, non est tamen particularum interrogantium in hac vel illa positione differentia. Discernitur porro interrogatio simplex vel duplex sive bipartita, utraque aut positiva sine negatione aut cum negatione.

1. Interrogatio directa simplex positiva inducitur a particula IN (ante labiales IM; = lat. *an*): *inintsamlammarni* (gl. an aemulamur dominum? i. e. an imitamur?) Wb. 11ᵇ. *inanfossigid* (gl.

nescitis?) Wb. 8[d]. *india indoich side do* (gl. quis accusabit adversus electos dei? deus qui justificat? Rom. 8, 33; i. e. an deus? an simile hoc ei?) Wb. 4[b]. *indosa* (gl. nunenbi, gl. num et ubi; i. e. num alicubi?) Sg. 14[b]. *incoscramni* (gl. legem destruimus?) Wb. 2[b]. *imba immalei do* (gl. simul Jesus? Rom. l. c.) Wb. 4[b].

Interrogationis indirectae simplicis positivae particulam affirmo eandem *in* ex interrogatione duplice, quamvis non legerim exemplum simplicis indirectae. Ejus naturam etiam prae se fert formula DÚS IN (IM ante labiales; lat. *an forte, si forsan* in sententia dependente) non infrequens in Wb.: *duús incomalnid arrupredchad dúib issos.* (gl. ideo scripsi ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis, 1. Cor. 2, 9; i. e. an impleatis quod praedicatum est vobis in evangelio) 14[d]. *doairfenus doib dús imbed comrorcon and et nirobe* (gl. ascendi Hierosolymam secundum revelationem et contuli cum illis evangelium, Galat. 2, 2; i. e. contuli cum eis, an forte esset error ibi, et non fuit; vel legendum *inrobe:* an fuerit?) 18[d]. Porro: *combat ét leu buid domsa iniriss et duús inintamlitis* (gl. si quomodo salvos faciam: quamdiu sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, si quomodo ad aemulandum provocem carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis, Rom. 11, 14) 5[b]. *ni epur frib etarscarad frisuidiu .ı. frigenti fobiith precepte dóib duús induccatar fohiris* (gl. scripsi vobis in epistola: ne commisceamini . ., non utique etc., 1. Cor. 5, 9; i. e. non dico vobis separari ab his, a gentibus, propter docendum eos, an forsan suscipiantur in fidem) 9[b]. *nascarad frisinfer dús inríctar triagnáissi* (gl. si qua mulier fidelis habet virum infidelem et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum; i. e. ne secedat a viro, ut forsan convertatur per consuetudinem ejus), *teccomnocuir inso isairi didiu asbiursa ambuith immallei dús inríctar indalanái trialaile* (gl. sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, 1. Cor. 7, 13. 14), *cechoniiscor dosétche uait núiscoirther act indnite dús im comchétbuid dúib* (gl. servus vocatus es, ne sit tibi cura de libertate, sed etsi potes liber fieri, magis utere, ibid. v. 21; *im* pro *imb:* exspectate, si forsan sit consensus vobis) 10[a]. *duús indip fochunn icce do aindarpe aoentu* (gl. non communicamini cum illo ut confundatur, 2. Thessal. 3, 14; i. e. num forte sit causa salutis ei ejus excommunicatio) 26[b]. *duús indobfochad .ı. duús infaás far-*

*saithar* (gl. ne forte tentaverit vos is qui tentat et inanis fiat labor vester, misi ad cognoscendam fidem vestram, 1. Thessal. 3, 5) 25[a]. *dúus induithirset* (gl. nequando deus det illis poenitentiam et resipiscant a diaboli laqueis, oportet mansuetum esse ad omnes servum domini, 2. Timoth. 2, 25; *dúus ind-* hic ante vocalem, dum supra sunt *in-*, *dús in-*) 30[b].

2. Interrogatio simplex negativa incipit a particulis cum particula negativa compositis *inná* et *cani*.

INNÁ: *inná tecta cumachte indoilbthid inna criad* (gl. annon habet potestatem figulus luti?) Wb. 4[c].

CANI: *cani messe immoforling cretim dúibsi* (gl. nonne opus meum vos estis in domino?) Wb. 10[c]. *cani góo dúibsi anasberid* (annon falsum vobis quod dicitis?) Wb. 5[a]. *cani tú féin* (gl. quis enim te discernit? i. e. annon tu ipse?) 8[d]. *cani doich* (annon probabile?) 5[b]. *cani mebuir lib insenchasso* (gl. legem non legistis? i. e. annon vobis est memoria legis?) 20[a]. *décce lat corintiu et genti cani rochretset* (ecce tibi Corinthios et gentes, annon crediderunt?) 10[c]. *canipu uissiu athabairt dúnni* (gl. si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? 1. Cor. 9. 12; i. e. annon esset justius, eam dare nobis?) 10[d]. Sunt etiam scriptiones CONI, CINI: *congniam fribsi octáircud raith spirito duib conihed fodera fáilti dúibsi et dúnni* (gl. adjutores sumus gaudii vestri; i. e. collaboramus vobiscum in efficienda gratia spiritus vobis; annon hoc fert gaudium vobis et nobis?) Wb. 14[c]. *cini glé lib* (annon cognitum vobis?) 12[d]. *cini inonn riagul linn* (gl. nonne eodem spiritu ambulavimus?) 18[a]. Scriptiones *cain*, *cainip* in Wb.: *cain ronóibad abracham trihiris* (annon sanctificatus est A. per fidem?) 2[c]. *cainipsa sóir* (annon sum liber?) 10[c], sunt e *cani*, *canip*, ut *main*, *mainip* (p. 701. 702) e *mani*, *manip*. Differre videtur *can* (quomodo?): *can rofestasu* (gl. unde scis?) Wb. 10[a].

3. Interrogatio bipartita priori parti praemittit notam solitam interrogationis IN (IM) et parti posteriori, si est positiva, FA (formam verbi substantivi pro BA, quae scriptio etiam invenitur), sin autem est negativa, finit FANACC.

Exempla interrogationis directae vel indirectae. *a*. Cum parte posteriore positiva: *imba bás ba bethu* (gl. quid eligam ignoro; i. e. utrum sit mors an vita, vel etiam directe: utrum est mors an vita? cf. *nibba*, *nipa*, non est, p. 480, et supra *imba*)

Wb. 23[b]. *imbat da .g. bete and ba .g. 7 .n.* (gl. in hoc veritatem videre: ostendit Varro his verbis: aggulus, aggens, agguilla, iggerunt. In hujuscemodi Graeci et Attius noster bina gg scribunt, alii n et g, quod in hoc veritatem videre facile non est, Prisc. 1, 7; i. e. utrum duae g sint hic, an g et n) Sg. 15[a]. *do linad intsliuchta uerbi airciasberasu potior ní lán chiall and confeiser ciadiacumachtaigther* .ı. *induit fein fa donach ailiu* (gl. omnis genitivus verbo adjungitur ad perfectionem sensus, ut mei vel illius potior, Prisc. 13, 5; i. e. ad perf. s. verbi, nam si dicis potior, non plenus sensus hic, donec scias, cujus, utrum tui an alius eujusquam) Sg. 209[b]. *isinderb immasc. fá fem.* (gl. dubia sunt genera; i. e. est incertum, sitne masc. an fem.) Sg. 61[a]. *issinméit m̄bis indepert* .ı. *immar fa bec* (gl. figura dictionis in quantitate comprehenditur) 73[a].

*b.* Cum parte posteriore negativa: *cain ronóibad abracham trihiris intree dem didiu fanacc* (gl. dicimus quia reputata est Abrachae fides ad justitiam. Quomodo ergo reputata est? Rom. 4, 9. 10; cf. p. 358) Wb. 2[c]. *imba nacol dom fanac* (gl. ut et vos sciatis quae circa me sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus, Ephes. 6, 21) Wb. 23[a]. *:::digail forib ma:::d irlaithi arrofitir side imbo hochridiu fanacc* (gl. servi obedite, timentes dominum. Quodcunque facitis, ex animo operamini, Coloss. 3, 22. 23; i. e. dabit vindictam vobis, si non estis obedientes; nam scit ipse, num fuerit ex corde necne) Wb. 27[c]. *robu anfiss dosom inrolég fanacc* (fuit ignotum ei, an legerit necne) Sg. 148[a].

### C. Particulae respondentes.

Respondetur hibernice plerumque iterando verbo, praesertim verbo substantivo, aut affirmando aut negando quod interrogatum est. Ita sententia biblica: sit sermo vester: est, est; non, non (germ. ja, ja! nein, nein!) in hodierna lingua hibernica est: *go madh é bhur cómhrádh dhaoibh, A seadh, a seadh; Ni ṡeadh, ni ṡeadh,* quae formulae fuissent in vetusta: *is ed, is ed. ní ed, ní ed.* Exempla responsionis eodem modo negantis, formulae praecipue NATE, NADE (cum *a*, ut *cate*, an e verbo *atá?* cf. p. 361. 477. 478), plura occurrunt in Wb.: *india indoich side do náde ní doich* (gl. deus, qui justificat, accusabit? i. e. an deus? an proba-

bile hoc in eo? non! non est probabile!), *imba immalei do occartaithricc et occarnáinsem náte níba hed nisí arserce less* (gl. quis est qui condemnet? simul autem Jesus Christus qui mortuus est? Rom. 8, 34; i. e. num simul est redimens nos et condemnans? non! non est ita! non is ei est amor nostri) 4ᵇ. *indoich bid indirge dodia insin. nate ni clóin* (gl. numquid iniquitas apud deum? absit! Rom. 9, 14) 4ᶜ. *cani epir náte atbeir* (gl. an et lex hoc non dicit? scriptum est enim etc., 1. Cor. 9, 9; i. e. num non dicit? non! dicit) 10ᵈ. *incoscramni . ní conchoscram* (gl. legem destruimus? absit! Rom. 3, 31) 2ᵇ.

Non tamen inde poterit affirmari, defuisse in lingua vetusta hibernica particulas respondendi peculiares, ut sunt in aliis linguis. Nam quamvis non appareat particula responsionis affirmans in codicibus nostris, apparet tamen particula negans NAICC (germ. *nein!*) in Wb. 2ᵇ, glossans lat. *non!* in loco epistolae ad Rom. 3, 27: "ubi est gloriatio tua? exclusa est. Per quam legem? factorum? non!" Non differt procul dubio NACC in formula jam memorata *funacc*.

### D. Particulae exclamantes.

Particulae appellandi vel exclamandi, quas dicunt interjectiones, occurrunt quaedam in codicibus hibernicis. Frequentior est *a, á, ha* (lat. o!), praemissa vocativo (exempla in declinatione nominis). In Sg.: *upp* (gl. ei, Virgil. ap. Prisc. 7, 5) 120ᵇ. *uch mochliab a nóib ingen* (vae pectus meum, o sacra virgo! glossa marginalis scriptoris codicis) 211ᵃ. Nescio an sit etiam interjectio in glossa item marginali: *uit mochrob* Sg. 176ᵇ in dextera folii parte, in cujus parte sinistra legitur *sca. brig.* (sancta Brigitta!)

## II. Particulae britannicae.

### A. Negantes.

1. Cambrica particula negativa simplex absoluta est NI, NY: *ni cein guodeimisauch* (gl. non bene passa, manus) gl. Oxon.

*ny chlywyssynt eiryoet twryf a chawat kyffelyb y rei hynny* (non audiverant unquam tumultum et tempestatem tantam ut hanc) Mab. 1, 23. Status consonarum sequentium primitivi vel infecti regulae memoratae sunt supra (in libri I cap. II inter Britannica A. I. 7, B. I. 5, C. I. 11).

Ante vocales est solita forma NYT: *nyt oed gyuanhed yny gaer* (non erat domicilium in castro), *nyt oed un llestyr, nyt oed un dalen* (non erat unum vas, folium) Mab. 1, 4. 5. 9. *nyt yspeilwys ynteu vi* (non spoliavit ipse me) Mab. 1, 10. *nyt attebei ef* (non respondebat is) 1, 267. *nyt atwaenwn i didi* (non cognoscebam ego te), *nyt adwaeney neb or teulu euo* (non cognoscebat aliquis ex agmine eum) 1, 25. 267. *nyt o gyuoetheu yd ymborthei* (non de imperando curavit) 1, 235. Immo occurrit etiam ante consonas: *nyt reit itti* (non necessarium tibi) Mab. 1, 8. 21. *nyt velly y mae iawn itt* (non ita tibi bene est) 1, 25. *nyt dyd hediw y neb y gerdet* (non dies hodie alicui proficiscendi) 1, 288. Subjacet etiam aucta *nyt*, ut *nat*, ante tenues aspiratas (p. 211), dum *ny, na* destituentes (p. 220) putandae sunt primitivae formae.

Formae ejusdem locum interdum obtinere videtur NYS: *achyuarch gwell aoruc idi. ac nys attebawd yr iarlles* (salutavit eam, sed non respondit comitissa) Mab. 1, 18. *wrth hynny nys atwaenat neb or llu ef* (propter hoc non cognovit aliquis ex agmine eum) 1, 24. Sed ob praecedens subjectum vel objectum *s* saepe pronomen infixum personale 3 pers. habendum est (p. 381): *os gallafi les mi ae gwnaf. afles nys gwnaf inneu* (si potero commodum faciam, incommodum non faciam) Mab. 1, 256. *dim oc awch da nys mynnaf* (aliquid ex vestro bono nolo) 1, 272. *ny chyuarchafi well ytti. kan nys dylyy* (non salutabo te, nam non mereris) 1, 283.

Cornica NY destituens sequentes consonas: *ny yl den vyth amontye* (non potest vir unquam computare) Pass. 40, 2. *mar ny yl bos ken* (si non potest esse aliter; = *gyl*) 57, 4. *y vos kyllys ny vynna* (eum esse perditum noluit) 7, 3. *yn nef ny vethith tregis* (in coelum non eris receptus) 46, 3. Pro cambr. *nyt, nys* videtur obtinere NYN: *henna ganso nyn io poys* (hoc ei non erat molestum) P. 10, 2. Cf. tamen additae *g, ng, ni* exempla supra (p. 537).

Armorica NE, post quam non semper notatur infectio de-

stituens, quae etiam hodie obtinet, in Buh.: *ne gon* (nescio), *ne gallo* (non poterit) 4, 12. 48, 9. *ne gorreif ma drem* (non tollam vultum meum) 42, 17. *ne vezo ganet credet glan* (non erit natus, credite) 4, 21.

2. In sententia relativa vel dependente eadem particula britannice, ut hibernice, est NA.

Cambrica exempla: *mackwy ual hwnn yr na allei dywedut* (puer ut hicce, qui non poterat loqui) Mab. 1, 267. *y gynnedyf yw na daw marchawc ar y dir ef na mynno ef ymwelet ac ef* (consuetudo ejus est, quod non veniat eques in terram suam, quin velit ipse pugnare cum eo) Mab. 2, 50. *mae ryued na thodeis yn lynntawd* (mirum est, quod non ceciderim in furorem) 1, 10. *diheu oed gantunt na ehlywyssynt eiryoet kerd kystal* (persuasum erat eis, quod non audiverint unquam cantum talem) 1, 23. *ar y llech y mae kawc aryant wrth gadwyn aryant. mal na ellir eu gohanu* (in lapide est vas argenteum in catena argentea, ita ut non possint separari) 1, 8. *medylyaw am na wn pa le ydaf heno* (meditor, quia nescio, in quem locum eam hac nocte) 2, 13. Cum pronomine infixo: *ryued yw gennyfi nam atwaenost* (mirum est mihi, quod non me cognovisti) Mab. 2, 7. Sequitur interdum post negationem vox, a qua dependet: *na ehymeraf myn vygkret. . . na rodaf myn vygcret* (non sumam, non dabo, per fidem meam; i. e. per fidem meam, quod non etc.), *na rodaf yryfi a duw* (non dabo, per me omnino) Mab. 1, 264. 265.

Sunt etiam hic formae NAT et NAS differentes ut absolutae *nyt, nys*.

NAT: *ryuedu aoruc arthur na deffroes gwenhwyuar ac nat ymdroes yny gwely* (mirabatur A., non expergefieri G. et non moveri in lecto suo) Mab. 2, 8. *dywedut wrthunt awnaethpwyt . nat yr amareh arnunt y dodit islaw y teulu* (dicebatur eis, quod non ad contemtionem eis ponerentur infra familiam) Mab. 1, 276. *ar da arannei owein. hyt nat oed vwy gan y gyfoeth garyat* (et bona distribuebat O., ita ut non esset major apud subditos amor) 1, 21. *ry dycko iarll ieuanc. am nat aei yn wreic idaw* (comes juvenis abstulerit, quia non ibat ut uxor ad eum) 1, 28.

NAS: *ny dele mab uchelur uod en penteulu. sef achaus nas dele* (non debet sublimis esse major domus; haec causa quod non

debet) Leg. 1. 7. 1. *ac yrof a duw nas rodwni euo* (ac per me certo non darem ego eum, equum) Mab. 1, 10.

Cornica exempla: *ef a doys gans Christ na vye tregis* (juravit, quod cum Christo non esset conversatus) Pass. 85, 4. *the demptye guthyll pegh neb na ylly* (ad tentandum facere peccatum, quod non potest) 20, 4. Quae forma legitur etiam post subjectum inchoans sententiam: *te na yllyth omwethe* (tu non potes cavere), *ef na gaffas* (ipse non invenit, causam) P. 20, 3. 116, 4, siquidem haec recte impressa sunt in libro mendoso. Ante vocales pro cambr. *nat* cornice est NAG: *kyn nag off den skentyll* (quamvis non sum homo sapiens, dicam) Pass. 8, 1. *gensons cusyll nag o vas* (ceperunt consilium, quod non esset bonum) 31, 3.

Armorica: *euit vnan na duy, palamour sascun da vnan na duy* (propter aliquem, qui non venit) Buh. 4, 20. 6, 10. 11. Ante vocales item NAC: *perac guirion na sarmonez nac ouzomp guer ne leuerez* (quae causa, quod non libere sermocinaris, et quod non nobis verbum dicis? ubi *ne* ante *leuerez* superflue versus causa videtur additum) Buh. 56, 8. 9.

3. Negationis prohibentis particula non differt. Cambrica in sententia directa NA, ante vocales NAC: *na dos ditheu yny gyvyl ef* (ne eas in vicinitatem ejus, equitis!) Mab. 1, 248. *na cheryd ui ny wydwn i hynny* (ne maledic mihi! nesciebam hoc) 1, 287. *kyrchu y llamhystaen. Na chyrch heb y gereint* (sumere nisum, coepit eques. Ne sume! dixit G.) 2, 16. *nac ymchoeldi dracheuyn* (ne invertere retro!) 2, 36.

Poterit videri posse, ut in hibernica lingua vetusta, etiam obtinere NY, e. gr.: *ny bo gressaw duw wrthyt* (ne sit salutatio dei tibi!) Mab. 1, 292, nisi est statuendus sensus indicativi futuri: non erit, non fuerit.

Cornica: *na wra nay moy pegha* (ne facias amplius peccatum!) Pass. 34, 4. *na as troys na leyff na vo golhys* (ne omitte pedem vel manum, quominus sit lavata) 46, 4. Conjicienda est forma NAG ante vocales, cujus exemplum non legi.

Armorica: *na grit dif caffou na saouzan* (ne facite mihi curas vel dolorem) Buh. 38, 21. *duet na tardet muy* (venite, ne tardate amplius) 76, 6. Non differt forma ante vocales: *na ehan quet* (ne tarda!), *na esma quet* (ne time!) Buh. 4, 2. 146, 6.

4. Negatio prohibens indirectae sententiae cambrice signifi-

catur praepositione *rac* cum infinitivo verbi: *ylety eu er escubaur ebrenyn rac dale muc ar yadar* (habitatio ejus, falconarii, est in horreo regis, ne afficiat fumus ejus aves) Leg. 1. 10. 4. *ykymerassant kyt gyghor ynamgen. . . rac gwybot or corannyeit adywettynt* (sumserunt una consilium alio modo, ne sciretur a pygmaeis, quod dicerent) Mab. 3, 300. Abnormis hic loquendi modus est, quia in ceteris dialectis idem sensus negationis prohibentis non per singulariter positam praep. *rac* (ad, cornice cum infinit., p. 643), sed per formulam *rac na* cum verbo personali interdum significatur.

Cornica particula et armorica in sententia dependente eadem est, quae in absoluta.

Cornica: *ef a yrghys gwythe tam na guskens* (jussit cavere bene, ne dormirent) Pass. 241, 3. *na veny lethys nynges forth the omwethe* (ne occidamur, non est modus ad observandum) 245, 4.

Armorica: *mir na filli. mir na gruy da damnation* (cave ne decipias, cave ne efficias condemnationem tuam) Buh. 166, 4. 7. *ne caffaf span gant oun na ven daffnet* (non habeo tranquillitatem prae timore ne damner) 162, 5. 6. Formula armorica *rac na: niz sezlouo . . vn guez arall an tra se rac na hoarfe goall* (audiamus id, alia vice res haec ne accidat mala) Buh. 74, 8. 9. 10. *ahanen reson eo monet rac nam be blam oz chom aman* (ab hoc loco necesse est ire, ne mihi sit dedecus, si maneo hic) 98, 6. 8.

5. Negationis duplicis vel multiplicis formula britannica est NA — NA, ante vocales NAC. Cum non appareat *ni — ni*, ut in hibernica lingua, et ante verbum sententiae semper praeter eam formulam praecedat particula negativa, in eadem conjunctionem *nac — nac*, *na — na* (vel — vel, p. 688) suspicari poterimus.

Cambrica exempla: *ny byd reit itt torri na gwaew na chledyf* (non est necessarium tibi frangere nec hastam nec gladium), *ny byd ryd heno nac auory na threnhyd* (non liber erit hac nocte nec cras nec tertia die) Mab. 1, 259. 289. *hyspys yw genyfi na chynt na gwedy na chiglef i kerd kystal* (persuasum est mihi, quod nec antea nec postea audiverim cantum aeque dulcem) 1, 9. *ny welynt neb ryw dim. na thy nac anifeil. na mwc. na than. na dyn. na chyuanned* (non videbant aliquid, nec domum nec animal nec fumum nec ignem nec hominem nec habitaculum)

3, 146. Cum articulo vel pronomine infixo coalescens particula: *pandaeth yr gaer nadyn. na mil. nar baed. nar cwn. na thy. nac anhed. nys gwelei yny gaer* (cum veniebat ad castrum, nec hominem nec animal nec ursos nec canes nec domum nec habitationem, nil videbat in castro) Mab. 3, 151. *ny at yr arueu estronawl mawr racco welet nac wyneb ef nac bryt* (non est propter arma mira magna illa videre nec ejus vultum nec ejus formam) 2, 10.

Cornica: *dal na bothar ny athe nag omlanas nag onon na claff a vyth ow crowethe mar pesy a lenn golon* (coecus vel surdus non erat nec claudus ullus nec aegrotus unquam lecto adfixus, cum petiit fideli corde) Pass. 25, 2. 3.

Armorica: *nemeux na ioa na cuff na car* (non habeo gaudium nec cognatos nec amicos) Buh. 8, 23. Ob praecedentem ante verbum negationem sufficit etiam semel posita particula *na: gat na louarn ne espernaff* (nec lepori nec vulpi parcam) Buh. 32, 8.

6. Ad ampliandam negationem dialectus quaeque suas sibi voces elegit.

Cambrica pron. *neb* (aliquis), subst. *dim* (res) frequentius addit: *ny chaffwn i neb* (neminem inveni) Mab. 1, 10. *dim oc awch da nys mynnaf* (nihil de vestris bonis cupio) 1, 272. *ni chigleu i dim* (non audivi aliquid) 2, 232. 233.

Cornica praefert subst. *banna* (in Vocab. *banne*, gutta, stilla): *gans queth y ben y quethens guellas banna na ylly* (involucro ejus caput involvebant, ut videre aliquid non posset) Pass. 96, 1. *dal o ny wely banna* (coecus erat, nil videbat) 217, 2.

Armorica negationi addere vocem *quet* (leg. *ket*, utrum pron. an subst.? in sententia positiva in Buh. 170, 18: *me carhe gouzout quet goude*, scire velim postea) ita adamavit, ut facta sit perpetua fere negationis comes, ut gall. hodiern. *pas* (= passus), atque hodie quoque *ket* in eodem continuo usu sit. Exempla quaedam negationis qualiscunque cum ea voce e Buh.: *ne deux quet* (non habetur) 16, 16. *ne guallaf quet* (non possum), *ne gallen quet* (non poteram) 56, 13. 78, 13. *na chan quet* (ne tarda) 4, 2. *na tardomp quet* (ne tardemus) 32, 12. 146, 17. 210, 8. *doe roen tir a miro dit tra hedro na noaso quet* (deus rex mundi custodiet, tibi res mala ne noceat) 6, 26. Est eadem adeo et comes praep. *hep* (sine): *hep gou quet* (sine falso) 116, 15. *hep quet*

*nam, hep quet anam* (sine macula) 72, 16. 104, 6. 146, 17. *hep quet amar* (sine mora) 204, 16, in quibus loquendi formulis fere possit videri idem quod pron. lat. *aliquis*. Rarius comitatur negationem vox *quen* (alibi etiam verbo positivo addita, = hibern. cambr. *cain*, bene?): *ne galaf quen* (non possum) Buh. 94, 21. *nem bezo quen* (non erit mihi) 132, 4. *hon credit na compsit quen* (credite nobis, ne loquamini amplius) 188, 12. *nen prouffen quen* (non id probarem) 170, 15.

## B. Particulae interrogantes.

1. Interrogationem simplicem positivam, tam directam quam indirectam, cambrice significat AE ante nomina, A ante verba: *ae amser yuni vynet yr byrdeu* (num tempus nobis eundi ad mensas?) Mab. 1, 11. *ae gwr y arthur wyt ti* (num vir Arthuri es tu?) 1, 243. *gofyn aoruc owein ae dyn bydawl* (quaerere coepit O., an esset homo mundanus) 1, 31. *gofyn aoruc owein aoes uarch ac arueu yr iarlles* (quaerere O., an esset equus et arma comitissae) 1, 29. *gofyn aoruc owein yr uorwyn aoed le y gallei ef kaffel bwyt* (quaerere O. e puella, num esset locus, ubi posset capere cibum) 1, 32. *a bery di* (an facies tu?) 1, 264.

Cornice A: *a wotta* (an vides?) Pass. 195, 3. 255, 4. *a ow cows why an clewas* (num loquentem vos eum audivistis?) 95, 1.

Armorice A, ante vocales AC: *a guir eo tra se* (an verum est hoc?) Buh. 126, 20. *a te sò claf* (num tu aegrotus es?) 56, 7. *ac eff so muy* (an sunt plures?) 120, 18. *da gouzout scler a huy ve quemeret* (ad sciendum bene, num vos sitis recepti) 20, 20. *huy goar net a hy so parfet* (vos scitis, an ea sit proba, puella) 22, 16. *leueret spes ac ef so hoz esper* (dicite, an id sit vestra spes) 22, 12. *grit huy vn odiance ac eff reiz en breiz man a deuhe* (facite augurium, an ipse recte in hanc Britanniam veniat) 88, 11. 13.

2. Interrogationis simplicis negativae notae britannicae sunt eaedem fere, ut hibernicae.

Cambrica PONY (hibern. *cani*): *pony wydut ti nat edewis y gawat hediw na dyn na llwdyn yn vyw* (annon scis, quod non siverit tempestas hodie nec hominem nec animal vivum?) Mab. 1, 9. *ponyt oed da mynet y geisaw* (annon esset bonum, ire

quaesitum?) 1, 11. *aphonyt y geissaw dial* (et quidni sumere vindictam?) 2, 18.

Cornica A NA, A NY: *a na wylta* (annon vides?) Pass. 120, 3. *a ny wothas ow mestry* (annon novisti potestatem meam?) 144, 3.

Armorica ANA, ANE conjicienda est et obvia, si recte video, in Buh. 158, 8: *anedindy duet guenede* (annon sunt allati tecum, argentei?)

3. Interrogationis bipartitae vix exempla occurrunt. Cambricae iteratae particulae AE — AE vel A — A, si pars posterior est affirmans, colligi possunt ex interrogatione simplici et e Leg. 2. 1. 27: *edeueyt e kefreith na vyr nep beth eu hy ai moruyn ae gureic* (lex pronuntiat neminem posse scire, quid sit ipsa, utrum virgo an mulier; cf. p. 686). Num in parte posteriori negativa in usu fuerit formula *ae nac, a nac*, exemplum non comprobat.

Cornicae ut armoricae formulae poterunt item conjici A — A, AC — AC. Sed in libris exempla non legi.

### C. Particulae respondentes.

Cambrice respondetur saepius etiam ut hibernice repetenda voce, tam substantivo quam verbo, quo fit interrogatio, vel affirmando vel negando.

E. gr. affirmando: *ae amser ynni vynet yr byrdeu. Amser. arglwyd heb yr owein* (num tempus nobis eundi ad mensas? Tempus! domine, respondit O.) Mab. 1, 11. *a bery di bot vymmarch i am arueu yn vnletty ami heno. Paraf* (num facies esse equum meum et arma mea in uno loco mecum hac nocte? faciam!) 1, 264. *aoes chwedleu o newyd gennyt ti. Oes arglwyd heb yr ynteu* (num nuntii novi sunt tecum? Sunt! domine, respondit ille) 2, 6.

Si negatur, obtinet particulae forma NA, ante vocales NAC: *dywet heb ef. a vu ef gennyt ti a gwneuthur amuod arnat. Na vu myn vygret heb hi* (dic, inquit, num fuit is apud te ad faciendum contra voluntatem tibi? Non fuit, per fidem meam, dixit ipsa) Mab. 1, 210. *a vorwyn heb y peredur adoy di y dangos ymi yr anifeil hwnnw. Nac af ny lyuasswys dyn uynet yr*

*fforest yr ys blwydyn* (puella, inquit P., num ibis tu monstratum mihi animal hoc? Non ibo! non concessit homini ire ad silvam inde ab anno) 1, 293. *aatwaenost di y marchawc racco mawr. nac atwen heb yr ynteu* (num cognoscis tu equitem illum magnum? Non cognosco, respondit ille) 2, 10. Inde et formula NAC EF (non id! germ. nein!): *tydi vychwaer heb y peredur. myvi a rannaf y bwyt ar llynn. Nac ef eneit heb hi* (tu mea soror! inquit P., ego distribuam cibum et potum. Non id! anima, dixit ipsa) Mab. 1, 251. *arhowch vi yma heb y peredur mi aaf y ymwelet ar pryf. Nac ef arglwyd heb wynt. awn ygyt y ymlad ar pryf* (exspectate me hic, inquit P., ego ibo ad pugnandum cum serpente. Non ita! domine, dixerunt illi; ibimus una ad certandum cum serpente) 1, 277. Hodie quoque *nag e* in sententia biblica: *bydded eich ymarweddiad Ië, ië; Nag e, nag e* (sit sermo vester: est, est; non, non!).

Inde vix in usu fuerit particula *nac* sola, ut hibernica particula negativa respondens *naicc* (p. 711); occurrit tamen ut substantivum (germ. *das nein*): *dyuot o gennat arthur anac genthi o iwerdon. . . gwedy lleueryd nac udunt. kyuodi aoruc bedwyr* (rediri a legatione Arthuri coeptum et non, i. e. negatio, repulsa, cum ea ex Hibernia . . . Postquam dictum non, negatum erat eis, surgere B.) Mab. 2, 240.

E contrario sunt peculiares particulae respondentes affirmativae quaedam cambricae, quas nescit hibernica lingua. Frequentior est IE, IEU: *ae gwr y arthur wyt ti heb ef. Ie myn vygkret heb y peredur, heb y gwalchmei* (num vir Arthuri es tu? dixit ille. Ita! per fidem meam, inquit P., G.) Mab. 1, 244. 285. Saepius tamen particula non respondet, sed affirmat solummodo, interdum et exclamat: *awn ygyt y ymlad ar pryf. Ie heb y peredur ny mynnafi hynny* (nos ibimus una ad certandum cum serpente. Certo, inquit, P., non permitto hoc) Mab. 1, 278. *datlewygu aoruc yr iarlles. Ie vy mab kychwyn a vynny. Ieu heb ef gan dy genyat* (resuscitata ex animi deliquio comitissa: revera, fili mi, abire tu vis! Ita! inquit, cum tua licentia) 1, 238. *can dy genyat heb y peredur mi a gychwynnaf ymeith. Ie hynny vymrawt avynny. Ieu myn vygcret. aphei na bei o garyat arnat ti ny bydwn yma hyt y bum* (cum tua licentia, inquit P., pergam foras. Heu hoc, mi frater, vis! Ita! per fidem meam; et si non fuisset amore tui, non

fuissem hic quamdiu fui) 1, 255. *Ieu heb y peredur yma y bydwn heno* (certo, revera, inquit P., hic erimus hanc noctem) 1, 256.

Particula nonnisi post interrogationem affirmans est DO (ita): *deffroi aoruc arthur agofyn agysgassei hayach. Do arglwyd heb yr owein dalym* (expergefieri A. et quaerere, an dormivisset aliquantum. Ita! domine, inquit O., aliquid temporis) Mab. 1, 11. *a ymwelas ef athi heb hi. do heb ef* (num convenit ipse tecum, interrogavit ipsa. Ita! respondit is) 2, 24.

Cornice et armorice responderi item verbo praesertim, quo interrogatum est, iterando vel affirmative vel negative, colligere licet jam e memoratis et patet e pluribus exemplis, saltem armoricis. Sunt etiam armoricae particulae respondentis affirmativae peculiaris YA quaedam exempla in Buh.: *a huy a toche noz boe y. Ya tizmat hep laquat sy* (num vos juraretis, quod non habuistis eos, argenteos? Ita! illico sine haesitatione) 160, 7. *a te touhe tum an tra man. Ya tizmat hep nep atfer* (num tu jurares revera hanc rem? Ita! statim sine aliqua perturbatione) 164, 15.

## D. Particulae exclamantes.

Cambrica frequentior interjectio et particula appellans, praemissa ut in lingua hibernica vocativo, A, HA, jam adest in glossis Oxon.: *a mein funiou* (vittae tenues!), *a hir etem* (instita longa!), *ha arcibrenou* (o sepulti!). Ita et in Mab.: *a unbenn, ha unbenn, ha iarlles* (o domine! comitissa!) sq. *a vorwyn, ha vorwyn* (o puella!) 1, 28. 293.

Particulae magis exclamantes sunt OCH et OI, quarum illa interdum, haec semper appellantem *a* post se habet.

OCH: *och heb y riannon paham yrody di atteb uelly* (o, inquit R., cur das tu ita responsionem?) Mab. 3, 21. *arthur awisgawd ymdanaw y vynet y ymwan ar marchawc. Och arglwyd heb y gwalchmei gat ymi vynet y ymwan ar marchawg yn gyntaf* (A. se induit iturus certatum cum equite. Heus! domine, inquit G., permitte mihi ire ad certamen cum equite primum!) 1, 24. *Och ereint heb ef ae tidi yssyd yma* (heus Gerenti, tune es hic?) 2, 54. OCH A: *erchi y vendyth awnaeth. Och a truan heb ef ny dylyy gaffel bendyth* (poscere benedictionem coepit. Heus! miser, inquit, non mereris accipere benedictionem) Mab. 1, 287. *och awr*

*heb y gereint. paham y colleist ditheu hwnnw* (cheu, vir, inquit G., cur perdidisti tu hoc?) 2, 14. *och aenit heb ef pa gerdet yw hwnn* (eheu, Enita, inquit, qualis profectio est haec!) 2, 55.

OIA: *oia uorwyn dec a bery di* (ohe, puella pulchra, num facies tu?) Mab. 1, 264. *oia wr pa le yd ymordiwedawd ef athi* (ohe, vir, ubi superavit is te?) 2, 24. *oiawr kanyat y mor marw dlws yndaw* (o vir, an permittit mare in mortuo esse pretiosa?) 2, 216. *oi awrda y mae ymi gedymdeith. kynnydycko y gerd honn* (o vir nobilis, est mihi socius, sed non intelligit hanc artem) 2, 229. *oia arglwyd duw heb ef pwy yssyd yngorffen vyndiua i* (eheu domine deus, inquit, quis est, qui perficit ruinam meam!) 3, 154.

Sunt practerea et aliae quaedam particulae cambricae exclamandi vel lamentandi: *oiaduw heb ef gwae vi vymot yn achaws* (o deus, vae mihi, quod sum ego causa) Mab. 3, 97. *oiaduw holl gyuoethawc gwaeui heb ef nyt oes neb heb le idaw heno namyn mi* (heu deus omnipotens, vae mihi, inquit, non est aliquis, cui non sit locus hac nocte, nisi ego) 3, 143. *gwae ui heb hi os om achaws i y mae* (vae mihi, dixit ipsa, quod propter me est, quod etc.) 2, 35. *vb wyr nawd duw ragoch. yr y byt na wnewch hynny* (heu viri, gratia dei sit vobis! per mundum ne faeite hoc! cf. hibern. vet. *upp*, gl. ei, Sg.) 2, 216. *y mam heb ef peth ryued ryweleis yghot* (ohe mater, quod mirum vidi in silva!) 1, 236.

Cornicae interjectiones vix leguntur. Ne appellans quidem *a* in usu est in Pass.: *arluth du y a armas* (domine deus, exclamaverunt ipsi) 42, 4. *arluth du yw me henna* (domine deus, num ego sum?) 43, 2. *arluth gwyr a leversough* (domine, verum dixisti) 50, 4. *guas te a thek an grows* (puer, fer crucem!) 174, 2.

Armorice item appellatio fit sine particula *a* in Buh. Aliae quaedam interjectiones ex eodem libro: *ach autrou* (heu, eheu domine!) fq. *ach roen tron te goar guirionez mar e meux carez dellezet* (eheu rex thronorum, tu scis veritatem, num reprehensionem meruerim) 50, 3. *ach goa me breman* (heu, vae mihi nunc!) 174, 1. *eza merdeidi mazaimp prest* (eja, nautae, simus parati) 14, 11. Frequentiores sunt porro ibidem interjectiones excitantes *allas* (gall. hod. *hélas!*), *cza, orcza, orzca, orcza czu* (gall. hod. *ça! ça ça!*), et demonstrans *setu* (ecce!).

# LIBER QUINTUS.

## DE DERIVATIONE ET COMPOSITIONE.

Voces simplices omni flexione et omni syllaba accessoria carentes, sensum tamen significantes, elementa vocabulorum, quibus omnis lingua constat, cognitae radicum vel vocum radicalium nomine, in celticis linguis monosyllabae inveniuntur, ut in ceteris linguis affinibus. Ejusmodi syllabas radicales jam per se solae vocales efficere possunt, quibus si accedunt ab utroque latere vel una consona vel duae connexae, quo fiunt numerosissimae radices, vel etiam tres, quo pauciores oriuntur, discerni possunt formulae vel classes radicum hae.

I. Sola vocalis radicem constituens: *a*, *e* (pronn. possess.), *é* (ire), *ó* (ex, a), *au* (nepos).

II. Unica consona inchoans: *me*, *mo*, *do*, *tu* (pronomina), *ma*, *ni*, *na*, *do* (particulae).

III. Unica consona finiens: *al* (alere), *ag* (timere) etc.

IV. Unica consona inchoans et finiens: *ber* (ferre), *ger*, (vox), *par* (parare), *cat* (pugna), *dún* (oppidum) etc.

V. Duae consonae inchoantes: *tri* (tres), *tre* (per) etc.

VI. Duae consonae finientes: *alb*, *alp* (mons), *arb* (heres), *ard* (altus) etc.

VII. Duae consonae initiales cum unica finali: *bret*, *brát* (judicium), *bríg* (valor), *dlig* (debere).

VIII. Unica consona inchoans cum duabus terminalibus: *cerg* (efficax), *delb* (figura), *delg* (*condelc*, comparatio) etc.

IX. Duae consonae inchoantes itemque finientes: *eland*, *plant* (proles), *crund* (rotundus), *slind* (pecten), *flesc* (linea).

X. Tres consonae inchoantes cum unica finiente: *scrib* (hibern. *scribend*, scribere). Hujus classis, cujus sunt etiam lat. *stlata*, *strepo*, *strido*, jam pauca sunt exempla.

Celticae radices autem vel latinae rarae sunt, quae incipiunt a tribus, desinunt in duas consonas, ut lat. *splendeo*, *stringo*, et vix invenitur aliqua terminata a tribus, ut germ. *berht* (goth. *bairht*, clarus, quae eadem radix etiam subest nomini vetusto *Burcturi* Tab. Pent., quod alibi commodius ori romano est *Bructeri*), *tenht* (in nomine vetusto *Tencteri*), siquidem et hae sunt merae radices, et non derivatae voces. Multo minus exspectandae sunt voces secundum formulas, quae adhuc construi possint, SCERCT, SCRERCT, si consonae incipientes SC, SCR, finientes RCT significantur.

Earum radicum copiam omnem colligere et per varias classes vocabulorum singulorum origines et propagationes indagare, lexici haud dubie negotium est, non grammatices, quae potius pluribus communia observat.

E syllaba radicali nuda fiunt voces bisyllabae vel plurium syllabarum flexione, derivatione, compositione. Flexionis syllabis indutae voces primitivae quidem adhuc dicuntur, non derivatae scilicet, auctae tamen sunt, servientibus literis terminationum nominis vel verbi, quae in praecedentibus libris enumeratae sunt, formatae. Derivatarum et compositarum vocum formulae vel regulae in sequentibus capitibus tradentur.

## CAPUT PRIMUM.

### De derivatione.

Celtica derivatio non minus copiosa quam in aliis linguis affinibus, ut in his, fit tam vocalibus quam consonis. Vocales derivantes possunt quidem alternare cum derivationibus consonarum vel syllabis derivantibus ab iisdem formatis, non subsequuntur tamen ipsae solae bis vel ter, ut syllabae cum consonis derivantes.

Est igitur consonarum tantum derivatio praeter simplicem, etiam duplex vel multiplex.

---

## I. Derivatio hibernica.

### A. Derivatio vocalium.

Nomina linguarum affinium stirpis indeuropaeae desinere primitus in vocales tres principales A, I, U, docuit grammatica comparata. Concordat prisca gallica, quae servat modum primitivum in medio compositorum, ubi voces priores exhibet terminatas ab iisdem vocalibus, sola excepta A, cujus locum obtinet O in plurimis nominibus, e. gr.: Lugodunum, Lupodunum, Sigovesus, Bellovesus, Cingetorix. Finalis I prioris partis compositi item frequens est in nominibus vetustis: Moridunum, Moricambe, Moritasgus, Cassivellaunus, Cassignatus, Nivimagus. Et finalis U: Esunertus, Viducasses, Bituriges, Caturiges, Mandubratius.

Inter has primum loco cedit A (O), e. gr. in compositis Lausdunum, Atismara, Lugdunum. Non habere videtur eandem tenacitatem, ut ceterae duae, I et U, quae etiam prae omni alia vocali vel diphthongo inserviunt derivationi. Jam fit utraque derivans, si illa (O = A) intercedit copulans, ut fit saepius, inter partem priorem terminatam ab his duabus, I et U, et posteriorem compositi; e. gr. post I: Noviomagus, Noviodunum, Mediolanum, Mediolacus, Mediomatrici, Bodiocasses, Velliocasses, Ambiorix (ita ut etiam conjici possint Moriodunum, Cassiognatus), et post U: Boduognatus, Epomanduodurum (cf. Mandubratius).

Eodem modo extra compositionem occurrit derivans utraque vocalis accedente vocali alia terminationis alicujus. I: Curia Itin., Stuccia, Ravius, Novius, Tobius (fluvii Brit. et Hibern.) Ptol., Ollius, Mincius (fluvii Galliae cisalp.), Larius (lacus), Tausius (Tunger, Capitolin. Pertin. c. 11), Commius Caes., Cassius (gallicae originis?), Vasio (urbs Vocontiorum, Mel. 2, 5. Plin. 3, 4), Sirione (ablat.) Itin. A., Albion (nomen vetustum Britanniae, ap. Mel. Plin. Ptol.), Bergion (Mel. 2, 5), Juliacum, Clipiacum

etc. Teutobodiaci, Bodiontici (cf. Segobodium Tab. Peut.) Plin. Frequentissime *i* derivat inter syllabas derivantes *-at*, *-et*, *-it*, *-ant*, *-ont* etc. et *-on* vel *-ac*: Tutatione, Stabatione, Colatione, Bregetione, Saletione, Tinnetione (cf. ad Bilitionem castrum Greg. Tur. 10, 3, hod. Bellinzona), Brigantione, Derventione, Vesontione, Revessione, Petovione, ablativi nominum locorum in Itinerariis. Avenio, Arausio (= ion; oppida Galliae Narbon., Mel. 2, 5), Divitiacus, Segontiaci, Magontiacum etc.

U: Atesui (Galliae pop., Plin. 4, 18; cf. Essui Caes.), Mesua (collis Gall. Narb., Mel. 2, 5; cf. Μεσούιον Ptol. in Germ. magna), Addua (fluv. Gall. cisalp.; cf. quidam nomine Adduus, Vellej. 2, 102 et Aduatuci Caes.), Aedui, Vidua (fluv. Hibern., Ptol.; cf. Viducasses Plin.), Ateboduus, Maroboduus (cf. p. 27), Cartismandua (Britannor. regina, Tacit.), Veromandui, Abrincatui Ptol. Plin., Ambitui Plin., Meduana (torrens prope Andegavum, Gregor. Tur. 10, 9; ita etiam in Actis SS.), Medoacus (fluvii duo Galliae cisalp., Plin.), Meduantum Tab. Peut., Sequana, Sequani, Nantuates (i. e. Vallenses), Cotuatus, Gutruatus Caes., Bituitus (Flor. 3, 2; cf. Bituriges), Aruanna, Teruanna Itin., Adcantuannus, Arduenna Caes. Sunt adnumeranda forsan etiam nomina Helvii, Helvetii, Nervii, Carvilius, Arverni.

Praeter has duas vocales usitatissimas in derivatione priscae linguae vix alia correpta occurrit, e. gr. *e* in Correus (Bellovacus, Caes. 8, 6. 19), siquidem non longa est haec et recte concepta). Solent illae etiam servare in vocibus, quibus conveniunt eaedem, suum locum ante consonas derivationis accedentes; e. gr. *i*: Morini, Toutillus Inscript. (cf. Toutia, Toutiorix, p. 38), Bodincomagus (Plin. 3, 16), et praesertim *u*: Esubii (pop. Gall. ap. Caes.), Esuggius (nom. viri ap. Murat. 1986, 7. Orell. 2062; cf. Esunertus Inscript., i. e. Marte validus, compos. cum nomine dei gallici Hesus Lucan., Esus Inscr.), Mandubii Caes. (cf. Epomanduodurum, Cartismandua), Meduli, Medulli Plin., Μέδουλλον Ptol., Medullius Inscript. (Grut. 1038, 9; cf. Meduana, Meduantum), Catullus (cf. p. 6; nomen viri cambr. vet. *Catell* in chron. cambr. in praef. Leg. p. IV), Catuso (Inscr. Orell. 273), Catussa (Sequanus, Inscr. Orell. 4803), Bellatullus, Belatulla (Inscript. Orell. 287. 4983; cf. Bellatumara p. 19, Belatucardus Inscr. Mur. 43, 1).

Vocales junctae in diphthongos derivantes in vetustis nominibus poterunt dici *ai*, *ei*, *au*, *eu*, quarum tamen vocales posteriores accedente flexione solvuntur in spirantes. Exempla ideo sequentur infra sub spirantibus.

---

In lingua hibernica jam vetusta evanuerunt non solum vocales tres primitivae intermediae in compositis, sed etiam *i* et *u* finales substantivorum, e. gr. in *muir* (= *mori*, mare), *buáid* (= *bódi*, victoria; in quibus duabus vocibus *i* pereuntis vestigium latet adhuc in vocali radicis infecta), *fid* (= *vidu*, arbor), *bith* (= *bitu*, mundus), *cath* (*catu*, pugna). Plurimum tamen perstitit *i* derivans formularum substantivorum *-sion*, *-antion*, *-ention* etc., et adjectivorum *-ati* (conjiciendum est adj. gall. vet. *gaisati*, hasta praeditus, p. 64), *-eti* etc. Conveniunt enim cum illis substantiva hibernica in *-siu*, *-isiu*, gen. *-sen*, *-itiu*, gen. *-iten* (e. gr. *úrphaisiu*, *déicsiu*, *fóisitiu*; cf. lat. *divisio*, *-ionis*), cum his autem adjectiva derivata in *-te*, *-de*, *-ithe* (e. gr. *dálte*, forensis, *gaide*, hasta praeditus) cum *e* deficiente ex *i*. Substantivorum trium generum (cf. p. 245. 257) vel pronominum finalis *e* in quibusdam haud dubie ejusdem originis est, e. gr. in derivatis in *-aire*, *-ire*, *-se* (*notaire*, notarius, *caimse*, camisia), in pronom. *aile* (alius), *uile* (omnis), in aliis tamen forsan ex aliis vocalibus orta, forsan et residua postquam amissa est consona finalis, e. gr. *s*, abolita certo in pluribus formis hibernicis. Ita etiam *-e*, *-i*, *-u* prodiisse ex *-ed*, *-id*, *-ud* putandae sunt in substantivis *tene*, gen. *tened* (ignis), *fili*, gen. *filed* (poëta), *máthrathatu*, gen. *-thatad* (matrimonium), *ailidetu*, gen. *-detad* (alternatio).

Subjungo nomina quaedam desinentia adhuc in *-e* vel *-u*, praesertim alibi non memorata, sive sint diversi generis substantiva sive diversae originis terminationes.

E finalis substantivorum: *ette* (gl. pinna) Sg. 67ª. *cuilae* (gl. culina) Sg. 51ᵇ. *lainne* (gl. acrimonia, gl. acredo) Sg. 50ᵇ. 52ª. 62ᵇ. *lindæ* (gl. termes) Sg. 102ª. *rucce* (dedecus) Wb. 24ª. 26ᵇ. 30ª. *bethe* (gl. buxus, arbor) Pr. Cr. 24ᵇ. *gainae* (gl. silex) Sg. 61ª. *tinne* (gl. chalybs) Pr. Cr. 47ᵇ. *slice* (gl. lanx) Sg. 20ª. *scotae* (gl. violarium) Sg. 35ᵇ. *athinne*, *aithinne* (gl. torris, gl. fax) Sg. 70ª. Pr. Cr. 48ª. *enchache* (gl. scurrilitas) Wb. 22ᵇ. Adjectivorum:

*áithæ* (gl. acutus) Sg. 108[a]. *buide* (gl. flavus) Sg. 14[a]. *torisse, tarisse, toraisse, taraisse* (fidelis, firmus, securus) Wb. 25[c]. 27[c]. 30[d]. Ml. 27[a]. *sommae* (dives), *domme* (inops) Ml. 36[a]. 36[c]. *cumme* (aequalis, idem) fq. Adjectiva derivata in *-ithe, -the, -te* cum finalem vocalem saepius in *a* mutent in Sg., ex eodem quaedam aliae voces his addi poterunt, e. gr. *derba* (certitudo) 66[b]. *sechta* (gl. mechanice) 33[a].

U terminalis: *áru* (gl. rien) Sg. 96[b]. *muirmóru* (gl. Siren) Sg. 96[b]. *orddu lámae* (gl. pollex) Sg. 68[b]. *cundu* (gl. supparus) Sg. 70[a]. *adirclíu* (gl. cornix; *adarc,* cornu) Sg. 69[a].

## B. Derivatio consonarum simplex vel duplex.

Sunt primum enumerandae formulae monosyllabae consonarum derivantium, et inter eas quae inveniuntur frequentioris usus bisyllabae vel elisa una vocali duarum saltem consonarum. Vocalis syllabae derivantis non solum est correpta, quae interdum decidit, ut consona nuda ad radicem accedat, sed etiam producta esse potest vel diphthongus. Consona derivans ipsa est aut singularis, aut juncta tam secum (derivatio geminata) quam cum alia (derivatio connexa). Tam formulae derivationis connexae, cujus consona prior frequentius est liquida N, spirans S vel tenuis C, rarius R, vix L, quam formulae bisyllabae in hoc conspectu enumerantur secundum consonam posteriorem. Praemitto et hic exempla vetusta gallica, ut sit fundamentum tam hibernicis quam britannicis.

### 1. Derivatio liquidarum.

L singularis derivantis exempla vetusta gallica vel britannica. *a*) Accedentis excussa vocali ad radicem: *Ἐβλάνοι* (pop. Hibern.) Ptol. Sumlocenna (colonia ad Nicrum, in Inscriptt.; cf. Samulocenis leg. Sumulocenis Tab. Peut. et Sumelonius Inscr. Grut. 851, 7). Segla (nom. pr. fem.) Inscr. Murat. 1213, 2. Cuslano sacr. (cf. Cosli, nomen vetust. oppidi Cusel, et Cuses Orell. 484) Inscr. Orell. 1985.

*b*) Accedentis cum vocalibus correptis. AL: Teutalus (Gallus) Sil. Ital. 4, 198. Magalus (rex Bojorum) Liv. 21, 29. *Ταί-*

*ζαλοι*, *Ταιζάλων* (ἄκρον, Britann.; cf. Azali Plin. 3, 25) Ptol. Mantala (Allobrog.) Tab. Peut., Petromantalum (Galliae oppid.; cf. Cata-mantal-edis fil. Caes.?) Tab. Peut. Montalomagensis vicus Gregor. Tur. 7, 47. Cucalonis fil. Inscr. Orell. 4903. EL: Ocelum, Grajoceli Caes. Vindelici Horat. (od. 4, 4). Vindelicus amnis Flor. 3, 2. IL: Sicila (vicus Galliae) Lamprid. Alex. Sever. c. 59. Basilia (cf. Basilus Caes. 6, 29) Ammian. 30, 3. Jopilia Bolland. Sept. 5, 597. Virgilius, Vergilius Martial. Sidon., Vergiliae stellae (cf. p. 14). Carvilius Caes. Vindilius Inscr. Stein. 298. OL: ἄλβολον (pulegium herba Gallis) Dioscor. 3, 30. Anisola (amnis, monast.; cf. Anisus) Boll. Mai. 3, 608. Jun. 3, 355. UL: Meduli Auson. epist. 4. 7. Camulogenus, Taximagulus Caes. Camulus (Mavors) Inscr. Orell. 1977. 1978. *σκούβουλουμ* (strychnus herba Gallis) Dioscor. 4, 71. *Βρίγουλος* (vetustius nomen Araris vel Saugonnae) Plut. ed. Reisk. 10, 729. 730. Dammula Inscr. Murat. 1305, 1. Itulus Grut. 807, 7. 853, 9. Domnulus, Dumnulus Sidon. epist. 4, 25. 9, 13. Venuleius Lamprid. Alex. Sever. c. 68. Benulcia (fem.) Inscript. Murat. 1313, 10.

*c*) Accedentis cum vocalibus productis. ÂL derivantis exempla quaedam forsan quaerenda sunt inter supra dicta in *-al*, formae adjectivi, quae cambrice est *-aul*, *-awl*. Diphthongi in nominibus *Καμβαύλης* ap. Pausan. 10, 19, Sugeulo in Inscr. ap. Orell., si sunt derivata, non composita (cf. hibern. vet. *éola*, *éula*, sapiens, p. 42).

*d*) Derivans LL in nominibus gallicis vel britannicis. ALL: *Οὐέξαλλα* (aestuar. Brit.) Ptol. villa Bonalla, Boll. Mai. 3, 608. monast. Pentallum in pago Rotomag., Mabill. sacc. 2, 478, in quibusdam alternans cum *-ell:* in vico Marsallo, Marsello Trad. wizenburg. n. 215. 230, Concurcallum, Concorcellum ap. Vales. In Italia superiore adhuc Guastalla, Varallo, vix alius quam gallicae originis. Sunt et formulae bisyllabae cum tenuibus vel liquidis aut praecedentibus aut sequentibus: Caracalla ("Aur. Antoninus Bassianus Caracalla, Lugduni genitus, cum e Gallia vestem plurimam devexisset, . . . de nomine hujusce vestis Caracalla cognominatus est") Aurel. Vict. epit. c. 21. Avallocius vicus Greg. Tur. 4, 50. Aballone (loc. Gall.) Itin. Ant. ELL (in femininis praesertim deminutivis, ut videtur): Mosella (cf. Mosa). *Οὔξελλα* (oppid. Brit.) Ptol. Maurella (nom. propr. fem.) Mabill.

dipl. suppl. p. 93. villa Nivella, Boll. Jul. 3, 61. locus qui dicitur Morsella (Belg.; cf. Mursella et Mursa, Pannon. loc. in Itin. Ant.), Mabill. saec. 3. 1, 17. 18. Vincella (super fl. Icaunum, hod. Vincelle) dipl. a. 634, Mabill. dipl. p. 465. silva forestella (p. 93). Plur.: Vercellae Plin. 3, 17. Vipellis, Viscellis (Noric., Pannon.) Tab. Peut. Porro: Uxellodunum Caes. locus Oscellus (in Sequanae insula), Boll. Mai. 6, 803. capellus, capella, capellum (minor capa, tegmentum, gall. hod. *chapeau*, pileus) ap. Cang.; a quo non dissidet Capellatium (vel Palas, nomen regionis, i. e. limitis imperii romani quondam transrhenani) Amm. 18, 2. ILL (deminuens subst. masc. et fem.): regillus (gl. regulus) gl. Isid., frequentissima derivatio nominum propriorum masc. et fem.: Roscillus, Celtillus Caes. Toutillus, Troucillus, Sorillus, Borillus, Capillus, Pistillus in Inscriptt. ap. Grut., Murator. et Orell. Feminina: Fadilla, Procilla (Nemausensis generis) Capitolin. Anton. P. c. 1. Livilla, Drusilla Sueton. Calig. 7. 24. Babilla, Vindilla, Excingilla, Gabrilla etc. in Inscriptt. Non infrequens haec formula etiam in duplici derivatione cum liquidis vel tenuibus: Cavarillus, Abducillus Caes. Otacillus, Otacilla Inscript. Orell. 373. Varicillus, Jovincillus, Carantillus Inscr. Grut. et Murat. Cabillonum Caes. ULL ut praecedens: Marullus Inscript. Orell. 4019. Sabullus Grut. 1003, 1. Titullus Murat. 1501, 7. Catullus (Tricassinus, Vesontinus) Murat. 1068, 7. Orell. 2064. Germullus Grut. 955, 12. Cintullus, Centullus Murat. 1281, 6. Feminina: Marulla Orell. 5060. Magulla Grut. 912, 10. Titulla Murat. 1501, 6; cum alia derivatione: Bellatullus, Belatulla Orell. 287. 4983. Caratullus Grut. 862, 2. In nominibus locorum: Cuculle (prope Juvavum; cf. bardocucullus, Trebell. Poll. Div. Claud. c. 17, cuculli bardaici, Capitolin. Pertin. c. 8) Tab. Peut. *Μέδουλλον* (Raetiae oppid.) Ptol. Praeponderant ut in simplici etiam in geminata derivatione vocales *i* et *u* cum principe *a; e* et *o*, si occurrunt, ab illis prioribus transgressae videri poterunt.

---

Hibernica vetusta exempla concordantia cum hactenus enumeratis.

*a*) Simplex L non intermedia vocali ad radicem accedens:

*dál* (cambr. *datl, datol,* cf. p. 20. 82). In substantivis desinentibus in *-le: túithlae* (gl. gibbus) Sg. 22ᵃ. *tuthle* (gl. gibbus, gl. cancer) Prisc. Cr. 9ᵃ. Wb. 30ᵇ. *saltlae* (gl. calx), *certle* (gl. glomus) Sg. 50ᵃ. 70ᵇ. *sercla* (gl. irritamenta, gulae) Sg. 63ᵃ. *isintuaichli* (gl. in astutia, sapientes) Wb. 8ᵈ. *sotli* (gl. animositates) Wb. 18ᵃ. *icumachtu et miathamli dǽ* (gl. in forma dei, cum esset Christus) Wb. 23ᶜ. In derivatione cumulata *-lid: forcitlid* (praeceptor; e *forcital)* Wb. Fit idem ante terminationes flexionis: *donaib íslib* (gl. ad inferna; adj. *ísel*) Ml. 27ᵇ. *bed adthramli* (gl. ut sitis sine querela et simplices) Wb. 23ᶜ. *sainemli* (peculiares) Wb. 12ᵇ, e derivatione duplici *-amil,* de qua mox infra dicetur.

*b*) Liquida simplex accedens cum vocalibus correptis ad radicem.

AL derivans 1. substantiva masc. et neutr.: *tindnacul* (distributio), *amal*, *samal* (similitudo) Wb. fq. Nom. propr. virorum: *Cathal* Ann. Inisf. ap. O'Con. 2, p. 20. *Tuathal* (= Publius, e *tuath*, populus) Tigern. ap. O'Con. 2, 31. In aliis substantivis, e. gr. *tóxal* (gl. verriculum) Sg. 33ᵇ. *tre foxal* (gl. per metaplasmum) Sg. 201ᵇ. *forcital* (doctrina) Wb. fq. *intinscital* (inceptio) Ml. 15ᵃ, sunt duplices derivationes SAL, TAL. 2. Adjectiva: *huasal* (superus) Cr. 33ᵈ. *uasal* (nobilis) Wb. fq.

EL in substant. masc.: *tuisel* (casus) Sg. fq. *temel* (obscuritas) Wb. 12ᶜ. 21ᵃ. E dativo adj. *ísiul* et *hisul* Cr. 18ᵇ. 33ᵈ licet colligere formam *isel* et *isal* (inferus); britannice idem est *isel,* ut *uchel* (altus), cui tamen respondet hibern. *uasal.*

IL in adject. *cosmil* (similis; pro *cosam-il,* compos. cum *co-*), unde subst. *cosmilius* (similitudo) Wb. Sg. fq.

Ex eadem radice progressa videtur formula bisyllaba -M-L adjectivorum, quae tamen aequalis est omnino derivationi, mutans vel elidens vocales: *sainemail* (praestans) Wb. 3ᶜ. *athramil, mádramil* (paternus, maternus) Wb. 13ᵈ. *ócmil* (gl. tyro; i. e. juvenilis) Sg. 47ᵇ. Accedentibus flexionibus elisio secundae vocalis: *gnímu sainemli* (facta praeclara) Wb. 12ᵇ. *sainemlan* (gl. bellus) Sg. 37ᵇ. *bed adthramli* (gl. sitis simplices sicut filii dei) Wb. 23ᶜ.

Eandem originem, compositionem ergo primitivam, indicat ipse codex Sg.: *sainsamail* (gl. optimas) 50ᵃ. *sainsamail* (gl. potis; = *sainemail,* pl. *sainemli* Wb.) 39ᵇ.

OL et UL alternantes in substantivis: *mebol* (dedecus) Wb.

8ª, *mebul* 1ᵇ. 3ᵇ. *tindnacol* (traditio) Sg. 209ᵇ. *tindnacul* (in his locis nominativus vel accusativus, non dat.) Wb. 9ᵇ. 21ᶜ, quod etiam alternat cum *tindnacal* Wb. Ejusdem formae et radicis est *adnacul* (sepulcrum) Wb. 27ª. Ml. 22ᵇ. Dubium est, an huc etiam pertineant: *sóol, seol* (gl. velum, gl. carbasus) Sg. 14ª. 70ª. *diol* (gl. lodix) Sg. 69ª. *dorochol* (gl. foramen) Sg. 54ª. Praeterea in UL: *saigul cáich* (gl. tempus acceptibile, novi testamenti) Wb. 15ᵈ. *bágul* (colligendum e genit. in loco: *dogabáil báiguil,* ad capiendam praedam) Wb. 25ᵇ. *gabul* (gl. furca, gl. patibulum; cf. med. lat. *gabalus, gabala, gabalum,* crux, patibulum, ap. Cang.) Sg. 45ᵇ. 53ª.

*c*) Cum vocalibus productis eadem vel diphthongis. ÂL frequentior in substant. verbali fem. *gabáal, gabál* (sumere, sumtio, p. 461) Wb. fq. cum suis compositis: *imgabáal* (vitare, vitatio) Wb., *imcabál* Sg. 203ª, *digbál* (ablatio) Sg. 9ª, *etargabál* (gl. intercapedo) Sg. 52ª, *tercbál* (ortus) Cr. 18ᶜ, *indocbál, inducbál* (gloria, splendor) Wb. fq. Cr. AUL conjicienda in adj. *remdedólte, remdedoldae* (gl. antelucanus; cf. p. 40) Sg. 36ª. Ml. 21ᶜ, et forsan etiam quaerenda est diphthongus in *-âl*, si confertur enumeratis exemplis cambr. *cafael.* Hibernica adjectiva derivata in *-ál,* ut cambrica in *-aul, -awl,* mihi non obvia sunt.

*d*) Derivantis LL exempla e codicibus vetustis. ALL: *aball* (gl. malus, arbor; cf. Aballone Itin.) Sg. 61ᵇ. *fugall* (cui adscribit alia manus *fugell,* gl. negotium, adversus alterum; mox dat.: *ófugull,* gl. judicio, contendit) Wb. 9ᶜ. *pupall* (gl. tentorium) Sg. 50ª. *fannall* (gl. hirundo) Sg. 52ᵇ. *connall* (gl. stipulam, colligendo) Sg. 66ᵇ.

ELL: *srogell* (gl. flagrum) Sg. 48ᵇ, genit.: *sainchenelæ srogill* (peculiare genus flagelli) Wb. 17ᵈ.

ILL: *inill* (gl. tutor; si recte lego, est enim dubia scriptura) Sg. 13ª. Nom. pr. *Sinill* Tigern. ap. O'Con. 2, 177; cf. p. 304.

OLL, ULL: *mocóll lín, mocol lín* (gl. subtel; gael. *mogul*) Sg. 63ª. Pr. Cr. 25ᵇ.

---

M derivans gallica. *a.* Singularis accedens sine vocali ad radicem: Ὄγμιος (Gallorum deus; cf. *ogam,* p. 1. 2) Lucian. Trocmi (pop. gall.) Liv. Plin. Acmodae (insulae) Plin.

*b*. Cum vocalibus correptis. AM: Cinnamus (nom. viri) Inscr. Grut. 812, 10. Loutius Clutami fil. Inscr. Orell. 4994. Trigisamo (locus, item fluvii, hod. Treisam, influens in Danubium unus, in Rhenum alter) Tab. Peut., compos. et deriv. Tri-gis-am? Videtur tamen obtinere -S-M duplex derivatio in nomine *Βελίσαμα* (aestuar. Brit.) Ptol. Mincr. Belisamae Inscript. Orell. 1431 (Belisanae Orell. 1969). EM: *πονέμ* (herba artemisia vel serpyllum, rapium Gallis) Diosc. 3, 117. petra quae Artemia dicitur, vir Artemius nomine (cf. hibern. *Artur*, cambr. *Arthur*) Boll. Jul. 1, 53. 114. IM: Bergimus (deus) Inscr. Orell. 1971. 1972. pars agri quod vocatur Sissima, dipl. a. 634 ap. Mabill. p. 465. Post aliam derivationem: Carpusimo Inscript. Murat. 1411, 4. OM: Bergomum (opp. Gall. cisalp.), Vindomum (Brit.) Itin. Vertacomacori (pagus gallicus, compos. Ver-tacomo-cori? cf. Dacoma Inscr. ap. Emele p. 67) Plin. 3, 17. Venaxomodurum (Raet. oppid.) Notit. dignit. UM: Maidumo, dipl. a. 862 ap. Mabill. p. 537. in villa nuncupante Cuchuma (ad Mosell.), Martène 1, 184.

*c*. Cum vocalibus productis vel diphthongis derivantis *m* non exstant exempla.

*d*. Geminatae MM derivantis gallicum item non apparet exemplum. Ejus locum obtinere videri poterit SM: Osismii (pop. gallic.) Strab. Plin. civitas Ecolismensium Libell. de provinc. Rom., Ecolisma (hod. Angoulême) Greg. Tur. 2, 13. 37. nemus cui Molismus nomen est, Vita S. Roberti primi abb. Molism., Boll. Apr. 3, 670. Bellismum castellum, Orderici Vital. histor. eccl. Norm. (Vales. p. 72. 79). *λειούσματα ἢ λεγούσματα. εἶδος καταφράκτου. Γαλάται*, Hesych. ed. Alb. 2, 442. Sed vix dubium, ortam esse hanc e derivatione supra memorata duplici *-s-m*, e. gr. in nomine Belisama ap. Ptol.

---

Hibernica M derivans. *a*) Simplex accedens vocali non intermedia ad radicem terminatam vocali in substantivis masc.: *gnim*, gen. *gnímo* (actus), e verb. *gníu*, facio. In pluribus substantivis terminatis ab *-m* vel *-me* ob flexiones *-man, men* prodeuntes in casibus obliquis (p. 264 sq.) *n* amissa et derivatio ergo *-m-n* duplex statuenda est, e. gr. in his: *bém* (verber), *ainm* (no-

men), *togairm* (invocatio), *menme* (mens) Wb. fq., ad quae forsan pertinent etiam: *sleidm* (gl. sanies) Sg. 218$^b$. *félmae* (gl. sepes) Sg. 50$^b$. *aicmae* (genus) Sg. 34$^b$. Aggressio eadem ad radicem fit accedente in fine flexione vel alia amplius derivatione: *dénmo* gen. a *dénom* (facere) Wb. fq. *dilmin* (licitus) Wb. *sechtmaine* (septimana) Cr. *tairismech* (constans) Wb.

*b*) Simplex cum vocalibus correptis. AM in substantivis diversi generis: *áram*, gen. *áirme*, dat. *árim* (numerus), *fognam*, gen. *fognamo*, dat. *fognom* (servitus) Wb. Sg. Porro: *solam* (gl. solarium) Sg. 53$^a$. *todernam* (gl. supplicium) Sg. 133$^b$. Ml. 27$^c$. *accaldam* (appellatio) Wb. Sg. Cumulata derivatio in subst. *altram* (nutritio) Wb. 28$^d$. Sed et hic *-m* residua est interdum ex *-m-n*: *talam* (terra), gen. *talman*, adj. *talmande*. Opprimitur vocalis radicis in *fognam* (servitus; a *fogniu*, servio). Addenda sunt adj. *airlam*, *irlam* (paratus, promtus; *airle*, voluntas) Wb. fq., adv. *riam* (antea; a praep. *re*, ante) fq.

EM in subst. fem. (p. 259. 260) e verbis (p. 461. 462): *móidem* (laus), *cretem* (fides) Wb. fq. *airégem* (gl. querimonia) Sg. 51$^a$. *tairissem*, *terissem* (positio, status) Sg. 74$^b$. Ml. 34$^c$. In masculinis e substantivis, terminatis ab *-em*, e. gr. *brithem* (judex) Wb. 6$^b$. 8$^d$. 9$^c$, *n* amissa etiam statuenda est, quae apparet scilicet in formis *brithemin* (judices), *brithemnacht* (judicium). Ejusmodi alia: *dálem*, *dalem* (gl. caupo; e subst. *dál*, concio, forum) Sg. 63$^a$. *dúlem* (creator) Wb. 1$^b$. *cairem* (gl. sutor) Sg. 156$^b$. Substantivum tamen abstractum etiam hujus generis (vel neutrius?) e Ml. 34$^a$: *indainsemo* (gl. accusationis; nom. *áinsem* Wb. 4$^b$, cf. *ainsid*, accusativus, Sg.). Derivationes duplices vel acervatae *-amil*, *-emil*, *-amin*, *-emin*, *-amnacht*, *-emnacht* jam memoratae sunt aut infra proferentur.

IM. Substantiva *anim* (animus) Wb. 4$^a$. *senim* (sonitus) Wb. 13$^d$ ob formas casuum obliquorum *anmin*, *senman* ad formulam *-m-n* reduci debent.

OM, UM in frequente subst. verbali *dénom*, *denum* (facere), gen. *dénmo*; in adv. *iarum* (postea, p. 568). Subst. *ciadcholum* (gl. palumbes) Sg. 70$^a$ pars posterior *colum* est e *columb*. Est etiam *-um* in derivatione duplici *-umain*.

Geminata MM in memorato *colum* (= *columb*, *columm*, p.

75) quidem notanda est; primitiva tamen ejusmodi derivans geminatio vix exstitit.

---

N derivans in nominibus gallicis vel britannicis. *a*) Juncta radici sine vocali: Limnus, Dumna (insulae prope Brit.) Plin. 4, 16. Dumnorix Caes., et aucta derivatione: *Δαμνόνιοι* (pop. Brit.) Ptol. Isca Dumnoniorum (opp. Brit.) Itin. Domnotonus, Dumnissus (fluvii) Auson. epist. 5, 15. 31. Mosell. 8. Arebrignus (pagus) Eumen. c. 6.

*b*) Singularis cum vocalibus correptis. AN: Rhodanus, Sequana, Duranius (fluv.) Auson. Sidon. Taranis Lucan. *Γαγγανοί* (pop. Hibern.) Ptol. Rauranum Itin. Ant. Victisirana Inscr. Grut. 700, 6. *σαπάνα* (anagallis herba Gallis) Dioscor. 2, 209. EN: Belenus (deus Gallorum) Auson. prof. 10. Ruteni (pop. Gall.) Caes.* *Βρεμένιον* (oppid. Britann.) Ptol. Cinnenius Inscr. Stein. 537. IN: Mutina Propert. Morini Virg. Ricina (insula ap. Brit.; cf. Rucinates, pop. Vindel.) Plin. Fevina, Bassina Inscr. Grut. 763, 6. Stein. 244. *λάγινον* (veratrum nigrum Gallis) Dioscor. 4, 148. *Ὄλινα* (fluv. Gall. Lugd.), *Δαρινοί, Καρινοί, Ἐρδινοί* (populi Hibern. et Brit.), *Κορίνιον* (opp. Brit.) Ptol. Londinium (siquidem *i* non producenda est, cf. p. 116) Tac. ON apud poëtas correpta: Epona (dea) Juven. Lingonus Martial. Aponus, Axona, Divona, Turones, Santoni, Santonicus, Lingonicus, Pictonicus, Ausonius, Sidonius, Teutonius ap. Claudian., Auson., Sidon., apud quos etiam in derivatione acervata Matrona, Caledonius, Carantonus. Concordat Ptol.: *Σάντονοι, Πίκτονες, Πικτόνων ἄκρον, Τουρονιεῖς, Μόδονος* (fluv. Hibern.), *Κατουρακτόνιον, Δαμνόνιοι, Λεμαννόνιος κόλπος* (Britann.). Ex inscriptionibus ejusmodi: Sirona Stein. 305. Banona Grut. 763, 6. 872, 2. Alpona, Vindona Orell. 321. 2019. Vindonius Stein. 200. Drausonius Grut. 919, 8. UN: *Ἰτούνα* (aestuar. Brit.; cf. *Ἴτυος ποτ. ἐκβ.*, et nom. viri Itulus, p. 728) Ptol.

Insero hic formulam duplicis consonae derivantis -M-N, quamvis ejus exempla sunt haud dubie diversae originis. Sunt enim quaedam, quorum vocalis primitus intercedens inter utram-

* Producunt quidem Rutêni poëtae quidam (p. 16), sed non dubito affirmare brevem *e* ob hibern. vet. *roithinche, roithnech* (p. 18).

que liquidam correpta statuenda est, elisa accedente flexione: Ἰσάμνιον (Hibern. promont.) Ptol. Garumna Caes., * quibus forsan adnumeranda sunt vetusta alia quaedam nomina, e. gr. Vertumnus (cf. Vertisco Caes.?), Tolumnius Propert. 4, 2. 10. Alia autem, in eodem loco vocalem constanter servantia, potius composita cum vetusta voce in munus derivationis transeunte perhibenda sunt, quam proprie derivata, e. gr. Cenomani (Ital. sup.) Liv. Aulerci Cenomani (Gall. pop.; Cenimagni ap. Caes. Brit. pop. num idem nomen = Cenimanni?) Caes. Viromanus Istabili fil. Inscript. Murat. 1766, 1. Ariomanus Iliati fil. (Bojus) Grut. 670, 3. Vetomanis Itin. Peut. Quibus addo nomen apud Gallos primum auditum et haud dubie ortum Germani. **

*c*) Cum vocalibus productis vel diphthongis. ÂN forsan in derivatione mixta IAN nominum Ambiani Caes. Magianus, Cassianus Inscr. Orell. 457. 1986, obvia saepius post alias: Volusianus, Trebellianus, Matronianus ap. script. histor. august. ÊN:

* Cf. "gromnarum opportunitas" Vita S. Bertini abb. belg., Boll. Sept. 2, 602, ubi additur nota: "*gromnae, gronnae*, loca palustria et herbosa". An lat. *gramen* e *garamen*, e rad. *gar*, ut *irritamen* ex *irritare*, germ. *gras* (gramen), *groni* (viridis), e *garas*, *garoni* (cf. sanscr. *hari*, viridis)?

** In vetustis nominibus virorum cambricis et armoricis terminans *man* brevem vocalem ostendit, quae primitiva etiam fuerit in nomine Germani. Hujus novissima interpretatio facta est e subst. brit. *garm* (clamor; cf. Grimmii Hist. linguae germ. p. 787). Sed cum in hoc, ut in hibern. *gairm* (compos. *togairm*, pl. *-men*, p. 266; primitivum brit. *ger*, vox, verbum, p. 99, hibern. vet. *gar* in *togarthid*, vocativus, Sg., atque in *dogair*, *frisgair*, *forgair*, *forcongair*, *forcongur*, p. 440. 441), *m* residua sit ex *-m-n* (p. 732. 733 et infra suis locis), inde derivari poterat nonnisi *germenan*, *germnan*. Simplicior erit interpretatio haec, qua nihil significaverit nomen nisi vicinos. Est enim non solum cambr. *ger* (vicinus, p. 654. 658; e *cer* cum *c* pro *g*, p. 46?), sed etiam hibern. vet. *gair* (de spatio et tempore): *cid cian cid gair* (gl. quanto tempore vivit, homo; i. e. sive longo sive brevi) Wb. 3c. gael. *an gar* (juxta, prope), *gair* (vicinia). Atque si cum adj. *cian* (remotus, p. 21) bene quadrat nomen Cenomani, Cenimagni (Cenomani extremi Gallorum Italiae orientem versus; *o* vel *i* servata ob vocalem antecedentem productam), non aliter quadrabit nomen Germani (cf. Lugdunum pro Lugodunum, Lugidunum, elisa vocali ob vocalem correptam antecedentem) cum *ger*, *gair* contrariae significationis. Nec difficile erit intelligere etiam hoc modo illos Caesaris locos: Condrusos, Eburones, Caeraesos, Paemanos, qui uno nomine Germani appellantur, B. Gall. 2, 4. Segni Condrusique ex gente et numero Germanorum, 6, 32. Populi plures quidem, sed non admodum numerosi ad Arduennam sese communi vocabulo vocabant Germanos i. e. vicinos.

Rutêni Lucan. Sidon. (sed cf. p. 734). ÎN: Ticinus (fluv.) Sil. Ital. Sidon. *Αὐτεινοί* (pop. Hibern.) Ptol. ÔN: Drahonus (fluv.) Auson. Mosell. 365. Verona, Cremona, Bononia apud poëtas (p. 26), *Βονωνία* (oppid. Pannoniae, Galliae et Italiae gallicae) Ptol. Zos., quibuscum concordat *δουκωνέ* (ebulum herba Gallis) ap. Dioscor. 4, 172. Quaeritur, an sit statuenda haec eadem derivatio mixta ÔNI in nominibus personarum: Bojonius (praen. Antonini Pii Nemausensis), Bojonia (ejusdem avia) Capitolin. Anton. P. c. 1. Raconius, Racconius Inscr. Or. 2043. Grut. 851, 7. Voconius Stein. 248. Cesonius, Cissonius (deus) Orell. 1406. 1979. Tammonius Orell. 2013. Sumelonius Grut. 851, 7. Cf. tamen exempla utriusque vocalis correptae supra. Nec certa item mixta derivatio ION: *Οὐασιών* (Gall. oppid.), *Κενιών* (Brit. fluv.) Ptol. Sirione Itin. Ant. Banionis fil. Inscr. Orell. 4903. Frequens in cumulata derivatione nominum locorum in *-ation, -etion, -ition, -antion, -ontion* jam memoratorum. UN: Virunum Itin. Seduni Plin. forsan. AUN: *Ἀλαυνός* (fluv. Britann.), *Ἀλαυνοί* (pop. Nor.) Ptol. Alauna (Gall. septentr.), Alaunio (Alp. marit.) Tab. Peut. Acaunum, Agaunum (in valle Sedunensi; petram, saxum significans) Boll. Febr. 3, 741. Sept. 6, 345. Deabus Icauni Inscr. Orell. 187. Icauna (fluv. Gall., hod. Ionne) dipl. a. 634 ap. Mabill. p. 465. Boll. Jul. 7, 204. Genauni Horat. Plin. Ligaunus, Licaunus (Gallus) Sil. Ital. 4, 206. Velauni Plin. 3, 20. Segovellauni id. 3, 4. Vellaunodunum, Cassivellaunus, Vergasillaunus Caes.

*d*) Geminata. ANN: Lemannus (lacus) Caes. Plin. Ammian. Lausanna Itin. capanna (hod. gall. cabanne) Isidor. Aroanna (= Arvanna?) Fredeg. c. 20. Carvanna (locus) Mabill. saec. 1, 217. Teruanna (oppid. Belg.) Tab. Peut. Verannius (n. viri) Catull. Gobannio (loc. Brit.) Itin. Ant. ENN: Muennâ (loc. Gall.; cf. *Ἀλκιμοεννίς* Ptol.) Itin. Ant. Vienna (ad Rhod.), Ravenna (cf. Ravius fluv. Hibern. Ptol.) Itin. Clavenna (hod. Chiavenna), Clarenna (loc. in reg. Danub. sup.) Tab. Peut. Cevenna, Cebenna (mons) Caes. Mel. Anson. Crebennus (locus) Auson. epist. 12, 14. Arduenna Caes. INN: Aginnum Itin. Anton. Auson. epist. 24. Pausinnus, Pausinna Inscr. helvet. Orell. 5066. Artalbinnum Itin. Ant. Morginnum (Allobrog.) Tab. Peut. in villa Borginno, Boll. Aug. 1, 85. ONN: Sauconna, Saogonna (hod. Saone) Am-

mian. 15, 11. Fredeg. 42. Scarponna (loc. Gall.) Itin. Calonna, Bebronna (fontes) Boll. Jul. 1, 50. 51. Laueonnum, Lauconnense monasterium Boll. Febr. 3, 742. UNN: Vesunna Itin. Ant., Vesunnici Sidon. epist. 8, 11. Vibunna Inscr. Murat. 2073, 1. Andematunnum Itin. Antunnacum Itin. Ant. Ammian., deriv. ex Antunnus, nomine viri, ut censendum est.

*e*) Connexa derivatio RN in vetustis nominibus. ARN: Benarnum (Aquitaniae, num gallicum nomen, an ibericum?) Itin. Ant., Benarna urbs, Benarnum civitas Greg. Tur. 9, 7. 20. ERN: Nivernum (loc. Gall.) Itin. Ugernum (castrum) Gregor. Tur. 8, 30. 9, 7. Tigernum castrum, Tigernense castellum (Arvern.) Greg. Tur. de glor. martyr. 1, 52. 67. His adnumerandum videtur nomen Arverni (cf. Ἀϱούιοι, pop. Gall., Ptol., et Arubinus Inscr. Orell. 1221), cum nusquam inveniatur Areverni, ut Aremorici, Arecomici. URN: Cilurnum (Brit. locus) Notit. dign. Est derivatio haec orta e duplici -R-N, si nomen vetustum Tigurini Caes. idem quod nomen Tigernum. Obstat tamen et connexam potius derivationem docet flexio vocalis ante *rn* in vocibus ejusmodi hibernicis praecedentis, non intercedentis, ut fit in duplici derivatione -M-N.

---

Hibernica N derivans. *a*) Accedens nuda ad radicem: *bán* (gl. exsanguis; i. e. mortuus, e *bá*, unde etiam subst. *báas, bás*, mors) Sg. 67ª. *dán* (donum, ingenium, ars; e *dá*) Wb. Sg. In substantivis et adjectivis, si accedit terminalis *e*: *ruamnae* (gl. lodix) Sg. 69ª. *anaithne* (gl. depositum) Sg. 66ª. *gibbne* (gl. cirrus) Pr. Cr. 63ᵇ. *cétne, ceetne* (primus) fq. Item si flexio accedit nominis vel verbi vel derivatio: *imbresna* (impugnationes; sing. *imbressan*), *imbresnat* (impugnant) Wb. 29ᵇ. 29ᵈ. *múchni* (gl. protervi) Wb. 30ᶜ. *slemna* (gl. levia) Sg. 10ª. *comroircnech* (mendosus) Sg. 6ª. 26ᵇ. *oircnid* (occisor) Sg. *colnide* (carnalis), *bliadnide* (annotinus) Wb. Cr. Porro *essamnu* (firmior) Wb. 23ᵇ ex *essamin*.

*b*) Cum correptis vocalibus. AN in substantivis et adjectivis; e. gr. in subst. fem. *bliadan*, gen. *bliadne* (annus) Cr. Porro: *imbressan* (lis) Wb. 11ᶜ. *trethan* (gl. gurges) Sg. 66ᵇ. In adjectivis: *lethan* (latus) Wb. 16ª. *bat idain* (gl. fidem bonam ostendentes, sint servi; sing. *idan*, fidelis?) Wb. 31ᶜ. *firian* (justus) Wb. fq.

Duplex derivatio -TAN occurrit in voce *toltan* (placitum; subst. *tol*, voluntas) colligenda ex adj. *toltanach* (gl. beneplacitus) Wb. 22[b], et verb. *rotoltanaigestar* (gl. placitum, doctissimo artis grammaticae) Sg. 7[b].

EN in substantivis femininis (p. 259): *ingen* (filia) Wb. Sg. *magen* (locus) Sg. 30[b]. Pr. Cr. 63[a]. Ml. 2[d]. *bairgen* (panis) Wb. Sg. *draigen* (gl. pirus) Sg. 61[b]. De terminatione substantivorum *-iu*, *-u* transeunte in *-en* in declinatione vide supra (p. 267. 268).

IN in substantivis et adjectivis: *matin* (mane) Cr. 33[c]. *mencain* (gl. penus; e *menicc*, frequens?) Sg. 68[b]. *demin* (gl. immunis, a carie servatur; i. e. securus, cf. subst. *demnigud*, *deimnigud*, confirmatio, approbatio) Cr. 34[b]. *dimitin* (gl. immunis) Pr. Cr. 9[b]. Addenda nomina propria virorum vetusta: *Slebinus* (i. e. Montanus; *sliab*, mons), *Bledinus*, *Melinus*, Bolland. Mart. 2, 284. 559.

ON, UN alternantes (ut *-ol*, *-ul*): *homon*, *immomon* (timor) Wb. 6[a]. 8[b]. *homun*, *omun* Wb. 16[a]. 29[d]. Cr. 33[b]. *frithorcon* (offendiculum) Wb. 10[c]. 18[a]. *comthúarcon* (gl. contritio) Wb. 2[b]. *tuarcun* (gl. tribulatio) Wb. 1[c]. *orcun* (occisio) Wb. 4[b]. *comrorcon*, *comrorcun* (error) Wb. 18[d]. 22[a]. *domun* (mundus) Wb. Sg. Differunt genere et flexione: gen. *oircne* (p. 260), *indomuin* Wb. 8[b]. Rarius sunt *-on*, *-un* pro *-an*, *-in*: *firion* (alibi *firian*, justus) Wb. 14[c]. *commattun* (usque ad mane; pro *matin*) Cr. 33[b].

Pertinent huc formulae derivationum duplicium -M-N, -S-N, -T-N.

-M-N vocales intermedias tres *a*, *i*, *u* exhibet, atque praemittit praeter *a*, *e* etiam *i*, *u*, *o*, et modo hae modo illae eliduntur, quando obtinet elisio. Occurrit in substantivis et adjectivis.

Substantiva: *testemin*, *testimin* (statutum, testimonium): *frisgair intesteminse dondib dligedib remeperthib* Sg. 193[b]. *forsintestiminso* Wb. 23[c]. *iartestimin inso* Ml. 19[d]. *amal donuic testimni* (ut sumit testimonia) Wb. 10[c]. *suanemun* (labor, fatigatio), *sollumun* (comessatio, epulae) in his locis codicis Wb.: *súanemuin dodénum inaidchi doreicc arbiad et ǽitach diamuntir precept fridei do icc anman sochuide* (gl. memores estis laboris nostri et fatigationis, 1. Thessal. 2, 9) 24[d]. *dénum suanemun inaidchi precept fridei* (gl. in labore et fatigatione nocte et die operantes) 26[b]. *am. arrograd descad fobairgin isollumun agni sic ni coir descad pectho dobuith isollumun agni .ɪ. xpi.* (gl. pascha nostrum

immolatus est Christus, itaque epulemur non in fermento veteri, sed in azymis, 1. Corinth. 5, 7. 8; i. e. ut vetitum erat fermentum in pane in epulis agni, sic non justum fermentum peccati in epulis agni, i. e. Christi) 9[b]. Colligendum porro *lenomun* (litura) e Sg. 3[b]: *ua lenomnaib* (gl. a lituris). Intermedia *e* assimilatione fortasse ad finalem in *colm̄ene* (gl. nervus) Sg. 221[b].

Sunt hujus derivationis porro substantiva ordinis declinandi posterioris seriei I et II desinentia in *-m, -am, -em, -me,* in quibus *n* decidit, ut comprobat non solum flexio ipsa, sed etiam derivatio cumulata adjectivorum et substantivorum, e. gr. *anmande* (ad animam pertinens; *anme*) Wb. 13[d]. *talmande* (terrestris; *talam*) Wb. 11[a]. *brithemande* (gl. judicialis, suggestus; *brithem,* judex) Ml. 26[c]. *brithemnacht* (pro *-emanacht,* judicium) Wb. 6[b]. 8[d]. Invenitur tamen eadem formula etiam in cumulata derivatione substantivorum diversae flexionis: *bibdamnact* (culpa; *bibdu,* reus, plur. *bibdid*) Wb. 1[d]. *coimdemnacht* (dominium), *comdemnigedar* (dominatur; *coimdiu,* gen. *coimded,* dominus) Ml. 17[b]. *flaithemnas, flaithemnacht, flathemnacht* (gloria; *flaith,* gen. *flatho*) Wb. 25[c]. 26[c]. 30[b]. Sg. 2[a].

Subst. fem. *sechtmaine* (hebdomas) Cr. 32[c] commonefacit formulae vetustae *-man* (p. 735). Cum in communi usu sit hodie quoque gael. *seachduin* (= *-mhuin*) et armor. *sizun,* fueritque corn. *seithum* (= *-umn;* cambrice obtinet *wythnos*, i. e. octo noctes), licet vocem *septimana* (gall. hod. *semaine*) ignotam primitus Latinis, suspicari gallicam.

Adjectiva: *essamin* (constans, firmus) Wb. 16[a]. 23[b]. *tecmaingamin* (gl. fortuitu) Sg. 29[a]. *fulumain* (gl. volubilis) Sg. 61[b]. *isingoithluch fudumain* (gl. in profunda palude) Ml. 33[c]. *fudomain* (gl. altum, mare) Sg. 29[b]. *dílmin, dílmain, dilmain* (licitus) Wb. Sg. fq.

-S-N in substantivis femininis desinentibus in *-isiu, -siu,* gen. *-sen* (ordinis post. seriei II, p. 268), e. gr. *déicsiu* (conspectio; e verb. *décu,* video), gen. *déicsen,* et inde porro derivatis: *indaicsendaid* (gl. causa, adv.) Sg. 74[b]. *aicsenogud, aicsenogod* (causatio) Sg. 209[b]. 215[a]. 216[a]. Praeterea: *am. ailsin* (gl. ut cancer, serpit; gael. *aillse,* cancer, morbus) Wb. 30[b], et -SINE (forsan substantivum obsoletum) e substantivis alia formans abstracta: *cocéilsine* (gl. societas; *céle,* socius) Wb. 19[a]. *dundfaithsini* (gl. prophetiae; *fáith,* propheta), *hofaithsini* Ml. 24[d]. 33[c]. Addo adj.

*cotarsne* (contrarius) Wb. Sg., ex quo porro derivantur *cotarsnid* (oppositus), *cotarsnatu* (oppositio).

-T-N item e substantivis in *-tiu*, *-itiu*, gen. *-ten*: *tuistenach* (genitivus; *tuistiu*, *tuisten*) Sg. 77ᵃ. *caintoimtenach* (bene cogitans; *toimtiu*) Ml. 31ᵇ. *ermitnech* (gl. reverens; *ermitiu*, *airmitiu*, honor) Ml. 32ᵇ. *tursitnech* (gl. irriguus) Sg. 24ᵃ. -TINE: *doaccomol inna cairddine* (gl. ad confirmandam conjunctionem, i. e. amicitiae; = *cairtine*) Sg. 28ᵃ.

*c*) Cum productis vocalibus vel diphthongis. ÂN terminatio deminutivorum (p. 281). ÔN (ex *-aun?*) in subst. adj. *medón* (medium, medius): *armedón* (gl. per medium) Sg. 164ᵃ. *inmedón*, *immedón* (in medio) Sg. 151ᵇ. 157ᵇ, unde adj. *medóndc*, *inmedónach* (p. 28).

*d*) Geminata. ANN: *salann* (gl. sal) Sg. 63ᵃ. 70ᵇ. *cucann* (gl. pistrinum, gl. coquina, gl. culina) Sg. 49ᵇ. 51ᵇ. *crocann* (: *ainm inchrocainn imbí bilis*, gl. fel; i. e. nomen tegminis in quo est bilis; cambr. *crochan*; sed mox infra *crocenn*) Sg. 95ᵃ. Addendum ex *echtar* (extra) *echtrann* (gl. exter) Sg. 39ᵇ, forsan etiam *gigrann*, *giugran* (gl. anser) Sg. 36ᵃ. 64ᵇ.

ENN: *mulenn* (gl. pistrinum) Sg. 49ᵇ. *foilenn* (gl. alcedo) Sg. 93ᵃ. *doinenn* (gl. nubilum) Sg. 49ᵇ. *crocenn* (gl. tergus) Sg. 111ᵇ. Pertinere videtur huc etiam *cuilennbocc*, *culennbocc* (gl. cynyps, ita cod. Sg., Cinyps, Prisc. 7, 8; addit alia manus: cynos g[racc.] hircus la[t.]) Sg. 125ᵃ. Pr. Cr. 48ᵃ. Adj. *coitchenn* (communis), unde subst. *coitchennas* (communio) Sg. fq. Cum *r* accedens in *tóisrenn* (materia) Wb. 9ᵇ.

INN in subst. fem. *-inne*, quae videntur prodiisse e derivatione modo memorata: *fírinne* (justitia) Wb. fq. *dúlchinne*, *dulchinne* (remuneratio) Wb. 3ᵇ. 11ᵃ. 20ᶜ. *athinne*, *aithinne* (gl. torris, gl. fax) Sg. 70ᵃ. Pr. Cr. 48ᵃ. Subst. *colinn* (caro) Wb. 2ᵇ. 3ᵇ, gen. *colno*, est pro *colin*.

ONN, UNN: *fochonn*, *fochunn* (causa, occasio) Wb. 3ᶜ. 11ᶜ. 15ᵈ. 23ᶜ. 26ᵇ, si non compositum.

*e*) Derivationis connexae RN exempla: *lúacharnn* (gl. λαμπάς) Sg. 47ᵃ, gen. *lochairnn* (: *am. inlochairnn ṅaffracdai*, gl. quasi laterna punica) Sg. 24ᵃ. *cilornn* (gl. urceus; cf. Cilurnum, Brit. loc., Notit. dign.) Sg. 49ᵃ. Terminatio *-erne* colligenda est e dativo *diathigerni* (domino suo) Wb. 8ᵈ, pro *tigerniu* e *tigerne*,

ut dat. *duini* (homini, p. 246) est pro *duiniu*. In Annal. IV. magistr. ap. O'Con. 3, 658 *tigerna*, ut hodie *tighearna*, et gael. *tighearn* (dominus), in qua dialecto vocalis *e* finalis abjici solet.

---

R derivans in vetustis nominibus gallicis vel britannicis. 1. Aggressa ad radicem nuda ante flexionem vel derivationem: *Ἔδρον* (*ἔρημος*, Hibern.) Ptol., Edronem (portum) Plin. 3, 16. *Οὐέδρα* (fluv. Brit.) Ptol. Tungri Caes. Gabris (prope Avaricum), Gabromagus (Noric.) Tab. Peut. Gabreta (silva) Strab. Ptol. Sabrina Tac. Matreja (loc. Raet.) Tab. Peut. Matrona Caes. Centrones Caes. Sasranus (cf. *Σεσηρονεύς* Plut.) Inscr. brit. ap. Orell. 2779.

2. Accedens cum vocalibus correptis. AR: Arar Caes. *Οὐάραρ* (aestuar. Brit.) Ptol. Adari fil. (Trevir) Inscr. Stein. 586. Labarus (Gallus) Sil. Ital. 4, 232. Isara (fluv.) Lucan. 1, 393. Oscara (fluv.) Greg. Tur. 2, 32. Nomina fluviorum item Samara, Avara, Autara (hod. Somme, Evre, Eure) colligenda e nominibus vetustis oppidorum adjacentium Samarobriva, Avaricum, Autricum. Namare (Noric.; cf. Namarini, Hispan. celt., Plin. 4, 20) Tab. P. Cavares (pop. Gall.; cf. Cavarinus, Cavarillus Caes.) Mel. Plin. mataris, matara (missile gallicum; cf. p. 97). *Μέταρις* (aestuar. Brit.) Ptol. Leucarum (Brit. loc.) Itin. Ant. *ἰούμβαρουμ* (veratrum nigrum Gallis) Dioscor. 4, 16. ER: Liger, Nicer Auson. Sid. Biber (gen. Biberis, fluv. Sequanam influens) Mab. saec. 3. 2, 110. Boll. Mai. 6, 800. 804. Anger, Angeris (super fluvium Angerem, in ipso Angeris fluvii alveo) Gregor. Tur. Vit. patr. 18, 1. 2. Latera (stagnum, in agro Nemaus.) Plin. 9, 8. Cimberius, Lucterius Caes. *Βολέριον* (promont. Brit.) Ptol. *Βελέριον* (promont.) Diod. 5, 21. *Βοδερία* (aestuar. Brit.) Ptol. villa Vinderia Act. SS. Mabill. saec. 5. 4, 268. Boll. Febr. 3, 692. locus qui Buxerias dicitur (in territ. Tull.) Boll. Febr. 3, 700. Creverias Boll. Febr. 2, 191. IR: Tausiriacum Gregor. Tur. Vit. patr. 18, 1, nomini loci ad Bituriges, supponi potest nomen viri Tausirius (cf. Tausius Tunger, p. 38), et forsan etiam haec terminatio *-iri* modo memoratis in *-eri*. OR: Durocortorum Caes. Jecora fluviolus Boll. Sept. 5, 617. Terminatio *-ori*: *Λεονόριος*, Leonorius (Galatarum dux Asiam minorem occupantium) Strab. Liv. 38, 16. *Κομοντόριος* (Gallor. rex) Polyb. 4, 45. 46, ex

qua porro derivata: Gesoriacum, Cortoriacum Itin. Est et alternatio cum sequenti, e. gr. in Lesora (mons, hod. Lozère) Sidon. carm. 24, 44, Lesura Plinio 11, 42. Lactora, Lactura (loc. Gall. merid.) Itin. Eboracum Itin. UR: Eburones Caes., Eburodunum, Eburomagus Itin. Laburo (deo) Inscr. Orell. 2017. Caburus Caes. Lesura (fluvius influens Mosellam, serius Lisera, Lesera, hod. Lieser) Auson. Mosell. 365. Voturi (Galat. asiat.) Plin. 5, 32.

3. Cum vocalibus productis vel diphthongis. ÂR in derivatione mixta *-âri* nominum virorum: Ducârius (Bojus) Sil. Ital. in fine libr. 5. Ducarius (Insuber eques), Lutarius (dux Galatarum Asiae minoris) Liv. 22, 6. 38, 16. Habet etiam Corippus 2, 125. 184 Baduârius, Belisârius, quae videntur nomina gallicae originis (cf. Belisana Inscr., Belisama Ptol., et nomen viri Remisario in dipl. a. 853 ap. Mabill. dipl. p. 531). Nomina locorum: Sabaria (Pannon.; cf. Sabis, Sabrina) Ptol. Plin. Itin. Vocario (Noric.) Tab. P. Senaparia Gregor. Tur. Vit. patr. 18, 1. Corbaria Fredeg. 109. Malmundarium (monast.), Rabarias, Toscarias, Humolarias (loci) in Act. SS. ap. Mabill. et Boll. Sunt, ut *-âri*, etiam *-ôri*, *-ûri*, si recte adducuntur: *Λεωννώριος* (contra *Λεονόριος* Strab.) Memnon. Heracleot. ap. Phot. p. 720. *Ἀκιχώριος* Pausan. 10, 19. *Ἰσούριον* (oppid. Brit.) Ptol., Isurium Itin. A. Vecturius (i. e. opifex ferrarius; p. 180) Trebell. Poll. trig. tyr. c. 8. Vecturiones (pop. Brit.) Ammian. 27, 8. ÊR in voce patêra ("sic ministros nuncupant Apollinaris mystici") Auson. prof. 4, 11. Diphthongi cum *r* derivantis vix exemplum exstat: Elauris Sid. carm. 5 est Elaver (fluv.) Caes. Casaurus (locus) dipl. a. 873 ap. Mabill. p. 542 alibi dicitur casa aurea.

4. Duplicata R rarius occurrit. ARR: Ambarri Caes., si non compositum Amb-arri, Ambarari (circa Ararim habitantes). ERR: Beterrae (oppid. Gall. merid.) Plin. 3, 4. Climberrum (Gall. merid.) Itin. Ant. URR: Aturrus (fluv., si nomen est gallicum) Auson. Manibus Reburri Inscript. Nemaus. ap. Murat. 973, 12. Orell. 4215.

---

Hibernica R derivans. *a.* Juncta nuda radici ante flexiones vel derivationes: *bélre* (lingua), *lobre* (debilitas) Wb. fq. *digallre* (defectus morbi, sanitas) Wb. 18ª. *inna feuchrae* (gl.

feritatis), *ho feuchrai* (gl. feritate, morum) Ml. 33[c]. 33[d]. *cathrar* (civis, dat. sing. plur.: *do cach cathrur, do chathraraib*, a *cathir*, civitas) Sg. 28[a]. 33[a]. *labrad* (loqui) fq. Junctae liquidae in multiplici derivatione exempla: *altram* (nutritio) Wb. 28[d]. *mesraigthe* (gl. modestus) Sg. 60[b].

*b*) Accedens cum vocalibus correptis. AR in substantivis diversi generis. In neutris (ord. prior. ser. II, p. 249. 250): *galar* (morbus) Wb. 12[b]. Camarac. Ita *sáithar, saíthar*, gen. *sáithir* (labor) Wb. fq. *ilar, hilar* (multitudo, pluralitas, pluralis; dat. *ilur* Sg.) Wb. Sg. fq. *fescar* (vespera; dat. *ond fescur*) Sg. 183[b]. *lestar* (vas) Wb. 4[c]. Sg. 65[b], dat. *illestur* Wb. 22[b]; sed etiam: *do cach cathrur* (omni civi) Sg. 33[a], masc. haud dubie. In femininis (ser. V, p. 259): *briathar* (verbum), *montar, muntar* (familia) Wb. fq.

Addo alia quaedam: *ethar* (gl. stlataria, gl. stlata;) Sg. 35[a]. *làthar, lathar* (tentatio) Wb. 9[d]. 23[b]. 25[c]. *loathar* (gl. pellis) Sg. 67[b]. *scibar* (gl. piperi) Sg. 92[b].

In adjectivis: *dondoscar* (gl. idiotae; praecedit: *donbáith*, i. e. stupido) Wb. 12[d]. *o amlabar* (gl. a muto) Sg. 37[b]. *trebar* (prudens: *fo besad fir trebuir*, secundum morem viri prudentis; cf. *trebaraigim*, gl. sapio, i. e. prudens sum, Sg. 146[b], et subst. *trebaire*) Wb. 29[d].

Vindicanda est linguae hibernicae derivatio *-ari* ut *-ári*, utraque substantivorum generis masculini. Hujus transgressae in *-óir* exempla sequentur mox infra; illa substantiva e substantivis derivans facta est infectione AIRE, IRE: *echaire* (gl. mulio, gl. custos mulorum) Sg. 33[b]. *notire* (notarius) Wb. 27[d]. *rectire* (gl. praepositus gentis; dat. *óndrectairiu*, gl. a villico, Pr. Cr. 62[a]) Wb. 17[d]. *tectire, tecttaire, techtire, techtaire* (dispensator, gubernator) Wb. 8[d]. 14[d]. 15[a]. 24[d]. *scrinire* (gl. arcarius) Wb. 7[c]. *tablaire* (gl. tabellarius) Sg. 35[a]. *tóisechaire* (gl. primas; *tosach*, initium) Sg. 50[a]. *fuirsire* (gl. parasitus), *indfuirsiri* (gl. histrionis) Sg. 49[b]. 103[a]. Inde derivatio duplex *-airecht: tectairecht, techtairecht* (gubernatio) Wb. 10[a]. 13[b]. 15[d]. *imbrecairecht* (gl. in astutia) Wb. 15[b].

Sunt etiam substantiva feminina in *-aire*, sed diversae originis, ex adjectivis scilicet in *-ar: trebaire* (prudentia; adj. *trebar*) Wb. 3[d]. 5[d]. *indoiscairi* (gl. vilitatem; adj. *doscar*) Ml. 25[c]. *trócaire* (misericordia) Wb. 4[c]. 5[c]. 15[b], gen. *inna trocaire* Wb. 23[c].

Videtur, ut *-m-n*, etiam obtinere formula bisyllaba -M-R, e. gr. in his: *lanmair, ithemair* (gl. ventres; i. e. impleti, edaces) Wb. 31[b], e qua etiam subst. *linmaire inna aimsire* (plenitudo temporis) Ml. 28[d]. Sed supponendum erit adj. *már* (magnus), compositum ergo, quamvis sit in his ut derivans. De TAR, quod videtur item derivans in quibusdam, infra in capite de compositione dicetur.

ER in substantivis femininis quibusdam: *aimser* (tempus) fq. *muinter* (alibi *muntar*) Wb. 7[b]. 26[d].

IR in substantivis diversis in genere et flexione: *athir* (pater), *máthir* (mater), *bráthir* (frater) fq. *nathir* (gl. anguis, gl. colubra) Sg. 6[b]. 181[a]. *cathir* (civitas) fq. *ingir* (tristitia, moeror) Wb. 4[b]. 24[a]. Reponenda hic, ut videtur: *cinteir* (gl. calcar; = *cintir?* armor. *kentr*, cf. Centrones Caes.) Sg. 50[a]. *cocuir* (gl. murex; cf. cambr. *coch*, ruber) Sg. 68[b]. *erochuir, aerachair* (gl. crus) Sg. 46[a]. 68[b]. In adject. *feuchuir* (gl. severus) Ml. 24[a].

OR: *ingor* (ancora) Wb. 34[a]. *gabor* (gl. caper) Sg. 37[b].

UR alternans cum praecedente. In substantivis generis neutrius (p. 249): *dechor, dechur* (differentia) Sg. fq. Wb. *accobor, accobur* (cupiditas) Wb. fq. Porro: *lothor* (gl. alveus) Sg. 49[a], *lóthur* (gl. canalis) Cr. 39[c]. *lebor* (liber) Sg. 106[b], *libur* 2[a]. *dubchorcur* (gl. ferrugo; cf. *Κόρκουρα ἡ μέλαινα*, insula Dalmatiae adjacens, ap. Ptol. 2, 15, Corcyra nigra Inscr. Orell. 503) Sg. 52[a]. In adjectivis: *lobor* (infirmus, debilis) Wb. 16[c], *lobur* 2[c]. 4[a]. 6[b]. *trebur*, gen. *trebuir* (prudens) cf. sub AR.

*c)* Cum vocalibus productis vel diphthongis. ÂR: *lunáir* (infra scriptum sub: mensis paschalis, principium) Cr. 37[c], videtur gen. adj. *lunár* vel *lunáir*, lunaris. Fit *-óir* transsumta latina in *-ârius* vel *-âre*: *caindlóir* (gl. onesimum accolitum, additur latine: *non gradus*; i. e. servus, *ἀκόλουθος*, candelarius?) Wb. 31[d]. *itsaini riaglori inso* (gl. aliis utens regularibus, Beda de temp. rat. c. 19) Cr. 32[a]. *altóir* (altâre) Wb. fq. *altóirnat* (gl. arula) Sg. 48[a], ut *umaldóit, omaldoit, homaldóit, humaldóit* (humilitas) Wb. 6[d]. 8[d]. 13[a]. 27[a]. 31[c] cum transsumta derivatione *-dóit* = *-tât*. Ex eadem *-âri* sive etiam ex lat. *-ór* orta ÓIR: *lubgartóir* (gl. olitor) Sg. 92[b]. *lesbóir* (Lesbius: *fer brithe lésboir*, gl. Onesimum acolitum) Wb. 25[d]. *laitnóir* (Latinus) colligendum e Sg. 4[a]. 5[b]: *laitnorib, la laitnori*, ut *preceptóir* (praeceptor) Wb. 13[a]. 18[d]. 25[a], plur. *preceptori* 5[a], et ut alia transsumta latina: *senatóir* (gl. se-

nator) Sg. 50[a]. 54[b]. *dictatóir* (gl. dictator) Sg. 54[b]. Huc pertinere videtur etiam: *foichlorib* (gl. sub curatoribus) Wb. 19[d].

RR derivantis exemplum non occurrit.

## 2. Derivatio spirantium.

Spirantes derivationi inservientes in vetustis nominibus gallicis vel britannicis frequentiores inveniuntur, non solum S, sed etiam J et V, quae jam in vetusta hibernica lingua omnino e medio et fine vocum evanuerunt (p. 60. 66 sq.), et solam *s* etiam in derivatione persistentem reliquerunt. Primum duarum spirantium vocalibus affinium, transeuntium ideo etiam in diphthongos, exempla vetusta proferam, dein dominantis prae ceteris in derivatione spirantis *s*.

J in nominibus gallicis derivatis cum vocalibus *a* et *e* annexa radici invenitur. AJ vel AI in inscriptionibus: Ceaiio (deo) Inscript. britann. Orell. 1981. Bedaio Aug. Orell. 1964. Vicani Altaienses Or. 180. Quibus poterunt addi: Bedaium (loc. Noric.) Tab. Peut. *Ναβαῖος* (fluv. Brit.), *Βούλλαιον* (oppid. Brit.), *Γόβαιον* (ἄκρον, Gall. Lugd.) Ptol. Benaia (nomen mulieris; cf. hibern. *ben*, femina) Greg. Tur. Vit. patr. 15, 3, forsan etiam Pronaea (fluv.) Auson. Mosell. 354.

EJ, EI in nominibus apud scriptores: Numejus, Noreja Caes. *Σεγηια* (aestuar. Britann.), *Τάμεια* (oppid. Brit.) Ptol. Arbeja (Brit.), Veleja (Gall.) Notit. dign. Celeja, Matreja Itin. Apud scriptores hist. Aug. etiam plura gallicam originem prodentia, e. gr. Atejus, Coccejus, Egnatulejus etc. Ex inscriptionibus nomina virorum et feminarum: Maleius Grut. 878, 8. Ateia Grut. 742, 3. Manneia, Loreia Murat. 174, 2. Segeia ibid. 1276, 8. Careia Carei fil. Grut. 428, 9. 468, 6. Verbeia (dea) Orell. 2061. Pompeius Catussa (Sequanus) Orell. 4803; cum multiplici derivatione: Farsuleia Stein. 799. Sidonieia Grut. 736, 2. Nomina locorum recentiora e dipl. Mabill.: Areium, Oleium, Lineium, Moreium, Milleium, Berneium, Areneeium etc. Alteja (fluv.), Corbeja (monast.) Boll.

Cum sint adhuc cambrica et armorica nomina frequentia desinentia in *e*, *ui*, *oe* (= *ê*, p. 113), videri possit huic derivationi subesse primitiva *e* producta soluta in *ei*, *ej*, ut ô interdum in *oa*,

*ou* (p. 27. 38. 39). Sunt etiam in inscriptionibus: Dome (= Domeius?) Stein. 68. Talluppe Stein. 184. Est contra etiam Correus Caes. (p. 725) sine *j*, suntque cambrica in *-ei* non solum vetusta sed etiam hodierna (cf. deriv. brit.), quibus ut aliis *v* subest *j* finalis (p. 148. 150).

V derivans in vetustis nominibus cum omnibus vocalibus, excepta *u*, invenitur. AV: Velavi, Velavii, Litavicus Caes. *Κορναούιοι* (pop. Brit.) Ptol. Juvavum, Ausava, Massava, Nemavia, Vosavia (loc. Noric., Vindelic., Gall.) Tab. P. Laeavo (deo) Inscr. Orell. 2018. Vellavum territorium (hod. le Velay), Vellava urbs Greg. Tur. 4, 47. 10, 25. pagus Berravensis id. 6, 12. Rionava, Ambava Fredeg. c. 42. 106. Apud poëtas vocalis est tam correpta, e. gr.: rhetoris Pictavici, Auson. epigr. 51, quam producta: Sarâvus Auson. Mosell., Timâvus Sidon. Ex Elaver fit Elauris (p. 742); quaeritur, num etiam *-aun*, *-aus* etc. sint ex *-avin*, *-avis*.

EV: Geneva Caes. Lutevani Plin. 3, 4. Luteva, Loteva (Gall. merid.) Tab. P. Sulevis, Suleviabus Inscr. Orell. 2100. 2101. Caleva (Brit. opp.) Itin. Ant., *Καληούα* Ptol.

IV: *Οὐεργιούιος* (*ὠκεανός*; cf. p. 13. 14) Ptol. Suliviae Idennicae Minervae Inscr. Nemaus. Orell. 2051. Dexsiva, Dexsivia Inscr. Orell. 1988. Bacivum villa Fredeg. c. 96.

OV: Vinovia, Durocornovium (Brit.) Itin. Ant. *Οὐιννοούιον* (opp. Brit.), *Σελγοοῦαι* (pop. Brit.) Ptol. Gergovia, Lexovii Caes. Luxovio Inscr. Orell. 2024. Luxovium (monast., hod. Luxeuil ad Vosag.) Fredeg. et Act. SS. Luxoviensis episcopus Aetherius (hod. Lisieux in Normann.) Greg. Tur. 6, 36.

Ut *-au* et *-iu* locum obtinent derivationum *-av*, *-iv* cum terminationibus in cambricis *litau* (= Letavia), *lisiu* (= lixivium; cf. p. 150), sunt etiam obviae in pluribus nominibus locorum, pagorum Galliae in chartis vel chronicis medii aevi.

AU: Calau, Bisau Polypt. Irmin. p. 79. 133. 146. Peciau ibid. p. 128. Significans regionem e nomine fluvii in *-a*: in pago Tellau juxta fluvios Tella et Warinna, Boll. Apr. 2, 217. in pago Tellau juxta fluvios Tellas et Warinna, Mabill. saec. 3. 2, 464. D'Ach. 2, 272. in pago Tellao, Tellau, dipl. a. 709. 751, Mabill. p. 482. 490. in pago Vimnau super fluvio Vimina, D'Ach. 2, 275. in pago Vimnau, dipl. a. 775, Mabill. p. 498. in pago Witmau,

Pertz. 1, 520. Apud Gregor. Turon.: Berrao vicus 10, 31. 6, sed accedente terminatione: Berravensis pagus 6, 12.

IU: Basiu (= Bacivum) Mabill. dipl. p. 250, Bacio, a. 716, Mabill. p. 485. Sithiu, Sitdiu (monasterium) ap. Pertz. et in chartul. Sithivensi, ed. Guérard. Uualliu, dipl. a. 798, Mabill. p. 503. missi in Tellau, Vitnau, Pontiu, Miraei opp. p. 340. de pago Pontiu, Mabill. dipl. p. 393. 520. Madriu, dipl. a. 775, Mabill. p. 498. Mairiu, a. 832, Mabill. 520. 536. Addo vocem *silviu* (acsi latine diceretur *silvivium*, germ. streu, quod substernitur pecori a silva collectum?) e diplom. a. 917: de moneta et molendinis et cambis de pontis quoque censubus et de silvis quod etiam *rustice dicitur silviu* et quaeque pertinent ad supra dictam villam etc., et e dipl. a. 919: nonam partem in annona, feno, segalibus et de hoc quod *rustice dicitur silviu* nec non etiam de hostilitio nostro, Mabill. dipl. p. 562. 563. Accedente terminatione sunt formae ut supra: in Bacivo, dipl. a. 716, Mabill. p. 485. comes Pontivensis, dipl. a. 1066 ap. Mabill. p. 586. in pagum Pontivum, de pago Pontivo, Boll. April. 1, 25. Jul. 5, 287.

---

S gallica derivans. *a*) Singularis ad radicem accedens ante flexionem vel alias derivationes: Οὐόλσας (sinus Brit.; = Volusa?) Ptol. Belsa (patria quae Belsa dicitur; vulgo la Bausse, regio Carnutum, cf. Belisia sub IS) Boll. Febr. 3, 693. Belsinum (Gall. merid.) Itin. Ant. Belsonancum (in silva Arduenn.) Gregor. Tur. 8, 21. Deusa (fem.) Inscr. Grut. 838, 14. Deusi fil. Grut. 807, 6. Deusone (in regione Francor., hod. Deutz; = Divisus, Divisa, Diviso) Cassiod. chron. ap. Roncall. 2, 222. camsila, camsilus, camsellus e subst. camisa, camisia ap. Cang.

*b*) Cum vocalibus correptis. AS: Betasi, Betasii (pop. belg.) Tac. Plin. Carcasum (Volcar. Tectosag.) Plin. Corasus (nom. viri) Inscr. Murat. 1319, 1. Audasius Inscr. Murat. 1585, 4. Frontasia Frontonis fil. Inscr. Grut. 741, 4. Mercasia (nom. fem.) Murat. 1353, 4. locus qui prisco vocabulo propter geminum lacunar gemellus Mercasius nuncupabatur, Boll. Aug. 6, 582. Ocrasia (nom. fem., cf. Ocresiae captivae nomen, matris Servii Tullii, ap. Aurel. Vict., et montis alpini Ocra ap. Ptol.) Murat. 1424, 10. ES: Nemesa (fluv. in Mosellam influens) Auson. Mosell.

Tamesis (fluv.), Alesia Caes. Novesium (al. Nivisium) Tab. P. IS: Civismarus Liv. Atismara Inscript. Orell. 259. Cartismandua Tac. Ratisbona in libris medii aevi. Aliso (castellum) Veget., cum suis derivatis acervatis Alisontia Auson., Alisincum Itin. Ant. Anisus (fluv. Noric.) in chronicis, Anisola (amnis) Boll. Jun. 3, 355, Anisiacus (villa) Boll. Oct. 1, 162. Saliso, Diviso (nn. locor.) Itin. Amm. *Παρίσοι* (pop. Brit.) Ptol., Parisii (pop. Gall.) Caes. Albisia (fem.) Inscr. Stein. 301. Belisia, Bilisia (loc. Belg.) Boll. Jul. 3, 92. Sept. 5, 596. 610. Carisius (nom. figuli) in vas. figl. Cinisius mons (mons Cenisius, Cinisus ap. Pertz., Mont Cenis; cf. mons qui Albis vocatur, Neug. 1, 5, nec non Sentis nomen item montis) Fredeg. c. 121. OS num sit in nomine Bonosus, de quo sub ÔS, dubium est; interdum alternat cum sequente. US: Urusa (loc. Vindel.) Tab. P. Epuso (Belg. prim., Eposium castrum Gregor. Tur. 8, 15, in Act. SS. Evusium, Ivosium, hod. Ivois, Ipsch Trevir.) Notit. dign. Salusa (fons) Mel. Arcusa (fem.) Inscr. Murat. 1295, 3. Orusius, Annusius Inscriptt. Orell. 457. 1966. Varusius Stein. 790. Bergusium Tab. P. Sigusium Greg. Tur. 4, 45. Segusio, Segusione, Segusiani Plin. Tab. P. Catusiacum Itin. Ant. In his *u* brevem putare licet; est enim Volusi Catullo 36 et Juvenali 15, 1 e nom. Volusius, unde Volusianus, Volusenus, frequens nomen (adj. hibern. vet. *folus, follus,* apertus, clarus).

*c*) Cum vocalibus productis vel diphthongis. In nominum modo memoratorum nonnullis putari poterit vocalis producta, e. gr. derivationis *-as,* ob vocem omàsum obviam apud Horatium in epist. 1, 15. 34, gallicam secundum Philoxeni glossam, et forsan in nominibus Tamesa, quod Ptolemaeo corrupte quodammodo est *᾿Ιάμησα*, vel Bonosus Vopisc. Eutrop., quod Pacanio metaphrastae Eutropii est *Βόνωσος* (cf. *Βονωνία*). Apud poëtas porro productae derivationes, ÎS: Talisius Auson. Parent. 8. 20. ÔS: Tolosa Auson. prof. 16. 17. ÛS: Padusa (fossa e Pado) Virgil. Aen. 11, 457. Claudian. epithal. Pall. 109. Attusia Auson. Parent. 21. Diphthongi cum *s* derivante obviae, AUS: Nemausum (Gall. oppid.; cf. Nemavia, loc. Vindel. Itin.) Mel. Plin. Pennausus (n. viri) Inscr. Grut. 736, 2. Arausio (Gall. oppid.) Mel. Plin. Carausius (Menapiae civis) Aurel. Vict. de Caes. 19. "monasteriolo in pago stampinse noncobante Lemauso" (hod. Li-

mours) dipl. a. 703, Mabill. dipl. p. 480. EUS: Celeusum (loc. Vindel.; cf. Celeja) Tab. P.

*d*) Derivans SS. ASS: Salassi (pop. gallicus Ital. sup.) Liv. *Ἰούρασσος* (mons) rectius dicitur Ptolemaeo, quam Jura Caes., cum etiam legatur in Inscript. helvet. ap. Stein. 536: TRANS-IVRASSI. VALL. ROM. INVIA. ESS: Lucressa Lucressis fil. Inscript. Murat. 1170, 7. Revessione Tab. P. ISS: Dumnissus (fluv.) Auson. Mosell. Autissiodurum (Gall. oppid.), Vindonissa (Helvet. oppid.), siquidem haec non sunt composita. USS: Verulae Colussae Inscr. Orell. 285. Pompeius Catussa civis Sequanus Inscr. Orell. 4803. Ianussius (n. viri) Inscr. Or. 4468.

---

X gallica derivans in quibusdam saltem exemplis apparet: Bonoxus Inscr. vas. figl. ap. Stein. Cod. inscr. rom. Danub. et Rheni 207, quod nomen alibi est Bonosus. Senicco Senixonis fil. Inscript. Murat. 1402, 5. Camulixus Inscript. ap. Emele p. 76.

---

Hibernica S derivans. *a*) Singularis annexa radici: *gnás, gnús* (mos, consuetudo; cf. p. 31). Frequenter accedit elisa vocali *i* e derivationibus, e. gr. *-ise, -isiu, -isine, -isech: caimmse* (gl. cambises, cui adscribitur a glossatore inter textum: *proprium no. regis,* in margine autem: *l. no. uestis caimmse;* est scilicet vox jam ab Hieronymo usurpata, sed sine *b*, *camisia,* gallicae procul dubio originis, etiam cambr. *camse* Mab. 2, 218) Sg. 23[b]. *somailse* (gl. dulcedo) Sg. 52[a]. *déicsiu* (conspectus), *imdéicsiu* (circumspectio) Wb. 22[c]. 25[a]. *cocéilsine* (gl. societas) Wb. 19[a]. *miscsech* (gl. exosus; e *miscuis* Wb.) Ml. 28[a]. Fit idem secundum regulas elisionis (p. 34) accedentibus flexionibus, e. gr. in gen. sing.: *intoimseo* (gl. ponderis; nom. *tomus*) M. 35[c]. *inchoitchennsa* (communitatis; nom. *coitchennas*) Sg 203[a]. *innriccso* (dignitatis; nom. *inriccus*) Sg. 59[b], in plur.: *comaicsi* (gl. vicinae; sing. *comacus*) Ml. 26[a]. *dinaib doirsib* (gl. de portis; sing. *dorus*) Ml. 27[b]. Quando vocalis ob positionem manere debet, spirans propter statum durum servatum (p. 61) dupliciter scribi solet, ut patebit e mox sequentibus exemplis *londassa, testassa* e *londas, testas, immarmussa* ex *immarmus*.

*b*) Accedens cum vocalibus correptis. AS in substantivis generis masculini: *heulas* (peritia), *aneulas* (inscientia; adj. *eula*) Sg. 209ª. Cr. 37ᵈ. *londas* (gl. indignatio) Ml. 29ª, gen. *indlondassa* (gl. indignationis; adj. *lond* Wb.) Ml. 20ᵇ. *testas* (testimonium) Wb. fq., gen. *testassa* Wb. 15ª. 16ª. 24ᶜ. *indas* (talis status), *cindas* (qualis status? cf. p. 362. 363) Wb. 6ᵇ. 7ᵈ. *comadas* (commodum, commoditas) Wb. 21ª. *añgutass* (gl. vim suam servantes, vocales) Sg. 40ᵇ. *remthcchtas* (praepositio), *tairmthechtas* (transgressio) Sg. 215ª. 220ª. Peregrina: *ethemlagas* (etymologia) Sg. 27ᵇ. *adaltras* (adulterium) Wb. 3ᶜ. 9ᵈ. Derivans substantiva ex aliis vel ex adjectivis comitatur varias alias derivationes, e. gr. in his: *muntaras* (communio; *muntar*, familia) Wb. 16ª. *coitchenas*, *coitchennas* (communitas; adj. *coitchen*, *-enn*) Sg. 203ª. 208ᵇ. *lánamnas*, *lanamnas* (conjugium) Wb. 9ᵈ. 10ª. *flaithemnas* (gloria) Wb. 25ᶜ. *airechas* (principatus; adj. *aire*, *airech*, gl. primas, Sg. 50ª) Wb. 1ᵇ. 3ᵈ. Sg. 174ª, cujus item formationis videntur *curchas* (gl. arundo) Sg. 52ᵇ et *senchas*, gen. *senchasso* (lex) Wb. 20ª, plur. *senchassa*, *senchaissi* (statuta vetusta, antiquitates; e *senechas*, *senachas?*) Wb. 28ᶜ. 31ᵇ, dat. *senchassib*, *senchassaib* Wb. 30ᵈ. 31ᵇ.

ES ut praecedens in subst., e. gr. *anamchairtes* (doctrina), e quo genit. in Wb. 12ᵇ: *óis anamchairtessa* (gl. doctores; i. e. aetas doctrinae, qui docent, p. 370). Forma item comparanda subst. *senchas* obvia in Sg. 37ᵇ: *ainches* (gl. fiscina; in marg.: *fiscina. babtyzerium*). Subst. *coibnes* (affinitas) colligendum ex adj. *coibnesta* (affinis) Sg. 11ᵇ. 159ª, flexionis internae, gen. *inchoibnis* et dat. *diachoibnius* Sg. 28ª, quaeritur, annon sit compositum; item adj. *díles* (proprius, fidelis; e subst. *les*, utilitas?), gen. *dílis* Sg. fq.

IS: *gnúis*, *gnuis* (facies) Wb. 12ᵇ. Sg. 208ᵇ, plur. acc. *inna gnuissi* (gl. ora) Ml. 16ᶜ. *inis* (insula) Sg. *richis* (gl. carbo), *richisán* (gl. carbunculus) Sg. 47ᵇ. Sunt etiam subst. et adj. in *-ise*: *semise* (gl. attenuatio) Ml. 22ᵈ. *tánise* (secundus; cf. p. 316). Exempla desinentis *-nise*, *-nisse*, quod videri possit formula derivans, videsis inter nomina composita.

OS: *lámos* (manulea, cambr. *llewys*) colligendum ex adj. *lámostae* (gl. manuleatus; a *lám*, manus) Sg. 60ª. *eross* (gl. puppis) Sg. 105ª.

US in substantivis ut supra *-as, -es: inrucus, inruccus* (dignitas, facultas; adj. *inricc*, dignus, Wb. 7[b]) Wb. 29[a]. Sg. 59[b], gen. *innriccso* Sg. 59[b]. *tomus, intomus* (gl. mensura), *inmorthomus* (gl. pondus) Ml. 26[b]. 33[c], gen. *intoimseo* (gl. ponderis) Ml. 35[c]. *intimmarmus* (peccatum, peccatio) Wb. 3[c], gen. *immarmussa* 29[a]. *comarbus* (cohereditas) Wb. 4[c]. 9[a]. *inderbus* (incertitudo) Sg. 66[b]. *indtairdircus* (gl. claritudo) Sg. 2[a]. *éicndarcus* (absentia) Wb. 19[d]. *cúbus, cubus, cocubus* (conscientia) Wb. 1[d]. 4[b]. 20[c]. 31[c]. *ammus* (tentatio) Wb. 2[c]. *cutrummus* (similitudo) Wb. 17[b]. 17[c]. *écsamlus* (diversitas) Wb. 13[b]. Sg. 211[a]. Est etiam IUS: *inbindius* (sonoritas, euphonia) Sg. 5[a], gen. *bindiusa* 23[a]. *cosmilius, cosmulius, cosmuilius* (similitudo) Wb. Sg. fq. In Sg. 67[a]: *indhuinnius ardd* (gl. alta fraxinus; cf. cambr. *onn, onnen*), sed cum articulo feminino.

Porro in adjectivis: *accus* (vicinus) Wb. 23[d]. *ocus* (vicinus; opponitur *cían*, remotus) Pr. Cr. 59[b]. *comocus* (cognatus, affinis) Sg. 6[a]. *follus* (apertus, clarus) Wb. fq., pl. *foilsi* Wb. 29[a], porro *foilsigur* etc.

*c*) Cum vocalibus longis vel diphthongis. ÓS tantum occurrit in adj. *cianós* in Wb. 7[a]: *iscianós accobor lemm farrichtu* (gl. ulterius locum non habens in his regionibus cupio venire ad vos; i. e. est dudum voluntas mihi veniendi ad vos), respondens vetustae gallicae *-aus*, et orta ex ea, ut videtur (p. 40).

*d*) Duplicatae derivantis exemplum certum non apparet.

### 3. Derivatio mediarum.

B gallica derivans in vetustis nominibus. *a*) Annexa ad radicem sine vocali non occurrit ob rariorem mediarum derivationem.

*b*) Solius accedentis cum vocalibus correptis exstant exempla. AB: Genabum (Gall. oppid.) Caes. Arabus (nomen viri) in Inscriptt.: Indutus Arabus Grut. 687, 11. L. Marullus L. Marulli Arabi fil. Orell. 4019. Deo Intarabo Inscr. Orell. 2015. Arabo, Arrabo, Arrabone (fluv. et loc. Pannon.; cf. cambr. *araf*, mitis, p. 14, not.) Itin. In duplice derivatione: Aballaba (loc. Brit.; cf. Aballone Itin.) Not. dign. Ovilabis (opp. Norici, hod. Wels; an conferendum Obilonna, Allobrog., in Tab. P., et his quoque Aballo loci nomen, et hibern. vet. *aball*, malus?) Itin. EB deri-

vantis nescio exemplum. IB: *Οὐολίβα* (oppid. Damnon. Brit.) Ptol. OB: *Αὔσοβα*, *Τοίσοβις*, *Τουέροβις* (fluvii Brit.), *Ὄροβις* (fluv. Gall. Narbon.) Ptol., Orobii (pop. alpinus; cf. Ausava, loc. Gall., in Tab. P. et nomen Arabus?) Plin. 3, 17. Cum *n* derivante: Abnoba (mons) Avien. Plin. Tac. *Ἄβνοβα*, *Ἀβνοβαῖα ὄρη* Ptol. UB: Gelduba (castellum Rheno impositum) Plin. 19, 5. Tacit. Itin. Ant. Cum sequente *i*: Esubii Caes., Esubiani Plin. Danubius, Mandubii Caes. Vidubia (ad Arar.) Tab. P. *οὐσουβίμ* (herba lactago, lauriola Gallis; accus. ab usubis?) Dioscor. 4, 147. *Οὐερουβίουμ* (*ἄκρον*, i. e. Verubium, e fonte latino, Brit. promont.) Ptol.

*c*) Non inveniuntur alia exempla derivantis B, e. gr. nec cum vocalibus productis vel diphthongis, nec geminatae nec junctae.

---

Hibernicae B derivantis exempla sunt aeque rara, immo rariora. Accedentis ad radicem non intermedia vocali: *fedb* (vidua) Wb. 28[d], e *fedub*? Existimari poterit eodem modo et in aliis aggressa ad praecedentem consonam radicalem, e. gr. in adj. *marb* (mortuus; rad. *mar*, *mor*), indeque pro *Morimarusa* hoc est mortuum mare, Plin. 4, 13, legi *Morimaruba*. Expulsae vocalis a sequente terminatione exemplum: *claidbene* (gl. ensiculus) Sg. 49[b], e *claideb*.

Cum vocali correpta derivantis obvia mihi est sola formula EB: *indeb* (commodum, utilitas) Wb. 24[a]. 28[c]. 29[b]. 30[a]. 31[b]. *indeb* (gl. stips) Sg. 70[a]. *claideb* (gladius) Wb. 6[a]. 22[d]. Et ea quoque obliterata est a recentiore lingua, hibernica et gaelica, cum scribatur modo hibern. *inneamh* (utilitas), hibern. gael. *claidheamh* (gladius).

Junctae in derivatione mediae formula UMB in *ciadcholum* (gl. palumbes) Sg. 70[a], cum *colum* sit pro *columb* (p. 75).

---

.D gallica derivans. *a*) Accedentis ad radicem expulsa vocali exemplum est nomen Abducillus Caes., si scilicet formatione auctum ex Abudius Tac., cujus originem gallicam comprobat nomen loci Abudiacum.

*b*) Praemittens vocales correptas. AD: Orcades Claudian. IV consol. Honor. 32. Ὄρκαδες (νῆσοι), Ὠταδινοί (pop. Brit.) Ptol. ED: esseda Virgil. Propert. (p. 11), essedum Caes. Taruessedum (locus circa lacum Comensem) Tab. P., Manduessedum (locus Brit.) Itin. Ant. Voreda (loc. Brit.) Itin. Ant. Tenedon (circa Rhen. superior.) Tab. P. Secunda Sembedonis fil. Inscript. Orell. 204. ID: Druidae Lucan. 1, 451. Auson. profess. 4. 10. Ravidus (cf. Ravenna) Catull. 40. Sabidi (Sabidius, nom. viri; cf. Sabis fl. et cambr. *sefyll* = *sab-ill*, stare) Martial. 1, 33. Epidius Sueton. gramm. 5. Ἐπίδιον (ἄκρον, Brit.) Ptol. Trevidon Sidon. carm. 24. OD: Losodica (circa Danub. superior.) Tab. P. Losodienses Act. SS. Mabill. saec. 3. 1, 686. in loco Sarodo, dipl. a. 766, Mabill. p. 495. UD: Abudius (nom. viri) Tac. Ann. 6, 30. Abudiacum (Raet. loc.) Tab. P. Haebudae (insulae) Plin. Ἔβουδα (duae insulae ejus nominis, unde etiam ceterae circumjacentes Ἔβουδαι νῆσοι) Ptol.

*c*) Vocales productas an praemiserit *d* derivans, dubitare licet. Est quidem *e* producta apud poëtas in nomine Caledonii, sed etiam in Aremorici, in quo *e* vel *i* nonnisi correpta obtinere potest, apud eosdem, qui inter vocales correptas nimium multas unam produxerunt (cf. p. 4, not.). Nec fides semper habenda est Ptolemaei scriptionibus, cui item quidem est Καληδόνιος δρυμός, sed etiam Οὐῆκτις, Νεμῆται, Δημῆται contra regulas sonorum (p. 100). Sunt autem exempla quaedam derivationis cum diphthongo AUD: Bagaudae (praedatores) apud plures scriptores veteres: Eutrop. Aurel. Vict. Eumen. Salvian. Zosim.* Sapaudia (recentius Savoia) Ammian. 15, 11. Notit. dign. Ennodii Vit. S. Epiphanii, Boll. Jan. 2, 375. Sapaudus, Sabaudus (nom. viri) Sidon. epist. 5, 10. Gregor. Tur. 4, 30. avis gallico vocabulo alauda Plin., Olloudius Inscript. (= -audius, p. 38). Referenda huc etiam videntur nomina: Apaudulus (viri) Amm. 28, 1. Fons Bleaudi

* Aurel. Vict. de Caes. 39: excita manus agrestium ac latronum, quos *Bagaudas* incolae vocant. Eumen. in panegyr. vet. 3, 4: latrocinium *Bagaudicae* rebellionis. Salvianus de gubernat. dei lib. 5, p. 159 ed. Pithoei: imputamus nomen, quod ipsi fecimus, et vocamus rebelles, vocamus perditos, quos esse compulimus criminosos. Quibus enim aliis rebus *Bagaudae* facti sunt, nisi iniquitatibus nostris? Cf. in Wb. 25[b]: *am. dotéit side dogabáil báiguil*. . . (gl. sicut fur in nocte; i. e. ut venit hic ad capiendâm praedam, cum etc.), ubi *báiguil*, si est e *bágul*, referri poterit ad radicem *bág* (p. 20).

(Fontainebleau) dipl. a. 1186, Mabill. dipl. p. 603. "cum illa alpe Cassauda", circa a. 805, Mabill. p. 509.

*d*) Derivationis connexae ND exempla: Ragandone (Pannon.) Tab. P. Quoranda (fluv.) Boll. Aug. 4, 779. *Βουουίνδα* (i. e. Buvinda, fluv. Hibern. merid.: flumen quod *Boinn* nominatur, Boll. Mart. 3, 271, cf. p. 67), *Κοριόνδοι* (pop. Hibern.) Ptol. Et RD: Picardus (figuli nom.) Inscript. Stein. 947. Laudardiaca villa, dipl. a. 660, Mabill. dipl. p. 606. villa Leverda, Act. SS. Mabill. saec. 6. 1, 599. Bacurdus (deus) Inscript. Colon. Orell. 1963. Cacurda (nom. fem.) Grut. 838, 14. Lapurdum (locus) Gregor. Tur. 9, 20, siquidem recte hunc locum obtinent.

---

Hibernica D derivans. *a*) Annexa ad radicem excussa vocali a sequente derivatione vel flexione: *ibdach* Incant. Sg. *ipthach* (gl. maledicus) Wb. 9[b]. *aipthi* (gl. veneficia) Wb. 20[b], quibus eadem vox subesse videtur, quae est in vetustis Abudius, Abudiacum (p. 73. 74).

*b*) Accedentis cum vocalibus correptis exstant formulae AD, ID, UD: *déad*, *diad* (finis; cambr. *diwedd*) Wb. Sg. *druid*, *druith* (Druida, Druidae) Wb. 26[a]. 30[c]. *crabud* (religio, devotio; cambr. *crefydd*), gen. *crabaith* (= *crabid*) Wb. 20[b]. 33[c]. Ob commixtam scriptionem *d* et *th* (= *d*, *t* infectis, p. 72. 73. 82) difficilis est distinctio derivantis *d* in vocibus codicum veterum. Addo nomina propria quaedam e chronicis vel Actis SS.: *Colgadh*, *Loscadh* Ann. Tigern. ap. O'Con. 2, 160. 194. *Colladius* Boll. Mart. 2, 567. *Lugadius* ibid. 559. *Lugidius* episcopus Boll. Mai. 2, 581. *Lugith*, *Lugidius*, *Lugith Maccan* Boll. Aug. 1, 342. 343. 344. *Eochaidh Fionn* ("Equitius candidus", quod esset in vetusta scriptione *Echid find;* cf. *óenechaid*, gl. eques, Sg. 55[b], = nom. vet. *Epidius*) Boll. Jul. 5, 593. *Crichidh*, *Crichidius* Boll. Mart. 1, 398. Quaeritur, annon huc pertineant derivativa masculina infra (sub IT) sequentia, e. gr. in *-id* (cf. cambrica in *-ydd*), fortasse etiam in *-thid*, quamvis non sequantur declinationem substantivi *druid*. Itemque annon neutra in *-ad*, *-ed* (prior. ord. ser. II, p. 249), ut *uathad*, *uathath* (singularis, singularitas; cf. nomen populi brit. *Ὠταδινοί* ap. Ptol.) Wb. Sg. *dliged* (lex, regula) Wb. Sg.

Accensendae sunt huic derivationi substantiva posterioris declinandi ordinis et seriei quartae, quae derivantem *d* in casibus obliquis servant, in nominativo autem, excussa eadem, in vocales *-e, -i, -u, -iu* desinere solent (p. 271). Inde formulis jam enumeratis amplius addenda est ED, quae jam adest in vetusto nomine gallico *Tenedon*, et adhuc exstat in substantivis dupliciter derivatis *óigedacht* (hospitium), *filedacht* (poësis).

*c*) Derivantis *d* cum vocalibus productis vel diphthongis non apparet exemplum hibernicum.

*d*) Derivatio connexa ND adhuc in subst. *talland* (talentum, facultas; gael. *tàlann*): *arafogna talland cáich uanni dialailiu* (inserviat facultas cujusvis e nobis alii) Wb. 12ª. *arni tacair lasuide móidmiche do neuch innachthallond* (gl. quod loquor non loquor secundum deum, 2. Cor. 11, 17; i. e. nam non decet apud hunc gloriari aliquem de aliqua facultate) Wb. 17ᶜ, nec non in subst. et verb. *scríbend* (scribere, scriptura) Wb. Sg. Cr., ex quo compos. *athscríbend* (gl. rescriptum) Cr. 40ª, *incomscríbńdaith* (gl. syngraphum) Sg. 24ª, cujus *-nd* alternat interdum cum *-nt*, atque in *legend* (legere) Wb. Sg. (cf. p. 462). Porro: *ógdílgend* (gl. internecio) Sg. 52ª. In NN secundum regulam transiit in nomine fluvii Hiberniae *Bóinne*, e vetustiore *Bovinda* (p. 67. 74). Nomen insulae ipsius *Erend, Erenn* non derivatum sed compositum esse jam demonstratum est (p. 74, not.).

---

G gallica derivans rarior est ceteris mediis. AG in nominibus propriis virorum: Adbógius Coinagi fil. (Petrucorius) Inscr Stein. 440. mem. Nertagi Avin. Grut. 700, 3. Bellatullus Birragonis fil. Grut. 763, 6, quibus facile sociatur Teutagonus (Basternarum dux) Valer. Flacc. Argonaut. 6, 97. Addendum porro Galli nomen Vesagus (cf. Bellovesus, Sigovesus, Vesontion) Sil. Ital. 4, 213, ut legitur in editis et scriptis, in aliis Vesegus, Vesogus et magis variatum Vosegus, Vogesus. Montis item nomen Vosegus Caes. Βάρσεγος (leg. Βώσεγος) Julian., Vosegus Inscript. Orell. 2072, Vosagus in Tabula Peut., quae Wizenburgi ad eandem silvam descripta est, Vosagus, Wosagus, Vosogus in Traditt. monast. Wizenburg., certius procul dubio est et rectius quam inversum Vogesus Lucan. 1, 391, Vogesus, Vogasus etiam apud re-

centiores. Formula derivans EG e vetustioribus addenda est antedictae, siquidem omnia haec derivata non composita (cum praep. *vo* = hibern. *fo*, brit. *guo?*).

Duplicatae et conjunctae *g* formulae GG, NG, RG in his vetustis nominibus: Esuggii fil. Inscript. Ambian. Orell. 2062. Flaniggo Inscr. Brix. Orell. 3543. Tulingi Caes., Tylangii Avien. Caspingio (loc. ad Rhen. infer.) Tab. Peut. Viturgia (nom. fem.) Vopisc. Proc. c. 12, si, ut videtur, nomen est gallicae originis (cf. Vitudurum Itin.).

---

Hibernicam G derivantem in substantivis, adjectivis, verbis statuere ob confusionem scriptionis *ch* pro *g* et *g* pro *ch* (p. 73. 86) eo difficilius est, quia rarior haec derivatio. Verba denominativa neutra frequenter obvia in *-agim*, *-aigim*, *-igim* (seriei I), quamvis semper fere scripta sit *g*, aperte e derivationibus *-ach*, *-ech* prodire videntur, e. gr. *cumachtaigim*, *cumachtagimm* (gl. nuo, gl. potior; i. e. potens sum, adj. *cumachtach*) Sg. 39[b]. 54[a]. *cuiligim* (gl. prosto; mox *cuilech*, gl. prostibulum) Sg. 53[a]. *trebaraigim* (gl. sapio; i. e. prudens sum) Sg. 146[b]. Veruntamen verbi denominativi factitativi formae hibernicae vetustae *-igur* (seriei IV) respondet cambrica jam vetusta *-aam*: *nomisligur* (humilem me facio; cf. cambr. vet. *lemhaam*, gl. arguo, i. e. acutum facio, gl. Oxon.) Wb. 17[d]. *co asmecnugursa* (gl. ut eradicem, a *mecan*, radix; cf. cambr. vet. *etncoilhaam*, gl. auspicio, *datolaham*, gl. lego, *mergidhaham*, gl. evanesco, i. e. facio avium augurium, concionem, defectionem) Ml. 2[a]. Quae cambrica forma orta quidem esse potest ex *-agam* (p. 162), non tamen ex derivatione adjectivorum, hibern. *-ach*, cambr. *-auc*, ex qua scilicet cambrice esse deberet *-ocam* (hod. *-ogaf*). An forsan factitativa utraque e J, quae etiam gothice et indice est factitativa? Quaeritur solummodo, num forma verbi denominativi neutri diversae sit originis, an possit esse etiam ejusdem.

Connexa derivatio frequentior ANG. In verbis, in quibus tamen vocalis in alias nutat: *fulang* (pati, tolerare; 1. ps. pl. *follongam* Wb. 14[b]), *cumang* (posse, valere) Wb. Sg.; in decomposito *tecmang* (3. ps. sg. pl.: *tecmaiṅg*, accidit, *tecmoṅgat*, accidunt, Sg. 2[a]. 9[a]) e *doecumang*. In nominibus: *tecmang* (eventus)

e dat. *uathecmungg*, *ó thecmung* (gl. casu, gl. eventu) Sg. 28ᵃ. *tualang* (aptus) Wb. fq. Transformatur saepius omnis derivatio, praesertim in formis verborum, in *s*, *c*, *acc*, *ach*: *arafulsam* (ut toleremus), *cuimsin*, *cuimsimmis* (possem, possemus; cf. p. 62), *cumcamni*, *cumcat* (possumus, possunt), *cumacc*, *cumacht* (potens, potentia; cf. deriv. C et ANC). ING in *decming*, si est adjectivum, ut videtur, in Wb. 14ᵇ: *forcetlid doibsom timotheus et bráthir inhiris nípu decming cid icolin* (gl. Timotheus frater ecclesiae dei, 2. Cor. 1, 1). UNG in subst. *cumung*: *ni cumung donindnagar arforcital dúib. iscumung fuiribsi im̃ occanairitin naforcetalsin* (gl. non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris, 2. Cor. 6, 12) Wb. 16ᵃ. Ut non RD, non occurrit etiam RG derivans hibernica.

### 4. Derivatio tenuium.

P inter tenues minoris ambitus rarius etiam derivationi inserviens invenitur in nominibus gallicis. Obviae combinationes cum tribus vocalibus *a*, *i*, *u*. AP: Menapii (pop. belg.) Caes. Monapia (insula prope Brit.) Plin. 4, 16. *Μαναπία*, *Μανάπιοι* (oppid. et pop. Hibern.) Ptol. "in pago Madriacinse Vinias, Camapio et Niventis" dipl. a. 775, Mabill. dipl. p. 498. "Gamapio vico" D'Ach. 2, 86. IP: Warsipio (loc.) Martène 2, 20. UP: Rutupiae (Brit. oppid.) Ptol. Ammian. Itin. tellus Rutupina, Rutupinus ager, Auson. parent. 7, 18. Connexa MP forsan in nom. fluv. Wartimpa, Labbe 2, 665.

---

Hibernica lingua, quae hanc tenuem ne in ipsa radice quidem amat (p. 77), omnino nescit ejus derivationes.

---

T derivans in nominibus gallicis vel britannicis vetustis. *a*) Singularis accedens ad radicem in adj. *-gnatus* nominum compositorum, e. gr. Critognatus, Boduognatus etc. (p. 19), e radice *gná*, *gné* (p. 31).

*b*) Cum vocalibus correptis. AT: Atrebatum terras pervaserat, Sidon. carm. 5, 212. Abbatus (al. Acatus, at Batus) amens,

Sil. Ital. 4, 239. Sunt plurima nomina formulae simplicis vel mixtae cum vocalibus, sed vix affirmari poterit vocalis *a* correpta in omnibus: *Γαισάτοι* (pilati, p. 64), *Γαλάται* (rad. hib. brit. *gal*) Polyb. Sematus Inscr. Murat. 167, 2. Liudatus Grut. 1159, 2. Sedato (deo) Inscr. Orell. 2043. 4972. Casatus Orell. 1986. Cirata (fem., Nervia) Orell. 2976. Cerate, Ceratensis vicus Greg. Tur. *Βριουάτης* (*λιμήν*, Gall. Lugdun.) Ptol. Brivate (nomin. Brivas) Sidon. Apollin. Brivatis, Brivatensis vicus; gall. *briva*, pons) Gregor. Tur. fq. IAT: Ariomanus Iliati fil. (Bojus) Inscript. Grut. 670, 3. Metiatus Inscr. Orell. 347. Stiriate (Noric.) Tab. P. vicus Ratiatensis Greg. Tur. de glor. conf. c. 54. portus Retiatus Mabill. saec. 4. 1, 549. villa Bulgiatensis Greg. Tur. 3, 16. UAT: Cotuatus, Nantuates Caes., in derivatione multiplici: Gutruatus, Aduatuci Caes. ATI: Duratius Caes. Volcatius, Vulcatius (nomen viri frequens), jam ap. Caes., ap. Ammian. et scriptores hist. Aug. *Βανατία* (oppid. Brit.) Ptol. Manatia (fem.) Inscr. Stein. 201. Sedatia Stein. 244. Nomina virorum ex Inscriptt. ap. Stein.: Sedatius 334. Veratius 50. 650. Conatius 6. Caratius 146; e recentioribus: Arvatius (episc. Tungr.) Fredeg. c. 1. Namatius, Nammatius Sidon. epist. 8, 6. Gregor. Tur. 2, 16. Nomina locorum amplius aucta: Colatione, Stabatione (alp. Cott. et Noric.) Tab. P. Tutatione (Noric.) Itin. A. Aranatio, Burcinatio (ad Rhen. infer.) Itin. Ant. ATU in nominibus Bellatumara, Belatucardus, Belatucadrus (Mars; cf. adj. cambr. vet. *cadr*, gl. decorus, gl. Lxb.), Belatulla Inscr. fq. Abrincatui (pop. Gall.; siquidem hic derivatio, non compositio, et comparandum subst. corn. *hebrenciat*, dux, *hebrenchiat plui*, gl. presbyter, i. e. dux plebis, parochus, et hod. cambr. *hebrwng*, ducere, comitari) Plin. ET: nomine Vernemetis (= fanum ingens; cf. p. 11) Venant. Fortun. Drappes, gen. Drappetis, Veneti, Nemetocenna, Orgetorix, Cingetorix, Vercingetorix, Conetodunus Caes. fluviolus Albeta Mabill. saec. 2, 122. ETI: Tasgetius, Helvetii, Decetia Caes. Orgetia (nom. fem.) Inscr. Grut. 345, 8. Cingetius (nom. viri) Inscr. Stein. 228. Leucetius (Mars) Stein. 248. Saletione, Tinnetione, Bregetione Itin. IT: Gallitae, Belgites (pop.) Plin. 3, 20. 25. *Αὐτάριτος* (Gallorum dux; cf. Autrieum e nomine fluvii supponendo Autara, hod. Eure) Polyb. 1, 77 sq. UIT: Bituitus (rex Allobrog.) Flor. 3, 2. *Βιτυιτός* Appian. de reb. gall. p. 85.

Forsan etiam Induitus (cf. Indutiomarus p. 19, not., et hibern. vet. *inne*, sensus?) Inscr. Stein. 318. ITI: Togitius Inscr. Stein. 324. Domnitius Sidon. epist. 4, 2; in multiplici derivatione: Gobanitio, Divitiacus Caes., Bilition Greg. Tur. (p. 725). ITU: Ambitui (pop. gall.) Plin. OT: Lugotorix Caes., Dumnotonus (fluv.) Auson. epist. 5. UT: Carnutes Caes. Namuta Minutae filia Inscript. (Mém. des Antiq. de France 16, 139). Buxutum (hod. Bossu) Act. SS. Boll. Oct. 4, 1032. Mabill. saec. 2, 865. UTI: Venutius (Britannus) Tacit. Ann. 12, 12, 40. Hist. 3, 45.

*c*) Cum vocalibus productis. ÂT: Teutates (Gallorum deus) Lucan. 1, 445. Nomini herbae gallico *ταρβηλοδάθιον* ap. Dioscoridem supra (p. 89. 90) suppositum est *ταρβοταβάτιον*, compos. e *tabât*, cambr. hod. *tafawd* (lingua). ÊT, ÎT, ÛT in enumeratis exemplis aliquibus poterunt quaeri, sed in quibus, vix eruendum erit. Apud Ptolemaeum scriptio *-ητ* nominum derivatorum, e. gr. *Δημῆται*, *Νεμῆται*, suspecta esse debet, quum quia apud vetustos ipsos etiam *-ετ* obvia est, ut apud Ptolemaeum ipsum *Αὐγουστονέμετον*, apud Strabonem *Δρυναίμετον*, et apud Julianum *Νέμετες*, tum praesertim quod britannicae linguae dialecti cambrica et armorica in nominibus *Nimet*, *Nemet*, *Dimet* (p. 100. 102) nonnisi vocalem correptam exhibent. Non aliter judicandum de aliis ejusmodi: *Καλῆται*, *Ναμνῆται* (Galliae populi) Ptol., *Σούδητα ὄρη* (al. *Σούδιτα*) Ptol., *Γάβρητα* (*ὕλη*) Strab. Ptol., *Ἐλουήτιοι* Ptol. Plut. Dio Cass., apud Strabonem mire *Ἐλουήττιοι*. Convenit cum terminatione hac hibernica frequentissima adjectivorum *-the*, *-de*, ante quam vocales correptae elisae sunt.

*d*) Accedentis *t* cum diphthongis sive geminatae derivantis exempla non obvia sunt: eo frequentiora derivationis connexae NT; suntque etiam derivantium ST, CT.

NT praemittens vocales correptas omnes. ANT: *Νοουάνται* (pop. Brit.) Ptol. Trinobantes (Brit.) Caes. Brigantes (Brit.) Ptol. Tac. *Δεκάνται* (pop. Brit.), *Γαβραντουΐκων* (*κόλπος*, Brit. sinus), *Καρβαντόριγον* (oppid. Brit.) Ptol. Eadem in mixta vel multiplici derivatione: Meduantum (ad Mosam; cf. Medoacus fluv. Ital. super.) Tab. P. *Σεγαντίων* (*λιμήν*, port. Brit.) Ptol. Brigantia, lacus Brigantinus (Raet.) Plin. Itin. Carantius, Carantia Inscript. Grut. 1038, 9. Stein. 72. 128. Carantinius Stein. 338.

Carantonus (fluv., hod. Charante) Auson. Mosell. *Κελαμαντία* (German. merid. oppid.), *Σκαραβαντία* (Pannon. oppid.) Ptol. Tarnantone (Noric.; cf. Tarnis fluv., Auson. Mosell.) Tab. P. Diviciantillus Inscr. Murat. 1503, 5.

ENT: Argentoratum, Argentomagus, Argentovaria (oppida) Itin. Ammian. Carpentoracte (Gall. opp.; cf. ad posteriorem partem *Κατουρακτόνιον* Ptol., Cataractone Itin. Ant., Brit. opp.) Plin. 3, 4. In derivatione acervata: Aventicum (Helvet. oppid.) Tacit. Ioventius Inscript. Murat. 1353, 5. *Βροδεντία* (oppid. German. merid.), *Βωλέντιον* (Pannon.), *Λουέντινον* (Britann.) Ptol. Druentia (fluv.) Liv. Plin. Druentianus (nom. viri) Vulcat. Avidien. c. 9. Derventione (loc. Britann.; cf. "juxta amnem Doroventionem", Bedae Vita S. Paulini, Boll. Oct. 5, 108. "juxta fluvium Ormentionem" Boll. Jul. 6, 599) Itin. Ant. Imanuentius Caes.

INT: *Ῥεδιντούινον* (oppid. Germ. merid.) Ptol., siquidem nomen est celticae originis.

ONT: in Rossontensi, Gregor. Tur. 9, 20. locus cui vocabulum est Rossonto, Boll. Febr. 1, 853. Frequentior item in derivatione acervata: Vocontii (pop. ad Rhodan.) Liv. Justin. Gerontius (nom. viri) Ammian. 14, 5. Gerontia (mater Genovefae) Vit. S. Genovefae, Boll. Jan. 1, 138. Lucontius (nom. viri) Sidon. epist. 4, 18. *Οὐισόντιον* (Pannon. oppid.) Ptol. Vesontio, Vesontione Caes. Itin. Surontium (Noric.) Tab. P. Tincontium Itin. Ant. Alisontia (fluv., hod. Elsenz) Auson. Mosell. Visorontia (fluv., hod. Vesceronce) Gregor. Tur. 3, 6.* Segontiaci Caes. Magontiacum Itin. Bodiontici Plin.

UNT: Carnuntum (Pannon. opp.) Vellej. Ammian. Carnunto (Senoniae Lugdunens.) Notit. dignit. In derivatione aucta: *Οὐολούντιοι* (pop. Hibern.) Ptol. *Βιλινουντία* (herba Apollinaris; Belenus Apollo Gallis) Dioscor. 4, 69. Maguntiacum Tacit.

* Celticae originis, ut Moenus, Nicer, sunt etiam alia nomina fluviorum Germaniae meridionalis, atque supra dictae formationis, e. gr. desinentia in chartis medii aevi in *-anza, -inza, -inze, -enze: Ratanza, Ratenze* (hod. Rednitz), *Paginza, Pagenza, Begenze* (hod. Pegnitz), *Werinze* (hod. Wernitz). Horum primi forma vetustior in chronicis et chartis carlingicis est *Radantia;* ceteris aut eadem terminatio supponenda est (cf. *Bregenze* e *Brigantia*), aut *-entia*, (*Varentia, Verentia?*), quin immo *-ontia* (cf. *Elsenze* ex *Alisontia*).

in villa Seguntiaco, Martène 1, 55. de villa Arguntiaco, Boll. Jul. 6, 209.

ST minus frequens. AST: *Τόλαστα* ap. Ptol. (mox infra). monasterium, quod nuncupatur Malaste, dipl. a. 835, Mabill. dipl. p. 523, siquidem in hoc non est compositio. Nomina virorum apud Gregorium Turon.: Vinastes (al. Vivastes), de mirac. S. Mart. 2, 23. Vedastes cognomento Avo (civis Turon.) Hist. 7, 3. Leudastes, Leodastes 5, 14. 48. 6, 32. de mir. S. Mart. 2, 58. Bladastes, Blandastes 6, 12. 7, 28. 34, ut nomina Polyptychi S. Irminonis, francica sunt habenda et composita (-gast; cf. Grimmii Histor. linguae germ. 1, 541). EST: *Οὐέτεστον* (oppid. Tolistobojor. in Asia minori) Ptol. Segeste (Carnor. oppid.) Plin. 3, 19. Tergeste (gallicae originis?) Plin. Forest, forestella (cf. p. 93). IST: Tolistoboji (pop. gall.; cf. *Τόλαστα χωρίον*, Tolasta castellum Asiae minoris apud eundem populum, Ptol. 5, 4) Liv. Plin. Venostes (pop. alpin.) Inscr. trop. ap. Plin. 3, 20. UST: Segusterone (Alp. marit.) Itin., si non compositum (cf. lat. terrestris, palustris).

CT derivantis vetusta exempla rariora sunt. ACT: Bibracte (oppid. Aeduor.; e *biber*, fiber, p. 44), Epasnactus (Arvernus; ex *ep*, equus, et *asen*, asinus?), ambactus Caes., quaeritur, num sint derivata an composita.* Caractacus Tac. rectius fuerit Caratacus, quae scilicet forma occurrit in Inscript., et obtinet adhuc in cambr. vet. *Caratauc* (p. 96). Porro ECT et OCT forsan in his: Anectius, Senectius (ex civitate Nerviorum) Liv. epit. 139. Verudoctius (Helvetius) Caes.

---

* Si posset fides haberi interpretationi gallicae vocis *exacon* ap. Plin. 25, 6: "centaurion nostri fel terrae vocant propter amaritudinem summam, *Galli exacon*, quoniam omnia mala medicamenta potum e corpore exigat per alvum", et si liceret inde radicem gallicam *ac* habere eandem cum lat. *ag* (agere), facile esset vocem *ambactus* putare compositam significantem circumagentem, vel circumactum, comitem, servum. Sed intellectus causationis et generationis subest radici *ac* tam in hibernicis vocibus, obviis inter glossas vetustas, e. gr. *aicsenogud* (causatio), *indaicsendid* (causa, propter), *aicned* (natura), *aicme* (genus), quam in cambricis, e. gr. *ach* (genus), *achmon* (inguen). Contra est etiam radix hibern. *aig*, *ag* in *atomaig*, *atobaig* (p. 336), significationis non diversae a latina.

Hibernica T derivans. *a*) Accedens simplex ad radicem frequentissima est in substantivis et adjectivis, non solum accedens ad radicem terminatam liquidis, post quas saepius vix vocalis excussa statui potest, sed praesertim aggrediens elisa vocali, quae aderat. Jam supra disputatum est, in quibus positionibus fieri possit elisio vocalium derivationis (p. 34 sq.), et quod etiam ea facta obtineat derivantis *t* infecta forma *th*, vel *d* pro ea, primitiva *t* post certos suos tantum sonos (p. 83. 84. 85). Hoc demum loco *t* derivantis et accedentis ad radicem exempla diligentius exponenda sunt ob copiam suam et ob peculiaria quaedam hinc inde obvia.

1. In substantivis T (*th, d*) annexa ad radicem. *a*. Si radix desinit in liquidas, quarum tamen *n* et *m* pereunt ante *t*, tam solam nudam quam auctam flexione vel derivatione: *andermet* (gl. oblivio) Ml. 23[d], *foraithmet* (memoria, neutr., cf. p. 249; *-met* = *ment, mint*, cf. *foraithminedar, foraithmentar*, formas verbales in Ml. 17[b]) Ml. 22[d]. 23[a]. 27[b]. *airmitiu* (honor; = *mintiu*, ex eadem radice *men, min*) Wb. fq. *forcital, forcitlid* (doctrina, praeceptor; e verb. *forcanim*, praecipio) Wb. fq. *foditiu* (toleratio; pro *fodaimtiu*, e verb. *fodamim*) Wb. fq. Non tanguntur *r, l*: *edbart, idpart* (oblatio) Wb. Ml. *forbart, forbbart* (gl. abolitio; e verbo *forbiur*, gl. redoleo, Sg.) Sg. 52[a]. 67[b]. 127[b], unde adj. *forbartach* (gl. superadulta, luna) Cr. 41[d]. *dalte* (discipulus; e rad. *al*, nutrio?) Wb. 23[a]. 24[a]. Porro comparandae sunt formae verbales praeteriti *asrubart* (dixit; praes. *asbiur*, profero), *tormalt* (manducavit). His liquidis addenda est *g*, tam singularis quam connexa *ng*, quae fit *ch*, *c* ante accedentem *t*: *tairmthecht, tairmthect* (transgressio; verb. *tairmthiagu*) Wb. 2[c]. 3[c]. subst. *cumacht* (potentia) Wb. Sg. fq., adj. *écmacht* (gl. nequam; i. e. impotens) Sg. 50[a], e verb. *cumang* (posse).

*b*. Si eliduntur vocales derivationum accedente flexione vel alia terminatione. *α*) Derivationum AT, ET, IT etc.: *rélto* (manifestationis), *césto* (passionis; pro *rélatho, césatho*), *crochtho* (crucifixionis; nom. *crochad*) Wb. fq. *in debthib* (in disceptationibus; nom. *debuid, debuith*) Wb. 6[b]. Formulae UT exempla frequentia exhibet derivatio duplex *-igud*, gen. *-igtho*. Quibus omnibus sunt conferenda infra sequentia retinentia vocales: *comalnad*, gen. *comalnatha*. *dliged*, plur. *dligetha*. *dilgud*, gen. *dilgotho*.

*β*) Derivationum ATU, ITU etc.: *óentu* (unitas) Wb. fq.

*beothu, beotho* (vita) Wb. 3[c]. 11[a]. Ex adverbiis *inbéstaid* (gl. forte) Sg. 12[b], *inchorpdid* (gl. corporaliter) Wb. 27[a] colligenda sunt subst. *béstu, corpdu,* ut sunt adj. *béste, corpde,* e quibus oriuntur (p. 272. 563).

γ) Derivationum cumulatarum ATAT, ITIT, ATANTU, ITENTU, e. gr. in vocibus: *pecthad* (peccator) Wb., *berrthaid* (tonsor) Sg., *treodatu* (trinitas), *foirbthetu* (firmitas) Wb., quarum plura alia exempla mox infra sequentur.

δ) Derivationis AT, vel IT adeo, ortae ex ANT, INT: *di naimtib* (gl. de osoribus), *huanaimtib* (gl. osoribus) Ml. 16[d]. 23[a], *naimtide* (inimicus, hostilis) Wb. 26[b], e subst. *namit* (hostis) Wb. 32[c]. Sg. 67[a]. *nebmarbtu*, gen. *-tath* (immortalitas; nisi rectius est *-thu, -thath*) Wb. 15[c]. 29[d]. Pertinent huc substantiva: *foimtiu, toimtiu* (cogitatio; pro *fomitiu, dofomitiu, -mintiu,* cf. *airmitiu*) Wb. 20[a]. 31[b], et omnibus conferendae sunt formae verbales *bertar* (feruntur), *scribtir* (scribuntur; ex *-atar, -antar*).

2. Adjectivorum derivantis T (*th*, *d*), accedentis elisa vocali, quae est *i* semper, cum retinetur (orta tamen ex *a*, *e* vel aliis vocalibus, ut comprobant *gaisatus* = *gaide* et alia nomina vetusta, p. 64 et 758), frequentissima sunt exempla. Cum *e* finiente hujus derivationis *-ithe, -ide, -the, -de* alternat, praesertim in cod. Sg., non solum *ae*, sed etiam *a*. Consonae scriptio solita est *d*, post suos sonos tantum *t*, sed vix obvia *th*.

T servata semper post S: *béste* (moralis) Wb. 12[d]. *místae* (gl. menstruus; *mís,* mensis) Sg. 38[a]. *cistae* (gl. censorius) Sg. 35[a]. *rostae* (gl. rosarium) Sg. 35[b]. *nephchostae* (gl. apes; *cos,* pes) Sg. 102[b]. *trecoste* (gl. cum tribus pedibus) Sg. 67[b]. *glanchosta* (gl. merops; i. e. nudis pedibus, acsi esset merus pes?) Pr. Cr. 48[a]. *tinfesti* (gl. flatilem) Sg. 17[b]. *lámostae* (gl. manulcatus) Sg. 60[a]. *coibnesta* (affinis) Sg. 159[a]. *inciclasta* (gl. cyclas) Sg. 32[b]. *eolensta* (gl. acolicus) Sg. 31[b].

T post L interdum, non semper: *dalta, dálddc* (= *dálte,* gl. curialis, gl. forensis) Sg. 55[b]. 57[a]. *remdedólte*, *remdedoldae* (gl. antelucanus) Sg. 36[a]. Ml. 21[c]. *idalte*, *idolde* (idolicus) Wb. 10[c]. *israhelte, israhelde* (Israelita) Wb. 5[a]. 21[b]. 23[d]. *coldde* (= *colte,* gl. colurnus) Sg. 33[b], 35[b], *colde* (*coll,* gl. corylus, Sg. 33[b]. 38[a]) Sg. 38[a]. *ilde* (pluralis) Sg. 198[b]. *múldae* (gl. mulionicus) Sg. 33[b]. *riagolda* (regularis), *nephriagolde* (irregularis) Sg. 31[b]. 40[b]. *ficul-*

*dae* (gl. ficulnus) Sg. 35ᵇ. *casaldae* (gl. paenulatus) Sg. 159ᵃ. *inna etaldai* (gl. Italides; i. e. italicae, plur. fem.) Sg. 34ᵃ. *incolchelda* (gl. Colchis) Sg. 32ᵇ. *sicelda* (gl. Lilybaeus; i. e. Siculus) Cr. 39ᶜ. *romoldai* (gl. Romulidae) Sg. 31ᵇ. *inmarcelldai* (gl. Marcelli), *inchornaldai* (gl. Cornelii, Prisc. 2, 6) Sg. 30ᵇ.

D semper fere legitur post N: *geinddae* (= *geinte*, gl. genitalis) Sg. 64ᵃ. *finda* (gl. vinarius) Sg. 35ᵃ. *dóinde* (humanus) Wb. 8ᵈ. 10ᵈ. *im̄chenda* (gl. anceps) Sg. 14ᵇ. *conde* (caninus) Sg. 95ᵇ. *bróinde* (gl. rosarium) Sg. 35ᵇ. *griende* (solaris) Cr. 32ᶜ. *im̄scende* (gl. praefectorius), *am̄uinde* (gl. collarium; mox: *muinæ* et 70ᵃ *muintorc*, gl. torques) Sg. 35ᵃ. *domunde* (mundanus) Wb. 3ᵈ. *medónda*, *medóndæ* (medius) Sg. 10ᵃ. *rematindae* (gl. antelucanus) Ml. 21ᶜ. *anmande* (gl. animale; i. e. ad animam pertinens) Wb. 13ᵈ. *talmande* (terrestris) Wb. 11ᵃ. *eiscsende* (gl. intensivus) Sg. 221ᵇ. *cenalpande* (gl. cisalpinus) Sg. 217ᵇ. *aniendae* (gl. anienus) Sg. 35ᵇ. *frimaccidóndu* (ad Macedonas) Wb. 16ᵈ. *romándi* (gl. Romani) Sg. 31ᵇ, et sic porro in Sg.: *dardánde* (gl. Dardanus pro Dardanius) 38ᵇ. *introianda* (gl. Troias), *troiánde* (gl. Teucrus), *troiánda* (gl. Iliensis) 32ᵇ. 51ᵃ. 57ᵃ. *sabiñdae* (gl. Quiritis pro Quirus, gl. Sabinus) 57ᵇ. *intsabindai* (Sabini) 28ᵃ. *latindi* (latinae, voces) 6ᵃ. *inscip emelendae* .ı. *macc emelii* (gl. emilianus scipio pro emelii filius; sic codex), *incæsar octauienda* (gl. Octavianus Caesar) 31ᵃ.

Item *t* post R: *bithgairddi* (gl. semper breves, vocales; = *gairti*) Sg. 5ᵃ quidem, sed alibi D, ut post M: *húrde* (gl. humanus; i. e. ad humum pertinens, terrenus) Sg. 36ᵃ. *húrda* (gl. viridarium) Sg. 35ᵇ. *birdae* (gl. verutus) Sg. 60ᵃ. *dairde*, *daurde* (gl. quernus) Sg. 33ᵇ. 38ᵃ. *senathardae* (gl. avitus) Sg. 60ᵃ. *bratharde* (fraternus) Wb. 5ᵈ. 33ᵈ. *trechatharde* (gl. tripolites) Sg. 38ᵇ. *libarde* (ad librum pertinens) Sg. 1ᵃ. *aim̄serda* (temporalis) Sg. 32ᵃ. *carmocolórdae* (gl. carbunculus) Sg. 47ᵇ. *ligordae* (gl. Ligus; i. e. liguricus) Sg. 109ᵃ. *nemde* (coelestis) Wb. fq. *damde* (gl. cervinus) Sg. 37ᵇ.

D tandem etiam post ceteras consonas, ut post vocales. Post vocales: *bide* (gl. Picenum, gl. Picens; i. e. piceus, e subst. *bí*, pix) Sg. 50ᵇ. *beode* (vivus; unde subst. *beothu* Wb.) Sg. 39ᵃ. *treode* (gl. tricuspis) Sg. 67ᵇ. *díade*, *diade* (divinus) Wb. 26ᶜ. 27ᶜ. Post consonas simplices: *trabda* (gl. trabeatus, gl. traba vestis)

Sg. 192$^b$. *arabda* (gl. arabs) Sg. 16$^a$. *rigda* (regius) Sg. 52$^b$. *fagde* (gl. faginus) Sg. 33$^b$. *airegde* (principalis) Wb. 4$^c$. 25$^c$. *inscipdae* (gl. Scipionides) Sg. 32$^a$. *mucde* (gl. suinus) Sg. 37$^b$. *grecda, grecdae, grecde* (graecus) Sg. fq. *afracda* (gl. punicus) Sg. 19$^a$. 24$^a$. *inna trosta ilecdi* (gl. iliceaeque trabes) Sg. 33$^b$. *déthenachde* (gl. hesternus) Sg. 38$^a$. *marcachde* (gl. equester), *traichtechdae* (gl. pedester), *góithlachde* (gl. paluster) Sg. 54$^b$. Post consonas cum liquidis connexas, post quas elisio licita est: *marbde* (mortuus, emortuus) Wb. Sg. *tarbde* (gl. taurinus) Sg. 37$^b$. *imda* (gl. opulentus; = *imbda, imbde*, e subst. *imbed*, copia) Sg. 125$^a$. *nephchorpde* (incorporalis) Sg. 59$^b$. *torcde* (gl. aprinus) Sg. 37$^b$. *cercdae* (gl. gallinaceus) Sg. 58$^b$. Cum *t, th* finalibus tamen substantivorum fit *tt, t: ambrotte* (gl. momentaneum; neutr. cum articulo, e subst. *brot*, momentum) Wb. 15$^c$. *gutte* (vocalis, e subst. *guth*, vox) Sg. fq. *delb aicnete* (imago naturalis; *aicned*, natura) Wb. 15$^b$. Addendum videtur *scotae* (gl. violarium; cf. supra *rostae, bróinde, húrda*) Sg. 35$^b$.

Ut sit unus hujus formationis conspectus, repono statim huc, quae mox sub IT produci possit, terminationem *-ide* cum servata vocali post vocalem radicis productam vel positionem: *núide* (novus) Wb. fq. *bróinidae* (gl. molaris) Sg. 57$^a$. *stóride* (materialis) Wb. 2$^b$. *iudide* (Judaeus) Wb. 5$^a$. 10$^d$. *scipide* (gl. Scipio; supra *scipdae*) Sg. 28$^a$. *inna fliuchaide* (gl. humidorum) Sg. 73$^a$. *arsaide* (vetustus) Sg. 75$^b$. *forbuide* (gl. intensivus) Sg. 221$^b$. *spirtide* (spiritualis) Wb. fq. *laurentide* (gl. Laurentis), *tiburtide* (gl. Tiburtis) Sg. 57$^b$. *idbarthide* (gl. immolatitius) Wb. 11$^b$. *cáirchuide* (gl. ovinus) Sg. 37$^b$. *dercaide* (gl. rubrenus) Sg. 35$^b$. *colnide* (carnalis) Wb. fq. *sreibnaide* (gl. membranaceus) Sg. 58$^b$. *bliadnide* (gl. annotinus) Cr. 43$^d$. *patnide* (gl. leporinus) Sg. 37$^b$. *cétnide* (primitivus) Sg. fq. *ingraide* (intelligibilis) Sg. 74$^b$. *gentlide* (gentilis) Wb. 5$^b$. *rectide, rechtide* (legalis) Wb. fq. *cruithnechtide* (gl. ceritus; a subst. *cruithnecht*, frumentum; non tamen certa est scriptio literarum finalium) Sg. 60$^a$. In Sg. 15$^b$. 114$^a$: *humide, humaide* (gl. aeneus), in quo videtur obtinere *-ide* post vocalem correptam radicis et consonam simplicem, est pro *humid-de, umed-de*, si confertur subst. *ume* (*humae fogrigedar*, gl. cymbalum tinniens, Wb. 12$^b$, *credume*, gl. aurichalcum, Sg. 170$^a$), = *umed*, cambr. vet. *emed*, hod. *efydd*.

Exempla, in quibus pro solita *d* (p. 85) scribitur TH, occurrunt quaedam tantum in Wb.: *ni denim gnimu macthi* (non facio actus pueriles; adj. *macthe* e *mac*, filius, puer) 12ᶜ. *foirbthe* (firmus; supra *foirbuide*) fq. *irlithe* (obediens), *anirlithe* (inobediens; subst. *airle*, voluntas) 27ᶜ. 29ᵇ. Contra sunt *-ithe, -the, -ithi, -thi,* solitae formae participiorum (p. 473).

*b*) Derivantis T (*d, th*) cum vocalibus correptis exempla.

AT apparet in genitivo substantivorum generis masculini, e. gr. *denmada* (gl. factoris) Ml. 27ᵇ, *aitrebthado*, *aittrebthado* (possessoris) Sg. 200ᵇ. 204ᵃ, quae in ceteris casibus *-id, -aid, thid, thaid* offerunt. Unde colligi poterit primitiva formula AT vel ATAT in his et aliis mox sub IT sequentibus. Quam formulam etiam ostendit peregrinum *pecthad* (peccator; pro *peccathad* e *peccad*) Wb. 29ᵃ. Substantiva porro abstracta: *comalnad* (impletio), gen. *comalnatha*. *césad*, *césath* (passio), gen. *césto*. *crochad* (crucifixio), gen. *crochtho* et alia frequentia in Wb. (p. 459). Cum praecedentibus jam derivationibus: *didnad*, *díthnad* (salus) Wb. 12ᵇ. 14ᵇ, gen. *díthnatha* Wb. 14ᵇ. *torbanad* (utilitas) Wb. 17ᵈ. *sráthatath* (gl. aculeus) Sg. 47ᵃ. Sunt etiam neutra in *-ad*, gen. *id* (p. 249. 250): *uathad*, *uathath* (singularitas, singularis), *derbad* (certitudo), *biad* (victus).

ET in subst. gen. neutr. *dliged* (lex), gen. *-id*, pl. *-etha* Wb. Sg. Alia ejusmodi: *imned* (tribulatio), plur. *imnetha* Wb. fq. *imbed* (gl. copia, gl. ops) Sg. 125ᵃ. *hǽllned* (gl. illuvies) Sg. 55ᵇ. *aicned* (natura) Wb., gen. *-id* (p. 250); sed *oipred* (opus), gen. *oipretho* Wb. 1ᵇ. 3ᶜ. Porro *nemed* (gl. sacellum; gall. vet. *nemet*, p. 11) Sg. 13ᵇ. 48ᵇ. De *-rad, -red,* quae videri possint formulae derivationis, infra dicetur in capite de compositione.

IT in substantivis generis masculini: *fisid*, *fissith* (gl. sophista, gl. catus) Sg. 15ᵇ. 52ᵃ. *diglaid* (gl. ultor) Ml. 27ᵃ. *nuiethicid* (gl. neophytus; i. e. novus advena) Wb. 28ᵇ. *cóisid* (gl. accusativus seu causativus) Sg. 77ᵃ. *sercaid*, *sercid* (gl. amans; i. e. amator) Sg. 124ᵇ. 188ᵇ. *rechttáircid* (gl. legislator) Sg. 44ᵃ. *esrechtaid* (gl. exlex) Sg. 113ᵇ.

Eadem simplex *-id, -aid* post derivantem *t, cht* accedit nil mutans: *fortachtid* (gl. fautor) Sg. 8ᵇ. *fortactidi* (auxiliatores; *fortacht*, auxilium, e *fortiagu*, adjuvo) Wb. 12ᵇ. *diachtid* (gl. consultor) Ml. 19ᵈ. *tórmachtaid* (gl. auctor; *tórmacht*, augmen-

tum) Sg. 65ª. *coimthechtid* (gl. comes; *imthecht, coimthecht,* consuetudo, societas) Sg. 66ª. *tudraichthid* (gl. pelignus; i. e. pellicens; leg. *-tid?*) Sg. 38ᵇ. *tudrachtaid* (gl. pellex; *tudracht,* cupiditas) Sg. 60ᵇ. 68ᵇ.

Liquidae derivantes finales ad accedentem eandem elisa sua vocali junguntur: *medóntairismid* (gl. mediastinus) Sg. 37ᵇ. *banterismid* (gl. obstetrix; *tairismid,* obstator, e *tairissem*) Sg. 69ª. *athiroircnid. tuistidoircnid* (gl. parricida), *setharoircnid* (gl. sororicida; *orcun,* caesio) Sg. 12ᵇ. 13ª. *donaib essoircnidib* (gl. plagiariis) Wb. 28ª. Quibus addendum est *cotarsnid* (gl. satanas; adj. *cotarsne,* contrarius) Wb. 25ª. Juncta *l* in cumulata derivatione: *cétlaid* (cantor: *erochairchétlaid,* gl. tibicen) Sg. 12ᵇ. *taircetlid* (gl. sagax; *tairectal,* e verb. *doaurchanaim,* gl. sagio) Sg. 60ᵇ. *forcetlid, forcitlid, forcitlaid* (praeceptor; *forcital,* e *forcanim,* praecipio) Wb. fq.

Frequentissima est formula duplicis derivationis ITIT (*-ithid, -tid, -thid, -thith,* cujus prior tenuis e terminatione *-id* vel etiam *-ad, -ed, -ud* substantivi vel verbi orta videtur): *élnithid* (gl. violator) Sg. 69ª. *comascnidaid* (gl. compos) Sg. 105ᵇ. *irchoiltith* (gl. maledicus) Wb. 9ᵇ. *lintidi* (gl. fartores) Sg. 186ᵇ. *múntith* (gl. eruditor) Wb. 1ᵈ. *ingrentid* (persecutor) Wb. 18ᵈ. *esartaid* (gl. caesar; i. e. qui caedit, = *esarcthid*) Sg. 50ª. *gnéthid* (gl. operarius) Wb. 30ᵇ. *críthid* (gl. emax) Sg. 60ᵇ. *fognamthidi* (ministri) Wb. 8ᶜ. *foglimthidi* (discipuli) Wb. 13ª. *forngarthaid* (imperativus) Sg. 147ᵇ. *eperthith* (gl. lelex, i. e. locutor) Pr. Cr. 48ª. *húnaib aitrebthidib* (ab habitatoribus) Sg. 32ᵇ. *óigthidi* (gl. sartores) Sg. 186ᵇ. *indilegthith* (gl. exterminator) Cr. 43ᵇ. *berrthaid* (gl. tonsor) Sg. 54ᵇ. *doilbthid* (figulus) Wb. 4ᶜ. De affinitate vocalis hujus derivationis cum *a* videsis sub AT et p. 9.

Abstracta substantiva (cf. p. 460): *debuid, debuith* (disceptatio; = *debith?*), dat. plur. *debthib* Wb. 6ᵇ. 10ª. 30ᵇ. *tasgid, toschid* (necessarius victus; cf. Tasgetius Caes.) Wb. 10ᵈ. 29ª.

Adjectivorum derivatorum in *-ide, -ithe, -the, -de,* quorum vocali priori non sola *i* subest, sed etiam aliae, exempla jam enumerata sunt (sub *a*).

OT alternans cum sequente: *diltod* (scandalum; alibi *diltud*) Wb. 1ᵈ. 5ᵇ. *dílgotho* (remissionis; al. *dilgutha*) Wb. 2ᶜ. In cu-

mulata *-igod, -ogod,* pro *-igud, -ugud,* etiam: *do immdogod forggnuso* (gl. significantiae causa, i. e. ad augendam significationem), *comadasogod* (accommodatio) Sg. 216ᵃ. 217ᵃ.

UT frequens in substantivis verbalibus generis masculini. Cum articulo: *intatárcud fil hisui* (gl. relatio enim etc., praecedit: cum sit relativum sui; i. e. relatio, quae est in sui) Sg. 200ᵃ. Alia exempla: *comthóud, comthoud* (immutatio) Sg. 23ᵃ. 23ᵇ. *imchlóud, imchloud* (inversio) Sg. 31ᵇ. 62ᵃ. *dílgud* (remissio; = *dilug-ud*), gen. *dílgutha* Wb. 14ᵈ. 18ᵇ. *diltud, diltuth* (offensio, offendiculum) Wb. 6ᶜ. 10ᶜ. 13ᵇ. *sóibud* (falsatio) Wb. 10ᵈ. *imrádud* (cogitatio) Wb. fq. *dolbud* (figmentum) Wb. 4ᶜ. *ersolgud* (gl. rictus) Sg. 107ᵃ. *tuasulcud* (resolutio) Sg. 74ᵇ. *do loscud* (ad combustionem, ad comburendum; cf. Sg. 180ᵇ *loiscdib*, gl. essis) Wb. 10ᵈ. Nescio, an huc etiam pertineant *hírud* (gl. margo) Sg. 52ᵃ. *cétbud, cétbuid,* gen. *cétbutho* (consensus) Wb. Sg. fq.

Nec minus frequens *-iud.* Cum articulo: *ishe dim intærchoiliud* (est hoc ergo decretum; praecedit bis dat. *dondérchoiliud, dunderchoiliud asrochoilsem,* gl. decreto; in Sg. 27ᵇ. 188ᵃ: *herchoiliuth, herchoiliud,* definitio) Ml. 22ᶜ. Alia exempla: *tóiniud* (gl. discessio) Wb. 26ᵃ. *derchóiniud* (gl. abundantior tristitia) Wb. 14ᵈ. 15ᵈ. *æitiud, etiuth* (vestitus) Wb. 10ᵈ. 29ᵃ. *airmtiud* (gl. cuspis) Sg. 67ᵇ. *arilliud, airilliud* (meritum) Wb. fq. *cinniud, cinniuth* (definitio) Sg. fq.

Addenda his derivatio duplex substantivorum generis masc. (p. 254) verbalium *-igud, -ugud, -ogod* (gen. *-igtho, -igthea,* p. 10. 255) e verbis denominativis in *-igim, -igur* (p. 756): *ailigud* (alternatio) Sg. 59ᵃ. *aithisigud* (impugnatio; *aith-css*) Wb. 28ᵃ. *semigud* (attenuatio) Sg. 9ᵃ. *suidigud, suidiguth, comsuidigud* (positio, compositio) Wb. Sg. fq. *óinugud* (unio) Wb. 21ᶜ. *imthrenugud* (confirmatio) Wb. 18ᶜ. 24ᶜ. *affasugud* (evacuatio) Wb. 19ᶜ. *cathugud* (impugnatio) Wb. 22ᵈ. *ménogud* (dissonantia) Sg. 40ᵇ. *tossogod* (inceptio) Wb. 24ᶜ. Eaedem formulae post consonas alias derivantes: *airdegnúsigud* (gl. significatio; *airde,* signum, rad. *gné* p. 31) Sg. 77ᵃ. *foilsigud* (manifestatio) Wb. Sg. *demnigud, deimnigud* (comprobatio) Wb. 13ᵇ. 23ᵃ. 30ᵃ. *fírianugud* (justificatio) Wb. fq.

*c*) Derivans T post productam vocalem vel diphthongum servata apparet in subst. *umaldóit, humaldóit* (humilitas, p. 744 sub

ÂR), quod peregrinum quidem videtur totum, cujus derivatio tamen sociam habet etiam cambr. *-dawt* (= *-tât*) non infrequentem.

*d*) Derivationis connexae NT, cujus *n* perit hibernice (p. 52. 79), exstant plura exempla, praesertim accedentis cum vocalibus *a* et *i*.

ANT in substantivis: *bélat* (gl. compitum) Sg. 24ᵃ. *drochat* (gl. pons) Sg. 46ᵇ.

In adjectivis: *dúnattae* (= *dúnate*, gl. castrensis) Sg. 57ᵃ. *arsate* (gl. antiquarius; cf. *arside*, vetustus, *arsidetu*, vetustas) Sg. 218ᵇ. *arsata* (gl. authentica, vetustas) Sg. 65ᵃ. *arsatib* (gl. nobilissimis ac authenticis, libris) Cr. 37ᵇ. Inter alias derivationes: *tecnate* (gl. domesticus) Wb. 7ᵇ. *slabratae* (gl. catinensis; praecedit *slabrad*, gl. catena) Sg. 57ᵃ.

Refero huc substantiva masculina desinentia in *-atu* et *-etu* abstracta ex adjectivis derivata ordinis declinationis posterioris et seriei quartae, ratione non habita terminationis *u*, quae quamvis sit orta ex *-id*, *-ud* et derivans, magis tamen flexioni inservit. Accedit utraque derivatio vel ad nudam vocem vel ad jam derivatam: *dánatu* (audacia, ex adj. *dán?*) Sg. 90ᵃ. *torbatu* (utilitas) Wb. 12ᵈ. Sg. 193ᵃ. *dommetu* (paupertas) Camarac., ex adj. *torbe* (utilis), *domme* (inops). Ita etiam ex adjectivis *cotarsne* (contrarius) Wb. Sg., *tecnate* (gl. domesticus) Wb. 7ᵇ et *uasal* (altus) fq. sunt *cotarsnatu* (oppositio) Sg. 29ᵇ. *tecnatatu* (gl. familiaritas) Ml. 22ᵃ. 28ᵇ et *huasletu* (gl. apex) Sg. 16ᵃ. Et substantivo *coimsetu* (parsimonia) Wb. 29ᵇ supponendum adj. *cóimise*, *cóimse* (parcus; cf. Wb. 4ᵇ: *nipo chóim less frinn*, gl. proprio filio non pepercit).

Frequentissime autem haec derivatio fit ex adjectivis vel participiis terminatis in *-ide*, *-te*, *-de*, *-the*.

Exempla formulae *-idatu*: *fliuchaidatu* (humiditas; adj. *fliuchaide*, gl. humidus, Cr. 34ᵇ. Sg. 73ᵃ) Cr. 18ᶜ. *randdatu* (= *rantatu*), *ranndatu*, *randatu* (partialitas; adj. *rannte*, *rande*) Sg. 27ᵃ. 203ᵇ. *béstatu* (moralitas; *béste*, moralis) Wb. 12ᵈ. *treodatu* (trinitas; adj. *treode*, p. 764) Wb. 26ᵃ. *ildatu* (pluralitas) Sg. 198ᵇ. *locdatu* (localitas) Sg. 217ᵇ. *crichdatu* (gl. finitum) Sg. 148ᵇ. *ecrichdatu* (gl. infinitivum) Sg. 30ᵃ. *armthatu* (gl. armatura) Sg. 50ᵇ. *corpthatu* (corporalitas) Wb. 15ᵇ. Perhibendum est inversione terminationis *-ar* ortum *máthrathatu* (gl. matrimonium) Sg.

53[b], pro *máthardatu*, ex adj. *mátharde* formato ut *atharde* (paternus), *bráttharde* (fraternus); item porro ortum *æicentatu* (gl. necessitas) Wb. 25[a] ex adj. *ecente* formato ex subst. adj. *écen* (necessitas, necessarius).

**-idetu** *ailidetu* (alternitas) Sg. 38[a]. 59[a]. 60[b]. *uilidetu* (universitas) Wb. 27[b]. *arsidetu* (antiquitas; adj. *arside*) Sg. 208[b]. *immaircidetu* (convenientia) Sg. 213[b]. *toimsidetu* (mensuratio? *fri toimsidetaid metair*, gl. in metro necesse est) Sg. 25[b]. *taschidetu* (necessitas) Wb. 23[b]. *fogbaidetu* (usus; pro *fogabthetu*) Wb. 9[d]. *congabthetu* (continentia) Wb. 9[d]. *saichdetu* (consequentia) Sg. 149[b]. 214[b]. *formüichdetu* (occultatio) Sg. 9[b]. *foirbthetu* (firmitas; adj. *foirbthe*) Wb. fq.

INT in substantivis: *méit, meit* (magnitudo; gen. *méitc*, fem.), *lagait* (parvitas: *hi meit 7 lagait*) Sg. 26[a]. *lethit* (latitudo: *indasian .i. imbucai l. lethit*, gl. in altitudinem, latitudinem) Sg. 3[b]. *sliasit, sliassit* (gl. poples, gl. femen) Sg. 66[b]. 101[b]. Forsan etiam in quibusdam substantivorum finitorum in *-itiu*, e. gr. in *föisitiu* (confessio).

In adjectivis: *carit* (amicus) Wb. 30[b]. 32[a]. *escarit* (inimicus) Wb. 30[b]. *namait* (inimicus) Wb. 32[c], *inbannamit* (gl. hostem occupat amplexu, Stat. ap. Prisc. 5, 5; i. e. hostem feminam) Sg. 67[a]. *traig cethargarait* (gl. proceleusmaticum, posuit; i. e. pedem quater brevem; *gair, gairdde*, brevis) Sg. 7[b]. Haec formula non inficiens vocalem radicis orta videtur ex ANTI (ut *i* in adj. *-ide*, subst. *-thid* ex *a*), si comparantur vetusta nomina Carantius, Carantia (p. 759). Fortasse addenda sunt: *intursitib* (gl. inriguis, aquis) Ml. 15[b]. *tursitnech* (gl. irriguus) Sg. 24[a].

ST derivantis exempla hibernica non occurrunt, sed plurima CT praemittentis vocales *a* vel *e* et formantis substantiva abstracta generis feminini e nominibus vel simplicibus vel jam derivatis vel etiam e verbis.

ACT: *deact, deacht* (deitas) Wb. fq. *dóinacht* (humanitas) Wb. 13[c]. *apstalact, apstalacht* (apostolatus) Wb. 7[b]. 14[b]. 26[c]. E nominibus jam derivatis: *noidenacht* (infantia) Wb. 24[d]. *grecdacht* (gl. hellenismus) Pr. Cr. 51[a]. *deoladacht* (gratia) Wb. 2[b]. *óigedacht* (hospitium) Wb. 26[b]. *filedacht* (poësis) Sg. 213[a]. *bibdamnact* (culpa, status ejus qui reus, inculpatus est) Wb. 1[d]. *flaithemnacht, flathemnacht* (dignitas, gloria, status dominii) Wb. 26[c]. 30[b]. Sg.

2ª. *brithemnact, brithemnacht* (judicium) Wb. fq. Oritur in quibusdam accedente *t* ad deriv. *-ang, -ac,* ut in *cumacht* (potentia), *dúthracht* (voluntas), forlasse et in *dásacht* (insania) Wb. 9ᵇ. 28ª (cf. p. 447. 757. 776. 779).

ECT: *doinect, dóinecht* (humanitas; frequentius quam *dóinacht*) Wb. *timthirect, timtherecht, timthrecht* (ministerium; = *do-im-thir-echt*) Wb. 5ᵈ. 13ᵇ. *airchissecht* (conniventia, clementia; verb. in Wb. 4ᶜ: *airchissi, arcessi,* clemens est, deus) Wb. 4ᶜ. 14ᶜ. *honderchissecht* (gl. propitiatione) Ml. 32ᵈ. *tuidecht, frituidecht* (oppositio; = *dosuidecht*) Wb. Sg. *foétsecht, foetsecht* (subintellectio) Sg. 27ᵇ. 69ª. Ex jam derivatis: *cruithnecht* (frumentum) Sg. 35ª. 66ᵇ. *tectairecht, techtairecht* (dispensatorium, munus dispensatoris, inspectoris) Wb. 10ª. 13ᵇ. 15ª. *brecairecht* (gl. astutia) Wb. 15ᵇ. *sercaidechtae* (gen., gl. artis amatoriae) Sg. 63ᵇ. *sáirdénmidecht* (gl. artificium) Sg. 133ᵇ. *mo forcitlaidechtaese* (gl. magisterii mei, perfectio) Ml. 17ᵈ.

---

C derivans in nominibus vetustis gallicis. *a*) Accedens ad radicem cum vocalibus correptis. AC in quibusdam procul dubio fuerit correpta, e. gr. in Rauraci (Raurici Plin. Ptol.) Caes., Ἴσακα (fluv. Brit.; cf. Ὄβοκα infra) Ptol. Caeracates (cf. hibern. vet. *cáirchuide,* gl. ovinus, e *cáir, cáirach,* ovis) Tacit. Hist. 4, 70, forsan in pluribus: Κορνακόν (oppid. Pannon.; cf. Cornaco in pago Matascense, Renov. test. Abbonis circ. a. 805, Mabill. dipl. p. 508) Ptol. Σεούακες (pop. Noric.) Ptol. Levaci Caes. Sed discernendae formulae productae ÂC, IÂC frequentissimae, de quibus mox dicetur. EC: Turecum (nomen vetustum civitatis Helvet.; cf. Turecionicum, Allobrog. loc., in Tab. P.) Inscript. IC: Casticus (Sequanus) Caes. Aremorici, Armorici, Arecomici Caes. Raurici Plin. Ptol. Raurica Inscript. Orell. 432. 590. Urbicus (nom. viri, cf. Urbigenus pag. Caes.) Inscript. Orell. 459. 4018. Stein. 42. Helico (ex Helvetiis civis) Plin. 12, 1. Divico Caes. Bellicius (nom. viri) Inscript. Orell. 497. 2776. Argicius Auson. parent. 4. Cuticiacum, Cuticiacense praedium (supponendum nomen viri Cuticius) Sidon. epist. 3, 1. Riticius (episc. Augustodun.) Greg. Tur. de gl. conf. c. 75. In derivatione cumulata: Vindelici Horat. Avaricum Caes. Itin. Ant. Autricum Ptol. Tab. P. (oppida

Galliae nominata a fluviis Avara, Autara, hod. Evre, Eure). Agedicum Caes. Minaticum (Gall. loc.) Itin. Ant. Aventicum (Helvet. caput) Tac. OC: Ὀβόκα (fluv. Hibern.) Ptol. Durocobrivis (Britann. loc., i. e. pons Durocae; cf. Samarobriva Caes.) Itin. Ant. Bibroci Caes. UC: ταυροῖκ (herba gladiatoria Gallis) Dioscor. 4, 99. Sunuci, Aduatuci (pop. belg.) Plin. Caes. Sparucus (Tribocus) Inscript. Orell. 3408. Banuca (nom. fem.) Orell. 4900. Rasuco Orell. 2775. Visucius (deus) Inscript. Orell. 2067. Stein. 63. 131.

*b*) Cum vocalibus productis. Frequentissimae sunt formulae derivantes ÂC, IÂC, jam statuendae in gallicis nominibus virorum: Galgacus Tac. Dumnacus Caes. Neptacus, Nepitacus Inscript. Orell. 4595. Magiacus Orell. 4900. Divitiacus, Valetiacus Caes., ad quae accedit nomen populi Segontiaci Caes. Est enim nomen obvium in inscriptione vetusta Caratacus (cf. Caractacus Tac.) adhuc apud populos britannicos medii aevi valde vulgatum et cum vocali producta finientis derivationis prolatum (p. 6. 96. 110. 112). Et concordat nomen Benâcus, vix non gallicae originis, apud veteres poëtas (p. 18).

Passim occurrunt eaedem formulae cum terminatione generis neutrius in nominibus locorum gallicis tam ex aetate Romanorum quam e recentiore. Subesse his nomina virorum villas, vicos, oppida condentium vel possidentium (eodem modo ut nominibus locorum germanicis in *-inga, -ingum* item frequentissimis), jam patet e vetustioribus quibusdam: Turnacum (hod. Tournay; Turnus, nom. viri in Sidon. epist. 4, 24), Nemetacum (loc. belg.; cf. virorum nomina *Nimet, Nemet* p. 100. 102) Tab. Peut. Itin. Ant. Avitacum (praedium Aviti) Sidon. epist. 2, 2. Brennacum (Brennus, nomen gallicum notissimum) Greg. Tur. 4, 22. 47. 5, 35. Fredeg. 55. Juliacum, Tiberiacum (inter Rhenum et Mosam; Julius, Tiberius) Itin. Abudiacum (Raetiae loc.; Abudius Tac.) Itin. Catusiacum (loc. belg.; cf. Catuso in inscript., p. 725) Itin. Ant. Solimariacum (loc. ad Mosam supremam; cf. Solimari fil. Inscript. Stein. 324) Itin. Ant. Possint eadem et reduci interdum ad deorum vel dearum nomina, e. gr. hoc ipsum Solimariacum ad Solimaram, cujus aedis fit mentio in inscriptione ap. Orell. 2050, Magontiacum, Mogontiacum ad deum Mogontem (deo Mogonti, Inscript. britann.) Orell. 2026, ut Aventicum ad deam Aventiam (Justitiam? cf. p. 97). Sed annon etiam hoc a fluvio, ut Avaricum,

Autricum? Et cavendum utique, cum non dubium sit, Gallos nomina demum non solum oppidorum, sed etiam silvarum in personas deorum vel dearum tuentium transformasse, ut docent inscriptiones iis sacrae: deo Nemauso Orell. 2032. 2033, Luxovio 2024, Vesonti 2064, Vosego 2072; deae Bibracti Orell. 1973, Celciae 1982, Noreie 2034. 2035, Ardoinne 1960, Abnobae 1986.

Alia quaedam e chartis vel libris medii aevi, praebentia *-iâc:* villa Martiniacensis (Martigny, prope Turon.: "in qua celebre ferebatur saepius orasse Martinum") Greg. Tur. de gl. conf. c. 8. "Prisciaco in pago Camiliacense. villa Lubariaco. Camiliaco vico publico" (Priscus, Lubarus, Camulus) chart. a. 690 ap. Mabill. dipl. p. 472. "in loca nuncupantis Childriciacas. jam dicta loca Childriciagas" (Childericus) chart. a. 709, Mabill. p. 482. Flaviaco, Festiniaco, Aureliaco, Pauliniacus in chart. a. 832. 884. 960 ap. Mabill. p. 520. 550. 572. Propiciacus, Pompeiacus. in vico Brenniaco Act. SS. Mabill. saec. 1, 679. 680. Sedatiacum (nom. person. Sedatius, Sedatia, p. 758), Germaniacum, Epponiacus, Pauliacus etc. in Act. SS. Boll. Jul. 1, 112. 6, 599. 7, 256 sq. "locus qui a Corbone viro inclyto Corboniacus dicitur" Act. Mabill. saec. 4. 2, 241.

Regionum nomina ejusdem derivationis inter vetusta non apparent; sed etiam in his eundem usum celticum comprobat cambricum nomen regionis *Brecheniauc*, "regio Brachani" Lib. Land. (p. 97), de qua etiam refert codex Cotton. (qui continet Vocab.) p. 10[b]: *Brecheniauc* primum a Brachano nomen accepit. Idemque post alia dicta de hoc viro: sepulchrum Brachan est in insula quae vocatur *enysbrachan* quae est juxta Manniam. Patet etiam ex hoc nomine cambrico viri nomen subjacens, simulque formula *-âc* vel *-iâc*, eadem ac cambr. *-auc*, *-iauc*, hibern. *-ach*, *-ech*, inserviens praecipue derivationi adjectivorum (p. 20. 83. 110).

*c)* Geminata C in nominibus gallicis. ACC: "in Mamaccis" in chart. ap. Mabill. dipl. p. 404. ICC: Senicco Inscript. Murat. 1402, 5. Maricca Grut. 879, 10. UCC: Abucci, Abucciae Inscript. Murat. 1515, 2. Sunducca Murat. 1402, 5.

*d)* Connexae C derivantis frequentiores formulae sunt NC, SC, minus frequentes RC, LC in nominibus vetustis.

ANC: Καρούαγκας (mons Alpium oriental., mons Ciruencus in chartis, Juvav. p. 201. 204. 236. 243) Ptol. Caranco (loc.) Mar-

tène 2, 23. praedium Marancum Boll. Sept. 1, 701. "in fluviolo Brivancia" Baluz. 2, 1516. In cumulata derivatione: apud Belsonancum villam (quae in medio "Ardoenensis silvae sita est") Greg. Tur. 8, 21. ENC alternans cum sequente: "in pago uuapencense", chart. circ. a. 805, ap. Mabill. p. 508. Donencum, Donincum (Picard.) Vales. INC: arinca ("Galliarum propria", frumenti genus) Plin. 18, 8. Reginca (Gall. occ.), Lemincum (Allobrog.), Vapincum (Alp. marit.) Tab. P. "vicus cui nomen Bovinca" Boll. Mai. 2, 654. Bodincomagus (Ital. sup.) Plin. Tab. P.* Aquincum, Acincum (Pannon.) Ptol. Itin. Amm. Aquincus (nom. viri) Inscript. Grut. 902, 5. Pervincus, Pervinca (nom. personar.) Inscript. Orell. 494. 3484. Pervincius (cf. Pervianus Stein. 544) Stein. 306. In cumulata derivatione: Jovincillus Inscript. Murat. 1353, 6. Asincum, Alisincum (cf. Alisontia, Aliso et germ. *elira*, slav. *olsza*, alnus) Itin. Ant. Durotincum (Alp. marit.) Tab. P. Aldrincus (loc.) Act. SS. Mabill. saec. 1, 690. Bezerinca (loc.) Boll. Sept. 8, 179. UNC: Uruncis (loc. circa Rhen. superior.), Burunca (ad Rhen. inferior.) Itin. Ant. Quaeritur, utrum sit variatio tantum scriptionis ejusdem derivationis, an diversa omnino origo (e -C-N) in formula CN: *Οὐεννίκνιοι, Οὐεννίκνιον* (*ἄκρον*, pop., promont. Hibern.) Ptol. *Μουσανος Ἀρτικνου* Inscript. Murat. 643. Gobannilno (leg. -icno) Murat. 1384, 4. deo Taranucno (al. Taranuco) Inscript. Orell. 2055. 2056. 2057.

ARC: Isarci (pop. raet. ad fluvium Isarcum) Plin. emarcus (vitis genus, vox gallica) Colum. ERC: Aulerci Caes. Plin. Mamercus (nom. viri) Sidon. epist. 5, 2. 5, 14. 7, 1. "in Solerciaco" Mabill. dipl. p. 606. Luperciacum (quibus subsunt nomina virorum Solercus, Lupercus; cf. Solovettius Liv. Lupodunum Auson.) Polypt. S. Irminonis p. 290. Bitercium, chart. a. 893 ap. Mabill. p. 557. URC: Cadurci Caes. Plin. Namurcum (hod. Namur) Boll. Mai. 2, 651. Camburciacum (a nom. viri Camburcus) Polypt. S. Irmin. p. 271.

LC quaeritur an derivans sit in his: Bodalca, Rodalca (loc. in pag. Tellau, Vimnau) dipl. a. 775 ap. Mabill. p. 498, atque

* Nomen gallicum procul dubio. Sed Plin. 3, 16: "pudet a Graecis Italiae rationem mutuari. Metrodorus tamen Sceptius dicit, . . . Ligurum lingua amnem (Padum) *Bodincum* vocari, quod significet fundo carentem." Nomen liguricum forsan ad Gallos in Italia transgressum.

in nomine Chabilci apud Avienum, non diverso, ut videtur, a nomine Καλούκωνες, Καοῦλκοι apud Strab. et Ptol., num gallico an germanico?

ASC: "in pago Violascensi" Sidon. epist. 2, 14. Alia exempla, sed interdum, ut videtur, e sequentibus formulis transsumta in Testamento Abbonis, renovato circa a. 805, ap. Mabill. dipl. p. 507. 508. 509: Cravasca, Bicorasco, Basciasco, Aebasciaco (nomina locorum circa Alpes maritimas). Ibidem: "in pago Matascense Cornaco. Doliana in pago Vendascino. in valle Diubiasca infra fines Langobardorum". ESC: civitas Carpentoractensis nunc Vindesca Libell. provinc. Rom. in Eutrop. ed. Haverkamp. "ad villam Seanescum" Act. SS. Mabill. saec. 3. 2, 423. ISC frequentior ceteris in nominibus virorum et populorum: Vertiscus Caes. Taurisci, Scordisci (gentes gallicae) Plin. Οὐΐβίσκοι (cf. Vibius Inscr. Orell. 2060) Ptol. Ubisci Plin. Vivisca gens Auson. Mosell. 438. Eravisci, Aravisci (Pannon. pop., ad fluv. Arabonem?) Plin. Tac. Erminiscius Auson. parent. 21. In nominibus locorum: Viviscum (loc. ad lac. Lemann.) Tab. P.; cum aliis derivationibus antecedentibus vel sequentibus: Isinisca (loc. Vindelic.), Petenisca (loc. Helvet.) Tab. P. Matisco, Matiscone (hod. Macon) Caes. Tab. P. Laviscone (Allobrog.) Tab. P. "monasterium quod Condatiscone vocitari voluerunt" Greg. Tur. Vit. patr. c. 1. Condatisco monast. (cf. Condatomagus, Gall. merid., et Condate, Gall. sept., in Itin.) Boll. Febr. 3, 741. 745. "ad montis perfugium Latisconi" Boll. Jul. 7, 70. E chartis medii aevi: Terniscus (episc.) a. 678, Teuriscus (judex) a. 853 ap. Mabill. p. 469. 531. Galisco, Attanisco (nom. locor.) in renov. test. Abbonis ap. Mabill. p. 509. Matriscum a. 884, Seniscum a. 960 ap. Mabill. p. 551. 572. OSC fortasse e sequente formula in memorato test. Abbonis: "in Nanosces. de Bonnosco. super Bricoscis. colonica ubi dicitur Albariosco. de Lavarnosco. Craviosco (supra Cravasca). Cattorosco. ubi dicitur Riaciosco. ad Lavariosco. in pago Segusterico Lavariosco", ap. Mabill. p. 508. 509. 510. USC: Ruguşci (pop. alpin.) Plin. Ptol. Caranusca (loc. Gall., prope Mediomatr.) Tab. P. "in valle Venusca" Baluz 2, p. 1458.

Hibernica C derivans, quae infectione fieri solet CH. *a*) Accedentis ad radicem vel derivationem praecedentem non intermedia vocali secundum regulas elisionis non tam copiosa sunt exempla, quam *t* (*d, th*) accedentis, et plura jam supra enumerata (p. 83. 84). Quibus hic addenda est formula *-iche, -che* in substantivis femininis: *hiresche* (fides, fidelitas) Wb. 32[a]. *ingresche* (gl. instantia) Wb. 22[d]. *roithinche* (gl. hilaritas) Wb. 5[d]. *galarche* (aegritudo) Wb. 29[a]. Accedit *ch* eodem modo tam in derivatione cumulata: *senchassa* (statuta), *cáirchuide* (gl. ovinus) Wb. Sg., quam in derivationibus *-ach, -ech* etc., si accedit flexio: *sualchi* (benefacta) Wb. *do hireschaib* (fidelibus), *amiresschu* (infideles, acc.) Wb. 4[b]. 9[c]. *inmedóncha* (intestina) Wb. 12[b]. *diltadchu* (gl. negatores) Ml. 20[a].

Ortae ex *-nc*, ut *t* accedentis ex *-nt*, exempla adduci possint *cumcamni* (possumus, valemus) Wb. 4[a], *ni cumcat* (non possunt) Sg. 198[a], e *cumacc, cumanc, cumang*.

*b*) Accedens cum vocalibus correptis. AC frequentissima derivans adjectiva e substantivis, sequens accedente terminatione regulam elisionis vocalium. Cum elidantur autem etiam productae, mirum esse non debet, multum usitatam derivationem hanc, quae apud veteres poëtas et adhuc in dialectis britannicis invenitur producta, hibernice defecisse in correptam (cf. p. 18. 20. 33. 110. 111).

Adjectiva e substantivis nudis: *iressach, amiressach* (fidelis, infidelis; subst. *air-ess*) Wb. fq. *berach* (gl. verutus) Sg. 60[a]. *bennach* (gl. cornutus) Sg. 60[a]. *santach* (gl. cupidus; i. e. avarus, subst. *sant*) Wb. 28[b]. *cnocach* (gl. gibberosus) Sg. 22[a]. *corpach* (gl. corpulentus) Sg. 125[a]. *marcach* (gl. equester) Sg. 50[a].

Adjectiva e substantivis derivatis in *-tiu*: *létenach* (gl. audax) Sg. 50[b]. *caintoimtenach* (bene cogitans) Ml. 31[b]. *tuistenach* (genitivus) Sg. 77[a]. Addo *dedenach* (finalis, ultimus) Wb. 13[d]. 14[d]. *toltanach* (gl. beneplacitus) Wb. 22[b], e subst. *dead*, finis, *tol*, voluntas.

Derivans eadem formula cum *t* substantivi: *forbartach* (gl. superadulta, luna) Cr. 41[d], e subst. *forbart*, ut *edbart* (p. 762). E substantivis terminatis in *-ad, -ed, -id* etc. prodeuntia: *dilgadach* (gl. indulgens) Sg. 39[b]. *dilledach* (declinabilis) Sg. 65[a].

*bathach* (gl. moribundus) Sg. 59ª. *digabthach* (deminutivus), *imgabthach* (gl. vitabundus) Sg. 45ᵇ. 59ª. *aitrebthacha* (possessiva) Sg. 77ª. *debthach* (schismaticus, dissidens; subst. *debuid*) Wb. 11ᵈ. *ipthach* (gl. maledicus) Wb. 9ᵇ. *pecthach* (peccans, peccato deditus) Wb. fq. Videntur tamen subesse quibusdam participia.

Derivatio *-achtach*: *cumachtach* (potens) Wb. Sg. *dásachtach* (insanus) Wb. 19ᵇ. 28ª.

Non infrequens eadem formula in nominibus vel cognominibus virorum: *Conru Cathbhudhach; Cathbhudach* autem dicebatur eo quod in bellis erat triumphator (subst. *buáid*, brabeum, victoria, p. 27. 18) Vita S. Declani, Boll. Jul. 5, 594. *Bronach* est nomen meum, quod latine dicitur tristis (*brón*, moeror, Wb. fq.) Vita S. Mochoemoci, Boll. Mart. 2, 283. E chronicis hibernicis ap. O'Con.: *Congalach* Ann. Ult. 4, 232. *Dungalach* Tigern. 2, 258. *Baethgalach* IV magistr. 3, 252. *Berach* Tigern. 2, 205. *Cuanach* Tigern. 195. 240. *Dluthach* Tigern. 226. *Calgach* IV mag. 628. *Maolcalggach* IV mag. 198. *Maoldomhnach* (adj. *maol*, nudus, calvus, cambr. *moel;* cf. *máil* in n. pr. *Mailedún* p. 30, not.) ibid. 419. *Eachmarcach* Tigern. 286. 293. *Airectach, Airechtach* 256. *Indrechtach* 223. *Robartach, Flaithbertach* Tigern. 235. 256. *Cumascach, Ceallach* Tigern. 192. 195. *Cathusach* Ann. Ult. 4, 273. *Gebennach* Ann. Inisf. 2, 35.

Sunt etiam substantiva ejusdem terminationis, plurima adjectiva primitus, ut videtur: *iarthuaiscerddach* (gl. etesiarum, flatu; i. e. occidentalium septentrionalium ventorum, cf. *tuaiscert*, p. 566, not.) Cr. 37ᵇ. *ilach* (gl. pacan) Pr. Cr. 43ª. *étach, éitach, æitach* (vestitus; cf. *étiud*, id.) Wb. fq. *dristenach* (gl. dumetum) Sg. 53ª. *tossach* (initium) Wb. Sg. fq. *caullach* (gl. porcus; cf. *cáirach*, ovis, p. 275?) Sg. 66ᵇ. *lemnach* (gl. mulsum) Sg. 73ª. *tudrach* (gl. irritamen) Sg. 54ª. *fochrach* (mercenarius: *atrebat ni triatimdirecht am. atreba infochrach afochraicc*, gl. marg. ab officiis -arius; i. e. habent aliquid per officium suum, ut habet mercenarius mercedem suam) Sg. 35ª. *sálchuach* (gl. salinator; additur: *salina* .i. *no. lube 7 salinator húad*) Sg. 100ᵇ. *bandachlach* (gl. leno) Sg. 52ª. *étradach* (gl. prostibulum) Sg. 53ª. *gésachtach* (gl. pavo) Sg. 8ᵇ. Sed cavendum saepe, ne radix habeatur pro derivatione: *cumtach* (aedificatio, structura, gl. fabrateria; *cum-tach?*) Wb. 8ᶜ. 13ª. 21ᶜ. 28ᵇ. Sg. 38ª. 209ᵇ. *cllach*

(conjunctio) Wb. fq. De *-lach* finali substantivorum infra dicetur in capite de compositione.

De verbis denominativis terminatis in *-igim*, *-igur*, *-ugur*, quae ex hac et sequente derivatione progressa videri possint, jam supra disputatum est (p. 756).

EC item plurima adjectiva format e substantivis: *airech* (primus, anterior; subst. *air*, locus anterior, oriens) Wb. Sg. *suilech* (gl. oculeus .i. oculos habens; *súil*, oculus, Wb.) Sg. 94ᵃ. *tóisech* (praestans; *tuus*, initium) Wb. Sg. *fuarrech* (gl. clemens) Ml. 20ᶜ. *buidech* (gl. contentus) Ml. 2ᵈ. *faitech* (gl. cautus) Sg. 51ᵃ. *cluichech* (gl. ludibundus) Sg. 59ᵃ. *daintech* (gl. dentatus) Sg. 159ᵇ. *miscsech* (gl. exosus) Ml. 28ᵃ.

Cumulatae derivationis cum liquidis vel cum *t*, *th* (e substantivis in *-ad*, *-ed*, *-id*) exempla: *cretmech* (fidelis; *cretem*), *tairismech* (constans; *tairissem*) Wb. fq. *indidmech* (gl. intensivum) Sg. 214ᵇ. *uilnech* (totalis) Wb. 21ᶜ. *comroircnech* (mendosus) Sg. 6ᵃ. 26ᵇ. *tursitnech* (gl. irriguus; de quo p. 770) Sg. 24ᵃ. *toirthech* (frugifer; *torad*) Wb. 5ᵇ. *dlichtech* (gl. rationabilis; = *dligthech*, comp. *dligthigiu* Sg. 22ᵃ, e subst. *dliged*) Wb. 5ᶜ. *traigthech* (gl. pedes, gl. pedester) Sg. 38ᵇ. 50ᵇ. Addo *teichthech* (gl. vitabundus) Sg. 50ᵇ. *loingtech* (acceptus, gratus) Wb. 6ᶜ. *intcemaingthech* (gl. fortuito) Sg. 29ᵃ. *eithchechaib* (gl. perjuris) Wb. 28ᵃ.

Sunt et hujus formulae substantiva: *cuilech* (gl. prostibulum) Sg. 53ᵃ. *caillech* (anus) Wb. 31ᶜ. *cáithech* (gl. acus, aceris; eodem loco et *cáith*) Sg. 68ᵃ. *cuithech* (gl. laquear) Sg. 54ᵃ. *bethech* . *braisech* (gl. betaceus, e beta, inter deminutiva, Prisc. 3, sub fine; addit glossa: genus oleris) Sg. 49ᵇ. Quaeritur, annon sit compositum *sotech* (gl. lupanar; *tech*, p. 73?) Sg. 64ᵃ. *cuindrech* (substantivum junctum cum *seosc*, institutio: *seosc et cuindrech forcechtarde*, gl. quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo, Galat. 4, 1) Wb. 19ᶜ est vix compositum *con-dar* (cf. Verecundaris Liv. epit. 137, et *cundrad*, gl. merx, Sg. 68ᵇ), estque duplex haud dubie derivatio in *tonnatech* (supra scriptum est supra vocem *natrix*, num adjectivum, i. e. aquatica? *tonn*, unda) Sg. 69ᵃ. Peregrina: *mertrech*, *meirddrech* (meretrix) Wb. Sg. *oirclech* (gl. flamen; i. e. oracularius?) Sg. 96ᵇ.

IC videtur obtinere in voce *mithich*, *mithig*: *intain ropo mithich*, *intain rombo mithig less* (cum fuerit commodum; *mithiu*

in compos. *ammithiu*, tempus incommodum, Wb. 14[a]) Wb. 19[d]. 31[a]. Num contra *-iu* ex *-ig*, ut alibi ex *-id?*

Substantiva feminina in *-iche* oriuntur ex adjectivis praecedentis formulae. Servantia vocalem secundum regulam: *tairismiche* (instantia; *-issem, -ismech*) Wb. 22[d]. *sóinmiche* (prosperitas, fortuna) Wb. 27[b], cui opponitur *dóinmiche* (infortunium; adj. *sóinmech, dóinmech: huandasenom śoinmech*, gl. adsis pede diva secundo, Virg. ap. Prisc. 5, 7, in Sg. 69[b], et in Ml. 19[d]: *etir na doinmecha*, gl. inter adversa). Item: *móidmiche* (gloriatio) Wb. 17[c]. *suacaltmiche* (gl. suavitas) Wb. 15[d]. *menmnihe* (gl. dissensio) Wb. 18[a]. Subst. *trichtige, trichtaige* (mensis solaris triginta dierum), saepius obvium in Cr., videtur scriptum pro *trichtiche* ex adj. *trichtech* (cf. p. 313). Elidentia vocalem: *hiresche* (fidelitas), *ingresche* (gl. instantia) jam supra memorata.

UC: *daurauch* (gl. quercetum) Sg. 53[a], si est pro *duruch* (p. 9).

*c*) Duplicata C derivans in adj. *menic, menicc* (frequens): *ismenic anirnichthe airiubsi* (gl. ipsorum obsecratio pro vobis; i. e. est frequens eorum precatio pro vobis) Wb. 17[a]. *inmenicc* (frequenter) Sg. 21[b]. Est eadem vox cambr. *mynych* (= *-icc*, p. 173). Quaerenda fortasse est etiam in uno vel alio exemplo sequentium formularum, quae scilicet elisa *n* in eandem formam transeunt.

*d*) Connexa derivatio NC hibernice fit C, quae potest ob statum non infectum alternare cum CC (p. 79, *c* et *d*). Occurrunt exempla cum vocalibus *a, i, u;* accedentis adeo sine vocali exemplum est adj. *óc* (juvenis), si confertur cambr. *iouenc* (p. 60).

ANC: *cumacc* (potens: *nita cumacc do cháingnim*, non est potens, aptum, ad bonum opus, corpus) Wb. 4[a], e quo *cumcamni* (possumus), *cumact, cumacht* (potentia), reducendum est ad formam *cumanc*, pro qua etiam occurrit *cumang*. Obvium item etiam est adjectivum formae *-act, -acht: écmacht arindí nád cumaṅg maith do denom* (gl. nequam; i. e. impotens quia non potest facere bonum) Sg. 50[a].

INC. Derivat haud dubie terminatio *-ic -icc* in substantivis femininis: *fochricc* (merces) Wb. 1[b]. 2[b]. 16[a]. 20[c], *taidchric, taidchricc, taithchricc* (redemtio) Wb. 2[b]. 4[b]. 21[a]. 28[b], ut patet e vocibus *fochrach* (mercenarius) Sg. 35[a], *taidchur* (redemtio) Wb. 3[a], *doradchiúir* (redemit, praet.; = *do-ro-ad-ch.*) Wb. 2[b], quae docent formationem illorum *fo-chur-icc, do-aith-chur-icc*.

UNC: *derucc* (gl. glans) Sg. 113[b].

Connexae RC derivationis exemplum nescio, si non pertinet huc *adarc*, gen. *-arcae* (cornu), unde adj. *adarcdae* (gl. corneta, tuba) Ml. 2[b]. Connexae LC derivantis nec unius exempli memini.

Connexa SC derivans non infitianda in cognomine *Muirsce* (maritimus) in chronicis hibernicis: ***Dunchad Muirsce*** Ann. Tigern. ap. O'Con. 2, 212. ***Dunchadh Muirissce, Muirsce*** Ann. IV mag. 3, 230. 256. ***Fiachrach Muirsce*** Ann. Ult., O'Con. 4, 35. Minus certa eadem in his: ***Cudhinasc*** (n. propr. viri) Ann. Tigern. ap. O'Con. 2, 225. *mimasclach* (gl. cardo; compos. *mimasc-l.*) Sg. 62[b]. *arobróinasc* (gl. despondi enim, vos uni viro virginem castam exhibere Christo, 2. Cor. 11, 2; num legend. *ar robróinasse?*) Wb. 17[b].

## C. Derivatio consonarum multiplex.

Derivatio in linguis celticis accumulata invenitur non minus, quam in alia quacunque. Derivationis tam simplicis quam duplicis formulae praecipuae enumeratae sunt hactenus. Sunt addita saepius exempla etiam multiplicis derivationis, cujus tamen conspectus in hunc locum reservandus erat.

Si ante derivationem duplicem praecedit vel si sequitur post eandem derivatio simplex, aut item duplex, fit derivatio triplex aut quadruplex. Derivationis triplicis exemplum vetustum gallicum est nomen Bel-s-on-ancum (p. 773); quadruplicis exempla, si numerantur vocales derivantes immixtae, sunt nomina Gob-an-it-i-o(n) Caes., Div-ic-i-ant-illus Inscr.

Hibernicae triplicis derivationis exempla quaedam. 1. Si praecedit simplex ante duplicem: *foil / s / ig-ud* (manifestatio) Wb. Sg. *foirb / th / ig-ud* (confirmatio) Wb. 22[a]. *im / d / ug-ud, imm- / d / og-od* (auctio, multiplicatio) Wb. 25[a]. Sg. 216[a]. *fled / aich / th- ith* (gl. epulo) Sg. 52[a]. *tecm / aing / am-in, intecm / aing / th-ech* (gl. fortuito) Sg. 29[a]. *sáirdén / m / id-echt* (gl. artificium; cf. *sercaidecht*, ars armatoria, p. 771) Sg. 133[b].

2. Si sequitur duplicem simplex: *tal / m-an / de* (terrestris) Wb. *traig / th-ech / dae* (gl. pedester) Sg. 54[b]. *forci / t-l / id* (praeceptor) Wb. fq. *tol / t-an / ach* (gl. bene placitus), *rotol / t-an- / aig / estar* (placitum est) Wb. 22[b]. Sg. 7[b]. *flaith / em-n / as,*

*flaith / em-n / acht* (gloria) Wb. Sg. *brith / em-n / acht* (judicium) Wb.

Quadruplex derivatio, si duae formulae duplicis derivationis junguntur: *indaic / s-en / d-aid* (gl. causa, adv.), *aic / s-en / og-ud* (causatio) Sg. $74^{b}$. $209^{b}$. *hi cét / n-id / et-id* (gl. partes primae in positione; i. e. in prioritate, priori loco, adj. *cétnide*) Sg. $188^{a}$. *hi cumsc / aig-th / et-aid* (in commixtione) Sg. $158^{b}$. *mo forci / t-l- / aid-echtae* (gl. magisterii mei; cf. *sercaidecht, dénmidecht* supra) Ml. $17^{d}$. Item si ab utroque latere duplicis derivationis accedit simplex, cujus sunt exempla *bib / d / am-n / act* (culpa) Wb. $1^{d}$, *com / d / em-n / ig / edar* (imperat), *coim / d / em-n / acht* (dominatio) Ml. $17^{b}$. $35^{a}$, si debet statui *d* derivans in *bibdu* (reus), *coimdiu* (dominus).

Duabus derivationis duplicis formulis si accederet amplius simplex, fieret quintuplex derivatio. Hujus quintuplicis vel adeo sextuplicis (si numeratur terminatio flexioni inserviens ut derivans) est vox *díxnichthetad* (*: illaithiu díxnichthetad na deachte*, gl. ego hodie genui te, Hebr. 1, 5; i. e. die manifestationis, existentiae, deitatis) Wb. $32^{b}$, i. e. *díc / s-n / ich-th / et-ad*, e nom. *díxnichthetu*, qui redit ad partic. *díxnichthe* progressum per verbum denominativum *díxnigur* e subst. *dícsiu, dixsen.* *

* Idem quod *déicsiu* (visio; cf. *remdeicsiu*, providentia, Ml. $20^{b}$, e verb. *décu, deccu* p. 437) Wb. $25^{a}$, cujus *e* producta ante *i* derivationis facta est *i* producta. Verbi factitativi *díxnigur* significatio, quae proprie est *visionem facio*, i. e. me *spectandum praebeo, videor, appareo*, transiit omnino fere in significationem *sum, existo*. Propter hoc et frequenter occurrit: *cia tussu díxnigedar* (gl. o homo, tu quis es?) Wb. $4^{c}$. *isnad dixnigedar nach æcne* (gl. sic non est inter vos sapiens quisquam) Wb. $9^{c}$. *ni dixnigedar* (gl. si est; addit glossator latine: *si pro non*) Ml. $20^{c}$. *nadndixnigedar nech* (gl. neminem esse, dei memorem) Ml. $23^{a}$. *cid ńes dixnigedar* (gl. cognito quanta sit luna) Cr. $32^{b}$. *airciodummid dixni.* (gl. nam ex quo sit nominativo, particula o? Prisc. 13, 4; i. e. nam ex quo nominativo est? si pronomen est o, cf. p. 363) Sg. $207^{b}$. *am. díxnigetar* (gl. ut pro invicem sollicita sunt membra) Wb. $12^{b}$. Substantivum verbale et participium compositum cum voce *bid* intensiva in Wb.: *nirrobe in ihu. xpo. est et n. .ı. fír et gáu acht isest nammá robói and .ı. fír .ı. biddixnugud firinne* (gl. non fuit est et non, sed est in illo fuit, 2. Cor. 1, 19; ad verbum: non fuit in Jesu Christo est et non, i. e. verum et falsum, sed est solummodo fuit in eo, i. e. verum, i. e. perpetua manifestatio, perpetua existentia veritatis) $14^{c}$. *arisbidixnichthe som* (gl. ipse est ante omnes, Coloss. 1, 17; leg. *biddixnichthe*, i. e. nam est perpetuo existens) $26^{d}$.

## II. Derivatio britannica.

### A. Derivatio vocalium.

Vocales tres intermediae in compositis gallicis vetustis *o* (*a*), *i*, *u*, quarum duae posteriores praesertim derivationi inserviunt in iisdem vetustis nominibus (p. 724. 725), cum perierint jam in hibernica vetusta lingua pro majori parte, minus etiam poterunt exspectari in dialectis britannicis. In his *i* et *u* finales communiter desunt in vocibus, in quibus adsunt in vetustis nominibus, nullo vestigio relicto, e. gr. in *mor* (mare; = hibern. vet. *muir*, e *mori*), *bud* (victoria; = hibern. vet. *buáid*, e *bódi*), *bit*, *byd* (mundus; hibern. vet. *bith*, e *bitu*, cf. Bituriges), *cat*, *cad* (pugna; hibern. vet. *cath*, e *catu*, cf. Caturiges, Catuslogi, Catuso etc.), *nant* (vallis; cf. Nantuates Caes.). Deest ita porro vocalis finiens quondam in vocibus, in quibus adhuc servatur hibernice, e. gr. in *ol*, *oll* (omnis, hibern. vet. *uile*), *am* (circum, hibern. vet. *imme*, gall. vet. *ambi*).

Excipiuntur tamen voces aliquae, ut eae in quibus abeuntis *i* vestigium relictum est in praecedente vocali infecta, e. gr. in *breich* (= brachium), *Gereint* (= Gerentius, Gerontius, p. 97. 106), vel quae sunt auctae derivatione tegente interdum utramque illam vocalem vetustam, e. gr. *diuudyawc* (inutilis, inefficax; e *bud*, *budi*, *bódi* modo memorato) Mab. 2, 226, *Morcanhuc* (Morcantia p. 187, e nomine viri *Morcant* Lib. Land. 137, *Morgan* Mab. 2, 25. 26; cf. Adeautuannus Caes.) L. Land. 113. 137. Sunt porro voces, in quibus persistunt etiam finales vocales, aut productae primitus aut majori sua derivandi vi, vel diphthongi. Earum omnium exempla, quamvis obscurae sunt saepius originis, haud dubie etiam interdum diversae, enumero hoc loco, praemittens *i*, quae frequentior est, cui subjungo *u*, *a*, *e*, productam porro *é*, et diphthongum *au*.

I cambrica (hodie *i*, num producta igitur?) substantiva abstracta generis masculini, fortasse neutrius primitus (p. 288), formare solet ex adjectivis: *dlodi* (paupertas; adj. *dlawt*) Mab. 2, 21. *caledi* (durities, difficultas; adj. *calet*) Mab. 2, 61. *bei-*

*chogi* (graviditas, fructus ventris, plur. *beichogyeu* Mab. 3, 299; ibi etiam legitur adj. *beichawc, beichiawc*, gravida, mulier) Mab. 2, 202. *mabinogi* (plur. *mabynogyon* Mab. 3, 36; ab adj. *mabinawc*, juvenilis, puerilis, ergo juventus, puerilitas et narratio puerilis?) Mab. 3, 7. 81. 143. 161. 189. 216.

Sunt porro abstracta cambrica masculina cumulatae derivationis NI, ONI, IONI ex adjectivis et substantivis: *mechny* (securitas, vadimonium, e subst. *mach*, securitas, e quo conjici poterit adj. *mechin;* sunt tamen etiam hodie *crychni*, *syrthni* ex adj. *crych*, crispus, *swrth*, raucus) Leg. 2. 6. 20. *maerony* (officium praepositi; *maer*, p. 119) Leg. 2. 11. 29. *bardhony* (bardismus) Leg. 1. 43. 11. *dayoni* (bonitas, humanitas; adj. *da*, e quo etiam exstat derivatum *daiawn*, bonus) Mab. 1, 238.

Masculina sunt etiam alia e substantivis orta: *gueli* (hod. *gwely*, lectus, e *gwal*, cubile, Mab. 2, 239) gl. Oxon. *gweidi* (clamor, vociferatio: *yr gweidi hwnn;* hod. *gwaedd*, id.) Mab. 1, 16. Contra femininum *kennadwri* (legatio: *y gennadwri honno*) Mab. 2, 29. 3, 95, e subst. *kennad, kennadwr*, legatus. In femininum etiam transgressa est armor. hod. *-oni: brazoni* (superbia), *druzoni* (pinguitas; adj. *bras, drus*).

Cornica substantiva hujus derivationis: *berri* (pinguedo; adj. *bor*, pinguis), *kelli* (nemus; hibern. vet. *caill*, silva) Vocab. Armorica: *glisi* (livor, aegritudo; adj. *glas*, lividus) Buh. 204, 9. *cozni* (senectus; adj. *coz*, senex) 136, 11.

Iuvenitur eadem vocalis terminans nomina virorum vetusta in chartulariis. Cambrica in libro Landav.: *Eli, Ili* 176. 177. *Lauri* 153, quibus addo e Mab. *Gluueri, Pryderi* 3, 98, et nomen montis cambrici altissimi *Eryri* (ab *eryr*, aquila; qui mons Anglis dicitur *Snowdon*) 3, 269. 303. Armorica e chartulario Rhedonensi: *Eli, Ili* 1, 20. 2, 20. *Lowi* 2, 15. *Rami* 2, 25. *Moeni* 2, 30. *Haelmoini* 1, 29. *Bili, Ratuili* sq. *Omni, Omnis* (ex *omun, ofyn*, timor?) 1, 35. Mor. 275. *Plinis* (cf. Plinius) Mor. 275. Nomen cambr. *Deui, Deuui* Lib. Land. 153. 193, armor. *Davi* Chart. Rhed. 2, 28, *Dewy* (= David) Buh. sq. amisit *d* finalem; in aliis videtur *n* supponenda, si confertur nomen vetustum Cunobilinus (p. 100).

U finalis exstat in corn. *medu* (medum; gr. μεθύ) in Vocab., quod cambrice est *med* in Mab., hodie *medd*. Porro in voce *bodu*

frequenter obvia in nominibus compositis tam cambricis quam armoricis, ut jam est in gallicis vetustis *-boduus* (p. 27, not.), quae forsan idem significat quod *-gern* in nominibus vetustis germanicis, e. gr. Fridigern. Cambricum etiam nomen viri *Garu* Lib. Land. 73, adj. *garw* (ferus, raucus) Mab. 1, 7, subst. *karw* (cervus) Mab. 1, 7. 293. Sed videndum in hujusmodi, ne *w* finiens sit orta infectione, ut in *enw* (nomen; hibern. *ainm*), *delw* (effigies; hibern. *delb*), *marw* (mortuus; hibern. *marb*).

A rarior terminalis: cambr. corn. armor. *bara* (panis; cf. hibern. vet. *bairgen*). cambr. *clwppa* (clava) Mab. 2, 57. In adj. cambr. *traha* (fortis, audax; gr. *θρασύς*, p. 45), *didraha* (animo carens) Mab.

E correpta finalis, alternans interdum cum aliis vocalibus, non frequentior: cambr. *cale, cala, caly* (penis; cambr. hod. *cale* fem., aculeus) Leg. 2. 1. 27; 36; 67. corn. *banne* (gutta) Vocab., *banna* Pass. (cf. p. 716; armor. hod. *banne* masc.). In aliis, e. gr. cambr. *gware* (ludus; Mab. 2, 63: *ar gware hwnnw* masc.), *bore* (mane) Mab. fq., corn. *idne* (auceps) Vocab., vocalis putari poterit producta (p. 113).

E productae finalis alternantis cum *ui* in nominibus vetustis cambricis exempla jam sub Ê cambrica enumerata sunt (p. 113). Alia nomina desinentia in *oi, oe, ui, wy* (= *é*): *(Lann)timoi*, *(Lann)bedui* (nomina locorum, quorum pars posterior est nomen viri) Lib. Land. 209. 221. *Tissoi* (alumnus S. Dubricii) 178. *Elinui* 262. *Guennonoe*, *Guinnonui* 170. 182. *Guernonoe* 205. *Guoronui*, *Guronui* 260. 261. *(Lann)guoronoi*, *(Lann)guronoi* 230. 236. *Junabui* 70. *Guinabui* 115. *Guernabui* 72. 74. Quibus addenda nomina propria e Mab.: *Giluaethwy* 3, 190. *Math uab Mathonwy* 3, 189 sq. *Eryr gwrn abwy* 2, 233. *Hunabwy* 2, 209. *Ronabwy* 2, 372 sq.

Concordant armorica vetusta desinentia in *oe, oi* e chartulario Rhedon.: *Suloe* 2, 31. *(Treb)hinoi* 1, 45. *Keboi* 1, 54. *Haeswalloe* (cf. nomen S. *Winwaloei*, abbatis Landevenecensis, Boll. Mart. 1, 250) 1, 3. *Grenbidoe* 1, 54. *Wasbidoe* Mor. 304. *Matwidoe* Mor. 305. *Riskipoe* 1, 2. *Nominoe* fq. *Benitoe, Venitoe* 1, 8. 2, 16. *Portitoe* 1, 9. 2, 14. 16.

Appellativa cambrica ejusdem terminationis: *mackwy* (puer)

Mab. fq., masculini generis; feminini *motrwy* (annulus: *y votrwy honn*) Mab. 1, 14, quod videtur compositum.

AU (cambr. vet. *ou*, recentius *eu*) in substantivis et adjectivis. In subst.: *keneu* (catulus, animal juvencum, hod. *cenau* masc.; e rad. *cen* pro *gen*, p. 45), *blodeu* (flos) Mab. fq. *arueu* (armatura: *vn arueu*, una armatura; contra plur. *arueu trymyon*, gravia arma, Mab. 3, 304) Mab. 2, 47. Eadem vox *keneu* ut nomen proprium virorum occurrit, tam simplex quam in compositione: *Chanao* Greg. Tur. 4, 4. *Morcenou* Lib. Land. 136. *Riceneu* 162. Suntque alia ejusdem terminationis nomina virorum: *Bleideu* Lib. Land. 147. *Llacheu* (fil. Arthuri) Mab. 2, 390. IAU in *Cinbleidiou* Lib. Land. 188. In adjectivis: *asseu* (sinister; *assu* Leg. 2. 1. 36) Mab. 1, 275. 2, 387. *dehou*, *deheu* (dexter; cf. germ. vet. *zesawa*) Lib. Land. Mab. *diheu, dieu* (certus, securus) Mab. 1, 6. 9. 250. *teneu* (tenuis) Mab. 2, 382. *gwineu* (fuscus) fq.

Inveniuntur etiam armorica nomina virorum desinentia in *-ou* (sed in quibusdam videtur legendum *-on*), *-iou: Guorasou, Dinaerou, Loiesbritou* Chart. Rhed. 1, 7. 17. Mor. 267. *Cadou, Saliou* Chartul. Kemperl. Mor. 431. *Periou* Coriosop. Mor. 378. 379.

De terminatione *-au* vel *-iau*, diversa a praecedente, orta ex *-av, -iav*, et de *-ei*, hod. *-ai*, cui subest *j*, supra jam disputatum est (p. 150. 153) et infra quoque dicetur in derivatione spirantium britannica.

## B. Derivatio consonarum simplex et duplex.

### 1. Derivatio liquidarum.

L subjuncta radici vel etiam derivationi *a*) nuda sine vocali saepe invenitur, ut ceterae liquidae, in vocibus britannicis juxta formas, quae vocales *y* vel *e* intercedentes ostendunt; e. gr. in Mab.: *chwedl* (nuntius, narratio) 2, 19 juxta *chwedyl* 1, 10. *mynwgl* (cervix) 1, 17 juxta *mynwgyl* 1, 25. *kenedl* (genus) 3, 301 juxta *kenedyl* 1, 26. 3, 300. Ita jam in glossis Oxon.: *dadl* (gl. concio), *datl* (gl. forum; ibid. *dadlt*, gl. curia), *sumpl* (gl. stimulus), *rascl* (gl. sartum). Frequentior usus est, deesse vocalem tantum accedente flexione: *chwedleu* (narrationes, nova; con-

tra *datolaham* in gloss. Oxon., *am dadeleu*, circa causas, Leg. 1. 9. 11) Mab. 2, 12. 202. *sodleu* (calces; cambr. hod. *sawdyl*, calx, pars postica calcei) Mab. 1, 13.

Armorica quaedam e Buh.: *guentl* (dolor) 92, 15. 94, 22, plur. *guentlou* 90, 21. *guinhezl, quehezl* (venator?) 30, 15. *goestlas* (spopondit), *goestlo* (spondebit) 158, 14. 204, 11. Item corn. *gustle* (spondere; *guistel*, obses, Vocab.) Pass.

*b*) Cum vocalibus correptis. Frequentiores sunt *e* et *i*, *y*, in quas ceterae plerumque transierunt.

EL in adjectivis, quibus hibernice convenit *a*: cambr. *uchel* (altus; hibern. vet. *uasal*) Mab. fq., armor. *vhel* Buh. 12, 10. 112, 18. armor. *vuel* (humilis; hibern. vet. *umal*) Buh. 100, 6. In adj. *isel* (inferus) trium dialectorum; in subst. cambr. *tywel*, pl. *tyweleu* (gausapa; hod. *tywel* masc., pl. *tyweli*) Mab. 1, 5.

IL dominans in substantivis, alternat cum EL secundum dialectos vel scriptores. Cambrica substantiva diversi generis: *chwedyl*, pl. *chwedleu* (sermo, narratio: *y chwedyl hwnn, hwn* masc.) Mab. 1, 10. 11. 38. 2, 6. 12. *dadel*, pl. *dadeleu*, *daetleu* (causa judicialis; hod. *dadyl* fem., pl. *dadlau*) Leg. 1. 34. 8; 2. 11. 34. *mevyl*, *mefyl* (dedecus, plur. hod. *meflau* masc.; hibern. vet. *mebol*, *mebul*) Mab. 1, 19. 26. 263. *meuel* Leg. 2. 1. 36. *gwystyl* (obses, pignus, pl. hod. *gwystlon* masc.) Mab. 1, 284. *kenedyl* (genus, hod. *cenedl* fem., pl. *-odd; cf. cenitolaidou* gl. Oxon.) Mab. fq. *kenedel* Leg. 1. 18. 14. Cornica e Vocab.: *esel* (membrum, pl. *esely*, p. 290; hibern. vet. *asil*), *guistel* (obses), *kinethel* (generatio), *auhel* (aura), *anauhel* (procella). armor. *auel* (aura, hod. *avel* fem.) Buh. 14, 9. 92, 21. Dum cambrice et in Vocab. *-el* pro *-ell* occurrit, vice versa *-ell* pro *-el* interdum legitur in Pass.: *ughell* (altus) 162, 2. 207, 4. 229, 2. *tebell* (malus) fq., *tebel* 130, 3. *bresell* (altercatio, pugna) 160, 3. 238, 1, armor. *bresel* (hod. *brezel* masc., pl. *brezili*, *brizili*) in nominibus virorum vetustis *Breselwobri*, *Breselmarchoc*.

Eadem terminatio in adj. cambr. *amyl* (numerosus, frequens; cf. hibern. *imbde*) Mab. 1, 250. 2, 64.

AL, OL, UL rariores sunt derivationes. In subst. cambr. *aual*, plur. *aualeu* (malum) Mab. 1, 237; corn. *guennol* (hirundo; cambr. hod. *gwennol* fem., pl. *gwennoliaid*, hibern. vet. *fannal*) Vocab.; in vetustis *datolaham*, *cenitolaidou* pro recentiore *-el*,

*-yl;* in *medol, medwl* (meditatio; hod. *meddwl* masc., pl. *meddyliau,* unde verb. *medylyaw*) Mab. 1, 258. 2, 13.

*c*) Cum vocalibus productis vel diphthongis. Formulae frequentiores sunt ÂL, IÂL, ICÂL (cf. p. 110. 111), derivantes adjectiva e substantivis, praesertim cambrica: *gwrawl* (virilis) Mab. 2, 24. *duyuaul* (divinus) Leg. 1. 43. 20. *breinaul, breynyaul* (privilegio praeditus) Leg. 2. 1. 7; 11. 29. *kefreythyaul* (legalis) Leg. 1. 16. 10. *engiriawl, engiryawl* (fortis, immensus) Mab. 2, 41. 3, 301. *brawdoryawl* (fraternus) Mab. 3, 300. *budicaul* (victoriosus), *creaticaul* (genialis) gl. Oxon. Plura etiam vetustiora ejusmodi in *-ol, -iol,* plur. *-olion,* inter glossas Lxb. obvia, jam enumerata sunt (p. 111 et 293).

Sunt etiam substantiva et verba hujus derivationis, orta ex adjectivis; e. gr. cambr. *ebawl* (pullus equinus), *ebawlvarch* (equus juvencus) Mab. 2, 9. 3, 32, corn. *ebol* (pullus) Vocab., plur. *ebolyon* Leg. 1. 12. 7, e subst. *ep,* hibern. *ech.* Verb. *ynpedoli* (pedes equi soleis munire) Mab. 2, 12.

Fit eadem derivatio interdum ex adjectivis: corn. *whegol* (dulcis; ex adj. *whek*) Pass. 164, 1. cambr. *meynholy* (minuere; adj. *mein*) Leg. 2. 4. 9.

AEL paucioribus vocibus propria est, e. gr. cambrico adj. *amryuael* (varius, diversus) Mab. 1, 7. 2, 20. 31. 3, 304, verbo frequenti *kafael, kaffael* (sumere; hibern. vet. *gabál, gabáil*), quod saepius etiam deficit in *kaffel.* Porro subst. corn. *gofail* (officina; *gof,* faber) Vocab.

*d*) Duplicata liquida derivans frequentior est in formula ELL (pro qua interdum occurrit scriptio *-el*), alternante cum ALL, ILL, in substantivis cambricis femininis significantibus instrumenta vel utensilia: *buyall, bwyall* (securis) Leg. 1. 35. 9. Mab. 1, 280, quod vocabulum in glossis Oxon. est *bahell, bael* (hod. *bwyell,* pl. *bwyeill,* internae flexionis, p. 296, ut sequentia; hibern. vet. *buáil* Sg.). *gwaell* (acus, fibula) Mab. 2, 384. *cawell* (corbis; hod. *gwaëll, cawell,* pl. *gweyll, cewyll*) Mab. 3, 304. *padell* (sartago), *crauell* (pala fornacea) Leg. 1. 18. 13; 39. 4. *guopell, guapel* (gl. sudaris) gl. Oxon. *mantell,* pl. *mentyll* (pallium) Leg. 2. 1. 6. Mab. 1, 3. Sequitur eandem normam subst. fem. *estauell, ystauell, ystafell,* plur. *ysteuyll* (cubiculum) Leg. Mab. fq., sed discrepat *pebyll* masc., plur. *pebyllyeu, pebylleu* (tentorium, hibern.

vet. *pupall*, p. 185) Mab. 1, 25. 239. 253. 277. 278. 2, 382 sq., cui contraria est hodierna lingua formans *pabell* fem., pl. *pebyll*, sed *ystafell*, pl. *ystafellodd*. Ut *pebyll* etiam *ffrowyll* (flagellum) Mab. 2, 11. In Vocab.: *padel* (sartago), *steuell* (triclinium), *scudel* (discus; cambr. *dyscyl*, *dysgyl* Mab. 1, 248. 295); in Pass: *scudell* (lanx) 43, 3. *towyll* (instrumentum) 156, 4.

ALL, ELL, ILL in aliis porro substantivis, in adjectivis, verbis. In cambricis subst.: *aballen*, *auallen* (malus), *Auallguid* (nomen viri) Lib. Land. 164. 197. 217, juxta *aual* significans fructum (p. 786). *Cauall* (nomen canis Arthuri, *cabal*, p. 156; = caballus) Mab. 2, 22. 239. 242. Propter scriptionem *-al* pro *-all* addo etiam *keffyl* (equus vilis; cf. Cabillonum Caes.) Mab. 1, 238. Porro abstracta: *tywyll* (obscuritas; item adj.) Mab. 1, 24. *guedhyll* (quod residuum est; cf. *guedy*, post) Leg. 1. 30. 6. Adj., verb.: *adrythyll* (admodum vividus, hilaris) Mab. 1, 2. *seuyll*, *sefyll* (stare), Mab. 1, 7. 2, 209. In corn. adj. *-yll*: *skentyll*, *skyntyll*, *scyntyll* (sapiens) Pass. 8, 1. 134, 1. 216, 1.

Derivationi verbali cambr. *-yll* respondet corn. armor. *-ell*, cujus exempla supra enumerata sunt (p. 519. 520).

Exempla, in quibus *-ell* videtur terminatio deminutiva, supra (p. 304. 305) proposita sunt. In hodierna lingua cambrica etiam in alia quaedam invenitur transgressa: *ffynnonell* (fontanella, fonticulus), *iyrchell* (hinnuleus).

Rariores sunt formulae OLL, ULL: *emrecholl*, *amrygoll* (periculum, perditio) Leg. 2. 9. 2. Mab. 2, 21. *cugol* (gl. cuculla), *ofergugol* (gl. casula) Vocab.

---

M derivationi minus inservit britannice, quam ceterae liquidae. Accedentis ad radicem exemplum vix occurrit, forsan *enw* (nomen; hibern. vet. *ainm*), *cwrw* (cerevisia; *coruf*, *coref* Voc. *kuref*, *kuruf* Leg. 1. 19. 9; 35. 6, e *curmi*, *corma*, p. 135), siquidem *m* est derivans in his. Rara item exempla simplicis *m* accedentis cum vocalibus: *etem* (gl. instita; *adau*, pl. *adaued* Mab. 2, 241. 374), *uidimm* (gl. lignismus; *gudif*, *gudhyf*, scalprum, Leg. 1. 38. 7; 2. 1. 4), *guillihim* (forceps; *gwelleu* Mab. 2, 204. 225. 242, hod. *gwellaif*, pl. *gwelleifiau*) in glossis Oxon.

In quibusdam statui debet MM, orta assimilatione e formula -M-N, quae adhuc frequentior est in hibernica vetusta lingua. Comprobant hoc cambr. vet. *linom* (gl. litura) inter glossas Lxb., si confertur e Sg. 3$^b$: *ua lenomnaib* (gl. a lituris); e Leg. 1. 35. 7: *kulym* (nodus; hod. *cwlwm*, plur. *cylymau*), si confertur corn. *colmen* (nodus) Pass. 131, 4, plur. *colmenow* Pass. 76, 2. 131, 3. 212, 3, et hibern. vet. *colm̄ene* (gl. nervus) Sg. 221$^b$; atque *seithum* = *septimana* e Vocab. Debebunt his adnumerari e glossis Luxemb.: *tigom* (gl. naevi), *douohinnom* (gl. austum, i. e. haustus, profusio, quod equidem lego *douorinnom*, e verb. *doguorennam*, gl. profundo, ibid.), forsan et *diprim* (gl. essum; i. e. cibus), et e Leg.: *decum*, *degum* (decimae) 1. 8. 8; 9; 24. 3. *ofrum* (oblatio; hod. *degwm*, *ofrwm*, pl. *-ymau*, masc.) 1. 8. 7; 24. 5. Etiam *m* servatae hodierni subst. cambr. fem. *garm*, plur. *garmodd* (clamor, armor. *garm* masc., pl. *-ou*), e quo nuper nomen Germani deductum est (p. 735, not. 2), subjacet formula *-m-n*, cum *m* sola facta esset *f*, ut in *arfeu* (arma), *kuref*, *kwrf*, *kwrw*, (curmi, cerevisia).

---

N derivans britannica contra valde copiosa est. *a*) Ad radicem aggrediens sine vocali, ut *l*, cambrice: *etn* in compos. *etncoilhaam* (gl. auguro) gl. Oxon., juxta plur. *etinet* inter easdem. *Gwadn* (nom. viri) juxta *Gwadyn* Mab. 2, 209. 210. Cum terminatione: *mechny* (securitas) Leg. 2. 6. 20. Eodem modo armorice: *loezn* (animal; cambr. *llwdyn* Mab.), plur. *loznet* Buh. 30, 18. 32, 4. *cozni* (senectus; adj. *coz*) 136, 11. *furnez* (sapientia; adj. *fur*) 110, 1.

*b*) Cum vocalibus correptis *a* et *i* frequentiores sunt formulae.

AN in substantivis cambricis diversi generis: *gulan* (lana), *creman* (ligo) gl. Oxon. Leg. 2. 1. 4. *breuan* (molina) Leg. 1. 35. 9. *hossan*, pl. *hossaneu* (braceae) Leg. 1. 32. 3. Mab. 3, 149. *cussan* (osculum) Leg. 2. 1. 19; 22. *brecan*, *breckan* (tegmentum) Leg. 1. 43. 2; 2. 1. 4. Mab. 2, 374. Sunt etiam hodie *cusan* masc., *hosan*, *breuan* fem. pluralem formantia in *-anau*; contra alia item diversi generis in *-anod*, *-aniaid*, *-anedd*, in vetusta

lingua *-anot, -anieit, -aned* (p. 297. 298): *alanot* (animalia; hod. *alan* fem., pl. *alanod*) Mab. 1, 250. *croysan*, *croessan* (scurra; hod. *croesan* masc., pl. *croesaniaid*) Leg. 1. 12. 6. *rianed* (puellae; hod. *rhian* fem., pl. *rhianedd*) Mab. 1, 240. *kalaned* (habitatores) 2, 372. Est *-an* etiam in priore loco duplicis derivationis: *galanas* (homicidium, homicidii satisfactio), *gwassanaeth* (servitium) Leg. Mab. fq.

In cornicis: *louan* (funis; hibern. vet. *loman*, in Pass. *loven*), *garan* (grus) Vocab. In armoricis: *gloan* (lana) Buh. 170, 6. *saouzan, souzan* (cura) 38, 21. 136, 16.

In adjectivis cambricis: *buan* (celer), e quo plur. *buenion* (gl. conciti) gl. Lxb. *truan* (infelix; e nudo *tru*, hibern. vet. *tróg*, p. 28. 118, ergo et *buan* e *bóg?* cf. Trogus, Bogius, p. 28. 69) Mab. 1, 28. 287. 2, 54. *bichan, bychan* (parvus, hibern. vet. *becc*) gl. Oxon. Mab. fq. *llydan* (latus) Mab. fq. In cornicis: *laian, dislaian* (fidelis, infidelis), *boghan* (parvus) Vocab. *beghan* (parvus) Pass. 53, 3. 166, 2. In armoricis: *buhan* (celer; hod. *buan, buhan*) Buh. 12, 9. 24, 2. 28, 17. *bihan* (parvus) 32, 16.

EN in subst. cambr. *assen*, pl. *assennoed* (asinus) Mab. 2, 391, corn. *asen* Vocab. Pass. 27, 3. 28, 2. armor. hod. *azen*, pl. *azened;* in adj. *llawen* (p. 123).

IN in substantivis cambricis diversi generis: *tetyn* (praedium; leg. *tedyn*, hod. *tyddyn* masc.) Leg. 2. 1. 59. *lludyn, llwdyn* (animal; hod. *llwdyn* masc., pl. *llydnod*) Leg. 1. 36. 9. Mab. 1, 9. *blwydyn* (fem., annus) fq. Correpta forsan vocalis etiam in quibusdam est terminatis ab *-in*, e. gr. in *bydin* (turma, agmen, fem.: *or vydin honno* Mab. 2, 378; cf. cambr. vet. *bodiniou*, gl. phalanges, in gl. Lxb. et hibern. vet. *hobuidnib*, gl. copiis, Ml. 34ᶜ) Mab. 1, 30. 2, 377 sq. Cornice et armorice alternant *i* et *e*: *benen* (sponsa; *benyn*, mulier, Pass. 33, 2. 35, 1), *blithen* (annus) Vocab.

Adjectiva cambrica: *melyn* (flavus) Mab. fq. *euryn* (aureus) Mab. 3, 31. Corn. *milin* (flavus) Vocab., armor. hod. *melen*.

ON et UN rariores sunt terminationes. In substantivis cambricis femininis: *auon* (amnis, fluvius) Mab. 3, 94. 264. *hinon* (serenum coelum) Mab. 1, 8. *calon* (cor), *gwidon* (saga) fq. In cornicis: *auon* (fluvius), *talon* (venter) Vocab. Porro in cambricis: *anutonou* (gl. perjuria; hod. *anudon* masc., perjurium) gl.

Oxon. *eilun* (imago, forma) Mab. 1, 27. 34. *yspardun* (calcar; hod. *eilun* masc., *yspardun* fem.) Mab. 1, 13.

In *-in* et *-on* exeuntia occurrunt nomina virorum cambrica et armorica, in quibus dubium esse possit, num sit vocalis brevis an longa. IN in cambricis: *Eithin* L. Land. 136. *Elfin* 150. In armoricis: *Haelin* Chart. Rhed. 1, 8. *Haelmorin* 1, 41. *Conmorin* 1, 12. *Winmorin* 1, 5. *Wotalin* 1, 2. *Jarnhitin* 1, 7. 20. *Dallin* 2, 31. *Hoiernin* 1, 26. ON in cambricis (ex *-awn?*): *Panon* Mab. 2, 243. *Nwython* 2, 208. 238. *Mabon uab Mellt* 2, 238. *Mabon uab Modron* 2, 225. 232. *Teirnon* 2, 208. *Amaethon* 2, 222. *Saranhon*, *Gouannon* (cf. p. 187). In armoricis: *Sulon* Chart. Rhed. 1, 1. *Winon* 1, 7. *Woron* 1, 6. *Leison* 2, 23, quibus addenda *Milun* 1, 27. *Jarun* 1, 21. Sunt etiam desinentia in ION: cambr. *Teithyon* Mab. 2, 243. armor. *Galion* Chart. Rhed. 2, 22. Potius productas vocales quam correptas indicant appellativum frequentissimum cambr. *breenhin* (p. 101), hod. *brenin* (rex), et nomina virorum cambr. *Digon* (adj. *dygaun* Leg. 2. 11. 21, hod. *digawn*, sufficiens, compositum, ut videtur, quomodo est *guocaun* in *Catguocaun*, *Catgocon*; cf. *conedd*, *gogonedd*, gloria) Mab. 2, 205, cambr. *Judguallon*, armor. *Catwallon*, *Catlon* (cf. p. 96. 123. 124. 152). Contra armorica quaedam in *-on*, *-ion* redeunt ad primitivas formas *-an*, *-ian*: *goasoniez* (servitium; cambr. *gwassanaeth*) Buh. 54, 26. *guirion*, *guirionez* (verus, veritas; hibern. vet. *firian*) Buh. fq.

Formulae duplicis -M-N, quae perdit secundam liquidam, exempla quaedam jam supra prolata sunt (p. 789). Sunt addenda hic quae servant utramque cum variante intermedia vocali, praesertim *a* et *e*, quae cum hibernicis in *-mun* concordare videntur.

MAN abstracta derivans e substantivis vel verbis (cambr. hod. *-fan* masc.): cambr. *kwynuan* (lamentatio; subst. *kwyn*, fletus, verb. *kwynaw*, flere, Mab. 2, 234) Mab. 1, 8. *kwynuan a griduan* (lamentatio et vociferatio; *gryd*, clamor, *grydiaw*, vociferare) 2, 234. corn. *tarnutuan* (phantasma) Vocab. Quaeritur, num his adnumerare liceat nomina propria terminata a *-man*, una cum vetustis vix non compositis *Cenomani*,* *Germani* (p. 735),

*) Brevem *a* etiam in hoc nomine ostendit versus vetustae inscriptionis Mediolanensis ap. Grut. 1161, 6: Te jubet agnatos visere Cenomanos. Inde-

e. gr. cambrica: *Iliman*, *Illiman* Lib. Land. 193. *nant cichmann* 232. *Gwrvan*, *Tecuan* Mab. 2, 208, 209. cambr. armor. *Catman* Chron. cambr. in praef. Leg. Chart. Rhed. Mor. 300. Armorica: *Morman* Chart. Rhed. 1, 2. 7. *Virmanan* (nomen feminae) 1, 13. *Querman* 1, 24. *Rannimanus* Mor. 294. *Kentlaman* (cf. *Kenetlor*, p. 112) Chart. Kemperleg. Mor. 431. 454.

MEN (hod. *-fen* fem.) ortum e MON comprobare videtur cambr. vet. *achmonou* (gl. inguina) gl. Oxon., plur. ex *achmon*, hod. *achfen*, ab *ach*, generatio. Obtinet haec formatio etiam in obscura voce *aqrimonou* (gl. scrata) gl. Lxb. Hodiernum cambr. *tyngedfen* (casus, fortuna, praedestinatio) est *teketuen* in Leg. 2. 11. 49, *tyghetuen*, *tynghetuen* in Mab. 1, 283. 3, 206. 304. Vox peculiaris ob servatam *m* partis posterioris mihi obscurae est *porthmon* (hospes, caupo; hod. *porthmon moch*, *defaid*, mercator suarius, oviarius) Mab. 2, 47. Addo huic armor. *locman* (hod. *loman*, gall. hod. *lamaneur*, germ. lotse, navium ductor per loca minus secura) Buh. 8, 18.

*c*) Vocales productae cum liquida derivantes sunt certae *â* et *ê*.

ÂN. Cambr. *-aun*, *-awn* in *cristawn* (Christianus) Mab. 1, 262. 266. Redit subst. *dayoni* (bonitas, humanitas) Mab. 1, 238 et alia jam enumerata (p. 783) ad adjectiva in *-aun*, *-iaun*. corn. armor. *-ên* in subst. *funten*, *founten* (fontana), *christen* (Christianus) Vocab. Buh. IÂN in nominibus regionum cambricis: "Guorthigirnus ad regionem, quae a nomine suo accepit nomen *Guorthigirniaun*, effugit. . . Pascent regnavit in duabus regionibus, Buelt et *Guorthigirniaun*." Nenn. ed. San-Marte p. 59. 60. "mons *Cruc maur* in regione quae vocatur *Ceretiaun*." id. p. 78. *pedwar cantref keredigyawn* (quatuor c. regionis C.) Mab. 3, 189. Nomini viri *Meirchawn* subest forma primitiva *Merchiawn* (p. 98).

ÊN in substantivis diversi generis: *postoloin* (gl. antella; hod. *pystylwyn* masc., med. lat. postilena, tegmen equi), *guiannuin* (ver, hod. *gwanwyn* masc.) gl. Oxon. *morwyn*, pl. *morynyon* (puella) Mab. fq. *kerwyn* (lacus, lebes; hod. *cerwyn* fem.) Mab. 3, 302. *cadwyn* (catena), *gwenwyn* (venenum) Mab. 1, 8. 3,

---

que *a* primitus brevem in nomine Germani affirmare licebit, productam a Romanis ob congruentiam cum adjectivo suo *germânus*.

301. In armoricis: *haloin, halein* (sal), *haloinor* (salinator), *coloin* (catulus), *kroin* (cupa), *guaintoin* (ver) Vocab.

ÎN in substantivis et adjectivis statui debet, quae etiam hodie cambrice et armorice *i* servant; in subst.: cambr. *melin*, armor. *melin, milin* (molina), cambr. *chwerthin*, armor. *choarzin* (risus). In adj. cambr. *cyffredin* (communis), *meinin* (lapideus), *heyernin* (ferreus). Etiam in dupliciter derivatis, e. gr. *mabinawg* (juvenilis), *gwylltineb* (feritas).

In cambricis vocibus non infrequens est formula EIN derivans, sed originis magis ancipitis, quam hactenus dictae, cum subesse possit non solum cum producta vocali *-ín*, sed etiam cum correptis *-ani, -eni, -en* (cf. p. 98. 101. 116), immo *-án*. Exempla e Mab.: *llíein* (linum; hod. *lliain* masc.) 1, 4. 15. *celein* (cadaver; hod. *celain, celan* fem.) 1, 248. 272. *ynys prydein* (insula Britannia) fq. *llundein, kaer lundein* (Londinium) 3, 297. 298. *putein* (meretrix; juxta roman. *putena, putana*, ut *carreit* juxta *carrata, carrada*) 1, 286. *pedrein* (tergum equi; hod. *pedrain* fem.) fq. *diaspadein* (tumultus) 1, 16. Ita jam in glossis Oxon.: *gucli lìein* (gl. cubile; i. e. lectus lini), et ap. Nenn. p. 80: *Cair Lundein* (Londinium). Item in Leg. 2. 6. 2: *pap Ruuein* (papa Romanus), in Mab. 3, 274: *kaer ruuein* (urbs Roma).

Vocalis producta primitus syllabae derivantis etiam supponenda est voci *mywn* (medium) Mab. fq. ob hibern. vet. *medón*, forsan et aliis, e. gr. *barwn, barwnyeit* (baro, barones) Mab.

*d)* Duplicata *n* derivans in pluribus postulanda videtur, in quibus jam secundum vetustam orthographiam simplex quidem scriptio liquidae obtinet (p. 130), saepius tamen alternat cum duplicata.

AN, ANN: *capan* (pileus, tegmen capitis viri) Leg. 1. 12. 8. Mab. 2, 377. 3, 269. *capann* (tegmen capitis femininae; cf. *capanna*, casula, Isid., hisp. *cabanna*, gall. hod. *cabane*, et nomen vet. *Capellatium*, limitis transrhenani ap. Amm., utrumque forsan tegmen significans) Mab. 1, 294. Addo cambr. *crochan* (vas, olla; hibern. vet. *crocenn* Sg.) Mab. 1, 17, corn. *guilan* (alcedo, hibern. vet. *foilenn* Sg.) Vocab.

EN, ENN, IN, INN: cambr. hod. *ffunen* (ligamentum), plur. *funenneu* Leg. 1. 27. 3. *brethyn* (pannus, vestimentum) Mab. 2, 382, plur. *brethinnou* (gl. cunae, i. e. involucra) gl. Oxon.

Item *elinn* (gl. novacula) gl. Oxon., *ellyn* Mab. 1, 17. cambr. *kefyn* (tergum; cf. Cebenna nomen gallicum vetustum) Mab. fq. corn. arm. *chein*, *quein* in Vocab. et Buh. Notanda sunt praesertim armorica substantiva singularem *-en* formantia in plurali in *-ennou*: *laesen*, *leasen*, *lesen* (lex) Buh. 12, 11. 20, 13. 26, 20, *laesennou* 150, 9. *peden* (oratio) 124, 8, *pedennou* 108, 12. *oferen* (oblatio) 26, 21, *offerennou* 130, 23.

Contra tamen negandum non est, in multis obtinere ob pronuntiationem duriorem duplicem scriptionem pro simplici, quacum alternat, e. gr. in *assen*, *assennoed* (asinus, p. 141), *kyflauann*, *kyflauan* (laesio) Mab. 1, 267. In nota singularitatis *-enn*, *-en*, *-inn*, quaeritur utrum sit statuenda geminatio, an potius eadem scriptio ob vetusta nomina Aballone (cambr. *auallen*), titumen (p. 301). In aliis porro an geminata *nn* non sit orta assimilatione ex *nd*, *nt* (cf. p. 168. 187): *gelynn* (inimicus), *dyffrynn* (vallis) Mab. 1, 6. 252. 257.

ON, ONN, UN, UNN fortasse in subst. *calon* (cor) Mab. fq., plur. *calonneu* Leg. 1. 10. 8, et adj. *gwrthunn* (adversarius, incommodus) Mab. 1, 18. Cambr. *ysgymunn* (maledictus) Mab. 1, 248, *eskemun* Leg. 2. 1. 13 e lat. excommunicatus transsumtum est, et videtur breviatum pro *ysgymunedic*.

*e*) Connexa liquida derivans cum *r* tantum occurrit.

ARN. In substantivis: cambr. armor. *hayarn*, *hoiarn* (ferrum; cf. p. 120), masculini generis, ut mox sequentia, a quibus excipitur fem. cambr. *eskeuarn* (auris; hod. *ysgyfarn*) Leg. 2. 1. 30, corn. *scouarn* (arm. hod. *skouarn*) Vocab. Pro hac formula cornice occurrit ERN, in Pass.: *scowern* (auris) 71, 2. 3. 81, 2, et in Vocab.: *louuern* (vulpes; armor. *louarn* Buh. 32, 8), *lifern* (talus), *hoern* (ferrum), quamvis in hoc sint etiam *scouarn*, unde *scouarnoc* (lepus, i. e. auritus), et *lugarn* (lucerna; hibern. vet. *luacharnn*, cambr. hod. *llygorn*). In adj. *cadarn* (firmus, fortis, strenuus; cf. *cadar*, clypeus, et *cad*, pugna?) Mab. fq.

ORN, URN dubiae sunt, et substantiva ita terminata, quae sunt item generis masculini, videri possint composita, e. gr. *cesseilwrn* (fasciculus ligni, tantum quantum implet brachium, cesail) Mab. 2, 373. *ascurn* (os, ossis) Leg. 1. 11. 6, *ascwrn*, *asgwrn* (hod. *asgwrn*, pl. *esgyrn*) Mab. 1, 3. 9. 17, *ascorn* Vocab.

*loscurn* (cauda) Leg. 2. 1. 27, *lloscwrn* (hod. *llosgwrn*, pl. *llosgyrnau*) Mab. 1, 271.

---

R derivans britannica *a*) ad radicem vel derivationem jam praecedentem accedit sola per se, ut ceterae liquidae, jam in vetusta lingua cambrica: *cadr* (decorus) gl. Lxb. *guichr* (= cambr. hod. *gwychyr*) in alphabeto Nemn. *camdubr* (curva aqua) in cod. Lichf., compos. cum subst. *dubr*, quod est in Mab. *dwfyr*, *dwfr*, hodie *dwr*. Ita et in Mab. 2, 238 nomen viri est *kelydr* et *kyledyr*. Deesse solet vocalis ante *r* accedente flexione: *llestri* (vasa; sing. *llestyr*), *kebystreu* (capistra; sing. *cepister* gl. Ox.) Mab. Leg.

In armoricis nominibus vetustis eadem scriptio occurrit, e. gr. in chartul. Rhedon. in nomine fluvii *Atr* Mor. 300, et in nominibus virorum *Rethwalatr* 1, 9. Mor. 293, *Redwalatrus* 2, 23, *Riwalatrus* 1, 14 compositis, ut cambr. *Catgualatyr* in libro Land. 124. Horum vox posterior *gualatr* (rex, gubernator) in *gualart* transformata invenitur in utraque lingua: cambr. *Catgualart* Chron. cambr. in praef. ad ed. Leg. p. IV, armor. *Rethwalart* Chart. Rhed. 1, 7. 38. *Reitgualart* Mor. 340. *Riwalart* 2, 15, eodem modo ut adj. *cadr* legitur in nomine composito gallico Belatucadrus et Belatucardus in inscriptionibus. Scribuntur etiam in Buh.: *loffr* (leprosus) 196, 21. *cuffr* (deditus, favens) 66, 2, et hodie quoque *kentr* (calcar), quae vox cornice est *kenter* (clavus) in Pass.

*b*) Praemittit vocales correptas, quarum frequentiores videntur *a* et *i*.

AR in subst.: cambr. *adar* (volucres) Leg. 1. 10. 4; 5. Mab. 1, 8, cum nota singularitatis inficiente *eterinn* in gloss. Oxon., e cujus radice cum *n* derivante sunt *atanocion* (gl. aligeri) et *etn*, *etinet* (avis, volucres) in glossis Lxb. et Oxon. *llachar*, *tanllachar* (splendor, ignis) Mab. 3, 304. cambr. corn. armor. masc. *lavar* (verbum, sermo) fq. armor. *glachar* (dolor, hod. *glac'har* fem.) Buh. fq.

In adjectivis: cambr. *helabar* (eloquens) gl. Oxon. *athrugar* (miserandus) Mab. 1, 263. corn. *amlafar* (infans; i. e. non loquens), *bothar* (surdus) Vocab. armor. *bouzar* (surdus) Buh. 154, 10. *clouar* (dulcis, amabilis) 54, 25. 62, 16. 92, 19.

ER, IR formulae alternantes in dialectis, interdum omnino abjicientes vocalem. Cambr. *dwfyr, dwfr* (aqua) fq. *llestyr, llestr* (vas) fq. corn. *lester* (navis), *troster* (trabs), *nader* (serpens) Vocab. armor. *amser* (tempus), *niuer* (numerus) Buh. fq. ER sola convenit cambricis *amser* (tempus) fq. *ucher* (vespera) Mab. 1, 24. 31. *nimer* (numerus) gl. Oxon., *niuer, nifer* Mab. 1. 16. 22. Masculina sunt haec cambrica tam in -*yr*, quam in -*er* exeuntia: *y dwfyr hwnnw* Mab. 3, 301. *niuer a hwnnw* Mab. 1, 16. *yr amser hunnu* (contra fem. hibern. *aimser*) Leg. praef. Plur. -*ed*, -*oed* (hod. -*oedd*, -*odd*): *dyfred* (contra *llestri*, vasa, p. 230), *niueroed, amseroed* (p. 298).

OR primitiva correpta rarior est, forsan in cambr. *ragor* (praegressio) Mab. 2, 36, in corn. *sichor* (siccitas), *glibor* (humor) Vocab.

UR obtinere videtur in frequentibus substantivis cambricis desinentibus in -*ur*, -*wr* vel -*iur*, -*ywr*: *guylur, gwylwr* (vigilator) Leg. 1. 37. 1. Mab. 1, 32. *twyllwr* (deceptor) Mab. 1, 26. 32. *bratwr* (proditor) Mab. 1, 26. *yspeilwr* (spoliator) Mab. 1, 37. *yslipanwr* (politor) Mab. 2, 228. *gellyngwr* (dimissor) Mab. 2, 227. *treissiur* (oppressor) Leg. 2. 11. 50. *yspyttywr* (hospitii fundator, gubernator) Mab. 1, 37. Sed tractantur haec veluti composita cum subst. *gwr* (vir), plur. *gwyr*: *reyhur, reythur* (vir legis, judicii), plur. *reythuyr, reihtwyr* Leg. 2. 8. 4. *amodur* (pactor, e subst. *ammod*, pactum, ibid.), plur. *amoduuir* Leg. 2. 8. 1. *milwr* (miles) Mab. 1, 7, plur. *milwyr* Mab. 2, 231. 235. *rysswr* (vir ferus, heros) Mab. 2, 236. 243, plur. *rysswyr* Mab. 2, 245. Pro derivatione tamen certare videntur tam vetusta jam nomina Vecturius, Vecturiones, Mammurius (de quibus cf. p. 180), quam formationes cambricae: *Arthur* (n. propr., hibern. *Ártur*) fq. et cum *i*: *milwryeid* (militaris) Mab. 2, 24. *popuryes, pophuryes* (pistrix; masc. hod. *pobwr*, pistor) Leg. 1. 31. 8. *golchuryes* (lotrix; cambr. hod. *golchwr*, lavator) Leg. 1. 31. 11; 42. 1. *kennadwri* (legatio) Mab. 1, 280.

Praeter has simplices memoranda est amplius duplex formula -T-R in quibusdam variationibus obvia, cum praecedente vocali brevi mares significans in supra allatis *gualatr, gualatyr, gwaladyr* et *kelydr, kyledyr*, quibus addo hic *aradar, arader* (aratrum; cambr. hod. *arad, aradr*, armor. *arar*) Vocab. *tarater, taradyr*

(terebra; cambr. hod. *taradyr* masc.) gl. Oxon. Leg. 2. 1. 4. *paladar, paladyr* (hasta) Leg. 2. 1. 65. Mab. fq. Porro cum vocali producta in cambr. *amherawdyr*, transsumto lat. *imperator*, juxta quod tamen ponendum est vernaculum *llywawdyr* (gubernator).

Cornica hujusmodi etiam occurrunt in Vocab.: *piscadur* (piscator), *ruifadur* (remex, nauta), *cuscadur* (dormitor), concordantia cum hodiernis cambr. *pascadur* (pabulator), *pennadur* (princeps). Armoricum porro exemplum videtur *penedour* (afflictione gravatus: *castizet ha loffr meurbet ha penedour*) Buh. 196, 21.

Armorica contra alia substantiva desinentia in *-adur* abstracta sunt e verbis formata, ita ut haec terminatio e lat. et roman. *-atura, -tura, -iture* orta videri possit, e. gr. in his: *pligadur* (voluntas, beneplacitum) Buh. 40, 1. 48, 23. *crœadur* (creatura, infans) 48, 24. 100, 20. 102, 7. Hodierna ita terminata masculina sunt, ut *breinadur* (putredo), *gwaskadur* (compressio), et addita *-ez* (= cambr. *-aeth*) fiunt feminina, e. gr. *deskadurez* (institutio), *berradurez* (breviatio).

Quaeritur inde, nonne ea terminatio sit variata secundum romanicam e cambrica et armorica primitiva TER, DER, formante abstracta item masculina, non e verbis quidem, attamen ex adjectivis. Cambrica exempla: *cochter* (rubedo), *gwynder* (albedo) Mab. 1, 257. *iawnder* (aequitas) 2, 21. *kyflawnder* (plenitudo) 2, 33. *blinder* (fatigatio) 2, 19. *dogynder* (sufficientia) 2, 27. 40. *balchder* (superbia) 2, 7. *amylder* (varietas) 2, 20. 27. *cymedrolder* (vicissitudo) 2, 8. 32. Est hujus etiam variatio cambrica TRA: *esmwythder, esmwythdra* (luxuria, laetitia) Mab. 2, 32. 34. *gwychdra* (strenuitas) 2, 66. *ehouyndra* (intrepidus animus) 3, 153. Ob subst. armor. *tra* (res) quaeritur, annon possit statui compositio, non solum in his, sed etiam in illis vocabulis.

Cornica: *gwander* (debilitas) Pass. 68, 3. 171, 3. 173, 4. *tunder*, *tomder* (calor) Vocab. Pass. 58, 3. Armor. *hirder* (longitudo) Buh. 12, 17.

*c*) Cum vocalibus productis derivantis *r* formula frequentior est ÂR in substantivis generis masculini plurimam partem.

Cambrica exempla: *callaur* (hod. *callawr*, plur. *callorau*, masc., sed fem. armor. hod. *kaoter*, pl. *-iou*, et jam *caldaria* ap. Greg. Tur. de glor. conf. c. 98, ital. *caldaja*, gall. hod. *chau-*

*dière*) Juvenc. Cantabrig. *hestaur* (sextarius; hod. *hestawr*, pl. *hestorau*, feminini generis in lexicis) gl. Oxon. Viros significantia: *pispaur* (leg. *pippaur?* tibicen) gl. Oxon. *heussawr* (pastor), *porthawr* (portarius; hod. *heusawr*, *porthawr*, pl. *-orion*) Mab. 1, 1. 2, 201. 215. 216. *carcharawr* (captivus) 1, 254. 2, 231, plur. *karcharoryon* (p. 294) Mab. 2, 372, concordantia in forma et flexione cum adj. in *-aul*, *-auc* (p. 294). Compositum cum subst. *awr* (hora) videtur *neithawr* (nuptiae; hod. *neithiawr*, *neithior* fem.) Mab. 2, 221. 223.

Cornica in *-or* e Vocab. (in quo etiam *-oc* est pro *-auc*): *caltor* (cacabus; = cambr. *callaur*), *bathor* (numularius), *maidor* (caupo), *haloinor* (salinator), *harfellor* (fidicen), *darador* (ostiarius). Sunt etiam desinentia in *-ior* in eodem: *redior* (lector), *grauior* (sculptor), *heirnior* (faber, ferrarius), *teleinior* (citharista). Sed quaeritur, annon haec et antecedentium aliqua conveniant cum cambricis *-wr*, *-ywr*.

Armorica in *-er* (p. 113) e Buh.: *diner* (denarius), *piler* (pila; hod. *diner*, *pillier* masc., pl. *-ou*) 54, 12. 162, 2. Viros significantia: *barner* (judex) 152, 7. *noter* (notarius) 156, 22. *croeer*, *crouer* (creator) 22, 11. 90, 15. 124, 20. 176, 1. *diuiner* (divinator) 82, 22. Plur. *-erien* (p. 295).

Formula EIR in subst. *llesteir* (impedimentum; hod. *llestair* masc., plur. *llesteiriau*) Mab. 1, 5 convenit cum derivante *-ein*. Cambr. vet. *caitoir* (pubes) gl. Oxon. est *kedor* in Leg. 2. 1. 27, hodiern. *cedawr*, *cedor* masc., armor. *kezour*, *kaezour;* corn. *ulair* (gl. peplum) Vocab. cambr. hod. *uliar* masc.

*d*) RR derivans non occurrit.

## 2. Derivatio spirantium.

Praeter S praevalentem in derivatione inter spirantes etiam J et V derivantes in pluribus formulis ostendunt jam nomina gallica vel britannica vetusta (p. 745. 746). Utramque hanc derivantem adhuc cambrica lingua servat.

J derivantem licet statuere in terminatione plur. *-eion*, e. gr. in *gwesteion* (hospites) Mab. 1, 271, quod nostra scriptione esset *gwestejon*, e *gwestei*, vel ut hodie scribunt *gwestai*. Sunt hujus derivationis nomina virorum vetusta cambrica in *-ei* desinentia

jam supra prolata (p. 148), convenientia cum vetustis gallicis in *-ejus*, *-eja*. Ejusdemque sunt etiam hodierna non infrequentia appellativa in *-ai*, plur. *-eion*, masculina: *gwestai* (visitator, hospes), *blotai* (farinarius, mendicus farinae), *cardotai* (mendicus), interdum etiam communis generis: *magai* (nutritor, nutrix), *dyhuddai* (pacificator, pacificatrix). Amplius propagantur in *-eiad*, *-eiaeth* etc., et ipsa ante se habent verba denominativa in *-a*, *-aw*, ut *gwesta*, *dyhuddaw*.

V, in duabus praecipue formulis AV et IV persistens, derivans et fungens consonae munere bene perspicitur in duplici derivatione *-awic*, *-ewic*, e. gr. in *Lletewic*, *Lledewic* (e Letavia oriundus, = Litavicus Caes.; plur. *Letewicion** ap. Nennium) Mab. 2, 238. 239. 242, e *Llydaw* (Letavia, Britannia armorica). Eodem modo formari potest *Cernywic* e *Cernyw* Mab. fq., nomine regionis Cornubiae, et nomine item locorum, i. e. Cornoviae (cf. Durocornovium, Brit. loc., Itin. A., juxta quod tamen legitur etiam nomen *Κορναούιοι*, pop. Brit., ap. Ptol.), cujus *-ov* in recentiore lingua transiit in *-iv*. Simplex, indeque finalis, utraque derivatio exstat in pluribus exemplis, vetustis praesertim nominibus, tam cambricis quam etiam armoricis, jam supra enumeratis (p. 150), in formis *-au*, *-iau* (lat. *-iavus*), *-iu* (lat. *-ivium*), quae hodie sunt *-aw*, *-yw*.

---

S derivans. *a*) Annexa radici: cambr. *camse* (camisia) Mab. 2, 218, corn. *cams* (gl. alba) Vocab.

*b*) Simplex accedens cum vocalibus correptis, quarum *a* et *u* sunt frequentiores. Si sequitur flexio vel alia derivatio, duplex apparere solet, ita ut dubium esse possit, an statuenda sit derivatio geminata SS, ut *nn* in exemplis derivantis *n*, *nn* (p. 793). Videtur tamen magis simplex obtinere hic, si conferuntur exempla *s* et *ss* alternantis supra prolata (p. 141).

AS in substantivis femininis abstractis e substantivis nec non

* A vetusto interpolatore Cambro: nos illos, Britones armoricos, vocamus in nostra lingua *Letewicion*, id est, semitacentes, quoniam confuse loquuntur. Nenn. ap. Gale c. 23, Nenn. et Gild. ed. San-Marte p. 44, not. (cf. Mab. 3, 275. 294). Est falsa interpretatio e cambr. *lled* (semi-, dimidius), et *tewi* (tacere).

in adjectivis. Cambrica substantiva e Mab.: *dinas* (munitio, oppidum: *yr dinas honn* Mab. 1, 290) 1, 16. *erdas* (honor, dignitas) 3, 298. *kymmwynas* (communicatio) 2, 12. *kyweithas* (societas) 1, 23. *kedymdeithas* (societas) 1, 236. 261. *galanas* (caedes, homicidium) Leg. fq. *priodas* (nuptiae) Mab. 1, 21. *teyrnas* (dominium) 1, 247. 3, 297. 298. Duplicata scriptio spirantis in plur.: *dinassoed* Mab. 3, 274. 298. *teyrnassoed* 3, 298. *gwintasseu* (calces) 3, 265; in verbo denominativo: *ymgedymdeithassu* (associari invicem) 3, 149. Cornica: *cowethas* (societas; = cambr. *cyweithas*) Pass. 110, 2. 186, 4. *dyskas* (doctrina) 79, 1.

Adject. corn. *ogas* (vicinus) Pass. 19, 4. 140, 2. 189, 3. 200, 1, pro quo cambr. *agos* (hibern. *acus*). Occurrit tamen eadem terminatio in nominibus virorum cambricis, e. gr. *Gildas* Mab. 2, 22. 391.

ES in cambricis collectivis generis feminini: *llyghes, llynghes* (classis; e *llong,* navis) Mab. 3, 264. 269. 300, e quo nom. pr. *Lyggessauc* Lib. Land. 140. *dauattes* (grex ovium; *dauat*) Mab. 2, 215. Porro in *llawes* (manica; hibern. vet. *lámos,* e *lám,* manus) Mab. 3, 269, plur. *lleuys* (hod. *llewys*) Leg. 1. 12. 6: *neges* (negotium: *y neges honno* Mab. 1, 260), plur. *negesseu* Mab. fq., *nekesseu* Leg. 1. 13. 14. *gormes* (afflictio, infortunium) Mab. 1, 293. Est disjungendum ab his et generis masculini cambr. corn. armor. *maes* (campus, planities; e simpl. *ma, mag,* p. 5 not.).

IS in substantivis cambricis: *ynys* (insula; fem.: *yr ynys honn* Mab. 1, 246) Mab. fq., plur. *ynyssed* Mab. 2, 391. *euullys, ewyllys* (voluntas; hod. *ewyll, ewyllys,* masc.) Leg. 2. 11. 38. Mab. 2, 24. 26. *gregys* (cingulum; hod. *gwregys* masc., plur. *-au*) Leg. 2. 6. 41. In adjectivis: *dilis, dylis* (hod. *dilys,* certus, securus; hibern. vet. *díles*) Leg. 2. 1. 54; 5. 2. *hyspys* (manifestus, certus) Mab. 1, 7. 11.

OS: corn. *airos* (puppis; hibern. vet. *eross*) Vocab. Cambr. subst. *kyfagos* (vicinitas) Mab. 1, 3. 31. 236, adj. *agos* (vicinus) Mab. 1, 24. 25. 239.

US et IUS, frequentes terminationes, formantes adjectiva praesertim e substantivis. Cambrica: *goualus* (tristis; *goual*) Mab. 1, 244. *agkyghorus* (demens, sine consilio; *cyghor*) 2, 54. *gorawenus* (triumphans; *gorawen,* gaudium) 2, 385. 386. *galarus* (miser; *galar,* miseria) 1, 272. *enrydedus* (honorabilis; *enryded,*

honor) 1, 33. 263. *ryuygus* (arrogans) 1, 242. 249. 253. *llwydyannus* (prosper, felix) 2, 27. 3, 297. *cywelydyus* (inhonestus; hod. *cywilydd*, pudor) 1, 244. Compar. *iachussach* (magis sanus) Mab. 3, 271 ex *iachus* obvio pro *iach* (sanus).

Cornica et armorica: *badus* (lunaticus), *gothus* (superbus; *goth*, superbia) Vocab. *anafus*, *anaffus* (perturbatus, sollicitus; *anaf*, perturbatio, 58, 19) Buh. 56, 19. 126, 14. *quenedus* (formosus) 148, 9. *morchedus* (tristis, infelix) 126, 9. 13. *flerius* (foetidus; *flair*, odor, Vocab.) 68, 13.

Addi poterunt etiam substantiva quaedam cambrica desinentia in *-ws*: *drws* (janua; cf. corn. *darat*, ostium, Vocab., et hibern. vet. *doirsib*, gl. portis, Ml. 27[b]) Mab. 1, 15. 250. *madws* (tempus impletum, opportunitas) Mab. 1, 33.

Subjungo his omnibus terminationem frequentissimam ES formantem substantiva feminina e masculinis, in qua magis geminata liquida derivans statuenda videtur ob lat. *-issa* et gall. hod. *-esse*.

Cambrica exempla: *kor ar gorres* (pygmaeus et pygmaea, *corres* 1, 241) Mab. 1, 243. *unbennes* (domina; masc. *unbenn*) 1, 14. 289. *iarlles* (comitissa) fq. *arglwydes* (domina; *arglwyd*) 1, 17. 251. *marchoges* (eques femina) 1, 255. 294. *manaches* (sanctimonialis) 1, 251. *amherodres* (imperatrix; *amherawdyr*) 1, 280. *camraes*, *camaraes* (Cambra) Leg. 2. 1. 58; 59; 61. Occurrit et IES: *pophuryes* (pistrix; hod. *pobwr*, pistor) Leg. 1. 31. 8. *golchuryes* (lotrix) Leg. 1. 31. 11. Plur. *mynachesseu* Mab. 1, 252.

Cornica e Vocab.: *caites* (serva), *laines* (nonna), *ruifanes* (regina), *arludes* (domina), *manaes* (monialis), *canores* (cantrix), *rediores* (lectrix), *hoirnores* (crabro) etc. E Pass.: *migternes* (regina) 226, 2. *pehadures* (peccatrix) 32, 1.

Armorica: *heizes* (cerva) Buh. 30, 19. *guerches* (virgo) 18, 16. 22, 7. 44, 9. 46, 2, pro quo *guerchez* 92, 19. *leanes* (sanctimonialis) 18, 2. 20, 8. 12. 22, 5. *Bretones* (Britanna) 140, 3. Addita etiam adjectivis invenitur interdum: *santes*, *sanctes* (sancta) Buh. 46, 2. 140, 3. *brases* (praegnans; adj. *bras*, magnus, crassus) 74, 20. 92, 6, unde particip. *brasesset*, *braseset* (impraegnata) 42, 20. 46, 14. Hodierna scriptio armorica est *-ez*.

*c*) Cum producta vocali formula ÊS, ÎS proponi debet ob substantiva et adjectiva quaedam.

Substantiva collectiva in *-wys*, armor. *-is*, jam supra memorata sunt (p. 299). Discrepant cambrica fem. in *-uys*, *-wys* (forsan composita cum obsoleto substantivo): *mamuys* (maternitas; hod. *mamwys*) Leg. 2. 1. 59. *rackuys* (praecedentia; hod. *rhagwys*) Leg. 2. 2. 1.

Adjectiva cambrica: *tuscois* (gl. tuscus) gl. Oxon. *amdyfrwys* (aquosus; *dwfr*, aqua) Mab. 3, 265. 269.

ÂS subest formae cambricae subst. *achaws* (causa; hod. *achos*, pl. *-osion*, masc.) Mab. 2, 35. 3, 98. 300, dum in hibernica *accuis* (p. 173) brevis vocalis obtinere videtur.

## 3. Derivatio mediarum.

B derivans in paucissimis vocibus certa est, e. gr. in subst. cambr. *cledyf*, plur. *cledyfeu* (gladius) Mab. fq., armor. *clezef*, *clezeff* (hod. *kleze* masc., plur. *klezeier*, p. 295) Buh. 90, 10. 152, 3 ob hibern. vet. *claideb*, et in adj. *araf* (mitis, placidus), unde verb. *arafhau* (quietum esse, quiescere) Mab. 2, 381, si conferuntur vetusta nomina gallica virorum Arabus, Intarabus, et fluviorum Arabo, Arar (p. 14, not., et 751). De aliis dubium est, utrum huc pertineant, an ad *m* derivantem: *guanaf* (horreum, series; hod. *gwanaf* fem., pl. *-au*) Leg. 1. 35. 9. *kynnedyf* (habitus, consuetudo; hod. *cynneddyf* fem., pl. *cynneddfau*) Mab. 1, 276. 2, 50. 208. *twryf*, *twrwf*, *kynnwryf* (tumultus; hod. *twryf* masc., pl. *tyrfodd*) Mab. 1, 8. 13. 29. 290.

---

D multo frequentior est in derivatione, praecipue cum vocalibus correptis *e*, *i*, rara tamen etiam cum ceteris et cum productis. Correptae formulae conveniunt cum hibernicis *-ad*, *-ud*. Non vestigium est tamen flexionis derivativae ordinis secundi declinationis, e. gr. in *tene*, gen. *tened* (ignis), quod est cambrice *tan*. Ad comprobandam *d* primitivam, non ortam destitutione, addentur exemplorum hodiernae scriptiones cambricae cum *dd*.

ED in substantivis abstractis ex adjectivis; panciora sunt diversae originis. Cambrica sunt masculina: *culed* (macies; hod. *culedd* e *cul*, macer), *cared* (amor; *caredd*), *criched* (ruga; *crychedd*) in glossis Oxon. *bicoled* (vecordia; cf. hod. *bwgwl*, mina-

tio, *bygylu*, terrere) in glossis Lxb. E Mab.: *mawred* (magnitudo; hod. *mawredd*) 1, 10. *goruoled* (triumphus, gaudium; hod. *gorfoledd*) 2, 31. *amgeled* (sollicitudo; *amgeledd*) 2, 37. 39. *diwed* (finis; *diwedd*, hibern. vet. *dead, diad*) 1, 3. *dewred* (valor, fortitudo; *dewredd*) 1, 3. 247. 273. 2, 29. *trugared* (misericordia; *trugaredd*) 2, 376.

Inter glossas Oxonienses eum eadem terminatione etiam occurrunt subst. *emed*, pl. *emedou* (aes), adj. *celmed* (efficax), quae hodie sunt *efydd, celfydd*.

Armorica quaedam huc pertinentia: *diuez* (finis) Buh. 102, 16. *bihanez* (parvitas; cambr. hod. *bychanedd*) 72, 11. 182, 13. *truez, truhez, trugarez* (misericordia) 80, 13. 106, 2. 120, 2. 122, 4. 194, 19. *guirionez* (veritas) fq. In hodiernae linguae lexicis invenio *divez, bihanez* attributa generi masculino, sed feminino *trugarez, gwirionez*. Feminina sunt etiam hodierna exeuntia in *-elez, -igez, -egez* ex adjectivis in *-el, -ik, -ek*, e. gr. *santelez* (sanctitas), *pinvidigez* (opulentia), *gwiziegez* (scientia), transducta in hoc genus, ut videtur, confusione cum derivatis in *-ez*, cambr. *-aeth*, primitus femininis, ni omnino sunt referenda ad hanc derivationem.

ID in substantivis cambricis significantibus viros exercentes artem vel officium: *medyd* (coctor mulsi; hod. *meddydd*, plur. *meddyddion*) Leg. 1. 17. 1. *kynyd*, plur. *kynnydyon* (venator; hod. *cynydd*) Mab. 2, 209. 225. 244. *melinyd* (molitor; *melinydd*) Mab. 1, 278. 279. Cornica ita terminata scribit cum tenui more suo (p. 164) Vocab.: *piphit* (tibicen), *brodit* (judex; subst. *brawt*, judicium), *pridit* (poëta; cambr. hod. *pibydd, prydydd*). Quod item invenitur etiam in Leg.: *kenyt* (venator) Leg. 1. 16. 1. *medyt* (medi coctor), *hebogyt* (falconarius)* 1. 1. 1. *kanhuyllyt, kanuyllyt* (candelarius) 1. 1. 1; 9. 25. Addenda est his formula duplex ETID, ITID (hod. *-edydd, -iedydd;* an ex *-iatid?*): *llemhidyd* (saltator) Mab. 2, 209. *Medyr vab Methredyd* (Jaculans filius Jaculatoris; n. propria, cf. p. 97) 2, 211, unde rectius etiam *dremidyd* erit ibidem 2, 208: *Drem vab Dremidyt* (*drem*, visus, lux, 2, 221).

Item in aliis substantivis masculinis etiam significantibus res: *estid* (gl. sedile, gl. theatrum; cf. verb. hod. *eistedd*, sedere), *gubennid* (cervical; *gobennyd*, pl. *gobennydyeu* Mab. 1, 2. 4; hod. *gobenydd*, pl. *-yddau*) in glossis Oxon. E Mab.: *mynyd*, pl. *mynyded* (mons; *mynydd*, pl. *-odd*, p. 298) 1, 11. 27. 288. *be-*

*dyd* (baptismus; *bedydd*) 1, 265. 266. *crefyd* (religio; *crefydd*, hib. vet. *crabud*) 1, 16. *emennyd* (cerebrum) 1, 13. *cynnyd* (augmentum, valor; *cynydd*) 1, 262. *defnyd* (figura, materia) 2, 219. *llewenyd* (gaudium; *llawenydd*) 2, 31. *lleueryd* (sermo, oratio; *lleferydd*) 2, 240. *lluossyd* (multitudo) 2, 27. *kerennyd, karenhyd* (amicitia, favor; hod. *carennydd*) fq.

Cornice ut armorice vocalis *e* obtinere solet, et cornice etiam obliterari media, ut *b* in *cleze* (gladius), etiam in his: *lowenny, lowene* (gaudium; cambr. hod. *llawenydd*) Pass. 30, 1. 65, 2. *cerense* (amor; cambr. *carennydd* = *cerentid, carantid*) 58, 4. 223, 3. In aliis tamen servata est: *meneth*, plur. *menythyow* (mons) Pass. 16, 1. 170, 1. *deweth* (finis) 40, 4. Armorica exempla: *badez* (baptisma) Buh. 52, 6. *leuenez* (gaudium) 46, 17. 146, 3. 5. *carantez* (amor) 34, 7. 36, 11. 52, 10. 110, 4. Hodierna haec in *-ez* sunt generis feminini.

Eandem terminationem exhibet etiam adj. cambr. *newyd* (novus; hod. *newydd*) Mab. 1, 3, corn. *newyth* Pass. 107, 4. 233, 2, armor. vet. *nowid* (cf. p. 107), recent. et hod. *neuez, nevez.*

UD in voce cambr. *muchud* (lapis niger; hod. *muchudd* masc.) Mab. 1, 251. 257. 283.

Producta vocalis *é* derivans cum hac media non satis certa est, quia cambr. vet. *notuid* (acus; hod. *nodwydd, nydwydd* fem., pl. *-au*, armor. *nadoz*, pl. *-osiou*) gl. Oxon. solvi poterit in *notu-id*, et cambr. *arglwyd* (dominus; hod. *arglwydd*, pl. *-i*) Mab. fq., corn. *arlut, arluth* Vocab. Pass., putari compositum.

EID (hod. *-aidd*) formantis adjectiva, ita ut videatur derivatio, infra proferentur exempla inter composita, quia est suae propriae radicis.

---

G derivans infectione perdita statui debet in vocibus quibusdam, e. gr. n. propr. viri *gelhi* in cod. Lichfeld., quod ibidem etiam scribitur *gelhig*, in particula *gwedy* (post, postea) e vet. *guotig*, et supponi possit aliis terminatis a vocalibus. Non dubia est *g* primitiva derivans in verbis denominativis cambricis in *-uam, -aaf*, si comparatur hibernica horum forma (p. 756). Vetusta exempla jam enumerata sunt (p. 498), quibus addo hic item factitativa e Mab.: *ef agadarnhaei* (ipse affirmabat; i. e. fir-

mum fecit, ex adj. *cadarn*) 3, 301. *ac ae hofnockaei yn gymcint* (et terruit eos ita; i. e. timidos fecit, ex adj. *ofnawc*) 3, 299. Non diversae formae sunt neutra denominativa congruentia cum hibernicis in *-igim*: *megys ygnottayssei* (ut consuetus erat) Mab. 3, 304. *hyt trabarhaawd yoes* (donec durabat vita ejus) 3, 299. *ny cheit byth trabarhaei bwyt a llynn* (non caperetur unquam, castrum, donec duraret cibus et potus) 1, 252. *tristau, arafhau* (tristem, quietum esse) 1, 26. 2, 381. Sunt armorica hodierna ejusmodi verba ex adjectivis vel substantivis: *bihanaat* (deminuere, parvum facere vel fieri), *c'hoantaat* (desiderare), *peoc'haat* (pacificare).

Mediarum derivantium connexarum exempla rariora sunt etiam cum liquida nasali. MB et ND substituendae sunt formis infectis hod. cambr. *colomen* (columba) cum nota singularitatis e *colom*, et *ysgrifenu* (scribere), *ysgrifenwr, ysgrifenydd* (scriptor), corn. *scriuiniat* (scriptor) Vocab., si confertur hibern. vet. *scribend*. Integra servata est sola formula NG frequentior etiam in cambricis vocibus: *ynhustyng* (susurrans; hod. *husting*, sibilare, ex *hust*, susurrus) Mab. 2, 54. *teilyngdawt* (dignitas) Mab. 3, 298 ex adj. *teilwng* (dignus; cf. hibern. vet. *tualang*); praesertim in verbis (cf. p. 518): *gellwng* (dimittere), *gestwng* (submittere), *hebrwng* (comitari, conducere) Mab. 1, 7. 31. 3, 145. E verbo *hebrwng* tamen derivatum corn. *hebrenciat, hebrenchiat* (dux) Vocab. indicare videtur potius tenuem.

### 4. Derivatio tenuium.

P derivans rarior ceteris in paucis his formulis occurrit.

EP in substantivis cambricis: *h:::nep* (facies) gl. Oxon., *huynep* Leg. 1. 2. 3, *hwyneb* Mab. 1, 240, alibi *gwyneb*. *motrep* colligi debet e plur. *modreped* (matercrae; cambr. hod. *modryb*) gl. Oxon. Idem subst. corn. *modereb* occurrit in Vocab., et armor. *enep* (facies) in Buh. 124, 7.

Frequentiores sunt duplices formulae TAP, TEP, INEP, abstracta formantes ex adjectivis: *kyweirdeb* (apparatus), plur. *kyweirdabeu* (etiam hodie *-dab* et *-deb*) Mab. 1, 5. 15. 237. 238. *kyssondeb, anghyssondeb* (harmonia, disharmonia) Mab. 2, 21. 46. *gwylltineb* (feritas) Mab. 1, 236. Sunt masculina haec in ho-

dierna lingua, ut *gwyneb* (facies), *godineb* (fornicatio), *cyweindeb*, *cysondeb* etc.

IP in adj. cambr. *kyffelyp, kyffelyb* (similis; e *kyfal, cymal*) Mab. 1, 5. 23. 247.

---

T cum sequente tenui frequentius inservit derivationi. *a*) Accedens sola per se non intermedia vocali: cambr. *clot* (*clo-t*, gloria; hod. *clod* fem.) gl. Lxb. Mab. fq. *aperth* (victima; = *atber-t*, hod. *aberth* masc.) gl. Oxon. In vocibus obviis in armoricis vetustis nominibus compositis *-cart, -gent*, pro *carat, genet*, et in formulis *-tît, -tât* etc.

*b*) Accedens cum vocalibus correptis. AT in substantivis masculinis cambricis: *cannat* (vas) gl. Oxon. *llygat*, pl. *llygeit* (oculus) Mab. 2, 220. 385. *dillat, dyllat* (vestimentum) Leg. Mab. fq. Item in armor. *lagat, laguat* (oculus; hod. *lagad* masc.) Buh. 104, 16. 106, 12. 120, 5, corn. *lagat* Vocab. IAT (hod. *-iad*, pl. *ieid*) derivans item cambrica masculina e verbis, interdum nominibus: *guiliat* (qui videt), *orgiat* (gl. caesar; i. e. qui caedit) in gl. Oxon. *grefiat* (notarius) cod. Lichfeld. *rodiat, rodyat* (dispensator) Leg. 2. 1. 28; 4. 8. *meichat, meichiat* (pastor suarius) Mab. 2, 198. Cornica e Vocab.: *cheniat* (cantor), *curcheniat* (incantator), *renniat* (divisor), *brenniat* (proreta), *helhiat* (persecutor), *scriuiniat* (scriptor), *guirleueriat, gouleueriat* (veridicus, falsidicus; dictor, qui dicit), *hebrenciat, hebrenchiat* (dux). Eadem forma in n. propr. virorum armoricis: *Winmochiat, Anbudiat* Chart. Rhed. 1, 17. 2, 21.

Sunt ejusdem terminationis (hod. *-iad*, pl. *-iadau*, masculina, quaedam etiam feminina, e. gr. *caniad*, pl. *-iadau* cantus) abstracta cambrica e verbis: *càryat* (amor) Mab. 1, 17. 21. 37. 2, 34. 35. 3, 300. *gwydyat* (cognitio) 3, 300. *dyuotyat, dyuodyat* (adventus) 2, 15. 23. 3, 300. *kymellyat* (conditio) 2, 24. *kanhyat, kennyat* (permissio) fq. *edrychyat* (inspectio) 1, 29. Eandem formam derivationis et numeri ostendit jam inter glossas Lxb. *guiltiatou* (gl. tonsurae) e subst. *gwallt* (caesaries).

Rariora sunt abstracta terminationis *-at*. Cambrica: *kennat*, pl. *kennadeu* (hod. *cennad* fem., pl. *-adau*, missio, itemque legatus) Mab. fq. *cawat* (tempestas; hod. *cawad* fem., pl. *-adau*)

Mab. 1, 8. 23. Corn. *anuabat* (sterilitas) Vocab. Armor. *barat* (perfidia; hod. *barad* masc.) Buh. 170, 10.

Rara etiam sunt adjectiva derivata in *-at: guilat* (hilaris) gl. Oxon. *girat* (lamentabilis) Mab. 1, 16. 3, 302. *gwastat* (planus, aequus), *anwastat* (iniquus) Mab. 1, 31. 238. 2, 372.

Ex hac formula infectione orta (cf. p. 90) putanda est cambrica EIT formans substantiva et adjectiva e substantivis. Substantiva significantia quantitatem quam capit nomen, a quo fit derivatio: *carreyt* (currus plenus, quantum currus capit; e *carr*) Leg. 2. 1. 34. *kawgeit* (quantum capit lanx; *cawc*) Mab. 1, 8. 13. *dyrneit* (manipulus, quantum manu capitur; *dwrn*) Mab. 1, 238. *corneyt* (cornu plenum), *gocreyt* (quantum cribro continetur; *goger*) Leg. 1. 8. 6; 12. 16; 35, 14. *ffioleit* (quantum capit calix), *arffedeit* (sinus plenus) Mab. 2, 59. 373. *kerwynet, kerwyneit* (quantum continet cupa) Mab. 3, 302; praeterea *lloneit* (plenitudo, quantum implet) Leg. Mab. Alius significationis substantiva ita derivata rariora sunt, e. gr. *ireit* (unguentum: *ar ireit hwnn*) Mab. 1, 27.

Genus fluctuasse videtur in his. In chartis medii aevi legitur non solum *carrata, carrada* (quod currus capit, = cambr. *carreit*), sed etiam *carretum, carrotum, carradium* (cf. Cangium s. v.). Invenitur feminina constructio in Mab. 2, 59: *y ffioleit honn*, dum cambrica hodierna in *-aid* sunt masculina, ut *carraid* e *carr* masc., *cerwynaid* e *cerwyn* fem. Mire hodierna armorica lingua, quae servat terminationem *-ad* (= *-at*), genus primitivi etiam transfert in derivatum, e. gr. e masculinis *karr* (currus), *dourn* (manus), *boutek* (labrum) formans masculina *karrad, dournad, boutegad*, e femininis *bag* (scapha), *loa* (cochlear), *leur* (area) feminina *bagad, loiad, leuriad.*

Adjectiva eodem modo derivata e nominibus metallorum leguntur cambrica: *eureit* (aureus) Mab. fq. *aryanneit, aryannhyeit* (argenteus) Mab. 2, 200. 3, 264.

ET frequens in substantivis masculinis abstractis, derivatis ex adjectivis, e quibus alia exempla jam enumerata *-ed* (hod. *-edd* masc.) offerunt. Cambrica exempla e Mab.: *isset* (profunditas) 3, 299. *uchet* (altitudo) 2, 233. 3, 273. *duet* (nigredo), *cochet* (rubedo) 1, 257. *daet, dahet* (bonitas, virtus) 1, 4. 252. *ysgawnet* (levitas) 2, 207. *tecket, telediwet* (formositas) 3, 145. *anhawsset* (dif-

ficultas) 2, 51. *haccrêt* (deformitas) 2, 207. *drycket* (malitia) 1, 267. *bychanet* (parvitas) 2, 51. *calettet* (durities) 2, 49. 51. *cadarnet* (firmitas) 1, 252. *brenhineidet* (regia auctoritas) 2, 7. Constructio masculina in Mab.: *kerdet yw hwnn* (profectio; adj. hod. *cardd*, exsul) 2, 55. *yn yr agherdet hwnnw* (in solitudine hac; hod. *cerdded*, *angherdded* masc. item) 1, 266. Sunt etiam quaedam orta e substantivis vel verbis, formantia pluralem in *-ou: cilcet* (gl. stratorium), *cilchetou* (gl. vela; hod. *cylched* fem., pl. *-au*, a *cylch*, *cylchu*) gl. Oxon. *cuntellet* (gl. collegium), *cuntelletou* (gl. collegia; *cynnhull*, congregâri) gl. Lxb. Differt *delchedyon*, *deleedyon* (debita) Leg. 2. 1. 13 e *deleet*, hodie *dyled* item fem., plur. *dyledion*.

Armorica: *iechet* (sanitas) Buh. 46, 5. *quenet* (formositas) 38, 8. 46, 6. 98, 23. *cleuet*, *cleffet* (morbus) 174, 7. 198, 6. Hodie *ieched*, *klenved*, masc.

Eadem derivatio in cambr. adj. *calet* (durus; hod. *caled*), cujus servata tenuis in voce aucta supra allata *calettet* dupliciter scribendo notatur secundum scriptionem frequentiorem duplicatae *s* (p. 141) aeque ut in verbis quibusdam derivatis cambr. *lletratta*, *llatratta* (latrocinari; hod. *lladrata*) Mab. 3, 156. 157. 158. *parattoi* (parare, expedire) 3, 299. 300. Cornica derivata ut hactenus enumerata fluctuant in vocalibus: *clevas* (morbus) Pass. 24, 3. *luhas* (fulmen; *luvet* Vocab., armor. *luffet* Buh. 94, 1) 209, 2. *calys* (durus) 209, 4.

IT in substantivis masculinis eodem modo ut *-et*. In cambricis: *bywyt* (vita) 1, 30. 2, 216. *rydit* (libertas) 1, 30. *tristit*, *tristyt* (tristitia) 1, 5. 18. *kedernyt* (firmitas) 1, 249. 257. Constructio horum masculina in Mab.: *marw or cleuyt hwnn* (mortuus ab hoc morbo) 2, 198. *y kauarwydyt* (historia) 3, 297. Sunt masculina etiam hodierna cambrica *bywyd* (vita), *rhyddyd* (libertas) etc. Discrepat in genere et forma armor. hod. *buez*, *buhez* (vita) fem., sed concordat *cleuet*, *klenved* cum aliis jam supra memoratis.

LIT (hod. *-llyd*) obvium derivationis loco in adjectivis, ut *-eid* (p. 804), infra inter composita proferetur.

OT, UT rariores formulae nec satis certae, e. gr. in adverb. cambr. corn. *isot*, *issot* (deorsum), *uchot* (sursum; cambr. hod. *isod*, *uchod*) Mab. 2, 200. Vocab., nisi orta vocalis est ex *á*, *au*,

in subst. cambr. *kenut, kynnut* (lignum, comburendum) Leg. 1. 38. 5; 6, Mab. 1, 31. 238, armor. *burzut* (miraculum; hod. *burzud* masc.) Buh. 46, 10. 106, 19, si non composita.

*c)* Accedentis cum vocalibus productis occurrunt formulae sequentes.

ÂT in substantivis cambricis, verber vel plagam significans re aliqua vel instrumento, cui additur derivatio, inflictam: *cleuydawt* (ictus gladio illatus; leg. *cledyuawt?*) Mab. 2, 213. *dernaut, dyrnawt* (proprie plaga manu vel pugno facta, a *dwrn*, sed communiter ictum indicans) Leg. 1. 7. 21. Mab. fq. In lexicis hodiernae linguae notantur masculina *dyrnod, cleddyfod*, pl. *-odau*, e masc. *dwrn, cleddyf*, sed feminina *arfod, palfod, ffonod* e fem. *arf* (instrumentum), *palf* (palma), *ffon* (clava), ita ut sint ut supra enûmerata armorica in *-ad*. Notantur tamen etiam masculina *gorddod, bolltod* e femininis *gordd* (malleus), *bollt* (hasta).

Sunt etiam alia ejusdem terminationis substantiva: *aylaut*, pl. *aylodeu* (membrum familiae) Leg. 1. 5. 5. *deuawt* (mos, ritus, institutio) Mab. 1, 1. *tauawt* (lingua) Mab. 1, 11. 2, 382. 388. *gwaelawt* (solum) Mab. 2, 201. 3, 302. 303. *rynnawd* (momentum, tempus vel spatium parvum) Mab. 1, 3. 6. *bracaut, brachaut, bragaut, bragawt* (mulsum) gl. Oxon. Leg. Mab. *pechawt* (peccatum) Mab. 1, 243. Sunt etiam haec diversi generis in hodierna lingua, masculina *tafawd, gwaelawd, pechawd*, feminina *aelawd, defawd*, sed pluralem omnia formantia in *-odau*.

Adjectivum primitus videtur *priawt* (proprius): *ef chun yny priawt person* (ipse in sua propria persona) Mab. 3, 303. Inde subst. masc. *priawt* (sponsus, maritus) Mab. fq., et *priodas* (nuptiae) Mab. 1, 21. Cornica substantiva: *tauot* (lingua), *bregaud* (mulsum) Vocab. Armorica: *priet* (maritus) Buh. 126, 8. 13. *pechet*, pl. *pechedou* (peccatum) fq.

Duplicis porro derivationis formula TÂT, quae omnino convenire videtur cum lat. *-tât* (cf. hibern. vet. *-dóit*, p. 744. 768), non infrequens est. In cambricis substantivis (hod. *-dawd* masc.): *moruyndaut* (virginitas) Leg. 2. 4. 9. *guerendaut* (status puellae) Leg. 2. 1. 39. *escolectaut* (status scholaris) Leg. 1. 43. 11. *teilyngdawt* (dignitas) Mab. 3, 298. *agkemhendawt* (impudentia) Mab. 2, 65. Totum latinum videtur *kiwtawt* (civitas) Mab. 3, 298. 303. Corn. *huueldot* (humilitas) Vocab. Armor. *guerchdet*

(virginitas; hod. *gwerc'hted, gwerc'hded* masc.) Buh. 18, 8. 34, 17. 42, 3. *trindet* (trinitas) 72, 13. 98, 3. *lealtet* (legalitas) 28, 15. *vuheldet* (humilitas) 206, 17. *crueldet* (crudelitas) 92, 21.

ÊT in substantivis quibusdam, nisi statuenda compositio (cum *gwyt?*): *aelwyt* (familia, domus; hod. *aelwyd* masc., pl. *aelwydydd*) Mab. 3, 299. *morduyt, mordwyt* (femur; hod. *morddwyd* masc., pl. *morddwydydd*) Leg. 2. 1. 23. Mab. 1, 267. *breidwyt* (somnium; hod. *breuddwyd* masc., pl. *breuddwydion*) Mab. 2, 392. 3, 264.

ÎT in quibusdam alternare videtur cum *-yt*, e. gr. in *rydit* (libertas) Mab. 1, 30. *tristit* (tristitia) Mab. 1, 5. TÎT autem, concordans cum lat. *-tût*, vindicanda est substantivis abstractis e nominibus: *ieuenctit* (juventus) Mab. 1, 285. 2, 7. 29. In praef. ad Leg.: *gleyndyt* (puritas), *emendyt* (maledictio), pro *-dit, -tit;* sunt enim etiam hodie *gwendid* masc. (vanitas, e *gwan*), *calondid* (animositas).

*d*) Connexae derivationis hujus tenuis sunt formulae NT, ST, CT. LT derivantis unicum occurrit *dadlt* (curia) gl. Oxon.

NT cum vocalibus *a, e, i* sociata invenitur. ANT, IANT in substantivis abstractis praesertim cambricis ortis e verbis (hod. *-ant, -iant*, plur. *-annau* masc.): *carant* (amicitia) Mab. 2, 234. *porthant* (provisio, nutritio) 1, 12. *molyant* (laus, gloria) 1, 11. 2, 391. *dylyant* (meritum) 2, 378. *medyant* (possessio, vis, potentia; hod. *meddu*, possidere) Leg. Mab. fq. *codyant* (laesio, offensio) 2, 24. *gogonyant* (exaltatio, gloriatio) 2, 33. *mwynnyant* (usus, utilitas) 2, 226. In quibusdam vocibus *a* ex alia vocali orta videtur, e. gr. *ariant, aryant* (argentum; cf. gall. vet. Argentoratum) Leg. Mab. fq. *bliant* (linteum; cf. *llien*) Mab. 1, 259. *krissant* (cristallus: *blawt y krissant*, splendor cristalli, constructio masculina; hod. *crissiant*) Mab. 1, 251.

Armorice eadem derivatio finalis substantivis non convenit, sed in adjectivis quibusdam invenitur: *truant* (miser) Buh. 128, 11. 192, 10. *friant* (deditus) 70, 12, forsan translata e romanicis, quorum sat magna copia est in eodem libro, e. gr. *neant, prudant, imprudant, plesant, presant, vaillant* etc. Conferendum est tamen in nominibus vetustis virorum compositis obvium *Roiant-* in chart. Rhed. et *Catloiant* ibid. 1, 8. 12. 55.

In cornicis substantivis quibusdam invenitur dupliciter derivans NANT: *mernans; marnans* (mors) Pass. 117, 2. 142, 2. 208, 2. 211, 2. 214, 2. *bewnans* (vita) 73, 2. 214, 2. 241, 1. In aliis tamen locis occurrunt *marnas* 98, 4. *bewnas* 103, 1.

Non infrequens in substantivis item abstractis cambricis generis masculini est derivatio EINT, cui primitiva *-ent* supponi potest (p. 101): *goueileint* (sollicitudo; *goual* 1, 18) Mab. 1, 5. *heneint* (senectus) 2, 29. *dremeint* (aspectus) 1, 250. *digyòueint* (indignatio) 1, 259. *diodevueynt*, *diodeiueint* (toleratio) 1, 271. 272. Addenda sunt contracta *breint* (privilegium) Mab. fq. et *meint* (magnitudo) fq., hodie item masculina *braint* (*y bryeint hunn*, Privil. eccl. Land.), *maint* (ex adj. *mawr*, contra hibern. vet. *méit* fem.). Elucet primitiva *e* e transsumtis *koveint* (conventus, monasterium) Mab. 1, 251. *twrneimeint* (torneamentum) Mab. fq., et ex aucto *brenhin* (rex) Mab. fq., *breenhin* in libro Landavensi, siquidem subjacet vetustius *breentin*, non *briantin*, *brigantin*. Sunt etiam nomina armorica virorum vetusta in chartular. Rhed. 2, 16: *Brient*, *Nodent*, *Catloient*, et vici *Serent* Mor. 305. 329; quaeritur tamen, an non subsit *i* inficiens, ut prostat in nomine *Kerentin* (= *Carantin*) ibid. 1, 37.

Vetustam eam cambricam formam cum *ei* comprobant numeralia *douceint*, *triuceint* in codice Lichfeldensi jam obvia, quibus *uceint* (*ugeint* Mab., hod. *ugaint*) subest cum terminatione *-ent* (hibern. vet. *fichet*, viginti), dum *-ant* supponenda videtur formae *trimuceint* (= hibern. vet. *-mogat*, cf. p. 327. 328) inter glossas Oxonienses.

INT in substantivis cambricis interdum: *dremynt* (visio; supra *dremeint*) Mab. 2, 64, etiam hodie *tremynt*. ONT licet supponere nominibus *dyfneint* (Domnonia) Mab. 2, 209, *Gereint* (Gerontius, p. 106. 760).

ST in formula EST occurrit in paucis vocibus (hod. *-est* masc.): *lluest* (expeditio bellica; *llu*, exercitus) Mab. 1, 261. *legest* (polypus; cambr. hod. *lluest*, *llegest*, plur. *-estau*) Vocab. *fforest* (silva, plur. hod. *fforestydd*) Mab. 1, 236, in quibus vix compositio, sed derivatio statuenda erit, ut in aliis in quibus accedit porro *r*: *elester* (*strail elester*, gl. matta), cum nota singularitatis *elestren* (carex; cambr. hod. masc. *elest*, *elestyr*, *elestren*) Vocab. Transsumta latina sunt: *menistror* (gl. pincerna; cambr.

hod. *menestru*, ministrare) Vocab., *cepister*, *kebyster* (capistrum) gl. Oxon. Leg. 1. 12. 6.

CT derivantis formula frequentissima est ACT, IACT, ut hibern. *-act* vel *-ect* e substantivis vel adjectivis formans abstracta generis feminini. Quod genus patet e Leg. 2. 11. 21: *duy kegheussayth* (duae defensiones) et 1. 18. 14: *or uedhecynyaet* (a medicina); e Mab. 1, 28: *dwy iarllaeth* (duo comitatus). Lexica hodiernae linguae genus masculinum ostendunt in his, e. gr. *iarllaeth*, *gwasanaeth*, *lluddedigaeth*, non tamen non femininum etiam, e. gr. in *gweledigaeth*, *cenedlaeth*, quae diversitas orta videtur e commixtione terminationum *-edd* et *-aeth*. Pluralis, si in usu est, addit *-au* hodie, e. gr. in *cenedlaethau* (generationes), qui idem numerus jam legitur inter glossas Oxonienses *cenitolaidou*. Est *-aid* vetustior scriptio pro *-aeth* = *-act* (p. 172).

Cambrica exempla: *iarllaeth* (comitatus) Mab. 1, 21. 235 *gwassanaeth* (servitus), *marchogaeth* (res equestris) Mab. fq. *amherodraeth* (imperium) Mab. 1, 292. Praeterea IACT: *meccnyaeth*, *meichniaith* (securitas, vadimonium, officium vadis), *hebokyaeth* (officium primi falconarii; scriptum saepius minus bene *-yaet*) Leg. fq. *chwedylyaeth* (nuntiatio) Mab. 1, 287. *milwryaeth* (militia) 1, 19. 21. *brenhinyaeth* (regnum) 1, 275. 291. *kynnydyaeth* (venatio) 2, 225. Leguntur etiam hujusmodi derivata ex adjectivis vel participiis: *hiraeth* (longitudo, desiderium, sollicitudo) Mab. 1, 21. 2, 29. *gweledigaeth* (visio) 1, 257. *darestyngedigaeth* (submissio, subjectio) 1, 255. *tebygolyaeth* (cogitatio, superbia; adj. *tebygawl*) 1, 240. 242. *budugolyaeth* (victoria; adj. *budicaul*, *budugawl*, p. 787) 2, 385. 3, 304.

Frequens etiam in Mab. verb. *marchogaeth* (equitare). Sunt porro verba denominativa *marchogaethu* (rem equestrem exercere), *gwassanaethu* (servire) Mab. fq. *medeginyaethu* (mederi) Mab. 1, 267. 2, 56.

Rarior eadem derivatio cum aliis vocalibus apparet. Locum hibernicae *-ect* cambrica *-iaeth* occupasse videtur in pluribus exemplorum modo memoratorum. Formulam OCT vix statuere licebit ob subst. *kyuoeth*, *kyfoeth* (potestas) Mab. fq., quia ex hibern. *cumacht* e *cumang* tantum *t* derivans patet.

Cornica et armorica exempla: *ruifanaid* (regnum), *medhecnaid* (medicina) Vocab. *morogeth* (equitare) Pass. 28, 1. *goaso-*

*niez* (= cambr. *gwassanaeth*) Buh. 54, 26. *baeleguiez* (clericatus) 178, 18.

Sunt feminina adhuc hodierna haec armorica: *gwazoniez, belegiez*. Et his adnumerari debebunt etiam in *-ez* exeuntia cum cumulata derivatione, non solum feminina in *-erez*, locum actionis significantia, ut *kegerez* (macellum), *baraerez* (taberna pistoria), sed etiam alia in *-erez* actionem ipsam indicantia, ut *pokerez* (osculatio), *gwalc'herez* (lavatio), quamvis haec in genus masculinum transgressa sint, eodem modo ut terminata in *-adurez* (cf. p. 797), e. gr. *berradurez* (breviatio), *diskadurez* (institutio), *magadurez* (educatio).

Magis incerta sunt, utrum huc sint referenda an ad derivationem *-ed* (cf. p. 803) desinentia armorica in *-nez, -inez, -onez, -elez* ex adjectivis: *furnez* (prudentia) Buh. 46, 12. 48, 24. 110, 1. *lofrnez* (leprositas) 196, 8. *queffrinez* (attentio) 180, 6. *guirionez* (veritas) fq. *madaelez* (bonitas) 86, 14. Obvium in Buh. 182, 10 *cristenez* significat religionem christianam; atque hodie quoque differunt *kristenez* et *kristeniez* ut germ. christenthum (religio christiana) et christenheit (communio christianorum). In hac tamen utraque voce, orta e subst. *cristen* (= cambr. vet. *cristiun*, christianus), non alia derivatio statuenda est nisi cambr. *-aeth, -iaeth*.

---

C derivantis britannicae frequentiores sunt formulae quaedam cum vocalibus correptis et productis.

*a*) Cum vocalibus correptis. AC vix exspectanda est, cum hibern. vet. *-ach* adjectiva derivans britannice cum producta vocali proferatur (p. 20. 110). In eam desinentia sola novi nomina vetusta armorica locorum e chartulario Rhed.: *Rannac, Lisranac* 1, 29. 2, 26. terra quae vocatur *Ranwinac* 2, 16. *Alarac* 2, 19. 26. plebs *Avizac* 1, 35. plebs *Malanzac* 1, 26. Item IAC: *Buiac* Mor. 340. ecclesia *Giliac* 1, 37. *Poliac*, plebs *Poilac* 1, 27. 29. ecclesia, plebs, vicus *Rufiac* 1, 38. 39. 41. 53. terra quae appellatur *Chenciniac* 1, 12. 2, 24. donavimus duas *Eriginiac tigran* et *Eriginiac Haelnou* 1, 4. plebs *Kempeniac* 1, 30. plebs *Motoriac* 1, 10. 2, 21. *Pirisiac* 1, 19.

EC in substantivis quibusdam: cambr. *redec* (cursus; hod.

*rhedeg* masc.) Leg. 1. 25. 5. *carrec* (lapis, rupes; hod. *careg*, plur. *ceryg* fem.) Mab. 1, 30. *gwarthec* (pecus; nom. propr. viri *gwarthegyd* 2, 243) Mab. 2, 242. 373. Cambriae fluvius *ritec* (cf. *rit*, vadum) Lib. Land. 119. Corn. *cassec* (equa; cambr. hod. *caseg*, plur. *cesyg*, fem.), *blonec* (adeps; cambr. hod. *bloneg*) Vocab. Nomen viri armor. vet. *Woletec* (cf. corn. *vuludoc*, dives, Vocab., cambr. *gwledic*) Chart. Rhed. 1, 5. 22 sequentium formularum alicui adnumerandum est.

IC frequentius adjectiva derivans e substantivis (hibern. vet. *-ech*).

Cambrica: *arbennic* (primarius, princeps; hibern. vet. *airchinnech*) Mab. 1, 241. 253. *teirnossic* (tres noctes natus) Mab. 2, 225. *pwyllic* (prudens; subst. *pwyll*), *gwenwynic* (venenosus) Mab. 1, 259. 273. *gwledic* (imperans, princeps; subst. *gwlat*, regio) Mab. fq. *ewyrdonic* (hibernicus; *iwerdon*) Mab. 2, 386. *lletewic, lledewic* (letavicus) Mab. 2, 238. 242. Pertinent ad haec nomina virorum in libro Landav.: *Budic* 123. *Meilic* 153. 154. 170. *Erbic, Eruic* 115. 153. 154. 193. *Cremic* 226. *Etelic* 150. 170. *Letric* 140. 141. Efficit duplicem ETIC, terminationem participiorum cambricam (p. 528), accedens ad solitam et simplicem notam *-et* britannicam. Plur. *-icion*: *Letewicion* (Armorici, p. 799), *arpeteticion* (miseri) gl. Oxon.

Cornica e Vocab.: *eunhinsic*, *camhinsic* (justus, injustus; *hins* = *hint*, via), *fadic* (profugus), *fodic* (felix). Peregrina ibidem *leic* (laicus), *cloireg* (clericus) cum *e* deficiente. E Pass. huc pertinere videtur adj. *morethek* (sollicitus; cf. p. 161).

Armorica eadem derivatio in nominibus virorum vetustis chartularii Rhed.: *Wrbudic* (cf. *Bodicus*, Britannorum comes, ap. Gregor. Tur., p. 118) 1, 21. *Kethic* 1, 49. *Cowellic* 1, 45. *Bledic* 1, 2. *Liosic* 1, 49. 52. *Pascic, Hadric* Mor. 341. Exempla e Buh.: *piuizic* (dives) 10, 4. 38, 1. *armoric* (armoricus) 148, 21. *keritic* (Ceretica regio) 28, 24. *hegredic* (amicabilis; subst. adj. *hegarat*, amicus) 154, 11. In peregrino *cloarec* (clericus) 112, 13. 118, 2. 178, 13 derivatio accomodata est ad infra sequentem *-éc*.

Rarior haec derivatio est in substantivis: cambr. *euyc* (cerva; hod. *ewig* fem.) Leg. 1. 9. 22. *ryvic* (arrogantia; hod. *rhyfyg* masc.) Mab. 1, 2. *tebic* (cogitatio), unde *tebygu* (cogitare) Mab.

fq. Corn. *euhic* (cerva), *sernic* (frutex) Vocab. In aliis *-ic* deminutiva terminatio est (p. 304).

UC occurrit in nomine regionis cambricae *Morcanhuc, Morcannhuc, Morgannhuc* Lib. Land. p. 113, *Morganhwc* Mab. 3, 189 (cf. p. 187. 782). In multis nominibus vetustis cambricis et armoricis *-oc* et *-uc* sunt pro *-auc, -âc,* sub qua formula mox sequentur exempla. In hodiernis *-wg* locum obtinet derivationis *-uch* ex adjectivis: *tywyllwg* (obscuritas), *trythyllwg* (alacritas).

*b*) Cum vocalibus productis. ÂC, IÂC frequentissima formula britannica, vocalem dialectice varie mutans (p. 110 sq.), adjectiva praecipue derivans e substantivis.

Cambr. vet. *-auc, -oc, -iauc,* plur. *-ocion: marchauc* (equestris, eques) gl. Oxon. *rit lechauc* (vadum lapidosum) Lib. Land. 116. *buch laethauc* (vacca lac praebens) Leg. 2. 1. 34. *pont meiniauc* (pons lapideus) Lib. Land. 234. *Brecheniauc, Pepitiauc* (nomina regionum Cambriae derivata e nominibus virorum; cf. p. 773) Lib. Land. 122. 227. 244. Inter glossas Luxemb.: *euonoc* (spumaticus), *golbinoc* (rostratus), *atanocion* (aligeri; hod. *adan,* ala). In Mab. *-awc, -iawc,* plur. *-ogyon: oetawc, oedawc* (aetate provectus) 2, 24. 32. *koedawc* (silvestris) 1, 31. 262. *aruawc* (armatus) 1, 16. 34. *mil pedwartroetawc* (animal quadrupes) 2, 207. *ki kanderawc* (canis rabidus) 2, 221. *kyuoethawc* (potens) 1, 16. 18. 272. *carrecgawc* (lapidosus) 1, 262. *llidiawc, llityawc, llidyawc* (iratus) 1, 242. 268. 2, 385. *brenhin teithiawc, brenhin gwlat teithiawc* (rex legitimus) 2, 201. 222. *diuudyawc* (inutilis) 2, 226. Plur. *cyttirogyon* (contermini) Mab. 2, 29. *marchogyon* (equites), *cytuarchogyon* (rei equestri una dediti) 3, 298. 2, 30. *tywyssogyon* (principes) 3, 298. Fit interdum derivatio etiam ex adjectivo: *duawc* (subniger) Mab. 1, 13.

Sunt ejusdem derivationis multa nomina vetusta virorum in libro Landav.: *Camauc* 205. *Matauc* (*Madawc* Mab. 2, 243) 73. *Guallauc* (*Gwallawc* Mab. 2, 25) 254. *Guassauc* 264. *Caratauc* (*Karadawc* Mab. 2, 379. 3, 271) 71. 155. 205. 248. 261. *Lyggessauc* 140. *Cimeiliauc, Cimeilliauc* fq. In his tamen saepius derivationis vocalis deficit in *o* vel *u: Matoc* 194. *Matuc* 136. *Gualluc* 198. *Lounuc* 153. *Tutuc* 120. *Clotuc* 194.

Cornice *-oc* adhuc in Vocab.: *gouhoc* (parasitus, i. e. falsus), *gurbulloc* (insanus), *denshoc* (dentatus), *skientoc* (sapiens), *croi-*

*noc* (rubeta, i. e. pellita; cambr. *croen*, pellis, corium), *scouarnoc* (lepus, i. e. auritus), *chelioc* (gallus; cf. *cala, cale* p. 784?), *teithioc* (vernaculus), *conerioc* (demens). In Pass. *-ek, -eg: ownek* (timidus; *own*, timor) 77, 2. *marek, mareg*, plur. *marogyan* (miles; = cambr. *marchauc*) 190, 2. 243, 1. *cronek* (rubeta, bufo; ita lego secundum modo dictum *croinoc* pro *crouck* a typotheta corrupto) 47, 4. *colyek* (gallus) 49, 2. 86, 1.

Armoricc item *-oc* in vetustis nominibus virorum chartularii Rhed.: *Haeloc* 1, 5. *Moroc* 1, 4. *Risoc* 1, 27. *Litoc* 1, 38. *Catoc* 1, 53. *Jarnoc* 1, 16. *Alunoc* 1, 5. 18. *Wetenoc* 1, 20. 38. *Moiaroc* 1, 4. *Loiesoc* 2, 14. 16. *Wesiloc* Mor. 331. *Tabioc* 2, 21; in nomine loci *Pascwentoc* 1, 29. Hujus derivationis item transeuntis in *-uc* exempla jam enumerata sunt (p. 112). In recentiore autem lingua facta est *-ec: hoantec* (desiderio affectus; *hoant*, desiderium) Buh. 54, 19. 108, 2. 164, 10. *baelec* (presbyter; cambr. *balawg*) 176, 5. Cf. hodierna *dantek* (dentatus), *marchek, marek* (eques), *madek* (bonus, benignus) etc.

Nec disjunxerim hodierna armorica terminata ab *-ek*, quae indicant loca, in quibus invenitur vel fit id quod significat primitivum, quamvis sunt feminina, cum primitus *bro* vel aliud substantivum femininum fuerit subintellectum, e. gr. *linek, kaolek, kanabek* (locus, ager lino, brassica, cannabi consitus), *dervennek, avalennek* (quercetum, hortus in quo sunt mali arbores), *gwennadek* (locus inserviens insolandae cerae, insolandis linteis).

Substantiva hujus formulae sunt pauca, e. gr. cambr. *hebauc* (accipiter; hibern. vet. *sebocc* Sg.) Leg. 1. 10. 7. *caiauc* (libellus) gl. Oxon. Quaeque videntur saepe substantiva, sunt primitus haud dubie adjectiva, ut *plumauc* (pulvinar) gl. Oxon., *marchawc, balawc* etc.

EIC (ut *-ein, -eil*) formula statuenda est e subst. cambr. *gurehic* (mulier; = *gureic*) gl. Oxon., *gwreic*, plur. *gwraged* (hod. *gwraig, gwreigedd*) Mab. fq., e quo verb. *gwreica* (uxorem ducere) Mab. 1, 291. corn. *gruec, grec, gurek* Vocab. Pass. armor. *gruec* Buh. 96, 7, hod. *grouek, grek*. Legitur etiam *ysgolheic*, pl. *-eigyon* (scholasticus) Mab. 2, 223. 3, 157.

*c*) CC geminatae locus concedi debet derivanti britannicae CH, quamvis non certum est, an semper sit ex ea geminatione (p. 173), annon etiam interdum ex *s* (ut terminatio comparativi

*-ach*, *-och*, p. 145). Sunt obviae formulae ACH, ICH, UCH praesertim in substantivis abstractis cambricis generis masculini.

ACH: *keuedac* (leg. *-ach*, ut ibidem est *bucc* pro *buch*, *beckan* pro *bichan;* cambr. hod. *cyfeddach*, comessatio, epulae, masc., ut *cyfrinach*, secretum, *cyfeilliach*, amicitia, plur. *-achau*) Leg. 1. 19. 12. Femininum est cambr. *gwrach* (anus, pl. hod. *gwrachod*) Mab. 2, 247, corn. *gruah* Vocab.

ICH: *louich* subjacens participio praet. pass. *diguolouichetic* (gl. proditus) gl. Oxon., derivatum e simplici *lou* (p. 122), quod hodie est *llewych* (lux, splendor) masc., unde *llewychu*, *llywychu* (illuminare). Addendum est adj. adv. cambr. *mynych*, *yn vynych* (frequens, frequenter; hibern. vet. *menic*, *menicc*) Mab. fq., corn. *menough* Pass. 2, 3.

UCH formans abstracta ex adjectivis: *diffeithwch* (solitudo, desertum; adj. *diffeith*, corn. *mor difeid*, gl. pelagus, Vocab.) Mab. 1, 3. 236. *digrifwch* (oblectatio; adj. *digrif*) 2, 34. *tristwch* (tristitia) 2, 371. *yscafalwch*, *yscaualwch*, *ysgaualwch* (oblectatio; adj. *ysgaual* in *kynnysgaualhet* 2, 35) 2, 34. 35. *ynyalwch* (solitudo, regio non habitata) 1, 236. 238. *aflonydwch* (inquietudo) 2, 46. Cum pronom. masc.: *ar agkyuartalwch hwnnw* (propter indecentiam hanc; praecedit adv. *yn agkyfuartal*, indecenter) 1, 259. Addo *hedwch* (pax) Mab. 3, 305 e simplici subst. *hed* (hod. *hedd*, pax, hibern. vet. *síd*).

*d*) Connexa NC derivat adj. cambr. *ieuanc* (juvenis) Mab. 1, 28, corn. *iouenc*, *youonc* Vocab., *yonk* Pass., armor. hod. *iaouank*.

Connexarum LC, SC non apparent exempla. RC videtur obtinere in his: cambr. *alarch* (olor) Mab. 2, 212. *llannerch* (spatium apertum in silva) Mab. fq. corn. *elerhc* (gl. olor, cignus), *lanherch* (gl. saltus), *trulerch* (gl. semita), *luworch guit* (gl. virgultum; praecedit *lorch*, gl. virga, = *luworch?* cf. hibern. vet. *lub*, herba, frutex) Vocab., unde rectius erit *lowarch* pro *lowarth* (hortus) Pass. 233, 1. Addo armor. *quaserch* (grando; hod. *kazarc'h*, *kazerc'h*) Buh. 92, 23, et cambr. hod. *llewyrch* (illuminatio), in quibus vix statuenda est compositio ob fluctuantes vocales.

### C. Derivatio consonarum multiplex.

Triplicis derivationis britannicae exempla quaedam. 1. Si praecedit ante duplicem derivationem simplex: cambr. vet. *di-guolou / ich / et-ic* (manifestatus), *cre / at / ic-aul* (genialis) gl. Oxon. 2. Si sequitur simplex post duplicem: cambr. *cen / it-ol- / aid* (generatio) gl. Oxon. *gwel / ed-ig / aeth* (visio), *bud / ug-ol- / yaeth* (victoria) Mab. armor. *Ken / et-l / or* (nom. viri) Chart. Rhed.

Quadruplicis derivationis, i. e. si aut duae formulae duplices consociantur, aut formulam duplicem una simplex praecedit altera sequitur, essent exempla cambrica, si modo dictis vocibus *gwele-digaeth* et *diguolouichetic* accederent derivationes *-awc, -aid,* ita ut fierent *gwel / ed-ig / aeth-awc* (visionarius), *diguolou / ich / e-tic / aid* (manifestatio). Armoricum exemplum duplicatae duplicis derivationis est fortasse nomen viri *Ken / t-la / m-an* supra allatum (p. 792).

Quintuplicis vel sextuplicis exemplum cambricum, si numeratur vocalis *i*, est hodiern. *llyw / od-r / aeth / i-ad, llyw / i / od-r / aeth / i-ad* (exercens officium gubernationis, gubernator), e radice *llyw* (remus), quae augendo procedit per *llywyaw* (regere) Mab. 3, 297, *llywiawdyr, llywawdyr* (gubernator) ad formas *lly-wiodraeth, llywodraeth,* cum verbo suo in *-aethu,* unde *llywo-draethiad, llywiodraethiad.*

---

## CAPUT SECUNDUM.

### De compositione.

Compositionis facultate lingua celtica non cedit linguis affinibus, quae, ut indica, graeca, germanica, ea maxime excellunt, et longe superat eas, quae, ut latina, slavica, eadem minus valent.

A vetusta linguarum affinium componendi norma generali, quae vocalium tres apices A, I, U finales primitus in nominibus

sinit etiam intercedere inter voces jungendas compositione, prisca gallica eo tantum differt, quod pro *a* est *o*, quae et ipsa potest inseri post *i* et *u*, quae alias intercedunt sine ea. Hujus regulae exempla vetusta jam supra enumerata sunt (p. 724). Excipiuntur ab ea solummodo particulae desinentes aut in consonas (In-subres, Con-date, Ver-nemetum, Ad-minius, Ex-cincomarus) aut in *e* (Are-morici, Ate-boduus, Ande-camulum), voces quaedam terminatae syllaba *-is* obscura (Civis-marus, Atis-mara, Cartis-mandua, Ratis-bona) atque una vel altera vox quae in mediam desinens vocali jungente facilius carere potuit (Lug-dunum, pro quo adhuc exstat Lugodunum, Lugudunum, Cob-nertus, Bod-vacius, Vod-goriacum).

Tres illas vetustas vocales compositionis, quae deficere incipiunt jam in prisca lingua, post Romanorum aetatem magis magisque defecisse inde colligendum est, quod ne una quidem adhuc superest in monumentis tam hibernicae linguae quam britannicae etiam vetustissimis. Vestigia tamen, quod adfuerint quondam, relicta esse inficiendo consonam inchoantem vocis posterioris compositi, jam supra demonstratum est (p. 191. 192).

Composita ipsa utriusque linguae residuae, hibernicae et britannicae, abhinc enumeranda sunt secundum ordinem partium orationis. Subjungentur in fine decomposita, i. e. e pluribus vocibus composita. Hibernicis etiam hic praemittentur gallica vetusta exempla.

---

## I. Compositio hibernica.

### A. Nomina composita.

Est idem semper componendi modus, sive prior duarum vocum est genitivi vel alius casus loco, sive nominativi vel appositi, ut fit in dialectis celticis.

1. Substantiva cum substantivis. Vetusta gallica nomina plurima duo substantiva sistunt, praesertim in quibus se-

cundo loco sunt voces -rix (= rig-s; germ. rîk, dominus, princeps), -dunum, -durum (castrum) etc., e. gr. Dumnorix (hibern. *domun*, mundus), Bituriges (hibern. *bith*, cambr. vet. *bit*, mundus), Caturiges (hibern. *cath*, cambr. vet. *cat*, pugna), Moridunum (hibern. *muir* = *mori*, mare), Catuslogi (hibern. vet. *sluag*, agmen), Esunertus (Esus nomen dei; hibern. *nert*, cambr. *nerth*, virtus, valor).

Hibernica exempla duorum substantivorum compositione junctorum: *muccfoil* (gl. hara, stabulum porcorum) Sg. 26ª. *fidbocc* (gl. arcus; i. e. arcus ligneus) Sg. 107ᵇ. *cenngalar* (dolor capitis) Wb. 17ᵈ. Incant. Sg. *lubgartóir* (gl. olitor) Sg. 92ᵇ. *rechttáircid* (legislator) Sg. 44ª. *erochairchétlaid* (gl. tibicen) Sg. 12ᵇ. *ranngabáltaith* (participator) Sg. 39ª.

Colligo alia quaedam, in quibus idem substantivum saepius obvium est aut in priore aut in posteriore loco.

In priore loco *lám* (manus): *lámbrat, lambrat* (gl. gausape; *brat formtha*, gl. sagana, Sg. 51ᵇ) Sg. 128ª. 132ª. 172ª. *lámtheoir* (gl. mantile) Sg. 92ª. *muir* (mare): *muirbran* (gl. merges) Sg. 55ᵇ. *muirmóru* (gl. Siren) 96ᵇ.

Frequentior aliis in priore loco est *ban* genus femininum sequentis substantivi, cui praecedit, significans: *banairchinnech* (gl. antistita) Sg. 66ª. *banchu* (canis, fem.) 67ª. *bandálem* (gl. caupona; i. e. copa, hospita) 63ª. *bandea* (dea) Sg. 53ª. 60ª. 66ᵇ. *bándǽ iffirnn* (gl. Parcae; i. e. deae inferni) 53ᵇ. *bandechuin* (plur., diaconissae) Wb. 28ᶜ. *bannamae* (gl. inimica) Ml. 26ª. *inbannamit* (gl. hostem, feminam) Sg. 67ª. *banmil* (gl. miles, femina), *banogi* (gl. hospes, femina) Sg. 66ª. *banscala* (servae) Wb. 10ᶜ. *banterismid* (gl. obstetrix; *terismid*, stator, obstator, e subst. *tairissem*, statio) Sg. 69ª. Praemissum etiam invenitur subst. *fer* (vir) in *fergnia* (gl. virago; *gnia* = gr. γυνή, goth. *quino*, mulier?) Sg. 52ª. Obtinet in exemplis enumeratis, in quibus substantivum praemissum est loco nominativi, forma compositionis *ban*, quae est alibi forma pluralis (sing. *ben*, p. 280), atque eadem etiam si est genitivi loco, e. gr. in *bandachlach* (gl. leno) Sg. 52ª. Praemittitur item, quod postponitur in aliis linguis, subst. *dún* (castrum, oppidum) in nominibus urbium vel montium castris munitorum: "ecclesia in cacumine montis, qui appellatur *Dundeuenel*. in cacumine montis *Dunbreten*. . . quinta

vero ecclesia *Dunedene*, quod anglica lingua dicta *Edenburg*. sexta mons *Dunpeleder*." Vita S. Moduennae, Boll. Jul. 2, 309.*

In posteriore loco *tan*, *caill* (hortus, silva): *fíntan* (gl. vinetum), *rostan* (gl. rosetum) Sg. 53$^{a}$. *mirtchaill* (gl. mirtetum), *escalchaill* (gl. esculetum) Sg. 53$^{a}$. *olachaill* (gl. olivetum) Sg. 50$^{a}$. 53$^{a}$. *innan olachaille* (gl. olearum, frondibus) Ml. 25$^{b}$. *oircnid* (occisor): *athiroircnid* (gl. parricida), *tuistidoircnid* (occisor parentum) Sg. 12$^{b}$. *setharoircnid* (gl. sororicida) Sg. 13$^{a}$. *suide* (sedes, locus): *dálsuidæ* (gl. forum; i. e. locus concionis) Sg. 57$^{a}$.

---

* Est ejusmodi etiam *fiusscél*, *fisscél* (nuntius), si scilicet compositum e *scél* (p. 245) et *fius*, *fiss* saepius obvio: *cen fius dúib* (gl. vos dies ille tanquam fur comprehendit; i. e. quin sit scientia vobis) Wb. 25$^{c}$. *robu anfiss dosom* (fuit inscitia ei) Sg. 148$^{a}$, gen. *fessa*, *fesso*: *fessa et etarcni dæ* (gl. Christum adnuntiamus docentes omnem hominem in omni sapientia; i. e. scientiae et cognitionis dei) Wb. 26$^{c}$. In codice Paulino solo loquendi formula illa usitata est, et scriptio separata solita in eo. Exempla per casus singularis: *hóre dunnánic fius scél uáib* (gl. ideo consolati sumus fratres in vobis, 1. Thess. 3, 7; i. e. quia venit nobis nuntius de vobis) 25$^{a}$. *ropo irlam sochuide and dochretim ní ruanus fris im̄ hóre nád robe tit armochiunn .1. doadbadar sunt furóil serce hopool doibsom issindí nadran ocprecept dondsochuidi arlainni fesso scél ontechtairiu dochoid cuccusom* (gl. cum venissem Troadem propter evangelium Christi et ostium mihi apertum esset in domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam, 2. Cor. 2, 12; i. e. fuit parata ecclesia ibi ad credendum, non laboravi in eo tamen, quia non fuit Titus coram me; demonstratur hic abundantia amoris a Paulo adversus eos eo quod non laboravit in docendo ecclesiam propter acerbitatem nuntii de ministro quem miserat ad eos; *nadran* pro *nad roan*) 14$^{d}$. *cofius scél udibsi* (gl. consolatus est nos deus in adventu Titi; i. e. cum nuntio de vobis) 16$^{b}$. *cen fius scél udibsi .1. condísed ar muinter ó fius scél uáibsi* (gl. propter quod non sustinentes amplius placuit nobis remanere Athenis solis, 1. Thess. 3, 1) 25$^{a}$. *fis scél ó bás* (gl. in nobismet ipsis responsum mortis habuimus, 2. Cor. 1, 9) 14$^{b}$. *cofesid fiss scéel uánni .1. cofessid dam fiss scél udimse et arnabad toirsig dimchuimriugsa* (gl. Tychicum misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscatis quae circa nos sunt et consoletur corda vestra, Col. 4, 8) 27$^{c}$. Notanda est in gen. *fesso scél* flexio in priore voce juxta secundam non mutatatam. Est quidem etiam *anfiss* adjectivi loco in Wb. 13$^{b}$: *dond áis anfiss* (aetati insciae, insciis, p. 370), sed ita *fiss* certo non in his exemplis, quia non mutatur adjectivum praemissum in compositione, ut *dag* in *daggnim*, gen. *daggnímo*. Restaret, si nollemus statuere compositionem, in *scél* videre genitivum pluralis, et juxta ponere *fiss scél*, scientia nuntiorum, ita tamen ut totum in certam loquendi formulam et usum compositi transierit.

*trebunśuide. iúgśuide* (gl. tribunal) Sg. 50ª. *teg* (domus): *rigteg* (gl. praetorium) Wb. 23ᵇ. *indidultaigæ* (gl. fani, antistita) Sg. 66ª.

Ut in aliis linguis etiam in hibernica et britannica occurrunt frequentius in compositionis secundo loco substantiva, quaedam quidem perspicua adhuc et usitata, plura autem obsoleta et interdum tam obscurae significationis, ut videantur esse formulae derivationis. Hibernica ejusmodi hic enumeranda sunt, et ob conspectum congero in hunc unum locum exempla mihi obvia, sive sunt composita cum substantivis sive etiam cum aliis orationis partibus. Sunt haecce: *lach, rad, red, tar, nise, lice, maire, sine.*

LACH: *tenlach* (gl. Toletum, nomen oppidi, in codice *tolletum,* quod glossator habuerit appellativum in *-etum,* cum addiderit etiam glossam *esgal*) Sg. 36ᵇ. *teglach* (familia) conjiciendum e gen. *teglig* (*óis teglig,* qui sunt familiae, familiares), dat. *isinteglug* (in fam.) Wb. 7ᵇ. 21ª. *isingoithluch* (gl. in palude; *góithlachde,* gl. paluster, Sg. 54ᵇ) Ml. 33ᶜ. *mátharlach* (gl. matrix) Sg. 69ª. *mimasclach* (gl. cardo) Sg. 62ᵇ. Compositio ejusdem vocis cum adjectivis et particulis patet ex his: *óclach* (juvenum copia, juventus; adj. *óc*), quod colligi debet ex *óclachdi* (gl. juvenilia) Wb. 30ᵇ. *treanaslach, ocaslug* (persuasione sua, in persuasione) Wb. 14ᵈ. 30ᶜ. *inmiaslaig* (gl. malae persuasionis) Ml. 28ᵇ. *hondasluch messidiu* (gl. judiciali suggestu) Ml. 26ᶜ. *tre indlach* (gl. per diaeresin) Sg. 207ª. *cen indlach* (gl. sine ira et disceptione) Wb. 28ᵇ. *cen nach indlach* (gl. sine ulla interceptione) Ml. 32ª. *ellach* unde *ellachte* (unitus), *inelluch, inellug* (in unione; cf. p. 620) Wb. fq. pro *aithlach?* Ex his elucet subst. masc. secundae seriei prioris ordinis; mirum inde infectionem nominativi femininam legi in Wb. 7ᶜ: *inchatlach inna fer* (universitas virorum; *cat* = britann. *cant,* cum?). Radix porro *ling, lang* (*folang,* facere, *imfolang* Ml. 23ᶜ; cf. nom. gall. Lingones) elucet e subst. *indlach,* si confertur cum verbo *indlung* (findo, p. 440).

RAD, RED in substantiva abstracta vertunt substantiva vel adjectiva, ut cambr. *rwyd.* RAD flectitur ut *lach: mrechtrad* (varietas; adj. *mrecht,* varius, diversus, Sg. 38ᵇ) Wb. 15ᶜ. Sg. 197ª. Ml. 2ᵈ, gen. *fri inchosc inmrechtraidsin* (ad significationem hujus varietatis) Sg. 197ª, dat. *conanilmrechtrud* (cum multa sua varietate) Sg. 29ᵇ. *diuchtrad* (*isdo diuchtrad corporum et dochotlud corporum,* gl. sive vigilemus sive dormiamus simul cum illo

vivamus, 1. Thess. 5, 10) Wb. 25[c]. *caratrad* (amor) Wb. 27[a]. 30[a]. Discernenda sunt ab his ea, in quibus est formula derivationis duplex *-r-ad*, e. gr. *slabrad* (gl. catena) Sg. 57[a], fem., cujus dat. in Wb. 23[a]: *isslabrid* (gl. in catena), et unde amplius derivatum est *slabratae* (gl. catinensis) Sg. 57[a]. RED (gen. neutr.) cum substantivo: *angaimredsa* (hiemem hanc) Wb. 31[d], cum adjectivo: *asainredsa* (proprietas haec, hoc peculiare, unde etiam *sainredach*, gl. peculiaris, Sg. 57[a]; adj. *sáin*, proprius, diversus) Wb. 32[a].

TAR ejusdem flexionis, ut ante dicta *lach, rad,* quaeritur an statui debeat in quibusdam substantivis, e. gr. *lestar* (vas), dat. *illestur* Wb. 22[b]. *cuchtar* (gl. caupona) Sg. 63[a]. Discernendum tamen haud dubie est fem. *montar, muinter* (familia), gen. *muintire*. Certa est compositio cum praepositionibus, e. gr. *is, ós* (p. 592): *in ichtur aetheris 7 in ochtur aeris* (gl. luna in confinio aeris turbulenti et puri decurrit aetheris; i. e. in inferiore parte aetheris et superiore aeris) Cr. 33[c]. *for ochtar dochinn* (supra caput tuum) Incant. Sg. Colligere licet etiam compositionem in *centar* (pars, directio, regio citima; cf. *cen rian,* gl. cis Rhenum, Sg.), *echtar* (pars externa; praep. *as, es*), quae scilicet subsunt derivatis *centarach, centarchu* (gl. citra, gl. citerior) Sg. 39[a]. 39[b]. *echtrann* (gl. exter) Sg. 39[b], plur. *æchtrinn* (extranei) Wb. 21[b]. *echtranna (ailidi .ı. echtranna donaib bochtaib,* gl. aliena praebere) Ml. 28[c]. *immechtrach* (gl. extra, i. e. externus) Sg. 39[a]. 39[b]. 57[a]. Quibus omnibus videtur vindicanda vox *tar* composita, quae patet item in frequenti adjectivo *cotarsne* (contrarius), quamvis in aliis derivatio non neganda sit, e. gr. in subst. *altram* (nutritio) Wb. 10[b]. 28[d]. Pono juxta illa porro pronomina *cechtar, nechtar* (p. 368. 369), praep. *tar* (p. 613), deriv. cambr. *tarater* (terebra); nec omitto vetusta nomina locorum *Ταρόδουνον* (locus ad transitum Abnobae, Zaraduna medio aevo, hod. Zarten), *Ταρουεδούμ* (promontorium Britanniae extremum contra Orcades insulas; i. e. Tarvedum e latino scriptore haustum, = cambr. *tarwedd,* fermentatio, i. e. transitus?) apud Ptol., et nomina virorum Dejotarus Cic. Caes., Brogitarus Cic.

NISSE, NISE (neutr. prim. seriei prior. ord.): *afiadnissesin* (testimonium hoc) Wb. 13[b]. *céin bes nuiednise* (quamdiu est novitas, novum tempus, novum testamentum) Wb. 33[a]. *annuiadniss*

*uile* (leg. *-nisse*) Wb. 15ᵇ, gen. *núiadnissi, núiednissi, nuiednisi* (*laithe nuaidnisi* Ml. 17ᵈ) Wb. 15ᵃ. 26ᵃ. 27ᵃ. 33ᵃ. 33ᵇ, dat. *inúiethnissiu* (in novitate, novo testamento) Wb. 10ᵈ. Addendum est fortasse LICE (fem. quartae seriei prior. ord.), quamvis obvium in solo *fetarlice* (vetustas, vetus testamentum) Wb. 15ᵃ, gen. *fetarlicce* Wb. 4ᵈ. 26ᵃ. 27ᵃ. *fetarlice* 30ᵈ. *cenmitha laithe inna fetarlaice* .ı. *laithe nuaidnisi* (gl. diem quendam, determinat; i. e. extra diem vetustatis, diem novi temporis) Ml. 17ᵈ. *eola na huile fetarlice* (gnarus totius antiquitatis) Wb. 30ᶜ, dat. *ifetarlicci* 10ᵈ. 27ᵃ. *hi fetarlici* 33ᵃ.

MAIRE haud dubie est substantivum derivatum ex adj. *már* (magnus): *lin̄maire inna aimsire* (gl. plenitudo temporis) Ml. 28ᵈ, si conferuntur etiam infra sequentia *lanmair, ithemair* (voraces). SINE in quibusdam substantivis abstractis obvium, in quibus etiam posсit videri substantivum compositum, jam sub formula derivante *-siu; -sen* memoratum est (p. 739).

2. Substantiva cum adjectivis. Inter vetusta nomina gallica non rara sunt ejusmodi exempla, quae scilicet in loco posteriore voces -marus (adj. *már*, magnus), -gnatus (hibern. vet. *gnáth*, consuetus) ostendunt, quorumque plura jam supra enumerata sunt (p. 19). Eis haud dubie etiam alia adnumeranda sunt, quorum pars posterior minus usitata est, e. gr. Bellovesus, Sigovesus (hibern. vet. adj. subst. *fis, fiss*, gnarus, scientia, Wb. Sg., cambr. *gwys*, notus, notio, Mab. 2, 225. 226; nom. viri *Maelwys* Mab. 2, 205, = Maglovesus, p. 100. 121), Cassivellaunus (cf. cambr. *gwell*, melior, ex quo auctum videtur adj. *guallon* in nominibus propriis britannicis, p. 102. 123. 152), Convictolitanes (latarum, magnarum expeditionum vir? adj. cambr. vet. *litan*, hibern. *lethan*, latus, et subst. cambr. *cyweithas*, expeditio, Mab.).

Hibernicum exemplum perspicuum est *cennmar* (gl. capito; i. e. capite magnus) Sg. 52ᵃ. In aliis in eodem codice obviis: *arddmár* (*fid arddmár*, alta arbor) 53ᵃ, *cruimmár* (gl. curculio; si pertinet huc, sunt enim voces separatim scriptae) 47ᵇ, voces anteriores videntur adjectiva. Addenda tamen hic censeo composita cum *bith* (mundus), quod est significationis intensivae in his: *bithbeo, bidbéo* (semper vivus, immortalis) Wb. Sg. *bithgairddi* (gl. perpetuo breves), *bithfotai* (gl. semper longi) Sg. 5ᵃ. 5ᵇ. *bidslán* (semper salvus), *bidfírian* (semper justus) Wb. 4ᵈ. Porro

composita cum *leth*, *led* (dimidium, pars, proprie latus): *ledmarb* (gl. emortuus; i. e. semimortuus) Wb. 2[c].

3. Substantiva cum verbis. Est rarior etiam in aliis linguis haec compositio, cujus sunt exempla latina: *tergiversari*, *significare*. Sunt denominativa verba plerumque, e. gr. *οἰκονομεῖν*, *οἰκοδομεῖν* ab *οἰκονόμος*, *οἰκοδόμος*, germ. rathschlagen a rathschlag. Hibernicum exemplum: *ardóintam* (gl. in eadem dictione significamus, duo) Sg. 26[b], ex *arde* (signum) et *óintu* (unitas), ut videtur.

4. Adjectiva cum substantivis. Gallica vetusta: Vergobretus (judicium exsequens; adj. cambr. vet. *guerg*, gl. efficax, p. 14 not., subst. hibern. vet. *breth*, judicium, p. 12) Caes. Noviodunum Caes., Noviomagus, Nivimagus (hibern. vet. *nú*, novus) Itin. Aus., Vindobona (hibern. vet. *find*, albus) Aur. Vict. Cambodunum (hibern. cambr. *cam*, *camm* e *camb*, curvus) Ptol. Itin. Cantobenna (album cornu, e *cant*, cambr. *can*, albus, et *benn*, cornu), unde Cantobennicus mons, Cantobennensis crypta ap. Gregor. Turon. Addendum est Maroboduus (magnus voluntate; de utraque voce celtica cf. p. 19 et 27 not.), nomen transformatum ore gallico, cui supponere licet germanicum formam aliam et diversae significationis, ut Marabathus (i. e. *ἱππομάχος*, Haupt. 7, 529).

Frequentissima sunt hujusmodi composita in lingua hibernica et britannica, quae scilicet amant composita adjectiva, quae in aliis linguis separantur. Exempla hibernica: *ardlathi inbetho* (altae potestates, principes mundi; = *ardflathi*), *ardphersan* (alta, nobilis persona: *ammi techtiri ártphersine*, gl. non quaerentes ab hominibus gloriam neque a vobis neque ab aliis, cum possimus honori esse ut Christi apostoli, 1. Thess. 2, 7; i. e. sumus ministri sublimis personae, *árt* pro *ard*, p. 32. 70) Wb. 1[a]. 24[d]. *ógdílgend* (gl. internecio; i. e. integra caedes) Sg.52[a]. *derbaisn̄dísin. derbfogir* (gl. ipsae pronuntiationes) Sg. 3[b]. *nochtchenn* (nudus capite; germ. barhaupt) Wb. 11[c]. *sóirmug*, *sóirchele* (gl. libertus) Wb. 10[a]. *tromchride* (gl. jecur; i. e. cor grave) Sg. 65[b]. *inna monistre* .i. *inna coitchennbetath* (gl. coenobiorum; *coitchenn*, *κοινός*) Cr. 39[c]. Adjectiva ita composita et carentia ideo flexione interdum separata (quod fit tamen in codicibus etiam in aliis compositis) minus recte inveniuntur, e. gr. in Incant.

Sg.: *arnóib briathraib rolabrastar cr.* (supra sancta verba, quae locutus est Christus).

Colligo adjectiva quaedam hoc modo frequentius in compositione obvia.

*Cáin* (bonus): *trisincainaisndiis* (per bonam elocutionem) Wb. 12ᵈ. *cáinchomracc* (benevolentia; cf. *imchomarc*, salutatio) Wb. 30ᵇ, gen. *cáinchumricc, cáinchomricc* 7ᵇ. 24ᵇ, adj. *cáinchomraccach* 30ᵇ. *arcáinduthracht* (gl. propter bonam voluntatem) Wb. 23ᵇ. *cáingním* (benefactum) Wb. fq. *cáinscél* (bonus nuntius) Wb. 23ᵇ. *cáinteist* (bonum testimonium), *cáintoimtiu* (bona cogitatio) Wb. 23ᵃ. *cáintol* (bona voluntas) 20ᵈ. *ho chaintaidliuch* (gl. satisfactione) Ml. 32ᵃ.

*Dag* (bonus): *dagairle* (bonus, contentus, animus) Wb. 29ᵇ. *tre dagcomairli* (per bonam voluntatem) 29ᵃ. *dagduine* (bonus homo) 6ᵇ. 16ᵈ. 18ᶜ. *donaib dagforcitlidib* (bonis praeceptoribus) 11ᵃ. *daggnim, dagním* (benefactum, bonum opus) 6ᵃ. 10ᵃ. *dagimrata* (bonae cogitationes) 3ᵈ. *dagtheist* (bonum testimonium) 25ᵃ. Invenitur scriptum *degním, degnímai* in Ml. 14ᵇ. 14ᶜ et *degmaini* (beneficia) 25ᶜ. 27ᵃ, quod est in Wb. 28ᵃ *dagmóini*.

*Drog* (malus): *droggním, drognim, drogniim* (malefactum, malum opus) Wb. 6ᵃ. 25ᶜ, *drochgnim* Ml. 14ᶜ. *drogimrato* (malae cogitationis, gen.) Wb. 3ᵈ. *drogscéla* (mali nuntii) Wb. 26ᵇ.

*Fír* (verus): *inna fíraingliu* (veros angelos) Wb. 9ᶜ. *afírluge* (gl. jusjurandum), *hi fírlugu* (gl. in jurejurando) Ml. 36ᵃ. Sg. 217ᵇ. *firbrithem* (verus judex) Ml. 27ᶜ.

*Il* (multus, varius) cum substantivis in numero plurali: *hua ilanm̄anaib* (a multis nominibus) Sg. 30ᵃ. *ó ilballaib, diilballaib* (e multis membris) Wb. 12ᶜ. *ó ilbélrib* (*labratar ó ilb.*, loquuntur multis linguis), *labrad ilbéelre, ilbélre* (locutio variarum linguarum) Wb. 12ᵇ. 12ᶜ. 12ᵈ. *ilchathraig* (gl. aliquot civitates) Sg. 13ᵃ. *ilchenéle* (multa genera) Wb. 12ᵈ. *na ilchialla, innan ilchial* (multae significationes, multar. sign.) Sg. 154ᵃ. 197ᵃ. *ildáni* (multa dona, variae facultates) Wb. 21ᵃ. *o illitrib* (a multis literis) Sg. 71ᵃ. *ataat ilsenman* (sunt multi sonitus) Wb. 12ᶜ. *innan iltoimddensin* (multarum harum opinionum) Sg. 26ᵇ. Cum sing.: *ilmrechtrad* (p. 822).

*Nú, nue, nuie* (novus): *la nuelitridi* (apud novos, recentes scriptores) Sg. 5ᵇ. *nuiethicid* (gl. neophytus) Wb. 28ᵇ. *nuietanicc cuccumsa* (gl. hospes meus) Wb. 7ᶜ, ni verbum est hoc.

*Sáib, sóib* (falsus): *sáibapstil, sóibapstil* (pseudoapostoli) Wb. 8c. 17d. 28c. *inna soebapstal* (pseudoapostolorum), *fri sáibapstalu* (contra falsos ap.) 16b. 18d. *sáibairde, sáibfirtu* (falsa signa, miracula, accus.) 26c. *inna sáibchore* (gl. syrtium; i. e. falsorum locorum) Cr. 34b.

*Sáin* (diversus, singularis, proprius): *sainchenelæ* (genus proprium) Wb. 17d. *asainchomardesin* (singulare hoc signum) 26b. *sainecoscc, sainécosc* (proprius habitus, propria forma) Wb. 5a. Sg. 69a. *sainfolad* (propria significatio) Sg. 26b. *saingné* (proprius habitus) Wb. 5a. *hi saingnúis, huasaingnéis* (in, a propria forma) Sg. 71a. 208b. *sainláa* (proprius dies) Wb. 6b.

*Sen* (senex, vetus): *senathir* (avus; colligendum ex adj. *senathardae*, gl. avitus) Sg. 60a. *senmáthir* (gl. avia) Wb. 29d. *senduine* (vetus homo) Wb. 27b. *sengreic* (antiqui Graeci), *inna sengrec* (gen.) Sg. 6a. 9a. *inna senpecthe* (veterum peccatorum), *trisna senpectu* (per vetera peccata) Wb. 4a. 22a. *na sentinni* (gl. anus) Wb. 28d.

*Uasal* (altus, nobilis): *huasalgabáltaid arcon* (gl. arquitenens) Sg. 24a. *huasallieig* (gl. archiater) Cr. 35a. *do huasalathrachaib* (patriarchis) Wb. 30d.

5. Adjectiva cum adjectivis. Gallica exempla haud dubie quaedam inter composita cum -marus, -gnatus, e. gr. Virdomarus, Virdumarus (cf. cambr. *gwrdd*, fortis, strenuus) Propert. Caes., Cintognatus (cf. cambr. *cyn* = *cynn, cint*, praestans, praecipuus) Inscr.

Hibernica: *dubglass* (gl. coeruleus) Sg. 70b. *saindiles* (proprius) Sg. fq. *sainsamil* (gl. potis) Sg. 39b, *sainsamail* (gl. optimas; cf. p. 730) Sg. 50a. Huc ducenda sunt, ut videtur, etiam alia: *arddmár* (altus) Sg. 53a. *cruimmár* (gl. curculio; *cruim*, curvus) Sg. 47b. *lanmair* (edaces) Wb. 31b. *camderc* (gl. strabo) Sg. 63a. Praeterea etiam derivata e compositis antecedentis ordinis: *senathardae* (gl. avitus, e subst. *senathir*, avus) Sg. 60a. *diutidúthrachtig* (gl. sinceri; e subst. *diutidúthracht*, simplex voluntas) Wb. 23b. *mathmarcde* (gl. augustus; e subst. *mathmarc*, gl. augur) Sg. 60b.

6. Adjectivorum cum verbis compositio rarior est, ut substantivorum cum verbis. Referri poterunt huc: *mani cáinairlither* (nisi fiat benevolentia) Wb. 5b. *cáineperr* (gl. bene dicitur,

tam a poëtis quam a sine metro scribentibus, hic homo et homo hic) Sg. 215ª. Est juncta saltem vox *cáin* sequenti verbo in codicibus. Item *nuietanicc* (p. 826), si verbum est.

7. Numeralia cum substantivis vel adjectivis composita, ut sit formarum eorundem eodem loco unus conspectus, jam supra enumerata sunt (p. 308 sq.).

### B. Pronomina et verba composita.

Sunt rariora haec. Pronomina personalia emphaseos causa secum composita sunt *snisni, sissi* (p. 333), componiturque etiam pron. adj. *aile* (alius) tam secum quam cum substantivis: *alaile, indalarann* etc., quorum exempla inter pronomina enumerata sunt (p. 364. 365). Compositum item perhibendum est pronomen *fadesin, fessin* (ipse; cf. p. 372).

Verbum non cum verbo componitur, sed cum nomine. Exemplum hibernicum: *ithemair* (edaces; verb. *ithim*, gl. mando, Sg. et adj. *már*) Wb. 31ᵇ.

### C. Particulae compositae.

Sunt frequentiores omnibus aliis compositis. Occurrunt quaedam nonnisi in compositione, aliae autem non solum compositae sed etiam extra compositionem separatae. Illae, quae dicuntur inseparabiles, hoc demum loco enumerandae veniunt. Separabilium particularum, seu praepositionum, quae jam enumeratae sunt, hoc loco formae aut iterum eaedem, si servantur, aut variatae, in quas transeunt saepius in compositione, exponendae sunt. Fit harum omnium compositio tam cum nomine, substantivo et adjectivo, quam cum verbo.

### I. Particulae inseparabiles.

Possunt discerni particulae privativae, particulae qualitatis et intensivae. Privativae particulae exemplum vetustum gallicum sistit nomen Ancalites Caes., si confertur nomen Caletes (cf. armor. hod. *kalet, kaled*, durus, firmus, cambr. hod. *caled*, vet.

*callet*, gl. durilis in gloss. Lxb.), juxta quam *-an* pertinet etiam *ex-* in nominibus Exomnus, Excincomarus etc. (p. 58. 147). Particulae qualitatis *su-* (bene) exstant haud dubie exempla in nominibus Suessiones, Sucarus, Suanetes etc. (p. 17. 110. 144). Frequentior aliis est intensiva particula *ver-*, obvia e. gr. in hisce: Veragri, Vergasillaunus, Vercingetorix (cf. Cingetorix) Caes., Vercundaris Liv. (epit. 137), Vertacomacori Plin., vertragus (cf. p. 6. 166) Martial., Vernemetum (an etiam Vercellae Plin.?) Itin. Ant. Venant. Fortun. In inscriptionibus: Vercombogus Grut. 758, 11. Vercobius Orell. 2728. Veriugodumnus Or. 2062. Debet fortasse addi *ro-* e nomine populi hibernici Ῥοβόγδιοι (= hibern. *robocht*, nimis pauper?) ap. Ptol., et nomine deae gallicae Rosmertae, * porro *ar-*, *er-* e nominibus Ἀρκύνια ὄρη, Hercynia silva, Hercuniates (cf. p. 56. 109, et infra sequens cambr. *er-*).

1. Privativae particulae linguae hibernicae veteris: *an-* (*am-*, *in-*), *neb-*, *es-*, *di-*.

AN (non inficiens sequentem consonam): *ond aneolus* (gl. inscientia; nom. *aneolas*) Cr. 37[d]. *anecne* (insipiens) Wb. 17[c]. *anfiss* (inscientia) Sg. 148[a]. *dond áis anfiss* (insciis) Wb. 13[b]. *anfissid* (gl. nihil sciens) Wb. 29[b]. *anfoirbthe* (infirmus), *anfoirbthetu* (infirmitas) Wb. 6[c]. 12[d]. 29[e]. *anglaine* (immunditia) Wb. 3[b]. *ancretem* (infidelitas), *ancretmech*, *ancreitmech* (incredulus) Wb. 5[b]. 10[a]. 12[d]. *ancride* (injuria) Wb. 9[e]. Sg. 181[a]. Ml. 27[c].

AM forma obvia ante vocales interdum, ante *l*, *m* et labiales: *amires*, *amaires*, *amiress* (infidelitas, incredulitas), *amiressach*, *amhiressach* (infidelis, incredulus) Wb. fq. *o amlabar* (gl. a muto) Sg. 37[b]. *ammithiu* (tempus inopportunum, germ. unzeit) Wb. 14[a]. *intais amprom* (aetas improba, i. e. improbi) Ml. 31[c]. *indamprome* (improbitas) Sg. 42[b].

IN in vocibus quibusdam apparet, e. gr. in adj. *inderb* (incertus): *isinderb ĭmasc. fá fem.* (gl. dubia sunt genera; i. e. est incertum, num masc. an fem.), *isinderb coich inmug* (est incertum,

---

* In inscriptione: DEO MERCVRIO ET ROSMERTAE CARANVS. Mém. des Antiquaires de France 13, 208. Juxta Mercurium, i. e. Teutatem gallice, Rosmerta ergo uxor Teutatis? In aliis inscriptt.: MERCVRIO ET NVNDINAE. Cf. Smertulitanus Namnes Orell. 188. L. Smerius (leg. Smertus) Grut. 742, 1. Σμέρται (pop. Britann.) Ptol.

cujus servus) Sg. 61ᵃ. 209ᵇ. *indaimser inderb hisin* (gl. tempus incertum), *doslund aimsire deirbbæ* (gl. pro certo tempore), *doslund aimsire inderbbæ* (ad significationem temporis certi, incerti), *sluindid aimsir nindeirb* (significat tempus incertum), omnia obvia in Sg. 66ᵇ, in quo eodem loco est etiam derivatum *inderbus: des. naill ar inderbus hí mascul* (gl. longum diem; i. e. exemplum aliud de incertitudine in masculino, scilicet usu subst. dies, Prisc. 5, 5). Exempla e Wb.: *indenmi* (gl. imbecilles; leg. *indemni*, ex adj. *demin*, p. 738?) 11ᵈ. *indirge* (iniquitas; cf. adv. *diriug, diriuch*, recte, p. 564, ergo *dirge*, aequitas, et *indirge*) 4ᶜ. *dothaidbsiu indæe infolngithi* (ad demonstrationem dei ignoti; cf. p. 676) 10ᵈ.

NEB, NEPH (cf. p. 72, interdum negligenter *nep;* inficit consonas sequentes). 1. Cum substantivis: *tri nebairitin lóge* (non recipienda mercede), *nebairiten neich* (gl. haec gloria; i. e. non receptionis alicujus rei) Wb. 11ᵃ. 17ᶜ. *nephairmtith* (gl. impos; antecedit *comairmith* [sic], gl. compos) Sg. 67ᵇ. *nephascnaidid* (gl. impos; praecedit 105ᵇ *comascnidaid*, gl. compos) Sg. 106ᵃ. *andligednísin nephaccomoil* (lex haec non jungendi, tres literas in una syllaba) Sg. 7ᵇ. *bethu et nebmarbtu* (vita et immortalitas), *tech nebmarbtath* (habitatio immortalitatis) Wb. 15ᶜ. 29ᵈ. *nebmes, nebmess* (non judicium), *nebmóidem* (non gloriatio) Wb. 8ᵈ. *do nephní* (gl. ad nihil; *ní*, res, aliquid) Ml. 36ᵃ. *nephdiall* (non declinatio: *ní chen dliged anephdiall*, gl. non absque ratione non declinatur) Sg. 75ᵃ. *nephthairmthechtid* (gl. intransitivum) Sg. 189ᵃ. *nebthobe, nephthóbe* (gl. praeputium; i. e. non circumcisio) Wb. 1ᵈ. 2ᶜ. *nebthuad* (non plebs: *bid tuad domsa monebthuad*, gl. vocabo non meam plebem plebem meam, Rom. 9, 25) Wb. 4ᵈ. *hi nephchenéil* (gl. in non gentem) Wb. 5ᵃ. *tribarnebcongabthetitsi* (per vestram incontinentiam) Wb. 9ᵈ. *ónd nephchomfogur* (gl. literarum inconsonantia) Sg. 152ᵇ.

2. Cum adjectivis: *iretaib nebaicsidib* (in rebus invisibilibus) Wb. 4ᵃ. *nephéscide* (gl. σκοτομήνῃ), *isinnepæscaidiu* (gl. in σκοτομήνῃ; i. e. nocte sine luna, *æsce*, luna) Ml. 29ᵈ. 30ᵃ. *nebleiscc* (gl. non pigri) Wb. 5ᵈ. *nephriagoldai* (gl. anomala) Sg. 40ᵇ. *nephfoscat* (gl. ascia, loca) Cr. 35ᶜ. *nephdilledchaib* (gl. carentibus casu, dictionibus) Sg. 39ᵃ. *anephthairismech* (gl. instans quod vix stare potest) Sg. 147ᵇ. *nephchorpdae, nephchorpde, reto neph-*

*chorpdi* (incorporeus, rei incorp.) Sg. 27[b]. 59[b]. 187[b]. *nephchostae* (gl. apes; sine pede) Sg. 102[b].

3. Cum verbo in infinitivo vel participio: *nephimmaircide* (gl. inconveniens), *nephimfolngidi* (gl. inefficaces) Ml. 17[a]. 17[b]. *nephfograigthi* (gl. inconcinna; i. e. non pronuntianda) Sg. 138[a]. *nephfodlaidi* (gl. atoma, philosophorum), *nephfodlide* (gl. insecabilem, substantiam) Sg. 28[b]. 189[b]. *inepbuith diaréir* (gl. nemo eum spernat, Timotheum; i. e. eo quod non est ad ejus voluntatem, non obediendo) Wb. 14[a]. *do nebdénum* (non facere) Wb. 5[c]. *tre nebthabirt digle* (non dando vindictam), *innepthabirt digle* (gl. vos potentes estis; i. e. in non danda vindicta) Wb. 18[b]. *nebchretem* (non credere) Wb. 27[a].

ES, É (= gall. vet. *ex-*, cambr. *eh-*, p. 61. 147). Rarius occurrit plenior forma: *esrantaid cech maith* (gl. boni et utilitatis expers) Ml. 31[a]. *esrechtaid* (gl. exlex) Sg. 113[b]. *carit et escarit* (amicus et inimicus) Wb. 30[b]. *imcara fá æscare* (sive est amicus sive inimicus; cf. p. 674) Sg. 12[b]. Ex ea tamen altera solita probat se progressam eo, quod non inficit sequentes consonas: *énairt* (gl. enervus) Sg. 221[b]. *énirt, enirt, henirt, énirt* (infirmus) Wb. fq. *arnénirtini* (infirmitatem nostram) Wb. 4[a]. *toich di étoich* (probabile ex improbabili) Wb. 4[d]. *ecáin* (gl. indecens) Cr. 43[c]. *ecintech* (infinitus) Sg. 147[a]. *écóir, ecóir* (incongruus) Sg. 30[a]. 211[a]. *écoimtig* (inusitatus) Sg. 138[a]. *écrichthae, écrichde, écrichdæ* (gl. infinitus; *crích*, finis) Sg. 147[a]. 151[a]. 151[b]. *éicrichnichthe* (infinitus) Wb. 28[c]. *indemilt* (gl. moleste) Ml. 36[d]. *dondecuimliucht* (gl. ad incommodum) Ml. 35[d].

Quibus plures voces incipiunt literae consociatae *éc-, écn-, écm-*, ortae sunt ex *é-co-, é-con-, é-com-, é-cum-: écsamil* (diversus, dissimilis; cf. *cosmil*, similis) Sg. 208[a]. 211[a]. *écsamlus* (diversitas) Wb. 13[b]. Sg. 211[a]. *ecndairc, ecndaircc, éicndirc* (absens) Sg. 138[a]. 148[a]. Wb. 25[d]. *éicndarcus* (absentia) Wb. 19[d]. *écmailtigidir* (gl. insolescit), *arna ecmailtigetar* (gl. ne insolescant; ibidem: *inna comailte* .i. *indáisso noib*, gl. quietorum) Ml. 27[c]. 28[a]. *écmacht* (gl. nequam: *arindí nád cumaing maith do denom*, quia nequit facere bonum; = *écumacht*) Sg. 50[a]. *écmailt, écmuilt* (gl. inquies) Sg. 66[a]. 102[b]. 130[b].

In quibusdam *éc-* differt et aliunde ortum est, e. gr. ex *ed-, aith-* haud dubie in *ecne, écne* (sapiens, sapientia; = *aith-gne,*

cf. p. 80), nec non aliis, ut *écosc* (habitus; = *aith-co-sech?*), *doécomnacht* (tribuit) non infrequentibus in Wb. Addendum his vel supra enumeratis: *innan écndaigende* (gl. obtrectatorum) Ml. 2ᵈ.

DÍ particula inseparabilis privativa rarior est: *ho nephairim l. in diarim* (gl. innumero, dierum est infinitum tempus) Ml. 17ᵈ. *dímess* (contemtio) Wb. 6ᶜ. *disamlathar* (gl. dissimulat) Ml. 21ᵇ. In aliis *di* est praepositio, atque discernenda est quoque formula *diu-*, e. gr. in verbo *diupir*, *doopir* (privat), diversae scilicet originis, de qua infra dicetur sub formula *do-od-*.

2. Particulae qualitatis inseparabiles hibernicae: *su-*, *du-*, *mi-*.

SU, SO (sanscr. *su-*, gr. εὖ, bene), DU, DO (contrariae antecedenti significationis) saepius juxta se posita leguntur: *cid sochumact no dochumact do* (sit potentia vel impotentia ei) Wb. 10ᵃ. *iscotarsne dondúalig insualig darahési* (est contrarium malefacto benefactum pro eo) Wb. 9ᵇ. In eadem oppositione sunt voces quaedam a sola *s* vel *d* inchoantes: *eter sóir et dóir eter mug et coimdid* (gl. non est personarum acceptio apud deum, sed operum; i. e. inter nobilem et ignobilem, inter servum et dominum, cf. p. 615) Wb. 27ᶜ. Inde subst. *sóire* (nobilitas, salus, libertas), *dóire* (ignobilitas, miseria, captivitas) jam memorata (p. 40. 41). Porro: *di sóinmechaib et dóinmechaib* (gl. omnia concurrunt in bonum diligentibus deum; i. e. e bonis et malis rebus) Wb. 4ᵇ. *issóinmichi inna indocbale* (gl. in dextera dei sedens) Wb. 27ᵇ. *soinmichthe* (gl. prosperatus) Ml. 36ᵈ. *etir na doinmecha* (gl. inter adversa) Ml. 19ᵈ. 32ᵇ. *somme* (dives), *domme* (inops) Ml. 27ᵈ. 36ᵃ. 36ᶜ.

SU cum substantivis: *sualchi*, gen. *inna sualche* (benefacta) Wb. 22ᵃ. 29ᵃ. *issuacaltmichi* (gl. in suavitate; subst. *accaldam*, appellatio) Wb. 15ᵈ. *suaicned*, *suaichned*, *suaigned* (conclusio, significatio; e rad. *faic*, videre!) Wb. Sg. fq. *somaílse* (gl. dulcedo; rad. verb. *mil*, edere) Sg. 52ᵃ. *soscél* (bonus nuntius; gr. εὐαγγέλιον) Wb. fq. Cum adject.: *sulbir* (cloquens; i. e. bene loquens, cf. *amlabar*, mutus) Wb. 17ᵇ. 27ᵃ. Substantiva in hac compositione, ut cum *é-*, saepius transeunt in significationem adjectivorum: *sonirt* (firmus, fortis; *nert*, vis, valor) Wb. 8ᶜ. 14ᵇ, compar. *sonortu* (firmior) 6ᶜ, unde iterum subst. *sonirte* (firmitas) Wb. 12ᵇ. *suthin* (aeternus) Wb. 13ᵇ. 13ᵈ. 23ᵇ, *suthain* (gl. perpetuus; *tan*, tempus) Sg. 5ᵇ. *sochoisc* (gl. docibilem; *cosc*, institutio)

Wb. 30[b]. *sochrud* (gl. honestus, gl. venustus; *cruth*, forma, modus) Sg. 60[b]. *sochrud, sochruth* Wb. 6[a]. 11[c]. Cum verbis denominativis: *sulbairiged* (bene loquatur), *sulbairichthe* (bene prolatum) Wb. 12[b].

DU: *dualchi, nan dúalche, ó dúalchib* (malefacta, peccata, -orum, -is) Wb. 20[c]. 27[a]. 27[b]. 30[b]. *cen dualaich* (sine errore), *cen dualchi* (sine erroribus) Sg. 25[b]. 26[a]. *duaibsib* (gl. nefastis, diebus) Sg. 106[b]. *na dulburiu* (gl. non bilingues, diaconos oportet esse) Wb. 28[c]. *dochruth* (turpis, inhonestus) Wb. 10[b]. 13[a]. *dochrud* (gl. indecor) Sg. 65[a]. 203[a]. *inna aisndisen dochuirde* (gl. cacephati causa; puto legendum *dochruidc*) Sg. 203[a]. *dochruidigthir* (gl. turpatur) Ml. 28[b].

MI (idem significans ut *du-*, inficiens sequentes consonas): *inmiaslaig* (gl. malae persuasionis) Ml. 28[b]. *du miimbirt, do miimbirt* (gl. ad decipiendum) Ml. 32[a]. 33[d]. *fri mifogur* (contra dissonantiam) Sg. 59[a]. *miduthracht* (malevolentia) Wb. 20[b]. *arnaib mignimaib* (gl. pro male actis) Ml. 27[c]. *mignethi* (gl. male facta) Ml. 28[c]. *innammithule* (gl. malae voluntatis) Ml. 33[d]. *míchloth*. (breviatum, lineola ducta per *h*; gl. infaustos) Sg. 34[b]. *michruthaigthe* (gl. informis, mulier) Sg. 5[a]. Nescio an huc pertineant etiam *miscuis* (odium) Wb. 3[d]. 4[c]. 7[d], *miscsech* (gl. exosus) Ml. 28[a], *romiscsigestar* (odio habuit) Wb. 4[c].

3. Particulae intensivae inseparabiles: *ro-, ér-, der-*.

RO cum subst.: *robarte* (profectus maris), *robartai, robarti* (gl. malinae, plur.; i. e. majores, crescentes aestus maris) Cr. 20[b]. 34[c].* Cum adject.: *romár* (nimis magnus, difficilis: *arná bad*

---

* Sunt hi duo loci, in quibus voces hibernicae indicantes aestum maris crescentem et decrescentem produntur. Beda de natura rerum, c. 39, ed. Basil. 2, 39: "Aestus oceani lunam sequitur, tanquam ejus aspiratione retrorsum trahatur ejusque impulsu retracto refundatur, qui quotidie bis adfluere et remeare, unius semper horae dodrante et semiuncia transmissa, videtur, ejusque omnis cursus in lidones (ita cod. Cr., suprascribitur .i. *hi contrachtu*) et malinas (.i. *hi robartai*), id est, in minores aestus dividitur et majores." Alter locus in Bedae libro de temporum ratione, c. 27, ed. Basil. 2, 117: "Imitatur lunae cursum mare non solum communi accessu et recessu, sed etiam quodam sui status profectu (in Cr.: .i. *hi robarti*) defectuque (.i. *contracht*) perenni, ita ut non tardior solum quam pridie, verum etiam major minorve quotidie redeat aestus. Et crescentes quidem malinas (.i. *robarti*), decrescentes autem placuit appellare ledones (.i. *contrachtu*)." Paulo ante etiam aliae denominationes le-

*rómár leosom intsamil cr. fochetoir,* gl. imitatores mei estote sicut ego Christi; i. e. ne sit nimis difficilis eis imitatio Christi statim) Wb. 11[c]. *romacdact* (gl. superadulta, virgo) Wb. 10[b]. *ruclé* (gl. conspicuus, honore; *glé*, clarus, perspicuus, Wb.) Ml. 36[a].

ÉR (inficiens sequentes consonas): *erchosmil* (gl. persimilis) Cr. 35[d]. *érchuilecha* (gl. tam nefarii ausus; *cuilech*, gl. profanus, Ml.) Ml. 16[c]. *érdasachtaig* (gl. tam amentes, non eritis) Ml. 18[a]. *érmall* (admodum lentus) Sg. 195[b]. *eirgnæ* (gl. apertum et evidens) Wb. 14[a].

DER (item inficiens sequentes consonas): *ó derchóiniud* (gl. abundantiori tristitia; in eodem loco amplius ter: *derchoiniud, derchóiniud*) Wb. 14[d], *derchóiniud in aduersis* (nimia tristitia; opponitur: *úall de prosperis*, i. e. superbia, arrogantia) 15[d]. *derbráthir* (gl. germane, rogo te) Wb. 24[a]. *dermar* (gl. enormis) Cr. 35[d]. *indermár* (gl. in immensum) Wb. 17[b]. Addo subst. et verb. *dermet* (gl. oblivio), *condermanammar* (ut obliviscamur) Ml. 21[c]. 23[d].

Si quae aliae voces sunt vel videntur intensivae, aliunde haud dubie sumtae sunt, e. gr. in his: *intsartol* (gl. libido; gael. *sàr* intensiva, adj. *sár* in Wb. 19[a]: *nirbo sár leu arcocéilsine*, p. 606, unde *rósárichset*, contemserunt) Wb. 1[d]. *firderb* (admodum certus, clarus: *nipi firderb anadchither trithemel*, adj. *fír*) Wb. 12[c]. *rii trembethe* (gl. regi saeculorum) Wb. 28[a]. Est hic *trem-* forma composita praep. *tar*, intensivae significationis, ut est intensiva interdum etiam praep. *in* (cf. composita cum his).

Nec adnumeranda est his particulis vox intensiva *bith, bid* non infrequens, composita e. gr. cum subst.: *imminbidbethid* (gl. ingemiscimus gravati, in hoc tabernaculo, 2. Cor. 5, 4; i. e. circa immortalitatem) Wb. 15[c]. Cum adjectivis: *act bid bidbéo. isbithbeo corp cr.* (gl. Christus surgens a mortuis jam non moritur),

guntur: "Luna in dimidio mensis spatio, hoc est, XV noctibus ac diebus quater decies terram circumlabitur, insuper et dimidium terrae semel. . . Mare per id temporis vicies novies adfluit (.i. *hi tuiliu*) simul et remeat (.i. *in aithbiu*)." Subst. *tuile* est affluvium, germ. *flod, fluth* (gael. *tuil*, diluvium); ex *aithbe* (compos. *aith-be*) ortum videri poterit germ. *ebba, ebbe*. Voci *robarte* (fem. 4. ser.) conferendum est adj. *forbartach* (gl. superadulta, luna) Cr. 41[a], *forbartaig* (gl. exoletam, virginem; i. e. aetate provectam) Sg. 173[a]; *contracht* masculinum cognoscitur e terminatione acc. pl. in *-u* et diversum a fem. in *-acht*.

*bad bithbii in ihu. cr.* (gl. viventes deo in Christo Jesu, Rom. 6, 9; 11) Wb. 3ᵇ. *dé bithbi* (dii semper vivi, immortales) Sg. 39ᵃ. *bithgairddi*, *bithfotai*, *bidslán*, *bidfírian* (p. 824). Cum verbis vel formis inde propagatis: *bithbennach firu muman* (semper benedic viris Momoniae) Marian. Scot. ap. Pertz. 7, 481. *biddixnugud*, *bidixnichthe* (p. 781, not.). Vix enim aliud statuere licebit jam in nominibus vetustis Bituriges et Dumnorix, quam significationem intensivam substantivorum, quae adhuc hibernice sunt *bith* et *domun* (mundus), nec magna perhibenda erit differentia significationis illorum compositorum et derivatorum ex iisdem substantivis Bituitus Flor. et Dumnaeus Caes. (p. 14. 17; cf. germ. Hermanaricus, Ermanaricus compos. cum *irmin-* intensivo, et simplicia Irmino, Herminones, nomina item virorum vel populorum). Est affinis in significatione quidem cambr. *byth* (adv., p. 575), sed discordat in usu et forma.

## II. Particulae separabiles.

Sunt obviae particulae in nominibus compositis gallicis vetustis, quae haud dubie separatae praepositionum vice fungebantur. Particulas esse, non nomina, jam inde patet, quod aut non intercedit post eas vocalis, e. gr. post *ad-*, *in-*, *con-*, *com-*, aut si intercedunt vocales, non sunt eae quae inveniuntur inter nomina composita, *o*, *i* et *u*, sed *a* et *e*, e. gr. in *ate-*, *ata-*, *cata-*, *ande-*. Excipiuntur desinentes in *i* solae *tri-* et *ambi-*. Harum quaedam videri poterunt inseparabiles, e. gr. *ad-*, *ate-*, *ande-*, quia etiam in vetusta hibernica lingua non sunt separatae *ad*, *aith*, *ind*; attamen etiam has primitus saltem fuisse separatas docet tam cambr. *at*, quam aliarum linguarum affinium praepositiones, lat. *ad*, germ. *at*, *and*, gr. *ἀντί*. Exempla gallicarum particularum secundum eundem ordinem, quo hic memoratae sunt proponam.

AD: Admagetobria, Adcantuannus Caes. Adminius (al. Admimus) Sueton. Calig. 44. In inscriptionibus obvia: Adlucca Messili f. Murat. 1353, 6. Adnamtus, Adnamatus, Adnamitus Orell. 422. 4983. 5060. Advolenus, Advolena Murat. 1621, 7. Adbogius Stein. 440. Adgentius Or. 2018. Adginnius, Adgennia Grut. 718, 9. Adginnius Orell. 4018. Adgonna Murat. 1621, 8. Ita etiam Adgandestrius ap. Tac. poterit esse quidem primitus ger-

manicum, sed, ut Maroboduus, ore gallico gallice transformatum. Addendum est nomen belgicum Atrebates pro Adtrebates, assimilatione eadem, quae etiam obtinet hibernice in vocibus *atreba* (habitat, possidet, p. 359), *accobor* (voluntas) *accomol* (adjunctio) Wb. Sg. fq., quarum tamen compositio elucet e formis *adrothreb* (habitavit, consedit) Ml. 17[b], *adcobraim* (gl. volo) Sg. 146[b], *adcomaltar, adchomlatar* (adjungitur, -untur) Sg. Cr. Cf. mox infra hibern. *ad-*.

IN: Insubres Liv. Indutius Inscr. Or. 431. Indutiomarus (cf. p. 31 not.) Caes. Quaeritur annon eadem particula sit *int-* obvia ante vocales: Intarabus (deus; cf. Marullus Arabi fil. Inscript. Vesunnens. ap. Orell., et nomen fluv. Arabo; cambr. hod. *araf*, mitis) Orell. 2015. Ἰντουέργοι (nomen Germaniae populi Rhenum accolentis gallicum; cf. Vergobretus Caes., cambr. vet. *guerg*, p. 14 not.) Ptol. Particula *in-* in hibernicis vetustis quibusdam transit in significationem habilitatis vel intensionis, quae etiam continetur in hod. hibern. gael. *ion-*.

CON: Consuanetes Plin. Convictolitanes Caes. Condate, Condatisco Itin. Greg. Tur. Condercum (Brit. opp.) Notit. dign. Condrusi Caes. Congavate (Brit.) Not. dign. Congennicia Inscr. Murat. 1778, 12. Contrebia (caput Celtiberorum; cf. Contreue villa, al. Contrave, Gentreue, ad Mosellam, Günth. cod. dipl. 1, n. 25) Valer. Max. Concangii (Brit. opp.) Notit. dign. COM ante labiales: Combretonium (Britann. opp.) Itin. Ant. Vercombogius Inscript. Grut. 758, 11, cujus formae obtinentis etiam ante vocales esset exemplum, si deberet separari Com-ageni (cf. Agendicum Caes.) Tab. P. CO ante liquidas, ut videtur: Conamotuso (cf. Namuta supra p. 759) Inscript. Grut. 827, 1. Num possit etiam statui forma COB nimis dubium est (p. 50).

ARE: Aremorica Plin. 4, 17. Aremorica gens Auson. prof. 10. Arecomici Caes. Plin. Arebrignus pagus Eumen. (Panegyr. vett. 7, 6). Arelape (loc. Noric.) Itin. Arelate (Gall. merid.) Caes. Plin. Apud Caesarem minus bene redditur Armoricae civitates, cum haud dubie in his obtineat praepositionis forma primitiva *ari, are*, e qua prodiit hibern. *air*, cambr. *ar*, et ab hac discernenda sit particula inseparabilis *ar-, er-* in nomine Ἀρκυνια, Hercynia.

ATE: Atebodnus Inscr. Grut. 758, 11. Ategnata Grut. 758, 11. 763, 6. Ataevortus Grut. 733, 1. Atecotti (Britann. pop.)

Notit. dign., qui dicuntur Atacotti, Attacotti Ammiano, Aticotti, Atticoti Hieronymo (cf. Cottianum regnum Strab., Melocottius Orell. 437, *coth*, senex, p. 173). Absorbetur vocalis finiens a vocali inchoante sequentis vocis: Atcula (cf. p. 42) Inscr. Orell. 3274. Atesui (Gall. pop., cf. Esunertus Inscr., Essui Caes.) Plin. 4, 18. Centullus Ateponis fil. (ex *ep*, equus, an conf. cambr. *ateb*, responsio?) Inscr. Mur. 1281, 6. *Ἀτεπόμαρος* (p. 64) Plut. *Ἀτεπόριξ* Strab. p. 560. *Ἀλβιόριξ Ἀτεπόρειγος* Inscript. Ancyr. Murat. 643. Atoparno Mur. 1321, 4. Invenitur quidem nunquam separata hibern. *aith-*, *ed-*, cambr. *at-* (lat. *re-* inseparabilis), utraque orta ex *ati-*, *ate-;* sed est haud dubie haec particula nonnisi variata in compositione forma infra sequentis *ande-*, gr. *ἀντί*, ut sunt *cate-*, *con-*, *com-*, *co-* (cambr. hod. *cyd-*, *cyn-*, *cyf-*, *cy-*) formae variatae in compositione e praep. plena cambr. vet. *cant* (hibern. *con*, lat. cum).

CATE particula e formis *cata-*, *cati-* (ut *atu-*, *ati-* pro *ate-* legitur) colligenda in his nominibus: Catamantaledis fil. (Catamantal-ed, cf. Mantala, Petro-mantalum, p. 728) Caes. Catalauni, campi catalaunici Eumen. Eutrop. Ammian. Jornand. Cativolcus (Eburonum princeps) Caes. Catmelus (Gallorum regulus) Liv. 41, 5, pro Catemelus, ut armoricus Caes. pro arem. Disparandum est subst. *catu* (pugna), quod servat vocalem suam *u*, et conferendum cambr. vet. *cet-*, hod. *cyd-*, forma praepositionis *cant* in compositione. Secundum analogiam esset hibern. vet. *caith*, *cith*, quod tamen non legi in codicibus.

ANDE: Andegavi (Gall. pop.) Plin. Andematunnum, Anderitum, Andecamulum (Gall. oppida) Itin. Ex inscriptt.: Andecamulenses Orell. 1804. Anderoudus Murat. 1577, 3. Andebrocirigis f. Grut. 921, 2, et forsan Andarta (dea; si pro Ande-arta) Orell. 1958. Addo nomina locorum Andesagina, Andethannale e Vales., et formulam donationis andelangus (Grimm. Antiqq. jur. germ. p. 196). Juxta tot exempla debent putari minus accurate reddita nomina Antebrogius ap. Caes., et Antobroges ap. Plin. (4, 19). Cf. mox infra sequens hibern. vet. *ind-*.

DIE forsan hactenus enumeratis particulis addendum est e nominibus Diablintes Caes., Diablindi Plin., *δουηκαληδόνιος ὠκεανός* (transcaledonius oc.?) Ptol., Dicaledones Ammian.

TRI: Triulatti, Trinobantes Caes. Plin. *τριμαρκισία* Pausan.

*Τρισάντων* (fluv. Brit.) Ptol. Triboci Caes. Plin. Tac. Trigisamus (loc. et fluv. Noric.) Tab. P. Tricastini Liv. Plin. Tricolli, Tricorium, Tricorii saltus Plin. Ammian. Cum *e* Trecasses Plin. Praep. hibern. vet. *tri, tre,* in quibusdam tamen forsan numerale *tri.*

AMBI: Ambiliati, Ambivareti, Ambivariti, Ambibari Caes. Ambilatri Plin. *Ἀμβιδρανοί, Ἀμβιλικοί* Ptol., nomina populorum. Nomen viri Ambigatus Liv. Etiam hic vocalis finalis absorptae exempla videntur Ambisuntes, *Ἀμβισόντιοι* (Isonta fluv.?) Plin. Ptol., Ambarri (Arar fluv.?) Caes., ambacti (si compositum amb-act, p. 761) Caes. Est haec prisca forma praep. cambr. *am,* hibern. vet. *imme, imm* (p. 7. 75. 99. 167). A particula separanda sunt nomina Ambiani, Ambiorix Caes., Ambitui Plin. (cf. p. 75).

Hibernicae particulae separabiles ordine alphabetico: *air-* (*ar-, er-, ir-*), *aith-* (*ath-, id-, ed-, ad-, at-*), *as-* (*ass-, ess-, es-*), *cen-, con-* (*co-, com-, cum-*), *di-* (*de-*), *do-* (*t-*), *etar-* (*etir-*), *fo-, for-, fri-* (*friss-, frith-*), *iar-, imm-* (*imme-*), *in-, ind-* (*int-, inn-*), *ol-, sech-, tri-.* In fine *uad-, rem-* (*remi-*), *tairm-* (*tremi-*) formae variatae praep. *o, ren, tar* in compositione. Regulae status consonae sequentis, primitivi vel infecti, suo loco traditae sunt (p. 195. 199).

AD (lat. *ad-*, cambr. *at* separatim, in compositione tamen etiam *ad-*; sequentes consonas non inficiens); particula non dubia in his: *admachdursa* (gl. miror; i. e. admiror, subst. *machdad,* miratio) Sg. 6ª. *adgládur* (gl. appello), *adgládathar* (appellatur) Sg. 146ᵇ. 211ᵇ. *adgaur* (gl. convenio; i. e. consentio, addico) Pr. Cr. 57ª. *adobragart* (gl. vos fascinavit; i. e. vos allocutus est) Wb. 19ᵇ. *admuinur* (volo; cf. *domuinursa,* p. 444) Incant. Sg. Addendum est verb. *adrímim* (adnumero, computo) in pluribus formis obvium: *adrími, adrímther, adrímfither* etc., inter quas leguntur etiam decomp. in Sg. 188ª: *atarímtis* (tradebant una cum . .), *ataruirmiset* (adnumerarunt), pro *addor., addo-r.,* cum occurrant etiam comp. *dorímther, dorímiub.* Exempla quaedam *atom-, atob-, atab-,* pro *addom-* etc., *d* scilicet praepositionis *ad-* transeuntis cum inchoante *d* formulae immissae *-dom-* vel *-dob-* in *t* jam enumerata sunt (p. 336). Sequentibus tenuibus saepius assimilatur media: *atreba* (possidet, habitat) Wb. Sg., cujus compositio cum hac particula patet ex *adrothreb, atrothreb* (assedit) Wb. 26ᵈ. Ml. 17ᵇ. Scriptio *ad-c.* et *acc., ac,* promiscua

est in his: *adci* (videt, novit) Wb. fq. *ma adced torbe* (si videtis utilitatem) Wb. $11^b$. *am. adcethe* (acsi videretis) Wb. $19^b$. *aci anæscae* (vides lunam) Cr. $33^b$. *cinnisin frisnaiccaisiu* (gl. quid praestolare? i. e. *frisanacci*) Pr. Cr. $54^b$. *adcobraim* (gl. volo) Sg. $146^b$. *accobor* (voluntas, cupiditas) Wb. fq. *accaldam, acaldam, acaltam* (allocutio) Wb. $3^c$. $4^d$. $15^a$. Sg. $153^b$. In decompos. *adcomla, adcomaltar* (adjungit, adjungitur) Wb. $3^b$. Sg. $63^a$. *accomlatar* (adduntur) Cr. $32^a$. *accomol* (conjunctio) Sg. fq. *accomallte* (gl. socius) Wb. $5^b$. Interdum hujus particulae confusio facta est cum *aith-, ath-*, et minus recte infectio sequentis consonae: *atchi* (videt) Wb. $24^c$. *anadchither* (quod videtur) Wb. $12^c$. *adchobra, mátchobra* (vult, si v.) Wb. $28^b$. *adchomlatar* (adduntur) Cr. $32^a$.

AIR (ad, in, pro) forma frequentior alternans cum IR, ER, AR (cf. p. 6. 7): *aires, iress* (fides) Wb. fq. *airégem* (gl. querimonia) Sg. $51^a$. *na erigmea* (gl. querelas) Ml. $26^b$. *arégi* (gl. queritur) Ml. $31^a$. *anaranegi* (gl. conquerens) Ml. $18^d$. *aranéiget* (quod queruntur) Ml. $20^b$. *airle* (voluntas), unde adj. *airlam, irlam, erlam* (obediens), verb. *irladigur* (obedio) frequentia in codicibus. *airmitiu, ermitiu, armitiu* (honor) Wb. Ml. fq. *airgaire, irgaire* (vetitum) Wb. $3^c$. $12^d$. *airchellad* (raptus), *aridrochell* (id rapuit) Sg. $202^a$. *ni ercheltar* (gl. non aufertur) Ml. $21^c$. *airchinn* (principium) Wb. $21^c$. *airchinnech* (princeps) Wb. fq. *airchissecht* (gratia, indulgentia) Wb. $4^c$. *honderchissecht* (gl. propitiatione) Ml. $32^d$. *airchissi, arcessi* (indulget), *airchissa, arcessea* (parcat) Wb. $4^c$. $5^b$.

ER, IR formae alternantes: *ersolgud* (gl. rictus), *ærsoilcthe* (gl. aperta, porta) Sg. $107^a$. $147^b$. *dondirsolcoth* (gl. ad apertionem, oris mei) Wb. $22^d$. *erchræ, tre erchrae, tre erchra* (gl. per eclipsin) Sg. $143^a$. $169^b$. $192^b$. *ar erchru* (gl. pro defectu) Ml. $31^a$. *irchre* (interitus: *irchre flatho román*, interitus imperii Romanorum) Wb. $26^a$. *irchride* (irritus) Wb. $11^a$. $24^b$. *erchoiliud, herchóiliuth* (*hércho.* breviatum interdum, definitio) Sg. fq. *irchoiltith* (gl. maledicus), *áis biis ocirchollud* (gl. maledici qui aliis maledicunt) Wb. $9^b$. $9^c$. In his etiam *air-* obtinere posse, non monendum est. Exempla alia, in quibus obtinet *er-*, notata plerumque *ér-*, alternans cum aliis particulis, praecipue *as-*, mox sub hac sequentur.

Scriptionis AUR rarioris pro *air-*, *ir-* exempla quaedam jam memorata sunt (p. 8).

AITH, ATH (vel *aid-*, *ad-*, *ed-*, *id-*, p. 7. 85, e primitiva *ati-*, *ate-* et inficiens sequentes consonas; lat. *re-*, iterum), cujus significatio perspicua est in his: *angithessc* (responsio) Wb. 9[d]. *athscribend* (gl. rescriptum; i. e. epistola rescripta, reddita) Cr. 10[a]. *aidchrochad* (crucifixio iterata, repetita) Wb. 11[d]. *aidchumtach* (reaedificatio) Wb. 26[a]. Alia quaedam exempla purioris adhuc scriptionis: *aithirge, indaithirge* (poenitentia) Wb. 20[b]. Sg. 137[b]. *aidrech* (poenitens) Wb. 5[c]. *aithchumbe* (gl. cauteria et combustiones), *aidchuimthe* (gl. cauteriatus) Wb. 1[b]. 28[c]. *aithgne, aidgne* (cognitio, recognitio) Wb. 1[b]. 1[c]. 19[d]. *adgenammar aséis* (gl. non ignoramus cogitationes ejus; i. e. cognoscimus sensus ejus) Wb. 14[d]. *adrubartmar* (diximus, retulimus) Sg. 197[b]. *idméit* (gl. quotus, quantus; i. e. iterata magnitudo) Sg. 30[a]. Oritur autem abnormitas saepius, ut videtur in collocatione cum liquidis et mediis, in qua induratur aut consona particulae finalis aut consona inchoans sequentis vocis. Particulae consona indurata: *atluchur, atluchfam buidi* (refero, referamus gratias), *atlogud, adtlugud, attlugud* (relatio, gratiarum) Wb. 3[b]. 17[a]. 28[c]. *atligthe buide* (gl. gratiae, agantur) Wb. 14[c]. *atmuilniur* (gl. iterum dico) Wb. 18[c]. *attroilli, atroillisset* (meretur, meriti sunt) Wb. 2[d]. 4[c]. *atbeir* (dicit) Wb. 10[d]. *atbela, epil* (= *etbil*, interit) Sg. 30[a]. *atgairith* (reclamatis, refertis injuriam) Wb. 9[c]. *ætgnithi* (gl. intellecta) Wb. 1[b]. Induratae consonae sequentis vocis vel coalescentis utriusque in unam duram exempla, ut *écne* (cognitio, sapientia, sapiens) juxta *aithgne, epil* (perit) juxta *atbela, atbelmis, epur, epiur* ex *atbiur*, et alia jam supra enumerata sunt (p. 80). Notandum singulariter est compos. *idpart, edpart, edbart* (oblatio), e quo verb. *adbartigim* (offero; cf. p. 7), cum consona inchoante secundae vocis indurata et servata particulae, quae alternans vocales discordat ab *ad-* et cum hac nostra concordat.

AS (ex) alternans cum ES (*æs-*, *ass-*, *ess-*, *eis-*): *asoirc cách .i. air indi atreba æsorcuin* (gl. caesareus; i. e. caedit, excidit quemvis etc.) Sg. 33[a]. *occo esorcuin* (gl. ferro sonat fraxinus; i. e. in excisione sua) Sg. 67[a]. *in esaircnib* (gl. in plagis), *donaib essoircnidib* (gl. plagiariis) Wb. 15[d]. 28[a]. *ní æscomlai* (gl. non proficiscitur, ab affectu mentis; i. e. non prodit, exit), *anasrochumlai*

(gl. profectum) Sg. 3ª. 7ᵇ. Pro *es-* legitur etiam *er-*, et saepius cum accentu *ér-*: *arná érbarthar*, *ærbarthar* (ne dicatur), *ni érbarid* (ne dicite), *conérbaridsi* (ut dicatis), *arna erbarat* (ne dicant), *ni erbrad* (non dictum est) Wb. fq., cujus verbi formae alibi sunt *asbiur* (dico, profero), *asrobrad* (dictum est) etc., ita ut *r* in illis formis putari possit transgressa ex *s*. Attamen cum etiam legantur formae *arberr*, *arbertar*, cum pronomine relativo infixo *intan aramberar* (exempla supra p. 592), nec non *atbeir*, *adrubartmar* (modo sub *aith-*), concedi debebit compositio cum diversis particulis *ar-*, *as-*, *aith-*. Idem usus promiscuus etiam in aliis: *érchoiliud*, *ærchoiliud* (decretum) Ml. 22ᶜ, *érchoilti* (gl. morti destinati) Wb. 9ª, *remiriérchóil* (gl. praedestinavit) Wb. 4ᵇ, juxta quae occurrunt formae cum *as-*: *asrochoili inna chridiu* (destinavit in corde suo) Wb. 10ᵇ. *dunderchoiliud asrochoilsem* (decreto quod decrevit) Ml. 22ᶜ. *asrochoiled* (gl. decerneret) Ml. 36ᵇ. *asrochoiled bás dúnni* (destinata est mors nobis) Wb. 27ª. *arnach érbalamni* (gl. interpellat pro nobis; i. e. ne intereamus) Wb. 4ᵇ juxta *atbela* (cf. *aith-*). *érrethcha*, *hérredcha* (gl. redditiva) Sg. 27ª. 30ª juxta verb. *asrenat* in eodem loco 27ª: *érrethcha airindí asrenat frecrae dondímchomurc* (redditiva quia reddunt responsionem interrogationi), in quo *as-* pro *aith-* positum affirmari fere poterit, ut in *assidroilliset* (meruerunt id) Wb. 17ª juxta *atroil*. (cf. *aith-*) et in *æsseirset*, *esseirset* (surgent), *esseirge*, *eisseirge* (resurrectio) Wb. fq.

CEN (sine) significans lat. *cis-* in compos. *cenalpande* (gl. cisalpinus) Sg. 217ᵇ.

CON (cum, *con-*) forma primaria haud dubie, quae composita minus sequitur regulas liquidae *n* (p. 52. 54). Forma variata COM in quacunque collocatione, inficiens sequentes consonas, orta putanda est e vetustiore *come-* (concordante cum gallica vetusta *cate-*), ut sunt *rem-*, *remi-*, *tairm-*, *trem-*, *tremi-* e *ren*, *tar*, *tri*.

CON rarius ante vocales (ante quas solita est forma *com-*), frequentius ante medias *d* et *g* occurrit, interdum etiam ante alias consonas: *conéit*, *conéitgid* (adit, concordat), *conétid* (induite), *conétat* (quaerunt, infra *comét*, *cometecht*; cf. p. 492) Wb. *conlaimemmar* (audemus) Wb. 17ᵇ. *conrótgatar* (construxerunt) Sg. 32ᵇ. *consechat* (corripiunt) Wb. 6ª. *consuidigther* (componitur) Sg. 201ª. *confitir* (concipit, intelligit) Wb. 12ᶜ. *aconfoiremni* (gl.

comparantes) Wb. 8[b]. *condieig, condaig, condegar* (quaerit, quaeritur) Wb. 8[d]. 14[c]. 23[d]. *condelc* (comparatio) Wb. 17[b]. *congaibther* (continetur), *congabthetu* (continentia) Wb. 9[d]. 21[c]. *congéna* (faciet una, adjuvabit) Wb. 22[d]. Ante *b* exspectanda esset forma assimilata *com-*, sed occurrit *co-* (cf. p. 586): *cobás* (gl. compages) Sg. 2[b]. *inchobaid* (gl. concinnenter) Ml. 14[d]. *hi cobodlus* (in communione, familiaritate) Wb. 9[b]. *ar chobdelaich* (gl. pro cognato, accipitur proximus; = *cobadlich*) Sg. 44[a]. *cobeden* (conjugatio) Sg. fq. Porro *Conbretan* (nom. viri) Annal. IV. magistr. ap. O'Con. 3, 268. 484.

CO ante tenues praesertim, rarius ante spirantes (quae praeferunt *com-*): *cosmil* (similis), *cosmilius* (similitudo) Wb. fq. *incosc ramni* (num destruimus? *co-scarad*) Wb. 2[b]. *cotarsne* (contrarius) Wb. Sg. fq. *cotecht* (conventus, aditus) Wb. 9[d]. *cocéilsine* (gl. societas) Wb. 19[a]. *cocrichthi* (gl. finitimae, gentes) Ml. 18[d]. Item ante liquidas: *cororannam* (gl. coheredes; i. e. partiti sumus simul) Wb. 4[a]. *comescatar* (commiscentur) Sg. 61[a].

COM ante vocales: *sech mochomáessa* (gl. supra coaetaneos meos; *comáes*) Wb. 18[c]. *comairmith* (gl. compos) Sg. 67[b]. *comarbus* (cohereditas) Wb. 4[c]. 9[a]. *comarpi* (coheredes) Wb. 19[c]. *comarde* (signum) Wb. 10[c]. 21[a]. 26[b]. *comithi* (gl. commensationes; i. e. comessationes) Wb. 20[b]. *comocus* (gl. affinis) Sg. 6[a]. *coméicnigther* (cogitur) Wb. 28[b]. *comeit* (: *isfiu chomcit*, gl. omni acceptione dignus, sermo; cf. verb. *ét*, *éit*, ire, p. 492) Wb. 28[d], unde *cometid lammaccu* (gl. paedagogus) Wb. 19[c], *cometig* (: *inball nádchometig donchorp*, membrum quod non coit, non concordat cum corpore) Wb. 22[a], et *cometecht* (convenientia, concordantia) Wb. 11[c], pro quo est scriptio *comitecht* Wb. 6[c]. 19[a]. 20[b], *comaitect* Wb. 6[c], *coimthecht* (gl. coitus, solis in eadem constellatione) Cr. 32[a], rectius forsan *coimtecht*, *comitecht*. Sejungenda enim sunt *coimthecht* (societas, consuetudo) Wb. 16[d]. Sg. 2[a]. 208[b]. *coimthechtid* (gl. comes) Sg. 66[a] ob infectam *th*, et referenda ad verb. *comthiagu* (cf. *fortiagu*, subvenio, *imthiagu*, ambulo, *imthecht*, ambulatio, habitus, Wb.).

COM ante consonas: *comlabridi* (gl. ad eam dirigitur, personam) Sg. 204[b]. *comnessam*, *comnesam* (proximus; cf. p. 287) Wb. Ml. Camarac. *comrama* (computationes) Wb. 30[d]. *comrar*

(gl. capsa) Sg. 36ª. 92ª. *comrorcon* (error) Wb. 18ᵈ. *comšuidigud* (compositio), *comšuidigthe* (compositus) Sg. fq. *comšreth* (constructio) Sg. 47ª. *bid comsrithi* (gl. conserenda, manus) Ml. 16ª. *incomscribndaith* (gl. syngraphum, ostende) Sg. 24ª. *dechor comfogair* (gl. consonantis differentia), *ónd nephchomfogur* (gl. literarum inconsonantia) Sg. 6ᵇ. 152ª. *combás* (mors communis; contra *cobás*) Wb. 24ᵇ. *comdathaigthe* (gl. concolor) Sg. 65ª. *comdithnad, comdithnad* (solatium) Wb. 14ᵇ. Sg. 90ª. *comdluthad* (gl. synaeresis) Sg. 117ᵇ. 118ᵇ. *comthóud, comthoud* (commutatio) Sg. 23ª. 23ᵇ. *comchésad* (gl. compassio) Sg. 188ª. *comchétbuid* (consensus) Wb. 10ª. *comchlante* (gl. conseminatus) Sg. 24ª.

Loco *o* hujus particulae legitur interdum *u* vel infecta *ui*, e. gr. in *cutrummi* (similes), *cutrummus* (similitudo; cf. *étrumme*, dissimilis, *fortrumme*, opportunitas, Sg. Ml.) Wb. 3ᵈ. 17ᵇ. 17ᶜ juxta *cotrummai* Sg. 9ᵇ; *cuintgim* (quaero) Wb. 14ᵉ juxta *condegar* (quaeritur) Wb. 8ᵈ; *cuimtgim* (gl. architector, gl. construo; in codice videtur esse *cunutgim*) Sg. 141ª juxta *conrótgatar* (exstruxerunt) Sg. 32ᵇ. Leguntur ita notata a diversis manibus in Sg. 65ª: *mani cumsciget tairmorcenn ni cumsciget cenel* (gl. graeca tam in as quam in alias quascunque terminantia syllabas eadem servant genera apud nos, quae habent apud Graecos, si eandem servant terminationem etiam apud Latinos, quam habent apud illos), *conosciget chenel machonosciget tairmorcen* (gl. in multis enim videmus commutatione terminationis genera quoque esse conversa, Prisc. 5, 4), et in Sg. 191ª. 215ª *cumscugud* (gl. transmutatio, gl. confusio), in Ml. 19ª. Sg. 10ª *cumscaigthe* (gl. motus), *nephchumscaichthi* (gl. immutabiles) juxta *conroscaigissiu* (gl. summovisti) Ml. 21ᵈ. Nonnisi *cum-* legitur in horum substantivis, in frequenter obvio *cumtach* (aedificatio, p. 777), ut in *aidchumtach* (reaedificatio) Wb. 26ª, in *cummasc* (commutatio; cf. gael. *cumasg*, turbatio, mixtio), gen. *cummisc* Sg. 2ª. Wb. 13ᵈ. Eadem formatio videtur obtinere in *cuman* (: *ní cuman lim*, gl. nescio) Wb. 8ª, e quo *cuimnigedar* (gl. reminiscentis; a radice *men*) Wb. 16ᵇ, dum in aliis, ut in *cumacht*, *cumacc*, *cumang* (potentia, posse), e quibus prodeunt formae *cuimsimmis* et ejusmodi, vix non statuenda est derivatio. Fortasse etiam addenda est vox originis obscurae *cumtubart*, *cundubart* (dubium) Wb. 3ᶜ. 4ᵈ. 13ª, *cumtubart* Sg. 99ª, accus. *cundubairt*, *cumtubairt* Wb. 13ᵇ. Sg.

154[a], plur. *cen chuntubarta* (gl. sine haesitationibus) Wb. 23[c], unde adj. *cumddubartaig* (gl. ancipiti, terminant genitivo) Sg. 104[a].

DI (de) alternans cum DE (saepius etiam *di-, dé-*): *diall* (gl. diverticulum; alias solita vox pro lat. declinatio, cf. *dircllsat*, gl. deviarunt, Cr. 37[c]) Sg. 53[b]. *indílegthith* (gl. exterminator) Cr. 43[b]. *dilgud* (venia, remissio), *dilgaid, dilgid* (remittitis, veniam datis; pro *dílugud, dílugid*) Wb. fq. *dirruidiguth*, *díruidigud* (derivatio, cf. p. 63) Sg. 53[a]. 188[a]. *dígbail* (deminutio), *digabthach* (deminutivum) Sg. 45[b]. *dirogbad* (ablata est, desumta est, vocalis) Sg. 9[b]. *deróil* (penuria; oppositum *foróil*, abundantia) Wb. 18[d]. *dinaib, déainmnichdechaib* (gl. de denominativis) Sg. 2[b]. *dechoms.* (gl. decomposita) Sg. 73[b]. Cf. privativum *dí-, dí-* supra (p. 832).

DO (rarius *du-*) idem significat quod supra memorata particula *ad-: dobriathar* (adverbium) Sg. fq. *dósuidigthi* (apposita) Sg. 63[a]. *dogair* (gl. appellat) Ml. 29[c]. *docuiriur* (gl. ascisco) Sg. 16[b]. *dorochuirsemar* (gl. adscivimus) Sg. 6[b]. *coduaircemni* (gl. ut adferamus, exemplum) Ml. 35[b]. Saepius minus continet hunc intellectum, magisque est particulae verbalis loco, fere ut *no: dobiur* (gl. do) Sg. 163[a]. *dogniu* (facio; cf. *gnim*, factum) fq. *doscéulaim* (gl. experior; subst. *scél*, notio, nuntius) Sg. 145[b]. Proprium est hujus particulae, quod ante vocales et consonas emortuas rejecta vocali fieri solet T-: *tucu, tuccu* (intelligo; e *do-uccu*), *táirci* (efficit; in aliis locis adhuc *doáirci*), *tanicc* (venit; cum pronomine infixo *domanicc*), *tuidecht* (positio; = *dosuidecht*) Wb. Frequentiora hujusmodi exempla infra sequentur inter decomposita.

ETAR, ETER (inter): *etarscarad* (separatio, separare), *eterscértar* (separantur), *eterroscra* (se separavit, secessit) Wb. 8[b]. 9[b]. 9[d]. *itarscarthar* (gl. dirimitur) Cr. 31[b]. *etargabál* (gl. intercapedo), *etargaib* (gl. intercipit) Sg. 14[b]. 52[a]. *etargne, etargnæ, etarcne, ætarcne* (cognitio, intellectus) Wb. fq. Sg. 188[a]. *etarcert* (interpretatio), *etercerta, etarcerta* (interpretatur) Wb. Sg. fq.

FO (rarius *fa-, fu-;* sub): *foétsecht, foetsecht* (subintellectio) Sg. 27[b]. 69[a]. *foéitsider* (gl. subauditur) Ml. 34[d]. *folinfea* (supplebit) Wb. 12[d]. *foróil, furóil* (abundantia) Wb. 10[d]. 16[c]. *fodail, fodil* (divisio) Sg. 33[a]. 188[a]. *foditiu* (toleratio), *fodaimet* (tolerant) Wb. 1[c]. 2[c]. *fogbaidetu* (pro *fogaibthetu*, usura) Wb. 9[d].

*fageblis* (pro *fogaibtis*, caperent, haberent) Wb. 8ª. *fognam* (servitus) Wb. fq. *fogni* (servit), *foruigensid*, *foruigensat* (servivistis, serviverunt; pro *forogensat* a *fogniu*, compos. e *gniu*, unde *gnim*, factum, ut *dogniu*) Wb. 1ᵇ. 3ᵇ. 12ª. *focertam*, *fucertar* (submittimus, deponimus, demittitur) Wb. 15ᵇ. 34ª.

Oritur hic quaestio, an, ut constans est *cum-*, in quibusdam non sit statuenda etiam constans *fu-*, e. gr. in *fulang* (tolerare), *fudumain* (profundus), annon solvenda igitur sint haec in composita, quae supra prolata sunt ut derivata (p. 739. 756. 757), et porro *tualang* solvendum in *do-fo-lang* vel aliam ejusmodi compositam formam. Pro solutione esse videtur *domnu* (profunditas) in Incant. Sg., nisi disjungendum est cum *domun* (mundus, i. e. profundum?) ab illo *fudumin*, pro quo non legi *fodomin*. Contraria vero sunt adj. cambr. *teilwng*, et nomen vetustum Tylangii, Tulingi, non discernenda ab hibern. *tualang*.

FOR (super; rarius *foir-*, primitus, ut praep. locum vel tempus significans, inde tamen etiam in significationes abstractas transiens): *forloiscthe* (gl. igne exanimatus) Ml. 31ᶜ. *forbanda* (secta) Wb. 7ᶜ. 18ᶜ. *forbart*, *forbbart* (gl. abolitio) Sg. 52ª. 67ᵇ. 127ᵇ. *forbartach* (gl. superadulta, luna) Cr. 41ᵈ. *forbartaig* (gl. exoletam, virginem) Sg. 173ª. *forbiur* (gl. redoleo) Sg. 173ª. *forrubart* (gl. inolevit) Ml. 33ᶜ. *biid intinnscann and 7 ni forbarar* (gl. inceptus, optativus) Sg. 148ª. *arnafoirbret* (gl. ne insolescant) Ml. 27ᶜ. *fortacht* (auxilium) Wb. 11ᶜ. 14ᶜ. 32ᵇ. *fortachtid* (gl. fautor) Sg. 8ᵇ. *fortactidi* (auxiliatores) Wb. 12ᵇ. *cofordumthésidse* (gl. ut adjuvetis me; praes. *fortiagu*) Wb. 7ª. *fortéit*, *fortheit* (adit, adjuvat) Wb. 4ª. *fortét* (gl. juvat) Cr. 33ª. *indfortrummac* (gl. opportunitas) Ml. 27ᵈ. *aforcell forrogelsamni dúib* (gl. testimonium nostrum super vos) Wb. 25ᵈ. *forcenn* (finis) Sg. 28ᵇ. 169ª. *hi foirciunn* (in fine) Sg. 18ᵇ. 203ᵇ. 213ª. *forcetal*, *forcital* (doctrina) Wb. fq. *forchun*, *forchanim* (praecipio; cf. p. 195. 440) Wb. 8ᶜ. 10ª.

FRI (adversus, versus) vix occurrit in compositione, cui conveniunt formae auctae FRIS, FRITH, quarum posterior inficiens tenuem gutturalem formis auctis *com-*, *rem-*, *tairm-* (p. 199) adnumeranda videtur.

FRIS (interdum *friss-*): *frisorcat* (gl. inficiunt veneno) Ml. 15ª. *afrisnoirc* (gl. infensus) Ml. 28ª. *frissorcar* (gl. offenditur)

Wb. 6[c]. *frisbiur* (gl. obnitor) Sg. 22[a]. *fristinfet* .ı. *frisbrubdi* (gl. exsufflat, inimicos suos) Ml. 28[b]. *fristait frisom* (gl. adversarii) Ml. 23[c]. *fristait sochuide domsa and* (gl. adversarii multi, mihi sunt) Wb. 14[a].

FRITH (interdum *frid-*): *infrithorcuin* (gl. offensam) Ml. 22[d]. *nephfrithortai inneuch* (gl. in nullo laesi) Ml. 19[c]. *na fridoirced nech dialailiu* (ne offendat aliquis alterum) Wb. 14[a]. *acumachtae indfrithchathaigtho* (gl. manus conserenda; i. e. oppugnationis) Ml. 16[a]. *frithchathaigthiu* (gl. rebelli animo) Ml. 25[b]. *ifrithcheist* (in oppositione) Sg. 163[b]. *hifrithcheist* (gl. si quis objecerit) Cr. 32[b]. Infectio non notatur in tenui dentali: *nad frithtasgat friusom* (gl. imperitos decipiunt; i. e. eos qui non adversantur eis) Ml. 17[c], cui addo decompos.: *inna frithtuidechtae* (gl. contradictionis) Ml. 25[b]. Servatur tamen in his forma *frith-*; cum sequente *t, th* coalescit contra in *t, tt* alibi: *frituidecht* (objectio) Sg. 21[a]. 189[a]. *dondfritobairt maill fritataibret na dorche donsoilsi* (oppositione lenta, quam opponunt tenebrae luci) Sg. 183[b]. *ni fritáit mohiressa* (non contraria est fides mea; *frith-téit,* contrait) Wb. 31[a]. His addendum est adj. decompos. *frecndairc* (praesens) Wb. Sg. fq., e *frith-con-dirc,* et subst. *frecre* (responsio) Wb. fq., ortum e *frithgare* eodem modo, ut est *écne* (cognitio) ex *aithgne, ithgne.*

IARN (*iar-*, post) simpliciter compositae unicum exemplum legi subst. *iarfigid* (inquisitio) Wb. 11[b]. *iarfaigid* (gl. inquisitio) Ml. 20[c]. 31[a]. *inna iarfaigtho, inna iarfaichtheo* (gl. quaestionis, gl. inquisitionis) Ml. 24[b]. 35[c]. *honaib iarfaigthib* (gl. inquisitionibus) Ml. 15[c], et cum aucta forma *iarma-* verb. *iarmafoich* (inquirit) Sg. 198[b].

IMME, IMM (*im-*, interdum adhuc *imb-*): *immeráni* (delegavit), *coimmánad* (gl. ut delegaret) Cr. 39[d]. *imaircide, immaircide, immircide* (versus, directus ad aliquem, amor, sermo, inscriptus, psalmus) Wb. 12[b]. 12[d]. Ml. 2[b]. 22[c]. *immomon* (timor) Wb. 8[b]. *imbráti, imráti* (cogitationes), *imbrádud* (cogitatio), *immerádat, imrádat* (cogitant) Wb. fq. *imrera* (gl. solverat) Sg. 62[b]. *imbressan, imbresna* (contentio, -iones) Wb. 11[c]. 30[b]. *imfresna, imbresnat* (contendit, oppugnant) 29[d]. 30[c]. *imgabáil* (vitatio), *imgabaid* (vitate) Wb. 9[d]. *imthrenugud* (confirmatio, inculcatio) Wb. 18[c]. 24[c]. *imtrénigim* (gl. mando, -are) Sg. 146[b].

*isimcasti* (gl. considerandus) Ml. 18[d]. *imcaisiu* (gl. specimen) Sg. 54[a]. *imchesti* (gl. contentiones; simplex *cesti* Wb. 30[b], idem significans), *imcháinti* (gl. conflictiones) Wb. 29[b].

Sunt differentiae quaedam in significatione hujus particulae compositae. In pluribus haud dubie significat idem quod praepositio separata, scilicet *circum*, lat. *amb-* in *ambire*, cambr. *am-*, e. gr. in Wb. 6[a]: *bad sochrud arnimthecht hore isfride imtiagam* (gl. sicut in die honeste ambulemus; *imthiagu*, ambulo, *imthecht*, circuitus, vitae habitus), in Cr. 3[b]: *imatrebdidiu* (gl. circumhabitato).

In aliis cum cambr. *ym-*, quod in verbis frequentissime mutuam actionem indicat, concordat, e. gr. in his decompositis: *imfognam, immognam* (constructio sententiae; i. e. mutuus servitus; *fognam*, servitus, e verb. *gniu*) Sg. fq. *isetarru biid immacaldaim* (gl. a quibus profertur et ad quos dirigitur loquela; i. e. inter eos est mutua loquela) Sg. 200[b]. *immargal* (gl. lis; cf. *irgala*, gl. arma, Wb. 6[a]) Sg. 67[b]. *indimmarslaide 7 inchoidech bis foraib oc imthuarcain* .i. *inimmargail* (gl. ille equorum sonus, cum naribus vicissim in lite positi animos suos flatibus ardere significant) Ml. 16[b], quibus adnumeranda sunt supra allata *imbressan*, *imchesti*, *imcháinti*. Addendum forsan etiam e Sg. 14[b] *imchenda*, gl. anceps, i. e. biceps, duobus capitibus praeditus, compos. ut gr. ἀμφίβιος, bestia quasi anceps Cic., ex *ambo*, ἄμφω (uterque), haud dubie.

Actionis reflexivae significatae, ut fit saepius a cambr. *ym-*, etiam ab hibernica particula exemplum perspicuum non exstat. Pertinet fortasse huc verb. *imluadad* (gl. saltabat; i. e. se vertebat?) Ml. 33[b]. *imluadi* (gl. exagitat) Ml. 33[d], et verbale subst.: *duntimluad* (gl. ad agitationem) Ml. 15[a], itemque e verbo ortum subst. *imchlóud*, *imchloud* (inversio, generis in aliud) Sg. 31[b]. 62[a].

In aliis denique particula videtur significationis intensivae, e. gr. in *imthrénigim*, *immomon* (cf. Ambigatus, nomen viri gallicum), vocabulis simpliciter compositis jam allatis.

IN (lat. *in-*) particula composita non sequitur regulas separatae, sed servat liquidam finalem: *inlinaigetar* (inretiunt) Ml. 32[a]. *inmedóncha aili* (intestina alia), *inmedónchaib* (gl. pro intestinis) Wb. 12[b]. Sg. 111[a]. *inmedónchu* (gl. interior, gl. magis intra) Sg. 39[a]. *inrufill* (gl. implicuit) Ml. 33[c]. *insádaim* (gl. jacio) Pr. Cr.

57[a]. *du insudigthisiu* (gl. statuta tua) Ml. 30[b]. *infesmais* (gl. consuevimus indicare) Ml. 17[d]. *ingoistigther* (gl. inlaqueari; cf. Ml. 23[b] *ho goistiu,* gl. suspendio) Ml. 28[c]. *ingreim* (persecutio), *ingrentid* (persecutor; cf. p. 265) Wb. *ingrennat* (persequuntur), *inrograinn* (gl. persecutus) Ml. 26[a]. 26[d]. *intonnaigim* (gl. inundo) Sg. 144[a]. *intursitib* (gl. inriguis) Ml. 15[b]. Infectio nec in his animadvertitur, nec in infra sequentibus decompositis; occurrit tamen infecta *ch* in Sg.: *inchosc* (demonstratio, significatio), *inchoisget* (significant), *inchoisechar* (significatur) 30[b]. 53[a]. 197[a]. 198[a], in Ml. 21[d]: *inchosig* (significat), ut post *con-* iu *conchoimnucuir* Wb. 19[c].

Forma *in-* etiam invenitur ante vocales in decompositis infra sequentibus *inárbenim* (impello, adpello, -ere), *tinola* (colligit; *do-inola*), in adj. *inidil* (gl. clandestinus) Sg. 222[b], siquidem huc pertinet.

Significatio habilitatis, quae est in hodierna forma *ion-*, videtur jam latere in particula in substantivo *inrucus, inruccus* (dignitas, facultas) Wb. 29[a]. Sg. 59[b]. Intensiva significatio est in duplici compositione *int-* (= *in-do-*, mox infra).

IND (*int-, inn-, in-*; gall. vet. *ande-*, germ. *and-*, gr. *ἀντι-*) potest haberi forma plenior supra memoratae particulae *aith-, ed-, id-*, iu significatione tamen magis concordat cum praep. *fri*, quae in sensum solius motionis vel directionis mitescit, tam ad aliquam rem quam etiam ab aliqua re, dum *aith-* significat tantum motionem ad aliquam rem vel personam.

Motionis *ab aliqua re* significatae exempla: *isanindarbae* (gl. in repulsam) Ml. 23[c]. *tre indarpae .de. asinmascul* (gl. a fratribus Phaethontides, unde femininum Phaethontis, Prisc. 2, 6; i. e. per ablationem syllabae de a masculiuo) Sg. 31[b]. *arcnindarbe analchi ood* (ut abigat malefacta a se, homo) Camarac. *nachimrindarpaise* (quod non me repulit), *arnachitrindarpither* (ne sis exheredatus, abactus) Wb. 5[a]. 5[b]. *cen indlach* (gl. sine disceptatione), *cen nach indlach* (gl. sine ulla interceptione) Wb. 28[b]. Ml. 32[a]. *tre indlach* (gl. per diaeresin) Sg. 207[a]. *indlung* (gl. findo; andelangus, p. 837, ergo fissio, interceptio?) Sg. 15[a].

Motionis *ad aliquam rem vel personam* * exempla: *indindéi-*

* Nomen oppidi gallicum Anderitum (*rit*, vadum, germ. *furt*) inde facile esse potest significationis, cujus est germ. *Urfar* (i. e. überfahr) locorum quorundam.

*ricc* (impetus in aliquem, vindicta, malum redditum; mox opponitur *indílgud*, venia, remissio) Wb. 25[c]. *iarsindindnidiu* (gl. secundum exspectationem; nom. *indnide* cum articulo *ind-*, qui etiam antecedit in primo exemplo) Wb. 23[b]. *indnadad* (gl. exspectet, unus alterum) Wb. 11[d]. Idem sensus continetur in decomposito infra sequente *doindnaich*, *tindnagar* (tribuit, attribuitur).

His exemplis adnumerandam censeo, cum praep. *in* ne ante vocales quidem transiens in *ind-* appareat, ante *s* et *f* autem nec mutata nec inficiens inveniatur, formam INT, *d* mutata in *t* ob sequentem *s* (p. 55) in subst. *intsamil: intsamil* (gl. instar) Sg. 64[a]. *tre intsamil, tre intsamail* (per imitationem) Wb. 16[a]. Sg. 6[a], juxta scriptionem etiam obviam *indsamuil* Wb. 13[a]. Item in formis verbalibus: *inintsamlammarni* (gl. an aemulamur?), *duis inintamlitis* (an fortasse imitentur), *intamlid abéssu* (imitamini mores ejus; cf. adj. *cosmil* constructum cum praep. *fri*, p. 607, similis alicui, ad aliquem) Wb. 5[b]. 11[b]. Addi debet, si est hibernicae originis, non transsumtum lat. intellectus, subst. *intsliucht: reltair intintsliucht* (manifestatur sensus), *dindindliucht* (de intellectu) Sg. 53[a]. 201[a]. *intliucht* (gl. sensus) Wb. 5[c].

Occurrunt porro formae assimilatione ortae INN, IN (cf. *find*, *fin*, albus, p. 74): *innarbar hires dam tri drochgnimu* (gl. fides peccatis obstruitur; i. e. abigitur, removetur, supra *indarbe*) Ml. 14[c]. *insamlathar side mobésusa* (imitatur hic mores meos) Wb. 9[a]. *insnastis* (gl. exsercre consuerunt, gladium; cf. *coatomsnassar*, gl. ut inserar, p. 475, ex *adsnassar*) Ml. 26[c]. Item in decompositis: *innarbantar*, *inarbenim* (appelluntur, appello), *doinscann* (incipit, aggreditur), *intinnscann* (inceptio), *intinnscana* (incipit), *intinscanam* (incipimus; = *in-do-ind-*) infra sequentibus.

OL (super, ultra, p. 602) in dictione grammaticali *olfoirbthe* (plusquamperfectum) Sg. 151[b], juxta *sechmadachte foirbthe* (praeteritum perfectum).

SECH (ultra) raro occurrit in compositione: *sechmoella* (caret) Sg. 196[b]. *nad sechmalla* (gl. non omittit, bona facere) Ml. 35[d]. *sechmadachte* (praeteritum, tempus) Sg. fq.

TRI (per) item raro obvia: *trisgataim* (gl. foro; i. e. perforo, et cf. gael. *gath*, aculeus?) Sg. 54[a].

UAD forma variata praep. *ó, ua* (a) in compositione: *úadfialichthi* (gl. revelata, facie; i. e. velo exuti) Wb. 15$^b$. Coalescit ut *ad-* cum consona sequente: *conucbad* (gl. ut attolleret; = *uadgabad*) Ml. 35$^c$. Decompos. *húatuasailcthae* (gl. absolutum) Sg. 30$^b$ pro *úad-t.*

REMI, REM forma composita praep. *ren, re* (ante, prae): *remiepvr* (gl. praedico) Sg. 222$^a$. *remieperthe* (antedictus) Wb. Sg. fq. *remitaat* (gl. praesunt) Wb. 25$^c$. *remsuidigud* (praepositio) Sg. 27$^a$. 212$^a$. 215$^a$. *remisuidigddis* (praeponebant) Sg. 28$^a$. *irremfius* (in praescientia) Wb. 31$^a$. *remfoiride* (gl. praestitutorum, a deo) Ml. 26$^c$. *remfoiti* (gl. praemissa) Ml. 30$^c$. *remdedólte* (gl. antelucanus) Sg. 36$^a$. *indremdédenach* (gl. praepostere) Sg. 212$^a$. *remthechtas* (praecessio) Sg. 203$^a$. 215$^a$.

TAIRM (= *tarmi-*, pro quo legitur *tremi-, trimi-, trem-*) forma composita praep. *tar* (trans): *intairmchrutto isleib tabór* (gl. in eandem imaginem transformamur; i. e. transformationis in monte T.) Wb. 15$^b$. *tairmthect, tairmthecht* (transgressio) Wb. fq. *tairmthecht* (transitus, literae in aliam literam) Sg. 14$^a$. 15$^a$. *nephthairmthechtid* (gl. intransitivus) Sg. 189$^a$. *tarsatharmthiagat* (gl. transgressis; i. e. trans quae transgrediuntur) Cr. 18$^b$. *tremitiagat* (transgrediuntur, praecepta) Wb. 25$^d$. *trimirothorńdiussa indium* (gl. transfiguravi in me) Wb. 8$^d$. *tremiberar di suidiu* (transfertur ab hoc) Wb. 8$^a$. Quaeritur tamen, annon haec *trem-* interdum sit forma variata praep. *tre*, e. gr. in Sg. 190$^a$: *tremdírgedar* (in gl.: *ishinnon persan diatremdírgedar uerbum et part.*, gl. legens doceo pro lego et doceo; i. e. est eadem persona qua pervaditur verb. et part.), et in Ml. 21$^d$: *ní tremfeidligfet* (gl. non permanebunt, ante oculos tuos), *istremfeidligud suthin inchosig permaneo* (est perduratio longinqua quam significat permaneo; pergitur: non sic maneo; cf. *fedligedar*, gl. manet, Wb. 2$^c$). Videtur in his obtinere confusio praep. *tar* et *tre*. Inde est etiam intensiva haec forma: *rii trembethe* (gl. regi saeculorum immortali deo, honor et gloria) Wb. 28$^a$.

Separanda ab his est formula decomposita *tair-*, vel eum immissa *n tairn-*, e. gr. in *tairngire* (promissio) Wb. fq., cujus compositio *do-air-* patet e formis praeteriti *durairngert, dorairngred* (promisit, promissum est) Wb. 2$^c$. 5$^c$.

## D. Decomposita.

Sunt composita trium vel plurium vocum. Trium vocum gallica prisca decomposita, in quibus sunt nonnisi substantiva sive adjectiva, vel etiam particulae intermixtae, non adeo rara sunt inter nomina oppidorum vel virorum, e. gr. Epomanduodurum (in quo, ut in Augustodunum, Augustoritum, Juliobona, continetur viri nomen, Epomanduus, cui conferenda sunt Veromandui, Cartismandua) Itin., Eporedorix, Indutiomarus Caes., Atepomarus, Ateporix Plut. Strab., Vertacomacori (Vocontiorum pagus) Plin., Venaxomodurum (oppid. Raet., leg. Verax.?) Notit. dign.

Nec rara sunt decomposita hibernica vetusta, praesertim in quibus intermixtae occurrunt particulae, e. gr. *ban-air-chinnech* (princeps femina), *cain-chom-arc* (benevolentia) Wb., *dag-im-rat* (bona cogitatio) Wb., *grien-t-air-issem* (gl. solstitium) Cr., *ban-t-er-ismid* (gl. obstetrix) Sg.

Multo frequentiora autem sunt decomposita, in quibus voces praecedentes sunt particulae, aut duae aut plures. Quae prae ceteris sunt notatu digna et diligentius enumeranda tam ob frequentiam suam, quam quod saepius coalescunt et in formas transeunt quae vix perspicuae sunt, nisi comparentur cum aliis. Sequor ordinem iterum alphabeti non discernens hic particulas separabiles et inseparabiles. Harum tamen plura decomposita exempla jam inter compositas inseparabiles ob formarum conspectum prolata sunt, maxime sub *an-*, *neb-*, *és-*, ut nominum et separabilium particularum decomposita nonnulla jam supra leguntur, ubi addere necesse erat ob eandem vel aliam causam.

### I. Decomposita cum duabus particulis.

AD cum antecedentibus aliis. FO-AD: *foácbat* (gl. deponunt; = *fo-ad-gabat*) Cr. 18[b]. *fotrácbussa* (gl. reliqui te; *fo-t-ro-ad-gab.*) Wb, 31[b]. *foacanim* (gl. succino) Sg. 167[a]. Addenda his haud dubie: *foammamichte* (subditus) Wb. 13[c]. *foammamugud* (servitus; subst. *mám*, jugum, dominium, Wb.) Ml. 26[a]. 28[d]. IMM-AD: *immatrebdidiu* (gl. circumhabitato) Cr. 36[a].

AIR. CON-AIR: *conairleicther* (gl. admittitur), *conrairleic* (gl. permisit) Ml. 32ᶜ. 32ᵈ. *comairle* (voluntas) Wb. fq. *icomairbirt* (in foedere) Wb. 3ᶜ. DO-AIR, TAIR: *tairissem* (constantia), *tairismech* (constans) Wb. 5ᵇ. 8ᵈ. 14ᶜ. *ón tairgiriu* (gl. pollicitatione) Ml. 33ᵈ. *doaurchanim* (gl. sagio) Sg. 60ᵇ. *doarchet, doairchet, tairchet* (praedictum est) Wb. fq. *tairchechuin, tairchechnatar* (praedixit, -erunt; cf. p. 468. 496) Wb. 4ᵈ. 5ᵃ. *tairchital* (prophetia) Wb. 5ᵃ. Invenitur saepius ante *g* immissa *n* post hanc formulam: *tairngire* (promissio) Wb. fq. *duairngerthe* (promissum) Wb. 2ᶜ. *durairngert, durairngred* (promisit, promissum est) Wb. 2ᶜ. 5ᶜ. IMM-AIR: *immargal* (gl. lis) Sg. 67ᵇ. *inimmargail* (gl. in lite), *indimmarslaide* (mutuus furor) Ml. 16ᵇ. IND-AIR: *inarbenim* (gl. jacio) Pr. Cr. 57ᵃ. *inárbenim* (gl. appello, -ere) Sg. 146ᵇ. *innárbantar* (gl. inpelluntur; *ár* ob positionem? cf. p. 32. 33) Ml. 15ᶜ.

AITH. DO-AITH, TAITH, TATH, TAID: *tathàir* (reprehensio; simpl. *áir, airid* Wb. 16ᵉ) Wb. 8ᵈ. *ataidlech* (gl. satisfactionem), *intaidlich* (gl. satisfactionis) Ml. 23ᵃ. *ácaintaidlech* (gl. satisfactionem), *hochaintaidliuch* (gl. satisfactione) Ml. 32ᵃ. 32ᵇ. *taidmenadar, taithminedar, taidminedar* (significat, memorat) Wb. 9ᶜ. Sg. 13ᵇ. 22ᵃ. *doadbat, tadbat* (demonstrat), *doadbadar, taidbadar* (demonstratur), *taidbse* (demonstratio) Wb. Sg. Ml. fq. *taidchur, taidchricc, taithchricc* (redemtio) Wb. fq. *doradchiúir, dorradchiúir* (redemit, pract.; i. e. *do-ro-aith-ch.*, cf. p. 414) Wb. 2ᵇ. 32ᵈ. FOR-AITH: *foraithmet* (memoria) Ml. 22ᵈ. 23ᵃ. *foráithminedar 7 furaithmentar* (memorat et memoratur) Ml. 17ᵇ.

AS (*es-, é-*). DO-ES, TES, TE: *tesbuith* (deesse) Cr. 3ᵇ. *tesarbæ, tesarbi* (defuit; = *do-es-robe?*) Wb. 17ᵈ. 28ᵈ. *testa* (deest) Cr. 18ᵈ. *tesbanat* (deficiunt) Wb. 11ᵈ. Pr. Cr. 62ᵃ. *tecmang* (eventus; *do-é-cum.*, p. 831) Sg. fq. *ol donecmaiṅg* (gl. quod accidit) Sg. 40ᵃ. REM-AS: *remiérbart* (antedixit) Wb. 5ᶜ. *remiriérchóil* (gl. praedestinavit; cf. p. 841) Wb. 4ᵇ.

CON. AD-CON: *accomol* (conjunctio) Sg. fq. *adcomaltar* (adjungitur; cf. infra *tinol, do-in-ol*) Sg. 63ᵃ. AITH-CON: *con aidchomarcaib cucisom* (cum quaestionibus ad eum, epistola) Wb. 9ᵈ. Forsan etiam: *anadchodadossa trithorad mo precepte* (gl. obsequii mei oblatio, Rom. 15, 31) Wb. 7ᵃ. AS-CON: *ascon-*

*garar* (gl. indicitur) Ml. 14[c]. CON-CON: *ni conchoimnucuir rect firianugud* (non efficit lex justitiam) Wb. 19[c]. DO-CON: *docoischifed* (punitura esset, poena) Wb. 10[a]. ES-CON: *écndairc, éicndirc* (absens) Wb. Sg. fq. *éicndarcus* (absentia; cf. p. 831) Wb. 19[d]. FO-CON: *fochomalsid, fochomolsam* (sustulistis, toleravimus) Wb. 11[b]. 14[b]. *forchomnucuir, forcomnucuir, forcomnacuir* (factus est) Wb. Sg. fq., si est pro *fo-ro-chomn.* FOR-CON: *forcomet, forcométas* (observatio) Sg. 22[a]. 112[b]. 208[a]. 214[a]. *forcongrim* (mando, jubeo) Wb. fq. *forngarthid* (imperativus; = *forcong.*) Sg. 147[b]. FRI-CON: *friscomartatar* (gl. offenderunt) Wb. 5[b]. *frecndirc, frecndairc* (praesens; cf. p. 846) Sg. fq. IMM-CON: *imchomarc* (interrogatio), *imchomurc, imchomarcar, immechomarcar* (interrogo, interrogatur) Wb. Sg. fq.

DI. IMM-DI: *imdibenar* (gl. absciditur, caput) Sg. 143[b]. *imdibe* (circumcisio) Wb. fq. ETAR-DI: *etirdibnet* (gl. perimunt) Ml. 15[b]. *etardibe* (gl. interitus; cf. mox infra *tóbe = do-fo-be*) Wb. 25[d].

DO. IN-DO transiens ante vocales in INT: *isdo intimdugud indeircc* (gl. ad confirmanda corda vestra) Wb. 25[a]. *ónd intólu* (gl. exundantia; cf. inversum *tinola = do-in-*) Cr. 39[a]. Est significatio intensiva in his; item in composito, ut videtur, triplicis particulae: *intairbir adæ* (gl. dorsum eorum semper curva, Rom. 11, 10) Wb. 5[b]. Legitur etiam *ind-: indessid* (gl. insederat: error qui eis insederat) Ml. 20[a]. *indatbendachub* (gl. benedicens benedicam te, Hebr. 6, 14; *-at-* pron. infixum 2. ps.) Wb. 33[d].

ETAR. DO-ETAR: *doetarcuirethar* (gl. interpellat, pro nobis) Wb. 4[b]. *doretarnacht hondrosc* (gl. ejus acie comprehensum; i. e. comprehendit oculo, cf. *dorrindnacht*, p. 442) Ml. 33[c].

FO. DO-FO, transiens in TÚ, TU, TÓ, TO: *dofuaircc* (gl. bovi trituranti, i. e. qui triturat), *arisbés leosom indaim do thúarcuin* (gl. numquid de bobus cura est deo? i. e. nam mos eis, boves triturare) Wb. 10[d]. *fer dénma bairgine tuarcain dofuaircitis inna grán la arsidi* (gl. pistor: a pinso pistum debet esse, unde pistor nomen verbale, Prisc. 10, 8; i. e. vir faciens panem conterendo, contriverunt grana apud veteres) Sg. 184[b]. *tuarcun* (gl. tribulatio) Wb. 1[c]. *dofuislim* (gl. labo) Sg. 146[b]. *dufuisledar* (gl. possit elabi) Ml. 30[c]. *tuisel* (casus; *do-fo-isel*, ex adj. *isel*,

inferus) Sg. fq. *tórand, tórant* (signum, forma, figura) Sg. 3ᵇ, e quo verb. *tóirñdet, tofóirñdet* (significant; cf. *rind*, signum coeleste) Sg. 25ᵇ. 72ᵇ, pro *do-fo-rindet. tororansom* (gl. signavit; = *do-fo-ro-r.*) Ml. 29ᵇ. *codufobath* (gl. incideret), *codufobither* (gl. ut succidatur) Ml. 2ᵃ. 35ᶜ. *tóbe* (decisio; = *do-fo-be*) Wb. 2ᶜ. 5ᵇ. *nephthóbe, anebthobe* (gl. praeputium) Wb. 1ᵈ. 2ᶜ. *tóchrechad* (gl. molimen) Sg. 54ᵃ. *óntochrechad* (gl. magno molimine), *inna tochrechthu* (gl. bellorum machinas, admoverunt) Ml. 19ᵃ. 26ᵈ. *togairm* (vocatio), *togarthid* (vocativus) Wb. Sg. fq. Est interdum alternatio inter simplicem *do-* et duplicem *tó-: dogáithim̃* (gl. illudo) Sg. 24ᵃ juxta *ruthógaitsam nech* (gl. circumvenimus, aliquem) Wb. 16ᵃ. *domuinur, domoiniur* (puto) Sg. 209ᵇ. Wb. 14ᵉ juxta: *arnatomnathar* (ne cogitetur) Wb. 13ᶜ, *toimtiu* (cogitatio; = *dofomintiu*) Wb. 23ᵃ. *ducrechat* (gl. callide excogitant, gl. moliuntur) Ml. 28ᶜ. 30ᵇ juxta *tóchrechad* ante memoratum. IMM-FO, IMMO: *im̃fognam, im̃ognam, immognam* (constructio sententiae; i. c. mutua servitus) Sg. fq. *imotacht* (subsidium, utilitas; cf. *fortacht*, auxilium): *am. rumbói nephimotacht doibsom tre amairis atá imotacht dunni trihiris* (gl. nobis nuntiatum est quemadmodum et illis, sed non profuit illis sermo auditus, Hebr. 4, 2) Wb. 33ᵇ. Frequens est verb. *imfolung* (efficio), praesertim obvium in formis contractis: *imfolñgi, immefolngat, immafolñget, imfolñgar* in Wb., *im̃efolñgai, im̃efolngai, immolñgai, immolñgaither* in Sg. In praeterito cum immissa *r* particulae *ro: imforling, immeforling* (effecit), *imforlinged* (effectum est) Wb.

FOR. AIR-FOR: *arforchelta* (cunctatur, exspectat) Wb. 4ᶜ. DO-FOR, TÓR, TOR: *dofórmgat* (augent) Sg. 53ᵃ. *doformagar, doformagar, doform̃agddar* (augetur, -entur) Sg. 28ᵇ. 58ᵃ. 188ᵃ. *tormaig* (auget) Sg. 41ᵃ. *tórmach, tormach, tormag* (auctio) Sg. fq. *tórmachtaid* (gl. auctor) Sg. 65ᵃ. *on torgabail* (gl. admissi peccati gravis, conscius) Ml. 22ᵇ. *anastorgabthe* (gl. in nos admissa), *torgabthi* (gl. commissam, a me injustitiam; Ml. 23ᶜ praet. *ma durogbusa*, gl. si admisi, ubi plenius esset *durorgabusa*) Ml. 23ᶜ. 27ᶜ. Legitur in eodem 22ᵈ: *ontargabail* (gl. admissione, tanti peccati), cum TAR, praeter quam formam etiam alternant TER, TUR, TUAR: *dofurgabtais* (gl. proferri debuit; i. e. proferebant), *dofurcabar triit fessin* (gl. per se prolatum) Sg. 7ᵇ. 43ᵃ.

*tercbál* (prolatio), *tergabar* (profertur) Sg. 4[b]. *oc tercbáil* (in ortu, siderum), *turgabthi* (gl. exortiva, Galliae) Cr. 18[c]. 36[b]. *tuargab cenn indrúnsin* (gl. nunc autem manifestum est, mysterium) Wb. 26[d]. *túargabad fornn aire fochide nád túargabar nert* (gl. gravati sumus supra virtutem) Wb. 14[b]. TAR-FOR: *tairmorcenn* (terminatio; = *tairmforcenn*, quod ultra finem) Sg.

IAR. DO-IAR, TIAR: *infers dodiarmorat* (versus qui subsequitur) Sg. 136[a]. *la .q.* 7 *lasingutai dodaiarmorat* (gl. u ante alteram vocalem: q propter nihil aliud scribenda videtur esse, nisi ut ostendat, sequens u ante alteram vocalem in eadem syllaba positam perdere vim literae in metro, Prisc. 1, 4; i. e. inter q et vocalem quae subsequitur) Sg. 6[b]. *soirthiu de inlabrad diatairmthecht isinlitir comfograigthi dodaiarmórat* (gl. corrumpo, irrito. Hanc mutationem sciendum naturali quadam fieri vocis ratione, propter celeriorem motum linguae labrorumque ad vicinos facilius transeuntium pulsus, Prisc. 1, 7) Sg. 15[a], in quibus *-d-*, *-da-* inter utramque particulam habendum est pronomen infixum 3. pers. sing. vel plur. Subst. *tiarmóracht*, *tiarmoracht* (consequentia) Wb. 30[a]. Sg. 9[a]. 16[a].

IMM. DO-IMM, TIMM: *ni timmorcar frislond ńintliucta* (gl. quae a nullo proficiscitur affectu mentis, vox inarticulata), *nephthimorti frislond nintliuchta* (gl. inarticulatae, literae) Sg. 3[a]. *ind .e. timmorte* (e correpta, i. e. compressa) Sg. 12[a]. *timmartaib* (gl. arctis, rebus) Ml. 27[a]. *itimmaircnib* (in carceribus) Wb. 15[d]. *timthastaib* (gl. fixis, labris) Sg. 6[a]. *doimmthastar frislond ńintliuchta bís hisinmenmain* (gl. articulata vox est, quae coarctata, hoc est, copulata cum aliquo sensu mentis ejus qui loquitur, profertur, Prisc. 1, 1) Sg. 3[a]. *timthirthidi* (ministri), *timthirect* (ministerium) Wb. 5[d]. 8[c]. CON-IMM: *comimmaircidi* (gl. competenti, hora) Cr. 39[c]. IMM-IMM: *imimgabaim* (gl. vito) Sg. 50[b]. *imgabthach ni fír imgabail iscosmail indí imaimgaib* (gl. vitabundus) Sg. 59[a]. *immanimcab* (devita eum) Wb. 30[d]. *imrimgabsat* (gl. declinaverunt) Cr. 39[c].

IN. DO-IN, TIN: *doinola* (gl. adplicat) Ml. 25[b]. *aratinola* (ut colligat; cf. *ad-com-ol*, supra) Camarac. *hóre doninfet anaccobor donduini* (quia inflat voluntatem homini, spiritus), *ished tinfetsom* (hocce inflat ipse) Wb. 4[b]. *tinphed* (gl. spiritus) Sg. 6[a]. *tinfeth*, *tinfed* (aspiratio) Sg. 9[a]. 211[a]. *tinfesti* (gl. flatilem; Ml.

16[b]: *ho sétfethchaib,* gl. flatibus, ardere) Sg. 17[b]. *tintúuth, tintúd* (interpretatio), *tintathig* (interpretes; cf. *túth*, p. 31) Wb. Sg. Ml. *dorencanas* (gl. perspectis; i. e. perspexit, *doincanim*) Ml. 33[c]. FO-IN: *fointreb* (gl. supellex) Sg. 113[a].

IND. AS-IND: *asingaib* (excedit) Ml. Sg. DO-IND, TIND: *doindnaich* (gl. distribuit) Sg. 27[b]. *dorrindnacht* (tribuit, praet.) Wb. 20[b]. *tindnagtar* (praebentur) Wb. 15[c]. *tindnacal, tindnacul* (communicatio) Wb. 1[a]. 4[b]. 9[b]. 13[a]. 15[a]. Sg. 27[b]. *doinscannsom* (aggreditur, incipit; cf. mox infra *intinnscana,* incipit) Wb. 17[c].

O, OD (*d* expressa non legitur, sed animadvertitur in consona sequente dura). AIR-O: *arosailcther* (gl. aperitur), *aranosailcea* (gl. illum patere) Ml. 14[c]. 36[b]. DO-OD, DO-O transit (ut *doa,* praep. *do* cum pron. possess. *a*, fit *dia,* p. 598) in DIO, DIU, TIU: *doopir sens indiuit* (gl. privativum est, e in compositione ut enervus; i. e. privat sensum simplicis) Sg. 221[b]. *dioiprid chách* (gl. fraudatis), *na tiubrad cách achéle* (gl. nolite fraudare invicem; i. e. privatis, ne privet) Wb. 9[c]. 9[d]. *diuparthe* (gl. privatam, substantiam) Sg. 28[b]. *conaroib diupart neich lecele* (gl. ut fiat aequalitas, illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum, 2. Cor. 8, 14) Wb. 16[c]. *ocdiupirt* (in decrescendo, de luna) Cr. 33[c]. *níta cumacc do cháingním condid diusgea inspirut nóib* (est impotens ad bonum opus, donec expergefaciat spir. s.; = *diu-segea, diu-sechea*) Wb. 4[a]. *ní diuschi fog.* (non excitat vocem) Sg. 6[b]. *diuscartae* (gl. depositus) Ml. 32[d]. *diuscartach* (gl. deponens, verbum) Sg. 196[b]. Videtur *o-*, *od-* etiam cum aliis quibusdam obtinere, e. gr. cum *ind-* in subst. *indocbál* (splendor circum sidera, gloria; = *ind-od-gabál?*) Cr. Wb. fq.; cum *ad-*, *aith-* in *adobarar* (offertur) Wb. 10[c], *adopartar* (offeruntur) 10[b], *adroprad* (oblatum est) 15[d], quamvis est subst. *edbart, idpart* (oblatio).

## II. Decomposita cum pluribus particulis.

Frequentem duarum particularum compositionem exempla hactenus enumerata ostendunt. Non rara sunt etiam decomposita plurium particularum, e. gr. trium. Horum major pars oritur, si accedit amplius simplex particula ad compositum cum duplici, ut *tó-*, *tim-* etc., vel duplex ejusmodi frequentior ad compositum cum simplici.

IN-DO-AIR: *intairbir adæ* (gl. dorsum eorum semper curva; cf. p. 853) Wb. 5ᵇ.

FRI-DO-AITH: *fristacuirther* (gl. objicitur) Sg. 21ᵇ.

DO-FO-AS: *lase dufuasailce* (gl. solvendo) Ml. 29ᵇ. *tuasulcud* (absolutio) Sg. 74ᵇ. DO-FOR-AS: *tuarascbat* (proferunt; *do-for-as-gabat*) Sg. 7ᵃ.

CON-AD-CON: *comacomol, comaccomol* (conjunctio) Sg. 221ᵇ. 222ᵇ. DO-AIR-CON: *donterchomruc nóib, dontirchomruc nóib* (gl. ecclesiae dei; nom. *terchomarc*) Wb. 14ᵇ. 18ᶜ. DO-AITH-CON: *doécomnacht, téicomnacht, tecomnacht* (praebuit, communicavit) Wb. fq. *teccomnocuir* (facit) Wb. 10ᵃ. *doecmalla* (colligit), *tecmallid* (colligite), *tecmallad* (collectio) Wb. 9ᵈ. 14ᵃ. 16ᶜ. DO-FO-CON: *doforchossol cách inrechtsin hoadam* (gl. peccati lex), *isoaicniud pectho doforchosalsam ó adam* (gl. eramus natura filii irae; si subest rad. *sol, sal*) Wb. 13ᵈ. 21ᵇ. DO-IN-CON: *do bar tinchosc* (ad vestram institutionem; *do-in-cho-sech*) Wb. 16ᵃ.

DO-FO-DO: *tódochidi* (futurae, vitae poena) Wb. 14ᵇ. *issintodochidiu* (in futuro) Wb. 12ᶜ. *todoichfet* (futuri sunt; *doich, tic* = *do-ich*, p. 493) Ml. 28ᵇ.

DO-AIR-FO: *ón terfochraic* (gl. oblatione; *t-er-fo-chur.*, cf. p. 779) Ml. 14ᵃ. AITH-DO-FO: *adrothoirndius* (gl. repunxi) Sg. 181ᵃ. CON-DO-FO: *ni contuslifea* (gl. non conelabetur, memoriae) Ml. 27ᵇ. *comtuairc* (gl. contere) Ml. 29ᵇ. *comthúarcon* (gl. contritio) Wb. 2ᵇ. IM-DO-FO: *imthuarcon* (mutua tribulatio) Ml. 16ᵇ. TAR-DO-FO: *trimirothorn̄diussa* (gl. transfiguravi; cf. p. 414. 415) Wb. 8ᵈ.

CON-DO-FOR: *comthórn̄dedcha* (gl. his appendices orationis partes, Prisc. 11, 2) Sg. 189ᵃ.

IM-DO-IM: *imtimcélfamni* (gl. cingemus, ex omni parte), *immintimcheltisni* (gl. nos cingebant, numerositate sua) Ml. 24ᵃ. 32ᵃ.

CON-DO-IN: *comthinól* (conventus, congregatio) Wb. 21ᶜ. *ciall chomthinóil and* (gl. σὺν copulativa) Sg. 222ᵃ. DO-DO-IN: *dothinóol ætig* (applicatio vestimenti) Wb. 12ᵇ. FRI-DO-IN: *fristinfet* (gl. exsufflat) Ml. 28ᵇ.

IN-DO-IND: *biid intinnscann and 7 ní forbarar* (gl. inceptus), *aúcu bís and cen inthinnscann* (gl. non inceptus), *intinscanta ní dechuid dochom forcinn anintinscann* (gl. nec in-

ceptum nec finem habuit, Prisc. 8, 8) Sg. 148ª. 148ᵇ. *intinnscana, intinscanat* (incipit, -iunt) Sg. 136ª. 157ᵇ. *intinscanam* (incipimus) Ml. 23ᶜ. *do intinscitul ingnimo* (gl. ad arripiendum opus) Ml. 15ª.

DO-AIR-LA: *condid tarlasechae et conri alainn* (ut consequatur et accipiat praemium suum, cursor) Wb. 24ª. Eadem formula est fortasse etiam in Wb. 29ᶜ: *condid tarilbæ illau báiss* (gl. serves mandatum sine macula usque ad adventum domini; i. e. donec adest die mortis).

DO-DO-OD: *dodiusgadar* (expergefiat) Wb. 5ᶜ. *am. dorodiusgad cr.* (gl. convivificavit nos Christo) Wb. 21ᵇ.

Sunt denique etiam quatuor, immo quinque, particularum praemissarum decomposita. Congrediuntur e. gr. formulae duae duplices *to-* = *do-fo-* et *diu-* = *do-od-* in his: *todiusgud, todiuschud* (expergefactio) Wb. 5ᶜ. *toddiusgat* (gl. movent) Sg. 7ª, juxta triplicem in *dodiusg.* et duplicem in *dofuisced* (suscitabat, ad vitam) Hymn. S. Patr. 17. Admittit triplex *tuas-* = *do-fo-as* simplicem *od-* in *húatuasailcthae* (gl. absolutum) Sg. 30ᵇ; itemque triplex *técom-* = *do-aith-com-* simplicem *fri-* in *fristécomnacht* (attribuit): *ced torbe frisatéicomnacht* (gl. quid igitur lex? i. e. quae utilitas, quam contribuit? *a* pro *an*, relativum infixum) Wb. 19ᶜ. Porro: *cotaucbat* (gl. se attollunt, sidera), *cotaocbat* (gl. exsurgunt; = *con-do-fo-od-gabat*) Cr. 18ᵇ. 18ᵈ. Quinque particulae: *comaterchomla* (gl. apud se ponat recondens, eleemosynam, 1. Cor. 16, 2) Wb. 14ª, e triplici *terchom-* = *do-air-com-* (cf. *terchomarc* supra, et *accomol, adcomlatar*, p. 466) et duplici *coma-* = *com-ad-* (*a-* pro *ad-*, ut in *atreba*).

---

## II. Compositio britannica.

### A. Nomina composita.

1. Substantiva cum substantivis. Cambrica exempla e libro Landav.: *dufuyrguyr* ("aquatici viri") 121. *mochros* ("locus porcorum interpretatur") 77. *hebaucmein* (lapides accipitris) 75. *cicbran* (corvus carnis) 150. E Mab.: *gwydlwdyn* (bestia sil-

vestris) 2, 226. *catuarch* (equus pugnae) 2, 10. *tylwyth* (agmen, habitatores domus, familia) 2, 12. *maendy* (domus lapidibus constructa) 2, 234. Corn.: *denlath* (homicidium) Pass. 124, 2. Armor.: *leandi* (domus sanctimonialium, monasterium) Buh. 18, 15. 38, 4.

Sunt ita composita nomina virorum et feminarum vetusta plura. Cambrica: *Catgualatyr* (belli dux) Lib. Land. 124. *Catuuth* (pugnae ardor) 191. *Clotri* (germ. Chlodoricus, gloria insignis) 168. 169. *Ourdilat* ("puella, filia Cingual"; i. e. auro vestita; cf. *Creidylat*, nomen feminae comp. cum adj. *crey*, splendidus, in Mab. 2, 212, subst. masc. *dilat* verso in fem., ut gr. πέπλον in ἡ χρυσόπεπλος) 260. Armorica: *Cathoiarn, Budhoiarn* (ferrum pugnae, victoriae) etc. in chart. Rhed.

Cum eodem substantivo saepius obvio in priore loco vel posteriore posse obtinere compositionem, ut in quacunque lingua alia affini, vix est, quod moneatur; magis propria in his britannicae linguae notanda sunt. Idem substantivum in priori loco: *laubael* (gl. secularia; i. e. securis manualis) gl. Oxon. *llawuorynyon* (puellae a manibus, servae) Mab. fq. *morbran* (gl. merges; i. e. corvus marinus) gl. Oxon. *morhoch* (gl. delphinus; i. e. sus maris), *moruil* (gl. cetus; i. e. animal marinum, *-mil*), *mornader* (gl. murena; i. e. anguis m.) Vocab.

Interdum substantivum primarium, quod a praecedente vice genitivi fungente plenius describitur vel definitur in solita compositione, non est loco posteriore, sed in priore: *tatmaetheu* (patres alimenti) Mab. 3, 35. *mamaid* (gl. nutrix; i. e. *mammaeth*, mater nutritionis) Vocab. *rytychen* (vadum boum, angl. Oxenaford) Mab. 3, 303. *Mamouric* (= Mauricomagus, locus Mauricii) Lib. Land. 197. Praemittuntur etiam substantiva britannica, ut hibernica (p. 820), in compositione, quae in aliis linguis nonnisi sunt apposita, e. gr. in cambricis: *pensaer* (faber princeps, primarius; *penn*, caput) Mab. 2, 243. *pennkynyd* (venator dux) 2, 7. 226. *pennllemhidyd* (inter salientes princeps, germ. hauptspringer) 2, 209. His adnumerari poterunt plurima nomina britannica locorum, in quibus praecedunt *din, caer* (oppidum, civitas), *treb, tref* (vicus), *lann* (area, ecclesia) etc. Proprie tamen omnium horum vix est compositio, sed potius consociatio primitus substantivi cum substantivo apposito, vel cum substantivo in genitivo.

Substantiva in posteriore loco compositi iterata. Cambr. *gwyd* (arbores, collect.): *ffawyd, ffenytwyd* (fagi, pini) Mab. 1, 7. 29. corn. *pren* (arbor, lignum), *les* (herba) in nominibus arborum vel herbarum in Vocab.: *pinbren* (pinus), *perbren* (pirus), *ficbren* (ficus), *guinbren* (vitis), *moyrbren* (morus), *oleubren* (olea), *boreles* (consolida) etc.

Magis digna, quae diligentius enumerentur, sunt britannica substantiva ea, quae sive sint obsoleta extra compositionem, sive adhuc exstent, ob frequentiorem usum in secundo loco compositorum sunt fere ut formulae derivationum. Sunt ejusmodi *ma, gued, bot, rwyd,* composita cum substantivis vel adjectivis, quae ob conspectum hoc uno loco consociantur. Etiam adjectiva quaedam ejusmodi composita, ut *eid, lit,* omnino in munus derivationis transeuntia, addere congruum videtur.

MA (locus, p. 5, 157; cambr. hod. *-fa*): *enarima* (gl. in agone; leg. *en airma?*) gl. Lxb. *digatma* (gl. area, gl. circus) gl. Oxon., plur. *airmaou* (gl. machide. .; i. e. loci pugnae, *air*, acies) gl. Lxb., *irdigatmaou* (gl. circi), *guaroimaou* (gl. theatra) gl. Oxon. In libro Landav.: *poguisma, pouisma* (locus quietis) 249, servata vetusta scriptione, sed etiam: *pouisua* 149. *aperua, discynua* (locus adplicandi naves) 113. 135. *nant i guolchitua, guolchetua* (nomen vallis) 240. E Mab.: *aerua* (locus proelii) 3, 102. 195. *helua* (locus venationis) 2, 7. *pebyllua* (locus figendi tentoria) 3, 272. Corn.: *tregva* (habitatio) Pass. 213, 2. Interdum est mere abstractae significationis et obtinere videtur pro *-bot: y llas lladua uawr obobparth* (facta est magna caesio in utraque parte) Mab. 3, 195. corn. *olva* (lamentatio) Pass. 4, 2. *asethva* (sessio, cambr. hod. *eisteddfod*) 143, 4. *redegua* (gl. cursus) Vocab.

GUED (*gwed,* forma, modus, Mab. 2, 60. 3, 9. *yr un wed,* eodem modo, 1, 279; hod. *gwedd* fem.). Cambr.: *clutgued* (gl. strues), *onguedou* (gl. exta) gl. Oxon. Inter easdem occurrit adj. deriv. plur. *ringuedaulion* (gl. arcana), in Mab. sing. *rinwedawl* (*y dwuyr rinwedawl hwnnw,* aqua haec arcana) 3, 301, e subst. *rinwed* (virtus arcana) saepius ibidem obvio, hod. *rhinwedd,* ut *tarwedd* (fermentatio; cf. p. 823).

Corn.: *fynweth* (finis) Pass. 212, 4. Armor.: *finuez* (finis) Buh. 72, 14. 104, 5. 146, 5. *dezuez* (dies) 102, 18. *bloazuez* (annus) 204, 21. *danuez* (materia, copia) 166, 18. 172, 20. 204, 20.

Omnia haec videntur huc pertinere, non ad *guez* (= cambr. *gweith*, hibern. *fecht*), item adverbii loco obvium *guizuidiguez*, *guyzuyzigues* (aperto, publico modo) 46, 18. 148, 21, ni est derivatum in *-igez* = cambr. *-igaeth*.

BOT (esse, subst. et infin. verbi substantivi). Vetustius exemplum cambr.: *hep amgnaubot* (gl. sine mente) gl. Oxon. Hodiern.: *eisteddfod* (sessio, congressus).

RWYD (hod. *-rwydd* masc., extra compositionem nonnisi adj. *rhwydd*, aptus; cf. hibern. *-rad*, *-red*) e cambricis substantivis vel adjectivis facit abstracta: *unbenrwyd* (principatus, habitus, mores principis) Mab. 1, 246. *arbennicrwyd* (principatus) 1, 284. *diwallrwyd* (abundantia; adj. *diwall*) 2, 19. 29. *enbeitrwyd* (periculum; adj. *enbeit*, periculosus) 2, 24. *ysgavnrwyd* (hilaritas) 2, 34. *kyuartalrwyd* (decentia) 1, 246. *telediwrwyd* (formositas) 2, 13. *gwastatrwyd* (oblectatio) 2, 34. *arderchocrwyd* (amabilitas) 2, 6. *lluossogrwyd* (abundantia) 2, 52. 63. Differre omnino videtur *-ret*: *gweithret* (operatio; *gweith*, opus) Mab. 1, 11. *gueisret*, *gueythret* Leg. (p. 180).

EID (obsoletum adjectivum, significans lat. *proprius*; cf. p. 392 et hibern. vet. *ái*) est loco derivationis adjectivorum e substantivis: *pebreid*, *pybreid* (piperosus) Mab. 2, 201. 203. *brenhineid* (regius) 3, 100. *teyrneid* (dominicus; *mackwy t.*, juvenis dominicus, auctoritate domini) 2, 9. *hebogeid* (proprius falconi; *llygeit h.*, oculi ut sunt falconis) 2, 385. Accedit etiam ad adjectiva: *bonhedigeid*, *anuonhedigeid* (nobilis, ignobilis; adj. *bonhedic*, nobilis, e subst. *bonhed*, hod. *bonedd*, genus, hibern. vet. *bunad*, origo) Mab. 1, 260. 2, 385. Occurrit quoque *-ieid*: *milwryeid* (militaris, militi conveniens) Mab. 2, 24.

LIT (hod. *llyd*, fem. *lled*, naturam adjectivi adhuc servans, Dav. p. 77; videtur radix adj. *llydan*, latus) est loco derivationis lat. *-olentus* vel *-osus*: *gwaetlyt* (sanguinolentus) Mab. 1, 295. Ita hodierna: *gwenwynllyd* (venenosus), *poerllyd* (salivosus).

Nolim adnumerare his obvia in compositione *-lawn*, *-uawr*, adjectiva usitata et affatim cognita.

Attamen tam substantiva quam adjectiva, ut hactenus enumerata, licebit suspicari etiam in aliis terminationibus, e. gr. in TER, TRA in substantivis masculinis (p. 797), quae num sit

eadem vox cum armor. fem. *tra* (res), quaeritur. Porro MAN congreditur cum substantivis et adjectivis eo fere modo, ut *-eid*, *-lit*, in nominibus cambricis virorum (p. 792), nec non in nominibus avium quibusdam, in quibus adjectivo *man* (parvus) vel *ban* (altus) non concedet locum aliquis: *tylluan* (ulula) Mab. 3, 214, *goluan* (passer), *berthuan* (parra) Vocab., in quorum priore loco facile dignoscuntur cambr. subst. *twll* (spelunca), adj. *gawl* (purus), *berth* (pulcher). Congruunt bene cum his nomina vetusta, quibus item adjectiva subsunt, Cenomani, Germani (p. 735), et quaedam inter nomina virorum cambrica, ut *Tecuan* Mab. 2, 208 ex adj. *tec* (formosus).

2. Substantiva cum adjectivis. Sunt non infrequentia cambrica ita composita. Vetustiora e glossis Oxon.: *bronnbreith* (pectore variegatus), *bleuporthetic* (gl. laniger). E Mab.: *bronnwyn* (pectore, ventre albus, canis) 1, 274. *march mynggrych* (equus juba crispus) 1, 26. *gwas, gwr pengrych* (puer, vir capite crispus), *morwyn benngrech* (puella caesarie crispa) 1, 3. 14. 281. 282. *marchawc pendrwm* (eques capite gravis, capite demisso) 2, 37. *march pennuchel* (equus capite clevato) 2, 388. *hynt ffrwythlawn glotuawr* (via fructuum plena gloriosa) 2, 26. *march clotuawr* (equus magnae gloriae) 2, 240.

3. Substantiva cum verbis. Exempla cambrica: *etncoilhaam* (gl. ab aspicio auspex; = avispicio, *eten*, avis) gl. Oxon. *ffrwynglymhu*, *ffrwynglymu* (frena nodare), *ffrwynglymawd* (nodavit) Mab. 2, 38. 39. 41.

4. Adjectiva cum substantivis. Sunt frequentia hujus compositionis exempla britannica, ut hibernica. Sufficient aliqua.

E. gr. cambrica adjectiva colores indicantia cum substantivis: *guenfrut* (albus amnis) Lib. Land. 148. *rudpull*, *glaspull* (rubra, glauca fossa) Lib. Land. 74. 148.

Adjectiva *hen* (senex, vetustus), *cam* (curvus) etc. cum substantivis: *hendat* (gl. avus), *henmam* (gl. avia) in glossis Oxon. E libro Landav.: *hennrit* 70. *hendreb* 71. *henalt* 75. *henford* 146. *hennpont*, *henpont* 199. E Mab.: *henllys*, *henneuad* (vetusta aula) 2, 13. 3, 372. *henwisc*, *hendillat* (vestis obsoleta) 1, 250. 2, 24. *henwrach* (vetula mulier) 2, 199. Porro: *camdubr* (curva aqua) Cod. Lichfeld. *camfrut* (curvus fluvius), *camguili* (curvus vicus) Lib. Land. 133.

Cornica ejusmodi e Vocab.: *hendat* (avus), *hengog* (abavus), *camniuet* (gl. arcus, iris; i. e. aula curva), *drocger* (infamia), *drochoberor* (maleficus), *hirgorn* (gl. tuba).

Substantiva vocum ita compositarum interdum transeunt in significationem adjectivorum: *march llydangarn* (equus lata ungula praeditus; *carn*, ungula) Mab. 2, 50. *Creidylat* (nom. pr. feminae; i. e. splendida veste induta, cf. p. 859) 2, 212.

5. Adjectiva cum adjectivis. Colores designantium compositorum (cf. hibern. vet. *dubglass*, gl. coeruleus, Sg.) exempla occurrunt plura cambrica, ut *gwr gwynllwyt* (vir albofuscus, i. e. canescens) Mab. 1, 286. *gwas melyngoch* (puer flavoruber, i. e. flavo capillo, rubra facie) Mab. 2, 376. *palffrei gwineudu* (equus fusconiger) Mab. 1, 10. Color intensivus significatur praemisso adj. *glew* (penetrans, intensivus, fortis), et color purus non admixto alio praemisso *pur* (sincerus, simplex): *glewdu* (admodum niger, equus) Mab. 1, 285. *glewlwyt* (nom. pr. viri; i. e. admodum fuscus) 1, 1. 2, 6. 202. *purgoch, purwynn, purdu* (mere ruber, albus, niger) Mab. 1, 10. 2, 372. 3, 380.

Addo his locos e narrationibus codicis rubri quosdam scatentes adjectivis compositis, praesertim cum substantivis et adjectivis, quae modo fere poëtico post substantiva cumulata sunt et aegre transferuntur in aliam linguam: *dyrnawt gwenwyniclym tostdrut milwryeidffyryf* 1, 268. *dyrnawt agheuawldost gwenwyniclym engiriawlchwerw* 2, 51. *dyrnawt tostlym athrugar angerdawldrut* 2, 57. *dyrnawt eidiclym gwennwynicdost kadarnffyryf* 2, 60. *dyrnodeu kyflymedic tostdrut kadarnchwerw* 2, 51. *dyrnodeu caletchwerw kyflymdrut* 2, 65. *gwymp agheuawlchwerw chwyfedicdost briwedicffyryf* 2, 49. *march mawr uchel ymdeithwastat hywedualch* 2, 49. *catuarch kadarndew kerdetdrut llydangarn bronehang* 2, 50. *catuarch ffroenuolldrwt awyduawr esgyrnbraff* 2, 65. *pump marchawc awyddrut kadarnffyryf y ar gatuirch cadarndew eskyrnbraf maswehynn ffroenvolldrut* 2, 40. *peleidyr kadarnvras godeuawc* 1, 24. *breckan lwytkoch galetlom toll a llenllieín vrastoll trychwauawc aruchaf y vreckan* 2, 374. *cymellyat cadarndrut gwrawl milwryeid* 2, 24. *diaspat athrugar aruchel didaweldost* 2, 58. Adjectiva adverbiorum loco: *ymlad awnaeth ar sarff yn llidyawcdrut ffenedicualch* 1, 266. *ae kyrchawd yn llityawcdrut engiryawlchwerw awydualch* 1, 268. *yn*

*llidiawcdrut gyflymwychyr greulawnffyryf dyrchauel y gledyf aoruc* 2, 51. Et ejusmodi alibi alia.

6. Adjectivi compositi cum verbo vix occurrit exemplum. Numeralia cum substantivis componuntur saepius ut adjectiva; exempla sistit eorum caput. Notanda hoc loco est proprietas linguae cambricae, quae in his non solum genus, sed etiam numerum cum propria interdum forma distinguit, e. gr.: *teirblwyd, pedeirblwyd* (tres, quatuor anni; *blwydyn*, fem., *teir, pedeir* formae femininae num. *tri, petwar*), *trineint, chwemeib, seithmeirch* (tres valles, sex filii, septem equi, *neint, meib, meirch*, plur., p. 296; cf. adj. hibern. vet. *il* compositum cum substantivis in numero plurali, p. 826). Juncta ejusmodi cum substantivis videntur adjectiva: *mab teirblwyd* (puer triennis) Mab. 3, 32. *amws nawgayaf* (equus novem hiemes natus, novennis) Mab. 2, 215, sunt tamen habenda abstracta numeralia in genitivo (cf. p. 322). Eadem compositio in adj. *teirnossic* (tres noctes natus; *nos* fem.) Mab. 2, 225. 232.

## B. Pronomina et verba composita.

Minus copiosa sunt, quam cetera composita. Pronomina aut secum composita, e. gr. *miui, tidi, arall, lall*, aut cum substantivis vel numeralibus, e. gr. *alldut, yllpedwar*, jam memorata sunt (p. 375 sq. 404. 406).

Verborum cum substantivis compositorum exempla quaedam: *discynua y loggou* (locus exponendi e navibus) Lib. Land. 135. *esgynuaen* (lapis scandendi, ex quo scanditur in equum; *disgynnu, ysgynnu*) Mab. 1, 14. *yspeilty* (domus spoliandi, spelunca latronum) Mab. 1, 37.

## C. Particulae compositae.

Aut inseparabiles aut separabiles, ut hibernicae, compositae occurrunt cum substantivis, adjectivis, verbis. Separabiles, quae separatae praepositiones sunt aut fuerunt quondam, in compositione interdum varias subeunt formas. Inseparabiles hic primum, dein separabiles particulae et eae quae praepositiones obsoletae sunt, enumerantur.

## I. Particulae inseparabiles.

1. **Privativae particulae** britannicae: *an-* (*am-*), *eh-*, *di-* (*dis-*).

AN cambrica solita forma: *anutonou* (gl. perjuria), *iransceth* (gl. pulverem nullum, excute) gl. Oxon. *anwastat* (iniquus, non planus) Mab. 2, 372. *antangneuedu* (facere expertem pacis, quietis) Mab. 2, 35. Post particulam *m* et *b* destitutae inveniuntur: *anuab* (persona liberis orba; *mab*) Leg. 1. 43. 12. *anveitrawl*, *anueitrawl* (immensus, sine mensura; hod. *meidyr*) Mab. fq. *anuonhedigeid* (ignobilis; *bonhedic*) Mab. 1, 260. Contra mediae *d*, *g* et mutae infectione nasali arripi solent, cujus variae formae jam memoratae sunt (p. 138. 224). Mutarum infectarum exempla quaedam e Mab.: *amarch* (còntemtio; = *an-parch*, *am-p.*, *am-m.*) 1, 276. *aghyngor* (dementia), *aghyghorus* (demens; *an-c.*) 2, 54. 55. Nonnisi in *m* mutata *n* ante *b*, *p* legitur in Leg.: *ambreinaul* (non privilegiatus; *an-br.*), *ampriodaur* (non possidens) 2. 11. 29; 32. In hodierna lingua manet forma *an-* etiam ante *b* et *m*, utramque destituens: *anfodd* (mala voluntas, indignatio; *bodd*), *anfad* (non bonus; *mad*); item ante *ll*, *rh*, non destituens: *anlles* (incommodum), *anrhith* (deformis).

AM (AF) forma praecedens ante *l* in Mab.: *afles* (infortunium, incommodum) Mab. 1, 6. 256. Ita et hodie ante liquidas excepta *m*: *afles* (juxta *anlles*), *afnaws* (impudens), *afrif* (innumerus).

Cornica e Vocab. concordant: *anauhel* (gl. procella; praecedit *auhel*, gl. aura), *aniach* (infirmus; *iach*, sanus), *ancredvur mor* (gl. pirata), *anfur* (imprudens). Destituta *m* sequens: *anuabat* (gl. sterilitas); ante *l* forma *af-*: *mab aflauar* (gl. infans), *aflauar* (gl. mutus; hibern. vet. *amlabar*).

Armorice haec particula minus in usu est, ejusque locum tenet *di-*.

EH (= hibern. vet. *es-*, *é-*, gall. vet. *ex-*; cf. p. 147) certa in *ehofyn* (intrepidus; *ofyn*, *ouyn* = hibern. vet. *omun*, timor) cum derivatis, citato loco jam memoratis. Alia hujusmodi non legi; differt enim *e-* in quibusdam significationis intensivae.

DI privativa (destituens sequentes consonas) frequens est in

dialectis britannicis, praesertim composita cum substantivis, quae vertuntur in significationem adjectivorum, vel cum adjectivis primitivis. Cambrica: *didaul* (gl. expers; *daul*, pars) in glossis Oxon. In Mab.: *dianaf* (sine macula; *anaf*) 2, 239. *dielw* (deformis; *elw*, an *delw?*) 2, 17. *diboen* (impunis; *poen*) 2, 38. *diffrwyth* (sine fructu) 2, 29. 3, 299. Cum adjectivis: *didraha* (timidus, non audax; adj. *traha*) Mab. 1, 236. *dipetrus* (non haesitans) 2, 64. Inter glossas Oxon.: *dihel* (gl. deses; adj. *hael*), et decomp. *guordiminnaul* (gl. invitus).

Quaeritur tamen, annon horum ea, quae cum substantivis composita sunt, ob congruentiam cum part. sep. *co-* sint referenda ad praep. *di-* (cf. p. 875).

Cornica: *diskient* (insipiens; *skient*, sapientia, scientia), *dicrest* (iners) Vocab. *dyveth* (impudicus) Pass. 191, 1. Occurrit etiam forma *dis-*: *dislaian* (infidelis; praecedit *laian*, fidelis), *disliu* (deformis; *liu*, color, forma) Vocab. *dyscomfortys* (sine viribus, debilitatus) Pass. 255, 1 juxta *dygonfortys* 58, 1. Forsan transsumta lat. *dis-*.

Armorica jam vetusta: *dicofrit*, *difosot*, *diwoharth* (ita dicuntur agri, quibus non inhaerent servitutes *cofrit* etc.) in chartis a. 824. 829 chartularii Rhedon. 1, 41. 42. Eadem particula substantiva vertens in adjectiva e Buh.: *dianc* (angustiae expers) 28, 21. *dinam* (sine macula, innocens, purus) fq. *dimalicc*, *diualicc* (sine malitia, benignus) 70, 5. 152, 19. *dicarantez* (amoris expers, est invidus) 70, 15. *dipisticc* (infirmitatis expers) 194, 3. Invenitur etiam praemissa adjectivis et substantivis servantibus significationem suam: *diguir* (non verus, falsus) Buh. 86, 7. *dicoant* (ingratus) 70, 15. *e dieguy* (in indiligentiam) 72, 1. *gant dipoan* (cum facilitate) 124, 13.

2. Particula qualitatis inseparabilis britannica respondens hibernicae *su-*, *so-* non infrequens est. Contrariae DO vestigium adhuc superest in glossis Luxemb.: *tidoihinto* (gl. per avia), quod videtur legendum *troi doihintou*, e *hint*, via. Ex usu autem cedere debuit jam ob congruentiam cum invalescente *di-*, de qua modo dictum est.

Formae HU, HO, HE, HI, HY (destituentes sequentes consonas, ut patet e Mab. 1, 259. 286: *hygar*, comis, amicus, et 2, 5: *hygyrchaf lle*, locus optime accessibilis, e *car*, *cyrchu*; cf.

p. 223) jam memoratae sunt cum exemplis e tribus dialectis (p. 109. 110).

3. Particulae intensivae: *ro-* (*ry-*), *er-*, *dir-*, *guor-* (*gor-*, *gur-*), quibus addi possunt *en-*, *e-*. Desinentes in *r* particulae *er-*, *dir-* regulam memoratam frequentioris *guor-*, *gor-* (p. 212. 223), destituentis sequentes consonas, aspirantis tamen saepius tenues, sequi videntur, *en-* autem servare quasdam consonas primitivas et alias destituere. Ceteras generalem regulam particularum desinentium in vocales et destituentium sequi, vix monendum est.

RO, RY (= hibern. *ro-*). Illa vetustior forma cambrica occurrit in *rocredihan* (gl. vigricat; cf. append.) gl. Lxb.; haec recentior: *rygyghyrth* (admodum multo mane, nimis mane) Mab. 2, 33. *ryormod* (nimis amplus) 3, 203. RE armorica: *re auaricius, re creminall* (nimis avarus, criminalis) Buh. 68, 7. 126, 5. In nominibus propriis virorum cambricis obvium *ri-* haec particula esse non potest, quia etiam armorice *ri-* scribitur in nomine *Rigoal* in Buh. 162, 13. 15. 16. 19, atque postpositum etiam invenitur, sed est pro *rig* (p. 115).

ER rarius obvia particula. In cambricis vocabulis: *kalettir erdrym* (terra dura valde compacta; adj. *trym*, compactus, gravis) Mab. 2, 50. Vix intensivae significationis est in subst. *erhyl* (venatio) Mab. 2, 242. Forma primitiva *er-* (ut *ver-* in compositis) statuenda est tam e vetusto nomine Hercyniae silvae, pro Ercynia (p. 56. 57), quam ex hodiernis compositis *erchynu* (elevare), *erchyniad* (elevatio; subst. *cwn*, altitudo, cf. p. 109) ob aspiratam sequentem tenuem. Addo hoc statim loco formulam particulae decompositae DYR (e *do-er-*, *dy-er-*), quae occurrit in frequente verbo *dyrchauel* (erigere; simpl. *cafel*) Mab. 2, 37. 385, e quo *dyrchaf, dyrcheuwch, dyrchefit* 2, 219. 385.

DIR item in cambricis: *diruawr* (valde magnus; = hibern. vet. *dermár*) Mab. 2, 31. 3, 90. 300. 303. 304.

GUOR, GOR (*gur-*, *uur-*, *uor-*, raro *guer-*; = gall. vet. *ver-*). De formis variantibus et infectione sequentium consonarum disputatum est supra (p. 151. 153. 212). E nominibus virorum cambricis et armoricis vetustis compositis cum hac particula, ut sunt gallica vetusta cum *ver-* (p. 829), colligo ea primum, in quibus sequens tenuis servata est primitiva. Cambrica e libro Landav.: *Gurtauan* 72. *Gurtauau* 155. 156. *Gurcant* 111. 125. *Gur-*

*cenou, Gurceneu, Guorceniu* 141. 142. 143. *Gurcimanu* 233. 235. *Guorciubeith, Guorceiveith* 193. 198. *Gurcon, Guorcon* 130. 170. *Guorcu* 194. *Gurcuid, Guorcuudh* 177. 186. Armorica e chart. Rhedon.: *Vurtahou* Mor. 271. *Worcoet* 2, 30. *Worcomet* 1, 42. Mor. 265. *Worcomin* Mor. 273. *Vurcondelu* M. 309. His aspirata tenuis haud dubie convenit; sed neglecta videtur in compositione notatio aspirationis, quae post liquidam *r* in medio vocum non compositarum semper obtinet in vetustis codicibus, apud Nennium etiam in compositis nominibus *Guorthigirnus, Guorthigirniaun, Guorthemir,* atque in Landavensi ipso in *Gurthevir* 243. *Gurthauan* (supra *Gurtauan, Gurtauau*) 148. Contra destituta tenuis legitur in armor. *Gurdiernus* Mor. 416, *Guorgomet* Rhed. 1, 8, cambr. *Gurdauan* Lib. Land. 153, et forsan in *Guorgonui* Lib. Land. 212, si est pro *Guorceneu.* Porro alia cum aliis consonis post particulam, quae item interdum destitutae leguntur; cambrica: *Guruan, Guoruan* (*-man*) Lib. Land. 69. 73. 74. 77. *Guermaet* 108. *Gurmoi* 115. *Gurniuet* 195. 202. *Gurhitir* 168. *Guorhoidil* 180. *Gurguare, Gurguarui* 154. 155. *Guruarui* 157. *Gurguistil* 137. *Gurberth* 140. *Gurbui, Guorboe, Guoruoe* 142. 153. 155. *Gurbud* 153. *Guorfrit* 205. Armorica (quaedam praeter enumerata supra, p. 153): *Wrmunoc, Wrmonoc* 1, 17. 2, 19. *Worhamoi* 1, 25. *Wrhoiarn, Gurhoiarn* 1, 3. 29. *Worhocar, Gurhugar* 1, 4. 2, 31. *Worworet* 1, 2. 22. *Worwoion* 1, 48. 2, 19. 25. *Worgoion* 2, 27. *Worgou, Riworgou* 2, 14. *Worgouan, Worguan* 2, 19. 25. 27. *Wrgen* 1, 24. *Gurgitan, Wrgitan* 1, 5. 16. *Wordoital* Mor. 266. *Wordantal* 2, 30. *Wrbudic* 1, 21. 47.

Addo significationis causa et compositionis cum variis orationis partibus recentiora quaedam. Cambr.: *gorflwch, gorvlwch* (calix; *blwch,* pyxis) Mab. 1, 27. 240. *gorsedua* (sedes alta, sublimis, mons) 2, 215. *goreureit* (omnino aureus) 1, 15. *gordu* (admodum niger), *gorwen, gorwenn* (fem. adj. *gwyn,* albus; = *purdu, purwen,* p. 863) 2, 224. 247. *gorderchu* (adamare, in conjugium petere) Mab. fq. Item verb. decomp. *gorchymynnwys* (jussit) Mab. 3, 297. Corn. *gurhemin ruif* (gl. edictum) Vocab. Armor. *gourchemen, gourhemen* (mandatum), *gourchemennaff* (jubeo), *gourhemenet* (jussus; simpl. *quemen, quemennet* Buh. 122, 13. 154, 1) Buh. 4, 4. 12, 11. 20, 15. 210, 4. 9.

EN, particula intensiva in recentiore lingua, quaeritur an sit

residua e vet. gall: *ande-* (hibern. *ind-*, *in-*; cf. *et-* ex *ate-*, *cet-* ex *cate-*). In cambricis vocibus: *enlip*, *enllybyau* (calumnia, calumniari; hod. *enllib*) Leg. 2. 1. 76. *enryued* (mirabilis), *enryuedu* (mirari), *enryuedodeu* (miracula; hod. *enrhyfedd*) Mab. 1, 239. 261. 278. 296. *enryded* (honor; hod. *enrhydedd*) Mab. 2, 10. Puto huc referendas etiam voces in glossis Oxon. *enmetiam* (gl. innuo), *enmeituou* (gl. nutus), atque legendum in Mab. 1, 19. 268 *enmeidaw* pro *emneidaw* (innuere), quia in codice rubro non exstat particula *em-*, sed *am-* vel *ym-*. Comparandum videtur subst. *medw* (mens, sensus). In his exemplis liquida primitiva servata est; sed leguntur destitutae aliae consonae, e. gr. in *enbeitrwyd* (periculum; hod. *enbyd*, periculosus, e simpl. *pyd*) Mab. 2, 24, atque in hodiernis *enfawr*, *enwyn*, *enwir* (valde magnus, albus, verus).

Cornica exempla: *enbit* (gl. cosmus), *enchinethel* (gl. gigas; pro *enc.?* p. 176) Vocab.

E- cambricis quibusdam vocibus praemissa primitus fuerit fortasse significationis intensivae; vix tamen differunt haec composita cum ea a simplicibus: *edrych* (videre; simpl. *drych* Mab. 2, 374, hibern. vet. *derc*) Mab. 2, 374. 376. 380. Porro viri nom. *Edyrn*, *Edeyrn* (*teyrn*, dominus) Mab. 2, 23. 27. Hodierna *efryd* et *bryd* (propositum, voluntas), *efreu* et *breu* (balare, mugire) etc. Quaeritur, num subsit his omnibus vetustius *eu-* (p. 97).

## II. Particulae separabiles.

Particulae vel praepositiones ordine alphabetico: *ad-*, *am-* (*em-*, *ym-*), *ar-*, *at-* (*et-*), *co-* (*ce-*, *cy-*; *con-*; *cam-*, *cem-*, *cym-*; *cet-*, *cyt-*), *do-*, *di-*, *guo-* (*go-*), *guor-* (*gor-*), *gurth-*, *rac-*, *tra-*, *try-*, *yn-*.

AD (hibern. *ad*, ad) primitiva forma videtur praepositionis, quae separata est *at*, *att* (p. 639). In compositis his etiam confusio animadvertitur utriusque formae, nec non cum *at-* (hibern. *aith-*). Consonae enim sequentes inveniuntur modo destitutae modo aspiratae, e. gr. destitutae: *adfwynder* (urbanitas morum; *mwyn*, tenuis, gracilis) Mab. 1, 246. *adrythyll* (vividus; pro *addrythyll*, ut videtur, cum adj. *trythyll*) Mab. 1, 2, item in decomposito *goaduein* (subgracilis; adj. *mein*) Mab. 2, 42. Aspira-

tae: *dyrnawt athrugar, diaspat athrugar* (plaga, vociferatio miseranda, immensa; = *adtrugar, attrugar*) Mab. 2, 57. 58, in decomp. *goathrist* (subtristis, aliquantum tristis) Mab. 2, 23, juxta *goatcas* (vexatorius) Mab. 3, 201. Item hodiern. *athref* (mansio, possessio), *athrefig* (domesticus; = hibern. *adtreb*, p. 838), juxta adv. *atref, adref* (domum) Mab. 1, 20. 2, 231. Adnumerandum his est subst. *aper*, hod. *aber* (ostium fluvii), ortum ex *adber, atber* (p. 169). Forma primitiva etiam hodie servatur tam ante vocales quam ante consonas: *addoed* (tempus definitum, addictum), *addfwyn, addfwynder* (urbanus, urbanitas).

AM (circum): *hep amgnaubot* (gl. sine mente; i. e. circumspectione), *amlais* (gl. demissa; i. e. circumsoluta, vestis) gl. Oxon. *ystondard amlwc* (vexillum explicatum) Mab. 2, 385. In aliis varietatem, multitudinem, inde etiam intensionem significat: *amliw* (versicolor) Mab. 1, 278. *amdlawt* (egenus; cf. *didlawt*, dives, *dlodi*, paupertas) 2, 23. *amryfael* (numerosus, varius) 1, 246.

Forma variata hujus particulae est OM, ex qua EM, YM eodem modo ortae putari poterunt, ut *he-, hy-* e vetustiore *ho-, hu-* (p. 109. 110). Adesse tamen videtur tam forma *im-* quam *om-* jam inter glossas Luxemb.: *ómcobloent* (gl. apocant; i. e. calumniantur invicem? *cablu* Mab. 3, 267), *imrogalou* (gl. orgiis; an conferendum *emreyn*, mutuus amplexus, coitus, Leg. 2. 1. 10. 19; 20, ex *emrogin*, aliter derivatum ex eadem radice?).

Ut hibernica *imm-* (p. 847) significatur etiam hac cambrica *em-, ym-* actio reciproca, i. e. mutua inter duos vel plures: *emdeveduch* (colloquimini), *emdhihan* (collocutio) Leg. 2. 11. 14; 48. *ymlad* (pugna) Mab. 1, 235. *ymwelet* (videre invicem, visitare) Mab. 1, 20. 259. *ymdidanu* (colloqui) Mab. fq. *ymgaru* (amare invicem, amplecti) Mab. 1, 25. *ymgyrchu* (adoriri invicem) 1, 24. Item in decomp. *ymgedymdeithassu* (associari invicem; e subst. *kedymdeithas*, societas) 3, 149.

Juxta hanc obtinet significatio actionis in se, i. e. reflexiva: *ymrithaw aoruc menw yn rith ederyn* (mutare se M. in formam avis) Mab. 2, 239. *ymdangos aoruc yuorwyn idaw* (monstrare se coepit puella ei) 1, 28. *arodi dwfyr y ymolchi aoruc y owein* (et dare aquam ad lavandum Oweno) 1, 15. *amynet ruthur y wrthaw ac ymgudyaw* (et recedere ab eo et abscondi, coepit puella) 1, 27. *meint yd ymgerynt ac nyt ymganlynnassant* (valde se amabant,

sed non comitati sunt se invicem) 1, 285. *ymchoelut aoruc*, *ymchoelut aorugant* (verti coepit, coeperunt; pro *ymchwo.*) Mab. fq. Esset ita etiam: *yd ymolcheis*, *yd ymolchawd* (lavavi me, lavavit se).

In cornica et armorica dialecto communis est particulae significatio reflexiva. Cornica exempla cum servata forma *om-: the nayllyth omwethe un pres na geth na peghy pan omsettyas the demptye* (tu non potes salvare te aliquando, quominus pecces, cum proposuit sibi tentare te, Satanas) Pass. 20, 3. 4. *ragon ny war omwethe* (a nobis non potest se liberare) 194, 3. *mar omwreyth claff* (si tu te facis aegrotum) 155, 2. *mar sota del omwressys* (si es tu is, quem tu fecisti te) 191, 3. *mab du eff a omwra* (filium dei ipse se facit) 143, 2. *mighterne neb a omwrelo, a omwrello* (qui se regem fecerit, debet occidi) 121, 4. 146, 4. *Judas eth the omgregy* (Judas ivit ad se suspendendum) 105, 3. *omthyghtyn trussen an wlas* (recipiamus nos, fugiamus per terram) 246, 4. *peb a omdenas, Pedyr a omdenas* (quivis, Petrus se recepit, abiit) 33, 4. 86, 3. *the ves y a omdenas* (in campum, foras abierunt) 68, 2. *orth Jesus a omgamme* (ad Jesum versi sunt, Judaei) 196, 2.

Armorica forma *em* (cujus scriptio separata solita est): *ezof em laquet* (ego me devovi) Buh. 28, 6. *pan off em presantet* (cum me praesentavi) 194, 7. 196, 6. *na chan quet eux ahanen da emtennet* (ne cuncteris, te recipere ex hoc loco) 4, 3. *me gourchemen ahanen em tennet* (jubeo te abire abhinc) 60, 6. *da pinigen em tennet* (ad poenitentiam vos recipite!) 66, 10. Interdum legitur duplicata particula: *dan ylis guen em em teniff* (ad ecclesiam albam me recipiam) 34, 14. *en hoz quenet emem hetaff* (in vestra formositate delector) 38, 8. *aman meurbet emem hetaff* (hic valde delector) 114, 10. *antentic em em aplicquet* (honeste vos applicate, vos praebeatis honeste) 38, 3. *ahannen a mem teno* (exinde abibo; = *emem?*) 44, 2. Praecedunt saepius etiam pronomina personalia in forma infixorum; quod si fit, oriuntur etiam abnormes formationes e. gr. in 1. pers. *me mem, ma mem* (= *m-emem*), *me men*, quarum exempla hoc loco colligo obvia in Buh.: *me yel bed dery da mem recommant* (eo ad Davidem ad me commendandum) 196, 13. *me ya sider dam mem guelhy* (eo statim ad me lavandum) 106, 26. *da pinigen memem teno da guir roen sent a mem rento* (ad poenitentiam me convertam, vero regi sanctorum me reddam) 42, 10.

11. *me mem ro* (me offero) 20, 14. *me mem caffo dirac hoz drem* (invenio me, sum coram vobis) 206, 10. *ne gallen muy ma mem difen* (non poteram me amplius defendere) 42, 24. *eguit ma em descuez dezaff* (ut ego me ei monstrem; = *ma mem?*) 194, 15. *ahanen cren me men tenno* (inde me recipiam) 166, 22. *ma men ten dan offerennou* (ad oblationes adeam) 130, 23. *me men dre boas ma men croasaf* (ego volo secundum consuetudinem me cruce signare) 142, 19. 2. pers.: *an oll ez em collez* (omnem te perdis) 72, 2. *esem guifi sot* (tu te invenies stultum) 88, 20. Plur. 1. pers.: *da devy hon em supliomp* (ad Davidem commendabimus nos) 128, 3. 2. pers.: *hoz em quifit* (vos invenitis, adestis) 152, 2.

In hodierna lingua armorica semper apparet *en em: en em wiskann, me en em wisk* (vestio me), *en em wiskomp* (vestiamur), *en em garomp an eil egile* (amemus nos invicem). Quae formula videtur orta e duplicata particula *emem*.

AR (ad) in cambricis: *aruordir* (terra ad mare sita) Mab. 3, 204. *arwyd* (signum) Mab. fq. *y gwr aarwed y uaner* (signifer) Mab. 2, 389. *arbennic* (princeps) Mab. 1, 241. 253.

Servata est in compositione forma primitiva hujus praepositionis, quae cornice et armorice extra eam facta est *war, voar* (p. 635). Armorica composita: *aruoaz* (signum) Buh. 156, 1. 3. *armory, armoric* (Armorica regio, aremoricus; p. 130). Hodie quoque *arwez* (signum), *arvor* (terra ad mare sita), *arvorek* (aremoricus), *arvorad, arvorades* (accola maris vir, femina), *argaden* (incursus hostilis; *cad*, pugna). Corn. *vurcheniat* (incantator) Vocab. est cambr. *gorcheiniad*, cum *gor-*.

AT (rarius *att-, ad-*, hibern. vet. *aith-*, re-) in cambricis: *atail* (gl. vicem referre) gl. Oxon. *atep, atteb* (responsio) Leg. 2. 6. 8. Mab. 2, 242. *atneuedu* (renovare) Leg. 2. 11. 48. *atnewydwys* (renovavit) Mab. 3, 297. *atueiryaw* (repellere; hod. *adfeiriaw*) Mab. 1, 28. *atwaenat, adwaeney* (cognoscebat) 1, 28. Scriptio hodierna particulae obtinet *ad-* et *at-*.

Forma variata ET (hod. *ed-*): *etbinam* (gl. commuto locum; hod. *edfyn*, abire, recedere) gl. Oxon.

Cornica et armorica rudera particulae videntur residua in his: *attamye* (redimere) Pass. 153, 4. *eddrek, edrege* (poeniten-

tia; hibern. vet. *aithirge*) 220, 1. 4. *atis* (consilium) Buh. 64, 10. 66, 17. 176, 7. *atfer* (dubium) 152, 7. 164, 17.

Praepositio britannica CANT (cum; infectione mutata *gant, gan*) in compositione formas variatas plures adeo produxit, quam hibernica *con*. Potest enim desinere non solum in vocalem *o* vel *a*, et inde deficientes *e, y*, sed etiam in *n, m* et *t*.

CO (*ca-, ce-, cy-*) videtur obtinere in cambr. vet. *cobrouol* (gl. verbialia; cf. cambr. hod. *breu*, vociferari, mugire, et hibern. vet. deriv. *briathar*, verbum) gl. Oxon. In recentioribus cambricis amat praecedere ante *w: kauuersit* (pretium, idem valor; i. e. *kywerthit*) Leg. 2. 6. 16. *kyweirer, kyweirwyt* (praeparatur, praeparatus est) Mab. 1, 253. *kyweithas* (societas) Mab. 1, 23. Ante *ff, h: kyffredin* (communis) fq. *yn gyhyt* (in eadem longitudine; *kyhyt*) Mab. fq. *kehedet* (aequalitas) Leg. 2. 11. 28.

Cornice et armorice item: *cowethas, cowethe* (societas) Pass. 41, 2. 110, 2. 150, 2. 186, 4. *queffret* (simul) Buh. 102, 4. 120, 9. 124, 10. *queffridy* (communio) 204, 18. Ante *l: colenwys* (impletus) Pass. 48, 2. *quelen* (instituere; cf. *goulen*) Buh. 12, 10. 18, 1. 52, 2. 78, 13.

CON ante consonas medias et tenues praesertim. Exemplum vetustum cambricum: *congrogu* (gl. congelo) gl. Lxb. Valde dubium est, an etiam possit addi in iisdem glossis bis obvium *cuntullet* (gl. collegio), *cuntelletou* (gl. collegia), ob *u* quae est etiam in Vocab.: *cuntellet* (gl. congregatio, concio) et in Pass. 88, 4: *cuntyllys* (congregatus; in lexicis hodiernae linguae *cynnullaid*, a *cynnull, cynull*, colligere; *cynnhull* in Davies. Gramm. p. 147). In nominibus virorum vetustis multis licet videre quidem hanc particulam, e. gr. in *Concar* Lib. Land. 180. *Conteuit* 182. *Conguare* 133. *Congueithen* 179, ut est in priscis gallicis Convictolitanes, Condrusi, Consuanetes, sed certa non est ob congruentiam cum voce *cun, con* (p. 109), quae etiam secundum locum obtinet: *Elcon, Elcun, Britcon, Britcun* etc. In lingua cambrica recentiore sequentes consonae arripiuntur infectione nasali, cujus exempla jam enumerata sunt (p. 138. 224. 226). In hodierna armorica obtinet *ken-* ante vocales et consonas, quae destituuntur: *kenober* (cooperatio), *kenveva* (vivere una; *beva*), *kenvro, kenvroad* (compatriota, qui est ejusdem terrae; *ken-bro*, = cambr. *Cymro*, p. 226).

Haec utraque particulae forma *cy-, cyn-* potest praecedere

adjectiva cambrica aucta terminatione aequalitatis *-et* (p. 307) et inchoantia a quacunque consona, quae destituitur semper in hac connexione: *cywynnhet, cynwynnet* (aeque albus), *cyduet, cynduet* (aeque niger) Mab. 2, 377. 378. *kygochet, kyngochet* (aeque ruber) 2, 376. 378. Cornice in his est *ke-* sine nota addita adjectivo: *kepar* (aequali modo, cum sequente *ha* = cambr. *a, ac*). Pass. 39, 3. 40, 3. *kekyffris* (eodem modo, etiam) 124, 2. 138, 3. 169, 4.

COM (*cam-, cem-, cym-, caf-, cef-, cyf-*) videtur obtinere etiam ante tenuem in glossis Luxemb.: *comtoou* (gl. stemicamina, forsan male scriptum a scriptore plura modo barbarico reddente pro stamina, contexturae; cui conferendum videtur subst. *to*, agmen, copia, p. 163, an etiam in iisdem glossis obvium *hantertoetic*, gl. semigilatis?). Forma *cim-* legitur adhuc in nomine viri *Cimeilliauc* Lib. Land. 225. 227. 246. 253. *Cimelliauc* 240, *Cimeiliauc* 252, pro quo alibi legitur *Ciueilliauc* (cf. p. 136). Occurrit plerumque ante vocales et liquidas in vocibus cambricis: *kauacos, kyfagos* (propinquitas, vicinitas) Leg. 1. 32. 6. Mab. 1, 236. *kyfaillt* (amicus) Mab. 1, 11. *kyfarch, cyuarch* (salutatio) Mab. fq. *cyfyeith* (qui est ejusdem linguae) Mab. 2, 231. *kefuc, keuuc* (ejusdem altitudinis; = *kyfuch*) Leg. 1. 35. 7; 36. 8. *kyflauan* (crimen) Mab. 1, 267. *kyflawn* (impletus) Mab. 1, 17. *kefnesafyet* (proximi, cognati; sing. hod. *cyfnesaf*, proximus) Leg. 2. 1. 74. *kefran* (portio) Leg. 2. 11. 35. *kefreyth* (lex) Leg. fq. *kyfryw* (qui est ejusdem generis) Mab. 1, 237. Haec eadem forma necessaria est ante *m*, ut ante *b, p*. Cum inchoante *m* scripta interdum duplex *m* invenitur, saepius simplex (p. 132): *kammeint* (totidem, eadem magnitudo) Leg. 2. 6. 9, in aliis locis *cemeint*, in Mab. *kymeint* fq. Labialium *b, p* infectione nasali post finientem *m* particulae evanescentium exempla cambrica jam prolata sunt (p. 226. 227).

Congruunt cornica et armorica exempla. Nomina vetusta virorum armorica *Comalton, Comaltcar, Comal, Cowal, Cowellic* (p. 136); porro voces vetustae *compot, kemper* pro *combot, cember* (p. 209). Recentiora cornica: *chefals* (gl. artus; = *cyf-alt*), *chemar* (gl. conjux; = cambr. *cymhar*, p. 227) Vocab. *kemmys, kymmys* (= cambr. *cymeint*) Pass. 9, 4. 16, 3. 58, 3. *kemeskis, kemyskis* (commixtio) 58, 4. 202, 2. 219, 1. *me a gemyn* (com-

mendo; cambr. *cymmyn*, *cymyn*) 204, 4. Armorica: *quement* (idem, eadem magnitudo) Buh. fq. *quemen* (mandatum) 154, 1.

CET (*ced-*, *cyt-*, *cyd-*; gall. vet. *cate-*, ut *et-* = *at-* e gall. vet. *ate-*, p. 837) ante vocales et consonas: *kytunbynn* (conprincipes, qui sunt una pr.) Mab. 2, 389. *kytuarchogyon* (qui sunt una equites) 2, 30. *kytsynnyawd* (consensit) 3, 298. *kydleydyr* (conlatro), *kidtiriauc* (confinalis) Leg. 2. 4. 11; 11. 36. *kyttirogyon* (conterminales) Mab. 2, 29. *kytgerdet* (una ire) 1, 27. Scriptio *ked-* in decompositis *kedymdeith* (comes, socius) Mab. 2, 28. 389, *kedymdeithas* (consuetudo, familiaritas, hod. *cydymmaith*, *cydymmeithas*; cf. hibern. vet. *imthecht*) 1, 236. 285, juxta *kytymborth* (idem victus) 1, 27.

Cornicum hujus formae exemplum videtur *chetua* (gl. conventus) Vocab.

Ipsa denique forma primitiva praepositionis apparet in decompositis cambr. *kanhymdeith* (consuetudo; *kanh-* = *kann-*, *kant-*) Mab. 1, 27, *ymganlyno*, *ymkanlynnassant* (cf. form. *am-co-*).

DI (hibern. vet. *di-*, de, ex) praesertim in verbis obvia, e. gr. cambricis: *diheurau* (exculpare) Leg. 2. 1. 27. *dianghaf* (mortem effugio, superstes ero; *angheu*, mors) Mab. 2, 12. 16. *dilyssu* (dimittere) Mab. 1, 34. *dispeilaw* (gladium denudare), *difflannu* (evanescere) Mab. 1, 13. 31.

In cornicis et armoricis: *dyskynna*, *deyskynna* (descendere) Pass. 4, 3. 5, 2. *disquen* (descendit) Buh. 94, 13. 116, 19. *dilesell* (dimittere, sinere) 82, 6. *dibunet* (divisus) Buh. 170, 2. *diprisonet* (e captivitate liberatus) 204, 25.

Sunt haec cum verbis tantum composita. Sed quaeritur, annon sint addenda illa cum substantivis in significationem adjectivorum mutatis (p. 866), cum idem faciat praep. *co-* in pluribus, e. gr. *cyfyeith*, *cymro* (homo qui est ejusdem linguae, ejusdem terrae) etc.

DO (*dy-*, *di-*, hibern. *do-*, ad) in glossis Luxemb.: *dodocetic* (gl. inlatam, i. e. adductus; verb. *duc*, p. 548), *dodipre*. . (gl. grasatur, pro crassatur? cf. corn. *dibbry*, p. 184, *diprim*, esus, in iisdem glossis). E Mab.:. *dynessu*, *dynessau* (appropinquare) 1, 3. 261. 2, 29. *dygwydaw* (cadere; *cwyd*.) fq.

Armor. *di-* e *do-* conjici potest in verb. *digacc* (mittere; simpl.

*cacc*, p. 222) Buh. fq. Est enim etiam in decompositis *diou-* e *doguo-*.

GUO (*go-*, *gu-*, *wo-*, *gou-*, p. 151. 153. 154, sub) in cambricis compositis vetustioribus: *guobri*, *guobriach* (gl. gravis, gl. sapientior), *guoguith* (gl. victus), *guodeimisauch* (sustulistis), *gubennid* (cervical) in glossis Oxon. E Mab.: *prenn gooer* (arbor subfrigida, umbrosa) 2, 53. *gohen* (vetulus) 2, 13. 24. *dim gohir* (spatium longius) 2, 12. *godlawt* (i. q. *amdlawt*, p. 870) 2, 24. *gogled* (septentrio; *cled*, sinister) 1, 235. *gowenu* (subridere) 1, 5. *yggouot y vlwydyn* (= *yngouot*, *go-bot*, subsistente, durante anno) 1, 241. *gostwng* (succumbere) 1, 239. *gostwng penneu* (submittere capita; hod. *ystwng*, demittere, = *stwng*) 1, 240.

In cornicis: *gothevell*, *gotheff*, *ef a wothevy* (tolerare, tolerat; cambr. vet. *guodeim*.) Pass. fq. *govynny*, *ef a wovynnys* (interrogare, interrogavit) Pass. 67, 1. 80, 2.

In armor. vetusto adj. *wobri* (gravis, sapiens) saepius obvio in nominibus virorum enumeratis supra (p. 116). In vocibus e Buh.: *golen*, *goulen* (mandare, cupere) 6, 9. 20, 16. 34, 2. *gouzaf* (tolerare; corn. *gotheff*) fq.

GUOR (*gor-*, hibern. vet. *for-*, super) induens eandem formam cum particula intensiva. Praepositionis significatio in cambricis: *goresgynnu* (superscandere fines, invadere regionem, vastare) Mab. 1, 252. *goruot* (superare) 1, 25. Infectio aspirata etiam hodie: *gorchadw* (superinspicere), *gorphen* (finis, hibern. *foircenn*), *gorphenhaf* (finis aestatis, nomen mensis Julii cambricum); sed confer exempla jam prolata etiam infectionis destitutae (p. 212). In armoricis forsan e Buh.: *gorreif*, *gorreomp* (tollam, tollamus; cf. *dizreiff*, referre, redire) 42, 17. 54, 22. *gourtoet* (exspectate), *gourtos* (vigilare) 22, 1. 26, 11.

GURTH (contra, re-) in cambricis compositis: *gurtheb* (respondere; = *atep*, *ateb*) Leg. 2. 11. 24. *gwrtheb* (*awnaeth*, respondit; sequitur mox infra *atteb*) Mab. 2, 241. *gwrthtwng* (in eodem loco etiam *gurthuc*, *gurhtug*, pro *gurthtug*, jusjurandum oppositum; hod. *twng*, jusjurandum) Leg. 2. 6. 2. In cornicis: *wortheby* (respondere), *ef a worthebys* (respondit; minus bene 11, 3. 36, 4: *ef a wothebys*) Pass. 43, 1. 67, 3. 4. 92, 4.

RAC (prae) in subst. cambr. *ractal* (frontale; *tal*, frons) Mab. 1, 239.

TRA (trans) in adv. cambr. *trachefyn* (retro, iterum), *trannoeth* (mane, post noctem) Mab. fq. Est intensivae significationis in adj. hod. *tragwiw* (admodum dignus, excellens), *trathyn* (admodum tenuis, nitidus). Ad hanc vel sequentem particulam pertinet armor. *tremen* (transire) Buh. 90, 19. 92, 4. 5.

TRE (per), forma praep. *troi, trwy* in compositione: *treorgtim* (gl. perforo) in glossis Luxemb. In hodiernis cambricis compositis *try-*.

YN raro obvia est in compositione, e. gr. in verb. cambr. *ynpedoli* (p. 787). Hodiernum subst. *ynfer* (inlatio, i. e. influxus, ostium; = gael. *inbhir*, in nomine *Inbhirneis*, angl. *Inverness*, oppidi principis Gaelorum ad ostium Nessae) significat idem quod cum aliis praepositionibus composita *aper* (= *atber*), *kemper* (= *cember*) jam memorata.

## D. Decomposita.

Nominum trium vel quatuor compositorum exempla vix occurrunt, nisi sunt inter adjectiva cumulata illa (p. 863), e. gr. *catuarch ffroenuolldrwt, catueirch ffroenvolldrut* Mab. 2, 40. 65. *yn llidiawc drut gyflymwychyr greulawnffyryf* 2, 51. Frequentiora et multo gravioris momenti quam ejusmodi sunt, ut hibernica, etiam britannica, praesertim cambrica, composita, in quibus nomen vel verbum praecedunt duae vel plures particulae.

### 1. Decomposita cum duabus particulis.

AM, YM. (CO-YM (*cyt-ym-, ced-ym-, cann-ym-*) in supra allatis *kytymborth, kedymdeithas, kanhymdeith*. GUOR-YM: *gorymdeith* (processio, ambulatio) Mab. 1, 21. 27. DO-AM, transiens in DAM (= hibern. vet. *do-imm-, timm-*): *ae damgylchynwys* (circumdedit eam) Mab. 3, 297. In lexicis item occurrunt formulae *dam-, dym-* (= *dy-am-, dy-ym-*) significantes idem quod simplices *am-, ym-*, contrarium tamen *di-am-, di-ym-* (e *di-*, de). Praeterea *ad-ym-, gwrth-ym-: adymlid* (iterum persequi), *adymweled* (revisitare, iterum videre invicem), *gwrthymladd* (oppugnatio).

AR. CO-AR: *kyfarwyd* (dux, historicus) Mab. 2, 47. 214. 392. *kauarwydyt* (historia) 3, 297. *kyuaruot* (convenire, p. 545. 546). DO-AR, DAR (= hibern. vet. *do-air-, tair-*): *darmerth* (praeparatio alimenti, commeatus) Mab. 3, 299. *darparu* (praeparare) 1, 25. *darestwng* (projicere, devincere) 1, 37. *daruot* (finiri, p. 546). Separanda est formula DYR, orta e *do-er-, dyer-*, de qua jam supra dictum est (p. 867).

AT. DO-AT, DAT (hibern. vet. *do-aith-, taith-*): *datrithaw* (reformare, remutare, i. e. in formam pristinam restituere) Mab. 2, 235. 3, 161. *datkanu* (recitare, revelare) 1, 35. 2, 19. 391. DI-AT, DIT: *didanuud* (gl. elicio) gl. Oxon. Sed transit in eandem formam haec cum praecedente, ut in hodierna lingua, etiam in Leg. 2. 1. 31: *dadanhuder* (detegitur, revelatur) et in Mab. 1, 238: *datlewygu* (ex animi deliquio restitui; pro *di-at-* cum verb. *lewygu*, linqui animo). Hodierna ejusmodi: *dadblanu* (transplantare, plantam e loco suo in alium plantare), *dadgarcharu* (e carcere liberare).

Ut *et-* pro *at-* occurrit etiam formula cambrica DET: *detwyd* (= *do-at-w.*, sapiens) Mab. 3, 299.

Cornicum exemplum formulae cambr. *dat-* videtur in Pass. 115, 4: *ef a dalvyth thys* (leg. *datv., dasv.?* ipse reddet tibi). Armoricum vetustum adj. *detwid* obvium in nominibus virorum compositis in chart. Rhedon.: *Detwidhael* 1, 19. *Haeldetwid* 1, 14. 2, 17. *Jarndetwid* 1, 41. Recentiora e Buh.: *datcaffout* (relevare) 78, 26. *dascorch, dascorchas* (resuscita, resuscitavit) 12, 25. 128, 20. *dizreiff* (vertor, revertor?) 102, 20. Hodierna scriptio *das-, daz-*.

CO. AM-CO: *amgyffret mor* (mare circumfluit) Mab. 2, 204. *ymgyweiraw, ymgyweiryaw* (parare se) Mab. fq. *ymkanlyno, ymganlynnassant* (consuetudinem habuerit, societatem habuerunt, una iverunt) Mab. 1, 235. 285. AR-CO: *argywedu* (vincere) Mab. 1, 265. *arganfot* (animadvertere, p. 545. 546). GUOR-CO: *gorchymynnwys* (jussit) Mab. 3, 297. Item corn. *gurhemin*, armor. *gourchemen* jam memorata (p. 868).

GUO. AM-GUO, AMO (hibern. vet. *imm-fo-, immo-*): *Amguoloyt* (nom. propr. viri; adj. *loyt*, hod. *llwyd*, fuscus) Chron. cambr. in praef. edit. Leg. *amofyn* (quaerere) Mab. fq. Hodie etiam *ymofyn* (inquirere), *ymogwyddo* (labare; *cwyddo*) etc.

DO-GUO, DO-UO (hibern. vet. *do-fo-*, *tó-*) formula servata in glossis Oxon.: *doguomisuram* (mensuro), *doguohintiliat* (gl. inceduus; i. e. ambulator), ut in Luxemb.: *doguorennam* (gl. profundo), *douohinnom* (leg. *douorinnom*, gl. haustus), *douolouse* (gl. depromis), sed jam transiens in DI-GUO in gloss. Oxon. in voce *diguolouichetic* (gl. proditus, i. e. ad lucem datus), in Lib. Landav. privil. p. 113 in *dyguadef* (*braut*, sufferre, accipere judicium; = *doguodeim*). Ut in hodierna lingua, jam adest DYO (= *dy-go-*) in Mab.: *diodevueint*, *diodeiueint* (tolerantia; rectius *dyo-*) Mab. 1, 271. 272, hod. *dyoddef* (tolerare, sufferre). Armorice est *diou-* in verb. *diougani* (praestituere, praedicere; cf. adj. *diouguel*, manifestus, 44, 14, e *gouguel*, cambr. *gogel*, celatus, et privat. *di-*) Buh. fq., hodie quoque usitato.

GUOR. DO-GUOR: *diguormechis* (testatus est) gl. Oxon., ut supra *diguo-*. YM-OR: *ymordiwedawd* (definivit invicem, ad finem perduxit, devicit) Mab. 2, 23. 24. 239. 244. In lexicis etiam obvia: *amorchudd* (tegmen circum aliquid), *dyoresgynu* (subjugare), *dyorlwydd* (prosperari; *am-gor-*, *dy-gor-*) etc.

## 2. Decomposita cum pluribus particulis.

Trium particularum compositione consociatarum exempla cambrica: *ymgyuaruot* (convenire invicem, pugnare) Mab. 1, 265. *ymgedymdeithassu* (p. 870), *diosymdeith* (desuetudo, abstinentia a consuetudine; oppositum *kedymdeith*, consuetudo) 1, 283, si *dios-*, ut videtur, idem quod hibern. vet. *diu-*, *do-od-* (p. 856). Etiam in hodierna lingua non rarae sunt ejusmodi junctiones, si e. gr. ante duplices, ut *dam-*, *dym-*, *dar-*, *dad-*, antecedunt simplices particulae vel sequuntur post eas: *darymrithio* (se repraesentare, videri; *dy-ar-ym-*), *ymddadlewych* (reflexio mutua lucis, sui ipsius reflexio luminis; *ym-dy-at-*), *ymddadwreiddio* (eradicari; *ym-di-at-*).

Quadrupliciter porro compositae particulae sunt etiam hodie: *dadymoddef* (cessare tolerare simul), *dadymofidio* (cessare irasci, agitari de aliqua re; *di-at-ym-go-*), *dadymorchuddio* (se revelare, tegmine celante se liberare; *di-at-ym-gor-*).

# LIBER SEXTUS.

## DE CONSTRUCTIONE.

Monumenta literarum apud populos, qui eis utebantur, scripta sunt, ex quo exstant, aut in oratione communi, vel, ut dicunt, soluta, prosa oratione, aut in poëtica vel ligata. Invenitur haec differentia etiam celticae orationis, ex quo viri hujus linguae literis mandare sua coeperunt, fuitque vetustis temporibus, cum priscae gentis adolescentes disciplinae Druidum studiosi, teste Julio Caesare, magnum numerum versuum ediscebant, quos literis mandare fas esse non existimabant. Utriusque orationis proprietas et forma, constructio tam prosae orationis quam poëticae apud celticos populos, hujus libri duorum capitum argumenta sunt.

### CAPUT PRIMUM.

#### De constructione prosae orationis.

Constructio prosae orationis est collocatio vocum vel partium orationis in sententias simplices, duplices vel multiplices secundum solitum linguae usum absque modis orationis ligatae. In hac prae omnibus aliis linguarum celticarum percipitur proprietas

ea, quod certis locis ponere solent in sententia quavis praecipuas partes orationis. Observandis de ordine vocum accedunt quae sunt propria constructionis ipsarum partium orationis praecipuarum, nominis vel pronominis et verbi, propria aut congruentiae aut regiminis aut usus. De particularum, adverbiorum vel praepositionum et conjunctionum, nec non numeralium constructione minus praeeminentia, quae hoc loco demum a quibusdam exponuntur, melius in capitibus de iis orationis partibus traduntur, ut sit in iisdem locis formarum et exemplorum unus conspectus. Quae porro in libris grammaticis hodiernae linguae in parte de syntaxi proferuntur de infectione consonarum inchoantium, eclipsi, articuli formis etc., pertinent ad doctrinam de sonis vel formis. Restant ergo hoc loco tractanda et exemplis e codicibus firmanda nonnisi haec: 1. ordo constructionis, 2. nominis et pronominis constructio, 3. verbi constructio. Harum divisionum regulae principales suis literis vel numeris inscriptae distinguentur.

---

## I. Constructio prosae hibernica.

### 1. Ordo constructionis.

Sententiae officium est asserere aliquid de persona vel re aliqua; quod asseritur, praedicatum, de quo asseritur, subjectum dici, notum est. Voces, quae asserunt vel praedicant, primi ergo momenti sunt in sententia; tacet qui asserere nescit. Sententia hibernice constructa voces praedicantes in primo loco ponit.

*a.* Vox ante alias praedicans verbum est. Primum inde locum in sententia hibernica obtinet verbum: *demnigid apollonius* (affirmat Apoll.) Sg. 158ᵇ. *berid cách brith forarele* (fert quivis judicium de proximo suo) Wb. 29ᵇ. *dobérat huili acoibsena isindlaosin* (gl. omnis lingua confitebitur deo), *taiccéra cách daráchen fessin* (gl. unus quisque nostrum pro se rationem reddet deo) Wb. 6ᵇ. *beoigidir inspirut incorp* (spiritus vivificat corpus) Wb. 13ᵈ. *taibred cách airmitin dialailiu* (quivis honorem alteri dato) Wb. 5ᵈ. Ita etiam frequentissime in narratione: *dulluid patricc o themuir hi crich laigen. . . aliss patricc dubthach. . . frisgart dubthach*

*thach. . . asbert dubthach fri patrico. . . dubbert grad nepscoip foir. . . 7 dubbert patricc cumtach du fiacc* (Patricius Temoria versus est in fines Lageniorum. . . quaesivit P. Dubthachum. . . D. respondit. . . D. dixit ad P. . . contulit gradum episcopi ei. . . et capsam dedit P. Fiacco) Tirechan. ap. O'Don. p. 436. 437. *asbert side. . . 7 dognaith athirgi 7 luid ingrian foraculu* (dixit hic, . . et facit poenitentiam et cedit sol retro; cf. p. 312) Ml. 16[d].

Ita quoque in sententia negativa, vel interrogativa, praecedentibus nonnisi particulis: *nidénat firtu úili* (non omnes operantur virtutes), *nilabratar uili ó ilbélrib* (non omnes loquuntur varias linguas) Wb. 12[b]. *ni derscigem nech dialailiu* (non differimus unus ab altero) Wb. 2[a]. *ni coméicnigedar na dliged insin* (gl. nulla ratione cogente; i. e. lex non cogit hoc; lege *andliged*) Sg. 61[a].

Est in his notanda terminationis verbi diversitas ea, quod post negationem jam ponitur forma brevior vel debilior cum vocali *a* vel *e*, ut in sententia dependente, dum in positione affirmativa absoluta pleniores illae in *-id, -idir, -it, -itir, -istir* cum vocali *i* (p. 432. 436. 445. 447. 448. 464) apparere solent.

*b.* Vox eodem modo asserens, ut verbum, est praedicatum proprie sic dictum, nomen scilicet, adjectivum praecipue, saepe etiam substantivum. Hoc quoque obtinet primum locum sententiae, cum deest verbum substantivum, in interrogatione vel negatione post particulam interrogandi vel negandi: *inmaith andubso* (num hoc atramentum bonum est?) Ml. 13[d]. *ní coimtig duine cen chomrorcain* (non frequens homo sine errore) Sg. 90[a]. *ni cóir infotha utmall* (non congruum est fundamentum mobile) Sg. 4[b]. *ni fiu aserc ade* (gl. temporalia sunt; i. e. non est justus amor horum) Wb. 15[c]. *ni gnáth choms. in ainmnidib* (non consueta est compositio in nominativis) Sg 201[a]. *ní corp intóin báll* (gl. corpus non est unum membrum) Wb. 12[a].

In sententia affirmativa verbum substantivum expressum, quod una cum praedicato proprio locum obtinet verbi communis, in britannicis linguis etiam post praedicatum occupat locum secundum; in hibernica tamen praecedit, ut omnia verba, et praedicato vel quod est praedicati loco secundum locum concedit: *issiniu infer* (gl. Adam primus formatus est; i. e. vir senior est, muliere) Wb. 28[b]. *isbeicc limsa abríg* (gl. mihi pro minimo est) 8[d].

*iseola side* (ipse est sapiens, deus) 1ª. *isdered m̃betho inso* (est finis mundi hic) 10ᵇ. *isúaib fesin achenél* (gl. Epaphras est ex vobis) 27ᵈ. *itdássactig indóini hisiu* (stulti sunt hi homines) 12ᵈ. *itmaithi aarilti frib* (bona sunt ejus merita de vobis) 16ᶜ. *itmóra na bretha* (sunt gravia judicia) 17ᵇ. *bit goacha uili* (omnia, signa, sunt falsa) 26ª.

In sententia etiam negativa vel interrogativa idem ordo est post particulam praecedentem, si verbum substantivum adest, sive expressum, e. gr. formis *tá*, *ba*, sive residuum in consonis radicalibus et inclinatum: *nitat æcni huili* (non omnes sunt sapientes) Wb. 8ª. *nitat apstil huili luct inna æcolsa* (non sunt apostoli omnes homines ecclesiae), *nitat forcitlidi úili* (non omnes sunt praeceptores), *nitat sóir huili oc tintuúth abélru innalaill* (non omnes sunt periti convertendi ex una lingua in aliam) Wb. 12ᵇ. *nipsa tróm fornech* (gl. nulli onerosus fui) 17ᶜ. *nipsa iudide ó béssaib* (non Judaeus fui moribus) 10ᵈ. *imba immalei do* (num simul ipse adest?) Wb. 4ᵇ.

*c*. Ut in sententia simplici, etiam in sententiae duplicis vel multiplicis parte quacunque verbi et praedicati memoratus ordo obtinet, quibus nonnisi conjunctiones vel aliae particulae in parte negativa, conditionali, relativa etc. praecedunt. Exempla: *nonanich dia dicachimniud. nonanich dia calléic* (gl. ecce vivimus ut tentati et non mortificati) Wb. 16ª. *dogóntar aidchumtach tempuil less et predchibid smactu rechto fetarlicce* (fiet reaedificatio templi per eum et praedicabit ritus legis vetustatis, Antichristus) Wb. 26ª. *o rofaillsig tra aingel na coemtechta do anmain adamnain na fisisca . . . ruc lais iarsin* (postquam angelus custos monstraverat animae Adamnani visiones has, . . perrexit cum eo postea) Visio Adamnani ap. O'Donov. p. 440. *ciatbela indalanái ni epil alaill* (quamvis interit unum, non interit alterum) Sg. 30ª. *nitairmthecht rechto mani airgara recht* (non est transgressio legis, si non vetat lex) Wb. 2ᶜ. *bid maith momenmese act rocloor forcáinscéilsi* (gl. ego bono animo sum cognitis his, bonis nuntiis de vobis) Wb. 23ᵈ. *isolc indindeirice ismaid indílgud* (mala est vindieta, bona remissio) Wb. 25ᶜ. *itcorp inboillsin cit íli* (corpus sunt haec membra, quamvis sunt multa) Wb. 12ª. *rofitemmarni bes sonirt forniressi isnaib fochidib* (scimus, quod est firma constantia vestra in tribulationibus) Wb. 14ᵇ. *isfollus nandat foirbthi uili* (certum est, quod non sunt omnes firmi) Wb. 26ᵇ.

*ciasu airegdu infer arachuitsidi nirubi nechtar de cenalail* (gl. veruntamen neque vir sine muliere etc., 1. Cor. 11, 11; i. e. quamvis praestantior est vir ratione hujus, divini, non fuerit unus sine altero) Wb. 11[c]. *mad slaán inball iarnagalar isdidnad donaib ballaib ailib* (si sanum est membrum post morbum suum, valetudo est aliis membris) Wb. 12[b]. *rosuidigestar dia óin chorp diilballaib conderna cech ball anastoisc dialailiu* (posuit deus unum corpus e multis membris, ut faciat quodvis membrum, quod necessarium est alii) Wb. 12[a]. *am. dotéit side dogabáil bàiguil intan nádnacastar et nádforchluinter isamlid dorriga dia dobráth intain nádtomnibther athíchtu* (gl. dies domini sicut fur in nocte ita veniet) Wb. 25[b]. *ma eterroscra friafer ni téit cofer naile act bed ingenas. mad cotecht di cofer badhé afer incétne* (gl. praecipio, quod si discesserit mulier, manere innuptam aut viro suo reconciliari, 1. Cor. 7, 11; i. e. si secesserit a viro suo, ne eat ad alium virum, sed sit in coelibatu; si est aditus ei ad virum, esto hic vir ejus prior; ubi prima pars inciperet: *ma eterroscra inben friafer* etc., si expressum esset subjectum) Wb. 9[d]. *gaibit inna pronoa. aittrebthacha engraic anmæ dilis indaitrebthado arintan asmbiursa meus engraicigidir insin mo ainm diles 7 nomréla et nometargnigedar. conaich ǽicen mo no. diles do eipert* (pronomina possessiva tenent locum nominis proprii possessoris, nam si dico meus, hoc loco est nominis mei proprii et me manifestat et notificat, ut nomen meum proprium non sit necesse dicere) Sg. 200[b].

*d.* Si in sententia simplici vox vel pars quaedam cum emphasi proferenda praemittitur in aliis linguis, constructio hibernica eam partem praemisso verbo substantivo solvit in propriam sententiam atque hanc praemittit: *isdothabirt diglae berid inclaidebsin* (gl. non sine causa gladium portat, potestas; i. e. ad dandam vindictam portat gladium hunc, ad verbum: est ad dandam vindictam, portat gladium) Wb. 6[a]. *isdia rodordigestar* (gl. a deo ordinatae sunt, potestates; i. e. est deus qui eas ordinavit) 6[a], in quo esset simplex ordo sine emphasi: *rodordigestar dia* (eas ordinavit deus).

Frequens est ejusmodi solutio ad praeferendam vocem aliquam vel partem sententiae. Cum verbo substantivo in parte posteriore, ut in praemissa: *hires foirbthe 7 gnímai sainemlae .i. ishires astoisech ishisuidib* (gl. alterum altero suppletur; i. e. fides

firma et facta praeclara, fides est praeminens in his) Ml. 14[c]. *is-ed trede insin astoisechem do duiniu* .i. *bairgen rl.* (gl. haec tria primum obtinent locum) Ml. 20[d]. *ismé usapstal geinte* (gl. ego sum gentium apostolus) Wb. 5[b]. *biit sualchi and itfoilsi* (gl. facta bona manifesta sunt, non alia; i. e. sunt bene facta, quae sunt manifesta) Wb. 29[a]. *combadhé œcrichdatusin nobed and* (gl. quidam nomen verbi hoc esse dicebant, verbum infinitum, Prisc. 8, 8) Sg. 148[b]. *combed hed nobed and* (ita ut hoc sit) Wb. 3[b]. *am. bid emelides nobed and* (gl. Aemilianus Aemilii filius; i. e. acsi Aemelides esset) Sg. 33[a]. *ni arindí bed leth ṅgotho nobed indibsem* (gl. semivocales; i. e. non ideo acsi dimidium vocis esset in eis) Sg. 5[a]. *acht rop réforciunn robbé da* (si ante finem fuerit da, in dare, datus) Sg. 169[a]. Cum verbo activo vel passivo in posteriore parte: *ismesse rophroidech doib* (ego praedicavi eis) Wb. 10[c]. *ishé rofitir aurlatu et hiriss cáich* (ipse, deus, scit obedientiam et fidem cujusvis) Wb. 7[c]. *itboill immefolṅget corp* (gl. corpus non est unum membrum, sed multa; i. e. sunt membra quae efficiunt corpus) Wb. 12[a]. *ithé rogabsat airegas* (gl. primum apostolos posuit deus) Wb. 12[b]. *am. bid fiadib nocrochthe* (acsi coram vobis crucifigeretur, descripta est passio Christi; ad verbum: acsi esset coram vobis, quod crucifigeretur) Wb. 19[b].

Pro *as*, *it* in initio secundae partis sententiae obvium est etiam *atá*, sive est singularis sive pluralis numerus subjecti: *ithé ata mundus túas* (gl. divitiae mundi, divitiae gentium; i. e. sunt hae, gentes, τὸ mundus supra, quod est mundus supra) Wb. 5[b]. *itsib ata chomarpi* (vos estis coheredes) Wb. 19[c].

Fit eadem constructio post negationem, sive deest verbum substantivum sive adest: *taccu nimé asbéo* (gl. vivo autem jam non ego, Gal. 2, 20) Wb. 19[a]. *ni uáinn fesine ataam fortectiri* (non a nobis ipsis sumus vestri inspectores) Wb. 15[a]. *ni sochude diib ataat and* (gl. non multi nobiles) Wb. 8[a], in quibus esset affirmative *ismé*, *isuáinn*, *issochude*. Porro si adsunt verbi substantivi formae *tá*, *ba*: *nitat huili itmaicc tairngiri* (non omnes sunt filii promissionis; constructio simplex: *nitat maicc tairngiri uili*) Wb. 4[c]. *ní pathé indii beta thuicsi* (non hi sunt electi) 4[c].

Sententiae duplicis partis utriusque solutae, duarum ergo partium in quatuor solutarum exempla sunt: *nitú nodnai:: acht ishé notail* (gl. non tu radicem portas, sed radix te, Rom. 11, 18)

Wb. 5[b]. *ciasu icolinn am béosa isiress cr. nombeoigedar* (quamvis in carne sum vivus, fides Christi me vivificat; ad verbum: quamvis est in carne, quod sum vivus, est fides Christi, quae me vivificat; ubi *su* in prima parte est loco verbi substantivi) Wb. 19[a]. Item: *isdo iscoir indocbáal arishúad cach necne* (gl. soli sapienti deo gloria, Rom. 16, 27; i. e. ei est justa gloria, nam ex eo est omnis sapientia) Wb. 7[c], si posterior pars secundum priorem completur: *arishúad iscach necne.*

Atque adeo est solutio sententiae simplicis in tres partes; deest tamen verbum substantivum ante primam, ita ut haec appareat ut nominativus absolutus: *inspirut noib isheside aseola* (spiritus sanctus sapiens est; constructio simplex: *iseola inspirut nóib*) Wb. 4[b]. *na cumactte isdia rodordigestar* (gl. quae sunt, potestates, a deo ordinatae sunt) 6[a]. *inchaingnímai aili isiarcéin rofinnatar* (gl. quae aliter se habent abscondi non possunt, 1. Tim. 5, 25; i. e. alia benefacta postea noscuntur) 29[a]. Item cum parte immixta relativa: *lann segar and issi ede dulchinne inmílti* (gl. unus accipit braveum; i. e. corona quae accipitur est remuneratio exercitii; ubi perfectius esset *issi ede asdulchinne*, et constructio simplex: *isdulchinne inmílti lann segar and*) Wb. 11[a]. E codice Sg.: *inna teoir rannasa isóin rann fardingrat* (gl. proprium est nominis substantiam et qualitatem significare, hoc habet etiam appellatio et vocabulum, ergo haec tria una pars est orationis, Prisc. 2, 4; ad verbum: hae tres partes, est una pars quam significant) 26[b]. *indaiccend bias forsindainmnid isé bias forsnaib camthuis.* (gl. obliqui casus generalem accentuum regulam servant, Prisc. 13, 3; ad verbum: accentus qui est in nominativo, is est qui est in casibus obliquis; leg. *intaiccend* ob pron. masc. sequens *é*) 207[a].

Sunt hae regulae ordinis praecipuarum partium sententiae hibernicae communiter observatae. Nec tamen mirum, si interdum legitur exemplum minus stricte eas sequens, ut: *buith cen æccne fofera anfírinni* (esse sine cognitione profert injustitiam) Wb. 2[a]. *fáilte cáich bad fáilte dúibsi. brón cáich bad brón dúibsi* (gaudium cujusvis sit gaudium vobis, cura cujusvis sit cura vobis) Wb. 5[d], quae essent secundum regulas: *buith cen æcne ised fofera anfírinni. bad fáilte dúibsi fáilte cáich* etc.

*e.* Locos primos sententiae sibi postulare verbum, dein praedicatum, ex iis quae tractata sunt hactenus patet. Locos post

eadem occupat plerumque subjectum cum vocibus dependentibus, si adsunt, post quod sequuntur dependentes a verbo vel praedicato et voces a dependentibus iterum dependentes, ut in Wb.: *isuisse lóg asaithir dochách* (gl. dignus est operarius mercede sua; i. e. est justa merces laboris sui cuivis) 29ª. *dorigeni dia corp duini ó ilballaib* (fecit deus corpus hominis e multis membris) 12ª, et in exemplo supra allato e Sg.: *gaibit inna pronoa. aittrebthacha engraic anmæ dilis indaitrebthado.* Non tamen tam strictus est ordo in his locis posterioribus, ita ut e. gr. subjectum tam antecedat objectum verbi, ut in exemplis modo prolatis, quam sequatur, ut in his: *sluindith folad indepert* (significat notionem vox) Sg. 25ᵇ. *ni dénat firtu uili. ni tectat rath dénma ferte uili* (non omnes faciunt virtutes, non omnes habent gratiam faciendi virtutes) Wb. 12ᵇ.

*f.* Extra ordinem sermonis communis procedere posse sermonem ligatum, ut fit in omnibus linguis, etiam in hibernica, vix est quod moneatur. Ita in versu carminis codicis Ml.

*Indalim ba brathir dam*
*mathirse amathirsem*

prius membrum in sermone pedestri esset *ba brathir dom indalim.*

2. Nomen et pronomen constructum.

*a.* Articulus hibernicus cum substantivo eodem modo construitur, ut in linguis, quae eo utuntur, e. gr. in graeca. Peculiaria, quibus differt hibernica, animadvertuntur haecce.

Si post substantivum sequitur substantivum in genitivo, articulum praecedere ante posterius, deesse autem aute prius, regula est, ut e pluribus exemplis patet, quae enumerata sunt in capite de articulo. Inveniuntur tamen ibidem quaedam etiam, in quibus articulus comitatur utrumque substantivum.

Ante nomina propria articulus deest communiter: *romuil doforsat incathraig ó eneas rocinnset indromain* (Romulus condidit civitatem, ab Aenea orti sunt Romani) Sg. 31ᵇ. *arindí atreba bésu aristotil* (gl. Aristotelicus), *atreba besu socráit* (gl. Socraticus) Sg. 33ª. *ishé apoill insin* (gl. Latonae filius), *ishé romuil* (gl. Iliae filius) Sg. 31ª. *istiamthe immeruidbed et ni roimdibed tit* (Timotheus circumcisus erat et non circumcisus Titus) Wb. 18ᵈ. Legi-

tur tamen praemissus iis interdum: *inscip emelendae* (gl. Aemilianus Scipio), *incæsar octauienda* (gl. Octavianus Caesar) Sg. 31[a]. *indróm fil hí constan.* (gl. urbs Roma constantinopolitana), *airechas inna rómæ* (principatus Romae) Sg. 174[a]. *sliab ṅossa* (mons Ossa) Sg. 63[a].

Gentilia item et patronymica modo cum articulo inveniuntur modo sine eo: *arrucestaigser frissinnebride* (gl. cum Ebraco disputans) Ml. 2[d]. *indromain* (Romani) Sg. 31[b]. *intśabindai* (Sabini) Sg. 28[a]. *inmarcelldai* (gl. Marcelli), *inchornaldaí* (gl. Cornelii) Sg. 30[b]. *indæneedai* (gl. Aeneadae), *romoldai* (gl. Romulidae) Sg. 31[b]. *arindí atrebat romáin and. atrebat lait. and* (habitant Romani, Latini ibi) Sg. 33[a]. *docach cathrur di romanaib* (cuívis civi e Romanis) Sg. 33[a]. *irchre flatho román* (interitus imperii Romanorum), *tóiniud flatho ó rómanib* (secessio imperii a Romanis) Wb. 26[a]. *la laitnori* (apud Latinos), *la grecu* (apud Graecos), *la atacu* (apud Atticos) Sg. 5[b]. 26[b]. 147[a]. *la iudeu* (apud Judaeos) Wb. 5[b].

Adest articulus interdum contra communem usum. Ante substantivum: *ishé intecttaire maith condaig indoobáil diathigerni* (is est bonus gubernator, qui quaerit gloriam domino suo) Wb. 8[d], ubi secundum solitam constructionem esset cum *as* pro *in*: *ishé astectire maith.* Ante adjectivum, si substantivum, quocum concordat, praecedit pronomen possessivum: *mad cotecht di cofer badhé afer incétne* (si aditus ei, mulieri separatae, ad virum, sit hic ejus vir prior) Wb. 9[d].

*b.* Casus substantivi nominativus et accusativus ut in aliis linguis constructi inveniuntur, c. gr. accusativus post verbum activum et praepositiones.

Est etiam accusativus temporis hibernicus: *arromertussa buith and angaimredsa* (gl. ad me Nicopolim, ibi enim constitui hiemare, Tit. 3, 12; i. e. esse hanc hiemem) Wb. 31[d]. *itarcud indocbalæ domsa dia brátha* (gl. ad gloriam meam in die Christi) Wb. 23[c]. *irlaim do dul báis cachdia* (parati ad subeundam mortem quavis die) Wb. 16[a]. *cech naidche* (quavis nocte, leg. *naidchi*), *ṁedonlathe* (media die) Hymn. in S. Patr. 15. 23.

Genitivus substantivi ab alio substantivo dependere solet, cujus constructionis exempla frequentia in declinatione enumerata sunt. Rarior genitivi causa est adjectivum, c. gr. in his: *am tualang ahetarcerta* (sum gnarus interpretandi eas, linguas) Wb. 12[d].

*ammi tuailnge armbrethre* (sumus gnari verbi nostri) 17[b]. *ba coir cenachomalnithe ropredchad mór namri dúib* (debet esse, etsi non impleretis quod praedicatum est, multum utilitatis vobis) 13[a]. *imforlinged mór namri de* (factum inde multum utilitatis; *amre*) 15[d]. *dorrigeni mór nuilc frimsa* (fecit multum mali mihi) 30[d]. Saepius enim adjectiva, quae in aliis linguis cum genitivo vel alio casu construuntur, hibernice praepositiones sibi assumunt: *lán di uisciu* (plenus aquae) Incant. Sg. *loof fricach réit* (contentus quaecunque re) Wb. 24[b]. Eodem modo etiam si non adest adjectivum, praepositione *di* tam nominis quam pronominis genitivus significatur: *ismó afius deitsiu andorigeni dimaith frimsa* (gl. quanta ministraverit melius tu nosti, i. e. quid boni fecerit mihi) Wb. 30[a]. *bid icc disi tuistiu clainde* (gl. salvabitur per filiorum generationem; i. e. erit salus ejus, mulieris; *si*, pron. fem.) 28[b].

Ante dativum praemittendae praepositioni *do* lingua hibernica jam omnino assueta est. Sunt paucae positiones, in quibus deest ea praepositio, sequentes.

1. In forma adverbiali adjectivorum et substantivorum dativi singularis, praemisso solo articulo. Item in forma adverbiali substantivorum pluralis numeri omisso etiam articulo. Exempla supra enumerata sunt (p. 562 sq.).

2. Post comparativum, cum omittuntur particulae comparationis *oldaas, oldate, indaas* (p. 681), eodem modo ut in lingua latina est ablativus pro constructione cum particula *quam*. Exempla: *isuáisliu cach céitbuid córe* (gl. pax superat omnem sensum; i. e. est nobilior omni sensu pax) Wb. 24[b]. *ishuaisliu cech duil andoratad dondoinacht* (gl. omnem creaturam longe transgreditur) Ml. 25[a]. *isferr cach réit són* (melior omni re haec, caritas) Wb. 27[d]. *nídad ferrsi inchétnu* (non estis meliores quam primum; cf. p. 315) Wb. 8[c]. *isarnaib grádib nemdib. et-ni bo decming rombed imthunad hisuidib combad uáisliu cach grád alailiu* (gl. constituens ad dexteram suam in coelestibus supra omnem principatum et virtutem, Ephes. 1, 20; i. e. supra gradus coelestes, et non est possibile quod sit alternatio in his, ut sit nobilior quisque gradus altero) 21[a]. *ni diliu nech limm alailiu* (non carior mihi aliquis alio) 23[a]. *ni ferr nech alailiu and* (non melior aliquis alio) 2[a]. *ni mó bríg cachhe alailiu* (non majoris auctoritatis quisque quam alter) 19[c].

Videntur esse in his vestigia proprii casus, ablativi scilicet, qui etiam terminationis diversae a terminatione dativi fuerit in quibusdam primitus, ut in lingua latina.

*e*. Adjectivorum congruentia cum substantivis in genere, numero et casu est eadem hibernica, ut in aliis linguis, atque locus in communi constructione post substantiva. Sunt tamen notanda quaedam propria hibernicae linguae in hac substantivi et adjectivi collocatione.

1. Adjectivum omnis flexionis expers saepius praemissum invenitur substantivo. Haec autem constructio est nonnisi compositio adjectivi cum substantivo, quam consuetam esse linguis celticis magis quam aliis, exempla plura jam enumerata (p. 825 et 862) docent. Compositio statuenda est, quamvis separata legitur utraque vox in codicibus interdum, e. gr.: *ni artu ni nim*. . *ar nóib briathraib rolabrastar cr.* (non altitudo non coelum supra sacra verba quae locutus est Christus) Incant. Sg., pro *ar nóibbriathraib*. Compositionem comprobant infectionis consonae substantivi incipientis plura exempla (p. 198).

A communi regula postpositionis adjectivorum excipiuntur adjectiva pronominalia: *ùlaile* juxta *aile* postpositum, *uile* significans lat. *omnis, quivis*, juxta *uile* significans *totus*, quod postponitur ut mere adjectivum, item *cach, cach óen* (quivis), *nach* (aliquis); quorum omnium exempla inter pronomina prolata sunt (p. 363 sq.). Excipiuntur porro praeter numeralia cardinalia simplicia etiam ordinalia affinia magis adjectivis, quibuscum tamen omnino concordat *tánise* (secundus), interdum et *cétne* (primus), ut exempla item jam allata docent (p. 315. 316).

Adjectivi meri substantivo praepositi cum flexione unicum exemplum mihi occurrit hoc: *inna dærcæ fróich* (gl. vaccinia; i. e. rubrae ericae) Sg. 49ᵃ.

2. Adjectiva post substantiva numeri dualis leguntur in forma pluralis numeri, hibernica ut cambrica. Exempla vetusta hibernica satis certa: *etir da ṅainm̄ cosmaili* (inter duo nomina similia) Sg. *da druith ægeptacdi* (duo druidae aegyptiaci) Wb. jam supra memorata sunt (p. 278).

3. Adjectivum sine substantivo per se solum in forma generis neutrius loco substantivi esse potest: *duthraccarsa amaithsin* (opto bonum hoc) Wb. 11ᵇ. *andubso* (nigrum hoc, i. e. atramen-

tum) Ml. 13[d]. Forma adverbialis adjectivorum dativus hujus positionis esse videtur (p. 562).

Frequentius per se solum occurrit in forma neutrius pluralis, eo plane modo, ut fit in lingua latina; eandemque formam etiam induit pronomen demonstrativum *i*. Exempla: *có osnada* (gl. usque ad superiora) Ml. 31[c]. *fudumne* (gl. profunda, dei spiritus scrutatur) Wb. 8[b]. *na cotarsnai* (gl. adversa, vobis) Ml. 20[c]. *comrama et baga poil frisnadedencha* (gl. cursum consummavi, 2. Timoth. 4, 8) Wb. 30[d]. *innahii irrufollnastar siu* (ea quae explevit hic) Wb. 13[b]. *madugneu innahii remiærburt. madudrignius ní dinaib remeperthib. madugneu inna remeperthi* (si facio ea quae dixi, si feci aliquid de antedictis, si facio antedicta) Ml. 23[c]. 23[d].

*d.* Numeralium quae sunt propria in constructione et congruentia ob formarum conspectum in eorum capite jam tractata sunt. Praeter formam substantivi post numerum majorem (p. 314; cf. *tricha bliadan* Bened. Hib.) insignis est numeri majoris separati, si duplex numerus adest cum substantivo, postpositio in propria forma, e. gr. *déc*, quae alias est *deich*. Videntur minores numeri praedicati loco substantivo praemissi, majores absolute sequentes.

*e.* De pronominum congruentia vel usu peculiari haec notanda sunt.

1. Pronomen interrogativum congruit cum genere sequentis substantivi, masc. *cia*, fem. *cesi, cisi*, addito ad significandum perfectius genus pron. personali fem. *sí*, neutr. *ced, cid* (p. 362). Etiam pronomen personale tertiae personae transiens in significationem demonstrativi, sing. masc. *é, hé*, fem. *sí*, neutr. *ed, hed*, plur. *é, hé* trium generum, sequitur tam genus quam numerum sequentis substantivi.

Sing. masc.: *ishé inso innóibad* (gl. haec est sanctificatio vestra, ut abstineatis etc.) Wb. 25[b]. *ishe besad felsub* (est hic mos philosophorum) Wb. 27[a]. *ishe se incomdithnad* (gl. solatio mihi ipse esse possum, . . si quid etc., Prisc. 6, 1; i. e. hoc est solatium) Sg. 90[a]. *isee arndiltuth dunn fanissin* (est haec abnegatio nostra ipsorum) Camarae.

Fem.: *issí inso fedb* (haecce est vidua) Wb. 28[d]. *isi inso indrún inso* (hocce est mysterium) Wb. 13[d]. *issí rún indforcillsin* (est hoc mysterium hujus doctrinae) Wb. 28[b]. *issi indetarceirt inson*

*grecde* (est haec interpretatio vocum graecarum; leg. *inna son*) Sg. 207[b]. *issi ticsál archruche duun* (est haec sumtio crucis nostrae) Camarac.

Neutr.: *ished inso anaithescc* (hoc est responsum) Wb. 9[d]. *ished anoneste insin. ished didiu anhonestum* (est hoc τὸ honeste, honestum) Wb. 10[b]. 25[b].

Plur.: *ithǽ inso besi* (sunt hi mores), *ithæ besse inna fedb* (sunt hi mores viduarum) Wb. 28[d]. 29[a]. *ité inna noi* (haec sunt ea novem, pronomina) Sg. 197[b].

2. Sub fine sententiae si pronomen personale vel possessivum exprimendum est, fit id praepositione *do* cum pronominis ejus, quod significandum est, forma suffixa.

Pronomina personalia hoc modo significata: *nibad aóenur dó* (gl. rogavi eum veniret ad vos cum fratribus; i. e. ne esset solus ipse) Wb. 14[a]. *imba immalei do* (gl. quis est qui condemnet? simul autem Jesus? Rom. 8, 33; i. e. num est simul ipse?) 4[b]. *do inis maddoc dún .i. meisse 7 choirbbre* (ad insulam Matoci nos, ego et Coirpre) Sg. 194[a]. *dichlaind thessei dóib. di grecaib dóib huili* (gl. Thesidae, Cecropidae id est Athenienses; i. e. de genere Thesei ii, de Graecis ii omnes) Sg. 31[b]. *huare ní in óen diaithir doib* (gl. ab alio cuique centro absides suae exsurgunt ideoque diversos habent orbes motusque dissimiles, planetae, Beda de nat. rer. c. 14; i. e. quia non in uno centro ipsi) Cr. 18[c].

Pronomina possessiva eodem modo expressa, substantivo antecedente: *condib didnad domsa foirbthetu hirisse dúibsi* (gl. desidero consolari per fidem vestram; i. e. ut sit solatium mihi firmitas fidei vestrae) Wb. 1[b]. *eter baullu coirp dunn* (inter membra corporis nostri) Wb. 12[b]. Cum infinitivo loco substantivi: *ronfitirni cach trechretim dúibsi* (gl. epistola nostra vos estis quae scitur et legitur ab omnibus hominibus manifesta; i. e. noscit nos quivis per fidem vestram) Wb. 15[a]. *ropad maith limsa labrad ilbelre dúibsi* (esset acceptum mihi vos loqui multas linguas, locutio vestra) 12[c]. *combad ǽt leu buid domsa iniriss* (ut sit aemulatio eis esse me in fide) 5[b]. *buith dúnni issintodochidiu* (gl. cum venerit quod perfectum est; i. e. esse nos in futuro) 12[c]. *ba ferr limm im̄ buith di inógi* (gl. beatior autem erit si sic permanserit, mulier, secundum meum consilium, 1. Cor. 7, 40), *búith dúibsi inógi* (gl. itaque dico fratres, 1. Cor. 7, 29; i. e. esse eam, esse vos in coe-

libatu, volo) 10[b]. Praecedit pronomen possessivum etiam in supra memoratis exemplis e Camarac.: *isee arndiltuth dunn fanissin. issí ticsál arcruche duun.*

3. Formulae pronominis demonstrativi *in-so, in-sin* includentis non solum substantivum, sed etiam, si una cum eo adsunt, adjectiva, numeralia, exempla jam prolata sunt in pronomine (p. 354). Fit idem semper, etiam si adsunt aliae et plures voces a substantivo dependentes: *forsacenélae metirsin* (gl. inter hendecasyllabos phalecios; i. e. hoc genus metri) Sg. 8[a]. *araaric accenelæ fothairethesin* (gl. ad balneas pallacinas, in ed. Palatinas, Prisc. 14, 3; i. e. nam invenit hoc genus balnei; praemittit glossator latine: *de nomine philosophi*) Sg. 217[a]. *congaibetar inna trechenel martre so* (continentur haec tria genera martyrii) Camarac.

4. Pronominum interrogativorum, quae semper praecedunt, etiamsi adest praepositio, constructio jam supra memorata est (p. 362. 363).

5. Relationem hibernice significari non solum pronominis relativi formis absolutis vel infixis, sed etiam formis propriis verborum, patet ex iis quae jam luculentius tractata sunt de his (p. 348 sq. 456. 478. 486). Modus frequentior cambricus, quo relatio post praepositionem indicatur ponenda in fine relativae partis sententiae praepositione cum pronomine suffixo personali vel cum possessivo ante substantivum (p. 397), non invenitur hibernice, nisi est in Camarac.: *cach reet cari særcicesa ami na laubir noco* (res quaevis, in qua amas multas illecebras et voluptates).

### 3. Verbum constructum.

*a.* Praecipua verbi hibernici, ut britannici, proprietas est ejus constructio impersonalis, in qua sola tertiae personae numeri singularis forma obtinet, sive exprimenda est persona praeter tertiam alia numeri singularis sive etiam pluralis. Eam constructionem jam adoptant verbi substantivi formae *is, as, bid,* cum ob emphasin sententia simplex solvitur in duplicem (p. 885), idque cum pronominibus absolutis, dum aliis verbis, in quibus obtinet haec constructio, connectuntur nonnisi infixa. E. gr.: *ismé asapstal geinte* (gl. ego sum gentium apostolus) Wb. 5[b]. *asm̄é mói-*

*nur aridrochell* (gl. egomet rapui, intelligimus ego et non alius; i. e. quod sum ego solus qui rapui) Sg. 202ª. *issnisni ata* (nos sumus . .; cf. p. 333) Wb. 10ᵈ. *am. bid me féin notheised cucut* (gl. suscipe illum sicut me; i. e. acsi ego ipse venirem ad te) 32ª. Verbi substantivi tertia persona pluralis legitur in solo exemplo in Wb. 19ᶜ: *itsib ata chomarpi* (vos estis coheredes), fortasse errore scriptoris pro *issib*. In his exemplis pronomen personale *me* vel *snisni* etc. videtur potius objectum regiminis latentis in verbo substantivo quam subjectum.

Ejusmodi saltem constructionem objecti ex actione latente in verbo impersonali (cf. germ. es gibt männer, menschen; acsi liceret latine dicere dat viros, dat feminas pro sunt viri, feminae) ostendit verbi substantivi forma *fil*, *feil* cum compositis, quae nunquam flexionem personalem induit et sequentem accusativum postulat. Exempla: *ni feil titlu remib ciasidciamni titlu re cechoin salm* (gl. non sunt suprascripti psalmi quidam; i. e. non sunt tituli ante eos, quamvis videmus titulos ante quemvis psalmum) Ml. 2ᵇ. *nifil aimsir nadindbed* (gl. rex constitutus ex tempore quod utique non coepit aliquando; i. e. non est tempus, a quo non sit; nom. *aimser*) Ml. 17ª. *nifil chumtubairt ata nanman sidi* (non est dubium, quin sint nomina haec; nom. *cumtubart*) Sg. 154ᵇ. *ni confil nach rainn nád techtad cetnidetaid* (non est pars, orationis, quae non habeat originem primitivam; nom. *rann*) Sg. 188ª. Inde et pronomina personarum trium infixa inter particulas et verbum hoc impersonale habenda sunt objecta, ut: *condumfeil* (ut sim), *cininfil* (quod non sumus), *condibfeil* (ut sitis), *nachibfel* (quod non estis), *cenodfil* (quamvis est), quorum exempla supra enumerata sunt (p. 479). In tertia persona praeter pronomen infixum obtinet etiam accusativus: *cenodfil chotarsnataith etarru* (gl. quamvis habeat aliquid contrarium; nom. *cotarsnatu*) Sg. 29ᵇ. *cinidfil chairi linn* (gl. nos alienos a culpa; i. e. quamvis non est culpa nobis; Ml. 28ᶜ: *incairi*, gl. notam, nom. *caire*) Ml. 30ª.

Verbi substantivi forma *tá* quamvis servet adhuc flexionem personalem in vetusta lingua (p. 476. 477), adoptat tamen etiam impersonalem constructionem, immo constructionem cum accusativo ad instar formae *fil*, ut comprobant haec exempla: *nimtha laám* (non sum manus) Wb. 12ª. *nímptha fírion arachuitsidi* (gl.

non in hoc justificatus sum) 8[d]. *nintá airli armban* (non est nobis obedientia mulierum nostrarum) 31[c].

Proprium est linguae vetustae hibernicae, quod quamvis pluribus radicibus indicet verbum substantivum, etiam activa verba quaedam in eandem significationem convertit. Accidit hoc verbo *gaibim* (capio) in forma praeteriti: *am. bid áet limsa moort dogabál darmchenn céin rongabus icarcair* (gl. quidam ex contentione Christum adnuntiant, non sincere, Philipp. 1, 17; i. e. acsi esset contentio pro me missionem meam sumendi pro me, quamdiu sum in carcere) Wb. 23[b]. *am. rongab indosa indrong briatharde pers. ta. in .as* (gl. conjugatio nominatur quod una eademque ratione declinationis plurima conjugantur verba, Prisc. 8, 17; i. e. ut est haec o vinculum verbale, persona secunda in as; sequitur enim mox ap. Prisc.: cum enim verba omnia, quae aequali regula declinantur, in o vel in or desinant, in o quidem terminantia, si primae sint conjugationis, in as efferunt secundam personam) Sg. 159[b]. *am. rondgabsat in optit* (gl. tam participia quam infinita verba ad similitudinem optativorum, Prisc. 11, 4; i. e. ut sunt in optativo) Sg. 190[b]. Ob infixum hic pronomen *d* 3. pers. sg. generis neutrius (*n* praecedens est relativum infixum postulatum a conjunctione nominali, quod solum adest in ceteris exemplis) licet suspicari in his loquendi modum per ellipsin hunc: incepi id, scilicet esse, i. e. sum. Verbi factitativi primitus *dixnigur* transeuntis item in eam significationem exempla supra prolata sunt (p. 781, not.).

*b.* Activum verbi hibernici vetusti plenam adhuc personarum formationem habet, nescitque impersonalem constructionem, quae in recentiore lingua etiam hoc genus invasit, praesertim in gaelica, in qua e. gr. est praet. sing. 1. *do bhuail mi* (cecidi), 2. *do bhuail thu*, 3. *do bhuail e* etc. Et fut. sing. *buailidh mi, tu, se*, plur. *buailidh sinn, sibh, siad* (caedam, -es etc.; *-idh*, vet. hibern. *-fid*) Hibernice hodie juxta personalem magis servatam usitata est etiam impersonalis, e. gr. praes. sing. *ceilidh mé* (celo), *tú, sé*, plur. *ceilidh sinn, sibh, siad*. In vetusta lingua constructio impersonalis ejusmodi raro observatur, e. gr. in verbis junctis impersonali constructioni verbi substantivi, ut supra in *aridrochell, notheised*, vel in loquendi formula cum accusativo, ut est post *fil: conricci innaimsir hitaam* (gl. usque adhuc; i. e. donec

attingat tempus, attingatur tempus, quo sumus; *aimsir* accus.) Wb. 9[a].

In passivo defecit flexio personalis jam in vetusta lingua, cui nonnisi tertia persona utriusque numeri usitata est: *intain arallegthar aæpis.* (cum legitur ejus epistola) Wb. 18[a]. *lase aralégatar* (cum leguntur, voces) Sg. 213[a]. Ceteras personas, primam et secundam singularis et pluralis, modo impersonali exprimi, infigendis formis pronominum earum personarum inter formam verbi tertiae personae singularis et particulas verbales *no, ro* vel praepositiones in verbis compositis, proditum jam in systemate verbi (p. 412), patet ex ipsis in verbo enumeratis exemplis (p. 474).

Actio verbi reflexiva in linguis celticis propria forma non significatur. Hibernice significatae ejusdem particula praefixa *im-*, ut fit communiter britannice, vix unum vel alterum exemplum exstat (p. 847). Solita est infixio pronominis personae quae in se agit: *nommóidim* (glorior, i. e. laudo me) Wb. 14[c]. *nonmóidemni* (gl. gloriamur) 2[d]. *act ranglana* (gl. si emundaverit se) 30[b].

*c.* Temporum et modorum usus et constructio, simplex in omnibus linguis celticis, jam e systemate verbi et exemplis ad ostendendas verborum formas prolatis affatim elucet.

Promiscuus usus praesentis et praeteriti secundarii, frequentior in cambrica constructione, jam animadvertitur interdum in vetusta hibernica: *atbélmis* (gl. sicut Sodoma facti essemus; i. e. interivissemus) Wb. 4[d], quod etiam significat *interiremus.* Oritur omissis particulis *no* et *ro,* quibus fit distinctio inter utrumque tempus, e. gr. in pass.: *noberrthe* (calvaretur), *roberrthe* (calvatus esset; cf. p. 453. 471).

*d.* Infinitivum hibernicum esse mere substantivum, patet tam ex ejus formis varie derivatis (p. 459 sq.), quam praecipue ex ejus constructione cum genitivo, cujus sunt exempla quaedam manifestiora: *tre fulang inna fochide* (tolerandis tribulationibus) Wb. 14[b]. *imradud inna réte domunde. cen imradud nanemde* (cogitare res mundanas, sine cogitatione coelestium, est sapientia carnis) Wb. 3[d]. *ni áil dún tabart testassa* (gl. non nobis necesse quicquam loqui, i. e. dare testimonium) 24[c]. *octabairt ruún, octabirt coibsen* (in proferendis mysteriis, dandis rationibus) 12[b]. 15[c]. *gabál desimrechte* (sumere exemplum) fq. Legitur tamen etiam frequenter infinitivi, qui est subjecti loco, constructio alia

variata, qua substantivum dependens ab infinitivo in ejus locum subrogatur et ipse cum praep. *do* postponitur: *istaschide timne dée dochomalnad* (necessarium est mandatum dei implere) Wb. 10ᵃ. *ismaith intóis éula do accaldam* (est bonum sapientibus loqui) 3ᶜ. *augtortás apstalachte inso tra aainm fessin dosuidigud itossoch na epistle* (gl. Paulus apostolus; i. e. auctoritas apostolatus hoc ergo suum ipsius nomen ponere in initio epistolae) 14ᵇ. Versa haec in constructionem priorem cum genitivo sunt: *istaschide chomalnad timni dée. ismaith accaldam indóisa éula. isaugtortas apstalachte suidigud aanmà fessin itossoch.*

Infinitivus cui praecedit praep. *oc* eum verbo substantivo constructus saepius est significationis participii praesentis: *biu ocirbáig, biuusa ocirbáig* (sum glorians) Wb. 16ᵈ. 20ᵃ. *robóisom octatháir* (fuit vituperans) 23ᵈ. *robá oclegund* (fui legens) Sg. 148ᵃ. Etiam hodie participium praes. gaelice eodem modo significatur, praepositione *ag* cum infinitivo. In vetusta hibernica tamen lingua, quae possidet formas relativas participiorum vice fungentes, non tam communis usus est ea constructio.

---

## II. Constructio prosae britannica.

Vetustiores codices cambrici cum non sententiarum pleniorem constructionem, sed voces tantum singulas vel paucarum vocum glossas exhibeant, libri cornici et armorici ampliores autem oratione poëtica scripti sint, manent monumenta britannica prosae orationis fere sola narrationes codicis Hergestensis rubri cambricae, recentiores quidem, quae tamen constructionem in summa haud dubie congruentem adhuc cum vetusta hibernica, in singulis tantum propria jam adoptantem, exhibent. Debent haec esse pro ceteris et possunt, cum cambrica dialectus ceterarum britannicarum, cornicae et armoricae, semper sit dux et princeps.

### 1. Ordo constructionis.

*a*. Voces praedicantes ante alias in sententia cambrica priores locos sibi vindicant, ut in hibernica. Verbum ergo ante om-

nes praedicans primum etiam occupat locum sententiae, ratione non habita particulae verbalis, quae in sententia affirmativa absoluta semper est *yd, y* (p. 422), vel copulantis: *y dywedassant wynteu* (dixerunt eae, feminae) Mab. 1, 36. *ac y dywawt arthur* (et dixit A.) fq. *ac y daeth peredur yr lle* (ivit P. ad locum) 1, 266. *ac y bu ynkerdet ynyalwch fforestyd* (et est profectus in solitudinem silvarum) 1, 238. Hic ordo quamvis coarctetur in sententia affirmativa simplici modis ordiuis duobus, de quibus infra dicetur (sub *c.* et *e.*), obtinet semper non solum in sententiae multiplicis partibus affirmativis, sed etiam in simplici sententia negativa vel interrogativa: *nys attebawd yr iarlles* (comitissa non respondit) 1, 18. *nyt yspeilwys ynteu vi* (is non spoliavit me) 1, 10. *nyt adwaeney neb or teulu euo* (nullus ex agmine eum cognoscebat) 1, 267. *adoy di y dangos ymi* (an tu ibis monstratum mihi?) 1, 293.

*b.* Locum verbi obtinet praedicatum, adjectivum sive substantivum (aut per se aut cum adjectivo), cum verbo subtantivo. Hoc cum nonnisi una cum adjectivo praedicet, sit igitur pars praedicati, idque pars verbalis, quam dicunt copulam, minus gravis parte proprie praedicante, in constructione cambrica simplicis sententiae affirmantis etiam medium locum sibi sumit sine particula ulla verbali inter praedicatum, quod primum sibi vindicat, atque subjectum sequens: *llawen uu y iarlles* (lacta fuit comitissa) Mab. 1, 20. *llawen uu y uorwyn* (laeta fuit puella) 1, 239. *hir uu genyfi y nos honno* (longa fuit mihi haec nox) 1, 6. *garw uu ynteu. llawen uu ynteu* (rudis, laetus fuit ipse) 1, 7. 28. *yspeilwr uum i yma* (fui ego latro hic) 1, 37. *marw uydaf i or cleuyt hwnn* (moriar hoc morbo) 2, 198. *athewythyr wyf inneu* (et avunculus tuus sum ego) 1, 247. *gwir yw hynny* (verum est hoc) 1, 260. *truan yw hynny* (miserum est hoc) 1, 34. *gwr hagr yw ynteu* (vir deformis est ipse) 1, 6. *cennadeu ym ni* (sumus legati) 2, 28. *cewri ynt oll* (omnes sunt gigantes) 1, 264. *vn mab mam athat oedwn i* (unicus filius matris et patris eram) 1, 2. Est idem ordo, si subjectum non expressum est: *gwr prud adoeth oed* (erat vir prudens et sapiens) 3, 298. *gwr idaw vydaf* (ero ei vasallus) 1, 213.

Ita etiam armorice: *ret eo pep tu ez conduhet* (in quacunque parte eum, puerum, instituere necessarium est) Buh. 108, 14. *lamet eo an mez* (perditus est pudor) 80, 14. *carguet eo a ioa ma*

*calon* (cor meum plenum est gaudio) 76, 19. Etiam hodie solitus est idem ordo: *iaouank eo ar vaouez ze* (mulier haec juvenis est), *re ud'hel eo ann dud ze evidoun* (nimis alti hi homines sunt mihi).

Est eadem positio praedicati, si loco verbi substantivi sunt verba *nominari, eligi* etc., quae praemittunt particulam *y*: *peredur uab efrawc ym gelwir i* (vocor P. filius E.), *gwalchmei ym gelwir i* (G. vocor) 1, 261. *iarlles y ffynnawn y gelwir* (comitissa fontanae vocatur) 1, 17. Post particulas negativas tantum, interrogativas aliasque, excepta copulativa, verbum substantivum praecedit ante praedicatum (ut fit in omnibus sententiis in hibernica lingua): *ny bu hir yr ymwan kei* (non diu pugnabat C.) 1, 23. *trauu vyw hi* (quamdiu ipsa fuit viva) 1, 36. *yny oed gyflawn* (donec erat impletus) 1, 17. Item post adverbia praemissa (cf. p. 903).

*c.* Multum tamen abesse videtur, ut primum locum sententiae, ut hactenus demonstratum est, verbo vel praedicato semper concedant narrationes codicis rubri. In his enim saepissime obvium est in primo loco non solum subjectum, sed etiam objectum sententiae, post quod sequitur verbum praemissa particula *a*, e. gr.: *peredur a gychwynnwys racdaw. peredur a gyfodes. peredur a chymryt y varch* (P. perrexit, P. surrexit, P. sumsit equum suum) 1, 244. 245. 246. *seithmeib aoed idaw* (septem filii erant ei) 1, 235. In hoc ordine etiam supra memorata exempla constructa esse possint: *arthur a dywawt* (dixit A.), *mi a oedwn vn mab* (ego eram unicus filius). De hac autem constructione vix aliud perhibendum est, nisi esse in ea solutionem sententiae, qua vox aliqua cum emphasi proferenda e communi ordine vocum jam in vetusta hibernica lingua in initium transfertur cum verbo substantivo praemisso vel etiam sine eo in positione absoluta (p. 885. 886). Invaluit is ordo cambrice ita, ut obtineat etiam, cum minor est emphasis vel adeo nulla.

A regula communi praemittendae *a* in hac constructione excipitur verbum substantivum cum compositis suis, ante quod modo adest particula, modo deest: *arthur aoed ygkaerllion arwysc* 1, 282, sed 1, 1: *yr amherawdyr arthur oed ygkaerllion arwysc.* Item: *drws y pebyll aoed yn agoret. achadeir eureit oed yn agos yr drws* (porta tentorii erat aperta et sella aurea erat vicina portae) 1, 239. *efrawc iarll bioed iarllaeth y gogled* (E. comes possidebat comitatum septentrionis) 1, 235.

Praeter subjectum, ut in enumeratis exemplis, praemittitur etiam quod in communi constructione est objectum sententiae cum eadem particula *a* ante sequens verbum, quae juxta *yd*, *y* particulam affirmativam absolutam dicenda est relativa (p. 422): *karw a weleis yny forest* (cervum vidi in silva) 2, 7. *ae varch a gymerth y marchawc ar weirglod a gyrchwys* (et equum suum sumsit eques et pratum petiit) 1, 240.

Hujus generis est etiam frequentissima narrationis formula ea, in qua post infinitivum sequuntur verba auxiliaria activa *gorugum*, *gwneuthum* (feci, perfeci): *achyscu aoruc yr amherawdyr. agofyn aoruc kynon* (et dormire coepit imperator, quaerere coepit C.) 1, 2. *adnabot awnaeth y gwr* (animadvertere coepit vir) 1, 6. In his sine eo narrandi modo consueto esset communis vocum ordo: *y kyscwys yr amherawdyr, y gofynwys kynon.*

Non insolitum hunc usum cambricum praemittendi in initio sententiae substantivi in positione absoluta comprobant haec duo exempla, in quibus praecedunt notificanda prae aliis, nomen proprium in uno, substantivum cum appendice relativa in altero, ita absoluto modo, ut nec subjectum nec objectum quaeri possit in eis: *madawc uab maredud aoed idaw powys yny theruyneu* (Mataco filio M. erat Powisia intra fines suos; ad verbum: Matacus filius M., erat ei Powisia) 2, 371. *yr ymdidan goreu a wypom ninneu ni ae dywedwn itti* (ad verbum: narratio optima quam sciemus nos, nos eam narrabimus tibi) 1, 2.

*d.* In sententiae duplicis vel multiplicis quacunque parte primi loci, particularum ratione non habita, eodem modo occupantur, ut hactenus traditum est: *val y gweleis y gwr gwynllwyt peredur yn dyuot kyuodi aoruc tu ar gåer* (simulac vir canus vidit P. venientem, surgere coepit versus castrum) 1, 245. *adrythyll oedwn a mawr oed vy ryvic* (vividus eram et vis mea erat magna) 1, 2. *agwedy y beym uedw y deuei y kythreul bieu yllys honn. ac y lladei an gwyr oll. ac y dygei an meirch ninneu ac an dillat* (cumque essemus mente captae, venit daemon possidens castrum hoc, et omnes viros nostros occidit, et equos nostros et vestes abstulit) 1, 36. *ahyspys oed gan owein na welsei ef eiryoet gwreic kymryt ahi. . . aphann welas ef ywreic ennynu awnaeth oe charyat yny oed gyflawn pob lle yndaw* (et certum erat Oweno, quod nunquam vidisset mulierem aeque gratiosam cum ea, et cum

viderat mulierem, captus est ejus amore donec esset plenus eo quocunque loco) 1, 17.

Duae vel plures sententiae si sunt constructione junctae, verbo affirmativae partis cujuscunque praegredienti secundum solitam structuram particula *y, yd* praemittitur, quando non adsunt conjunctiones primitivae *pei, cyn, cyt, can* etc., ut in multiplici sententia modo prolata: *y deuei — y lladei — y dygei —*; in duplicis hujus secunda parte: *pei gwyppei ymarchawc hynny ydeuei yth amdiffyn* (si sciret eques hoc, veniret te protectum) 1, 32. Non est alia constructio saepe, si altera pars cum priore est in relatione, ita ut inveniatur in cambrica lingua particula sententiae absolutae, ubi in aliis leguntur relativae: *hyspys yw gennyfi y deuy di ac ef* (persuasum est mihi, quod venies tu cum eo) 1, 259. *tebic yw gennyf i hagen y dygafi y marchawc gyd ami* (vero simile est mihi tamen, quod ducam equitem mecum; ubi etiam in parte priori verbum substantivum cum praedicato mutatum in activum verbum esse possit: *y tebigaf i hagen,* ad verbum: cogito tamen, abducam equitem) 1, 259. *brodoryon ym ni ar gwr y buost neithwyr yny ty* (cognati sumus cum viro, in cujus domo fuisti nocte praeterita; ad verbum: cognati sumus cum viro, fuisti praeterita nocte in ejus domo) 1, 247. Item in Leg.: *llety er egnat eu estauell ebrenyn er hon ebo en kescu endy* (domicilium judicis est cubiculum regis id in quo dormit) 1. 11. 4. *efeyryat eurenynes adely dyllat eurenynes er hun ypenytyo endau* (presbyter reginae debet habere vestimentum reginae id in quo fecerit poenitentiam) 1. 24. 6.

Non mirum tamen esse potest, non constantem esse hunc usum particulae absolutae *y* in sententia relativa. Leguntur e. gr. cum *a* alia exempla relativa in Mab.: *minneu avynnaf yr ymdidan da aedewit y minneu heb y kei* (ego volo narrationem pulchram quae concessa est mihi, inquit C.), *gofyn aoruc kynon yr hynn aadawssei arthur udunt* (quaerere coepit C. id quod concesserat A. eis) 1, 2. *tegach yw yr hacraf onadunt hwy nor vorwyn deckaf aweleist ti eiryoet yn ynys prydein* (formosior est maxime deformis ex eis, quam puella formosissima, quam vidisti tu unquam in insula Britannia) 1, 4, in quibus ab exemplis memoratis non discordare videtur *yd edewit, yd adawssei, y gweleist ti,* et eis bene concordare cum pronomine personali (loco suffixi in *endau, endy*) *yd*

*edewit ef, yd adawssei ef, y gweleist ti hi.* Sed solam *a* in parte relativa aut immissa in sententiam ampliorem aut subjuncta vel in constructione praemissi subjecti vel objecti exempla ostendunt plurima, tam ante modo allata, quam supra in capite de pronomine vel de particulis verbalibus (p. 397. 398. 423). In his cum etiam sententiae relativae immissae vel subjunctae incipiens *a* sit loco subjecti vel objecti, particula *y* tum tantum, cum in aliis linguis adest relativi casus obliquus a praepositione dependens vel genitivus vel cum deest omnino casus regimen, obtinere putanda est, quae partem cui praeest, addito pronomine personali vel possessivo et abolito sensu relativo, fere solvit a reliqua sententia.

Conjicio inde etiam, si non adest praepositio, pro genitivo relativi (dativus enim dependet a praep. *y* = *di*, *do*), cujus exemplum non legi, e. gr. in sententia latina: *mortuus est vir, cujus domum aedificavi*, candem constructionem cambricam: *marw yw y gwr yd adeilicis y dy*, cum particula absoluta *yd* et pronomine possessivo *y*. Casus regimen deest in supra allatis primis sententiis relativis, quarum relatio generalis latine indicatur conjunctione *quod*.

Sensus relativus evanuit etiam post conjunctiones nominales vel formulas loquendi affines, post quas occurrit particula absoluta ob casum obliquum qui subest (genitivum post *mal, ual,* an alias et dativum a praep. *yn?*) vel ob defectum regiminis: *ual y mae, ual yd oed* (ut est, ut erat; cf. Mab. 1, 259: *mal doeth aphwyllic y dywedy di,* instar viri docti et prudentis dicis tu, et hibern. *amal* cum gen., p. 676) Mab. fq. *lle y gwelych eglwys kan dy pader wrthi* (quo loco videris ecclesiam, canas pater tuum eam versus) 1, 238. *gofyn aoruc ef ymi pale y mynnwn vynet* (quaerere coepit e me, quo ire vellem) 1, 7. *ny wys pa tu y mae* (incognitum, ubi sit) 2, 225. 226. *yr awr y kenych, yr awr y rodes unllef arnaw* (ab hora, qua, ex quo cecineris, ex quo dedit unum sonitum eo, cornu) 2, 65. 66. Item post quasdam conjunctiones praepositionales, ut *gwedy,* si non construitur cum infinitivo: *gwedy y beym uedw* (cum essemus mente captae) 1, 36. Hic supplendum esse *gwedy hynn y beym* (p. 398), patet e constructione negativa cum particulae forma *na,* occupante locum utriusque particulae *a* et *y* sententiae relativae affirmativae: *gwedy na welont hwy dydi drwc vyd gantunt* (cum non viderint te, aegrum erit

eis) 1, 14, quae obtinet etiam post alias ejusmodi conjunctiones: *am nat wyt* (quia non es), *am na wn* (quia nescio) 2, 10. 13. *wrth nat atwaenat* (quia non cognoscebat), *yr nas gwelsei* (quamvis non viderat eam) 2, 12. 199. Conjunctiones tamen ejusdem originis *o*, *or*, *os* et *tra* construuntur ut primitivae sine particula verbali vel cum forma particulae negativae absoluta: *or clywy*, *or gwely* (cum audies, videbis) 1, 238. *os gallafi* (si possum) 1, 256. *offoy di* (si tu fugis), *ony cheffy di ofut* (si non ceperis angorem) 1, 8. *o dianghaf*, *or dianghafi*, *oni dianghaf inheu* (si periero, si non periero) 2, 12. 16. *tra gudyych ti* (quamdiu tu celaveris) 1, 14. Cum iis concordant *yny* (donec), *pan* (quando). Contra etiam post primitivam *pei* conditionalem sequitur forma particulae negativae relativa *na: pei na bei*, *pei nam goganewch* (p. 689), et post primitivas *a*, *ac* (et), *no*, *noc* (quam) conceditur locus particulae *y*, *yd*, fit igitur constructio, acsi non adessent.

*e.* In locis posterioribus sententiae cambricae non certus et strictus est ordo, ut non est hibernicae. Solet tamen subjectum cum vocibus dependentibus praecedere objectum cum suis: *pan dywettei arthur yr ymadrawd teckaf wrthyf or aallei. y dywedwn ynneu yr ymadrawt hwnnw ynhacraf aallwn* (cum dicebat A. nuntium optimum mihi ut poterat, dicebam ego hunc nuutium pessime ut poteram) 2, 375.

Definitiones temporis et loci vel aliae circumstantiae in cambrica sententia positione magis libera utente sibi interdum locum sumunt post primum: *ac y bu deudyd a dwynos yn kerdet ynyalwch fforestyd* (et erat duos dies et duas noctes proficiscens in solitudine silvarum) 1, 238. Immo saepius praecedentes easdem ante primum locum exempla ostendunt: *ar bore drannoeth y bu barawt march owein* (et mane post noctem paratus erat equus O.) 1, 12. *ac ygyt ar dyd peredur aglywei diaspat* (et una cum die P. audiebat tumultum) 1, 256. *pan hambwyllont hwy or lleon y deuant wy yth gyrchudi* (cum consuluerint, e castro Legionum venient ipsi ad te quaerendum) 1, 14. *ac yr fforest yd aei y mab beunyd* (et ad silvam ibat puer quotidie) 1, 236. *ac ar ol y llu hwnnw y gwelei ef gwreic velen* (et post hanc turbam ipse vidit mulierem flavam) 1, 17. Adverbia ideo tam simplicia quam composita frequentissime praecedunt locos primos sententiae: *ac yna ydeuth ef fford y lys. . . ac yno y gwelas ef gwraged* (et tunc ibat viam

ad aulam, et ibi vidit mulieres) 1, 36. *ac yno y clywei. . . ac uelly y bu ef yn hir yn yr agherdet hwnnw . . . odyna y cerdawd racdaw* (ibi audiebat . . . et ita fuit longum tempus in regione hac invia. . . inde perrexit porro) 1, 266. 267. *ar hynny y dywawt arthur* (tunc dixit A.) 1, 2. *ac ar hynny wynt a welynt yn dyuot ymywn morwyn* (et tunc videbant venientem intus puellam) 1, 282.

Contra participium praesentis activi circumscriptione formatum, ut formantur adverbia, in postremis sententiae locis reperitur: *ac ymperued llawr yr ystauell ydoed yr amherawdyr arthur yn eisted* (et in medio solo cubiculi erat imperator A. sedens) 1, 2. *ac ygkenawl llawr y neuad ydoed pedwar gwyr yn eisted ar lenn* (et in medio solo aulae erant quatuor viri sedentes in pulvinari) 1, 282. *ac ual ydoed owein diwarnawt yn bwyta ar y bwrd ygkaerllion ar wysc nachaf uorwyn yndyuot* (et cum erat O. aliquando coenans ad mensam in castro Legionum ad Iscam, ecce puella veniens) 1, 26.

## 2. Nomen et pronomen constructum.

*a.* Articulus deest, ut in hibernica constructione, ante substantivum, quod definitur ab alio in genitivo: *iarlles y ffynnawn* (comitissa fontanae) 1, 1. *presseb y march* (praesepe equi) 1, 33. *iarllaeth y gogled* (comitatus septentrionis) 1, 235.

Ante nomina propria communiter deest articulus, e. gr.: *y dywawt arthur, y dywawt kei* (dixit A., C.) fq. Legitur tamen etiam in casibus obliquis: *yr beli mawr uab manogan y bu tri meib* (Belino magno filio Manogani fuerunt tres filii) 3, 297. *mwyhaf oe vrodyr y karei lud y lleulys* (maxime inter fratres suos amabat Ludius Leulisum) 3, 298, ubi necessarius videtur inter duo nomina propria juxta se posita. Legitur item in casu recto post verbum defectivum *heb* (inquit): *heb yr arthur, heb y gereint* (inquit A., G.) 2, 27. 29. 30, post quod articulus adeo praecedit pronomen personale: *heb yr wynt* (dixerunt ipsi) 3, 269.

Adjectivum etiam praecedit articulus cambricus, eodem modo ut hibernicus (p. 888), si ante substantivum cum eo constructum adest pronomen possessivum: *gwedy marw beli adygwydaw teyrnas ynys prydein ynllaw lud yuab yr hynaf* (mortuo Belino cecidit

dominium insulae Britanniae in manus Ludi filii ejus natu maximi) 3, 297; item si est in positione separata: *tegach yw yr hacraf onadunt* (formosior est maxime deformis ex eis) 1, 4. Pronomini demonstrativo etiam additus invenitur, significanti hibern. *intí, indí, aní:* masc. fem. *er hun, er hon* in Leg., neutr. *yr hynn* in Mab. (p. 398).

Articulum indefinitum *un* sumtum e numeralibus a dialecto cornica et armorica (p. 239), ignorat adhuc cambrica, quae substantivum non definiendum ponit nudum. Versi tamen in hunc usum numeralis, sed positi adhuc absolute exempla inveniuntur in Mab.: *pedweryt mab idaw un lleuelys* (quartus filius ei erat aliquis L.) 3, 297. *kymer-dy uarch un* (sume tuum equum aliquem, unum equorum tuorum) 2, 53.

*b.* Substantivi casus nominativus et accusativus ut in aliis linguis construuntur. Statuendus est etiam accusativus temporis, quamvis ob defectum flexionis dignosci non potest: *deudyd a dwynos* (per duos dies et duas noctes) 1, 238.

Genitivus occurrit in sola constructione cum substantivo praecedente sine ulla casus terminatione. Ad eundem significandum, ut jam in hibernica lingua vetusta (p. 889), etiam in cambrica interdum praep. *di* (de) posita invenitur, e. gr. inter glossas Oxon.: *hin map di iob* (gl. Jove dignus; i. e. ut filius Jovis), vel in Mab.: *yn gyuagos yr gaer, ar dryll arall yr march* (cf. p. 240).

Dativus cambricus ut cornicus et armoricus semper postulat praepositionem *di* (= hibern. *do*, corn. *the*, armor. *da*), quae in recentiore lingua fit *y*. Exempla vetusta in glossis Oxon.: *di litau* (gl. Latio, addere), *dir arpeteticion ceintiru* (gl. miseris patruelibus). En his praepositionibus hibernicis et britannicis genitivum et dativum significatum eodem modo, ut in linguis romanicis praepositionibus *de* et *à*.

Genitivum vel ablativum latinae vel aliarum linguarum tam post substantiva et adjectiva, praesertim materiam vel plenitudinem rei indicantia, quam etiam verba cambrica lingua praepositione *o* exprimere mavult quam alia. Exempla: *y rann vwyhaf or vlwydyn* (maxima pars anni) 3, 298. *y meint mwyhaf odrwc* (magnitudo maxima, maximum mali) 2, 242. *kerwynet o dyfyr oer* (cupa aquae frigidae), *kerwyneit or med goreu* (cupa mulsi optimi) 3, 302. *carreyt or hyt goreu* (carrata frumenti optimi)

Leg. 2. 1. 34. *arffedeit or us* (manipula paleae) Mab. 2, 373. *peis o vliant teneu* (tunica lini tenuis) 1, 259. *dwy dorth o vara cann* (duo pista panis albi) 1, 239. *talym o uara gwynn* (frustum panis albi) 2, 14. *dwy gostrel yn llawn o win* (duae lagenae plenae vino) 1, 239. *gwein yn llawn or dwfyr* (vagina plena aqua) 2, 246. *digawn o drwc* (affatim mali) 2, 242. *cymedrolder o esmwythdra, kyflawnder o lewenyd* (abundantia hilaritatis, gaudii) 2, 32. 33. *amylder o amryuael anregyon, diwallualch o amryuael anregyon* (copia variorum donorum) 2, 20. 31. *diwallrwyd o bob peth* (sufficientia omnis rei) 2, 29. *diwallu y march o wellt ac yt* (providere equo stramen et frumentum) 2, 13. *kynnal y kyfoeth o vilwryaeth ac arueu. kynnal o uarch ac arueu amilwryaeth* (servare dominium militia et armis, servare equo et armis et virtute) 1, 19. 21. Eadem constructio post numeralia, ut *deunawweis o weisson*, jam memorata est (p. 322).

Est cornica et armorica etiam haec constructio cum praep. *a* (= cambr. *o*). Cornica: *mab du a vear brys* (filius dei magnae auctoritatis) Pass. 14, 4. *box len a ylly* (capsa plena unguento) 35, 1. *du len a ras* (deus plenus gratia) 3, 4. *mear a beyn a wothevy* (multum doloris suffert) 54, 1. *glan off a woys* (purus sum a sanguine) 149, 2. *glan a bub fythye* (purus omnis immunditiae) 47, 2.

Armorica: *den a laes* (vir legis) Buh. 150, 1. *den bras den a choas hac a stat* (vir amplus, vir electionis et auctoritatis) 28, 23. *petra a mat a gra* (quid boni faciet?) 18, 20. *lin a detin finaff* (linum fili tenuissimi) 168, 18. *leun a squient, leun a gracc* (plenus scientia, gratia) 4, 7. 48, 4. *cals a hirder, cals a poanyou* (affatim longitudinis, dolorum) 12, 17. 20, 7. *oll mar bech huy a vn opinion* (si estis omnes unius opinionis) 22, 9.

*c.* Adjectiva, communiter sequentia post substantiva, cum his congruunt ut in aliis linguis: *morwyn benngrech uelen* (puella crispa flava; masc. *penngrych melyn*, p. 289) Mab. 1, 14. *yn wiscedic o arueu trymyon* (indutus armis gravibus) 3, 304. *danned hiryon melynyon* (dentes longi flavi) 1, 283. Sunt tamen etiam britannicae, ut hibernicae, constructionis adjectivorum cum substantivis propria quaedam.

1. Praecedere etiam possunt adjectiva, sed eodem modo, ut in lingua hibernica, carentia omni flexione, in compositione sci-

licet cum substantivis, ut exempla jam supra prolata (p. 862) demonstrant. Itaque compositio est statuenda, quamvis separata inveniatur scriptio, e. gr. in glossis Oxon.: *a mein funiou* (gl. vittae tenues; adj. hod. *main*, plur. *meinion*), *a hir etem* (gl. instita longa). Interdum tamen in positione absoluta etiam antecedere posse adjectivum, colligere licet ex iisdem glossis: *creaticaul plant* (gl. genialis praeda puellae), *dir arpeteticion ceintiru* (gl. miseris patruelibus), ni forsan nimium ordini latinarum vocum adhaesit glossator, et e Mab. 2, 31. 3, 304: *amryuaelon gerdeu, amryuaelyon gerdeu* (varii cantus), juxta 2, 31: *amryuael anregyon* (varia dona).

Praecedunt etiam substantivum adjectiva pronominalia *neill, lleill*, quorum fortasse compositio statuenda est (p. 405), *paup* (quivis), *nep* (aliquis). Cum communi adjectivorum regula concordant tamen *arall* (alius), *oll* (omnis), quae postponuntur.

2. Post substantiva, quae sequuntur numerale II (p. 302) vel etiam alia numeralia in forma numeri singularis, adjectiva in forma pluralis apparent: *deu vaen rudgochyon* (duo lapides rubri) 2, 386. *deu vackwy wineuon ieueinc* (duo pueri fusci juvenes) 3, 265. *pedeir meillonen gwynnyon* (quatuor trifolia alba), *pedeir ystondard melynyon* (quatuor vexilla flava) 1, 30. 2, 218.

3. Sunt contra adjectiva, quae post substantivum numeri pluralis formam pluralis omnino non induunt, e. gr., praeter simplicia quaedam, ut *mawr* (magnus), *tec* (formosus), et composita, praesertim derivata in *-ic, -awc, -awl* (quae esse possent, si adderetur flexio, *-igion, -ogyon, -olyon*), *-eid*, quibus accedunt terminationes gradationis. Exempla: *arueu trymyon estronawl* (arma gravia peregrina) 2, 386. *llygeit rudgochyon gwennwynic* (oculi rubri venefici) 2, 388. *llygeit mawr hebogeid* (oculi magni accipitrini) 2, 385. *dynyon tec awelsam ni* (viri formosi quos vidimus) 2, 203. *disgyryein gwyr aruawc* (clamor virorum armatorum) 2, 388. *deudec brenhin arhugeint ovrenhined coronawc* (triginta duo reges coronati) 3, 263. *mein llywychedic gwyrthuawr, mein mawrwerthawc llywychedic* (lapides pellucidi magni pretii) 3, 265. *gweisson doethaf* (pueri prudentissimi) 3, 274. *ffuon cochaf* (rosae ruberrimae) 2, 218. *gwladoed teccaf a gwastattaf* (regiones pulcherrimae et planissimae) 3, 264. Adjectiva composita persistentia in cadem forma post idem substantivum, sive est singularis numeri sive

pluralis, leguntur inter adjectiva cumulata post substantiva supra memorata (p. 863).

*d.* Numeralium constructionis et usus propria eorum expositioni ipsi jam supra praemissa sunt (p. 321), vel in capite de compositione, cujus formam induere amant, tradita (p. 864).

*e.* Pronominum constructionis propria quaedam cambricae linguae et incognita aliis item jam proposita sunt, e. gr. relatio significata (p. 397), possessivum absolutum significatum vocibus *eid* et *ein* (p. 392. 393).

Pronominis demonstrativi distinguuntur adhuc tria genera, masc. *hwn, hwnnw* cum masculinis, fem. *hon, honno* cum femininis substantivis constructum, *hyn, hynny* sine substantivo loco neutrius abstracti: *gwir yw hynny* (verum est hoc) Mab. 1, 260. Hujus loco in hodierna lingua occurrit *hi* (Spurrell. gramm. p. 62): *y mae hi yn bwrw gwlaw* (pluit; ad verbum: est id ferens pluviam), *mae hi yn dywyll* (est obscurum). Nonnisi corruptum videtur hoc ex *hyn*.

Separatim positi a substantivo suo demonstrativi est etiam congruentia in genere, ut in hibernica lingua: *py gynnwryf yw hwnn* (qui tumultus est hic?) 1, 290. *py ryw ormes yw hwnnw* (quod genus infortunii est hoc? *ryw* masc., *gormes* fem.) 1, 293. *niuer kyhardet a hwnnw* (copia aeque comis atque haec) 1, 16. 17. *kerd kystal a honno* (cantus aeque dulcis atque hic) 1, 9.

3. Verbum constructum.

Constructio verbi impersonalis vel tertiae personae singularis positio pro aliis in activo nondum adoptata est a lingua cambrica. Sunt tamen quaedam, in quibus peculiaris hic verbi celtici usus etiam in activo cambrico vix dignosci potest: *gouyn idaw ae ef gyntaf bioed y llys yd oed yndi. mi ysgwir heb ef ae hadeilawd a mi bieiuu y dinas ar castell a weleist ti* (quaerere coepit ex eo, an ipse primum possederit aulam in qua esset. Ego revera, inquit, eam construxi et ego possedi oppidum et castellum quod vidisti) 2, 14. Hic *mi ae hadeilawd, mi bieiuu* vel *mi a bieiuu* eodem modo construuntur, ut est hibernice in Sg.: *ismé aridrochell* (ego id rapui). His adnumerari possunt ea, in quibus verbum in singulari numero constructum invenitur cum substantivo plurali: *gweisson doethaf or*

*byt yw vymbrodyr i* (pueri sagacissimi in mundo sunt fratres mei) 3, 274. *ar geireu hynny aaeth hyt att erbin* (verba haec iverunt usque ad E.) 2, 34. In initio sententiae ita solet verbum in tertia persona singularis praecedere substantivum pluralis numeri: *arodes breenhined hinn ha thouyssogion cymry* (et dederunt haec, privilegia, reges et principes Cambrorum) Lib. Land. privil. p. 113. *y pellaei y gwyr y wrthaw* (remoti erant viri ab eo; sed mox: *y nesseynt wynteu attaw*, appropinquabant ei) Mab. 2, 375. *yna y kerdwys y kennadeu* (tunc profecti sunt legati) 3, 268. *ac ual y diffykyei eu meirch* (et cum perierunt equi eorum) 3, 270. *yny dygwydawd y meirch ar eu glinyeu* (donec deciderunt equi in genua sua) 2, 51. *yny golles y taryaneu eu holl liw* (donec perdiderunt scuta omnem colorem suum) 2, 51. *mal y barno goreu gwyr y llys* (ut judicaverint boni viri aulae) 2, 25. *sef awnaeth y weisson* (hoc fecerunt pueri) 3, 264. Contraria his tamen leguntur etiam exempla, in quibus verbum in tertia persona pluralis comitatur substantivum singularis numeri vel pronomen collectivum: *ac y kychwynyssont y llu mawr hwnnw bop bydin yny chyweir* (et progressus est exercitus magnus hic, quodvis agmen in suo ordine) 2, 379. *pawb a dybygynt* (quisque, omnes cogitabant) 2, 207.

De praevalente in dialecto cornica et armorica constructione impersonali in activo jam tractatum est in capite de verbi flexione (p. 530).

Praecipua constructionis cambricae impersonalis sedes est passivum, in quo una tertia persona singularis per varia tempora exstat, qua ceterae personae significantur modo cognito. Exempla verbum passivum ipsum sistit.

Differunt dialecti britannicae ab aliis linguis formandis formis passivis verbi substantivi et auxiliarium quorundam, quae una cum constructione et usu item jam traditae sunt (p. 528).

Actio verbi reflexiva vel reciproca, qua aut unus in se aut plures inter se agunt, in dialectis britannicis sola particula *om-*, *im-*, *ym-* verbo praefixa, de qua latius tractatum est in capite de compositione (p. 870 sq.), significatur.

Temporum usum non semper in primitiva et certa distinctione servatum esse, comprobat confusio praesentis et futuri primarii britannici. Etiam in temporibus secundariis animadvertitur ejusmodi alternatio, e. gr. praesens secundarium positum pro

praeterito secundario usus conditionalis (ut in hibernica lingua interdum, p. 896): *pei na bei drech noc ef nys dygei ynteu y eneit ef* (si non fuisset fortior eo, non abstulisset animam ejus; de actione jam perfecta, ad verbum: si non esset, non auferret) Mab. 1, 20. *aphei gwnelut ti vyghygor ny chyhyrdei agyhyrdawd o galedi athi* (si fecisses consilium meum, non accidisset quod accidit difficultatis tibi) 2, 61. *ot archei ereint idaw peidaw ar gware hwnnw. ef abeidei vyth ynllawen ac ef* (si oravisset G. eum, ut desisteret a ludo hoc, ipse destitisset certe libenter ab eo) 2, 63. Utriusque temporis formae adeo promiscuae leguntur: *pei asgorchymmynnassut nysgadwn* (si jussisses, non concessissem) 2, 48. Contra cornice formae praeteriti secundarii ponuntur in significatione praesentis secundarii trium modorum, ut exempla plura jam in verbo proposita ostendunt (p. 512).

Infinitivus etiam britannici verbi, ut hibernici, naturam praevalentem substantivi prae se fert praefixis frequenter praepositionibus, e. gr. *gwedy*, *heb*, *rac* etc. (cf. p. 642. 643. 699).

Cum certis quibusdam praepositionibus, e. gr. cambr. *yn*, corn. *ow*, armor. *ouz*, infinitivus transit in significationem participii praesentis (cf. hibern. *oc*, p. 897). Ob communem hunc usum in dialectis britannicis ejus exempla jam in capite de formis verbi enumerata sunt (p. 522).

---

## CAPUT SECUNDUM.

### De constructione poëticae orationis.

Non communi linguae habitu procedit poëtica oratio, sed propria forma induta ut veste festiva. Differunt populi in exornanda hac, quia diversi sunt modi quibus ligatur oratio. Apud quosdam enim prodiit habitus orationis ligatae e quantitate syllabarum, apud alios e congruentia sonorum, dum alii nec hoc nec illo modo utentes contenti sunt pari syllabarum numero in versibus, ut Indi, vel sententiarum quadam aequalitate, quam dicunt parallelismum, ut Hebraei. Illi constituerunt orationem poëticam

certo numero et ordine syllabarum longarum vel brevium, quem dixerunt metrum, *μέτρον*, Graeci et Latini. Contra nationes septentrionales Europae, quae pertinent ad familiam indeuropaeam, * e. gr. tam Germanorum omnes gentes, cum constet de Scandinavis, Saxonibus terrae continentis et anglicis, Baivariis, quam gentes celticae, cum constet de Hibernis et Cambris vetustis, orationem ligatam construxerunt secundum sonos congruentes vocum, non solum incipientes sed etiam finientes.

Inter hos enim populos, si ita dicere licet, assonantes in construenda oratione ligata iterum differentia quaedam deprehenditur. Solos incipientes sonos observarunt aliqui, ut Germani, ita ut in sententia poëtica vel versu construerent duas saltem voces, melius tres vel plures ab eadem consona incipientes vel a vocalibus (hae omnes sibi assonant, nec necesse est esse easdem). Alii autem assonantiam quaesiverunt non solum in initio vocum, sed etiam in fine, immo in medio vocum. Hanc formam orationis poëticae jam monstrant vetusta Hibernorum et Cambrorum monumenta. Minus in medio vocum obtinere potest sonorum congruentia, quam in fine, ubi poëtae Hiberni et Cambri computant in duabus vel pluribus vocibus non solum eandem consonam, sed etiam eandem syllabam, i. e. tam eandem vocalem finientem, si vocalis tantum syllabam efficit, quam eandem consonam, cui praecedit eadem vocalis. Apud Cambros vetustos plenior haec congruentia, eadem vocalis eademque consona terminalis in duabus vel pluribus vocibus ejusdem vel plurium versuum, jam usitata invenitur, eamque communiter adhibent etiam Hiberni, vocales tamen adhuc diversas concedunt, ut assonent e. gr. *-us*, *-is*, *-es*, *-im*, *-am*, *-em*, et quidni, cum etiam vocales diversae ineuntes assonent? Immo propter hoc ipsum haec assonantia majorem vetustatem redolet et perhibenda est primigenia, quae deinceps in certiorem formam et majorem ambitum processit. In ea assonantia origo prima assonantiae finalis est, cultae praesertim a populis recentioribus Europae, quam dicunt *rímum*. **

* Nescio an idem mos possit haberi proprius etiam aliis populis et diversae originis, e. gr. Tungusis, ob ea quae profert Gabelentius in grammatica dialecti ejus nationis (Élémens de la grammaire mandchoue, p. 148).

** Ex gr. *ῥυθμός*, lat. rhythmus, significante aliud aliquid, deducunt. Quamvis ea vox computationem poëticam indicans in vetustis libris nec hi-

Tractandum latius ergo deinceps est de proprietate, siqua est, assonantiae, e. gr. finalis, de cujuscunque assonantiae locatione in versibus, de versuum constructione in carminibus, tam apud Hibernos quam apud britannicos populos. Gallicae priscae formae poëticae reliquiae, quae suspicandae sunt apud poëtas latine scribentes, dijudicantur etiam hic, ut in aliis capitibus de aliis argumentis factum est, juxta hibernica vetustiora poëtica.

---

bernicis nec britannicis occurrat, frequentissimi tamen usus est. Simplex hibern. subst. in Sg. 181ᵃ: *dliged rimæ ocairli kal.* (gl. de ratione: cum ei qui nos pupugit talionem, id est, vicem a nobis redditam ostendimus, repupugi dicimus, quando vero de ratione vel kalendario loquimur, repunxi [gl. *adrothoirndius*] dicimus, Prisc. 10, 5). Inde deriv. *rímire* (computator): *is assu lasna rímairu* (est facilius computatoribus; cf. p. 312) Cr. 3ᵇ. Frequens est verb. compos. cum *ad-* (computare, imputare, putare, aestimare, saepius idem indicans quod *áirmim*, numero, et cum eo alternans): *mad iarnaicniud adrimther* (si secundum naturam computatur) Cr. 3ᵇ. *adciam ascenel cruche adrimther incoicsath. filus trechenelæ martre adrimiter arcruich* (videmus, quod genus crucis imputatur, aestimatur, compassio; sunt tria genera martyrii quae computantur pro cruce) Cam. *tichtin inna epistle adrímisom arathichtin fessin* (adventum epistolae aestimat pro suo ipsius adventu) Wb. 14ᵈ. *donaib pecthachaib ní áirmisom ón archumscugud arisabás imbás dosuidib comscugud im. iustor. abás imbethith són adindrímisom* (gl. omnes quidem resurgemus sed non omnes immutabimur; i. e. peccatoribus non numerat id, resurgere, pro immutatione, nam est e morte in mortem eis, immutationem autem justorum e morte in vitam id perhibet) Wb. 13ᵈ. *adrímfiter, adrímfeter* (gl. sed haec postea reputentur; i. e. reputabuntur) Sg. 153ᵇ. Pr. Cr. 60ᵇ. *adrímed* (gl. imputare) Ml. 21ᵃ. Quaeritur inde, annon verb. *áirmim* (numero), *áramtar* (numerantur) Sg. 6ᵃ. 205ᵃ, subst. *áram* (numerus) fq. orta putari possint e forma affini *adramim, adram* (cf. *comrama poil* Wb. 30ᵈ). Alia composita et decomposita: *dorimiub* (gl. sermone digessero) Ml. 26ᶜ. *dorimther hí libur essaiæ áscelso* (narratur in libro Isajae haec historia; cf. germ. *erzälen* e *zal*, numerus) Ml. 16ᵈ. *iscomfuirmud forgnúsa* (est collocatio formae, in mecum, non compositio) Sg. 203ᵃ. *remfuirmedcha* (gl. praepositivae, conjunctiones; = *remforím.*, p. 33) Sg. 212ᵃ. *atarímtis, ataruirmiset* (adnumerabant, -arunt, p. 838) Sg. Hodie quoque est subst. cambr. *rhif* (= *rím*, numerus), e quo composita et derivata in Mab.: *cyfrif* (numeratio) 3, 155. *riuaw* (numerare) 3, 26. *riuedi* (numerus) 3, 28.

## I. Constructio poëtica hibernica.

Formam assonantiae finalis cum eadem vocali et consona primitivam monosyllabam relinquendi et transgrediendi in assonantiam bisyllabam, interdum etiam trium syllabarum, hibernici poëtae in sua lingua, ut latini imitantes eam formam, cognitam, ut conjicere licet, jam vetustis Gallis, in latina lingua, magis usi sunt occasione, quam cambrici, qui illam primitivam monosyllabam servarunt et raro bisyllabam terminationum grammaticalium, e. gr. *-ieu*, *-ion*, ostendunt. Apparet bisyllaba assonantia hibernica in vetustis sententiis hibernicis, quae videntur proverbia, e. gr. in Wb. 16ᵃ: *isgnáth do c o b i r cach l o b i r ifochidib* (gl. qui consolatur humiles deus; i. e. mos ei hic, adjuvat debilem quemvis in tribulationibus). Facile tam hanc assonantiam suppeditarunt vocabula composita cum *su-*, *du-*, *s-*, *d-* sibi contraria, ut *somme, domme* (dives, inops), *sóire, dóire* (salus, miseria), quam etiam trisyllabam assonantiam: *sochumacht no dochumacht, sualig dualig, sóinmiche dóinmiche, di sóinmechib 7 dóinmechib* (p. 832).

Recentior poësis hibernica constructionis versuum cum certis syllabarum numeris in carminibus plura genera offert, propriis nominibus distincta. Differt ea poësis a poësi non solum ceterorum populorum recentioris Europae sed etiam affinium Cambrorum eo, quod dum finalis assonantia demum sola dominatur apud hos, hibernici poëtae magis initialem coluerunt, minus finalem. Hujus loco imitatio quaedam assonantiae, quam ob differentiam ab assonantia ejusdem vocalis ejusdemque consonae p l e n a dicam deinceps d i m i d i a m, invaluit, quam dicunt correspondentiam. Haec ejusdem vocalis solius assonantiam poscit, consonarum tantum ejusdem classis congruentiam, e. gr. mediarum, tenuium, aut omnino nullam (correspondentia perfecta et imperfecta vel fracta; cf. O'Donov. Gramm. p. 415. 416). Assonantia haec dimidia singularis est et propria poëtices hibernicae, antiqua tamen, jamque obtinet in vetustis carminibus juxta assonantiam plenam. Contraria huic est assonantia, quam primigeniam finalem suspicati sumus, cum eadem consona tantum (p. 911).

Prima carminis construendi materia apud Hibernos vetustos

est versus duorum membrorum cum certo syllabarum numero, ut sint duo loci, e quibus assonantia disposita, una saltem, melius plures, sibi respondeat. Rarius occurrunt versus trium membrorum. In una linea scribuntur bina membra in codicibus.

In his versus membris assonantia quaevis disponitur, tam initialis, quam finalis, vel etiam intermedia, si adest, ob ornatum tantum interdum addita nec certum locum poscens. Initialis assonantia non solum in duobus versus membris, aut in initio cujusvis posita aut in medio, disparata esse potest, quam dico contrapositam, sed etiam in duabus vocibus ejusdem membri subsequentibus collocata vel consociata. Rara est aut in ejusdem versus membris aut in duobus versibus copulatis alternans duarum consonarum, non rara contra cumulata tam vocalium quam consonae per totum versum ejusdem seu in quovis membro diversae.

Finalis assonantiae certiores loci sunt aut finis membri cujusvis ejusdem versus aut finis duorum versuum hac assonantia copulatorum. Potest ergo dici illa contraposita haec copulativa. Solita est simplex copulativa posita in fine posteriorum versuum membrorum; sed interdum accedit alia etiam in fine priorum membrorum, ita ut fiat copulativa duplex. Assonantia copulativa continuata per paucos versus apud Hibernos negari non potest, per plures in cambricis carminibus praecipue in usu est. Est etiam non infrequens in medio per membra ad ornatum majorem dispersa non eadem cum contraposita vel copulativa, in duabus interdum tribus vocibus obvia, quam dico lateralem.

Membra versuum carminis certum syllabarum numerum continent, e. gr. septenarum, octonarum, vel pauciorum vel plurium, nec tamen obtineat necesse est idem numerus syllabarum in utroque membro versus vel in omnibus versibus ejusdem carminis. Numerum syllabarum cujusque membri definire vel numerum versuum copulandorum, e. gr. duorum vel quatuor, ut fiant disticha vel strophae, vel etiam jungere versus sine certo numero in carmine, in arbitrio poëtae est.

Quaeritur, an syllabarum majoris et minoris accentus in versuum membris alternantium certa fuerit regula. Conjici possunt e. gr. membri septem syllabarum frequentius usitati pro diversa

locatione accentus duo diversa schemata, scilicet schema incipientis majoris accentus:

–́ ⏑ –́ ⏑ –́ ⏑ –́,

et incipientis minoris:

⏑ –́ ⏑ –́ ⏑ –́ ⏑.

Attamen nec in hoc membro nec in aliis plurium vel pauciorum syllabarum certus usus statuendus videtur, et alternatio potius inter hoc vel illud schema plus vel minus in arbitrio poëtarum fuisse, saltem hibernicorum. Obtinet enim prius in carmine Mediolanensis codicis communiter, in carmine de passione Christi cornico semper, secundum schema in Benedictione Hiberniae; sed alternatio inter utrumque in aliis vix negari potest, e. gr. in membris jam primi versus Hymni in S. Patricium, cujus prius esse debet prioris schematis, ne major accentus ponatur in syllabis formativis aliquibus:

*Génair pátraic í nemthúr.*

Secundum autem nonnisi secundi esse potest, quia majori accentu in syllabis principalibus, non formativis, posito nonnisi ita prodit:

*ishéd adfét iscélaib.*

An germanicus proferendi modus concedetur in hoc hibernico versu frequentiore ceteris et aequali fere germanico solito versui, ita ut sint in quovis membro duae tantum syllabae accentus praedominantis? Et ut possit pronuntiari:

*Genair pátraic i némthur ‖ ished adfét iscélaib.*

Debet addi his, animadverti interdum duas syllabas minoris accentus, e. gr. articulum vel particulam duarum syllabarum, vel etiam nomina vocalis brevis radicalis, positas loco unius syllabae minoris accentus, ut voces *dona, acus, firu* in his Benedictionis Hiberniae locis:

*abréo óir dona déseb.*
*acus bíth bennách firu múman.*

Apud Hibernos vetustos et Cambros constructio poëticae orationis, ratione non habita quorundum quae sunt propria his vel illis, in genere est eadem. Facile inde statui poterit, cum morum priscorum semper tenacissimi fuerint celtici populi, etiam apud veteres Druidas et Bardos gallicos carminum constructionem non fuisse diversam. Horum quidem omnino nihil superest; sed

58*

non nimium audere mihi videbor, si affirmavero, jam prima religionis christianae aetate in Gallia eam gallicam carminum formam in carmina christiana translatam esse. Ut heroum bellatorum fortiter acta celebrabantur a Bardis Cambrorum carminibus ejus formae, quae exstant adhuc, et a Bardis Gallorum, vel caerimoniae a Druidis, celebrantur religionis christianae mysteria vel heroum christianorum, quos martyres dicebant, fortitudo hymnis ejus formae assonantis.

Tam hymnorum forma assonans quam aliorum carminum latinorum inde a temporibus labantis imperii Romani, sive in terra continente Europae sive in Hibernia sunt composita, proponenda est igitur, antequam licet progredi ad hibernica carmina.

## 1. Assonantia latina.

S. Ambrosius, episcopus Mediolanensis, in Gallia natus (a. 333, obiit a. 397), cultus divini publici hymnis, antiphonis etc. celebrandi primus auctor fuit, sicut ejus notarius Paulinus refert ad S. Augustinum (Append. ad opp. S. Ambros. ed. Bened., Paris. 1690, p. IV): "eo Ambrosii tempore primum antiphonae, hymni ac vigiliae in ecclesia Mediolanensi celebrari coeperunt, cujus celebritatis devotio usque in hodiernum diem non solum in eadem ecclesia, verum per omnes pene occidentis provincias manet."

Hymni S. Ambrosii tetrametro iambico* compositi sunt,

---

* De metro praeter structuram assonantem adhibito in iis hymnis Beda disputat in libello de arte metrica (ed. Basil. 1, 56): "Metrum iambicum tetrametrum recipit iambum locis omnibus, spondeum tantum locis imparibus, quo scriptus est hymnus Sedulii: A solis ortu cardine etc. Sed et Ambrosiani eo maxime currunt, . . in quibus pulcherrimo est decore compositus hymnus beatorum martyrum, cujus loca imparia spondeus, iambus tenet paria. Recipit hoc metrum aliquoties, ut scribit Mallius Theodorus, etiam tribrachyn." Assonantia adhibita juxta latinum metrum tam incipiens quam syllabarum finalium, interdum etiam mediarum, non aliena est a gallicis ejusdem aetatis poëtis, e. gr. Ausonio, in epigr. 1:

Phoebe | potens numer*is*, | praes*es* Tritonia bell*is*,
Tu quoque ab aërio | praep*es* Victoria lapsu,
Come serenatam | duplici | diad*em*ate front*em*
Serta fer*ens*, quae | dona togae, quae | praemia | pugnae.
Bell*andi* f*andi*que | pot*ens* Augustus, honorem
Bis meret.

sed accedit forma assonans eodem modo, ut monosticha Columbani Hiberni mox proferenda, hexametro latino composita, assonantia etiam vetusta hibernica induta sunt. Solvo hic stropham quatuor linearum secundum hibernicum collocationis modum in versus duorum membrorum, quorum quodvis est octo syllabarum, duos, et signo assonantiam lineolis in initio, literis cursivis in fine, e. gr. in exordio hymni martyrum:

Aetern*a* Christi | muner*a* ‖ et | martyrum victori*as*,
| Laud*es* ferent*es* debit*as*, ‖ | laetis canam*us* mentib*us*.
| Ecclesiarum princip*es*, ‖ belli triumphal*es* duc*es*,
Coelestis | aulae | milit*es*, ‖ et ver*a* | mundi lumin*a*,
Terrore victo | saeculi ‖ | spret*is*que poen*is* corpor*is*
Mort*is* | sacrae compendio ‖ vit*am* beat*am* possident.

Nonnisi monosyllaba assonantia finalis, eaque lateralis et dispersa tantum, vix contraposita, legitur in hoc hymno (octavo editionis Bened. 2, p. 1222), sed jam bisyllaba etiam in sequentis noni exordio:

| Somno refectis artub*us* ‖ | spreto cubili | surg*imus*,
Nobis, | pater, canentib*us* ‖ adesse te de | posc*imus*.
| Te lingua primum concin*at*, ‖ | te mentis | ardor | ambi*at*,
Ut actuum | sequent*ium* ‖ tu, | sancte, sis exord*ium*.

---

In ampliori distichi vel duorum hexametrorum ambitu assonantia initialis quidem vix non adest, cum si non adsunt duo vel tria vocabula incipientia ab eadem consona, adesse tamen possint totidem a vocalibus inchoantia; quaeritur tamen, nonne classici poëtae latini interdum, gnari structurae illius celticae, consulto eam frequentius posuerint, e. gr. Ovidius in Amor. 1, 5. 1. 2:

Aestus erat, | mediamque dies exegerat horam,
Apposui | medio | membra levanda toro.

Et ibidem 9. 10:

Ecce | Corinna venit, tunica velata re | cincta,
| Candida dividua | colla tegente | coma.

Vel Lucanus in exordio Pharsaliae:

Bella per Emathios plus quam | civilia | campos
Jusque datum sceleri | canimus, | populumque | potentem
In sua | victrici con | versum | viscera dextra,
Cognatasque acies, et | rupto foedere | regni
| Certatum totis | con | cussi viribus orbis
In | commune nefas, infestisque obvia | signis
Signa, pares aquilas et | pila minantia | pilis.

Exordium et finem carminis poëtae tam hibernici quam cambrici vetusti magis exornare amant.

Assonantia est hic copulativa, eaque duplex, in prima stropha, contraposita in secunda. Assonantia finalis bisyllaba porro in aliis hymnis, quorum auctor vetustissimis testimoniis asseritur Ambrosius (cf. editorum admonitionem in hymnos), e. gr. in primi stropha sexta:

Gallo canente | spes redit, ‖ aegris | salus refund*itur*,
Mucro | latronis cond*itur*, ‖ | lapsis fides revert*itur*.

Immo trisyllabae assonantiae finientis nec non mediae sunt exempla vel vestigia, e. gr. in quarti secunda stropha:

Non ex virili | *semine*, ‖ sed mystico | spir*amine*
| Verbum dei | factum caro ‖ | fructusque | ventris | floruit.

In quinti hymni sexta:

Sic | quinque millibus vir*is* ‖ dum | quinque panes divid*is*,
E*den*tium sub *dentibus* ‖ in ore | crescebat | *cibus*.

In septimi tertia et quarta stropha:

| *Votis* | *voce*mus et pat*rem*, ‖ | pat*rem* | pe*ren*nis gloriae,
| Pat*rem* | po*ten*tis gratiae, ‖ culpam re | leget | lubricam.
| Informet | actus stre*nu*os, ‖ d*en*tes ret*und*at invidi,
Casus sec*und*et asperos, ‖ d*o*net | ger*en*di | gratiam.

In his praeter formam externam incognitam poëtis classicae vetustatis et peregrinam certe, quae adest haud dubie, quamvis ut additicia plus vel minus observata, dominatur adhuc metrum latinum et syllabarum quantitas. Sed magis inauditam formam offert, novam quasi terram aperit novumque aevum annuntiat psalmus abecedarius S. Augustini episcopi Hipponensis in Africa (obiit a. 430), sed qui per plures annos Mediolani rhetoricam profitebatur. Contra Donatistas ipsius humillimi vulgi causa, ut ipse dicit, scriptus est psalmus. In hoc omne metrum et omnis quantitas desideratur, adest nonnisi assonantia cum certo syllabarum numero.* Quivis versus bina membra continet, quodvis membrum

* Syllabarum certus numerus per se jam apud Indos generalis forma poëtica est, quamvis in eorum vetusta lingua quantitatis vel vocalium brevium et longarum sit perfecta distinctio. Versum etiam apud hos duo membra constituunt, duo versus distichon, quod dicunt *slocum*. Versus epicus brevior ceteris et usitatissimus, quo carminum epicorum ingens moles decurrit, in quovis membro octo syllabas postulat; plures in aliis carminum generibus componere solent poëtae pro arbitrio suo plerumque, e. gr. Bhartriharis in

octonas syllabas. Assonantia finalis copulativa continuata *e* commonefacit assonantiae continuatae usitatissimae apud cambricos poëtas. Profero duas primas strophas (Opp. D. August., Lugd. 1586. 7, p. 3):

Abundantia peccatorum ‖ solet fratres conturbare;
Propter hoc dominus noster ‖ voluit nos praemonere,
Comparans regnum coelorum ‖ reticulo misso in mare,
Congreganti multos pisces, ‖ omne genus hinc et inde.
Quos cum traxissent ad litus, ‖ tunc coeperunt separare,
Bonos in vasa miserunt, ‖ reliquos malos in mare.
Quisquis recolit evangelium, ‖ recognoscat cum timore,
Videt reticulum ecclesiam, ‖ videt hoc saeculum mare,
Genus autem mixtum piscis ‖ justus est cum peccatore.
Saeculi finis est litus, ‖ tunc est tempus separare,
Quando retia ruperunt, ‖ multum dilexerunt mare.
Vasa sunt sedes sanctorum, ‖ quo non possunt pervenire.

Bonus auditor fortasse ‖ quaerit: qui ruperunt rete?
Homines multum superbi, ‖ qui justos se dicunt esse.
Sic fecerunt scissuram et ‖ altare contra altare.
Diabolo se tradiderunt, ‖ cum pugnant de traditione,
Et crimen quod commiserunt, ‖ in alios volunt transferre.
Ipsi tradiderunt libros ‖ et nos audent accusare,
Ut pejus committant scelus, ‖ quam commiserunt et ante.
Quod possent causam librorum ‖ excusare de timore,
Quod Petrus Christum negavit, ‖ dum terreretur de morte,
Modo quo pacto excusabunt ‖ factum altare contra altare?
Et pace Christi conscissa ‖ spem ponunt in homine?
Quod persecutor non fecit, ‖ ipsi fecerunt in pace.

---

sententiis suis incipiens a membris syllabarum septendecim et finiens membris viginti duarum. Indos in quocunque fere scientiae vel artis genere bene versatos rhythmum, i. e. certiorem syllabarum brevium et longarum ordinem in quibusdam distichi locis adoptasse, vel etiam jam assonantiam finalem interdum ad majorem ornatum addidisse, quis mirabitur? Ita in *Ghatakarparo*, cujus primum slocum profert Boppius in editione Nali (praef. p. VIII):

*nitschitang kham upêtya* nîradaih ‖ *priyahînâhridayâwa*nîradaih
*salilair nihitan radschah* kschitau ‖ *rawitschandrâw api nô'pala*kschitau.

En assonantiam finalem contrapositam bisyllabam, adeo trisyllabam, syllabas in priori membro cujusque versus exacte decem, in posteriori undecim. Sed unicum hoc exemplum assonantiae mihi cognitum est.

Sunt viginti ejusmodi strophae, quarum quaeque est duodenorum versuum, ab A usque ad V in toto psalmo, quibus epilogus triginta versuum succedit. Nolo videre assonantiam finalem bisyllabam copulativam *-are*, et ubi occurrit puto esse factum fortuito, non consulto, quia etiam *o*, *e* cum *r* vel cum aliis consonis ante commune vinculum *e* antecedunt, vel potius in tanta copia vocum exeuntium in *e* non antecedere non possunt. Nescio an sit statuendum, etiam assonantiam initialem fuisse in consilio auctoris. Quamvis rarior est, non deest certe ejusmodi, e. gr. in prima stropha in *peccatorum propter praemonere*, *regnum reticulum*, *con|greganti genus*, *miserunt malos mare*, *saeculi separare*, *retia ruperunt*, *sedes sanctorum*.

Animadvertuntur peculiaria quaedam. Elisio vocalium vel terminationum cum *m* ante vocales facta interdum: *reticulo misso-in mare* 1, 3. *modo quo pacto-excusabunt factum-altare contra-altare* 2, 10, sed alibi etiam omissa, e. gr. 2, 3: *sic fecerunt scissuram et altare contra altare.* Ante vocales *i* abolita vel prolata ut *j*: *abundantja*, *evangeljum*, *ecclesjam*, *djabolo*, *traditjone*, *aljos*, nec tamen et hoc semper. Duae syllabae breves pro una sunt in 1, 7: *quisquis recolit evangelium*, ni legendum est *colit*.

Non differt constructio carminum ejusdem saeculi vel posteriorum superstitum ex alia celticae nationis terra, in quam christiana religio etiam literarum cultum intulit, ex Hibernia, sive sola assonantia cum certo syllabarum numero dominatur in his, sive praeter eam latinum quoque metrum adhibetur.

S. Patricii, Hibernorum apostoli (ab a. 433 usque ad a. 460), nepoti Secundino adscribitur hymnus alphabeticus in laudem Patricii adhuc vivi (ap. Galland. 10, 183; cf. Vitam S. Patr. ap. Boll. Mart. 2, 276), cujus versus metri latini expertes et secundum syllabarum rationem, ut psalmus S. Augustini, compositi praeter assonantiam initialem et finalem copulativam, quae in duobus versibus saepius adest, non tamen semper, frequentius assonantiam finalem lateralem ostendunt. Sunt e. gr. stropha A et B cum assonantia finali plerumque monosyllaba:

| Audite, | omn*es* | amant*es* ‖ deum, sanct*a* merit*a*
Vir*i* in Christo beat*i* ‖ Patric*i* | episcop*i*,
Quomodo bon*um* ob | act*um* ‖ simil*atur* | angel*is*,
Perfect*am*que propter vit*am* ‖ | aequ*atur* | apostol*is*.

Beat*a* | Christi | custodit ‖ mandat*a* in omnib*us*,
| Cujus | oper*a* refulgent ‖ | clar*a* inter | homin*es*,
| Sanct*um*que cujus | sequuntur ‖ exempl*um* | mirific*um*,
Unde et in coelis patrem ‖ | magnificant domin*um*.

Sunt ita strophae usque ad Z cum versibus quatuor, in quibus membrum prius continet octo syllabas, posterius septem. In secundo versu primae strophae syllabarum ratio *Patrici* poscit pro *Patricii;* non enim solita est in his elisio vocalium.

Post stropham Z apud Muratorium (Anecd. Latin. IV) legitur amplius haec, ab alio haud dubie addita:

Patricius | episcop*us* ‖ | oret pro nobis | omnib*us*,
Ut deleantur | protin*us* ‖ | peccata quae commisim*us*.
Patrici laudes ‖ | semper dic*amus*,
Ut nos cum illo ‖ | semper viv*amus*.

Adest enim etiam omnino diversus syllabarum numerus et assonantiae finalis modus. In duobus prioribus versibus junctis assonantia copulativa monosyllaba, sed duplici, quodvis membrum octo syllabas numerat, in posterioribus junctis assonantia simplici, sed bisyllaba, quodvis membrum quinque tantum.

Columbanus, hibernicus monachus, monasterii Bobiensis fundator (obiit a. 614), etiam arte poëtica excelluit. Ejus monosticha quae exstant praeter formam hexametri latini assonantiam hibernicam prae se ferunt, paucis exceptis. Colligo ex eis magis digna quae proferantur secundum editionem in Gallandii Bibl. patr. (12, 355 sq.):

11. Omnib*us* est | mundi | melior sapientia gaz*is*.
16. | Morb*i* causa | mal*i* nimia est quaecunque voluptas.
26. Octon*as* stude*as* | vitiorum | vincere turm*as*.
28. | Lingua su*os* habeat fren*os* in corde | ligat*os*.
52. Inclita | perpetu*am* | praestat | patientia vit*am*.
54. Egregi*os* faciet | ment*is* constantia | mor*es*.
88. Quod tibi non | opt*as* | ali*i* ne feceris | ull*i*.
100. | Disce sed a | doct*is*, | indoct*os* | ipse | doceto.
102. | Sermo datur mult*is*, animi | sapientia pauc*is*.
127. | Pax | precor alma | tuo | placeat | tibi semper in ore.
138. | Una di*es* qual*es* fuerint | ostendit | amicos.
159. Alma | di*es* noctem sequitur, sic | dona labor*es*.

165. Qui | modica spern*it* | minu*it* | majora per horas.
170. | Cui secreta quidem | credas | cautissim*e* | cern*e*. *

Aspirata *h* non est consonae loco, sed vocali aequalis habetur:

160. Tempora dum variant, | anim*us* sit semper | honest*us*.
179. | Aurum flamma probat, | homin*es* tentatio just*os*.

Juxta externam utramque assonantiam non deest etiam interna:

49. Plurima disc*enti* | s*em*per | sapi*enti*a crescit.
59. T*antum* | verba | val*ent* qu*antum* m*ens* s*ent*iat illa.
61. Non erit | *ant*iquo nov*us* | *ant*eferend*us* amic*us*.
73. V*itam* quippe | *tuam* | *tot*a vir*tut*e | *tu*ere.
137. Sit | tibi cur*a* | *tu*ae | *tota* vir*tut*e sal*ut*is.

Assonant etiam in his, ut in hibernicis exemplis, consonae inchoantes radicem post particulas in compositis:

128. | Semper in ore tuo re|sonent bona verba | salutis.
154. Corporis auxilium | medico per|mitte fideli.
174. Ob|servat | sapiens | sibi tempus in ore loquendi,
175. In|sipiens loquitur | spretum | sine tempore verbum.

In his omnibus assonantia finalis est monosyllaba; rarior est bisyllaba:

36. Non | op*ibus* bona fama datur, sed mor*ibus* | almis.
74. | Omnia pro vita sunt | amitt*enda* tu*enda*.
192. | Omn*ibus* est | op*ibus* | melior vir | mente fidelis.
207. Dil*igit* | hic nat*um*, virga qui corr*igit* | ill*um*.

Est etiam assonantia finalis copulativa una cum laterali, item media in versibus qui prooemii loco sunt in monosticha, 1—5:

| Haec praecepta leg*at* devotus et | imple*at* | actu,
| Vir*tut*um *tit*ulis | v*itam* qui quaer*it* honest*am*,
Vel | homines inter cupiat praeclarus | hab*eri*,
Vel | *mor*um | *mer*itis coelestia regna | *mereri*,
Atque deo Christo | socius | *sine* f*ine* vid*eri*.

* In hac sententia, quae etiam Germanis proverbium est (trau schau wem!), si accurate inspicitur, quaeque vox assonantiam initialem offert. Licet enim etiam signare *se*|*creta*, ut e mox sequentibus exemplis patet, et *quidem* non differt a *cuidem*.

Magis progressa assonantia, frequentior incipiens et amplior finiens, etiam trisyllaba saepius, invenitur deinceps apud Anglosaxones carmina latine scribentes, ad quos, cum primitus propria fuerit eis nonnisi initialis assonantia, ut ceteris Germanis,* ab Hibernis haec forma transgressa putanda est, ut transiit scriptura et ars pingendi codices et ornandi.**

Construit e. gr. Aldhelmus, Saxonum occidentalium episcopus (obiit a. 709), Opp. ed. Giles, Oxon. 1844, p. 111:

| Summi | satoris | s*olia* ‖ | sedit qui per cathr*alia*,
| Alti | Olympi | *arcibus* ‖ | obvallatus min*acibus*,
| Cuncta | cernens | cac*umine* ‖ | coelorum summo l*umine*.

---

* Initialis assonantia cum sit sola copula utriusque membri, contraposita esse debet apud Germanos. Sunt enim versus duo membra etiam (ob eandem assonantiae correspondentiam) apud hos, et duae syllabae praevalentes in quovis membro. Inter quatuor voces, quae in versu portant majorem accentum, dum syllabae earum vel vocum comitantium minoris accentus non numerantur, duae saltem contrapositae in duobus membris assonantia initiali ornatae sunt, melius tres, vel sunt omnes quatuor. Ea structura cum apud Scandinavos, Anglos et Germanos terrae continentis inveniatur, communis primitus fuisse necesse est et statuenda primitiva. Attamen in quibusdam locis carminis de Hildebrando etiam finalem assonantiam ostendit Lachmannus (Act. historico-philolog. Acad. Berolin. a. 1833, p. 131):

*in sus* | *héremo m*án ‖ | *hrísti giwinn*an.
*der sí doh nu* | *árgosto* ‖ | *óstarliut*o.
*únti im iro* | *lin*tun ‖ | *hittilo wúr*tun.

Sed cum hibernici monachi in plurimis Germaniae monasteriis adfuerint, num pauci illi versus imitatione hibernicae structurae facti sunt? Ibidem Lachmannus e carmine formae primitivae inscripto "*Muspilli*" affert duos versus cum assonantia item finali, quorum omnis structura hibernica cognoscitur:

*diu marha ist farpr*unnan, ‖ *diu* | *sela* | *stet pidv*ungan,
*ni* | *weiz mit wiu p*uoze: ‖ *sar verit si za* | *wi*ze.

Est quodvis membrum septem syllabarum, structura hibernica valde usitata; assonantia finalis bisyllaba dimidia contraposita, initialis consociata in primo versu, contraposita in secundo. Otfridi carmen, quod primum omne priscam formam relinquens assonantiam finalem adoptat, interdum ejusdem structurae disticha offert, dum in aliis liberior germanica persistit.

** Hujus hibernicam originem affirmat nunc etiam Waagenius, vir ejus artis in primis guarus (Deutsch. Kunstblatt, 18. Mart. 1850). Concordant quae doctissime disserit de imaginibus et scripturis codicum hibernicorum Kellerus (Bilder u. Schriftzüge in den irischen Manuscripten der schweizerischen Bibliotheken. Zürich 1850).

Et p. 113:

| Vale, | vale, | fid*issime*, || | phile Christi car*issime*,
Quem in | cordis | cub*iculo* || | cingo amoris v*inculo*.
| Ave | Hova | alt*issime*, || olim | sedes | sanct*issime*,
| Salutatis | suppl*icibus* || Ethelwaldi cum v*ocibus*.
| Te, | te herus in omn*ibus* || | clarum | creavit act*ibus*,
| Forma et usu vir*ilem*, || | facto et dicto sen*ilem*.
Tuam | primum | pro|pag*inem* || | per | profundam indag*inem*
Curiose | conj*icere*, || mentis atque insp*icere*
| Nullus | valet | volucr*ibus* || summi coeli sub nub*ibus*.

Assonantia finalis, quae est contraposita, animadvertitur interdum dimidia, quae in carminibus hibernice scriptis frequentior est, e. gr. in *arcibus minacibus, cubiculo vinculo, solia cathralia*. Versus cujusque quodvis membrum est octo syllabarum, ejusdem ambitus cujus est hymnorum Ambrosianorum quaevis linea, sed differunt haec quod metrum latinum vel quantitas omnino deest.

Non aliter Anonymus ad Anonymam (Baldhardus, ut videtur, ad Berthgitham), in operibus S. Bonifacii, ed. Giles, Lond. 1844, p. 280:

| Vale Christo | virg*uncula*, || Christi nempe tyr*uncula*,
| Mihi c*ara* | magn*opere* || atque gn*ara* in *opere*,
| Tibi laudes con|tex*o* || atque | grates in|gemin*o*,
| Teque rogo cum | trem*ore*, || | agna Christi pro | am*ore*,
Vota redde cum ferv*ore* || | altissimo in | aeth*ere*,
Quae | pepigimus | par*iter*, || memorare tenac*iter*.

Eodemque modo Berthgitha ad Baldhardum, ibid. p. 273:

| Vale | vivens fel*iciter*, || ut | sis | sanctus | simpl*iciter*,
Tibi | salus per | saecul*a* || tribuatur per culmin*a*.
| Vivamus | soli domin*o* || | vitam | semper in | saecul*o*.

Itemque eadem poëtria haud dubie (nomen in inscriptione non additur) ad Baldhardum in fine carminis p. 272:

Hav*e* | car*e* | crucicola, || | salutat*e* a | soror*e*,
| Fine tenus | fel*iciter*, || | famam | serva | simpl*iciter*.

Winfridi (S. Bonifacii) ipsius epistola poëtica ad Nidhardum, scripta circa a. 720, induta est eadem forma. Sunt primi versus (p. 30):

Vale, | frater, | florent*ibus* ‖ juventutis cum vir*ibus*,
Ut | floreas cum domin*o* ‖ in | sempiterno | soli*o*,
Qua martyres in | cun*eo* ‖ regem | canent aether*eo*,
Prophetae apostolic*is* ‖ | consonabunt et laudib*us*.

Nonnisi bisyllaba assonantia finalis et frequentius monosyllaba legitur hic, quae una cum initiali eam constructionem orationis ligatae sistit, quae in vetustis carminibus hibernice et cambrice scriptis primitus obtinet et communiter.

Hanc formam orationis poëticae quis credat esse ortam primum apud poëtas christianos finientis imperii Romani et transiisse ad Bardos Cambrorum et in carmina gentilia Scandinavorum? Assonantia initialis autem si propria dicenda est formae poëticae Germanorum jam vetustis temporibus, jam tum cum "celebrabant carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriae et annalium genus erat," gentis suae conditores, assonantia incipiens una cum finali nec non intermedia putanda est celticae orationis ligatae forma prisca culta jam a Bardis et Druidis. Apud Hibernos et Cambros poëtas junctus reperitur communiter strictior versuum ambitus et certus syllabarum numerus nec non certa versuum collocatio, dum latini poëtae imitantes saepius latina metra supposuerunt; quis ejusmodi formas etiam Gallis cognita negarit?

Populi residui utriusque celtici exempla vetusta poëtica in sua propria lingua, sistentia assonantiam tam initialem, quam dicunt alliterationem, quam finalem, quam dicunt rimum, nec non internam, supersunt lustranda.

## 2. Assonantia hibernica.

Monumenta formae poëticae quae exstant hibernica jam vetustissima assonantiam quamcunque prae se ferunt.

Venerandae haud dubie vetustatis sunt formulae incantationum servatae in uno folio facile saeculi octavi (quod continetur hodie in codice Sangallensi n. 1395).* Tres sunt hibernicae, qui-

* In tergo folii, in cujus fronte conspicitur imago sacra. De hac disserit Kellerus p. 75, ubi Monii de imagine relata referuntur, et p. 91. 92, ubi etiam incantationum textus typis impressus est, sed mendosissime.

bus intermixta est una latina, secundum regulam assonantiae hibernicae composita. En textum.

*Ni artu ní nim ni domnu ní muir arnóib briathraib rolabrastar cr. assachr. diuscart dím andelg delg diuscoilt crú ceiti méim méinni bé ái béim nand dodath scenn toscen todaig rogarg fiss goibnen aird goibnenn renaird goibnenn ceingeth ass. — Focertar indepaidse inimnad tét inuisce 7 fuslegar de immandelg immecuáirt 7 nitét foranairrinde nachforanálath 7 manibé andelg and dutóeth indalafiacail airthir achinn. — — Argalar fuail.*

*Dumesurcsa diangalar fuáilse dunesairc éu ét dunescarat éum ęolaithi admai ibdach. — Focertar inso dogrés imaigin hitabair thúal.*

*Caput xpi. oculus isaiæ frons nassium nóe labia lingua salomonis collum temathei mens beniamin pectus pauli unctus iohannis fides abrache scs. scs. scs. dns. ds. sabaoth. — — Cauir anisiu cachdia imduchenn archenngalar iarnagabáil dobir dasale itbais 7 dabir imduda are* 7 fortchulatha 7 cani dupater fothri lase 7 dobir cros ditsailiu forochtar dochinn 7 dogní atóirandsa dam U. fortchiunn.*

*Tessurc. marb. bíu. ardíring. argoth. sring. aratt. dichinn. arfuilib. hiairn. arul. loscas. tene. arub. hithes. cú. rop acubrú. crinas. teoracnoe. crete. teorafěthi. fichte. benim agalar. arfiuch fuili. guil. fuil. nirubatt. rée. ropslán. forsátc. admuinur. inslánicid. foracab. dían. cecht. liamuntir coropslán. ani forsate. — atanessam dolutain itbélaib. Focertar inso dogrés itbois láin diuisciu ocindlut 7 dabir itbéulu 7 imbir indamér cechtar ái áleth.*

Ex his quatuor formulis nobis magis perspicua latina facile prodit affinitatem cum iis quae jam prolata sunt. Est, ut docent quae hibernice in fine adduntur de caerimoniis adhibendis una cum hoc oraculo, incantatio in dolorem capitis (*archenngalar*). Praeter initialem assonantiam animadvertitur interdum etiam media et finalis.

| *Caput* | *christi* ‖ | *oculus* | *isaiae* ‖ *fr*ons | nas*sium* | *noe* ‖ | *labia* | *lingua* *s*alomon*is* ‖ *col*lum *t*emat*hei* ‖ men*s* *ben*iamin ‖ | *pectus*

* In linea legitur *imduchenn*, sed cum punctis subditis, delentibus scilicet, et suprascripto .ı. *imduda are*, quod ergo ejus loco ponendum est.

| *pauli* ‖ | *unctus* | *iohannis* ‖ *fides* | *abrache* ‖ | *sanctus* | *sanctus* | *sanctus* ‖ | *dominus* | *deus* | *sabaoth.*

Singulas positiones discerno ut alibi singula membra versus signo ‖. In positionibus *collum temathei* ‖ *mens beniamin* praeter finalem *-um* nonnisi adest media assonantia incipiens inde a nomine *salomonis,* quae eadem etiam jam praecedit in *frons nassium.* Positio *fides abrache* per se singularis non habens assonantiam superflua videri possit, jungitur tamen incunte vocali *a* nominis proprii et exeunte *-es* vocabuli *fides* cum praecedente et sequente assonantia initiali vocalium et finali *-is, -us.* *

Praecedens latinam formula brevior hibernica contra stranguriam (*argalar fuail*), ut docet inscriptio et subscriptio, assonantes habet vocales et *d.*

| *Dumesurcsa* | *diangalar f* | *udilse* | *dunesairc* | *éu* | *ét* | *dunescarat* | *éum* | *éolaithi* | *admai* | *ibdach.*

In *fuáilse* (aquae, urinae meae) *f* infecta, i. e. non legenda, videtur. Videtur etiam statuenda interna assonantia post praefixa *dum-, dun-,* in vocibus *dum* | *esurcsa, dun* | *esairc, dun* | *escarat,* ita ut sit assonantia vocalium per totam sententiam pergens, et aspersa tantum assonans *d* ut secundaria assonantia, cum sit nonnisi in syllabis praefixis.

Primae et postremae incantationis ipse nucleus non solum frequentiorem incipientem assonantiam ostendit, sed etiam facilem animadversu in quibusdam locis finalem.

Praecedit in prima (contra dolorem effectum spina, ut videtur; *delg,* hod. *dealg*) prooemium quoddam quod pertinet usque ad voces *cr. assachr.,* quas lego *crist assachrist* et confero cum loquendi formula *móo assamóo* (p. 286). Sequitur deinceps oraculum ipsum:

| *dius* | *cart* | *dim an* | *delg* | *delg* | *diu* | *scoilt* ‖ | *cri céiti* ‖ | *méim* | *méinni* ‖ | *bé di* | *béim nand* ‖ *dodath* | *scenn to* | *scen todaig* ‖ *ro* | *garg fiss* | *goibnen aird* | *goibnenn renaird* | *goibnenn cein* | *geth ass.*

---

* Supra formulam hanc latinam conspicitur literarum linea mystica quasi capitalium latinarum cum immixtis graecis una cum forma grammaticali graeca, ut videtur: **PCHNITΦCANωMNYBVC. KNAATYONIBVC.** *Finit.* Per P in dextera capitis parte lineola ducta est; lego inde: *prechnitosan omnybus knaatyonibus,* i. e. praedicent omnibus nationibus.

In postremae prooemio incantator in plura mala invehit, quorum nomina ipsa non sine assonantia esse videntur: *ar diring* (in phthisin? cf. gael. *reangadh*, marcescere, macilentum fieri), *ar gothsring*, *ar | att dichinn*, *ar | fuilib hiairn*, *ar | ul loscas tene*, *ar | ub hithes cú*, cujus postrema vox *cú* amplius assonantia finali juncta est sequenti *rop acubrú* (sit eorum, malorum, conglomeratio quae etc., ob formam relativam sequentis *crinas;* si *cubrú* est pro *cobrú*, compos. cum *brú*, venter, glomus). Quod autem post incantationem totam minori scriptura, ejusdem tamen aetatis, additur, indicat proximum remedium pro vulnere labiorum (*atanessam dolutain itbélaib;* mox *lut*, hibern. hod. gael. *lot*, vulnus). Non tamen hic prooemium tam stricto modo separandum est, ut in ante dicta incantatione, ob primam personam primi verbi *tessurc;* pergit enim deinceps incantator in prima etiam persona loquens, ut incepit, per sequentia (*benim, admuinur*). Est satis aperta in sequentibus assonantia:

*rop a|cubrú | crinas | teora | cnoe ‖ | crete | teora | féthi | fichte ‖ benim agalar ar | fiuch | fuili ‖ guil fuil ni | rubatt | rée ‖ rop | slán for|sate ‖ ad|muinur in | slánicid foracab diancecht lia|muntir ‖ corop | slán ani for|sate.*

Sunt haec cum assonantia quidem quacunque prolata, sed sine metro (ita utar hac voce deinceps etiam), id est, sine certa constructione versus vel carminis.

Hanc tamen constructionem in lingua vernacula cognitam Hibernis vetustis jam facile comprobant ea quae addam hic e codice Prisciani Sangallensi, scripta in variis locis in margine majoribus literis quam sunt literae glossarum, quamvis non sint scripta in solita versuum collocatione.

In superiore margine paginae 112 late per eam leguntur haec: *ISacher ingáith innocht fufuasna fairceæ* sindfolt ni ágor reimmora minn dondlaechraidlainn oaloth lind.*

In inferiore margine p. 203 per paginam omnem item: *Domfarcai fidbaidæ fæl fomchuin lóid luin lúad nad cél huas mo lebrán*

* In linea scriptum est *fairceæ*, sed *c* cum puncto infra scripto et supra scriptis *gg* (cf. p. 71, not.). In *oaloth* supra primam *o* lineola semirotunda conspicitur, qua puto indicatam esse *o*, *o̡a* praepositionem transeuntem in *ua*.

*indlínech fomchain trírech inna ñén.* Vox *fidbaidæ* cum signo indicante, quo pertineat, legitur infra lineam, in linea tertia dein separata: *maraith serec céin mardda aithne a máeletán.* Vocis *aithne* literae mediae *ith* non satis sunt certae ob ductus insolitos.

Item in inferiore margine p. 204 e regione scripturae modo dictae ad dexteram: *Fomchain cói menn medair mass himbrot glass de dindgnaib doss. debrath nomchoimdiu cóima cáinscribaim foroid::::*

In superiore margine paginae 229 literis paullo minoribus quam in aliis his marginalibus: *Gaib dochuil isincharcair ni róis chluim na colcaid Truag insin amail bachal rotgiuil indsrathar dodcaid.*

Sunt enim in his sequentes versus:

*Isacher ingdíth innocht* ‖ *fu* | *fuasna* | *fairce sind* | *folt*
*ni ágor reim* | *mora* | *minn* ‖ *dond* | *lae chraidlainn oa*|*loth*|*lind.*

Membrum quodvis est septem syllabarum, cum tam diphthongi quam vocales infectae vel longae solutae, e. gr. *ái, ei, ua, uái, ia,* unam tantum syllabam sistant.* Assonantia finalis contraposita dimidia est in utroque versu, in primo in *nocht, folt,* in secundo in *minn, lind;* initialis assonantia fere cumulata. Porro:

*Dom*|*farcai* | *fidbaidæ* | *fáel* | *fomchain* ‖ | *lóid* | *luin* | *lúad nad cél huas mo* | *lebrán*
*indlínech fomchain trírech inna ñén.* ‖ | *maraith serec céin* | *mardda aithne a* | *máeletán.*

Duo item versus cum novem syllabis in membris, excepto postremo, quod excedit hunc numerum. In antecedente membro ejusdem versus articulus *inna* est loco unius syllabae minoris accentus. Assonantia finalis copulativa duplex est; initialis cumulata in primo versu, in secundo nonnisi secundum membrum occupat, dum in priori invenitur assonantia desinens lateralis in vocibus *línech, trírech.* Ex iis quae sequuntur prodit versus:

*Fomchain cói* | *menn* | *medair* | *mass* ‖ *himbrot glass de dindgnaib doss.*

Sunt syllabae septem cujusvis membri. Assonantia initialis

* Hoc pro regula est. Invenitur tamen etiam contrarium, e. gr. *bliadan* (annus) trium syllabarum locum implens.

in priori membro consociata obtinet in tribus vocibus finalis contraposita est cum laterali in *glass*. Reliquae voces, quarum ultima est mutilata, haud dubie versum ejusdem structurae constituunt.

Versus quoque cum septem syllabis in membris, cum assonantia finali bisyllaba copulativa dimidia, sunt hi:

*Gaib dochuil isincharcair* ‖ *ni róis chluim na* colcaid
*Truag insin amail bachal* ‖ *rotgiuil indśrathar* dodcaid.

Exstat porro monumentum orationis poëticae hibernicum in codicis Mediolanensis prima pagina, sed dolendum quod est ob colorem vetustate fuscum hujus paginae et locos plures detritos difficillimum lectu. Etiam longius intuenti manebunt plures difficultates. Otium ejusmodi ego quamvis non habuerim et festinantius descripserim carmen, offeram tamen cum lacunis suis, primum ut legitur in codice, divisum in has positiones non secundum versus.

*Adco[nd]arc*[1] *alaill innocht ba ingrad lim̄ etarport :ra:fiacla :::ba. dubuith frigudlannida. Dalim rugenair iarsin cennaithis*[2] *anathargein. teuir ocnaidchicc fobríi ba cunda:::: ímm:::ga*

*Gabsusa iarf::mnert fentinaith forasliuchtairecht maccsin asdailf::numtha dochuindchid al:rama*

*INdalim ba brathir dam. mathir[se ama]*[3]*thir sem. mu noidenan meinnan mais ní dúthrais abith ingrais.*

*Huar hirogénair amne. nichelt :inacc sochuide. nitentrichet :::rm imbá ocdeicsin azamnada*

*Ba lán ortain ortain indalmin. armacc :::brigach barrfind. ba mían ::ñingen et ban. ba mormelda acaldam*

*Ariced gor cáich lusin ba amer [du anchortib. cia]*[4] *ba noidenán araes nil:::li landinu*[5] *:ngaes*

*Amal batoich adé bí bantacoathir*[6] *[omtridi. ba ortan]*[7] *mar cid inmacc. ducach oen sar ba sordarc*

*Fortacht ihu. limsa tra oracle*[8] *[inchomburtsa]*[9] *ismá suidiu act consla slon dodneich adchondarcsa*

---

1 *nd* detritum, sed facile restituendum. 2 Post *cenn* lectio incerta est. 3 Inclusa inferius scripta sunt. 4 Inclusa supra scripta sunt. 5 Incerta utraque vox detrita. 6 Locus valde detritus. 7 Inclusa item supra scripta. 8 Incerta lectio. 9 Supra lineam.

*Tegdais adcondarc indiu [condarc]* [10] *badacrichidiu. Cruch arralo ::reil agne. nithucai nach ::eraige*

*Mauc aluad linaib* [11] *[suibæ anoinar]* [12] *dáin cenid cultech ndemin dianaig lesrugnieh archiunn amech gres*

*Cethor flessa formnigil. rulatha dia f::::mnin. Teuir cleithna ::::fir ararolad*

*Greunan ::::caram im::::: [scang]* [13] *atháir a:::: su nocht* [14] *inaldu de nifera cid oenbamie*

*Arcidaua dicachsin atrubthirsin. ni roar indiuse* [15] *frinasnigi na snechtæ*

*Sgalar thegdais tormrochlos irna fil act óen doros istech ndagpᵒr duthatchi intdichoim adossidi.*

*Denuas dotiagar. hisatech* [16] *indichet* [17] *tegde doichlech. sis iarsuidiu tegde chludo tiagar ass immurgu*

*ISeilt* [18] *insin amnin. nimétet inthormassid. Ecosc ñamnin.* [19] *Ammhiat tegdassa adchondarcsa.*

Prodeunt ex his sequentia disticha eum membris septem syllabarum et assonantia finali contraposita tam plena quam dimidia. Sisto versus et membra tantum.

*Adcondarc alaill innocht ‖ ba ingrad limm etarport*
*::: fiacla ::: ba ‖ dubuith frigudlannida.*
*Dalim rugenair iarsin ‖ cennaithis anathargein*
*teuir oenaidchicc fobrii ba ‖ cunda::: imm:::ga.*
*Gabsusa iarf::mnert ‖ fentinaith forašliuchtairecht*
*maccsin asdailf::numtha ‖ dochuindchid alirama.*
*Indalim ba brathir dam ‖ mathirse amathirsem*
*mu noidenan meinnan mais ‖ ni dúthrais abith ingrais.*
*Huar hirogénair amue ‖ nichelt :inacc sochuide*
*ni tentrichet :::rm imbá ‖ ocdeicsin azamnada.*
*Ba lán ortain indalmin ‖ armacc :::brigach barrfind*
*ba mian ::ningen et ban ‖ ba mormelda acaldam.*
*Ariced gor cáich lasin ‖ ba amer du anchortib*
*ciaba noidenán araes ‖ nil::li landinu :ngaes.*

---

10 Item supra scriptum. 11 Detritum. 12 Supra lineam scripta et incerta detrita. 13 Supra scriptum. 14 Incipitur hac voce secunda columna paginae. 15 Literae *iu* incertae sunt. 16 Adscribit alia manus in margine: *ubi fortiter denisne fere.* 17 Primae duae literae incertae sunt. 18 Postremae literae incertae. 19 Incerta lectio.

*Amal batoich adé bi ‖ bantacoathir omtridi*
*ba ortan mar cid inmacc ‖ du cach oen sar ba sordarc.* •
*Fortacht iesu limsa tra ‖ oracle inchomburtsa*
*ismá suidiu act consla ‖ slon dodneich adchondarcsa.*
*Tegdais adcondarc indiu ‖ condarc badacrichidiu*
*cruch arralo ::reil agne ‖ nithucai nach ::eraige.*
*Mauc aluad linaib dáin ‖ cenid cultech indemin*
*dianaig lesrugnieh ‖ archiunn amech gres.*
*Cethor flessa formnigil ‖ rulatha dia f::::mnin*
*teuir cleithna :::: fir ‖ ararolad*
*Greunan::: caram im::::: athdir a:::su*
*. . . . nocht inaldu de ‖ nifera cid oenbamie.*[1]
*Arcidaua dicachsin ‖ ni roar atrubthirsin*
*indiuse frinasnigi ‖ na snechtæ*[2]
*Sgalar thegdais tormrochlos ‖ irna fil act óen doros*
*istech ndagper dathatchi ‖ intdichoim adossidi.*
*Dotiagar hisatech ‖ indichet tegde doichleeh*
*iarsuidiu tegde chlndo ‖ tiagar ass immurgu.*[3]
*Ise ilt insin amnin ‖ nimétet inthormassid*
*ecosc namnin ammhiat ‖ tegdassa adchondarcsa.*

Penitius inquirendi in ea quae hactenus prolata sunt, in formulas incantandi obscuras vel versus mutilatos, spatium hic concessum non est et debet sufficere formam exposuisse externam, quae tantummodo hujus capitis proprium argumentum est. Consulto oracula ejusmodi, e. gr. etiam germanica vetusta, lingua

1 Locus maxime saucius. Deest in praecedente disticho finis. Hujus distichi prior versus nimium laesus construi non potest; in posteriore ante *nocht*, vocem quae incipit secundam columnam in codice, desunt duae syllabae, num *ba in*, cum primae columnae primam lineam etiam finiant, bis sumendae? An hae duae lineae primae utriusque columnae jungendae: *alaill innocht ba innocht inaldu*, ut sit in his inferioribus adeo major defectus, et ut supra sint versus duo trium membrorum? Sed deest in primo versu assonantia finalis primi membri, in secundo secundi rectus syllabarum numerus, si fieret haec dispositio:

*Adcondarc alaill innocht ‖ ba innocht inaldu de ‖ nifera cid oenbamie*
*Grad lim etar port::ra ‖ facla::ba ‖ dubuith frigudlannida.*

2 Deest item finis secundi versus; in primo fit assonantia duabus vocibus transpositis. 3 Metri causa eliminandum est praemissum in codice versui primo *denuas* (desuper) et secundo *sis* (infra). Quid sibi velint hae voces, nescio.

am obscura composita sunt, ut sensum eorum assequi difficillimum sit et interdum id perfecte vix fieri queat.* Attamen ut sint non solum formae sed etiam linguae poëticae specimina, in sensum quoque vel vocum formas inquiretur in sequentibus carminibus perspicuis et integre servatis.

Certi syllabarum numeri in quovis membro versus adhibendi regula generalis etiam communiter observata invenitur. Non desunt tamen carmina, quae dum servant regulam, simul in singulis membris vel etiam in pluribus versibus usum sibi liberiorem quoque sumunt; horum praesertim est sequens.

Potest inscribi *Mochris* (cingulum meum) vocibus per totum carmen repetitis. Servatum est in codice Claustroneoburgensi saeculi undecimi vel duodecimi (qui inscriptus est "codex regularum," formae majoris, membranaceus, in folio ejus antepenultimo). Ibi invenit id Hauptius, V. Cl., et descriptum mecum humanissime communicavit. Sunt octo lineae, dispositae ut hic refero secundum apographum, quod sequor quoad fieri potest typis, reddens signum aspirationis super *t* et *c* (p. 81) et lineolam super vocales quasdam, ut debent reddi, solitis *th*, *ch* et *n*.

*Cris finnáin dumimdegail imum imacuáirt. nar umtairthea innsét timcellas intuáith*
*Raucthi láin induleán mubrond. lirech dé dumimdegail otamind gombond.*
*Cris fimieain muchris argalar arches aruptaib banm̄beth afraech adamles.*
*Cris eoin muchris ralég súidi n̄glan. daid fergā fer soid upta m̄ban.*
*Cris nathrach muchris nathair imátá náramgonat fir naramillet mná.*
*durennaib romóra fomóir imátá*
*Fobrut muridam fosarabi inrí. fotrochlanib fothochlan mubi.*
*Mucholmoc ramcharastar arfégad arfis. isairai ramcharastar uair istend mochris.* **

* Velim Hiberni nativi ipsi his enucleandis operam dent, sed cautius, sensim, rem non obiter peragentes et modo interpretandi nimium promto. Eo modo et Toddius, vir bene meritus de literis hibernicis, non inveniens sibi difficultatem in illo ultimo oraculo ("present no difficulty," ut refert ad Kellerum in libri supra laudati p. 93), vertit "a preservation" jam primum vocabulum *tessurc* (nec aliter alia). Sed est verbum hoc pro *doessurc* (p. 440. 852; i. e. concutio, commoveo mortuum, vivum), primae personae ut alia sequentia *benim agalar* (ferio morbum), *admuinur inslánicid* (volo eam sanationem quam praebuit Diancecht, medicus peritissimus, suis).

** Poëta illudit pristinis suis superstitionibus inductus in meliorem et fir-

"Cingulum Finnani ad me circumsepiendum circum me circumcirca, ne me sollicitent bona quae me circumdant in mundo.

Assequenda plenitudo omnis valetudinis corporis mei, lorica dei ad me circumsepiendum, si sunt caprae ad fundum meum.

---

miorem persuasionem. Vir, qui induxit et rex nominatur, est *Mucholmoc*, an *Mochoemoc* ille sanctus hibernicus, monasterii Liathmorensis fundator saeculo septimo (Boll. Mart. 2, 280)? Fuerint tamen etiam alii abbates ejus nominis, et poëta ipse putari poterit monachus hibernicus, qui explosis cingulorum fascinantium generibus vel amuletis suis quondam nimium cultis in fine carminis opponit firmum cingulum, aliud certe et diversum, causam melioris sui incepti, fortasse cingulum monachi vel vitam arctam monachicam.

Conveniunt cum aetate codicis formae plurium vocum recentiores. Jam animadvertitur interdum flexionis et terminationis defectus, e. gr. in *láin*, *uair*, *induleán* pro *láine*, *uaire*, *induiliáno* vetustioris linguae, item consonarum destitutio, in *raléy*, *gombond* pro *roléic*, *combond*, ut *gen chrédem* in codice Mariani Scoti pro vet. *cen chrétim*, in *ri*, *rí* pro *ríg*, *bi* pro *bith*. Adest jam *nar*, *nár* pro vetustiori *arná*, *arnach* (ne), et pro *o* in particula *ro* nuda vel juncta pronomini personali infixo solita est *a*. Peculiaris est forma vocum *brond*, *bond*, *mind*, *tend* cum *nd* pro *nn* solita etiam vetustiorum codicum, dum in media voce est *nn* in *durennaib* (ad stellas), quae *nd* est primitiva quidem interdum, e. gr. in *bond*, *bonn* (= lat. fundus), interdum tamen etiam dialectica pro *nn* primitiva, ut in *ceinthliath* (gl. calvus), quod e codice Juvenci Cantabrigiensi affert Pryce, cum *ceinth* pro *cenn*, cambr. *penn* (cf. jugum Penninum). Sunt notandae voces praecipuae vel difficiliores. *Cris* (balteum, cingulum): *criss firinne immib* (gl. state succincti lumbos vestros in veritate) Wb. 22[d]. *finnáin*, gen. nominis proprii *finnán*, viri a quo cinguli genus nominatum videtur. *dumimdegail*, i. e. *du-m-imdegail*. Simplici *degail* formato ut *gabail*, *gabál*, in carmine ap. O'Flan. p. 180 significatur separatio; composito cum *im-* (p. 847) circumseparatio, i. e. circumseptio. *imacuáirt*, *immecuáirt* Incant. Sg. (p. 32). *nar amtairthea*, vel junctum *naramtairthea* ut infra *náramgonat*, *naramillet*, continet partes *naram* (ne me) et *tairthea*. Ob aspiratam *th* solvenda est haec in *tair-* = *do-air-* (p. 852) et *tea*, conj. verbi *ti* (p. 493): ne me invadat, sollicitet. Modus idem in Ml. 3[a]: *cofotheasa* (gl. ut mordeam; i. e. invadam). *insét* in codice cum lineola supra *i*, ergo *innsét*, vet. *sét* cum articulo, hod. *séad* masc., thesaurus, item bona. *timcellas*, forma relativa, *do-im-cellas* (p. 855; cf. *imtimcel*. p. 857). *intuáith*, in cod. *ituáith* cum lineola supra *i*, ut in codice Mariani Scoti in *incechdú*, *incechtan* pro vetustiore forma *it. ic. tuáith*, populus, in Wb. *eter tuáith*, inter populum, i. e. inter homines, extra familiam, in mundo, versari. *raucthi* part. pass. fut. verbi alternantis *roucu*, *roiccu*, *tuccu* (assequor, p. 437). *láin* pro *láine* (plenitudo), ut *uair* infra pro *uaire*. *induléan* in apographo, sed cum accentus saepius remotus a sua vocali inveniatur in codd., lego *induleán*, *indule-án*. Occurrit in Wb. plur. masc. *ána* (divitiae): *innanane* 29[c]. *donaib ánib* 27[b]. *imforling anu* 16[c]. Vetustior forma genitivi sing. esset *induili áno*, omnis opulentiae, vel valetudinis, cum de corpore hic dicatur. *brond* gen. subst. *brú*, venter, cambr. *bronn*, pectus, poëtice corpus. *otamind:*

Cingulum viminis cingulum meum contra morbum et curam; contra fascinationes mulierum erica fert mihi commodum.

Cingulum avis cingulum meum, permisit sedem puram; malae virorum irae, bonae mulierum fascinationes.

---

*ota*, si est, *ta* (de forma sing. *ta*, *ata* ante plur. cf. p. 885) cum conj. *o*; *mind*, plur. a *mend*, hod. *meann*, hoedi, puto pelles hoedi, substratae. Gael. *meannt*, mentha, supponere hic, vel supra voci *finnáin* gael. *fionan*, vitis, non audeo. *fimiecain* gen. subst. hod. *feamain*, *feamuinn*, fucus, alga. Campus *Femin* in Hibernia frequenter memoratur in actis sanctorum hibernicorum. *galar*, morbus; *ces*, hod. *ceas*, cura, tristitia. *upta*, *uptaib*, plur., fascinationes; ap. O'R. sing. *uptha*, fascinatio. *banmbeth* mira compositio assonantiae initialis consociandae causa; est enim *ben*, *ban*, mulier, itemque *beth*, hod. *be*, sed *beth* in comp. et deriv. *betheigneachadh* (vet. — *éenigud*), stuprum violentum, *betheach*, effeminatus. *afraech*, *fraech* cum artic. gen. neutr., *fróich* Sg. (p. 890), hod. *fraoch*, erica vulgaris. *adamles*, juvat me, cum pron. infixo *-am-*, si verbum fuit *ádles*; sed frequens est subst. *les* (p. 438), hod. *leas*, commodum, an junctum hic cum verbo substantivo *ata*, *ada*? *eoin*, avis, gen. subst. *én* (p. 24). *ralég*, permisit, i. e. paravit, effecit, sedem puram ab insidiis virorum et mulierum: malae irae virorum, bonae illecebrae feminarum, credo addendum sunto, non me tangunt. *súidi*, nom. *suide*, sedes. *daid*, *soid*, i. e. *daid*, *said* vel *doid*, *soid*, sibi opposita (p. 832), hod. hibern. adj. *saoi*, bonus, subst. *daoi*, fera, ferus homo, sed gael. *saoidh*, *daoidh*, bonus, malus. *ferga* plur., hod. *fearg*, ira, in Wb. *ferc*, *feree* = *fergg*. *nathair*, *nathrach* (p. 275). *imátá* juxta *imaeuáirt* pro *imaatá*, circum est. *úramgonat* est in apogr., sed postulatur *náramgonat*, ne me vulnerent, tenore sententiae. *fair* in apogr. cum puncto delente super *a*, ergo *fir* plur. *naramillet* pro *narammillet*, *nar-am-millet*, a *millim*, perdo, ruino. *romóra* item pro *ro-m-móra*. In aliis etiam *m* pronominis infixi suffocata videtur, ut in *timcellas* supra et in *imátá*. *fomóir unátá* in apogr. lego item *imátá*; *fomóir* adv. adj. *mór* cum *fo*, ut in *fodí*, *fothrí* (p. 315), pro quo alias est *in* vel *con* (p. 562. 563). *brut*, momentum, unde *brotte*, momentaneus (p. 765). *fosarabi* pro vet. *fo-s-ro-bi*, praet. verbi *fobenim*, *fuibnim*, succido (p. 430), amissa *n* ut in *dorbi* (gl. concidit) Sg. 60b, in *tóbe*, *imdibe*, *imdibed* (p. 853. 854). *ri*, *rí*, quae scriptio etiam in uno loco Wb. 28a: *rii trembethe* (p. 850) adesse videtur, pro *rig* (p. 25. 280); ita etiam, et assonantiae causa, putandum est *mubi* positum loco *mubith* (ut hod. *be*, mulier, pro *beth*), mundus meus; magni enim aestimaverat res illas, quae cum ad stellas sublimarunt. *fotroehlanib*, in apogr. *fotrochlaib* cum linea super *a*. Apud O'R. adj. *trochladh*, putridus, *troehlughadh*, profanatio; conjiciendum ex his subst. *trochlan*. *fococlan* mox est in apogr. cum signo aspirationis in utraque *c*, quarum priorem tamen non haesito mutare in *t*, cum valde similes sint hae literae in codicibus et existat nonnisi verb. *tochailim*, fodio, ex quo praes. secund. *fothochlan*, suffodiebam, cum *-an* pro vetusto *-in*. *Mucholmoe* in apogr. quaeritur an sit mutandum in *Muchoemoe*: "cjus nomen primum *Coemgin*, dein per dilectionem *Mochoemoc*, quod latine dicitur *meus pulcher juvenis*." Vita S.

Cingulum serpentis cingulum meum, serpens circumest, ne me vulnerent viri, ne mé perdant mulieres, ad stellas me sublimavit, potenter circumest.
Illico meus rex etiam ea abscidit rex; in profanis locis suffodiebam mundum meum.
Mucholmoc me duxit ad meditationem, ad scientiam; ideo me duxit quia est firmum cingulum meum."

Sunt versus septem, quivis duorum membrorum, excepto quinto, qui tria membra continet. Numerus syllabarum certus est nonnisi in primo versu et ultimo, in quibus quodvis membrum exacte per duodecim syllabas decurrit. Versuum intermediorum membra autem variant numero inter octo et duodecim.

Assonantia finalis est monosyllaba contraposita, plena in omnibus, excepto primo versu, ubi est dimidia in *imacuáirt* et *intuáith*.

Lineas discernentes membra et indicantes assonantiam initialem omisi, ne nimia multitudine deturpent poëmatium formosum. Est enim etiam initiali assonantia nec non intermedia bene ornatum. Initialis contraposita obtinet in secundo versu in | *láin* et | *lurech*, consociata in sequentibus in | *bamn*|*beth*, | *ferga*|*fer*, *nara*|*millet* | *mná*, *ro*|*móra fo*|*móir*. Primus autem versus et duo ultimi quacunque assonantia fere cumulata nitent; primus ludens liquidis, repetens *m* cum vocalibus variantibus in initio et medio in vocibus *dumimdegail* | *imum* | *imacuáirt*, *naramtairthea*, *timcellas*, et subjungens assonantiam liquidae *n* in *finnáin*, *innsét*, *intuáith*. Penultimus versus praeter quater incipientem *fo* etiam initialem assonantiam consonarum *b* et *r* alternantem una cum

---

Moch. Boll. Mart. 2, 282, compos. *mo-choem-moc* (*mug*, gen. *moga*, puer), ut nomina *Mochumbe*, *Mofecta* in eadem Vita p. 287. *Colmanus* ibid. p. 286 videtur idem quod *Columbanus* (cf. *colum*, p. 752); est tamen etiam adj. *cóil* (tenuis, macer; p. 41), quod supponi possit nomini *Mucholmoc*. *ramcharastar*, vetustius *romchuirestar*, praet. verbi *cuiriur*, e quo comp. *docuiriur* (gl. ascisco, p. 844), *docuirethar*, *dorochuirsemar* (adsciscit, adscivimus, p. 445. 448). Comparandum est gael. subst. *car*, gen. *cuir*, conversio, unde denom. *caraich*, vertere, movere. *fégad*, visio. *airai*, vet. *airi*, ideo. *tend*, hod. hib. gael. *teann*, firmus, arctus, mutare in *and*, ibi, in ea (in meditatione et sapientia, est cingulum meum) non audeo, quia clara est illa scriptio in apographo, haud dubie etiam in codice.

finali *i* in latere offert in *brut mu|ri*, *fosara|bi in|ri*, et insuper internam in *fotrochlanib fothochlan;* ultimus cumulatam initialem, contrapositam *ch* et consociatam *f*, ita: *Mu|cholmoc ram|charastar ar|fégad ar|fis. isairi ram|charastar uair istend mo|chris.*

Constructionis versuum in certa forma et certo numero syllabarum usitatius genus fuit id, quo duo versus, quorum utrumque membrum septem syllabis constat, in distichon junguntur cum assonantia finali aut copulativa, ut in hymno in laudem S. Patricii hibernico, aut contraposita, ut in carmine codicis Mediolanensis et in disticho primo allato e codice Sangallensi. Et ita modo hac modo illa forma composita sunt plura alia carmina servata in codicibus minus vetustis.* Subsunt caedem formae etiam gaelicorum Bardorum carminibus, quae dicuntur Ossianica, indutis quidem recentioris linguae habitu sed non differentibus in structura poëtica nisi majori libertate in numero syllabarum praesertim minoris accentus et in usu assonantiae.

Pervetustus haud dubie est hymnus in S. Patricium, sed non in vetustioribus codicibus servatus in orthographiam recentiorem transscriptus nec incorruptus in formis grammaticalibus legitur.**

---

* Alternant inter utramque e. gr. omnia carmina satis numerosa et ampla inserta narrationi vetustae hibernicae, quae prodiit a. 1808 Dublini sub titulo: "*Deirdri*, or the lamentable fate of the sons of Usnach, an ancient dramatic irish tale, one of the three tragic stories of Eirin; literally translated into english from an original gaelic manuscript, with notes and observations. By Theophilus O'Flanagan." Est ejusdem historiae narratio duplex. Plura prioris carmina ostendunt contrapositam assonantiam (p. 42. 56. 60. 64. 78), copulativam duo in fine (p. 108. 116). In posterioris narrationis carminibus invenitur assonantia contraposita item (p. 150. 166), copulativa in carminibus additis ab editore in fine libri, quorum unius auctor dicitur abbas Columba (hibern. *Coluim cille*, angl. Columkill), alterius Ossianus (hibern. *Oisin*), tertii Talcus filius Treni (hibern. *Talc mac Treoin*). Sunt haud dubie haec antiqua carmina, et narrationis ipsius lingua vetusta est; attamen nec scriptio nec formae grammaticales sunt purae illae et genuinae nostrorum codicum vetustiorum. Dispositio versuum in editione ea est, ut quodvis membrum ut versus appareat, sint ergo strophae quatuor linearum, dum vetustior distinctio bina membra ut unum versum in una linea, disticha ergo pro strophis exhibet. Rara in omnibus his est assonantia finalis bisyllaba, communis monosyllaba, frequenter dimidia; nec desunt loci in qnibus omnino desideratur assonantia finalis. Magis inde congruum est, ex hymno in S. Patricium producere exempla, jam ob varietatem assonantiae multo majorem.

** Editus in opere Colganii (cujus nimium rari nondum mihi copia facta

Ex eo quae profero exempla ad demonstrandam structuram versus vetusti hibernici in scriptionem vetustiorem codicum muto.

Assonantia initialis, in eodem versu contraposita vel consociata, communiter occurrit, interdum per duos versus pergit ejusdem consonae vel duabus consonis alternans, interdum negligitur omnino in uno versu. Major cura est finalis assonantiae. Ut in aliis etiam in hoc carmine plena finalis frequentioris usus est. Monosyllaba rarior est, e. gr. in disticho 27:

*Anais tasach diaaes* ‖ *intan do|bert comain dó*
*as|bert mosnicfed pátraic* ‖ | *briathar tassaig nirbu gó.* *

"Quievit spiritus in perpetuum, postquam dederat revelationem ei; dixit quod venturus esset Patricius, verbum spiritus non fuit falsum."

Ita etiam disticha 29. 31. Bisyllaba solita est. Sufficient exempli causa disticha 15—18. In horum tertio notanda est etiam interna assonantia in vocibus *luscu, trusca, dosfuisced.*

*Hi slán* | *tuaith bennabairche* ‖ *nisgaibed* | *tart na lia*
| *canad* | *cét psalm* | *cech naidchi* ‖ *dorig angel fog*nia.
*Fóid for* | *léic* | *luim iarum* ‖ *ocus cuilce fliuch* imme
*ba* | *coirte arithadart* ‖ *ni léic a|corp i*timme.
*Pridchad soscéla docháck* ‖ *dognith* | *mórferta i le*thu
*iccid* | *luscu la trusca* ‖ | *muirb dosf*uisced *do* bethu.
| *Pátraic* | *pridchis do scotuib* ‖ *roches mórseth ille*thu
*immi cotisat do* | *bráth* ‖ *incách dosfusc do* | bethu. **

est), item O'Conoris, ab Hibernis tribuitur S. Patricii discipulo Fiecco. Nec ante a. 540 nec post saeculum octavum scriptum esse censet Leo in "Comm. de carmine vetusto hibernico in S. Patricii laudem" Halis Sax. 1845, p. 4. 5, ratione non improbabili, quod Temoria caput Hiberniae aetate S. Patricii, sed orbata regno a. 540, jam desolata dicitur in carmine, et saeculo octavo Normannorum invasiones illum literarum florem hibernicum delere coeperunt.

* Leguntur hi versus post annuntiationem mortis S. Patricii e rubo ardente factam ab angelo, et ante narrationem de ipsa ejus morte. Voce obscura et alibi non obvia *tassach* ideo nihil aliud significatum esse potest quam spiritus, angelus; num sit affinitas cum subst. *dásacht* (insania, p. 771), nescio. *diaaes*, in aevum suum, perpetuo, obvium etiam in dist. 4. *comain* puto esse ejusdem significationis cum lat. communicatio. *asbert mosnicfed*, dixit quod venturus esset (p. 419), i. e. quod moriturus esset P., hoc enim continetur verbis angeli e rubo antecedentibus. *briathar* pro *briathra* posui ob sequentem sing. *nirbu*.

** Sunt haec quaedam, quae poëta de factis sancti in Hibernia marrat.

"Slani regionis B. non capiebat sitim vel famem,
canebat centum psalmos quavis nocte, regi angelorum serviebat.
Dormivit in lapide nudo dein, et arundines madidae circum eum,
fuit cortex ejus lectus, non posuit suum corpus in calore.
Praedicabat evangelium cuivis, faciebat magna miracula late,
sanabat claudos jejunio, mortuos suscitabat ad vitam.
Patricius praedicavit Scotis, curavit magnopere late,
secum ut venirent ad judicium, quos suscitavit ad vitam."

Etiam trisyllaba plena adest in distichis 7 et 24:

*Dochum nérend dod fetis* ‖ *aingil dé hi* | *f*ithisi
*menic itchithi i* | *fisib* ‖ *dosnicfet ar*ithisi.*

---

*Slán* nomen loci in regione populi mox nominati. *nisgebad* vel rectius *nisgaibed*, cum pronomine infixo referendo, ut videtur, ad sequentia substantiva, cum *s* in genere masc. non occurrat. *fognia*, alias *fogní*, propter quod rectius videtur *fogniad*, praes. secund. ut *canad*, cum assonantia dimidia. *föid* pro *roföid*, ut semper fere, si praeteritum ponit, particulam verbalem omittit poëta. *léic*, dat. a *liac*, lapis; *luim* a nom. *lomm* (gl. nudus) Wb. 13[c]. *coirte*, hod. hibern. gael. *coirt*, *cairt*, cortex. *arithadart* pro *afrithadart*, ejus pulvinar contrapositum, suppositum, *adart* comp. cum *frith*. *ni léic itimme*, non sivit, non posuit, in calore, i. e. lecto, lecti calore non fructus est. *timme*, hod. *time*. *soscéla* pro *soscéle* non tango, quia terminatio *-a* pro *-e* solita est in hoc hymno. *dogníth*, *dognid mórferta*, in Wb. *dénom ferto*, *denum ferte* (facere virtutes, miracula, p. 461. 462), *dénatar ferte* (fiunt miracula, p. 683). *ilethu*, *illethu*, in latitudine, unde *lethit* (p. 770) et adj. *lethan*, latus. *luscu* a *losc*, quod idem est quod *bacach*, claudus, in gloss. Corm. ap. O'R. sub v. *losc*. *trusca*, pro *trusce*, jejunium, gael. *trasg*. *mairb dosfuisced*, ad verbum: mortui eos suscitabat, constructio objecti absolute praemissi (p. 886); accusativus est enim *marbu*. Si cui nimia videtur haec poëtae relatio de mortuis resuscitatis, comparet Vitam S. Mochoemoci vetustam auctoris hibernici, quae pie narrat, cum plures mortuos revocasse in vitam, immo vivos, filiam et equum comitis cujusdam, fecisse mori et postea resuscitasse. *dosfuisced* praes. sec., in sequente disticho *dosfusc* praet. prim. verbi *tosgim*, *dofosegim*, compos. cum *do-fo-*, dum in aliis ejusdem verbi exemplis occurrit *todiu-* = *do-fo-do-od-*, vel *dodiu-* = *do-do-od-* (p. 858). *roches* differre videtur a *rochés*, *rochées* (pertulit, p. 434), ut *ces* in carmine codicis Neob., hod. *ceas*, cura, tristitia, a *césad* (passio). Hoc modo sequens *mórseth* est adverbii loco, significans lat. *admodum*, *magnopere*, pro *inmórseth*, cum *seth*, hod. *seadh*, causa, ratio, intellectus. *immi*, circum eum, i. e. cum eo, ut in dist. 26 *immut*. *cotísat*, ut venirent (p. 62. 495). Notanda est hic constructio pluralis verbi et pronominis infixi *s* in *dosfusc* juxta sing. *incách*.

* Haec de sancto ante ejus aditum ad Hiberniam. *Dochum* (p. 620). *dodfetis*, *do-d-f.*, pro *dodfeithtis*, cujus radicis etiam videtur sequens *fithise*,

"Ad Hiberniam eum exspectabant angeli dei in desiderio,
multis visi sunt in visionibus, quod ventura essent eis ejus subsidia.'

*Do|faith fodes co | uictor* ‖ *ba hé aridr*alastar
*lassais immuine imbai* ‖ *asintenàd g*alastar. *

"Processit ad meridiem ad Victorem, hic eum arcessivit,
arsit rubus in quo fuit, ex igne locutus est."

Assonantiae dimidiae, item monosyllabae vel bisyllabae, sequentia disticha sint exempla, 10. 26. 30 monosyllabae, in qua saepius consonae ratio omnino non habetur.

*Tuata | hérend tairchantais* ‖ *dosn|icfed sithlaa núa*
*meraid co|tí amartche* ‖ [*ocus*] *bid fás | tír | tem*rach. **

---

derivatum ut *semise* (p. 750). *menic itchithi*, frequenter visi sunt, i. e. multis; est etiam in sequenti verbo pronomen personale infixum numeri pluralis. *dosnicfet, doicfet* (p. 495) cum pron. inf. *-sn-* loco dativi. *arithisi* pro *afrithisi* ejusdem formae cum *aithis, aithiss* (oppositio, contradictio) Wb. $13^b$. $15^d$, pl. *inna aithissi* (gl. improperia) Wb. $6^c$, unde *aithisigud* (: *robá occanaithisigud*, gl. fui contumeliosus, eis) Wb. $28^a$. Videtur statuenda compositio cum *ess*, ut in *airess, iress*, gen. *irisse* (instantia, fides), ergo *aithess* (obstantia), et huic contrarium *frithess* (adstantia, opitulatio, subsidium).

* Narratur hic miraculum annuntiationis mortis S. Patricii per Victorem ejus angelum custodem, inde a dist. 23, quod incipit: *pátraic diamboi illobru* (P. cum fuit in infirmitate). *dofaith*, profectus est, pro quo rectius videtur *rofaid*; apud O'R. locus profertur etiam ex hymno in S. Brigitam: *rofaid aspirut dochum nime* (profectus est spiritus ejus ad coelum). *rofóided* (missus est, p. 360) differt fortasse. *aridralastar, galastar* formae praet. verborum *arralur, galur* obsoletorum. Ex illo residuum videtur gael. subst. *arral* (superbia, arrogantia), si de provocatione aliorum intelligitur; ex hoc quidem nihil superest, nisi forte subst. *accaldam, acaltam* (allocutio, p. 839) reducendum est ad *adgaltam*, est tamen frequentissimum adhuc cambr. verb. *galw* (vocare). *lassais* praet. v. *lasaim* (ardeo), unde *lasair* (flamma) et *lasairim* (ardeo). *immuine, inmuine; muine*, rubus. In vocibus recentioris scriptionis *asan teinad* est facile videre vet. *asintenad*, ex igne, a *tene* (ignis), *tened, tenad*, ut *tenge* (lingua), dat. *tengad* (p. 272. 273).

** Hoc inter disticha, quae de desiderio adventus S. Patricii apud Hibernos referunt. *Tairchantais*, praes. sec. verbi *doarchanim, tairchanim* (p. 852). *sid, sith* (pax, p. 24); pro *sithlaith* posui *sithlaa*, cum *laith* sit forma incognita vetustis (p. 280) et *laithe* contra metrum. *núa* more solito pro *núe* (p. 826). *meraid*, quod maneret, praes. secund. usus conjunctivi, sed etiam indic. *maraith* in disticho e Sg. supra allato. *cotí*, donec venit (p. 493). Vocem *amartaige* metri causa muto in *amartche*, qua nihil significatum esse potest nisi destructio, composita scilicet e part. privat. *am-* et derivata *artiche, artche* (p. 776. 779) ex *art* (domus, item lapis). Ante *bid* item metri causa suppleo

"Populi Hiberniae praesagiebant quod venturus esset dies pacis novus, maneret, donec veniret destructio et esset vasta terra Temoriae."

| *Immon dorógegu itbiu* ‖ *bid* | *luirech didim dochá*ch
| *immut i*|*llathiu mesa* ‖ *regait fir hérend dobrá*th. *

"Circum nos electio tua in vita tua erit lorica protectionis cuivis, circum te die judicii venient viri Hiberniae judicandi."

*Uair assuith la* | *hiessue* ‖ *ingrian fri* | *bás inna cló*en
*ciasu threbrech ba* | *huisse* ‖ *soilse fri* | *betsect na nó*eb. **

"Quondam consedit cum Josue sol super mortem pravorum, quamvis conveniens hoc, fuit justa lux super baptismum sanctorum."

Bisyllabae dimidiae exempla dist. 6. 28:

*In* | *insib mara toirrian* ‖ | *ainis indib adrí*me
| *légais canóin la german* ‖ *ised adfiadat* | *lí*ne. ***

"In insulis maris tyrrheni quievit, ibi meditatur, legit canones apud Germanum, hoc referunt literae."

---

particulam *ocus*, quae in codicibus sigla sua scripta facile negligi potuit a librariis. *temir, temair*, gen. *temrach*, ut *nathair, nathrach*, est nomen urbis quondam principis Hiberniae.

* Sunt verba angeli e rubo S. Patricio mortem annuntiantis. *Immon*, circum nos, i. e. Hibernos. *roegu*, electio; cf. praet. verb. *doróigu, doroigatar* (elegit, elegerunt, p. 439). *itbiu*, in vita tua, dum vivebas; *biu*, vita, forma minus usitata ex adj. forma *béo*, ut *beothu* vel magis usitata *bethu* e *beode, beothe* (p. 42. 272). *dídim* videtur gen. subst. *dídem*, hod. *diodhma*, fortificatio, protectio, unde *indidmech* (gl. intensivus) Sg. 214[b]. *mes, bráth*, judicium. *regait*, venient, rectius fortasse *ricfet*; legitur tamen etiam sing. *doriga*, adveniet (p. 495).

** Secundum pias Hibernorum narrationes sol post mortem S. Patricii per totum annum luxit, non intercedente nocte. Hoc refert poëta in dist. 28, addens hic, si justum fuisset solem diutius lucere Josua duce super stragem Canaanitarum impiorum, justius fuisse eum lucere super baptismum piorum Hibernorum a S. Patricio ad fidem christianam conversorum. *Uair*, hora aliqua, quondam, plur. *huaraib*, horis, i. e. interdum (p. 564). *assuith*, pro *adsuid*, adsedit. *ciasu*, quamvis est (p. 673). *trebrech*, prudentiae conveniens, a subst. *trebaire*, prudentia, orto ex adj. *trebir*, prudens (unde Treviri pro Trebiri, ut Suevi pro Suebi?). *ba huisse*, fuit justa, lux, i. e. magis conveniens; fortasse restituendum *uissiu* (p. 283). *betsect*, baptismus, a verb. *baitsim*.

*** De juvenilibus S. Patricii annis refert poëta in primis hymni distichis, quod ei cognitum erat. *Muir toirrian*, mare tyrrhenum haud dubie, cum terminatione *-ian*, ut *rian* = Rhenus. *adríme*, proprie numerat, computat, i. e. meditatur, studet? *líne*, lineae, idem quod in dist. 29 *líttre*, i. e. libri.

*Sám* | *aigis crich fri* | *aidchi* ‖ *arnach* | *ate les* | oca
*cochenn bliadna baí* | *soilse* ‖ *ba hé* | *sithlathe fo*ta.*

"Sol posuit finem nocti, ne esset omnino,
usque ad finem anni fuit lux, fuit hic pacis dies longus."

Solent alternare in hac assonantia tantum consonae ejusdem classis, e. gr. tenues *c*, *t*, liquidae *m*, *n* in his inter vocales intermediae. Item si bisyllaba finitur consonis, ut in dist. 22:

*In* | *ardmachu fil rige* ‖ *iscian doreracht* | emain
*iscell mór* | *dúnlethglaisse* ‖ *nim*|*dil cid di*|*trub* | *t*emair.**

"Ardmachae est regnum, dudum surrexit Emania,
est ecclesia magna Dunum, non mihi acceptum quod deserta Temoria."

Invenitur etiam assonantiae finalis bisyllabae vocalis una deficiens, e. gr. in mox sequente disticho 23:

*Pátraic diamboi il* | *llobru* ‖ *adcobra dol do* | macho
*do* | *lluid aingel arachenn* ‖ *forsét a medónla*the.***

---

* Solis per annum lucentis miraculum refertur. *Sám*, sol. *aigis*, egit, fecit; cf. comp. *adaig*, adigit, impellit (p. 336). *arnach ate les oca*, ne esset commodum, usus, etiam, i. e. ut deesset omnino, nox; *les* frequens in loquendi formula *ricim ales* (p. 438). *oca*, etiam, in Wb. *occo*, *occa* (p. 683). *ba he*, ni legendum *ba hed*, indicat masc. subst. *lathe* (p. 280. 891). *fota*, *fote*, longus, ut *gairdde* = *gairte* Sg., brevis, a *fot* et *gair*.

** Versus prae ceteris observandi, in quibus poëta sancti factis in Hibernia enarratis principalia insulae loca sua aetate florentia enumerat. Sunt *Ardmacha*, sedes primi episcopi inde a S. Patricii aetate, *Emain* vel *Emania*, sedes regia Ultorum, et *Dunum*, quod in Vita S. Brigitae dicitur "*arx Lethglasse* ubi sepultus est Patricius", "*arx Ladglaisse*" (Boll. Febr. 1, 126), illud Dunum memoratum versibus ap. Giraldum Cambrensem in Topogr. Hibern. 3, 18:

"In burgo Duno tumulo tumulantur in uno
Brigida, Patricius atque Columba pius."

Itemque in Vita S. Brig. (Febr. 1, 163): "ad arcem *Leathglasse* sepultus est S. Patricius et B. Brigida et reliquiae beatissimi abbatis Columbae post multos annos collocatae in uno sepulcro." Sed deserta jam est Temoria, aetate Patricii totius Hiberniae regia civitas. *Fil rige*, est regnum; *fil* cum accus. (p. 894), hod. *righe* masc. *doreracht*, surrexit, crevit; cf. *asreracht* (resurrexit) Wb. 4[d], praet. verbi *eseirgim*. *nimdil*, *ni-m-dil*, non mihi gratum; adj. *dil* (*diliu*, *dilem*, p. 283. 287).

*** De morbo et morte S. Patricii refert poëta ab hoc disticho. *Diamboi*, cum erat; conj. *an*, *dian* (p. 669). *illobru*, in infirmitate; subst. *lobra*, *lobre* ab adj. *lobur* (debilis, infirmus). *dol*, ire, etiam active *dul báis* (subire mortem, p. 888). *domacho*, Macham; *macho*, *machu*, dat. a *macha*, quod etiam alibi occurrit pro pleniore nomine *ardmacha*, e. gr. in dist. 25: *ordan domacho* (or-

"Patricius cum fuit in infirmitate, voluit ire Macham, praecessit angelus coram eo in via media die."

Vel etiam praeterea diversae classis consona associata legitur, e. gr. in dist. 3 et 21:

*Bai sé bliadna hi fognam* ‖ *maise dóire nost*omled
*batar ile* | *cathraige* ‖ | *cethar trebe dia*fognad. *

"Fuit sex annos in servitute, cibum servorum comedebat, fuerunt multae civitates, quatuor vici quibus serviebat."

*For* | *tuaith érend bai* | *temel* ‖ | *tuata adorta* ídla
*ni chreitset in* | *fírdeacht* ‖ *inna trinóite* | *f*íre. **

"Super populum Hiberniae fuerunt tenebrae, gentilia adorata sunt idola, non crediderunt veram deitatem trinitatis verae."

Utraque assonantiae finalis structura alternans reperitur in uno carmine brevi ejusdem versuum ambitus sequente. Est in disticho uno assonantia copulativa, in altero contraposita.

Fuit quondam celebratum in Hibernia*** haud dubie poë-

dina Machae, urbi), item in Actis SS. (Boll. Febr. 1, 126. 164): "oppidum Macenum", "oppidum Macha", juxta quod "campus Macha". *amedóulathe* scribo pro *-laithe* in editis ob assonantiam, cum sit etiam vetusta forma *lathe* (p. 280), et in dist. 26 occurrat *illathiu*.

* Hoc ex annis juvenilibus S. Patricii. *Maise*, alimentum, etiam hodie; sequentia in editis: *maise dóine nistomled*, cibum hominum non comedebat, nimis durum, levi mutatione restitui ut supra. *nostomled*, *no-s-t.*, cum *no* comite praes. sec. et *tomled* = *do-fo-meled*. Constructio eadem ut supra in *mairb dosfuisced*. *ile cathraige*, extra compositionem et cum terminatione *-e* superflua, propter metrum ut videtur; est enim alibi *ilchathraig* (p. 275).

** *Tuata*, adj. *tuate* pro *tuathde* (p. 765), gentilis. *adorta* plur. praet. pass. (p. 468) a verbo *adrad* (adorare). *trinóite* puto rectius scribi *trindóite*, gen. subst. *trindóit* formati ut *humaldóit* (p. 744).

*** Jam cognitum est auctori Vitae S. Brigitae scriptae circa a. 980, ut editori verisimillimum est (Boll. Febr. 1, 102), quae haec refert (ibid. p. 171): "ipsa jam sciens, quod dies remunerationis suae instabat, dicebat suis, quod vellet sepulcrum S. Patricii archiepiscopi visitare ante mortem suam. Ipsa autem sciebat se non reversuram quidem corpore, et iter faciens b e n e d i c e b a t t o t a m H i b e r n i a m e x o m n i p a r t e, sicut praecepit S. Patricius episcopus moriens et dicens: P e r t r i g i n t a a n n o s B. B r i g i d a p o s t m o r t e m m e a m b e n e d i c H i b e r n i a m. Et veniens sanctissima in aquilonalem plagam Hiberniae, videlicet in provinciam Ultorum, Brigida illico doloribus correpta est, et post breve spatium temporis inter multitudinem sanctorum, aetatis suae anno octogesimo, a n n o v e r o t r i g e s i m o post obitum S. Patricii,

matium hoc S. Patricio adscriptum, quod e codice proprio quondam Mariani Scoti (obiit a. 1088) nunc bibliothecae Vaticanae in imitatione scripturae codicis ipsius legitur ap. Pertz. in tom. VII et tabula addita ad p. 481:

*ol pátræc*
*A* | *brigit anóebchallech* ‖ *a* | *bréo óir donad*éseb
*tricha* | *bliadan genchrédem* ‖ | *bennach érenn darm*ése.
| *Bennach érenn in cechd*ú. ‖ | *bennach ult*u *es conacht*u.
| *bennach lagniu in cecht*an. ‖ *acus* | *bith* | *bennach firu mum*an. *

---

regnante in Temoria regnum Hiberniae Murchiartach mac Erc, felicissime obiit."

Produntur etiam versus adscripti S. Patricio in Vita S. Declani ap. Boll. Jul. 5, 602: "Sanctus Patricius archipontifex et patronus totius Hiberniae versum sequentem scotica lingua quasi quoddam oraculum vigorem legis habens eis cantavit. Quem versum familia sancti Albei et familia sancti Declani noluerunt pro se vel rhythmice seu metrice in Latinum verti. Et majoris auctoritatis ei conciliandae gratia illum proprio et genuino, quo pronuntiatus et compositus est a sancto Patricio, idiomate pro dignitate proferemus in medium. Ita igitur scotice ponitur ille versus:

*Ailbhe umhal Padruig Muomhan mo guchruth*
*Declan Padruig na nDesi, na Desi ag Declan go bruth.*

In quo decretum est, ut Albeus secundus Patricius et Momoniae patronus esset, et Declanus secundus Patricius et patronus esset Desicrum, et Desii sua dioecesis essent usque ad finem saeculi." Sunt ita desumti versus e codice collegii S. Isidori Romae, sed notat editor, paulo aliter legi eos apud Colganium et Usserium. Horum opera cum mihi praesto non sint, restituo meo arbitrio ita:

| *Ailbe* | *umal* | *ol pátric* ‖ *pátric muman mo* | *co*|*cr*uth
| *declan pátric nau*|*dese* ‖ *in*|*desi oc* | *declan-cob*ruth.

"Albius humilis, dicit Patricius, sit Patricius Momoniae meus aequalis, Declanus Patricius Desiorum, sint Desii cum Declano in perpetuum."

Est enim item metrum septem syllabarum. *Cocruth*, ejusdem formae, aequalis, ut *sochruth*, bonae formae, honestus. In postremo membro in loco *indesi oc* vocales *i-o* coalescunt, aut sunt loco unius duae minoris accentus, ut in Benedictione in *bennach ultu-es conachtu*.

* Orthographia hic quoque congruit cum aetate codicis, e. gr. destitutae *g* et *d* in *gen chrédem*, in quo est etiam jam flexionis neglectio, cum vetustior lingua hoc proferat *cen chrétim* (p. 262) e *crétem*, gen. *creitme*; item *in*, scriptum *i* cum linea, ante *c* in *in cechdú*, *incechtan*, ut in *in tuáith* in codice Neob., ubi vetusta lingua postulat *ic.*, *it*. Formae porro recentiores a scriptore codicis sunt *dona* articulus dativi plur. pro *donaib*, *bennach*, pro quo est *bendach* adhuc in Wb., transsumtum lat. *benedicere*. Contracta tamen forma *es* particu-

"Dixit Patricius:
O Brigita, o sancta mater, o flamma auri Desiis
triginta annos infidelibus, benedic Hiberniae post me!
Benedic Hiberniae omni loco, benedic Ultis et Conachtis,
benedic Lagniis omni tempore, et semper benedic viris Momoniae!"

---

lac *acus* postulatur a metro, vetustis jam poëtis fortasse concessa (cf. *as* in hymno in S. Patr. dist. 13). Sunt praeterea in his distichis voces aliae vel res notatu dignae. *Ol*, dicit, dixit (p. 495). *callech, caillech*, primitus anus: *arni cundil mesce caillech* (gl. anus doce non vino multo servientes, Tit. 2, 3) Wb. 31[c]. Ita hodie quoque hibern. gael. *cailleach*, vetula; sed etiam virgo religioni devota, velata, cui subditur ap. O'R. subst. *caille* (velum) *bréo*, ap. O'R. *breo*, ignis, flamma. *óir* gen. subst. *ór* (aurum): *richisán* .i. *carmocol órdae* .i. *arachosmaili indóir fririchiss* (gl. carbunculus; credo rectius: *aracosmile indóir*, propter similitudinem auri cum carbone) Sg. 47[b]. *donadéseb* i. e. *donaib désib*, Desiis. Terra *nandése, nan Desi*, Desiorum, frequenter memoratur in actis sanctorum Hiberniae; est tamen minoris ambitus et Momoniae pars, ut patet e Vita S. Brigitae (Boll. Febr. 1, 171): "Vir longe a civitate S. Brigidae habitabat, spatio itineris viantibus quatuor dierum, videlicet in M o m o n i a  in  t e r r a  N a n d e s i in campo Femin." Principalium regionum nomina, a populis principalibus enarratis in hoc carmine orta, dicuntur a Giraldo Cambrensi (saec. duodecimo) in Topographia Hiberniae *Momonia, Lagenia, Ultonia* et *Conactia*, et hodie quoque *Munster, Leinster, Ulster, Connaught. trícha bliadan genchrédem*, triginta annos sine fide, refero ad Desios nondum omnino ad religionem christianam transductos. Multum enim laboravit S. Brigita in Momonia, ut narrat auctor Vitae ejus (Boll. Febr. 1, 166. 167): "S. Brigida cum suis in campum *Cliach* in Momonia positum exivit et habitavit illic in quodam loco ad tempus. . . Multa B. Brigida in regionibus Momoniensium fecit et plura loca et monasteria ibi signavit. Post haec iter arripuit venire ad civitatem suam in terram Lageniensium." De hac propria S. Brigitae sede idem (p. 160): "in patria sua magnum monasterium plurimarum construxit virginum, ibique maxima postea civitas in honorem B. Brigidae crevit, quae est hodie metropolis Lageniensium. Illa jam cella scotice dicitur *Killdara*, latine vero sonat *Cella quercus*. Quercus enim altissima ibi erat, quam multum amabat S. Brigida." *darmése, darmési, dar-m-ési* (p. 617). *dú*, locus: *isindúu itáa som* (gl. cum Christus apparuerit tunc et vos apparebitis cum illo; i. e. in loco ubi est ipse) Wb. 27[b]. *tan*, tempus, in frequenti particula *intan, intain* (tempore quo, cum). *bith bennach, bithbennach*, semper benedic (p. 835). *firu muman* ad verbum: viros Mumaniorum, est enim *muman* forma gen. plur.

---

## II. Constructio poëtica britannica.

Vetusta cambrica monumenta orationis ligatae communiter ejusdem structurae sunt, ut hibernica vetusta. Syllabarum certi numeri et assonantiae cujuscunque idem usus iidemque loci sunt. Ea tantum invenitur diversitas, quod assonantia finalis, quae fere nonnisi monosyllaba et semper plena est, per plures versus continuatur ad arbitrium poëtae, ut sit eadem saepius tam contraposita quam copulativa. Est etiam in singulis carminum partibus versuum continuandorum, aut paucorum aut plurium jungendorum, major libertas, nec dominatur, ut in hibernicis carminibus, duorum versus membrorum contrapositio, quamvis inveniantur adhuc ejus exempla, sed invaluit singulorum membrorum ut versuum subsequentium distinctio, orta, ut videtur, e praevalente assonantia finali continuata.

Ut assonantiae cujuscunque jam adhibitae sine metro exempla hibernica exstant incantationes vetustae, leguntur etiam cambrica cum assonantiis tantum, e. gr. in nominibus propriis, quae tria esse solent secundum triadum morem cambricum, in hoc loco enarrationis militum et virorum Arthuris in Mab. 2, 211 (cf. 2, 227, ubi sunt variationes quaedam):

Bwlch. *achy*uwlch. *a se*fwlch. *meibon cledyf ky*fwlch. *wyron cledyf di*fwlch. ‖ *teir* | *gorwen* | *gwenn eu teir ysgwyd.* ‖ *tri* | *gouan* | *gwann eu tri* | *gwaew.* ‖ *tri* | ben*yn*. | byn*eu eu trichledyf.* ‖ | glas. | gless*ic.* | gleis*at eu tri chi.* ‖ | call *c*uall. | *c*auall. *eu tri meirch.* ‖ *h*wyrdydwc. *a drwc*dydwc. *a ll*wyrdydwc. *eu teir gwraged.* ‖ *och. a* *garym a diaspat. eu teir*[*g*]*wyryon.* ‖ *lluch*et. *aneu*et. *ac eissiw*et. *eu teir merch*et. ‖ *drwc. a* gwaeth. *a* gwaeth*af oll. eu teir morwyn.*

Constructionis metricae communem faciem celticam et specialem memoratam cambricam jam prae se ferunt tres versiculi primam linguae cambricae aetatem scriptione et formis grammaticalibus prodentes, quos e codice Juvenci Cantabrigiensi publicavit Lhwyd (Archaeol. Brit. p. 221; cf. Owen. Gramm. p. 7):

*Ni guorcosam nemheunaur henoid mitelu nit gurmaur mi amfranc dam ancalaur.*

Quorum assonantiae, si significantur ut supra hibernicae, erunt hae:

| *Ni guorcosam* | *nem*|*heun*aur ‖ | *henoid* | *mitelu nit gur*|maur ‖ | *mi* | am*f*ranc *d*am | anc*al*aur.

Vel versibus dispositis secundum assonantiam praevalentem cambricam finalem:

| *Ni guorcosam* | *nem*|*heun*aur
| *henoid.* | *mitelu nit gur*|*m*aur
*mi* | am*f*ranc *d*am | anc*al*aur. *

"Non dormiam, non dormitum erit mecum
hac nocte, familia mea non adeo magna,
ego et puer meus et lebes noster."

* Verba coelibis, ut videtur. Exstat adhuc *cws*, somnus, pro *cwsg*, unde *cysgu*, dormire; *guorcosam* cum particula intensiva fortasse significationis obscenae, cujus passivum indicatur sequente *nemheunaur* (hod. *hunaw*, dormire) solito modo impersonali cum terminatione *-aur* futuri secundarii. Aliunde incognita vox *dam* vix non est eadem ac hibern. *dam* (etiam).

Ejusmodi trias ejusdem ambitus, prolata ab Arthure irridente Caium, legitur etiam in Mab. 2, 237:

| *kynnllyuan aoruc* | *kei*
*o*|*uaryf dillus* | *uab eurei*
*pei* | *iach dy* | *angheu uydei*.

"Funem fecit Caius
e barba Dillusii filii Eureji,
si salvus is, tibi mors esset."

Vel in Mab. 3, 199, ubi tres fratres fideles filii G. laudantur:

*Trimeib giluaethwy enn*wir.
*tricheuryssedat kyw*ir.
*blei*dwn. | *hy*dwn. | *hych*dwn | *h*ir.

Item tripartitae ita strophae sed versuum ampliorum et minus regularium leguntur in quatuor locis in Mab. 3, 96. 213, ubi ejusmodi proferre dicitur cambrice "*canu eglyn.*" Exstant ejusmodi "*englynion*" vel epigrammatum series quaedam celebres inter Cambros, e. gr. inscriptae "*Englynion beddau, Englynion y clyweid*" (strophae vel epigrammata sepulcrorum, audituum, quae sepulcra heroum bellatorum, vel personarum sapientium auditas, i. e. celebres sententias enarrant), quae syllabarum numerum, interdum assonantiam, item stricte non observant, e. gr. haec (Myvyr. Archaeol. 1, p. 81 et p. 174):

*Bet y March bet y Guythur*
*Bet y Gugavn cletyfrut*
*Anoeth bit bet y Arthur.*

*A glyweisti a gant Credeiliad*
*Verch Ludd riain wastad*
*Digaun da diwyd gennad.*

Possunt ergo distingui epigrammata strictae et solutae structurae.

Est quasi versus trium membrorum, quorum quodvis est syllabarum septem, excepto fortasse secundo excedente eum numerum una syllaba minoris accentus *he* praemissa.

Eadem constructio orationis poëticae deprehenditur in aliis carminibus etiam recentioribus. E libro dicto nigro Caernarthensi Hengurti asservato ad literas et lineas quaedam reddita sunt in operis inscripti "The Myvyrian Archaiology" prima parte inde a p. 575. Ejus codicis posteriorem partem scriptam esse saeculo duodecimo eaque multo vetustiorem videri partem priorem censet Lhwydius (Archaeol. Brit. p. 225. 261; cf. Turner. Vindicat. p. 24 sq.). Equidem tamen scriptionem speciminum oblatorum in opere memorato aegre transtulerim ultra saeculum duodecimum, neque velim assentire Oweno, qui codicem saeculo decimo ineunti attribuit (Gramm. p. 7), immo alibi nono saeculo (in Lex. cambr. sub fine praef.).

E carmine in deum ibi obvio (Myvyr. Archaiol. p. 575) sumo partis posterioris versus hos sine distinctione ita scriptos:

*Arduireaue dev. yssi vn a deu. yssi tri hep ev. hep haut y amhev. awnaeth fruith afreu afop. amriffreu. Duu y env. in deu. duyuaul y kyffreu. duu y env. in tri duyuuaul y inni. duu y enu in vn. duuvaul ac annhun. Arduyreaue. vn. isy deu ac un. issi tri arnun. issi duu y hun. Aunaeth maurth allun. amascul abun. ac nat kyuorun bas ac anotun. Aunaeth tuim ac oer. a heul a lloer. allythir igcuir afflam im pabuir. aserch in sinhuir. abun hygar huir. allosci pimp kaer oty ueti wir.*

Qui sunt membris secundum hibernicam distinctionem contrapositis:

*Arduireaue* | *deu* ‖ *issi un a* | deu
*yssi tri* | *hep* eu ‖ | *hep* | *haut y am*h*eu*
*awnaeth* | *fruith a* | *freu* ‖ *a* | *fop amriffr*eu
| *duu y env in* | *deu* ‖ | *duyuaul y kyffr*eu
| *duu y env in tr*i ‖ | *duyuuaul y inni*
| *duu y enu in* un ‖ | *duuvaul ac an*hun.
*Arduyreaue* un ‖ *issi deu ac* un
*issi tri ar*nun ‖ *issi duu y h*un.
*Awnaeth* | *maurth all*un ‖ *a* | *mascul a*bun
*ac nat kyuor*un ‖ *bas ac anot*un.
*Awnaeth tuim ac* oer ‖ *a heul a ll*oer
*a llythir igc*uir ‖ *a fflam im pab*uir

*a* | *serch in* sin*h*uir ‖ *a bun* | *hygar* | *h*uir
*a llosci pimp k*aer ‖ *oty ueti* wir.

"Extollam ego duplicem, est unus et duo, est tres etc."

Infra modo inverso:

"Extollam unum, est duplex et unus,
est triplex super nos, est deus ipse.
Fecit diem Martis et Lunae et masculum et feminam etc.
fecit calidum et frigidum et solem et lunam etc."

eadem porro enarrationis longa et indefessa continuatione, ut est assonantiae.

Sunt membra quinque syllabarum. Assonantia finalis continuata est primum *eu* per quatuor versus, dein *i* per unum, atque *un* et *uir* iterum per plures. Assonantia initialis neglecta est interdum, in pluribus tamen facile cognoscitur.

Orationis ligatae eadem constructio cum adsit tam secunda aetate linguae cambricae quam prima, ut adest in vetustis hibernicis monumentis, quis negaverit, eam esse vetustissimam eaque usos esse vetustos poëtas, quorum nomina apud Cambros celebrantur, Aneurinum, Taliesinum?

Aneurini, poëtae vetustissimi inter vetustos (inter *Cynfeirdd*, Bardos primitivos; aetatem ejus ab a. 510 usque ad 560 statuit index poëtarum in Myv. Arch.), carmen inscriptum *Gododin*,*

* Postulanda est scriptio hodierna *gododdin*, i. e. subliquidus, a subst. adj. *tawdd*, liquor, liquidus, et vetusta *guotodin*. Occurrit haec apud Nennium in nomine regionis a rege nominatae (ed. San-Marte, p. 72): "Mailcunus magnus rex apud Brittones regnabat, id est, in regione Guenedotae, quia atavus illius, id est, Cunedag, cum filiis suis, quorum numerus octo erat, venerat prius de p a r t e s i n i s t r a l i, id est, de regione quae vocatur *Manau Guotodin*." Haec regio in parte sinistrali, i. e. septentrionali (*cled*, sinister, *gocled*, septentrio), a Venedotia, quae est Cambria septentrionalis, versus septentrionem, putanda est Cambrorum extrema regio in septentrione, quae hodie quoque dicitur Cumberland sita juxta mare hibernicum, et jam in Chronico saxonico ad a. 945, 1000 *Cumbraland*. Ei opposita est ad litus orientale regio Anglorum septentrionalium dicta Northumberland ab Humbro fluvio, divisa in minores duas, Berniciam et Deiram (cambrice ap. Nennium *Deur*, *Berneich* vel *Birneich*).

In iis regionibus facta sunt quae carmen hoc celebrat. Legitur enim apud Nennium (p. 72): "Ida filius Eobba tenuit regiones in sinistrali parte

quod inter vetustiora primo loco ponitur (Myvyr. Arch. 1, 1), exempli tam vetustioris quam amplioris causa inprimis hic memorandum est, quamvis sint omnia haec vetusta, non servata in codicibus aequalibus, in recentiorem orthographiam transscripta, interdum haud dubie a recentioribus, vetustiora non intelligentibus et, ut fit, in habitum recentiorem transformantibus, alterata vel interpolata.

Primum offero primos carminis versus, quos ob assonantiam initialem, quae interdum quidem est consociata, saepius tamen per duo membra contraposita, et quia binis membris, id est

Brittanniae, id est, Umbri maris, et regnavit annis duodecim et struxit *Dinguaroi Guarthberneich*. Tunc *Dutigirn* in illo tempore fortiter dimicabat contra gentem Anglorum. Tunc Talhaern Cataguen in poëmate claruit et Neirin [Aneurin] et Taliessin et Bluchbar et Cian, qui vocatur Guenith Guaut, simul uno tempore in poëmate britannico claruerunt."

Idae primi Nordhumbriae regis initium in Chronico saxonico ad a. 547 notatur. *Dutigirn* (niger dominus) nomen esse vulgare ejusdem regis, cujus proprium erat *Guotodin*, coujiciendum est. In Nennii loco posui *struxit Dinguaroi Guarthberneich* pro corrupto: *unxit Dinguayrdi Guurthberneich*. Est enim *Dinguaroi* nomen cambricum castri Berniciae superioris (cambr. *guarth*, superl. *guartham*, extremus, p. 656. 657), quod anglice dicitur *Bebbanburg*, hod. *Bamborough*, ut patet e mox infra sequentibus ap. Nennium: "Eadfered dedit uxori suae *Dinguaroy*, quae vocatur Bebba, et de nomine suae uxoris suscepit nomen, id est, Bebbanburch." Sunt etiam nomina poëtarum in loco illo Nennii memoratu digno plus vel minus corrupta: *Neirin*, al. *Nuevin*, haud dubie pro *Aneurin*. E nomine *Bluchbar* transpositis literis prodit *Lubbarch*, cujus recentior scriptio est *Llywarch* (*Lyuarchhen* jam transscriptum legitur in libro Land. 138 in descriptione agri e tempore episcopi Oudocei saeculi sexti exeuntis, in recentioribus chartis viri nomen *Leumarch* 208, *Loumarch* 230, quaeritur num idem, an diversum). Nomina *Talhaiarn* et *Cian* etiam apud Bardos vetustos memorantur.

Regiones eaedem septentrionales memorantur in carminis inscripti *Gododin* strophis, quae Caeaucum celebrant, duabus posterioribus ita:

*Yt dyffei Wyned a Gogledd ei rann*
*o gyssul mab Ysgyran.*

"Congregabat Venedotia et Septentrio (i. e. Cumbria) suam partem (suum populum) consilio filii Scirani."

*Cwydei pym pymunt rac y llafnawr*
*o wyr Deiwyr a Bryneich dychrawr.*

"Ceciderunt quiuque turmae coram ejus lamina virorum Deirae et Berniciae ferorum."

versibus singulis singuli sensus continentur, e solita cambrica serie in hibernicam contrapositionem transpono.

| *Gredyf* | *gwr oed* | *gwas* ‖ | *gwhyr am dias*
| *meirch* | *mwth* | *myngvras* ‖ *ydan* | *mordhuyt* | *mygr was*
| *ysguyt* | *ysgafn llydan* ‖ *ar* | *bedrein mein* | *buan*
*cledyvawr* | *glas* | *glan* ‖ | *ethy* | *aur aphan.*

*Ny bi ef a vi* ‖ *cas yrhof a thi*
| *gwell* | *gwnaf a thi* ‖ *ar wawt dy voli.*
*Cynt i waet e lawr* ‖ *no gyt i neithiawr*
*cynt y uwyd i* | *vrein* ‖ *noc yr argynrein.*
| *Cu* | *cyveillt Euein* ‖ | *cwl y vot ydan vrein*
| *march yn i pavro* ‖ *lladd un*|*mab* | *marco.* *

"Gredyf vir erat juvenis vigorosus in tumultu,
equus rapidus jubae densae sub femore splendidi juvenis,
scutum leve latum ad latus tenue celere,
gladius lividus purus, calcar aureum et crassum."

"Non est meum invidia inter me et te,
melius faciam tecum, in carmine te laudans.

---

* Primum inter bellatores Cambrorum contra Anglos poëta celebrat juvenem, cujus nomen est *Gredyf* (Gretimus, -ibus? cf. adj. hod. *graid*, ardens, verb. *greidiaw*, flagrare), sed in luctum mox vertitur de interitu ejus in proelio. Adj. *gwhyr*, i. e. *gwyr*, *guir*, *gueir*, hod. *gwair*, vigorosus, vividus, duabus syllabis proferendum ob metrum. *myngvras*, vet. *mongbras*, adj. *bras*, crassus, densus, cum subst. *mong*, plur. *mogou* gl. Lxb., leg. *mongou* (gl. comae), hibern. vet. *mong* (gl. cirrus) Pr. Cr. 63b. *argynrein*, *argyurein*, *arcym-r.*, primus conflictus ap. Ow.; sed videtur potius idem quod *ymrein*, concubitus. Eodem modo de Caeauci interitu poëta:

*cynt y gig y vleid no gyt e neithiawr*
*cynt e vud y vran no cyt y elawr*
*cyn noc argyurein e waet e lawr.*

"Prior caro lupi quam unio nuptiarum,
prior victoria corvi quam unio-lecti,
prior quam amplexus sanguis in solo."

*cwl y vot*, debilitas ejus vitae, i. e. debilis, miserandus periit; subst. *cwl*, debilitas, adj. *cwla*, debilis, flaccidus, languidus; *bot*, inf. verbi subst. *march* in ultimo versu de bellatore ipso haud dubie intelligendum est, dicto ita ob nomen patris *Marco*. Loco lat. *equus* eam relationem non indicantis pono *cursor*. *pavro*, *bro*, terra, compositum cum obsoleta voce *pa*, quam verto latine *amplus*, an recte, nescio.

Prior sanguis in solo quam unio nuptiarum,
prior corvorum cibus quam familiae consuetudo.
Carus socius Oweni periens cecidit sub corvos,
cursor per amplam terram occubuit unicus filius Marconis."

Sunt membra quinque syllabarum. Periit interdum tam rectus syllabarum numerus quam assonantia initialis recentiore orthographia et infectione, restituitur ergo restituta prisca scriptione, e. gr. numerus quinque syllabarum in *scoit scaban litan*, pro mutato in formam recentem *ysguyt ysgafn llydan*, ubi sunt sex syllabae, quamvis in *ysgafn* desit vocalis terminationis; item si legitur *dan* pro *ydan*, *in ir pabro* pro *ym patro*. Et redit assonantia initialis in his:

| *guell* | *gunam athi* ‖ *ar* | *guaut ti moli.*
| *cint ir guaet i laur* ‖ *no* | *cit ir neithiaur.*

Majorem ante laudato heroem celebrans deinceps poëta per quatuor strophas ampliorem etiam syllabarum numerum in membris singulis adoptat et majorem sermonis ornatum. Frequens enim est praeter assonantiam finalem continuatam etiam lateralis in eodem membro, interdum in tribus vocibus obvia, diversa a copulativa continuata carminis. Cujusque membri sunt novem syllabae communiter; si non obtinet is numerus, quaeritur num causa sit recentior transscriptio, an haec tanta sermonis necessitas et structurae difficultas. Produco ob majorem membrorum amplitudinem in eadem dispositione, quae est in editione, strophas priores duas.

| *Cacawc* | *cynhaiawc men y* | *dehei*
| *diphun ymlaen bun medd a* | *dalhei.*
| *Twll* | *tal i* | *rodawr yn y clywei*
*aur ni* | *roddei naud meint dilynei*
*ny chiliei o gamhawn yn y verei*
*waet mal brwyn* | *gomynai* | *gwyr nyt elhei.*
*Nys adrawdd Gododin ar lawr* | *Mordei*
*rac pebyll* | *Madawc pan atcorei*
*namyn un o gant yn y delei.*

| *Caeawc* | *cynnyviat* | *cyvlat erwyt*
*ruthyr eryr yn y* | *lyr pan* | *lithiwyt.*
*Y amot a vu not a* | *garwyt*

*gwell a wn*aeth *y arv*aeth *ny* | *gili*wyt.
*Rac bed*in *Odod*in o *dech*wyt
*hyder gymm*ell *ar* | *vreith*ell | *vana*wyt
*ny nodi nac* | *ysgeth nag* | *ysg*wyt
*ny ellir anet rhy* | *vaethu*wyt
*rac ergit cad*|*fannau cat*wyt.*

"Caeauc antecessor ubicunque veniebat
partem a femina principe mulsi tenebat.
Perforatus frons scuti ejus. Cum audiebat
tumultum, non dabat veniam, magnopere incurrebat,
non recedebat e proelio cum fluebat
sanguis, ut juncos succidit viros, non abibat.

* In his duabus et duabus sequentibus strophis continentur laudes viri bellicosi cui nomen est *Cáeauc*, in primis celebrati, quamquam et ipse occumbit in proelio. *Cynhaiauc*, *cint-aiauc*, praegressor, qui praeit, *aiauc* e radice verbali *a* (ire). *men*, *man* (= *magen*), ubi, quo loco. *dehei*, rectius *doei*, *deuei* (veniebat). *diphun*, portio, pars, cui supponendum est vet. *dopun*, hod. subst. adj. *pun*, aequalitas, aequalis (an *pwn*, sarcina?), cum *di-*, *dy-*, aspirante saepius in recentiore scriptione sequentem consonam. *blaenbun*, mulier apicis, puella princeps, adamata. *rodawr* = lat. *rotarius*, i. e. clypeus, a forma dictus, a *rhod*, rota. *awr*, num pro *awr*, hora, tempus proelii, an pro *aer*, acies, tumultus proelii? *dilyn*, sequi, persequi. *ciliaw*, redire, tergum vertere, a subst. *cil*, tergum. *camhawn*, *cammawn*, proelium, conflictus. *meru*, stillare, fluere. *atcorei*, revertebatur in patriam, a *cwr*, limes, ut videtur. *Mordei*, *Madawc*, nomina cambricorum regulorum vel principum haud dubie. *yny*, donec, sed hic in *yn y verei*, *yn y delei*, ut ante in *yn y clywei*, idem quod lat. *cum*, *quando*, vel significationis *yn* cum infinitivo loco participii: a proelio madido sanguine, memorat eum adeuntem, aggredientem.

*Cynnyviat*, vet. *condomiat* (cf. *dometic*, domitus, in gl. Oxon.), condomitor. Voci *cyflat* subest fortasse vetustum et absoletum *comlat*, capit; subst. *llad* alias significat bonum, donum. *erwyt* assonantiae causa mutatum, ut videtur, est enim alias *rhaidd*, *rheidd*, hasta. *ruthyr*, aggressio, invasio. *lithiwyt*, rectius *litiwyt*, hod. *llidiaw* a *llid*, ira. *amot*, hod. *ammod*, contractus, conditio, quod mox significatur voce *arraeth*, designatio, tessera, signum militare (gall. hod. parole), quod erat in vocibus: *ni ciliwyt*, non recessum! Sequentia indicant locum et modum interitus bellatoris, locati in insidiis. *o dechwyt*, ex quo celatus est, a *techu*, absconditum esse. *hyder*, *hy-der*, cum adj. *ter*, clarus, purus. *cymmel*, *cymhell*, *cym-pell*, compellere, urgere. *breithell*, conflictus, proelium, etiam alibi apud Aneurinum. *banawyt* verb. denom. ex adj. *ban*, altus. *nodi*, protegere, tutari, a subst. *nawdd*, venia. *ny ellir anet*, cum constructione passiva verbi *gallu* (p. 528), non potest obtineri, defendi, mansio, si *anet* est pro hod. *annedd*. *maethwcyt*, vel *maethawyt*, denom. a subst. *maeth*, victus, nutritio. *ergit*, hod. *ergyd*, plaga, ictus. *cadfannau*, *cadfanau*, e *cad*, proelium, et *man* (p. 792. 862), proeliatores. *catwyt*, pugnatum est, quibuscum pugnatum est.

Non memorat Gododinus in solo Mordeji,
ante tentorium Matauci cum revertebatur,
nisi unum e centum eum aggredientem."

"Caeauc condomitor sumit hastam suam,
incurrit ut aquila in litore cum irritata est.
Ejus signum fuit nota quae erat accepta,
bene perfecit tesseram: non recessum!
Ante exercitum Gododini ex quo celatus est
praeclarus ad urgendum proelium, quo exaltatus erat,
non tuetur nec hasta nec scutum,
non potest perfici, nimium alitus est
plagis congressorum in proelio."

Hic quoque restituta vetusta scriptione redeunt assonantiae quaedam:

*ni* | *ciliei o* | *campaun.*
*rac* | *bodin guotodin* . . *ar* | *breithell* | *banauit.*
pro *ny chyliei o gamhawn.*
*rac bedin ododin* . . *ar vreithell vanawyt.* *

Ad sistenda exempla assonantiae bisyllabae et internae subjungo carmen Taiesino, qui fuit aequalis Aneurino, adscriptum in narratione de hoc poëta addita editioni narrationum codicis rubri (Mab. 3, 348. 349; cf. idem sed valde alteratum in Myv. Arch. 1, 36). Inscribitur "*Bustl y Beirdd*" (fel, ira, Bardorum), quia Bardus vel potius Bardorum ordo invehit in Cleros vel reliquias Druidum ordinis delapsas in cantorum mendicantium pravorum statum. **

| *Cler o gam arfer a arferant*
| *Cathl annuwiol yw ei moliant*
| *Cerdd arwag ddiflan a ganant*
| *Celwydd bob amser a arferant*

* Tam de Aneurino quam de aliis vetustis Cambrorum Bardis eorumque carminibus doctissime disputat libellus inscriptus: "A Vindication of the genuineness of the ancient british poems of Aneurin, Taliesin, Llywarch Hen, and Merdhin, with specimens of the poems. By Sharon Turner. Lond. 1803."

** Haec vocis *Cler* interpretatio legitur apud Owenum. Monachos eorundem morum saeculo decimo lege publica castigavit Edgarus Angliae rex (cf. San-Marte, Arthursage p. 23). De armoricis Cleris etiam hodiernis cf. Villem. Barz.-Br., praef. p. XXXVI.

Gwirionion | ddynion a | ddyfalant
Priodol wragedd hwy ai llygrant
Gwirionion forwynion mair a halogant
Au | hoes au | hamser yn ofer a dreuliant
| Gwirionion | gweinion a ddyfalant
Y nos y meddwant y dydd y cysgant
Yn segur heb lafur ydd ymborthant
Yr eglwys a | gassaant ar dafarn a | gyrchant
A lladron ac udion a | gydfymiant
Llysoedd a gwleddoedd y amofynant
| Pob | parabl dibwyll a grybwyllant
| Pob | pechod marwol a ganmolant
Pob salwedd fuchedd a arweddant
| Pob | pentref pob tref pob gwlad a grwydrant
Gafaelau angau nis pryderant
Lety a chardod fyth ny roddant
Gormodau o | fwydau a | fwythaant
Llaswyr na phader nis arferant
| Degwm ac offrwm y | dduw nis talant
Gwyliau a seiliau nis addolant
Mewiliau na chatcor nis ymdorant
Adar a hedant pyscod a nofiant
Gwenyn a felant pryfed a ymlusgant
| Pob | peth a ymdeith y ynill ei borthiant
Ond cler a lladron | diogion | difwyniant.

Ny | chablaf fi nar gerdd na | cherddwriaeth
Cans | duw ai rhoes rhag | drygau'r galaeth
Onid hwn ai harwain o | gamlywodraeth
Am | gablu Iesu ay wasanaeth. *

---

* Vocabula quaedam notatu digna: *arfer*, usus, *ar-mer*. *cathl*, *cathyl*, cantus, hymnus. assonantiae causa vetusta scriptio *cathol* et mox pro *arwag* adj. *arwan* idem fere significans restituendum videtur. *annuwiol*, *anduwiol*, *andiwiaul*, adj. deriv. a *duw*, deus cum particula privativa. *diflan*, vanus, unde verb. *diflanu*, evanescere. *celwydd*, mendacium, falsitas. *dyfalant*, illudunt, *dy-malu*, denom. a *mal*, similitudo, cum *dy-* = *do-* particula fortasse adhuc qualitatis, hibern. *do-*, opposita particulae *so-*. *llygru*, corrumpere, polluere. *halogi*, contaminare, denom. ab adj. *halawc*, pollutus; subst. plur. *halou* (gl. stercora) gl. Oxon. *morwynionmair*, an puellae Mariae, sanctimoniales? *yn ofer*, adv. adj. *ofer*, vanus, inutilis, improbus. *treuliaw*, consumere. *gweinion* plur. adj. *gwain*, vividus,

"Cleri iniquo usu utuntur,
Hymnus profanus est eorum panegyricus,
Cantum vacuum vanum canunt,
Mendacio quovis tempore utuntur,
Probis hominibus illudunt,
Nuptas mulieres corrumpunt,
Probas puellas Mariae profanant,
Et suam aetatem et suum tempus rebus vanis consumunt,

---

alacer, puto positum loco *gweision, gweison*, pueri, juvenes, assonantiae causa. *cassau, casau*, denom a subst. *cas*, odium, invidia. *udion*, cui in margine additur *odion*, vox incognita, fortasse cum praecedente *ac* legenda *anudion*, adjectivum e quo derivatum *anudon* (periuria). *cydfyuniant*, consociantur, compos. cum verbo denom. *mymiau* obsoleto. *crybwyllau*, annuere, memorare, indicare. *canmoli*, collaudare, praep. *cant* cum *moli*, unde supra obvium subst. *moliant*. *salwedd*, indignitas, improbitas, ab adj. *salw*, vilis, despectus. *buchedd*, armor. *buhez*, vita, alias *bywyd*. *arweddu*, conducere. *crwydraw*, vagari, denom. a subst. *crwydyr*, migratio. *gafaelau angau*, captiones, arreptiones mortis, i. e. pericula. *cardod* = lat. *caritas*, unde *cardotta*, caritatem flagitare, i. e. mendicari, vox tamen primitiva celtica non minus quam nomen dei primarii Gallorum *Teutates* (cambr. *teutaut*, hod. *tewdawd* masc., ab adj. *tew*, densus, firmus), cum sit radix vulgatissima *car* vocalis brevis et derivatio *-tât* (p. 809), utraque primitiva celtica. *gormod*, abundantia. *bwydau*, cibi. *mwythaant*, leniunt, denom. ab adj. *mwyth*, lenis, tener, videtur rectius *bwydaant*, fruuntur, a *bwyd*, quo fit etiam major sonorum congruentia. *llaswyr* juxta *pader*, pater noster, oratio dominica, significationis liturgicae; apud Ow. *llaswyr*, frigiditas aëris, matutina. *gwyl*, hibern. vet. *fel, feil*, dies festus. *seiliau* transformatum ob assonantiam, ut videtur, a *sul, dydd sul, dyw sul* vel simpliciter *sul*, dies solis; hodie *sul a gwyl a gwaith*, dies dominicus, dies festus et operarius. A subst. *sail*, pl. *seiliau*, significatur fundatio, fundamentum; an ergo error poëticus consulto factus? *addoli*, adorare, venerari. *mewiliau, mywyliau*, vigiliae. *catcor, cadgor*, festum solemne. *ymdorant*, curant, hod. *dori*, afflictum esse, affine verbo defectivo *tawr, dawr* (p. 557). *hedant*, volant, hod. *hedeg, hedegu* (volare), *hed*, volatus. *nofiaw*, natare. *melu*, mellificare. *ymlusgaw*, se trahere, repere; *llusgaw*, trahere, tendere. *ymdeith*, hod. *ymdaith*, ambulare, laborare (cf. hiborn. vet. *imthiagu, imthecht*). *ynnill, ynnillaw*, acquirere, adipisci. *porthiant*, victus, unde supra *ymborthi*, ali, nutrire se. *ond*, i. e. *onid, onit*, nisi. *diogion*, adj. *diawg*, piger. *difwyniant*, inutilis; subst. *mwyniant*, usus, cum part. priv. *di-*. *cablu*, reprehendere. *drygaur galaeth*, i. e. *drygau yr galaeth*, mala tristitiae? *drygau* a subst. *drwg*, malum. *calaeth* subst. fem. obsoletum, an affine adj. *calet*, durus? hod. *galaeth* significat viam lacteam. *arwain, arwein*, ducere, vehere (cf. vet. gall. *covinus*, hibern. *fén*, p. 116), i. e. agere. *camlywodraeth*, adj. *cam*, curvus, malus, improbus, et *llywodraeth*, gubernatio (p. 818), idem significans quod supra *camarfer*.

Probis juvenibus illudunt,
Nocte mulso fruuntur, die dormiunt,
Secure sine labore nutriuntur,
Ecclesiam devitant et tabernam quaerunt,
Cum latronibus perjuris consociantur,
Aulas et epulas scrutantur,
Quamque vocem insanam intimant,
Quodque peccatum capitale collaudant,
Quamque profanitatem vitae ducunt,
Per omne oppidum, omnem vicum, omnem regionem vagantur,
Pericula mortis non curant,
Nec domicilium nec eleemosynam unquam dant,
Abundantibus cibis epulantur,
Psalmis et oratione non utuntur,
Decimas et oblationes deo non solvunt,
Diebus festis et dominicis non venerantur,
Vigilias et caerimonias non observant.
Aves volant, pisces natant,
Apes mellificant, vermes repunt,
Quodvis operatur ad consequendam nutritionem
Exceptis Cleris et latronibus pigris inutilibus.

Non reprehendo ego cantum et cantorum artem,
Nam deus ea dedit contra malae tristitiae,
Nisi eum qui ea agit iniquo usu
Ad reprehendendum Jesum ejusque servitium."

Praeter communem copulam *-ant* enarrationis reprehendentis et *-aeth* strophae finalis in membris hanc praecedentibus omnibus laterales assonantiae et internae inveniuntur, quae tamen non semper sunt plenae. Terminationes *-ion, -iau, -iant,* quae videntur bisyllabae, ob metrum hic potius monosyllabae putandae sunt (leg. *-jon* etc.), sed constituunt bisyllabas assonantias accedendo ad internas in vocibus indicatis *gwirionion ddynion, gwyliau mewiliau* aliisque.

Quodvis membrum novem syllabarum esse solet. Hic quoque scriptio vetusta restituta assonantias initiales recentiore abolitas reducit, e. gr. in his: *guirionion | moroinion | mair,* pro *forwynion mair.* Fit hoc praecipue in quatuor primis membris, ornatis prae omnibus aliis, et in ultimis quatuor, per quae assonantia *c* dominans eo modo prodit:

| *Cler o* | *cam armer a armerant* ‖ | *cathol andiuiol cu ou moliant*
| *Cerd arguan diblan a* | *canant* ‖ | *celguid pop amser a armerant.*
*Ni* | *cablam mi nar* | *cerd na* | *cerduriacth* ‖ | *canis diu a roes rac drocou'r* | *calaeth*
*Onit hun ai harwcin o* | *camliuodraeth* ‖ *am* | *cablu Iesu ai guasanaeth.*

Comitantur insuper aliae quaedam diversae in vocibus *ar*|*mer ar*|*merant* | *moliant,* | *diu* | *drocou.*

E more triadum valde usitato apud Cambros et vetusto orta est stropha certior cambrica et frequentior triadica, persistens etiam in recentiori poësi juxta versus vel strophas cum assonantia aut continuata, aut copulante duas lineas, interdum plures, tam subsequentes quam disparatas. Potest distingui stropha triadica simplex et copulata. Constituitur simplex solis tribus lineis vel versibus cum certo numero septem syllabarum, indutis una assonantia, quam stropham offerunt non solum epigrammata illa dicta *englynion* strictioris structurae jam supra memorata (p. 947, not.), tam vetustiora quam recentiora, sed etiam tota carmina et ipsa residua tam e vetusta quam e recentiori poëtices cambricae aetate.* In stropha triadica copulata strophas trium linearum, quae sunt unius item assonantiae sed minoris ambitus esse solent, copulat quarta linea addita ut commune vinculum, quae scilicet alia assonantia terminatur aequali per totum carmen. Pertinet et haec ad recentiorem poësin jamque vetustae attribuitur.**

* Vetustiora a poëta Lywarchheno in Myv. Arch. Recentiora prolata ab editoribus, e. gr. in Mab. 2, 158, in libri inscripti: "Britannia after the Romans, Lond. 1841" tomo 2, p. 24 sq.

** Apud Davies leguntur duae strophae cum assonantia in ternis lineis bisyllaba, rara in carminibus cambricis, hac (Gramm. p. 207):

| | |
|---|---|
| *Mi a baraf* | *Am lyfassu* |
| *Im gwen araf,* | *Fy niflassu,* |
| *Gann a garaf,* | *Am lliassu,* |
| *Gain o gerydd.* | *Em lliosydd.* |

Sunt quaternae syllabae in omnibus lineis. Quinae in triadibus, quaternae in lineis copulativis inveniuntur in carmine Lywarchi poëtae saeculi duodecimi, cujus sunt duae strophae (ap. Turn. p. 64):

| | |
|---|---|
| *Darogan Mertin* | *Dywawd derwyton* |
| *Dyvod breyenhin* | *Dadeni haelon* |
| *O Gymry werin* | *O hil eryron* |
| *O gamhwri.* | *O Eryri.* |

Cornica et armorica monumenta poëtica vetustiora si superessent, haud dubie etiam affinitatis suae omnia signa prae se ferrent. In recentioribus deest assonantia initialis, adest tamen adhuc quaecunque alia structura.

Etiam in hodiernis carminibus populi armorici, quae vir de literis armoricis in primis meritus, cujus nomen clarissimum est Th. Hersart de la Villemarqué, collegit et edidit, assonantia finalis nonnisi monosyllaba obtinet. Terminat duos versus aut majoris ambitus syllabarum duodecim, tredecim vel quindecim, qui caesura in medio in duo membra divisi sunt,* aut minoris ambi-

---

Item in carmine quod Taliesino attribuitur in narratione de hoc poëta, et quod incipit (Mab. 3, 351):

| | |
|---|---|
| *Ef awnaeth panton* | *Aphum eanmlynedd* |
| *Ar lawr glyn Ebron* | *Heb fawr ymgeledd* |
| *Ai ddwylo gwynnion* | *Y bu en gorwedd* |
| *Gwiw lun Adda.* | *Cyn cael anima.* |

Sunt mirae voces finales linearum copulantium, ut *Adda* (= *Adam*) in *gwiw lun Adda* (dignam formam Adami, creavit deus), latinae plerumque, ut in *cyn cael anima*, et in sequentibus: *Ar dir Assia, Hyd at Efa, Crist fab Alpha, Hyd Sabrina, Tir Saxonia, Ond gwyllt Walia* (leg. *-ja*). Inveniuntur tamen latinae voces et haec triadica stropha etiam in aliis carminibus Taliesino tributis.

* E. gr. in quartae editionis operis inscripti "*Barzaz-Breiz.* Chants populaires de la Bretagne. Par. 1846" tomo 2, p. 318 invenitur major omnibus aliis ambitus, qui est idem qui obtinet in hymno Secundini in S. Patricium (p. 920), in carmine, cujus exordium est:

*Ha disul vintin pa zaviz ‖ mont da gas ma zaoud er mez,*
*Me gleve va dous o kana ‖ hag he anaiz diouc'h he moez,*
*Me gleve va dous o kana, ‖ kana ge, war er menez,*
*Ma me mont da zevel eur zon ‖ o kana ganthi ivez.*

Est assonantia copulativa continuata per hanc stropham, non tamen in sequentibus. Sunt pauca tantum ejusdem ambitus cum octo syllabis in priori et septem in posteriori membro carmina (2, 232. 388). In pluribus sunt septem syllabae in primo, sex in secundo membro, e. gr. 1, 237:

*Etre parrez Pouldergat ‖ ha parrez Plouare*
*Ez euz tudientil iaouang ‖ o sevel eunn arme.*

Rarius iidem numeri inversi sunt (1, 272):

*Braoan merc'h dijentil ‖ a oa drema tro-war-dro,*
*Eur plac'hik triouec'h vloa, ‖ Gwennolaik hi hano.*

Syllabae sex in utroque membro (1, 240):

*Endra vinn er brezel ‖ lec'h eo red din monet,*
*Da biou e roinn me ‖ ma dousik da viret?*

tus syllabarum octo plerumque, raro novem vel sex. Sunt ergo illi versus cum assonantia copulativa, hi membra versus cum assonantia contraposita secundum veterum codicum dispositionem. Si est minor ambitus, occurrunt interdum ternae assonantiae, i. e. strophae triadicae, ut apud Cambros. Excepta assonantia majoris ornatus, initiali, interna vel laterali, manent ergo hodie quoque priscae constructionis poëticae formae.

Ampliorem et magis ornatam constructionem in strophis ostendunt carmina harum dialectorum in codicibus servata jam non adeo vetusta.

Cornicum poëma de passione Christi constructionis versuum veterem formam bene servavit. Compositum est enim versibus duorum membrorum cum septenis syllabis, ut carmina vetusta hibernica decurrentia in distichis cum assonantia contraposita vel copulativa, et ab his eo differt, quod quatuor versus assonantia copulativa continuata, eaque duplici, in stropham sociat. Exempli causa sisto strophas duas 232. 233, de sepultura Christi.

*Josep the Christ a vynn*as ‖ *y arrow hay thefregh wh*ek
*Yn venner del* [*ve*] *yn wh*as ‖ *hag as ystynnas par d*ek
*Adro thy gorf y tryly*as ‖ *sendall rich yn luas pl*eg
*Ha Marya len a r*as ‖ *ganso trest ha moreth*ek.

---

Ita et alibi (2, 224. 440). Assonantia contraposita in membris octonarum syllabarum (1, 314):

*Petra a ia gad ar mene?* ‖ *Eur rumm meod du gredann* e.

Rariora membra novenarum vel senarum syllabarum (2, 62):

*Ne vinn, a-vad, belek na mana*c'h, ‖ *laket em euz ma spered er pla*c'h.

Sena in distichis vel in strophis quatuor linearum in editione (2, 462):

*Jezus! peger braz v*o ‖ *plijadur ann ene*o,
*Pa vint dirak doue*, ‖ *hag enn he garante*.

Stropha triadica cum octonis syllabis in lineis (1, 50):

*Ho mabik sakr c'hui a virez,*
*Me ma hini me a gollez.*
*Truez ouzin mamm a druez!*

Non inveniuntur strophae ampliores cum assonantiis in certis lineis respondentibus, ut in armorico poëmate de S. Nonita, in quo contra nulla est membrorum divisio ob eam stropharum constructionem magis implicitam.

*Ena vn lowarch esc* ‖ *ha ynno byth io parys*
*Den marow rag receve* ‖ *newyth parys nynio usys*
*Corf Jesus Christ yntrethe* ‖ *then logell a ve degis*
*Hag a heys the crowethe* ‖ *yno eff a ve gesys.* *

"Josephus Christo composuit femora et brachia dulcia,
Modo ut consuetum erat, atque ea detersit pure,
Circum ejus corpus volvit pannum divitem in multis plicis,
Et Maria plena gratia cum eo tristis et sollicita.

Ibi hortus erat et in eo sepulcrum paratum,
Ad hominem mortuum recipiendum, nuper paratum, non erat ejus usus.
Corpus Jesu Christi ab eis ad locandum est portatum,
Et in longitudine ad quiescendum ibi est relictum."

Armoricum poëma vitam S. Nonitae dramatice sistens personis agentibus sermonem aut breviorem aut longiorem attribuit compositum strophis quatuor vel sex vel plurium versuum, interdum etiam pauciorum quam quatuor. Jam editor animadvertit (in praef. p. XXVI), in stropha quatuor versuum assonantia copulativa alternante primum versum concinere cum tertio et secundum cum quarto, in stropha sex versuum primum cum secundo et tertium cum sexto et quartum cum quinto, in stropha plurium versuum sex postremos tractari ac si essent separati.

Versus stropharum constituuntur aut denis syllabis aut octonis, rarius senis. Assonantia finalis semper est monosyllaba in duabus vocibus, rara per plures continuata. Praeter copulativam lateralis, quam comitari solet etiam interna, ut in carmine cambrico de Cleris, dominatur per totum hoc drama.

* In primae strophae secundo versu immissum a me *re* tám a constructione quam a metro postulatur. Vocabula minus usitata: *y arrow*, femora ejus, plur. *garrow* a *garr*, cambr. *gar*, *garan*. *whas*, mos, secundum interpretationem anglicam vetustam, aliunde ignotum, armor. *boas* Buh. 142, 19, hod. *boaz*, hibern. vet. *bés*. *lowarch* pro *lowarth* in editione (cf. p. 817). *byth*, sepulcrum, non haesitavi restituere pro *nyn* editionis, quamvis haec scriptio dudum adfuerit necesse est, cum anglicae versionis duo codices manuscripti exhibeant mala constructione "now" et "not". Cornicae formae *byth* vel *beth* respondent cambr. *bedd*, armor. *bez*. *yntrethe*, inter eos, portatores, i. e. ab eis. *crowethe* pro *wrowethe* editionis mendosae tam secundum metrum quam alium locum 25, 3: *ow crowethe* (jacens, in lecto; cf. *χράβατος?*). Male item 179, 1: *war an grows the wrowethe* (ad jacendum in cruce) contra metrum.

Exempli causa sufficient strophae e sermone S. Gildasii duae senorum versuum maximi syllabarum numeri, qui assonantiis lateralibus ternis, quarum tertia interna saepius est, ornati esse solent. Damnat iram una, pigritiam altera (p. 70. 72).

*Buaneguez ez buhez naz bezet*
*na gra quet* clem *na* lem *na blasphem quet*
*na millic quet dre nep drouc apetit*
*na gra da den nep termen drouc* en *bet*
*gra a pep rice iustice diualice net*
*pacientet en* bet *so dleet dit.*

*E dieguy so muy mar studiez*
*cuel un foll an* oll *ez em collez*
*preder maz* ez *na maz dleez* bezaf
*berr ha estlam leun a blam co namser*
*bez diligant a comanant* antier
*ne deux meeher ne galler differaf.* *

"Ira in vita tua ne sit tibi,
ne fac reprehensionem nec laesionem nec blasphemiam,
ne maledic per aliquod malum desiderium,
ne fac alicui aliquo tempore malum omnino.
Fac cujusvis vitii justitiam sine malitia;
patientem esse omnino te oportet."

* De vocabulis notanda: *buaneguez*, hod. *buanegez*, ira, ut *siluidiguez* (salus) Buh. 52, 14, hod. *silvidigez*, terminationis minus usitatae *-igez*, *-egez*, cambr. *-igaeth*. *clem*, *lem*, hod. *klemm*, reprehensio, opprobrium, *lemm*, incisura instrumento facta, ergo laesio. *millic*, hibern. vet. *maldach*, transsumtum lat. *maledicere*. *en bet*, in mundo, significationis intensivae causa adesse videtur. Scriptio *ce* pro *s* rara est in vocibus armoricis, e. gr. in *cace*, *digace* (cf. *a ce gesys*, relictus est, Pass. 233, 4), frequentior in vocibus romanicis transsumtis pro gall. hod. *-ice* in hoc libro, ut in his tribus consociatis.

*Dieguy*, indiligentia (cf. p. 97, not.). *an oll ez em collez* (omnem te perdis, p. 872). *berr ha estlam leun a blam* construo: *berr ha leun a estlam ha blam*, breve et plenum admirationis et reprehensionis; hod. *estlam*, admiratio, *blam*, contrariae significationis. *a comanant*, transsumta romanica dictio, ut videtur, et minus perspicua, an *e consequenti, igitur? ne deux mecher ne galler differaf*, non habet labor, non potest differri, puto significare sensu gradationis id quod supra latine expressum est. *mecher* etiam hodie idem quod gall. hod. *métier*, operatio, opera. In Buh. 32, 14: *mecher no neux quet*, incommodum, damnum, est, quod non habemus; proprie: labor est. *ne galler* constructio passiva verbi *gallout* (p. 528).

Indiligentiae, quae est nimia, si indulges,
ut stultus omnem te perdes.
Cogita qui sis et qui debeas esse;
breve et plenum honoris et dedecoris est tempus.
Sis diligens propterea omnino;
non licet, non oportet differre laborem."

Initialis assonantia cum non animadvertatur in plurimis strophis, non debet etiam statui propter *b* inchoantem in vocibus *buaneguez, buhez, bezet, blasphem* in primis versibus strophae allatae prioris, et hic, vel si alibi idem interdum occurrit, fortuito potius quam consulto factum id putandum est. Ut in hujusmodi strophis versus fere quisque ternas assonantias a latere principalis vel copulativae offert, in strophis minoris versuum ambitus etiam eadem structura adest; attamen rarius ternae in his, communiter binae tantum assonantiae laterales occurrunt, quarum secunda interna esse solet, praecedens assonantiam copulativam vel syllabam versus finalem.

Forma poësis celticae hactenus in exemplis tam vetustioribus quam recentioribus vel hodiernis demonstrata magis ornata apparet, quam cujusque alius gentis forma poëtica, et magis ornata in vetustioribus monumentis celticae linguae ipsius, quam in recentioribus. Quo majori ornatu haud dubie effectum est, ut jam a temporibus cadentis Romani imperii celtica forma, primum integra, dein ex parte, non solum in latina, sed etiam in aliarum linguarum carmina transsumeretur, atque in eis persisteret.

# APPENDIX.

## SPICILEGIA ET SPECIMINA E CODICIBUS.

Spicilegia vel dictiones et sententias collectas unius tenoris, e. gr. grammaticalis sive moralis, et specimina vel partes integras e codicibus praesertim hibernicis tam exercitii quam modi interpretationis veterum glossatorum accuratius cognoscendi causa subjungere hic in fine operis incongruum certe non est, et modo addere commentationem ita propositis, modo omittere, ut harum literarum amicus facilioribus quibusdam imbutus ipse deinceps periculum faciat in aliis. Britannicis quae deinceps sequuntur, rarioribus et vetustioribus in unum locum collectis, omnibus commentarius addendus videbatur.

### I. Hibernica.

#### A. Dictiones grammaticales.*

##### Sonus.

*Fogur* (sonus, pronuntiatio): *fogur .z. for .d.* (gl. saepe d scribentes Latini hanc, z, exprimunt sono, . . antiquissimi Me-

* Codex Sg. refertus hujus generis dictionibus intelligendus est, cum non citatur alius. Qui alii, quando sermo est de rebus grammaticalibus, cum

dentius dicebant pro Mezentius, Prisc. 1, 6; i. e. sonus z pro d) Sg. 11^b^. *comocus afogur diblinaib* (gl. placuit loco digamma v pro consonante, quod cognatione soni videbatur affinis esse ea litera, Pr. 1, 4; i. e. propinquus sonus utrimque) 6^a^. *emith infogur nisin* (gl. cum proprie sonum, quem nunc habet f, significabat p cum aspiratione, Pr. ibid.) 5^b^. *foguir* (gl. soni, cognatione) 6^a^. *not inchoisc* .i. *pronuntiationis* .i. *inchumachtai* 7 *indfogair* (gl. litera est nota elementi) 3^b^. *emith ifogur* (gl. nec in sono) 6^b^. *hifogur* (gl. in pronuntiatione, gl. sono) 9^a^. 9^b^. *réil ærsoilcthe beoil ocafoger isindlucsin* (gl. m apertum in principio sonat) 14^a^. *derbaisn̄disin. derbfogir* (gl. ipsae pronuntiationes) 3^b^. *fri mifogur* .i. *doailigud foger frialaile* .i. *corob bind infogur* (gl. excipitur alternitatis causa, quam Graeci ἐπαλληλότητα vocant, unum pando pandus, ne si pandidus dicamus, male sonet alterna d in utraque continua syllaba, Pr. 4, 6) 59^a^. *ónd nephchomfogur* (gl. literarum inconsonantia) 152^b^. *nephfograigthi* (gl. inconcinna) 138^a^.

*Liter, carachtar* (litera): *liter sain* (gl. alia litera) 6^b^. *na teora litreso* (hae tres literae) 10^a^. *carachtar digaim, carachtar n̄digaim* (litera, figura digam.) 5^a^. 7^b^. *carachtra* (gl. literae; i. e. figurae literarum), *ní dichárachtraib* (gl. non de literis dicimus sed de pronuntiatione) 3^b^. *bad liter sain .g 7 bith charac. naill di am. sodain* (gl. marg. ad Prisc. 4, 6: q si alia litera est existimanda quam c, debet g quoque, cum similiter praeponitur u amittenti vim literae, alia putari et alia, cum id non facit; i. e. esset alia litera g et esset alia figura ei hoc modo) 6^b^. *inna tóranda* (gl. figurae, literarum) 4^a^. *indtóraind* (gl. ex qualitate, i. e. figurae) 3^b^.

*Abbgitir* (alphabetum): *ordd abbgitir dorat forsna consona* (ordinem alphabeti dedit consonis) 23^b^. *ordd abbgitir inso* (ordo alphabeti hoc) 24^a^. *trigné forsinapgitir* (gl. terna alphabeta; i. e. tres formae pro alphabeto) Cr. 33^a^. Vox alias significans *principium, exordium: abgitir crabaith* (gl. elementa exordii sermonum dei) Wb. 33^c^. *apgitri* (gl. elementa), *apgitrib* (gl. sub elementis hujus mundi) Wb. 19^d^.

---

easdem voces etiam exhibeant, quae sunt in Sg., dubium non est quin in his servata sit phraseologia grammaticalis veterum monachorum hibernicorum, has res jam a primis medii aevi saeculis colentium.

*Gute, gutte, guthaigthe* (vocalis; *gute* pro *guthde, guthide*, a *guth*, gen. *gotho*, vox), *deoger* (diphthongus; i. e. *defoger, defogur*): *rann insce ni tergabar ade dim 7 ni fograigther cen guttai* (gl. sine vocalibus vox literalis proferri non potest) 4ᵇ. *nistuarascbat feisin cen gutai* (gl. consonantes sine vocalibus inmobiles sunt) 7ᵃ. *inna guthaigthe coconsonaib* (gl. abjectione extremarum vocalium seu syllabarum; i. e. vocalium cum consonis) 53ᵃ. *cindas ón ni anse ón uaire is indiguthaigthi airdixi dofuasailcther deoger* (gl. in graecis, quotiens hujuscemodi fit apud nos diaeresis penultimae syllabae, ut aulai, pictai pro aulae pictae, i pro duplici consonante accipitur, ut Maia *Μαία*, Aiax *Αἴας*, Prisc. 1, 9; i. e. quid hoc? non facile hoc, quia in duas vocales productas solvitur diphthongus) 18ᵃ. *fogor dagutæ indeoger airthech. cachgutæ aguth nindi 7 it digutai bite indeoger* (gl. diphthongi dicuntur quae binos phthongos hoc est voces comprehendunt; i. e. sonus duarum vocalium in diphthongo, nam habet quaevis vocalis vocem suam in ea et sunt duae vocales in diphthongo) 18ᵃ. *Gair, gairte* (brevis), *timorte* (correpta vocalis); *fot, fote* (longa),* *airdíxe* (producta):** *coitchena riam eter fot 7 gair*

---

* Opponuntur hic *gair, fot*, alibi *gair, cian*, tam pro lat. *brevis, longus*, quam pro *vicinus, remotus* (cf. p. 21. 735, not. 2). Ita etiam gael. *gar*, brevis, hibern. hod. *gar*, vicinus. E *gair* et *fot*, hod. hib. gael. *gar, gair* et *fad*, quae etiam substantivorum loco occurrunt, derivatae formae *gairte, fote*, hod. *geàrr, fada*.

Particip. *timorte, timarte* e *timurc* (= *do-imm-urc*): *ni timmorcar* (non coarctatur), *nephthimorti* (gl. inarticulatae, voces) Sg. 3ᵃ.

** Subst. in Sg.: *airdíden gutæ renalaili* (gl. in graecis dictionibus saepe hoc invenitur, ut Menelaus, spondeus; i. e. productio vocalis ante aliam) 167ᵃ. *airdíden indaimmnedo téte in a.* (gl. in paucis inveniuntur nostri poëtae graecis servasse morem graecum, Prisc. 6, 2; i. e. productionem nominativi terminati in a, ut Tegeâ) 92ᵃ. Juxta hoc substantivum est obscurae formae adj. *airdíxa* = *airdíxe*, num utrumque ex *airdíre* (dilatatus), et num *x* ante *e* hic locum obtinet *s* ortae alias ex *g* (p. 62)? Literae radicales saepe ante *s* pereunt, e. gr. in *taidbse* (demonstratio) Wb. Sg. fq., cujus verbum passivum est *taidbadar* (p. 852), *aisndísiu* (elocutio) Sg. fq., cujus verbum *aisndedat* Ml. 31ᵃ. An ortum *díxe* e *dirc-se, dírg-se?* Nam non alienum videtur subst. *dirge: indtoraind .i. cruinda l. dirge* (gl. ex qualitate cognoscitur litera; i. e. formae, i. e. rotunditas vel directio, aequitas; cf. p. 830) Sg. 3ᵇ, et verb. *tremdírgedar* (dirigitur, porrigitur) Sg. 190ᵃ, nec non addenda *écndirc, frecndirc* (absens, praesens; p. 831. 846). Et quaeritur porro, annon melius his jungatur verb. *díxnigur* (p. 781) juxta formam *airdíxa*, quam substantivo *déicsiu*, cique subsit formatio *dírgsne*, ut est in *cotarsne* vel *fáithsine*.

*doruarthatar bithgairddi* (gl. ε et ο, quae ante anticipites erant, remanserunt perpetuo breves, post inventas η et ω, Pr. 1, 3) 5ᵃ. *ind .e. timmorte* (gl. correpta e) 12ᵃ. *timmarti* (correptae, i in insitus, incitus) 187ᵃ. *do immfolung fuit* (ad efficiendam longitudinem) 6ᵇ. *bithfotai sidi* (gl. semper longae, η et ω) 5ᵇ. *anasnairdixa* (gl. productum: apud Graecos σῦς productum in nominativo reliquos casus corripit) 109ᵃ. *isairdixa re* (gl. reice capellas, in versu Virg.; i. e. est producta re) 7ᵇ. *e airdixa hi peneuilt* (e producta in penultima) 44ᵇ. *indluic himbitis airdixi e 7 o* (gl. e et o productarum loca possessa, ab η et ω) 5ᵃ. Transsumta latina: *loing in par. breib in noe.* (gl. tenore ambitus nomen a participio discernitur, Prisc. 10, 9; i. e. longa in participio, brevis in nomine i) 187ᵇ. Porro *aiccent, aiccend* (accentus) 26ᵃ. 207ᵃ. *isfocn aicciund adfiadar* (sub uno accentu profertur, compositum) 74ᵇ. *isgraif bis foraibsom* (gl. in lectione gravantur; i. e. est gravis in eis) 207ᵃ. *graif forsnu huilib remsuidig. intan m̄bite hiremthech. acuit forapeneuilt intan m̄bite fodeod. mabeith accuis dechuir isinuilt biid aiccend indib hisuidiu* (gl. quando ordinem mutant, praepositiones, mutant etiam accentum, nisi differentia prohibeat, Prisc. 14, 1) Sg. 212ᵃ. *noacuitigfide* (acueretur, accentu acuto proferretur; cf. p. 471) 120ᵃ. *dóig linn bed nacuit preter qualis 7 combad chircumflex farsuidiu* (gl. interrogativum est, quod cum interrogatione profertur, ut qui, qualis, quantus, quod, quotus, cum suos servant accentus, Prisc. 2, 6; i. e. videtur nobis quod sit acutus praeter qualis, et quod sit circumflexus in hoc) 30ᵃ. *acuit foraib linni. circ.flex la greco* (acutus in eis apud nos, circumflexus apud Graecos) 208ᵇ.

*Conson, consin* (consona): *trebrigedar cech consain indegaid araile cengutai n̄etarru* (gl. nulla syllaba plus tribus consonantibus continuare potest; an legendum *trebaigedar?*) 7ᵃ. *cenmithá inconsain* (excepta consona) 58ᵇ. *ni hicach consoin conosna* (gl. non licet antecedentem syllabam in quamcunque consonam desinere, in compositis) 22ᵃ. *tarhesi .u consone* (gl. pro consonante v) 8ᵃ. *dá carachtar .i. carac. consinc 7 carac. tinf.* (duae literae, litera consonae et litera aspirationis), *cárachtra na conson 7 intinf.* (gl. eas literas; i. e. consonarum et aspirationis) Sg. 9ᵃ. *Comfoger* in uno loco 6ᵇ: *ni fail dechor comfogair indib* (gl. ejusdem consonantis differentiam, Carthago et caput, sive

per c sive per k scribantur, nullam faciunt nec in sono nec in potestate). *Consain diuit, diabul* (consona simplex, duplex): *archonsain diuit insin* (gl. injuria, i. e. pro consona simplici haec, j), *isarchonsin diuit atá i and* (gl. a flumine reice capellas; i. e. pro consona simplici est j hic) 7ᵇ. *abuith archonsin diuit* (gl. digamma pro consonante simplici, ostendit versibus), *abuith archonsain diabuil* (gl pro duplici consonante digamma positum, nos quoque videmur hoc sequi, Prisc. 1, 4) 8ᵃ. *Lethgute, lethguthigthe* (semivocalis): *áram f la lethguth.* (gl. hic error; i. e. numerandi f inter semivocales) 6ᵃ. *Lechdach* (liquida): *hit lechdacha lesom* (gl. liquidae) 5ᵃ. *buith relechdachaib* (gl. locus mutarum est duntaxat ante l vel r) 6ᵃ. *Mút* (muta): *fogur nodadeligedar frimuta 7 is mút si arachuitsidi* (gl. hoc interest inter f et alias mutas; i. e. pronuntiatio refert eas ad mutas, et est muta haec, f, ratione hujus) 6ᵃ. *nibia dimútaib bes huilliu in oen sill.* (gl. nulla syllaba plus duabus mutis potest habere juxta se positis; leg. *dib mútaib*) 7ᵃ. *fri múit 7 lechdaig inna diad* (gl. in fine dictionis invenimus primam liquidam, sequentem mutam, postremam s, ut urbs, stirps, Prisc. 1, 10) 20ᵇ. *Tinfed, tinfeth* (aspiratio):* *atinphed* (gl. spiritus) 6ᵃ. *tecmaiṅg do gutaib anisin. isairi isreṅguth. suidig. atinfed dosemigud 7 mesru. indfog. máir bis isingutti* (gl. vocalibus accidens esse videtur aspiratio anteposita, Prisc. 1, 5; i. e. accidit vocalibus hoc, ideo ante vocalem ponitur aspiratio, ad attenuandum et moderandum sonum amplum qui est in vocali) 9ᵃ. *tredigbáil tinfeth* (ablatione aspirationis), *iarndigbail intinf.* (post ablationem asp.) 9ᵃ. *tinfesti* (gl. flatilem) 17ᵇ. *fristinfet* (gl. exsufflat, inimicos) Ml. 28ᵇ.

*Sillab* (syllaba): *indsillab diuit nád ṡluindi folad* (gl. vides ipsam syllabam, solam) 26ᵃ. *ualailiu mud fri sillaba nád tóirṅdet folad* .ı. *issi intsillab diuit sill. ellaig raine 7 nad ṡluindi folad* (gl. monosyllabae dictiones possunt quodammodo esse syllabae, non tamen sincerae) 25ᵇ. *inná cétni sillabæ* (gl. acuuntur in principio; i. e. primae syllabae, plur.) 212ᵇ. *Ult, peneult* (ultima, penultima syllaba): *intan nád ṁbi conson eter peneuilt 7 uilt* (cum non est consona inter penultimam et ultimam) 54ᵇ.

* Compos. *do-in-fed.* Cf. Wb. 14ᵈ: *hore doninfedam etargne cr. dochách* (gl. Christi bonus odor sumus; i. e. quia inspiramus cognitionem Christi cuivis).

## Dictio.

*Guth, son, epert, focul* (vox, dictio, vocabulum): *hit cenélcha sidi doguth* (gl. generaliter voci accidentes, differentiae) 3ª. *da son són* (gl. duae voces) 73ᵇ. *ni ó foilsigud suin 7 gotho* (gl. non vocis discretione, sed priore cognitione tam genus quam numerum subjicit, pron. sui, Pr. 12, 4) 200ª. *ethemlagas ondsun grecdu* (etymologia e vocabulo graeco) 27ᵇ. *afol. fosuidig. fondsun* (gl. unam rem suppositam, id est, significandam accipit) Sg. 73ᵇ. *ní ecen anisiu dogrés isnaib sonaib hibí cosmailius* (gl. fac, dic etc. differentiae causa pro face, dice etc., quamvis hoc non in omnibus consimilibus et univocis soleat fieri, Pr. 8, 1) 138ᵇ. *nitat sóir huili ocsaigid forsunu* (non omnes sunt apti in disputando de vocibus) Wb. 12ᵇ. *issinméit inbis indepert* (gl. figura dictionis in quantitate) Sg. 73ª. *inepertaib latindaib* (gl. in latinis dictionibus) 9ª. *inna focul* (gl. dictionum, ordinatio oratio est) 26ª.*

*Inne, slond, tórand, cinniud, inchosc* (significatio, demonstratio): *indinne bís indib riam* (gl. significatio evanescit) 4ᵇ. *inna inne* (gl. significationis) 66ª. *inna inne doacaldmaiche són.* (gl. communis sunt qualitatis, i. e. significationis appellativae) 201ª. *ó inni* (gl. significatione), *inninni* (gl. significationem) 61ª. *arinninni* (gl. propter significationem) 137ᵇ. *slond persine* (significatio personae) 71ᵇ. *doslund atraib trisinngenitin són* (gl. genitivus adjungitur possessione ut mei servo loquor; i. e. ad significationem possessionis per genitivum hoc), *slund ceille atraib* (significatio sensus possessionis; nom. *atrob* Sg. 190ᵇ, cf. adj. *ditrub,* desolatus, non habitatus, p. 942) 209ᵇ. *slond gnimo cen torant persine* (gl. impersonale verbum suae cujusdam significationis; i. e. significatio actionis sine significatione personae) 154ª. *torand gnima 7 césta* (gl. proprium est verbi actionem sive passionem significare) 26ᵇ. *sainreth nanmae torand folaid cenchinniuth persine* (peculiare nominis significatio sensus sine demonstratione personae) 27ª. *incinniud inna persine* (gl. demonstratio: ego et tu in quibus demonstratio ipsa secum genus ostendit) 200ª. *ainm*

* Verb. in Sg. 209ᵇ: *issí inchiall hísin arafocladar som* (est hic sensus, quem profert).

*inchoisc ceniuil* (gl. Julius: primitiva ut Iulus, mons, derivativa ut Julius, montanus, Prisc. 2, 5; i. e. nomen significationis generis, significans genus) $28^a$. *do inchosc uau* (gl. pro quo, digamma id est vau, Caesar hanc figuram ꟻ scribi voluit) $7^b$. *doberr indrang. do inchosc ceille inna bre.* (gl. participium loco verbi intransitivi accipitur; i. e. ponitur participium ad significandum sensum verbi) $189^b$.*

*Ciall, folad, sliucht, intšliucht* (notio, conceptio, sensus, intellectus): *ciall chomthinóil and* (gl. cum copulativa; i. e. notio copulationis ibi) $222^a$. *inchiall fil indib isciall innricceso* (notio, quae est in eis, est notio dignitatis, in verbis in -andus) $59^b$. *trechomaisndeis do inchosc óenchcillae* (gl. per appositionem) $27^b$. *foncheill thoissech* (gl. magis adjectivum bipennis; i. e. sub prima notione) $67^a$. *dochiallaib* (gl. ad sensus, pertinentia) $139^a$. *isfolad persine inchosig* (intellectum personae significat, pronomen) $203^b$. *iss. afolad cétnae sluindidac* (gl. intellectus; i. e. haec primitiva notio significata), *iss. afol. cétna bcos tofóirndet* (gl. idem possunt significare) $9^b$. $72^b$. *sluindith folath indepert* (significat notionem dictio) $25^b$. *ainmnigud ocnfolaid hua ilanmanaib* (gl. dyonyma, trionyma) $30^a$. *robiat archuit folid cenidrubat archuit suin* (gl. incommoditate vel inconsonantia deficiunt quaedam, ut si velimus ab eo quod est cursor et risor feminina facere, Prisc. 8, 1) $138^a$. *ondanmaim forsambi sliucht* (gl. priore cognitione: tam genus quam numerum non vocis discretione, sed priore cognitione subjicit, pronomen sui, Prisc. 12, 4) $200^a$. *issain intliucht bis hicech-*

* Verborum formae: *sluindid, sluindi, sluindit, sluinter* (significat, -ant, -atur) Sg. fq. *cinnit 7 dofoirndet dechrogod inna persine frialaili* (gl. met et te adduntur pronominibus vel discretionis causa plerumque vel significantiae, Prisc. 12, 5) $202^a$. *intan incosaig primam* (cum significat primam, personam) $208^a$. *istoisigiu cétna netargnæ inchoisechar per ille 7 iste* (gl. prima cognitio est per demonstrativa pronomina) $198^a$. *dindindliucht inchoisget* (de notione quam significant) $53^a$. *incoisgedar anman doac. treanman dilsi* (gl. in proprio nomine etiam appellativa intelligi possunt, ut si dicam Virgilium intelligo hominem et poëtam; leg. *-etar:* significantur nomina appellativa per nomina propria) $29^a$. *dofoirnde inson 7 afolad inchoisig. incoissig afolad cétnae* (gl. si dicam Erennius absque aspiratione, quamvis vitium videar facere, intellectus tamen permanet), *ni inchoisig inson afolad cétne iarndigbail intinf.* .i. *inchoisged riam* (gl. si auferatur consonantibus aspiratio, significationis vim minuit prorsus, Prisc. 1, 5) $9^a$.

*tar nái* (gl. diversae significationis; i. e. est diversus intellectus in utroque) 42[b]. *tresingenitin inchétnidi reltair intintsliucht indaitrebthaig* (gl. possessiva pronomina in genitivum primitivorum resolvuntur, Prisc. 12, 4; i. e. per genitivum primitivi manifestatur notio possessivi) 201[a]. *doimmthastar frislond ńintliuchta bis hisinmenmain* (gl. articulata vox; i. e. arctatur ad significationem intellectus qui est in mente), *nephthimmorti frislond nintliuchta* (gl. inarticulatae voces) 3[a]. *con intsliucht posit ainm̄di* (gl. cum positivi intellectu) 39[a]. *arindí congaibet hil. dindindliucht inchoisgct* (gl. comprehensiva) 53[a]. Transsumtum *sens* (sensus): *nitechtat sens iarnanetarscarad* (gl. met pte ce te adjectiones esse ipse sensus arguit, qui nullus in his separatis potest inveniri, Prisc. 12, 5) 202[b]. *sens aidbligthe thechtas* (gl. intensivum, e) 221[b]. *doopir sens indiuit* (gl. privativum) 221[b].

*Tarmorcenn* (terminatio), *gné, forgnúis* (forma), *filliud* (flexio), *delb* (paradigma): *mad hinonn tarmorcenn ńdóib la grecu 7 la lait.* (gl. si ejusdem sint ut apud Graecos terminationis) 111[a]. *inderbus ceniuil 7 tairm̄orcinn* (gl. panther et panthera; i. e. incertitudo generis et terminationis) 62[a]. *arbertar asnóen tarmorciunn* (gl. ex eadem forma) 33[a]. *óeachtharm̄orcnib ainm̄dib 7 bre. 7 dobre.* (gl. ex iisdem formis seu terminationibus supradictarum partium orationis, Pr. 3, 3; i. e. ex omnibus terminationibus nom. verb. et adverb.) 43[a]. *oct ńgné cenelcha* (octo formae generales) 166[a]. *arni hi forgnúis atá incesad acht is hi ceill* (gl. ad sensus pertinentia verba, si quis altius consideret, in activis vocibus passionem et in passivis actionem fieri inveniat, ut audio te, video te, tango te, Prisc. 8, 2; i. e. nam non in forma est passio sed in sensu) 139[a]. *iscomfuirmud forgnúsā 7 ni coms.* (gl. casus, qui serviunt praepositioni cum, in utroque numero trium personarum componuntur, mecum tecum secum, nobiscum etc.; i. e. est collocatio formae non compositio) 203[a]. *condib imdude torand inna forgnúso* (gl. discretionis causa) 198[a]. *dooen forggnuis* (gl. una voce diversas possunt habere significationes) 76[b]. *iss. andiall ninmedonach laisem infilliud himmedón inna bre. coms.* (gl. possumus, quod illi de verbis intrinsecus habentibus declinationem dicunt, nos quoque de nominibus hujuscemodi dicere, quod per singulos casus fit compositio eorum, ut respublica reipublicae, Prisc. 6, 16; i. e. est declinatio interna ei

flexio in medio verborum compositorum) 158[b].* *octñdelbæ 7 oct ñgné cenelcha andsom* (gl. formae generales praeteriti perfecti VIII) 166[a]. *delb trituisel foraib* (paradigma trium casuum eis, gerundiis) 148[b]. *far nóeñdeilb* (secundum idem paradigma) 90[b].

*Rann insce* (pars orationis; *insce* fem.: *isindinsciso*, gl. in hoc verbo: diliges proximum tuum sicut te ipsum; i. e. in hac sententia, Wb. 6[a]): *ní sluindi sill. folad trée feisin manip sin sill. si bes rann insce* (non significat syllaba notionem per se ipsa, si non haec syllaba est pars orationis) 25[b]. *inna teoir rannasa isóin rann fardingrat* (gl. proprium est nominis, substantiam et qualitatem significare, hoc habet etiam appellatio et vocabulum, ergo haec tria una pars est orationis, Prisc. 2, 4) 26[b].

## Nomen et pronomen.

*Ainm trén* (nomen substantivum, i. e. nom. forte): *ainm trén son* (substantivum est hoc) Ml. 30[a]. *inna anm̄ann tréna dim ithé doform̄agddar donaib anm̄anaib adiectaib dolanad 7 foilsiguth inne indib* (nomina substantiva augentur nominibus adjectivis ad complendam et manifestandam significationem in eis) Sg. 28[b]. *Ainm doacaldmach* (nomen appellativum), *ainm díles* (n. proprium): *biit anm̄ann dilsi hicachñdeilb 7 hicach tarmorcenn imbiat anm̄ann doacaldmacha* (sunt nomina propria in quavis forma et in quavis terminatione, in qua sunt nomina appellativa) 31[a]. *intan asmbiursa meus cngraicigidir insin mo ainm diles* (si dico meus, locum obtinet hoc nominis mei proprii) 200[b]. *cosmailainm̄nechthecha*, *cosmailainm̄nigthecha* (gl. homonyma, nomina) 29[a]. 106[b]. *comainmnichdecha* (gl. synonyma) 29[a]. *cenelcha*, *anmann inchoisc cenéuil* (gl. gentilia) 32[b]. 37[a]. *aitherrechtaichthe, aitherrechtaigthe* (patronymicum) 30[b]. 32[a]. *húatuasailethae* (gl. absolutum nomen) 30[b]. *anman briathardi* (nomina verbalia) 188[b]. *digabthach* (gl. deminutivum) 45[b].

* Verb. *fillim* (gl. lento, -are; i. e. flecto) Sg. 145[a]. Pr. Cr. 56[b]. *condib innon infogor hitar hothad 7 hil. airishé infogur cétna filter and* (gl. sola declinabilia, possunt habere ex iisdem vocibus tam singularem quam pluralem numerum, Pr. 12, 6; i. e. ut sit eadem vox in singulari et plurali, nam haec vox primitiva flectitur) 203[b]. *conóenguth nofilte am. filter ainm* (gl. quamvis adverbia sint quaedam numerorum, tamen non ex eadem voce singularem et pluralem significant; i. e. ita ut una vox flectatur ut flectitur nomen) 203[b].

E latino transsumtum *articol* (articulus): *accuis aile connach articol la lait.* (gl. deinde articulum Romani non habent; i. e. alia causa, quod non est art. apud Latinos) 207[b]. *aitrebthach conartucol* (gl. ὁ ἐμοῦ δοῦλος; i. e. possessivum cum articulo) 198[b]. *ain. articuil .o. fortór. δε* (gl. ὅδε; i. e. nominativus articuli addit δε) 212[b].

*Ainm adiect* (nomen adjectivum): *foragab duaid inna anman adiecta cen tabairt anman tren friu* (posuit David nomina adjectiva, quin daret nomina substantiva ad ea) Ml. 30[a]. *mat anmann adiechta emnatar and isécen comacomol hisuidib* (si adjectiva geminantur, est necessaria conjunctio in his) Sg. 189[a]. *fodalet chenel fochosmailius anman nadiecht* (mutant genus ad instar nominum adjectivorum, pronomina) 198[b]. Item transsumta latina, in formam tamen hibernicam mutata: *posit* (positivus), *comparit* (comparativus), *superlit* (superlativus): *huare astaidmide inposit cenfodail ceneuil* (gl. omnia in or desinentia comparativa mutantia or in us faciunt neutrum, excepto uno, quod solum cum sit a positivo, quantum ad suam vocem fixo, servavit ejus genus, hic senex huic seni hic senior, Prisc. 3, 2) 41[b]. *posit grecda* (positivus graecus) 192[b]. *do derscuguth di posit* (gl. comparativa proprie ad positivum fieri solent; i. e. ad differentiam a positivo) 42[a]. *ní derscaigi incomparit dihilib acheneiuil feissin* (gl. non potest ad multos sui generis fieri comparatio) 40[a]. *sech positi na conparite oambiat* (gl. comparativa non solum augent etc.; i. e. ultra positivos comparativorum, a quibus sunt) 45[a]. *dirósci comparit dicomparit* (gl. comparativus ad comparativum comparatur), *dirósci disuperlait* (gl. superlativo comparativus comparatur) 42[b]. *isfoluss dún tra asriagoldu leosom nádmbiet cid intsuperlati huare nadmbiat na compariti* (gl. vetustissimi comparativis hujusmodi est quando sunt usi. Cato dixit: arduius, . . arduissimo aditu, Prisc. 3, 1; i. e. est apertum nobis ergo, quod magis regulare est eis, quod non sunt etiam superlativi, quia non sunt comparativi) 40[b].

*Cenél* (genus): *commescatar da cenél indib* (gl. in utroque genere promiscue sunt) 61[a]. Trium generum nomina latina: *ni fail dechor ceniuil aicneti indib arnitát masc. ná femi.* (non est differentia generis naturalis in eis, nam non sunt masculina vel feminina) 61[a]. *coms. odib nogaib isindfemun et neuter am. rondgab isinmasc.* (gl. alterautra et alterumutrum; i. e. compositum

e duabus partibus in feminino et neutro, ut est in masculiuo) 75[b]. *briathar femin son infechtso do accomol do anmanaib masculi.* (gl. nubit amicus, nuptus vir; i. e. verbum femininum hoc nunc in junctione eum nominibus masc.) 190[b]. *arecar amascul* (invenitur masculinum), *isairi ismasculinda* (ideo masc. est) 66[b]. *olsodain bá sainred do femiun* (gl. penultimam positione longam: excipitur hic fornix, quod quamvis penultimam positione longam habeat, tamen masculinum est, Pr. 5, 7; i. e. quia hoc est peculiare feminino) 69[a]. *pauper lasuide dofemun* (gl. Plautus paupera, Terentius tamen etc.; i. e. pauper apud hunc in feminino) 64[b]. *hua riag. femein* (gl. exeipiuntur; i. e. a regula feminini) 62[b]. *atsuidi neutur isnaib anmannaib in es anaccomol fri neu. inimmognom* (gl. neutris quoque conjuncta haec, id est in es, communia inveniuntur, ut tereti flagello, Prisc. 5, 4) 66[a]. *hilar neutair* (gl. extera; i. e. pluralis neutrius) 39[b]. *donaib neutráldaib* (gl. excipitur flamen, pecten; i. e. a neutris) 63[b].

*Áram* (numerus): *áram inchoisaig dede isáram hilair la lait.* (gl. dualis apud Latinos non invenitur; i. e. numerus significans duos est numerus pluralis apud Latinos) 71[a]. *óthad* (singularis), *ilar* (pluralis): *hothad ut mei meus hilar nostri noster* (gl. numerus quem genitivi habent primitivorum, pronominum) 198[a]. *isinderb dogres inarim hodid andies. isaimser derb dofoirnde innahilur* (est incertum semper in numero singulari dies, tempus certum significat in plurali suo) 66[b]. *techtaite huathath* (quae habent singularem, nomina pluralia) 71[b]. *inóthud, inothud* (in singulari) 41[a]. 92[b]. *isinhilur* (in plurali) 66[b].

*Tuisel* (casus): *adcomlatar sidi fricach tuisel 7 nidentar cach tuisel diib* (gl. quidam figurate frugi dativum et nihili genitivum cum omnibus aliis conjungi casibus non irrationabiliter dicunt, Prisc. 4, 2; i. e. junguntur haec cum omni casu et non fit quivis casus ex eis) 51[b]. *re cach thuisiul* (ante quemvis casum) 210[a]. *am. rongabsat intuisil olchenae hituiter* (gl. casus dicitur illud in quod cadit aliquid, Pr. 5, 9; i. e. ut sunt ceteri casus in quos caditur), *huare nád tuiter essib hituisliu aili* (gl. aptota dicunt; i. e. quia non caditur ex eis in alios casus) 71[a].* *inchamthuisil*

---

* Verb. *dofuislim* (gl. labo, -are), *dufuisledar* (labitur, p. 444. 445), igitur *tuisel* = *do-fo-isel* (p. 853), ex *is* (infra), *isel* (inferus). Vix ejusdem radicis est verb. *tuitim* (cado), e quo sunt formae supra obviae *dotuit, tuiter.*

(casus obliqui) 197$^a$. 209$^a$. 209$^b$. *Ainmnid* (nominativus; cf. Sg. 76$^b$: *istriit biid ainmnigud inna dulo indírgi*, gl. rectus casus et nominativus dicitur, per ipsum enim nominatio fit): *am. rongab intainmnid asatuiter* (gl. casus dicitur etiam ipsa res quae cadit; i. e. ut est nominativus ex quo caditur), *lase dotuit indainmnid* (gl. cadendo facit omnes casus, nominativus; rectius *intainm.*) 71$^a$. *indóinainmnedo so* (gl. hujus ipsius nominativi) 209$^b$. *nert nainmnedo anmae hitert persin bre.* (vis nominativi nominis in tertia persona verbi) 215$^a$. *doainmnid* (gl. Arar etiam Araris dicitur; i. e. in nominativo), *caro dondainmnid* (caro in nominativo) 61$^a$. 93$^b$. *indaiccend bias forsindainmnid* (accentus qui est in nominativo; leg. *intaicc.*) 207$^a$. *indainmnidi hisin* (gl. qui nominativi; i. e. hi n.) 57$^b$. *Genitiu* (genitivus): *genitiu* (gl. ὥρας) 9$^b$. *isgenitiu articuil τοῦ* (est genitivus articuli τὸ τοῦ) 148$^b$. *ainm ńgnúso trisanacomaltar rems. do genitin* (gl. hellenismo; i. e. nomen moris quo construitur praepositio cum genitivo) 215$^a$. *tresingenitin* (per genitivum) 201$^a$. 209$^b$. *forgenitne* (gl. per genitivos) 45$^a$. *coms. frigenitne insin* (gl. jurisperitus etc.; i. e. comp. cum genitivis haec) 75$^b$. *Tobarthid* (dativus): *imfogni fritobarthid* (inservit dativo, construitur cum dativo) Ml. 27$^c$. *cosmaili angenitne atriur 7 atobarthidi* (gl. Graeci per tres personas obliquos casus similiter habent, μοῦ, σοῦ, οὗ; i. e. similes eorum trium genitivi et dativi) Sg. 200$^a$. *Áinsid* (accusativus; *áinsem*, accusatio, Wb. 4$^b$): *aranimfognad intansid* (ut construatur accusativus) Prisc. Cr. 58$^b$. *friáinsid fogni inbriath. asb. intelligo* (cum acc. construitur verbum intelligo) Sg. 149$^a$. *imnog. fri ainsid* (constructio cum accusativo), *coms. fri áinsid* (gl. agricola, agrum colens; i. e. compos. cum accusativo) 76$^a$. 188$^b$. *Togarthid* (vocativus): *coms. fri togarthith* (gl. macte magis aucte; i. e. compositum cum vocativo) 76$^a$. *isnert togarthado hi persin tánaisi breth.* (est vis vocativi in persona secunda verbi) 215$^a$. *Foxlid* (ablativus):* *foxlaid* (gl. οὐρανόθεν; i. e.

* Primitivi forma tam substantivi quam verbi exstat eadem. Subst.: *foxol ólue isindobre. asb. domo* (gl. domo venio pro a domo; i. e. remotio a loco in adverbio domo) Sg. 216$^b$. *treforal* (gl. per metaplasmum; i. e. per ablationem) 201$^b$. Verb.: *forróxul* (gl. tulit de medio) Wb. 27$^a$. *forochsalsat* (gl. subduxisse, colla; i. e. removerunt) Ml. 18$^d$. *foroxlad hudib ániress* (gl.

ablativus, addit glossator: *uetorum grecorum*) 77ᵇ. *tarhési foxluda fem.* (gl. quacum; i. e. pro abl. fem.) 207ᵃ. *imfogni fri foxlid* (construitur cum ablativo) Ml. 27ᶜ.

*Diall* (declinatio; *di-all*, p. 844): *andiall foadanóg* (gl. ex utraque parte declinatio, pronominis alteruter) 98ᵃ. *isdiall fem. file fair* (gl. feminini declinatio praevaluit in subst. cupido) 93ᵇ. *áinsid dam cétni diil la arsidi* (gl. glaucomam, Plautus in milite glorioso, Prisc. 6, 2) 91ᵇ. *hil. neutair farcétnu diull* (gl. alienigena studia; i. e. plur. neutr. in prima declinatione) 90ᵇ. *ó anmanaib diil tanisi* (a nominibus secundae declinationis) 50ᵇ. *iarńdiul tani.* (secundum secundam decl.) 97ᵇ. *exem. araairiuc far diull tan.* (gl. Ovidius fastorum inscripsit libros; i. e. exemplum ejus inventi secundum secund. declin., substantivi fastus) 106ᵃ. *foxlidi tres diil inso sis* (gl. Euclide, Thucydide, Philistide etc.; i. e. ablativi tertiae declinationis haec) 104ᵇ. *intain as fidbocc is quartdiil intan as tuag nime im̃ isdiil tan. iss. andechor insin* (gl. arcus; i. e. si est arcus ligni, est quartae declinationis, si autem est arcus coeli, est declinationis secundae, haec est differentia) 107ᵇ. *abuith far ceth.* (gl. fastus .i. *lebor*), *biid fordeib ńdillib* (gl. invenitur et quartae, fastus liber) 106ᵇ. Verb. et adject.: *indinne bis indib riam .i. inne ainm̃nichthe. issi ám inne ainm̃nich. guthaich. aterchál treo fesin níbad ṡamlaid son dim maduelltis* (gl. quas si flectas, i. e. vocales et semivocales et mutas scilicet earum nomina, significatio quoque nominum una evanescit; vocales igitur per se prolatae nomen suum ostendunt, Prisc. 1, 3; i. e. significatio quae est in eis ante, evanescit, significatio denominationis; ea est autem significatio denominationis vocalium earum prolatio per se ipsas, non esset ita ergo, si variarent, flecterentur) 4ᵇ. *inchruth*

---

fides est exacta) Ml. 31ᵃ. Derivatum porro: *iar foxalitu* (gl. in concisione) Sg. 55ᵇ. Subst. *tóxal* (gl. verriculum) Sg. 33ᵇ non diversae est haud dubie originis, quae non facilis est perspectu in omnibus. Prae aliis se offert derivatio in *-sal* et compositio cum *fo-* (vel *do-fo-* in *tóxal*) radicis alicujus verbalis coalescentis cum terminatione fortasse *osc*, cui inest intellectus mutationis et motionis (cf. p. 843; in Ml. 32ᵃ etiam *conoscaigesiu*, gl. admoveto), e qua etiam tam nomen viri *Oscar*, quam fluminis gallici *Oscara* (p. 741). Fuerint quidem etiam aliae voces, quibus illac coalescere potuerint, *cas, casal, cosal.* Sed ejusmodi mihi cognitum est nonnisi alienae significationis *casal* (gl. paenula, gl. lacerna) Pr. Cr. 63ᵇ, *casalda, casaldae* (gl. paenulatus) Pr. Cr. 63ᵇ. Sg. 159ᵃ.

*donelltar mús issam. doellatar monosyllabae* (ut declinatur mus, ita declinantur monos.) 109[a]. *doellatar articuil leosom* (declinantur articuli apud eos, Graecos) 148[b]. *grec indí astenar 7 isdilledach la grecu* (gl. et unum neutrum indeclinabile hoc ir *το τεναρ*, Prisc. 5, 3; ita cod., in editis *θέναρ;* i. e. graecum *τὸ* tenar et est declinabile apud Graecos) 65[a]. *nephdilledchaib* (gl. carentibus casu) 39[a].

*Pronomen* (pronomen): *o pronoib. neib foilsigdde phersin* (ab iis pronominibus quae significant personam) 200[b]. *ismoq sluindes prono. persin* (magis significat pronomen personam, quam aliae orationis partes) 197[a]. *isdiriuch andechor degcinte persana* (gl. super omnes alias partes orationis finit personas pronomen rectissime) 197[a]. *hérchoil. cétne persine insin* (definitio primae personae est hoc) 199[b]. *intan aspersan tanaise atrebthar and* (gl. quando ad secundam personam transit, possessivum) Sg. 198[b]. *tert persan* (tertia persona) 197[a]. 208[a]. *inna pronoa. aitrebthacha* (pronomina possessiva) 200[b]. *prono. ṅatárcadach* (gl. pron. relativum; *intatárcud,* gl. relatio, *araccuis indattaircedo,* gl. relationis causa, 200[a], *tri atarcud,* per relationem, 197[b]) 209[b]. *prono. naithfoilsigthech* (pronom. demonstrativum) 198[a]. *isaim̄chomairsnech cenuil sidi indí asquis* (gl. cujas gentile; i. e. est interrogativum generis hujus, pronominis quis) 203[a]. *aithaisṅdisnecha* .ı. *tuasailcdecha do im̄chomairsnechaib* (gl. relativa, verbi gratia qualis talis; i. e. respondentia, referentia ad interrogativa) 30[a]. *érrethcha airindí asrenat frecrae dondim̄chomurc* .ı. *dofúasailcet anim̄chomarc immechomarcar tri quis 7 qualis 7 quantus* (gl. relativa vel redditiva) 27[a]. *mad adchoimchtadach* .ı. *gním uad feisin foir feisin 7 imfolṅgai césad dosom ingnim hísin* (gl. sive reciprocum), *intairmthechtach* .ı. *ho persin do persin* .ı. *gním dosom innach naile innunn 7 iscésad doṡuidiu gním onach ailiv foirsem anall 7 iscesad dosom afodaitiu sidi* (gl. transitivum in loco Prisc. 13, 5: nunquam potest hoc pronomen inveniri, hoc est, sui, sibi, se, a se, sive reciprocum sive transitivum) 209[b].

## Verbum.

*Briathar* (verbum): *arecar anainm indiutius 7 ni airecar inbriathar acht hicoms.* (gl. peritus, cujus verbum in usu non

est; i. e. invenitur nomen in simplicitate, non invenitur verbum, sed in compos., comperio etc.) 145ᵇ. *iscoibnesta do brethir* (est cognatum verbo, participium) 159ᵃ. *Briathar gníma, césta* (verbum activum, passivum): *am. asmbriathar gníma aperio* (gl. comperio, cooperio sicut aperio activa sunt; i. e. ut est verbum activum aperio) 145ᵇ. *ag. anisiu intan aramberar ciall breth. gníma ass* (gl. τοῦ ἀναγινώσκειν; i. e. graecum hoc, cum profertur sensus verbi activi eo), *agc. anisiu intan aramberar ciall chesta ass* (gl. τοῦ ἀναγινώσκεσθαι; i. e. graecum hoc, cum profertur sensus passivi eo) 148ᵇ. *isindranngabail adrodarcar andédesin .i. gním 7 césad* (gl. juratus tam active quam passive profertur) 172ᵃ. *Tairmthechtid* (transitivum), *nephthairmthechtid* (intransitivum): *nephthairmthechtid .i. cen tairmthecht opersin dialaili* (gl. intransitivum) 189ᵃ. *Neutor, neutralde* (v. neutrum): *ithé inna fír neutráldi insin* (gl. quaedam verba neutra sunt, quae nec nos in alium extrinsecus, nec alium in nos aliquid agere significant, ut est spiro, vivo, ambulo, pergo) 140ᵃ. *fír neutor im nabriathra remeperthi* (gl. a ceteris vero neutris, Prisc. 8, 9; i. e. vere neutra autem verba antedicta) 149ᵇ. *Coitchen* (communis), *diuscartach* (deponens): *hó ranngabáil frec. hí cesad sechmoella diuscartach. hó rannyaba. frec. indeilb ches. 7 ho ranga. sech. indeilb gnímo. et seohmoella coitchen hó ranga. sech. intan aramberar gnim eissi 7 horanga. frec. intain aramberar cesad essi* (gl. verba activa vel neutra carent praeteriti temporis participio, sicut et passiva et communia et deponentia deficiunt in participiis instantis temporis, Prisc. 11, 9; i. e. participio praesentis in passivo caret deponens, participio praesentis paradigma passivi et participio praeteriti paradigma activi et caret commune participio praeteriti, si profertur actio eo, et participio praesentis, si profertur passio eo) 196ᵇ.

*Mod* (modus): *istriit astoascther intsliucht cach muid* (gl. omnis modus finitus potest per hunc modum, infinit., interpretari) 148ᵇ. *arberr ciall cech muid ainfinit* (gl. infinita pro omni accipiuntur modo), *arberr ciall innan ule mod eissib* (gl. participia potestate omnes continent modos) 190ᵃ. Indicativum et conjunctivum non reperi nominatum hibernice. *Optit* (optativus): *indréta adgúsi optait nibiat cedacht* (gl. optativus quamvis ipse videatur ad futurum pertinere, tamen habet etiam praeteritum tempus, quia

evenit saepe de absentibus et de ignotis rebus precari, Prisc. 8, 8) 148ª. *am. rondgabsat inoptit* (gl. ad similitudinem optativorum) 190ᵇ. *Forngarthid* (imperativus): *arecar forṅgarthaid sechmadach. la grécu* (gl. apud Graecos etiam praeteriti temporis sunt imperativa) 147ᵇ. *buithe cen forṅgarthid dondí asuolo* (gl. ratio de hoc, i. e. quod est sine imperativo volo, verbum) 163ᵇ. *Infinit* (infinitivus): *indinfinit in .e. ón bréthir in .o.* (gl. fieri pro firi vel fire, quod magis analogum est; i. e. infinitivus in e a verbo in o) 54ª. *do luc infinite* (gl. loco infinitivorum, supina ponuntur) 154ᵇ. *Gerind* (gerundium): *dogenitin articuil adcomaltar ingerind in .di.* (gl. pro infinito, qui conjungitur genitivo casui articuli apud Graecos, nos utimur in di terminatione), *uan gerind in di* (gl. nos utimur in di terminatione, i. e. gerundio in di) 148ᵇ. *ni gnád gerind in tum* (gl. rarissime invenio hujusmodi supinum, in tum, a neutris secundae conjugationis, ut caleo, calui, terreo, terrui, Pr. 9, 9) 171ª. *Ranngabál* (participium): *hi luc ranngabala* (gl. participii officio fungitur; pro *-gabále*, ut *indocbál, tercbál*, gen. *-ále*) 193ᵇ. *isindranngabail* (in part.), *do ranngabáil* (participio) 172ª. 188ª. *issamlaid ataat inna ranngabala am. nobed .e. re .bam.* (gl. non id prohibuit participia ad perfecto rum regulam nasci, Prisc. 11, 4) 191ª. *accomol innaṁbriathar 7 inna ranngabál* (conjunctio verborum et participiorum) 193ᵇ. *cruth. naranngabal todochaidi 7 sech. a sopino* (gl. in anomalis quoque supra dictae regulae servantur, latu laturus latus, Prisc. 11, 4; i. e. formationis participiorum futuri et praeteriti a supino) 191ᵇ.

*Aimser* (tempus): *isi indaimser écrichdæ* (gl. infinitum tempus, aoristus) 151ª. *indliter huatinscana inchetna persan isuadi dam intinscanat inna aimsir olchenæ* (gl. principalem literam quamcunque habuerit positio verbi, in suo loco servamus, ut amo amavi, erro erravi, Prisc. 8, 15; i. e. a qua litera incipit prima persona, ab ea etiam incipiunt cetera tempora) 157ᵇ. *Frecndairc* (praesens; = *frithcondirc*, p. 846. 853): *robu frecṅdairc riam* (gl. fuit prius praesens, praeteritum) 153ᵇ. *Sechmadachte* (praeteritum):* *sechmadachta ṅocus 7 cian* (gl. apud Graecos

* Videtur compositum cum *sech-*, ut *sechmalla* (praetermittit, p. 849). Sed non concordat obvium in Ml. adj. *madacha* (gl. cassos et inefficaces),

tam modo perfectam rem quam multo ante significare potest aoristus) Pr. Cr. 59b. *isintsechmadachtu* (tempore praeterito) Ml. 27a. *hi sechmadach.* (in praeterito) Sg. 11a. *confil linni hisindóin ṡech. afile leosom indib sech.* (gl. amavi πεφίληκα et ἐφίλησα significat) 160b. *aris frisasechmadach. dotét incoms.* (gl. egi exegi, Prisc. 8, 15; i. e. nam ad praeteritum, egi, accedit compositio, cum ex) 158a. *Bithsechmadachte* (imperfectum; cf. composita cum *bith-*, semper, perpetuo, p. 824. 835, ergo perpetuum, durans praeteritum): *ar manibé bithsechmad.* (gl. nisi enim sit imperfectum) 147b. *Sechm. foirbthe* (praet. perfectum), *olfoirbthe* (plusquamperfectum): *iss. asdoirbem de uerbo airli sechmadach. foirb.* (gl. de variis ejusdem temporis, praeteriti perfecti, speciebus, cujus difficillima est tractatio omnium verbi quaestionum, disserere conemur, Prisc. 9, 6; i. e. hoc difficillimum de verbo, species praeteriti perfecti, leg. *sechm. foirbthi*) 168b. *arislán chial inolfoirbthiu chene* (gl. non licet illi, plusquamperfecto, modo vel nuper adverbia addere; i. e. nam est jam plenus sensus in plusquamperf.) 151b. *Todochide** (futurum): *cruth. na ranngabal todochaidi* (gl. supradictae regulae servantur; i. e. formationis participiorum futuri) 191b. *isfollus dún file choibnius eter sechma. 7 todo. ex par.* (gl. ex participiis maxime est conjicere, Prisc. 8, 10; i. e. est clarum nobis, quod est cognatio inter praeteritum et futurum ex part.) 151b. *aris eter sech. 7 todo. atá* (gl. ad praesens quoque est cognatio; i. e. nam inter praet. et fut. est) 152a. *todochai. gairbiuc iartain* (gl. paulopostfuturum) 147a.

---

*madachu l. tuisledchu* (gl. cassosque fecisti) 17a. 26d. Quaeritur inde, an sit conferendum hod. hibern. gael. *seachnadh* (praeterire, fugere) et statuenda multiplex derivatio e radice *sech.*

* Adj. *todochide* (futurus): *ho imradai nech dim isindrecdairc atólam intursitiu adchí dolbthai dam iar. isatothóchaide* (gl. de futuro sumimus notionem vel ex natura rerum vel ex cogitatione, . . . cogitatione, ut si cogitem diluvium quale sit in praesenti, ex hoc notionem concipio futuri; i. e. cogitat aliquis nempe in praesenti terram in inundatione, videt imaginem etiam exinde in futurum) Pr. Cr. 61a. *eter imnetha inbetho frecndirc et poena todóchidi* (inter passiones mundi praesentis et poenas futuri) Wb. 14b. *buith dunni issintodochidiu .ı. uita futura* (gl. cum venerit quod perfectum est) Wb. 12c. Verb.: *ni nad todoichfet* (gl. judicia non quod non sint, i. e. futura) Ml. 28b. *To-* est pro *do-fo-* (p. 853), et radix *doch, doich* = *do-ich* (p. 493 sq.), *todochide* ergo idem quod germ. zukünftig (quod advenit).

*Áram* (numerus), *persan* (persona): *issí indobre. chétna adchomaltar frisna briathra huathati 7 hilddai* (gl. similiter omne adverbium tam singularibus quam pluralibus verbis adjungitur, ut singulatim circumco, et singulatim circuimus) 71ᵇ. *combad choit. eter uath. 7 hil.* (gl. in verbis nulla vox eadem apud Latinos singularis est et pluralis; i. e. ut sit communis inter sing. et plur.), *coitchenaso etir diárim inoenśun .ı. inna briath. grecdise* (gl. id apud Graecos interdum invenitur, ut ἦλθον ἐγώ, ἦλθον ἐκεῖνοι; i. e. communia haec inter duos numerós in una voce, verba haec graeca) 72ᵃ. *donaib teoraib personaib uathatuib* (in tribus personis singularibus) 186ᵃ. *iscosmilius etarru hicétni persin il. 7 hi tert persin hiter oth. 7 il. hi cach coib.* (est similitudo inter eos, subjunctivum et imperativum, in prima persona plur. et iu tertia pers. tam sing. quam plur. in quavis conjug.) 163ᵇ. *air intan nolabrither incetni persin l. intanaisi doadbit ainm hisuidiu* (gl. verba per omnes personas nominativi casus vim habent) 159ᵃ. *nert nainmnichthæ prono. hicetni persin bre. 7 nert nainmnedo anmae hi tert persin bre. 7 nert togarthado hi persin tánaisi breth.* (gl. verba nominativum semper significant vel vocativum; i. e. vis nominationis pron. in prima persona verbi, et vis nominativi nominis in tertia persona verbi, et vis vocativi in secunda persona verbi) 215ᵃ. *slond gnimo cen torant persine* (gl. impersonale verbum suae cujusdam significationis; i. e. significatio actionis sine significatione personae) 154ᵃ.

*Coibeden*, *cobeden* (an *-ne?* conjugatio; cf. *cobodlas*, conjunctio, societas, Wb., *inchobaid*, gl. concinenter, Ml., p. 842): *anisin cums. .e. in .u. iscosmail són dam 7 intan fondaim .i. acums. in .u. hi sechmadach. tert choibedna 7 quart. cob.* (gl. e mutatur in u, ut docco docui etc., quod similiter est quando in tertia vel quarta conjugatione patitur i, ut rapio rapui, aperio aperui, Prisc. 1, 5; i. e. hoc, doceo, mutat e in u; est simile hoc etiam, cum patitur i mutationem in u in praeterito tertiae et quartae conjug.) 11ᵃ. *iscétna cob. circundó* (est primae conjug. circumdo) 168ᵇ. *sainreth dobre. cob. tánise* (peculiare verbis conj. secundae) 59ᵃ.

Particulae.

*Dobriathar* (adverbium): *dobriathar áirme* (adverbium numeri) 71[b]. *sens magis 7 posit leiss iss. bis isincomparit hisin inna dobreithre* (gl. nascuntur ex his comparationibus adverbia comparativa, quae cum magis positivum adverbium significant, ut ulterius magis ultra, Prisc. 3, 1; i. e. sensus magis etiam positivi ei, hic qui est in comparativo hoc adverbii) 39[a]. *etir indobrethir són conicc bes ṅdobre. 7 bes rems. l. etir indobræ. sechissi 7 rems. mádodrumenatar alaaili nombetis in oen rainn* (gl. hoc ergo inter adverbium et praepositionem est, Prisc. 2, 4) 27[a]. *dochos. innaṅdobre. cétnide* (ad similitudinem adverbiorum primitivorum) 188[a]. *anm̄ann doròrta de dobriath.* (gl. mane novum, sponte sua; i. e. nomina facta ex adverbiis) 216[a].

*Remṡuidigud* (praepositio): *ar remṡuidigud do rannaib* (gl. haec sola pars, id est praepositio, e loco, quem possidet, nomen accepit; i. e. ob praepositionem ante partes) 215[a]. *acomoltar rems. do genitin* (gl. praeponitur genitivo, praepositio apud Graecos) 215[a]. *graif forcechtar adaṡyl. intan asrems.* (gl. pone; i. e. gravis in utraque ejus duarum syll., cum est praep.) 220[b].

*Comacomol, comaccomol* (conjunctio): *ní comacomol hi suidiv* (gl. que quando vim et significationem conjunctionis non habet, syllaba est, non pars orationis, Prisc. 14, 5; i. e. non conjunctio in hoc, que in absque, ubique) 221[b]. *annert bis icomaccomol* (gl. suam vim amittit: absque quibusdam composita a praepositione abs et que conjunctione videtur, sed nusquam que conjunctio in compositione suam vim amittit, ut atque neque), *nert comaccomail* (gl. significationem: ergo quando amittit significationem, syllabice magis adjecta videtur, Prisc. 14, 6) 222[b].

*Diltud* (negatio): *ar diltud ata .in.* (gl. intolerabilius; i. e. ad negationem est in) 95[a].

*Interiecht* (interjectio): *indinteriecht nad rann insce la grecu* (gl. interjectionem apud Graecos; i. e. interjectio non est pars orationis apud Graecos) 26[b]. *issainreth do interiect guth formúigthe cotrummai thinfid* (gl. suum est interjectionis voce abscondita proferri, Pr. 1, 5) 9[b]. *ataat alaaili interiecta and itcoitchena docach ceniul* (gl. interjectionum pleraeque communes sunt) 10[a].

## Derivatio et compositio.

*Dìsruthigud* (derivatio; e verbo *dìsruthigur*, derivo, denominativo e subst. *sruth*, rivus): *nied iarmafoichsom cid arñdid hua thuis. ildaib disruthaigedar acht isciall indildatad indatraib file inddib cid arna airecht prono. naitrebthach diaślund inothuth* (gl. quaeritur cur nostras et vestras a plurali tantummodo numero deriventur? Ad quod respondendum, quod patriam seu gentem significant. Patria autem vel gens unius esse non potest, sed semper multorum possessio, Prisc. 12, 2; i. e. non id inquirit, quod a casibus pluralibus derivantur, sed quod est sensus pluralitatis possessionis in eis, quod non ortum est pronomen possessivum a significatione sua in singulari) 198ᵇ. Recte hoc loco scribit glossator, male in aliis ac si esset e *suide, suidigud* (sedes, sessio): *imtri digbail fathormach indirśuidigud ceille l. suin* (gl. omnis pars orationis quocunque modo derivata; i. e. sive est ablatione sive auctione derivatio sensus vel vocis) 188ᵃ. *tórmachtai* .i. *dofórmgat isindírruidiguth* (gl. olivetum, vinetum etc., quae sunt comprehensiva, vel continentia, id est περιεκτικά, Pr. 4, 2; i. e. aucta, i. e. augent, cumulant, in derivatione) 53ᵃ. *Dìsruthigthe* (derivatum), *cétnide* (primitivum): *manip hinunn etargnae dondírui-digthiu frisacétnide fedir am. śodin andírui. dochum nacha rainne aile* (si non eadem notio derivato cum primitivo, refertur hoc modo derivatum ad aliam aliquam partem; addit glossa: ut bene et male) 188ᵃ.

*Comśuidigud* (compositio): *acobás m̃bís etarñdirainn hi-comśuidiguth* (gl. earum compages; i. e. quae est inter duas partes in compositione) 2ᵇ. *aicsenogud in .de. hi comas. aidbligod and hi comsuidigud* (gl. est quando praepositiones diversam habent in compositione et in appositione significationem, ut de te loquor, id est tui causa loquor, deprimo, id est infra premo, Pr. 14, 3; i. e. causatio in de praep. in appositione, intensio, significatio intensiva in ea in compositione; *comas.* = *comasndís*) 216ᵃ. *hi foirciunn nacetnæ rainne bis isinchoms.* (in fine primae partis quae est in comp.), *inna rainne dedenchæ inchoms* partis posterioris compositi) 18ᵇ. 157ᵇ. *Comśuidigthe* (compositum), *diuit* (simplex): *issí aciallsom ata comśuidigthi ní diltai dam*

*incetbuidnisiv* (gl. hoc istoc, hac istac etc., quidam tamen haec quoque per metaplasmum finis quam per compositionem proferri confirmant, Pr. 12, 5; i. e. est haec eorum opinio, quod sunt composita, non negandus etiam hic consensus, Prisciani) 201ᵇ. *cit coms. la grecv niécen dunni beta coms. linn* (gl. non ideo composita; i. e. quamvis sunt composita apud Graecos, non necesse nobis sint composita apud nos; *coms.* = *comsuidigthi*), *son diuit insin* (gl. simplicia apud Graecos apud nos composita, ut incestus *μεμολισμένος*; i. e. vox simplex haec, graeca) 207ᵇ. *o inni inna eperta grecda doadbadar aschoms. isingréic ὅςτις diuit im̄ qui linni* (gl. ὅςτις significatione et interpretatione videtur habere articulum subjunctivum, simplex tamen est nomen apud Latinos, Prisc. 13, 4) 207ᵇ. *bit dechoms.* (gl. decomposita sunt) 73ᵇ.

## Constructio.

*Sreth* (structio), *imfognam, immognam* (constructio; i. e. servitus mutuus, subst. *fognam* cum praep. *im-*, p. 847): *intim̄ognam himbí hisreith rann* (gl. adjectivum ipsa constructio ostendit; i. e. congruentia in qua est in structione partium) 95ᵃ. *lase aralégatar* .i. *hi sreith rann* (gl. acutus cum aliis legendo in gravem convertitur, Pr. 14, 1; i. e. cum leguntur, in structione partium; *sreith*, gl. strues, 55ᵇ) 213ᵃ. *dligeth nimmognama rann* (gl. constructio) 2ᵇ. *ciall chesta indib 7 immognam gníma* (gl. sunt alia, quae cum videantur activam habere constructionem, tamen passivam vim intrinsecus, id est, non alio agente, videntur habere, ut obliviscor tui et te, et misereor tui et te, Prisc. 8, 4) 142ᵇ. *fobith inna cenel innananman frisanacomlatar in im̄ognom* (gl. pro generibus nominum, quibus adjunguntur, distinguuntur pronomina) 198ᵃ. *atá coitchennas itar indibrethirso inim̄ognom* (gl. interest, refert; i. e. est communitas inter haec duo verba in constructione) 203ᵃ. *im̄ognamib* (gl. in aliis quibusdam structuris) 203ᵃ. Formae verbales: *imfogni fri foxlid. fri tobarthid dam* (inservit ablativo, dativo etiam, verbum; i. e. construitur cum etc.) Ml. 27ᶜ. *niasse aranimfognad intansid frissinbréthir as .sum. no friabaullu* (non possibile, ut construatur accusativus cum verbo sum vel cum membris ejus) Prisc. Cr. 58ᵇ.

*Remthechtas* (antepositio), *tiarmoracht* (postpositio, consequentia): *alaaili diib hí remthechtas. alaaili dam itcoitchena eter remthechtas et tiarmoracht* (gl. inveniuntur in aliis etiam partibus praepositivae, non tamen semper, Prisc. 14, 2) 215ᵃ.

*Fuath, doilbthu* (figura): *isfuath ṅeperta intinbodugud don menm̄ain* (gl. figura, ut si dicam: bonus animus uxoris mihi nuptus est; i. e. est forma, figura dictionis nubere mentem) 137ᵇ. *indoilbthid* (gl. figurate, apud poëtas) 62ᵇ. Nomina figurarum, sive ad constructionem vocum pertineant sive etiam ad formam earum, hibernice translata: *tre impúth* (gl. per anastrophen; cf. *impúth*, gl. vertex, 60ᵇ, *impáidach*, gl. versutus, 60ᵃ), *tre impuud* .ı. *tucad atosach fodeud* (gl. per anastrophen) 4ᵇ. 202ᵇ. *trechomaisṅdís, trechomaisṅdéis* (gl. per appositionem) 149ᵃ. 203ᵇ. *tre eiscsin* .ı. *condibsi ade indrann* .ı. *tre airitin arfóim* (gl. egomet et cetera, quibus adjungitur met, magis per porrectionem vel assumtionem, quam Graeci vocant ἐπέκτασιν vel παραγωγήν, solent proferri, Prisc. 12, 5) 201ᵇ. *tre erchrae césta* (gl. per eclipsim: lavo, tondeo, duro, calceo, pro lavor etc., sed haec magis per eclipsim consuetudo proferri tradidit, Prisc. 8, 4) 143ᵃ. *tre erchra indí as .esse* (gl. per ellipsim: illi polliciti sese facturum omnia, per ellipsim esse, Prisc. 9, 7) 169ᵇ. *treaccomol* (gl. per synaeresin) 32ᵃ. 111ᵃ. 163ᵇ. *trechomdlúthad* (gl. per synaeresin) 117ᵇ. 118ᵇ. *trethóbae, trithóbæ* (gl. per synaeresin) 118ᵇ. 195ᵇ. 201ᵇ. *treḟoxal* (gl. per metaplasmum) 201ᵇ. *tre indlach* (gl. per diaeresin) 207ᵃ.

*Fers* (versus): *.um. doglanad inderiud ferso dég isuaguthaigthe infers intinnscana dodiarmorat* .ı. *armor. rl.* Additur in margine: *is .m. glantar as.* 7 *ind .a. toisech indḟerso dédenaich et ind .u. doaccomol frisinfers ṅdédenach* (gl. invenitur tamen, sed raro, apud poëtas genitivus pluralis in hac declinatione, quarta, per syncopam prolatus. Virgilius in VI: Quae gratia currum Armorumque fuit vivis. Quamvis etiam geminata u possit metrum per synaloepham stare, cum sequens versus a vocali incipiat, nec non etiam duabus vocalibus junctis prior potest in metro excludi, ut Ferreique Eumenidum thalami, Prisc. 7, 18; i. e. um elidendum in fine versus, quoniam a vocali versus incipit qui sequitur; et gl. marg.: m eliditur et a prima versus posterioris, et u adjungenda ad versum posteriorem) 136ᵃ. *dered ferso, dered fersa* (finis versus; cf. *dered ṁbetho*, finis mundi, Wb. 10ᵇ, hod. hibern. gael.

*deiridh, deireadh*) 101[a]. 148[b]. *itsillaba fodlidi isfollus són asindfers* (gl. Horatius Alcinous Alcinoi declinavit in primo epistolarum, ut Panthous, Prisc. 6, 17; i. e. sunt syllabae divisae, haud dubie hoc ob versum) 111[b].

## B. Sententiae.

1. *Níp sain anasberthar hogiun et ambess hicridiu* (gl. sine simulatione sit dilectio) Wb. 5[d].

2. *Bad fuairrech cách frialaile ondesercc brathardi* (gl. caritate fraternitatis invicem diligite) Wb. 5[d].

3. *Ní dene comrud frissinulcc arnabad hulcc diblínaib. dognésu maith frissom et bid maid som iarum* (gl. noli vinci a malo, sed vince in bono malum) Wb. 5[d].

---

1. "Ne sit diversum quod dicitur ore et quod est in corde." *Níp*, pro *nábad, nibad, niba*, ne sit (cf. p. 485. 487. 705). Adj. *sain, sáin* (cf. p. 827) saepius obvium. In Wb. 13[c] in sententia: alia claritas solis, alia claritas lunae et aliaclaritas stellarum, supra vocem alia, i. e. diversa, in tribus locis suprascriptum legitur *sain*, item in Sg. 6[a]. 6[b] iteratum *sain*, pl. *saini* (gl. alia, gl. aliae, literae). *anasberthar*, pass. verbi *asbiur* cum pron. relat., quod profertur. *hogiun, hicridiu*, i. e. *o giun, i cridiu*, ex ore, in corde, dat. subst. *gen, cride;* prioris idem casus in Wb. 4[d]: *indfoisitiu ingiun* (confessio in ore), demin. in Sg. 46[a]: *ginán* (gl. osculum). *ambess*, verbi subst. forma relativa cum pron. relativo *am* pro *an*. Particulam copulativam, quae scripta *et* in Wb. occurrit, lege *ocus* (p. 664).

2. "Sit clemens quivis in alium amore fraterno." Adj. *fuairrech*, in Ml. 20[c] *fuarrech* (gl. clemens), decompositum esse videtur *fo-aith-rech*, ejusdem radicis cujus est subst. *aithirge* (poenitentia), juxta quod occurrit forma *aithrech: ní aidrech limm* (non poenitet me) Wb. 9[b], *domaithirriuch* (gl. ad emendationem meam; cf. *diriuch* et *dirge* p. 830) Ml. 22[d], etiam adjectivi loco, ut videtur: *nípad naidrech andurairngert* (gl. sine poenitentia dona dei) Wb. 5[c]. *ondesercc, o-n-desercc;* subst. *deserc* et *serc* fem., amor, frequens in Wb. *brathardi*, melius *bráthardi*, dat. fem. sing. adj. *brátharde*.

3. "Ne facias vindictam in malum, ne sit malum in utraque parte; fac bonum ei, et erit bonus ipse postea." *Dene, dognésu*, fac, imperativi verb. *dénim, dogníu. comrud*, offensio, vindicta, ut colligitur e tota sententia, vox alibi mihi non obvia, constructa cum praep. *fri*, adversus, cognata videtur verbo composito cum eadem praep. *friscomartatar* (gl. offenderunt) Wb. 5[b], cui tamen subest radix *arc* (p. 442), ita ut exspectandum sit *comarcud* pro *comrud*. *ulcc, hulcc, olc*, malus, malum; *maith, maid*, bonus, bonum, adj. utrumque sensu substantivi, personam et rem significans. Alia formulae *diblínaib* exempla videsis prolata inter pronomina (p. 374).

4. *Comadas lobre et immomon forsinmug céin ṁbiis ocfognam diachoimdid* (gl. in infirmitate et timore fui). Wb. 8ᵇ.

5. *Ní dilgaid anancride dognither frib act atgairith. arce-*

---

4. "Decet infirmitas et timor servum, quamdiu servit domino suo." *Comadas*, nomen loco praedicati (p. 882), plenius *iscomadas*, ut est in cod. Camar.: *iscomadas duun.* Adhibetur ut adj. in Wb.: *aorcital comadas dochach* (doctrina conveniens cuivis) 8ᵇ. *indaimser ba chomadas dó* (tempus quod est conveniens ei) 21ᵃ. Verb. denom. *comadasigfithir* (gl. rite actitabitur; i. e. fiet ut oportet) Cr. 44ᵇ. Conjunctionis loco est *adas* (p. 673). Subst. *lobre*, infirmitas, ab adj. *lobor, lobur*, infirmus (p. 742. 744). *immomon*, timor, reverentia; subst. *omon, omun*, timor (p. 738) compos. cum praep. *imm-* hic intensiva (p. 847). *forsinmug*, praep. *for* cum articulo (p. 583). *mug*, gen. *moga*, puer, servus (p. 17); *sóirmug* (gl. libertus) Wb. 10ᵃ. *céin*, conj. nominalis, quam sequitur forma relativa verbi subst.: *céin ṁbiis*, ut *céin bes* Wb. 33ᵃ, quamdiu, dum est (p. 486 et 675). *ocfognam*, in servitu, in serviendo, serviens: quamdiu est serviens, dum servit; *fogniu*, servio. Alia composita: *congnam* (contributio, coadjutio) Wb. 5ᵈ. *frithgnom* (gl. hic exercitus, ἡ γυμνασία; i. e. exercitium) Sg. 106ᵇ. *imfognam, immognam* (constructio; cf. p. 847). *diachoimdid, do a choimdid* (p. 598); subst. *coimdiu* (p. 272).

5. "Non ignoscitis injuriam quae fit vobis, sed reprobatis, invehitis in quemque et fraudatis quemvis; ne fraudet quisque alterum!" *Dilgaid*, remittitis, ignoscitis, verb. saepius obvium: *dilgid* (gl. donate) Wb. 18ᵃ. *inti diandilgidsi dalugubsa dam* (gl. cui aliquid donatis, et ego) 14ᵈ. *ani doluigimse airibsi iscr. dodlugi lim* (gl. si quid donavi propter vos; i. e. quod dono propter vos, Chr. mihi id donat) ibid. Statuenda ergo videtur compositio cum *do* vel *di*; nonnisi *di* tamen obtinet in subst. *dilgud, dilgud*, gen. *dilgutha, dilgotho* (remissio) Wb. fq. Simplex verb.: *log dun arfiachu amail logmaitne diarfechemnaib* (dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris) Pat. nost. ap. O'Don. p. 442. Quod si referendum videtur ad comp. *lugu, laigiu* (minor; p. 283. 284), alia composita, e. gr. *fullugim* (gl. abdo; i. e. suppono) Sg. 22ᵃ, *atluchfam buidi* (referemus gratias) Wb. 17ᵃ, *atlugud buide* (gratiarum actio) Wb. fq., magis redeunt in significationem *positionis* (cf. hib. vet. *lige*, lectus, germ. *lage, ligen*). *ancride* neutr., injuria, ac si diceretur latine *incordium* (cf. germ. herzlosigkeit, et lat. concordia, discordia): *aancride feisin immefolngai cés. do* (gl. ipsius esse injurius videtur) Sg. 209ᵇ. *digal indancridi dogni nech frit* (gl. talio; i. e. vindicta injuriae quam facit aliquis tibi) Sg. 181ᵃ. *cen dilgud cech ancridi* (sine remissione cujusvis injuriae) Wb. 9ᶜ. *atgairith*, contradicitis, rectius *athg.*; alia composita: *adgaur* (gl. convenio; i. e. addico) Pr. Cr. 57ᵃ. *argur* (abdico, veto) ex quo *airgara* (vetat) Wb. 2ᶜ. *forcongur* (praecipio) Wb. 19ᵈ. *arcelith*, maledicitis, si jungendum est e Wb. 9ᵇ. 9ᶜ: *irchoiltith* (gl. maledicus), *dis biis ocircholld* (gl. maledici), ut *doilbthid*, figulus, cum *delb*, figura. Differre videtur ob duplicem *ll airchellim* (rapio): *aridrochell* (rapuit id), *airchellad* (raptus) Sg. 202ᵃ. *dioiprid*, fraudatis, privatis; *tiubrad*, privet, = *diuprith, diupred, diubrad*, decompositum formulae *do-o-* (p. 856). Subst. *céle* pronominale (p. 371).

*lith archách et dioiprid chách. na tiubrad cách achéle* (gl. vos injuriam facitis et fraudatis, nolite fraudare invicem) Wb. 9c. 9d.

6. *Na bith debuith duún frinech* (gl. in pace vocavit nos deus) Wb. 10a.

7. *Ni lour deit buid censetchi mani dene dagnimu. sechib*

6. "Ne sit rixatio nobis cum aliquo." *Bith, biith, biid, bid,* sit, esto (p. 487). *debuith,* altercatio, litigatio: *niuisse domug dé buith fridebuid* (gl. servum dei non oportet litigare, i. e. esse in litigatione) Wb. 30b. *nabad indebthib* (gl. non in disceptationibus) 6b. Adj. *debthach* (contentiosus): *indrécht uáibsi asdebthach. isindrecht dindhiris adib debthichsi* (gl. convenientibus vobis in ecclesia audio scissuras esse et ex parte credo; i. e. pars e vobis contentiosa, in parte de fide vos contentiosi) Wb. 11d. Hod. hib. gael. *dèabadh, deabhaidh*, litigatio, proelium, verb. *deabhaim*, contendo, item festino.

7. "Non sufficit tibi esse sine uxore, si non facis bona opera; sit quicunque status in quo vivatur, sive virginitas sive matrimonium, oportet mandatum dei implere in eo." *Lour, lór,* satis, sufficiens (p. 39). *deit,* tibi, pro *duit* saepius obvium in Wb. (p. 598). *cen setchi,* sine uxore: *dosétche* (uxor tua), *coséitchi* (cum uxore), *na tuic séitchi* (ne sume uxorem) Wb. 10a; num e subst. *séut* (pretiosum, gemma): *ni arséuti na máini* (non ob pretiosa vel dona) Wb. 23d? *dagnimu,* pro *dagnimu,* e *dagnim,* bonum opus (p. 826). *sechib,* quicunque sit (p. 486). *grád,* status, conditio vitae, dignitas: *angrád asisliu oldate angil* (gl. principatus: neque mors neque vita neque principatus poterit nos separare a caritate dei) Wb. 4b; cf. et n. 21. *imbether and,* in quo exsistatur, forma passiva verbi substant. cum *and* (p. 359 et 489). *imp, fa,* sive, sive (p. 674. 709). *óge,* integritas, virginitas; adj. *óg,* integer, perfectus (cf. p. 28. 825). *lánamnas,* matrimonium, dorivatum e derivato in *-emun* (p. 738) substantivo, quod etiam hodie exstat hibern. *lánamhuin,* gael. *lànan* indo contractum, significans par, binos matrimonio junctos. Subest haud dubie adj. *lán* (plenus). *tascide,* necessarius: *istascide* (gl. necessarium) Ml. 20a, adj. derivatum, ut *rectide* (legalis), e simplici *toisc: conderna cech ball anastoisc dialailiu* (gl. ut non sit schisma in corpore) Wb. 12b. *am. astoisc fribiathad na forcitlaide. am. astoisc frifoirbthetid caingnime na forcitlaide fadesine* (gl. discant et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios; i. e. ut opus, necesse est ad etc.) 31d. Subst. *tasgid, toschid* (victus necessarius): *desimrecht fetarlicci inso do imthrenugud asnuisse tasgid et éitiud indáisso gráid et legind* (gl. dicit scriptura: non alligabis os bovi trituranti) 29a. *ished roerbad friatoschid* (hoc concessum est ad victum eorum), *issumecen precept armetiuth et mothoschid. ished roerpad dam domthoschid* (gl. si evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas mihi incumbit) 10d. *taschidetu* (necessitas): *taschidetu farniccesi treprecept et forcital* (gl. permanere in carne, vita, necessarium est propter vos) 23b. De promiscua scriptione *sg, sc, sch* supra disputatum est (p. 71. 73). *timne,* mandatum, neutr.: *atimne sainemailsin* (mandatum hoc peculiare) Wb. 3c. *dar timne recto* (gl. per mandatum legis)

*grád imbether and impóge falánamnas istaschide timne dée dochomalnad and* (gl. circumcisio nihil est et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum dei) Wb. 10[a].

8. *Rethit huili et isóin fer gaibes buáid diib innachomalnad. lann segar and issi ede dulchinne inmílti* (gl. omnes currunt, sed unus accipit bravium) Wb. 11[a].

9. *Isbées donaib dagforcitlidib molad ingni innanétside ara-*

---

ibid. *iar timnu ihu.* (gl. secundum ihm. xpm.) Wb. 6[d]. *do chomalnad*, ad implendum; pro *comlánad*, *comlínad* (p. 33). *and*, in eo, locum significans (p. 359).

8. "Omnes currunt, sed unus est vir assequens victoriam ex eis perficiendo; bravium, quod petitur, est remuneratio exercitii." *Rethit*, currunt (cf. p. 73). *buáid*, gen. *buade* (p. 27). *innachomalnad*, in sua expletione, explendo, perficiendo, quod explet cursum is unus; *inn a chom.*, *inn* (p. 581), *a* pronom. possess. 3. ps. sing. ob sequentem infectionem. *diib*, ex iis, e currentibus unus (p. 597). *lann* fem., mox in eodem loco in Wb.: *inlainn* (gl. coronam, i. e. bravium). *segar*, pass. cum part. *and* (cf. p. 359), verbi *saigim* (gl. adeo, accurro) Sg. 217[a], e quo compos. *atobsegatsi*, incurrunt, persequuntur vos, cum aliis (p. 335. 336. 970). Vix disparandum est ab his *sechem* (sequi, p. 462) infinit. Est constructio hic nominativi absoluti (p. 886). *issi ede*, pronom. demonstr. fem., ut in eodem loco in Wb.: *isi ede indail rúnde* (gl. esca spiritualis; i. e. ea est esca myst.). *dulchinne*, derivat. ut *fírinne*, justitia, fem.: *uita æterna ishé adúlchinne sidi* (gl. servi estis sive peccati in mortem sive obeditionis ad justitiam in vitam aeternam; i. e. vit. aet., ea est remuneratio hujus, obeditionis) Wb. 3[b]. *mílte* neutr.: *domílte* (militia tua) Wb. 28[a]. *armílte* (pro militia) 3[c]. Facit in quibusdam ad hunc locum Wb. 24[a]: *cosmuilius lessom inso frimílid rethess dochum [aird]e buade [et fris] abés ade ní áirmi ambís iarnachúul dindséit act ambís arachiunn condid tarlasechæ et conrí alainn ninchruthsin robói pol et isamlid isbuithi dochách .1. imbith phennit concomuir frissinlainn .1. frisinfochricc nemdi* (gl. marg.: fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quae quidem retro sunt obliviscens ad ea vero quae sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor bravium, Philipp. 3, 13).

9. "Est mos bonis praeceptoribus laudare cognitionem auditorum, ut ament quod audierunt." *Bées, bés, béss* (p. 61), mos, masc.; obvia et forma *bésad. dagforcitlidib*, bonis praeceptoribus, compositum ut alia plura (p. 826). *forcitlid*, praeceptor, e subst. *forcital*, utrumque e verb. *forcanim* (p. 440). *molad*, laus, laudatio, laudare, subst. et infin. (p. 459) e verbo *molur* seriei IV. *ingni*, cognitionis, scientiae, gen. subst. *gne*, cum articulo, vel si malumus compositi *ingne*, cum praep. *in*, cum et cum aliis praepp. inveniatur composita eadem radix: *etargne*, *etarcne* (cognitio) Wb. Sg. fq. *eirgnæ* (gl. apertum et evidens) Wb. 14[a]. Frequentius est subst. et adj. *ecne*, *æcne*, ortum ex *aithgne*, *edgne* (sapientia, sapiens): *iccach æcnu asæcne dodia níthucsat som*

*carat anrochlúinetar* (gl. ut prudentibus loquor, vos judicate quae dico) Wb. 11[b].

10. *Ni corp intóin báll. aritboill immefolnget corp. isso-*

---

(gl. iu dei sapientia non cognovit sapientia hujus mundi; i. e. in omni cognitione quae cognita est deo non comprehenderunt) Wb. 8[a]. *nitat æcni huili* (non omnes sunt sapientes) ibid. Verb. *adgénsa, adgeúin* (cognosco, cognoscit) Wb. 12[c]. *etargeiuin* (novit) Sg. 197[b]. Eadem vox cum hac nostri loci videtur in Wb. 2[a]: *buid cen engne et cen firinni* (esse sine scientia et sine justitia). *innanéitside*, auditorum: *indhéitsidi* (gl. a veritate auditum avertent, i. e. auditores) Wb. 30[d]. Verb.: *éitset frisinprecept et berat brith fuiri* (gl. duo aut tres dicant, ceteri dijudicent; i. e. auscultent in doctrinam et ferant judicium de ea) Wb. 13[a]. Aliud derivatum: *éitsecht* (auditus) Ml. 20[a]. *hi foetsecht* (in subauditu, subintellectione) Sg. 27[b]. *aracarat*, ut ament; *ara* ex *aran* (p. 680). *anrochluinetar*, quod audiverunt (p. 491).

10. "Non est corpus unicum membrum; nam sunt membra, quae efficiunt corpus. ""Est nobilior manus, qnam ego, quam pes, non de corpore sum, quia non sum manus."'" Non non esset ideo de corpore, sed est de eo. Fecit deus corpus hominis e multis membris; posuit ipse unum corpus e multis membris, ut faciat quodvis membrum, quod necesse est alii. Quia in uno corpore sunt, est bona inter ea unitas; quia unum corpus est, juvat quodvis membrum aliud. Est morbus iis omnibus, si est morbus in unico membro; si sanum membrum post morbum suum, est salus aliis membris. Ut est unitas inter membra corporis nostri, sit unitas inter nos etiam." *Ball*, membrum, masc.; *intóin*, unicum (p. 308). *itboill*, sunt membra quae etc. (p. 885). *immefolnget*, efficiunt, decompos. (p. 854). *sochrudiu*, nobilior; *sochrud*, *sochruth*, εὔμορφος, compos. (p. 833). *ol* praep. et conj., juncta verbo substantivo *tá* post comparativum in formis *oldáusa, oldósa, oldaas, oldate* (p. 477. 681). *nimtha*, non sum; constructio impersonalis verb. subst. *tá* (p. 894). *ni nád ṁbed arse*, non non esset ideo, cum duplici negatione, cujus forma hibernica una est absoluta, altera relativa (p. 701. 702). *ṁbed* videtur residuum e *nobed*, quamvis deest communiter particula *no* post negationem. *de*, de eo, ab eo, corpore (p. 596). *dorigeni*, *rosuidigestar*, fecit, posuit, praet. verb. *dogníu*, *suidigur* (p. 439. 448). *ó ilballaib*, e multis membris, *ball* compos. cum adj. *il* (pro *pil* = gr. πολύς, germ. filu, p. 77; cf. p. 826). *óinchorp* item compositum (p. 308). *conderna*, ut faciat, conj. verbi significantis idem quod *dogníu*, *dénim*, cujus sunt etiam decomposita: *todernide* .i. *smithe* (gl. tortuosae pravitatis) Ml. 24[b]. *todernam* (gl. supplicium; *do-fo-*) Sg. 133[b]. Ml. 27[c]. *cech ball*, *cach ball* (p. 366). *anastoisc*, quod necesse est; *toisc* supra n. 7. *dialailiu*, *do alailiu* (p. 598). *isinóinchorp* non putandum est scriptum pro *isindóinch.*, ut mox *isindóinbull*, in quo est praep. *in*, *is* cum articulo; est potius *inóinchorp*, in uno corpore, ob emphasin praemissum cum verbo subst. *is* (p. 884). *bad*, est, ut sequens *cobrad*, juvat, e *cobrim*, adjuvo, indicativi modi, cum vocali *a* rariore quidem in hoc modo, obvia tamen (p. 432 et 445). *bad maith anóintu*, est bona unitas eorum, inter ea, i. e. bene concordant. *mabed*, si sit, si est

*chrudiu láam oldósa olcoss nidichorp atóosa hóre nimtha laám. ni nád mbed arse dichorp act atá de. dorigeni dia corp duini ó ilballaib. rosuidigestar ǽm óinchorp di ilballaib. conderna cech ball anastoisc dialailiu. hore isinóin chorp ataat bad maith anóintu. hore isóin chorp cobrad cach ball alaile. isgalar leu uili mabed galar issindóinbull. mad slaán inball iarnagalar isdidnad donaib ballaib ailib. am. file óentid eter baullu coirp dunn conroib óintu etrunni dam* (gl. corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: quoniam non sum manus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore. Nunc autem posuit deus membra, multa quidem membra, unum autem corpus. Ut non sit schisma in corpore, idipsum proinvicem sollicita sunt membra, et siquid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi) Wb. 12ᵃ. 12ᵇ.

11. *Cini glé lib ataat ilchenéle bérli isinbiuthso* (gl. multa genera linguarum sunt in hoc mundo) Wb. 12ᵈ.

12. *Méit donindnagar fornni fochith issí méit insin donind-*

---

(p. 483). *iarnagalar*, post morbum suum; *a* pron. possess. sing. *didnad, dídnad, dithnad*, solatium, remissio, valetudo: *bad dídnad deserce* (gl. siquod solatium caritatis) Wb. 23ᶜ. *nicoir dídnad dondalalucht et troscud dondlucht ailiu* (gl. non aliis remissio vobis autem tribulatio) Wb. 16ᶜ. *am. file óentid*, ut est unitas; *file* forma relativa post conj. nominalem *am.*, *amal*, et *óentid* accusativus subst. *óentu, óintu*, post verb. subst. *fil* (p. 894). *eter baullu coirp dunn*, inter membra corporis nostri; *dunn, dún*, nobis, pro pronom. possess. (p. 892). *conroib*, ut *roib, rop, corop*, sit, esto (p. 485. 487).

11. "Annon cognitum vobis, quod sunt multa genera sermonis in hoc mundo?" *Cini, cani*, quid non? annon? (p. 709). *glé, glée: isglée lib* (gl. scitis enim) Wb. 12ᵃ. *isglé limsa rombia buáid* (gl. non in incertum curro; i. e. est mihi persuasum, quòd erit mihi victoria) Wb. 11ᵃ. *arnipi glée et nipi firderb anadchither trithemel* (gl. videmus nunc per speculum in aenigmate; i. e. nam non est clarum et omnino certum, quod videtur in obscuritate) 12ᶜ. *ilchenéle*, multa genera; subst. *cenél* et *cenéle* (p. 245). *bérli*, sermonis, gen. sg., quamvis in multis locis in Wb. obvium sit *bélre*, lingua, non mutare ausim in *bélri*, cum et hodie voce gaelica *beurla*, fem., significetur lingua, praesertim anglica.

12. "Quantum tribuitur nobis tribulationis, tantundem tribuitur solatii. Non dat. deus nobis ergo tribulationem, quam non sustineamus; si est tribulatio nobis tolerauda, fert solatium pro ea. Tolerando passiones erit salus; scimus quod est firma fides vestra in passionibus." *Méit — méit*, tantum, quantum (p. 675); *issí méit insin* hic in secundo loco tantundem, proprie ea ipsa

*nagar indithnad. ni tabir dia fornni dim fochith nadfochomolsam. cid indfochith follongam dober dithnad darahéssi. trefulang innafochide bied indhicc. rofitemmarni bes sonirt forniressi isnaib fochidib* (gl. sicut abundant passiones, abundat consolatio nostra; salus in tolerantia operatur harum passionum, et spes nostra firma pro vobis) Wb. 14[b].

13. *Isbes uáilbe issain ani asberar indi et dognither* (gl. numquid levitate usus sum?) Wb. 14[c].

14. *Mabeith miduthracht et digal la cách uáib dialailiu.*

---

est magnitudo: magnitudo, qua tribuitur tribulatio, est ea ipsa magn., qua etc. *donindnagar*, passiv. cum pron. relativo infixo *n*, sine quo esset *doindnagar*, *tindnagar*, 3. ps. sing. constructa cum nom. sequentibus *fochith*, *dithnad*. Act. *doindnaich* (gl. distribuit) Sg., unde subst. *tindnacal*, *tindnacul* (p. 856). Quaeritur an ejusdem radicis sint etiam *adnacul* (sepulcrum) Wb. fq. *nephadnachte*, *nephathnachta* (gl. asbestes) Sg. 20[a]. Pr. Cr. 8[a]. *fochomolsam* conj., cujus 2. pers. etiam in Wb. 11[b]: *ni fochith nad fochomalsid* (gl. tentatio vos non adprehendit nisi humana; i. e. non tribulatio, quam non sustineatis), decompositum pro *fochomfolsam*, *-folsid*. Simplex forma occurrit in Wb. 14[c]: *arafulsam arfochidi* (ut toleremus tribulationes nostras) e verbo frequenti *fulang* (p. 62), e quo mox *follongam* 1. ps. pl. indic. est pro *fulangam*. Occurrunt etiam formae in Ml.: *follo* (gl. perferre), *fulós* (gl. sustinere) 32[d]. 33[a]. *cid indfochith*, si est tribulatio quam etc. *darahéssi*, pro ea (p. 617). *rofitemmar*, scimus; *rofetur*, *rofetarsa*, scio (p. 489). *sonirt*, firmus (p. 832), sententia ut in Wb. 25[d]: *istrén forniress isnaib fochidib* (gl. gloriamur de vestra fide in omnibus persecutionibus).

13. "Est mos arrogantiae, quod est diversum quod dicitur in ea et quod patratur." *Uailbe*, arrogantiae, superbiae, gen. sing. fem., ut in Wb. 30: *uáilbe et utmaille* (gl. juvenilia desideria fuge; i. e. superbiae et inquietudinis). Nom. *indhuall* (gl. elatio) Ml. 28[a]. *nachinrogba uáll* (ne capiat nos arrogantia) Wb. 15[d]; accus.: *ni tabir uáil* (non dat, efficit, arrogantiam) Wb. 16[a], assimilatione pro *ualb*, *uailb*, quae etiam obtinet in derivatis: *labrad huallach* (gl. magna loquitur; cf. p. 75) Ml. 31[b]. *ani asberar*, supra in n. 1 *ansberthar*. *indi*, in ea, arrogantia; praep. *in* cum pron. suff. 3. ps. sing. fem. (p. 54. 342. 582)..

14. "Si esset invidia et vindicta apud quemvis e vobis in alium, esset animadvertendum vobis, ne tunc finiat religio vestra." *Miduthracht*, mala voluntas, malevolentia, invidia, compos. (p. 833); oppositum *cáinduthracht*: *arcáinduthracht* (gl. propter bonam voluntatem) Wb. 23[b]. Quod simplex videtur subst. *dúthracht*, *duthract*, non rarum in Wb., vel verbum: *duthractar olcc dunn* (gl. malis hominibus; i. e. qui volunt malum nobis) Wb. 26[b], et ipsum compositum ostendit Wb. 20[c]: *dofuthractar fornimdibesi* (gl. volunt vos circumcidi). *digal* fem., cambr. *dial*, vindicta; gen.: *dothabairt diglae* (ad dandam vindictam) Wb. 4[c]. *bémen digle* (verbera poenae) 17[d]. accus.: *digail*

*beith formenme and arnafoircnea forcrabud and* (gl. quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consumamini) Wb. 20b.

15. *Ished inso noguidimm. conducaid etargne ndǽ et cona-*

---

(gl. damnationem) Wb. 6a. *dobeir dígail fort* (gl. vindex est) ibid. Compositum, ut videtur, *dí-gal* (germ. abwehr), ut *dílgud* e *dílugud* (cf. n. 5), cujus radix etiam in aliis compositis: *conroib irgal déserce inspirto indiunn* (gl. spiritum ferventes) Wb. 5d. *ni tidbarid farmbaullu inirgail arbeolu diab.* (gl. ne exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato) 3b. *irgala* (gl. arma) 6a. *irgala firinne diarndítin* (gl. per arma justitiae) 15d. *o ergail* (gl. acie; i. e. proelio) Ml. 34c. *inimmargail* (gl. in lite; *imm-ar-g.*, p. 847) Ml. 16b. *ónto-gail* (gl. ab impugnatione), *isintogail* (gl. in impugnationem; *do-fo-g.*, p. 853) Ml. 14a. 33a. *fingalcha* (gl. parricidalia arma) Ml. 18c. Vix dubium est, quin ex eadem voce sint etiam vetusta nomina gallica *Γάλατος*, nomen Galli apud Polyb., et *Γαλάται*, Galatae, i. e. viri pugnaces, armati. *menme*, mens, animus, animadversio, subst. derivat. (p. 739) e radice MEN, ut in aliis linguis cognatis, frequenter etiam obvia in hibernica: *fomentar inso* (gl. hoc scito) Wb. 30c. *fomenaid* (gl. ut observetis eos, rogo vos) Wb. 7b. *doménarsa* (puto) Wb. 3c. *hithé dodmainetar insin* (illi hoc putant) Sg. 5a. *arnatomnitis* (ne cogitarent) Wb. 4d. *arnatomnathar* (ne cogitetur; *do-fo-men.*) Wb. 13c. *cuimnigedar* (gl. reminiscentis; *co-men.*) Wb. 16b. *cuimnech* (memor) Wb. 33d. *isna foraithmechu* (gl. in memores; *for-aith-mnechu*) Ml. 34a. *foraithminedar, furaithmentar* (memorat, memoratur) Ml. 17b. *condermanammarni* (ut obliviscamur) Ml. 21c. *foraithmet* (memoria; = *-ment*) Ml. 22d. 23a. *dermet* (gl. oblivio) Ml. 23d. *taidmenadar* (significat; *do-aith-m.*) Wb. 9c. *arnafoircnea*, ne finiat, ne desinat, verbum neutrum hoc loco procul dubio, quamvis forma passiva, significans lat. *terminari*, obvia est in Sg.: *foircnithær, foircniter* (terminatur, -antur) 6b. 162b; denominativum e subst. composito *forcenn, foircenn*, finis (p. 195. 845). *crabud*, cambr. *crefydd*, religio: *crabud cen deserc* (gl. cymbalum tinniens: i. e. religio sine amore) Wb. 12b. *abgitir crabaith* (gl. elementa exordii sermonum dei) Wb. 33c. *ar ét inchrabud* (gl. zelo religionis; leg. *-uid?*) Ml. 36d. *and*, tunc, de tempore (p. 358).

15. "Est hocce quod oro: ut concipiatis cognitionem dei et ne sit obscuritas cupiditatum mundanarum super oculum animae vestrae, ut sit clarus oculus animae vestrae." *Noguidimm*, quod oro, cum *no* relativa (p. 348). Praes. *guidim*, ut subst. *guide*, precatio, Wb. fq., cum vocali radicali *ui*, praet. cum *a*: *rotgádsa*, rogavi te, *rogadammar*, rogavimus (p. 440 sq.). *conducaid*, ut inveniatis, assequamini; verb. *ducu, tucu, tuccu* (cf. ser. II), compositum procul dubio *do-ucu*, vel potius *do-icu*, cum radice IC alternante cum IG atque adeo I (cf. anomala, p. 493; = *ἔχειν*, goth. *aigan?*), quae in quibusdam compositis significat verbum neutrum lat. *venire*, cum praep. *do* et part. *ro* autem significationem activam induere solet lat. *invenio*, et sic porro: habeo, sumo, fero, eligo, accipio, attingo, concipio, intelligo. Exempla videsis sub flexionis verbi serie II, et sub anom. n. 4; addo hoc loco quaedam

*roib temel inna tol domunde tarrosc fornanme. corop féig rosc fornanme* (gl. memoriam vestri facio in orationibus meis, ut deus det vobis spiritum sapientiae in agnitione ejus, illuminatos oculos cordis vestri) Wb. 21ª.

16. *Nitat ildáni do óen fiur et ni óen dán do sochuidi* (gl. omnia in omnibus adimplet deus) Wb. 21ª.

---

exhibentia derivantem *s: iscland tuicse dodia* (gl. secundum electionem carissimi; i. e. est populus electus deo) Wb. 5ᶜ. *nitat huili robtar tuicsi* (non omnes fuerunt electi) 11ª. *cia connesfea tuicsiu dé* (quis condemnabit electos dei?) 4ᵇ. *ticsath achruich* (tollat crucem suam) Cod. Cam.; inde et verb. *techta, techtat* (habet, habent) Wb. Sg. fq. videtur solvendum in *do-ig-ta, do-ec-ta, tecta* etc. *temel*, obscuritas, tenebrae: *trithemel* (per tenebras) Wb. 12ᶜ. *dintemul* (gl. de obscuratione) Ml. 16ᶜ; cf. sanscr. *tamas*, slav. vet. *t'ma*, significantia idem. *tol* fem., gen. *tuile*, voluntas, cupiditas; adj. *domunde*, mundanus, e subst. *domun*, mundus (p. 17. 764). *rosc*, oculus, vox jam obvia in nomine gallico Roscillus (Allobrogis) Caes., unde et Roscius Romanorum videtur gallicae originis. *anim* fem., anima (p. 268). *féig*, vox alias non obvia in codicibus nostris, videtur adjectivum hoc loco, significans *clarus, illuminatus*: cum tamen exstet adhuc hibern. et gael. verb. *féuchaim*, video, interj. *féuch*, ecce! poterit esse *corop féig, féich*, ut sit videat, idem quod ut videat. Concordat cum hoc nostro *féig* subst. *fégad* obvium in carmine codicis Neob. (p. 936).

16. "Non sunt multae facultates uni viro et non est una facultas pluribus." *Ildáni*, compos. ut *ilboill, ilchenéle* (p. 826). Subst. *dán* masc., ut in hoc loco, significans facultatem, artem, scientiam: *sain dán cáich* (gl. secundum gratiam, quae data est nobis, differentes; i. e. diversa facultas cujusvis) Wb. 5ᵈ. *ropsa airchinnech isindánsin* (gl. proficiebam in Judaismo; i. e. fui princeps in hac scientia) 18ᶜ. *ainm dáno dorigeni itossug* (gl. Lucas medicus; i. e. nomen artis quam exercuit in initio) 27ᵈ. Hodie gaelice est *dàn, dàin*, plur. *dàna*, poëma: *dàna Oisein*, poëmata Ossiani. Significationem primitivam (nisi forte quis praefert supponere huic substantivo radicem *dá, du*, p. 31, not.) prodit adhuc deminut. *danàn* (gl. munusculum) Sg. 46ª, et verb. denom. *dánigur: danaigedar* (donat) Ml. 17ᵈ. *rosdánigestar* (largitus est, praestitit ea) Wb. 21ᵇ. *rún ícce incheneli doine et danigthea inspirito nóib* (mysterium salvationis generis hominum et largitionis spiritus sancti; subst. verb. *dánigud*) Wb. 21ᶜ. Ipsum autem subst. *dán*, formatum ut *bán* (gl. exsanguis; cf. p. 737) Sg., derivatum est e *dá*, quae radix communis linguis affinibus est etiam jam in nominibus gallicis Condâte, Condatus (hod. Condé), Condatomagus, Condatisco, obviis in Itinerariis Romanorum, apud Auson., Gregor. Tur. (p. 775), quae significant scilicet loca ad aquas condantes, confluentes. Diversae originis videtur *dánatu* (audacia: *cesu dánatu dom*, gl. quamvis audacissime) Sg. 90ª, et hodiern. hibern. gael. adj. *dána, dàn* (fortis, intrepidus, audax) et subst. *dánachd, dánadas* (audacia), ex quo ob fortem, citatum cursum facile interpretationem invenerit Dânubius (deriv. ut Mandubii, Gelduba, Abnoba),

17. *Dénid anasberar frib. am. nondubcairimse carad cách uaibsi alaile. ni táirged cách indocbáil do fesin. táirced diachéliu.*

nomen fluvii. Subst. fem. *sochude, sochuide,* societas, plures, multi, videsis exempla prolata inter substantiva pronominalia (p. 371).

17. "Facite quod dicitur vobis: ut ego vos amo, amet quisque e vobis alium; ne paret quisque gloriam sibi ipsi, paret alteri; sit nobilior quisque apud alium quam sibi ipse; ne respiciat facultatem datam sibi ipsi, sed facultatem sui vicini." *Dénid,* facite; sing. *dene,* supra in n. 3; *anasberar,* quod dicitur; cf. *anasberthar* et *ani asberar* in n. 1 et 13 hujus spicilegii. *frib,* ad vos, vobis (p. 610). *nondubcairimse,* ego amo vos, *cairim* cum part. *no,* pron. rel. post *am., amal* (p. 676), et personali 2. ps. pl. infixo (p. 419). *táirged, táirced,* faciat, comparet; pro *doairged, douirced: ambás tiagmeni doáirci bethid dúibsi* (gl. mors in nobis operatur, vita autem in vobis; i. e. mors quam subimus efficit vitam vobis) Wb. 15[b]. *doáirci molad dó* (gl. semet ipsum aedificat; i. e. comparat sibi laudem) 12[c]. *ni táirci lessu utmille* (gl. nemo vos seducat frustra inflatus; i. e. non fert commoda inquietudo) 27[a]. *tárci* (efficit, comparat) 25[a]. *ní tarcat torbe* (gl. stultae quaestiones sunt inutiles et vanae; i. e. non ferunt utilitatem) 31[d]. Praet.: *dorárrice báas dúnni. doráricc baás dom* (gl. inventum mihi esse ad mortem; i. e. effecit mortem nobis, mihi) Wb. 3[c]. *ni óen torbe dorarice dún* (non unum commodum paravit nobis) 19[b]. Subst. verbale: *itarcud indocbalæ domsa dia brátha* (gl. ad gloriam meam in die Christi) Wb. 23[c]. *ni arfarnastud inogi manip artháircud fochricce dúib* (gl. hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam; i. e. non ad ponendos vos in caelibatu, sed ad ferendum utilitatem vobis) 10[b]. In Sg. 44[a]: *onaib rechttáircidib* (gl. a legislatoribus). Etiam cum deest praep. *do,* eadem significatio est in Wb. 19[b]: *ní airic ní césad cr. am. sodin* (gl. ergo Christus gratis mortuus est? i. e. non facit aliquid, non prodest passio Chr. hoc modo), a quo non diversum videtur verbum in Wb. 3[c]: *doménarsa bu marb peccad hore nánrairigsiur* (gl. sine lege peccatum mortuum erat), *doménarsa ropsa beo intain nád rairigsiur peccad* (gl. vivebam sine lege aliquando). Accedunt in Sg. obvia *arecar* (invenitur), *airic* (inventio). Vix dubium, quin in his obtineat compositio part. *air-, do-air-,* cum radice IC, IG, de qua videsis dicta sub n. 15 et in locis ibi notatis. Disparanda est radix ARC, ORC, ORG (p. 71) sensum quassationis, commotionis indicans, frequens item in compositis: *asoirc, asóircc* (caedit, verberat; cf. p. 840) Sg. 33[a]. Wb. 11[a]. *tesurc* (commoveo; *do-es-urc*) Incant. Sg. *immaircide* (directus, p. 816) Wb. Ml. *imchomurc* (interrogo, p. 853) Wb. Sg. *doímurc* (gl. ango) Sg. 181[b]. *dofuaircc* (triturat, p. 853) Wb. *intaircitis* (gl. incuterent, dolores; *in-do-*) Ml. 33[a]. Obtinet saepius scriptio *áirc* cum signo productionis (p. 33). *indocbáil,* gloriam, accus. subst. fem. *indocbál,* decompositi (p. 856). *diachéliu* = *doachéliu, dán ácheli* rectius *dán achéli,* a subst. pronominali *céle* (p. 371). *uáisliu,* praestantior, nobilior, comp. adj. *uasal,* eminens, nobilis (p. 283). *lialaile, la alaile,* apud alium (p. 603). *decad, décad,* videat; verb. *décu, déccu* (p. 437). *doradad,* rectius *dorádad,* praet. pass. verb. *dorádim,* do, praebeo; radix simplex in verb. *rurádi friu* (gl. verba lenia et amicalia, i. e. dedit eis) Wb. 7[d]. *ni radat som frisudib*

*bad uáisliu cách lialaile oldaas fessin. na decad indán doradad dó fessin act dán ácheli* (gl. implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes id ipsum sentientes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quae sua sunt singuli considerantes, sed ea quae aliorum) Wb. 23ᶜ.

18. *Bad maith forngnim et formbriathar arbid loor dabarniráil* (gl. confirmet vos dominus in omni opere et sermone bono) Wb. 26ᵃ.

19. *Ishe besad felsub efarcert didulib et saigid forru et neb-*

---

*acht bréic 7 togais* (gl. infidelia conserunt verba; cf. hod. cambr. decomp. *ymadrawdd*, collocutio) Ml. 31ᵃ. Compos. *imradim* (gl. tracto; i. e. cogito) Sg. 155ᵇ, *imrádud* (cogitatio) Wb. fq. Pro *d* interdum *t: ni dofessin dorat side indocbáil* (non sibi ipsi paravit hic gloriam, sed patri, Christus) Wb. 23ᶜ. *darrat fessin hicroich* (gl. dedit redemtionem semet ipsum) Wb. 28ᵇ. *doratad spirut dún úli diarnóinugud* (datus est spiritus nobis omnibus ad unionem nostram) Wb. 21ᶜ. *dorratad teist* (datum est testimonium) 28ᵇ. *imrádat imráti* (cogitant cogitationes) 1ᵈ. *dó* cum accentu, ei, hoc loco sibi, praep. *do* cum pron. suff. (p. 559).

18. "Sit bonum opus vestrum et verbum vestrum, sufficit enim ad confirmationem vestram." *Gnim, gním*, actio, opus; *briathar*, verbum, juncta ut in Wb. 12ᵈ: *gním et briathar et imbrádud* (actio et verbum et cogitatio). Subst. *briathar* fem., sequente *i* vel *e* terminationis *ia* in *é* restituens (cf. p. 22): *ón bréthir* (a verbo) Sg. 39ᵇ. *indhí predchite et forchanat brethir dé* (gl. qui laborant in verbo et doctrina; i. e. qui praedicant et praecipiunt verbum dei) Wb. 29ᵃ. *isincomparit hisin inna dobreithre* (in hoc comparativo adverbii; cf. p. 982) Sg. 39ᵃ. *ammi tuailnge armbrethre* (gl. quales verbo tales in facto; sumus gnari, periti, verbi nostri) Wb. 17ᵇ. Nom. dat. et accus. plur.: *mathé na briathrasa forcane* (si haec sunt verba, quae praecipis) Wb. 28ᶜ. *airni arbarad són ho briathraib acht ishuare rongnith hignimaib* .i. *trimiberar hognímaib donaib briathraib 7 ní arindi asndarobartis im. inna briathra hisin* (gl. de suo non requiret insolentia) Ml. 31ᵇ. *imfresnat angníme friambriathra* (gl. dcum factis negant; i. e. pugnant facta eorum contra eorum verba) 31ᵇ. *loor, lour*, sufficiens (p. 39). *dobarniráil*, ad vestram confirmationem; quae quidem significatio elucet e textu hujus nostri loci, atque ex alio amplius loco solo in Wb. 18ᵃ: *hiprecept sos. et inirádil hirisse* (gl. nonne iisdem vestigiis ambulavimus? i. e. in praecipiendo evangelio et in confirmanda fide). Compos. *ir-áil*, pro *irail*, si est radicis *ail: indail rúnde* (gl. esca spiritualis) Wb. 11ᵃ, verb. *aili, ail* (alis, alit, p. 333).

19. "Est hic mos philosophorum, disserere de elementis et disputare super ea et non credere quod affirmatur de Christo." *Besad, bésad*, mos, ut *césad*, gen. *césto*, passio; in Wb. 16ᵈ: *precept béstatad*, ampliata forma *béstatu*; primit. *bées, bes*, n. 9. *felsub*, philosophorum, gen. plur.; nom. sing.:

*chretem anadiadar dicr.* (gl. philosophia secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi et non secundum Christum) Wb. 27a.

---

*arnipa gliccu felsub olambieidsi si in xpo. estis* (gl. nemo vos decipiat in subtilitate sermonum; i. e. nam non est sapientior philosophus, quam vos eritis, si etc.) Wb. 26d. Inde *felsube* (philosophia): *fellsube et dialectic* (gl. profana et vaniloquia; i. e. philosophia et dialectica) Wb. 30b. *etarcert* fem., interpretatio: *issi indetarceirt inson grecde* (gl. ὅστις; i. e. baecce interpretatio graeca) Sg. 207b. *con etarceirt* (cum interpretatione) Wb. 13a. 14d. gen. *etarcerta* (p. 888). Vox simplex cum praep. *con-*: *incoceirt* (gl. emendationem) Ml. 2a. Verbum: *acht nammáa issamlid istorbe són coeterceria anasbera et conitucca in ætarcne caich corrochraitea sochuide triit* (gl. major qui prophetat quam qui loquitur linguis, nisi forte ut interpretetur ut ecclesia aedificationem accipiat) Wb. 12c; cum aliis praepp.: *conaicertus*, *conacertussa* (gl. emendavi), *conaicertsom intintud septien hitosuch* (emendavit ipse interpretationem septuaginta in initio; praepp. *con-aith-?*) Ml. 2a. *am. foceirt nech actachde* (gl. mutabuntur; i. e. ut deponit aliquis vestem suam) Wb. 32c. *focertam fíal dúnn* (gl. nos omnes revelata facie) Wb. 15b. *focheirt* (gl. in terram seminas; i. e. ponis semen), *mad grainne cruithnechte foceirr isdiass cruithnechte* (si granum frumenti ponis, fit calamus frumenti) Wb. 13c. *sis fucertar cech ingor suas fuscerdamni* (gl. spem sicut ancoram habeamus animae tutam; i. e. infra deponitur ancora quaevis, supra reponamus eam, animam) 34a. *isinoena focerddar* (gl. in id ipsum desolvuntur) Sg. 71a. Vox simplex *cert* (gl. acrarius qui idola aere faciebat; i. e. faber) Wb. 28a. 30d, est proprie *cerd*: *creodai nothorachti l. inna cerdae* (gl. ad similitudinem vasis fictilis; i. e. figulorum, operariorum) Ml. 18a, *cerdd* scriptione cod. Sg. (p. 70): *cerddchae* (gl. officina) 51b, quocum concordat lat. *cerdo*, operarius. Cf. rad. sanscr. *kri*, pers. *kerden*, facere. *didulib*, de principiis, de elementis: *innandule* (gl. mundi elementorum: literas etiam elementorum vocabulo nuncupaverunt ad similitudinem mundi elementorum) Sg. 3b; sing.: *cach didúil* (gl. illa coeuntia elementa; i. e. quodvis el.) ibid. Est etiam in Wb. et Sg. *dúil*, *duil*, gen. *dúlo* et *dúile* (p. 260) creatura, res, et mundus, *dúlem* (deriv. p. 733) creator: *óre asnduil foruigensat nach dúlem* (gl. tradidit eos deus in passiones ignominiae; i. e. quia est creatura, cui serviverunt, non creator) Wb. 1b. *cach dúil* (omnis creatura) 21d. *itduilib* (gl. dilexisti justitiam; i. e. in creaturis tuis) 32c. *saigid*, loqui, disputare, subst. verbale, cum praep. *for*, ut in Wb. 12b: *nitat sóir huili ocsaigid forsunu. octabairt ruún essib* (gl. numquid omnes interpretantur? i. e. non sunt periti omnes dicendi super voces et dandi mysteria ex eis). Porro in Wb.: *saigid* (dicit, significat; 3. ps. sing. ut *gaibid, berid* etc.) 23c. *ished ón saiges som* (gl. propter quod dicit: ascendens in altum etc.; i. e. hoc est quod dicit) 22a. *ished dosaig anúas* (hoc dicit supra) 15a. 23c. Verbum hoc ergo differt a verbo obvio in n. 8, cujus subst. verbale est *sechem* (sequi), et convenit cum germ. *sagen*. *nebchretem*, non credere; subst. verbale verbi *cretim* cum particula privativa *neb-*, *neph-* (p. 830). *anadiadar* pro *anadfiadar*, quod profertur, narratur: *isfoen acciund adfiadar* (sub

20. *Ní dodígail forfírianu tuccad recht acht isdochosc cintach* (gl. justo non est lex posita sed injustis) Wb. 28$^{a}$.

21. *Ní toibre grád fornech cen aetarcne riam. ní taibre*

---

uno accentu profertur, vox composita) Sg. 74$^{b}$. *senchassa rechta adfiadat sáibapstil* (gl. ineptas et inanes fabulas devita; i. e. antiqua statuta legis, quae proferunt pseudoapostoli) Wb. 28$^{c}$. *ished adfét hiscélaib* (hoc relatum est in historiis; pro *adfiadad*) Hymn. in S. Patric. 1. Comparanda sunt subst. *fiadnisse* (testimonium, p. 823) et praep. *fiad* (p. 588); sed diversae radicis esse videtur verb. decomp. *aisndedat* (gl. conserunt verba), *asindedar* (gl. inseritur) Ml. 17$^{a}$. 31$^{a}$. *am. donairchet hí fáithib et rofuigrad irrect et am. asńindedar issoscélu* (gl. Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas) Wb. 13$^{a}$. Inde forma verbalis: *sechisasnindised ón* (gl. argumenta curavit exprimere) Ml. 31$^{a}$, et substantivi *aisndisiu*, gen. *-sen* (elocutio, pronuntiatio; cf. p. 268. 739).

20. "Non ad vindictam in justos posita est lex sed ad correptionem protervorum." *For fírianu*, super justos; adj. *fírian*, justus, deriv. *fír*, verus, e quo etiam subst. *fírinne*, justitia. *tuccad*, data, lata est lex, praet. pass. e verb. *tuccu*, de quo videsis sub n. 15. *do chosc*, ad correptionem: *diarcoscni* (gl. ad correptionem nostram) Wb. 11$^{a}$. *do chosc cáich* (gl. propter transgressiones posita est, lex) 19$^{c}$. *nabad naimtide acosc* (gl. nolite quasi inimicum existimare; i. e. ne sit inimica ejus correptio) 26$^{b}$. Verb.: *na coscid* (gl. corripite ut fratrem) ibid. Ortas has formas contractione e compositione *cosaigim* docet Wb.: *ished on cosecha som* (est hoc quod corripit) Wb. 7$^{d}$. *islib atá arogu tra mad ferr cotobsechfider dichosscc alailiu aithirgid bésu diandaithirsid ón isindeseircc et spirut rigthir cuccuib* (gl. quid vultis, in virga veniam ad vos an in caritate et spiritu mansuetudinis?) 9$^{a}$, eodem modo, quo e verbo *inchoisaig, incosaig, inchoisig*, pass. *inchoisechar* (significat, significatur; p. 970) fit subst. *inchosc* (significatio). Utraque vox videtur radicis *saigid*, n. 19. In Wb. saepius obvium et subst. *écosc, écoscc* (habitus, mos). *cintach*, sceleratorum, protervorum; adj. derivatum e subst. *cint: nabad eola iar cintaib* (gl. non habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris; i. e. qui non sit gnarus post malefacta) Wb. 33$^{b}$. *trechosc conacarbi cenchinta* (gl. parentes nolite ad indignationem provocare filios vestros) Wb. 27$^{c}$. Etiam hodie hibern. gael. *cionta, ciont*, scelus, crimen; *ciontach*, criminis reus, sceleratus.

21. "Ne des locum alicui antequam cognoveris eum; ne des locum alicui donec scias, eum esse dignum hoc loco." *Toibre, taibre*, da, imp. verbi *tabur*, inf. *tabart*. De subst. *grád* neutr. (an e latino transsumtum?) cf. n. 7. *cen aetarcne riam*, sine ejus cognitione antea, antequam cognoveris eum; *aetarcne, etargne*, intelligentia, cognitio, cf. n. 9. *confeser*, donec scias; verb. *rofetur, rofesur*, cum conj. *con* (p. 489. 683). *inruccus*, etiam *inriccus, inrucus* in Sg.: *dofoirnde inrucus neich. inchiall fil indib isciall innriccso* (gl. forma in dus terminantium significat dignum esse aliquem eo quod demonstratur, ut laudandus laude dignus, amandus, dignus amari; i. e. significat dignitatem

*grád fornech confeser ainruccus dongrádsin* (gl. manus cito nemini imposueris) Wb. 29[a].

22. *Ni tucsam loun, linn ishibithsa. ni béram ass dam* (gl. nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possimus) Wb. 29[b].

23. *Ni cóir infotha utmall* (gl. stabilia esse debent quasi fundamentum immobile) Sg. 4[b].

24. *Ismáthir asotho feissin cachnóen chrann* (gl. mater proprii foetus unaquaeque arbor) Sg. 65[a].

---

alicujus, esse dignum aliquem; sensus qui est in eis est sensus dignitatis) 59[b], substantivum decompositum *in-ro-iccus*, et derivatum e radice IC (cf. n. 15) procul dubio.

22. "Nihil tulimus nobiscum in hunc mundum; nihil auferemus inde etiam." *Tucsam*, praet. verbi *tucu, tuccu*, n. 15. Subst. *loun* poterit esse idem quod *lóon, loon* (gl. adeps) Sg., et additum ad augendam negationem (p. 39. 707). Exstat tamen hodie quoque subst. hibern. gael. *lón*, cibus, commeatus. *ni béram*, non feremus, futurum cum *a* (p. 443); verbum simplex hoc loco (= lat. fero, gr. φέρω), alias plerumque compositum: *dobiur* (affero), *asbiur* (effero, dico), *aithbiur* (refero) etc. *ass*, ex eo, praep. *as* cum pron. suff. 3. pers. masc. vel neutr. (p. 592).

23. "Non justum fundamentum mobile." *Cóir, coir*, justus, congruus, ut Wb. 16[c]: *ni coir didnad* etc. (cf. n. 10); comp. *coru: iscoru dúibsi ón* (est justius vobis istud, magis decet) Wb. 5[d]. Cum particula privativa: *ecóir* (gl. incongruum, videtur) Sg. 30[a]. *infotha*, fundamentum, cum art., masc.: *fotha* (gl. crepido) Cr. 33[b]. *isuisse cumtach donfothu* (gl. unusquisque videat quomodo superaedificet, fundamentum enim aliud nemo potest ponere, 1. Cor. 3, 10; i. e. oportet superaedificare fundamento) Wb. 8[c]. Verb. denom.: *robclandad et robfothiged dosunt* (gl. in caritate radicati et fundati) Wb. 21[d]. Terminatio *-a* pro *-e* saepius occurrit in codicibus, in Hymno in S. Patricium praevalet (cf. p. 727. 939). Articulus contra usum aliarum linguarum hic positus est (cf. p. 888). *utmall* adj., mobilis, instabilis: *isirchride utmall* (est perniciosus instabilis) Wb. 24[b]. *nirbommar utmuill ocfoigdi* (gl. non inquieti fuimus inter vos) Wb. 26[b]; adverb. *indutmall* (gl. inordinate, ambulare) ibid. Subst. fem.: *utmuille et deéss et foigde nosnguidsom dim arnarobat leu inpecthise* (gl. rogamus vos, ut quieti sitis; i. e. rogat eos, ne sint eis peccata haec) Wb. 25[b]. *uáilbe et utmaille* (gl. juvenilia desideria; i. e. superbiae et instabilitatis) 30[b]. *utmille* supra sub sententia 17. Verb. denom.: *utmalligthe* (gl. nutandi, causa; nom. *utmalligud*) Cr. 32[b]. Quaeritur an subsit adj. *mall* (gl. tardus) Sg. 66[a]. Significat idem sed diversae originis esse videtur adj. *ecmailt, écmuilt* (gl. inquies) Sg. 66[a]. 102[b], quod est cum part. privativa e *comailt: inna comailte* (gl. quietorum) Ml. 27[c].

24. "Est mater sui proprii fructus quaeque arbor." *Ismáthir* pono pro forma dependente *asmáthir*, quae est in codice, quia in textu, supra quem

25. *Ní coimtig duine cen chomrorcain* (gl. siquid in meis quoque humani erroris) Sg. 90[a].

26. *Mora són nítat lora sidi leu* (gl. gulae eorum vicina maria non sufficiunt) Ml. 3[a].

27. *Atá inaicniud chaich denum maith 7 imgabail uilc do denum* (gl. bonorum adpetitus et malorum fuga omnium) Ml. 14[c].

---

scripta est glossa, sententia est dependens: arbor jure inter feminina numeratur, quod mater dicitur proprii foetus unaquaeque arbor. Quae tamen comparatio claudicat in lingua hibernica, in qua *crann*, gen. *cruinn*, est generis masculini: *indolachruinn toirthich* (gl. olivae: socius radicis et pinguetudinis olivae factus es; i. e. olivae frugiferae) Wb. 5[b]. *inchruinn toirthig* (gl. inducit similitudinem; i. e. arboris frugiferae; adj. *toirthech* e subst. *torad*, fructus) Ml. 15[b]. *donchrunn* (arbori) Sg. 61[b]. *asotho feissin*, sui proprii foetus; *fessin* cum praecedente pron. possess., ut in Wb. 13[c]: *isachorp fessin arafóim cach sil* (gl. unicuique seminum proprium corpus; i. e. suum proprium corpus accipit quodvis semen). Plur. ejusdem subst. in Sg. 64[a]: *na sothe* (gl. terrae foetus), e *soth, suth?* Hodie hibern. *soth* fem., foetus, proles; gen. *sotho* ergo pro *sothe* (p. 260). *cachnóen*, unus quisque (p. 367).

25. "Non frequens homo sine errore." *Coimtig, comtig, coimdig* adj., consuetus, usitatus, frequens: *iscoimdig linn inso* (gl. dicimus: ego feci, tu fecisti, ipse fecit; i. e. usitatum hoc nobis) Sg. 198[a]. *iscoimddigiu neu. and inothud* (gl. cepa, frequentior tamen usus hoc cepe; i. e. est usitatius neutrum in singulari) Sg. 92[b]. *comtigiu són* (gl. caulis: magudaris frugis genus id est caulis; i. e. est frequentius hoc) Sg. 127[b]. Oppositum huic fuisse videtur *étig*, significans *insolitus*, cui tamen contrarium invenitur adj. *álind* (gratus, formosus): *étig sin* (gl. cum nobis turpe est, ita nobiscum postpositum profertur) Sg. 138[b]. *cid álind cid etig* (gl. qualitas; cf. p. 673) Sg. 28[b]. Quaeritur num *tig* sit e *do-ic, do-ig* (cf. n. 15), an residuum ex *étig* et radicis *ét* (cf. p. 842). *cen chomrorcain*, sine errore; subst. *comrorcon: doairfenus doib dús imbed comrorcon and* (gl. contuli cum illis evangelium; i. e. an fortasse esset error in eo) Wb. 18[d]. *isamre leu cách icomrorcuin* (gl. nequitia hominum in astutia ad circumventionem erroris) Wb. 22[a]. *rofitir cách angnímu et acomroircnea* (gl. insipientia eorum manifesta erit omnibus) 30[c]. *cid acomroircniu* (adeo eorum errores, sequuntur; p. 672) Sg. 1[a]. Derivatum ut subst. *esorcun, frithorcon*, vix tamen ex eadem radice ORC, ORG (n. 17; *com-ro-orcon?*). Sententia, ut latinum: errare humanum est, videtur proverbium hibernicum, ob assonantiam: *ni | coimtig duine | cen | chomrorcain.*

26. "Maria hic, non sunt sufficientia ipsa eis." *Mora*, maria; subst. *muir*, gen. *mora: mucc mora* (gl. delphinus; i. e. sus maris) Sg. 94[a]. *són*, hoc, hic (p. 358). *lora*, plur. adj. *lour, loor, lór* (p. 39). Videtur generis masculini subst. *muir*, cum neutra seriei III vocalem in plurali non addant, ut neutra seriei II (p. 552. 256). In lexicis hibernicis et gaelicis notatur genus masculinum et femininum.

27. "Est in potestate cujusvis actio boni et fuga mali faciendi." *In-*

28. *Intan tét alaithe dichiunn cosnaib gnimaib 7 cosnaib imnedaib gniter and dotét iarum imthanu aidche tarhæsi conderma-*

---

*aicniud*, in natura, proprietate, potestate; subst. *aicned* (natura): *ní airicc aicned. fadidmed aicned acht dondecmaing anisiu* (gl. naturae necessitate vel fortunae casu, Prisc. 8, 1) Sg. 137ᵇ. *docoid tar recht ńaicnid hinnun* (gl. cis naturae leges) Sg. 217ᵇ. *iarnaicniud* (secundum naturam) Sg. 161ᵇ. Inde transitus in alias significationes: origo, causa, proprietas, habitus, significatio (de vocibus), in simplici substantivo et composito: *cesu locdatu asaicned and. cesu frierich desiu aaicned som* (gl. cis per translationem et de tempore; i. e. quamvis localitas origo, proprietas, primitiva significatio) Sg. 217ᵇ. *ni óaicniud nacétne tuisten act isoaicniud peetho doforchosalsam ó adam* (gl. eramus natura filii irae; i. e. non causa primae creationis sed peccati causa, quod recepimus ex Ad.) Wb. 21ᵇ. *ni forcainaicned* .ı. *ni sochruth* (gl. vir si comam nutrit, ignominia est illi; i. e. non habitus vester, non honestum est) Wb. 11ᶜ. *issuaicned cenéuil ni dofuisim 7 dofuisemar* (gl. genera sunt duo, quae sola novit ratio naturae) Sg. 61ᵃ. Magis huc quam ad aliam originem pertinere videtur vox obvia in Wb. *suáichnid* (: *combad suáichnid leosom*, ut sit nota, signum, eis) 26ᵇ, atque statuenda corruptio tam terminationis quam consonae radicalis in hac et in formula frequenti *issuaichnid* (est significatio) 3ᵈ. 10ᵃ. *ishuáichnid* 7ᵃ. *isúaichnid* 16ᶜ. 23ᵈ. *issuáichnid* 28ᵃ. *issuáignid* 8ᶜ. *issuáicnid* 13ᵃ. Adj. *aicnete* (naturalis): *ní fail dechor ceníuil aicneti indib arnitat masc. ná femi. secundum naturam* (gl. non naturae significatione) Sg. 61ᵃ. *innafolud naicneta* (gl. in aliud quod jam ante erat suppositum in propria naturali positione; i. e. in ejus significationem naturalem, primariam) Sg. 188ᵃ. Adverb. *indaicnetid* (gl. naturaliter) Sg. 211ᵇ. Ejusdem radicis sunt etiam *aicmae* (genus) Sg. 31ᵇ, *aicsiu* (causa, effectio), ex quo *aicsenogud* (causa, causstio) Sg. 215ᵃ. 216ᵃ, *indaicsendaid* (gl. causa, adv.) Sg. 74ᵇ. Respondent cambrica *ach* (genus), *achmon* (inguen; cf. p. 173). *denum*, gen. *denmo*, facere; *imgabail*, frequentius *imgabál*, gen. *imgabále*, vitare, substantiva verbalia. Forma *imgabáil*: *imgabaid et bad treit arishuisse aimgabáil* (gl. fornicationem fugite) Wb. 9ᵈ. Cum sit etiam duplex compositio *immimgabim* (vito, p. 855) Sg. Wb., quaeritur annon sit statuenda in hoc significatio actionis reflexivae, ut in armor. *emtenet, ememtenet* (se recipere; cf. p. 847. 871). *maith, uilc*, gen. post substantiva verbalia; *uilc do denum*, mali ad faciendum, mali faciendi.

28. "Cum evanescit dies cum actionibus et curis, quae fiunt in eo, accedit postea vicissim nox pro eo, ut obliviscamur harum curarum, in quibus sumus interdiu, per quietem noctis." *Tét dichiunn*, it de capite, facie, decedit, evanescit; *dichiunn* formula loquendi, ut *archiunn, archenn* (p. 577). *tét*, it, *dotét*, adit, venit (p. 491). *imned*, tribulatio, cura, subst. neutr. ser. II; plur. Ml. 22ᵈ: *cid na imneda forodamassa cose nomferat domaithirriuch* (gl. possent mihi ad emendationem vel solae sufficere, tribulationes); ideo pro *inna imned* videtur legendum *innan imned*, gen. plur. *gniter*, fiunt, pass. verbi *gniu, dogníu*, facio. *imthanu*, vicissim, alternatim; videtur subst. *imthánu* vel *imtháne*, vicissitudo, alternatio, adverbialiter positum (p. 564). Terminatio *-ad* accusativi legitur in Sg. 181ᵃ: *innimthánad* (gl. talionem) et in Wb. 13ᵃ: *tri-*

*nammarni inna imnedsin imbiam isindlaithiu trichumsanad inna aidche* (gl. diei tempus, in quo curarum fluctus et sollicitudines experimur, noctis vicissitudo excipit, relaxatis otio corporibus et oblivione in locum angoris admissa) Ml. 21c.

29. *Horudeda indfeúil forsnaib cnamaib cita biat iarum in-*

---

*sanimthanadsa* (per hanc eorum alternationem), quaeritur an pro -*id* (p. 273). Conferendum etiam *tánise* (alter, secundus, p. 316). *aidche*, nox, fem.: *dénum suainemun inaidchi precept fridei* (gl. in labore et fatigatione nocte et die operantes) Wb. 21d. 26b. *tarhœsi*, plenius *tarahési*, pro eo, post eum, diem (p. 617). *condermanammarni*, ut obliviscamur: *dermet* (gl. oblivio), *anasndermatach* (gl. oblitus) Ml. 23d. 28b, *nombia dermatach* (gl. qui me oblivisci faceret) Ml. 20a, radicis MEN memoratae in n. 14; *der* particula intensiva (p. 834), in hoc composito in significationem privationis et perditionis transiens. *imbiam*, in quibus sumus, *i-m-biam*, *biam* cum praep. *in*, *i* et *m* relativa. *cumsanad*, quies, intermissio: *cumsanath*, *cumsanad* (gl. quies) Wb. 33b. *airde serce móre insin aforaidmetsom cenchumsanad issindirnigdi cenchumsanad* (gl. memoriam vestram facimus semper in orationibus nostris sine intermissione memores fidei vestrae; i. e. signum magni amoris hoc, memoria ejus sine intermissione in oratione sine intermissione) Wb. 24c.

29. "Ex quo defecit caro in ossibus, primum sunt postea ossa in tribulatione; cum pertulit corpus passionem tribulationis, accedit postea in sensum internum animae." *Horudeda*, ex quo defecit, tabefacta est; *ó rodeda*, praet. sing., ut plur. paulo ante in eodem loco codicis: *ho rudedsat* (gl. tabefactae carnes), numquid ejusdem radicis cum *díad*, *dedenach* (finis, finalis)? Sed est etiam subst. *tedm* (tabes): *ontedmaim indaccumuil* (gl. tabe consortii) Ml. 15b, obvium etiam in compos. *teidmlenamnachu* (gl. pestilentes, vocat) Ml. 15a. *indfeúil*, caro, *feúil* cum art. fem.; est hodie quoque hibern. *feoil*, gen. *feola*, gael. *feòil*, *feòla* fem. *incnamai*, *forsnaib cnamaib*, ossa, in ossibus; subst. *cnám*: *ochnáim* (gl. ex osse) Sg. 106a. *cita*, primum; alias *ceta*, *cetu* (p. 569). *infochaid*, in tribulatione, aegrimonia; rectius secundum usum communem *ifochaid*, *ifochid*. *huasringaib*, ex quo excessit, pertulit; pro *ó asringaib*, *asroingaib*, praet. verbi decomp. *as-in-gaibim* (excedo): *cosindbrud* .i. *cosindepert asingaib méit* (gl. cum emphasi) Ml. 23a. *ciasingbat árim désillab. compariti 7 superla.* (gl. nec mirum: comparativa et superlativa duarum excedunt numerum syllabarum, ... nec mirum etc.; i. e. quod excedunt numerum bisyllab. comp. et sup.) Sg. 44b. *isáram hilair la lait. acht asringba óen* (est numerus pluralis apud Latinos, si excessit unum) Sg. 71a. *istimm. acht asringba oin syl.* (gl. ante finem corripitur da, in datus, dare etc.; i. e. est correptum cum excesserit unam syllabam) Sg. 169a. *acht asringba désyllabchi* (gl. ultra duas syllabas) Sg. 187a. *fulach* loco *fulang*, cujus verbi occurrunt et aliae formae (cf. n. 12), infinitivus vel substantivum putandum est propter sequentem genitivum *inna fochodo* substautivi feminini *fochid*, cujus nom. cum art. fem. *indfochith* obvius est supra in n. 12. Pro *fochide* enim haud dubie est forma *fochodo* cum duabus *o* assimilatione ortis, ut fit in aliis femininis

*cnamai infochaid. huasringaib corp fulach inna fochodo dotet iarum dochum indfolaid tanaidi inna anmæ* (gl. tabefacta carne etiam ossa sentiunt; tribulatio exeso corpore usque ad animae interiora pervenit) Ml. 22[d].

30. *Rofitir 7 etirgein ní diulc intí lasmbí indencae. ní fitir im. olc netir intí bis isindencae* (gl. innocentes ut sunt infantes) Ml. 24[a].

## C. Sermonis de abnegatione et compassione fragmentum e codice Camaracensi.

In nomine dei summi. Siquis uult post me uenire abneget semet ipsum et tollet crucem suam et sequatur me. *insce inso asber arfeda ihu. fricach noein dincene laduine arenindarbe analchi ood ócus apectha ocus aratinola soalchi ocus arenairema futhu ocus airde cruche archrist ceinbes ichomus coirp ocus anmc airesechethar sclictu arfcdot indagnimrathib isaire asber.*[1] Siquis

---

(p. 260). *dochum indfolaid tanaidi*, ad sensum internum; *dochum* cum gen. (p. 620). Opposita sibi inveniuntur in Wb. 9[c]: *asinfolud tanidiu* (e sensu interno) et *assinfolud apersain na colno* (e sensu corporis, sensu corporali; praep. nom. *a persain* p. 619). *folad*, sensus (p. 970); adj. *tanide* alibi non legi.

30. "Scit et discernit aliquid de malo is, apud quem est innocentia; nescit autem omnino malum is, qui est in innocentia." *Etirgein*, distinguit, discernit, novit, de cujus radice videsis sub n. 9. *ní*, res, aliquid (p. 707); *ní dúulc* in codice male scriptum pro *ní diulc*, aliquid de malo, mali; non enim licet legere *diuilc*, cum *uilc* forma sit genitivi, non dativi. *lasmbí*, apud quem est, *la-sm-bí* (p. 350). *indencae*, innocentia; subst. fem. *ence* (ser. IV), unde mox negligentius *isindencae* pro *isindencai* (= *isindenci*), ab adj. obvio in Ml. 32[a] in gen. plur.: *innan ennac* (gl. innocentum), hibern. hod. *eannech*, innocens. Differt adj. subst. *cense* (modestus, modestia): *bad chensi friêdch* (gl. modestia vestra nota sit omnibus hominibus; i. e. este modesti versus omnem) Wb. 24[b]. *ar incensai* (gl. propter morum modestiam) Ml. 31[c]. *im.*, lege *imorra* (p. 668); *netir*, adv. *etir*, omnino, cum *n* prosthetica (p. 55. 568).

1. "Sermo hic dicit inductionem Jesu ad quamcunque passionem per hominem, ut abigat malas operationes a se et peccata sua et ut colligat bonas operationes et ut suscipiat formas et signa crucis pro Christo quamdiu est in obedientia corporis et animae, nt sequatur vestigia quae ducunt in bonis cogitationibus, ideo dicit: siquis vult etc." *Insce* (pro *insge, insige* e rad. *saigim?*) fem., oratio, sermo, verbum, in Sg. Wb. (cf. p. 972) et Ml. 35[c]: *insce dé ismou ade dim indaas insce duini* (gl. majori auctoritate; i. e. verbum dei majus hocce

uult post me uenire abnegit semet ipsum et tollet crucem suam *ocuis ticsath achruich* et sequatur me *ocuis numsichethre isce arndilluth dunn fanissin mani cometsam deartolaib ocuis ma fristos-*

---

quam est verbum hominis). *insce inso*, oratio, sententia hacc; constructio non solita pro *indinsceso*, ni fortasse separanda est vox *insce* ut indicans per se sola praecedentem sententiam, ob comma vel punctationem quandam quam exhibet codex post eam. *arfeda* vel *arfedat* (adest enim amplius lineae ductus sed minus clarus), inductio, exemplum, ut videtur, cui subest simplex verbum: *fedar* (gl. ferri, referri) Sg. 210ª. *fedir dochum nacha rainne aile* (fertur, ducitur, refertur ad aliam partem) Sg. 188ª. *afedme* (gl. circumferentes) Wb. 15ᵇ. Eadem radix subesse videtur decomposito subst. *tinfed* (aspiratio; *do-in-f.*, p. 855) Sg. et verbo in Wb. 14ᵈ: *hore doninfedam etargne cr. dochách* (gl. Christi bonus odor sumus). *cach noein*, pro *cach nóen*, *cach óen*, quisqne (p. 267). *dincene*, alibi mihi non obvium, nescio rectene conferatur cum hod. hibern. *dingim* (urgeo, trudo), *ding* (cuneus), et statuatur in hoc nostro loco significatio necessitas, incommodum, passio. *la duine*, ita legenda est scriptio monstrosa codicis primo intuitu *ladvfine*: est enim *f* perperam scripta signata puncto, i. e. delenda, et *v*, i. e. *u*, adscripta vel juncta praecedenti *d* ob spatii angustiam. In sequentibus verbis *arenindarbe*, *aratinola*, *arenairema*, *airesechethar*, infra in *aurecoicsa*, semper praecedit conjunctio *aran*, *ara* (ut, p. 680), quae hic et formas *aren*, *aire*, *aure* induit. *indarbe*, exheredet, repellat, abigat (p. 848). *analchi*, cum particula privativa *an-* idem quod *dualchi*, malefacta, cui opponitur *sualchi*, *soalchi* (cf. p. 832). *ood*, *uad*, ab eo, a se; praep. *o*, *ua* cum pron. suff. (p. 590). *apectha*, peccata sua; *peccad*. *tinola*, colligat; *doinola* (gl. adplicat) Ml. 25ᵇ, addita amplius praep. *con-* in Sg. 66ᵇ: *lase conrothinoll* (gl. colligendo). *airema*, accipiat, suscipiat, pro *airfema*, quae scriptio etiam obvia est in Wb. 8ᵈ: *ciarfemthaso* (gl. si accepisti; praes. secund. 2. pers.), dum alibi frequentior est *arfoimim*. *futhu ocus airde cruche*, formas et signa crucis; *futhu* acc. plur. masc. a *fuath*: *isfuath ńeperta* (gl. figura; i. e. forma, figura loquendi) Sg. 137ᵇ. *fúath et delb abaissom form* (gl. configuratus morti ejus, Christi) Wb. 24ª. *inna fuath* (gl. linearum, figurae; gen. plur.) Sg. 3ᵇ. *airde*, signa, acc. plur. neutr., ut in Wb. 26ª: *dogéna sáibfirtu et sáibairde* (faciet falsa miracula et falsa signa, Antichristus). Formae hae et signa crucis significant idem quod infra *cenele cruche*, *martre* (genera crucis, martyrii). *cein bes*, dum est (cf. inter sententias n. 4 et p. 675). *ichomus*, vox obscurae formae primo intuitu, quae possit videri subjectum sententiae, quia cum praep. *i*, in, deberet esse *icomus*; puto tamen etiam hic ut alibi interdum (p. 66) *ch* positam esse loco *f* et legendum *ifomus*, cui confero hodiern. *fomós*, obedientia. *airesechethar*, ut sequatur (p. 82. 446. 447). *sclictu arfedot*, vestigia ducentia, i. e. Jesu de cujus ductione ante dictum est. *sclictu* pro *slictu* acc. plur. masc.; hod. hibern. *sliocht* masc., vestigium. verb. *arfedot*, ut infra sequentia *tuthegot*, *tuesmot* cum terminatione *-ot* alternante cum relativa *-te*, quae est aut insolita relativa aut pro solita *-at*, *-it* (cf. *saithor* infra, in Wb. *sáithar*). *indagnimrathib*, in bonis cogitationibus; comp. *dagimrád* (p. 826) cum *n* mire immissa inter adj. et subst. *aire*, *airi*, ideo (p. 342).

*sam dearpecthib issi ticsál archruche duun furnn ma arfoimam ammnit ocus martri ocus coicsath archrust amail assindbeir alaile*[2] et no. crux cippe a cruciatu dicitur et duobus modis crucem domini bailamus cum aut per abstinenciam carnem efficiamus aut per conpassionem proximi necessitatem illius nostram esse putamus qui enim dolorem exibet in aliena necessitate crucem portat in mente ut paulus ait portate honera uestra inuicem sic adimplebitis legem xpi. *ocus asbeir daniu indapostol*[3] flete cum flentibus gaude[te] cum gaudentibus si patiatur unum membrum compa-

---

2. "Et sumat crucem suam et sequatur me. Est haec abnegatio nostra ipsorum, si non obedimus cupiditatibus nostris et si renuntiamus peccatis nostris; est haec sumtio crucis nostrae in nos, si suscipimus tribulationem, martyrium et compassionem propter Christum, ut dicit alius: et nomen crux quippe etc." *Ocuis*, supra *ocus*. *ticsath*, sumat, verbum memoratum inter sententias in n. 15. *numsechethre*, sequatur me, pro *numsechethar*, *noms.*, cum terminatione *-re* minus solita, pro qua vix legendum est *-se*, pronominis 1. pers. nota augens, cum sit clara scriptio literae *r*. *isee*, alias *isé*, *ishé*, ut mox *issi*, *issi*, pron. demonstr. masc. fem. (cf. p. 891). *diltuth*, negatio, abnegatio (cf. p. 982). *arndiltuth dunn fanissin*, abnegatio nostra ipsorum, ut mox *archruche duun* (p. 892. 893). *cometsam*, audimus, obsequimur; verbi simplicis exempla videsis in spicil. B. n. 9. *deartolaib*, *dearpecthib*, pro solito *diartolaib*, *diarp.*, i. e. *doart.*, *doarp.* (p. 598). *fristossam*, renuntiamus, puto conferendum cum verbo obvio in Wb. 33[d]: *ducuitig tarais fadeissin* (juravit per se ipsum), *huaisliu taratoissed* (nobilior per quem juraret), et compositum cum praep. *fri* esse significationis *abjurare*, *ejurare*, *renuntiare*. *ticsál*, sumtio, subst. verbale verbi supra obvii, fem. ut *gabál*. *archruche* negligentius pro *arcruche*; post *arn*, *ar* enim nulla infectio. *ammnit* videtur idem subst. quod scriptum *imned* (tribulatio) occurrit in Wb., ut infra sequens adj. *ame* in Wb. est *imde*, derivatum. *coicsath*, subst. e verbo quod infra sequitur: *aure coicsa fricach*, ut cuivis compatiatur (succurrat?); radix est eadem quae in supradicto verbo *ticsath* (= *do-icsath*) et in *tucu* (cf. supra B. n. 15). *archrust* negligenter procul dubio pro *archrist*, ut est supra et infra. *amail assindbeir alaile*, ut dicit alius; quae antecedunt sunt verba Christi eorumque interpretatio. Pertzius pro *amail* legit *amcul*, et ita apparet etiam in imitatione quae penes me est; sed non dubium, quin vox sit conjunctio frequentissima *amail*, *amal*.

3. "Et dicit porro apostolus." *Daniu*, infra bis *daneu*, porro, ut patet e contextu, videtur forma adverbialis, e radice fortasse quae est in *imthánad*, *tánise* (cf. B. n. 28), et differre a conj. *dano*, *dono* (p. 665). *indapostol* pro *intapostol* (*intapstal* in Wb.); formae negligentiores articuli etiam infra sequuntur: *inuile corp* pro *intuile corp*, *nagalar* pro *angalar* vel *anggalar*, ut mox legitur, *ind. noeb. apostol*, *indglasmartre*, pro *innoebapostol*, *inglasmartre*, *dundaib abstolaib* pro *dunaib*, *donaib abstolaib*.

cientur omnia membra ***airisse abees mabeth nagalar bec for corp duini magorith loch cith inechuis nu inelaim nu inemeraib fogeir anggalar inuile corp issamlith iscomadas duun chanisin fogera cach nesn. oire nundem membur uili du dea nach cessuth ocus na calar bess fairechomnessam amail assindbeir ap.***[4] quis scandalizatur et ego non uror quis infirmatur et ego non infirmor. ***nifil huidea autrubert ind. noeb. apostol inso ombub ade sence ba calar do galar caich ba frithorgon do frithorgon chaich ba lobre do***

---

4. "Nam mos est, si est morbus parvus in corpore hominis, si dolet locus vel in ejus pede vel in ejus manu vel in ejus digitis, compatitur morbum totum corpus; ita decet nos ipsos, compatiatur quivis proximo, quia sumus membra omnes deo, ne sit passio nec morbus in suo proximo, ut dicit apostolus: quis scandalizatur et ego non uror?" ***Airisse***, i. e. ***airisé***, supra ***isee. isé abees*** videtur loquendi formula, in qua ***a*** potius pronomen possessivum habendum est quam articulus. ***gorith***, dolet, aegrotat, ut videtur, ad quod verbum etiam vix non pertinent sequentia ***fogera***, ***fogeir***, subdolet, compatitur, et subst. ***gorte*** obvium in Wb. 10d: ***mani predag atbél arócht et gorti. bith moircc domsa arócht et gorti manipredach*** (gl. necessitas mihi incumbit, vae enim mihi est, si non evangelizavero, 1. Cor. 9, 16; i. e. si non praedico, intereo necessitate et dolore, fame, erit interitus mihi ob etc.), hibern. hod. ***gorta***, ***gort***, fames. Omnino disjungenda videntur ***goire*** (pietas), ***goiriu*** (gl. magis pius) Sg., verba ***goraim*** (calefacio), ***gairim*** (voco). ***loch*** potest, cum supra sit ***archruche*** pro ***arcruche***, esse pro ***loc***, ***luc***, ***lucc***, locus, frequens in Wb. et Sg. Sequentium vocum disparatio in codice est: ***inechuis nui nelaim nuin emeraib;*** sed sunt distinguendae, ut supra. ***nu*** alias ***no***, ***na*** scribitur, et ***ine*** alias ***ina***, in ejus, praep. ***in*** cum pron. poss. 3. ps. (p. 347). ***cuis***, ***laim***, ***meraib***, dat. subst. ***cos***, pes, ***lám***, manus, ***mér***, digitus; pro solita junctione ***cid — cid*** (sive — sive, p. 673) hic est ***cith — nu — nu. iscomadas***, congruum est, oportet (cf. B. n. 4). Notatu digna est scriptio ***chanisin*** pro ***fanisin;*** supra ***fanissin***, cum ***n*** infixa in formam ***feisin*** ob 1. pers. plur. (p. 372). ***nesn.*** breviatum procul dubio, cum linea sit supra ducta ut in aliis vocibus breviatis, nescio an recte legam ***nessamin***, proximum (cf. p. 287). ***oire***, alias ***óre***, ***uare***, ***uaire***, quia, conjunctio nominalis postulans relativam ***n*** in sequente verbo substantivo ***nu-n-dem*** e ***nodem***, ***nodam*** a forma ***dáu***, ***atáu. membur***, lat. membrum, neutr. plur. ***dea***, deus, pro solito ***dia***, gen. ***dée. cessuth*** referendum ad subst. ***ces*** (p. 955) vocalis radicalis brevis, nisi est legendum ***cessath***, ***césad*** (passio) Wb. Sg. ***na calar*** pro ***nad galar***, vel ***nach galar*** ut praecedens ***nach cessuth*** (p. 702. 703). ***na calar bess***, ne sit morbus qui sit etc.; videtur obtinere ellipticus loquendi modus, ut sit sensus: ne sit morbus proximi sui, quem non compatiatur quivis, qui continetur etiam mox sequente sententia. ***fairechomnessam***, in proximo suo: ***athis forachomnesam*** (gl. opprobrium adversus proximum), ***athis foir ho chomnesam*** (opprobrium in eum a proximo) Ml. 36a. ***faire*** pro ***fora*** etiam hic ut supra ***ine*** pro ***ina***.

*lobre chahic issamlith hiscomadas ducach omonni aure coicsa fricach inæsech ocus inædommetu ocus inaelobri adciam isnaib inscib sco eulis indæcni ascenel cruche adrimther incoicsath*[5] *filus trechenelæ martre daneu adrimiter arcruich duduinin madesgre baan martre ocus glas martre ocus derc martre*[6] *issi inbán mar-*

5. "Non differt quod dixit sanctus apostolus hoc, e quo sumo hunc sensum, quod est morbus ei morbus cujusvis, quod est offensio ei offensio cujusvis, quod est infirmitas ei infirmitas cujusvis. Ita oportet quemvis e nobis ut compatiatur cuivis in ejus necessitate et in ejus inopia et in ejus infirmitate. Cognoscimus in orationibus sapientiae et prudentiae, quod genus crucis numeratur compassio." *Huidea*, abest, differt, si est pro *huada, uata, óta*: sequitur enim interpretatio praemissae sententiae apostoli. *autrubert, atrobert, asrobert*, dixit (p. 841). *ombub* videtur forma futuri primae personae, an *o-m-bub, ombeub, beub* pro *benub*, decidam, sumam? *sence* vox item obscura, alibi non obvia, ni est a manu scriptoris saepe minus expedita pro *ensce, insce*, sententia, sensus. *ba ealar* pro *bad galar*, quod est morbus. *do*, ei, apostolo, ut infra: *issi indglas martre do* (hoc est glaucum martyrium ei) pro solita scriptione *dó. frithorgon*, offensio, contumelia, a verb. *frithurg, fridurc* in Wb. 14ᵃ: *na fridoirced nech dialailiu et do dia* (gl. omnia vestra in caritate fiant; i. e. ne offendat aliquis in alium et in deum), compos. e *fris-, frith-* (p. 815. 816) et radice *org, orc* (cf. p. 71). *chahic* pro *caich, chaich* procul dubio; in codice scriptum est *cahic*, et modo ante *caich, h* minori addita supra c in utroque loco. *hiscomadas*, supra *iscomadas. omonni* videtur forma vetusta minus solita pro *uanni* (e nobis), intromissa inter praepositionem et pronomen suffixum syllaba *-mon-*, ut est *-hon-* cambrice, e. gr. in *ohonaf*, a me, *ohonat*, a te, ab eadem praep. *o*, ni subest obsoletum subst. *mon* obvium ap. O'Flan. p. 176: *rolecci acenn immon cloich* (percussit ipsa caput suum ad lapidem). *aure coicsa*, pro *airecoicsa, arecoicsa*, ut modo supra *autrubert* pro *atrubert. inæ*, supra *ine*, in ejus. *sech* ejusdem radicis videtur, quae subest verbo *fosegim* obvio in Ml. 33ᵃ: *indí fodamsegatsa* (gl. qui tribulant me), in Wb. 14ᵇ: *fonsegar* (gl. tribulamur). Addendum fortasse *saich* e Wb. 8ᵉ 1 *eter maith et saich* (gl. uniuscujusque opus manifestum erit). *dommetu*, inopia, paupertas, ab adj. *domme*, pauper. *adciam*, videmus, cognoscimus (p. 839). Memorabilis est locus sequens *sco eulis indæcni*, in cujus voce prima video particulam *sceo* (et, p. 664), et notanda praemissio voculae ante genitivos duos *eulis* et *æcni* (nom. *eulas, æcne*) dependentes a praecedente *inscib. adrimther*, numeratur, aestimatur, mox plur. *adrimiter* (cf. p. 912, not.).

6. "Sunt tria genera martyrii porro, quae aestimantur pro cruce homini, scilicet album martyrium et glaucum martyrium et rubrum martyrium." *Filus*, peculiaris forma derivata, obvia et infra, nusquam tamen in codicibus nostris aliis, e verbo substantivo *fil. trechenelæ*, infra *trecenele*, accus. plur. subst. *cenele* neutr., cum num. *tre-* (p. 310), dependens ab antecedente verbo (p. 894). Est formae *cenéle* (p. 245) pluralis ob sequentem plur. verbi *adrimiter*. Sequitur infra et altera forma *cenél* in plurali: *congaibetar inna trechenel martre.*

*tre duduiniu. intain scaras ardea fricach reet cariscercicesa ami na laubir noco*[7] *issi indglas martre do intain scaras friathola leol cessas saithor ippennit ocus aithrigi*[8] *issi inderc martre do foditu chruche ocus diorcne archrist amail tondechomnuchuir dundaib abstolaib oc ingrimmimm inna cloen ocuis oc forcetal recto dee*[9] *congaibetar inna trechenel martreso issnib colnidib tuthegot*

---

*madesgre*, scilicet, puto ortam vocem, simili modo ut ipsa haec latina, e verbo *esgre*, dicis, 2. pers. sg. ab *esgrim* (*as-gairim*; cf. *forcongrim*, praecipio) et conj. *mad*, si dicis. Adj. *baan*, mox *bán*, albus, in Sg. *bán* (gl. exsanguis, p. 737); *glas*, glaucus, in Sg. *glass* in comp. *dubglass* (gl. coeruleus) 70ᵇ; *derc*, ruber, unde deriv. *dercaide* (gl. rubrenus) Sg. 35ᵇ.

7. "Hoc est album martyrium homini, si separatur propter deum a quavis re, in qua amat multas illecebras voluptatum." *Scarad frinech*, separari ab aliquo (p. 608). *reet*, *rét* masc., res. *cariscercicesa*, vox difficilis jam lectu ob literas inter se implicitas inter duas *s*; disjungo *cari*, alias *cairi*, *cara*, amat, et subst. *scercicesa*, cui suppono subst. *serc*, *sérc* (amor), a quo fuerit adj. *sercech* (amabilis) et subst. *serciches* (amabilitas, illecebra), plur. neutr. *sercichesa* formationis ut *senchassa* (p. 750). *ami* adj. plur. ab *ame*, quod perhibeo esse vocem primitivam derivati *imde*, multus (p. 75). *na laubir*, vox etiam infra dicta inter res caras et pretiosas, sed aliunde mihi ignota; videtur esse hic genitivi plur. *noco*, i. e. *oco*, apud eum, in eo, scilicet *réet* masc., cum *n* prosthetica; indicat in fine locatum relationem fortasse (p. 893).

8. "Est hoc glaucum martyrium ei, cum separatur a cupiditatibus suis, insuper patitur laborem in poenitentia et emendatione." *Do*, ei, homini. *leol*, e praep. *le*, apud, in, et *ol*, ultra, junctio alibi mihi non obvia, significans, ut videtur, lat. *insuper*. *cessas*, *césas*, forma relativa. *saithor*, in Wb. *sáithar*, gen. *sáithir*, labor (p. 250). *ippennit*, *ipennit*, in poenitentia, vox latina hibernice formata, ut *abstanit* (abstinentia) in Wb., obvia quoque in Wb.: *adlaig bite ocpennit* (gl. contemtibiles qui sunt in ecclesia, 1. Cor. 6, 4) 9ᶜ. *cen pennit et non facere bonum* (gl. nolite fieri imprudentes, Ephes. 5, 17) 22ᶜ. Vox idem significans propria hibernica est sequens *aithrige* fem., quae scribitur alibi *aithirge*: *intí adeirrig treprecept do ispreceptóir side iarnaithirgi* (gl. omne quod manifestatur lumen est, propter quod dicit: surge qui dormis et exsurge a mortuis, Ephes. 5, 13) Wb. 22ᶜ. *gním indaithirge cesad afodaitiu* (gl. poenitet illum sui; i. e. actio poenitentia, passio, passivum, ejus toleratio) Sg. 137ᵇ. De forma *aithrech*, *aidrech* supra disputatum est sub B. 2. Verbum cum formula decomp. *do-aith-*, *taith-*: *atbélmis et ní taidirsed nech huann* (gl. sicut Sodoma facti essemus) Wb. 4ᵈ.

9. "Est hoc rubrum martyrium ei, toleratio crucis et interemtionis propter Christum, ut id factum est apostolis in persecutione impiorum et in doctrina legis dei." *Do*, ut supra, ei, homini. *foditu*, alias *foditiu*, toleratio, a verb. *fodaimim*, tolero, suffero. *diorcne*, occisionis, interemtionis, gen. subst. fem. *diorcun*, compos. et deriv. ut alia, e. gr. *frithorcun*, *esorcun*, e radice *orc*, *org* jam memorata. *tondechomnuchuir*, factum est, cujus significationis

*duguthrigi scarde friatola ceste saithu tuesmot afuil maini ocus ilaubuir archrist*[10] *filus daneu trecenele martre attalogmar aleder aranetat hami fochrici manoscomalnnamar*[11] castitas in iuuentute continentia in habundantia et **

---

satis frequens est forma decomposita *forchomnucuir*, *forcomnacuir*, juxta quam tamen etiam occurrit *tecomnucuir* (= *do-aith-com-n.*): *tecomnocuir inso isairi didiu asbiursa ambuith immallei dús inríctar indalanái trialaile* (gl. sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, 1. Cor. 7, 14; i. e. evenit hoc, ideo dico etc.) Wb. 10ᵃ, unde scriptio purior in hoc loco esset *donecomnucuir*, cum *n* relativa post *amail*. *dundaib* pro *dunaib*, ut modo *tond-* pro *ton-*, *don-*. *oc ingrimmim*, in persecutione (cf. p. 266). *inna cloen*, impiorum, iniquorum; adj. et subst. in Wb.: *nate niclóin* (gl. numquid iniquitas apud deum? absit! i. e. non est iniquus) 4ᶜ. *sóifitir iclóini* (gl. in omni seductione iniquitatis; nom. *clóine*) 26ᵃ.

10. "Continentur tria genera martyrii haec in carnalibus, qui abjurant voluntates, separantur a cupiditatibus suis, patiuntur tribulationes, offerunt sanguinem suum, opes et voluptates suas propter Christum." *Congaibetar*, concipiuntur, continentur. *inna cenelso*, haec genera; pron. demonstr. *in* — *so* plures voces includens (p. 893). *issnib colnidib*, in carnalibus, adj. plur. (p. 891), rebus, ut videtur; sed fortasse melius subintelligendum est hominibus ob sequens pron. possess., et verb. *congaibetar* cum praep. *in* interpretandum: pertinent ad homines. *issnib* supra *isnaib*, praep. *in*, *i* cum articulo. *tuthegot*, *tuesmot*, verba terminata ut supra *arfedot*, alternantia cum *scarde*, *ceste* terminationis relativae *-te* (p. 457). *tuthegot*, decomp. *do-fo-th.* confero cum verbo obvio in Wb. 33ᵈ: *ducuitig tarais fadeissin* (juravit per se ipsum; = *do-co-tig* aut pro *do-fo-tig*, cf. cambr. *tung*, jusjurandum), e quo in eodem loco *taratoissed* et supra *fristossam*, formatione satis abnormi ob transeuntem *g* in *s* (p. 62) et accedentem, ut videtur, insuper elisionem. *duguthrigi*, vox in hac forma aliunde mihi ignota, possit putari scripta pro *dufuthrigi* (*g* = *ch* inter duas vocales pro *f*, ut *ch* supra in *chanisin*) et posita in acc. sing. vel plur. a *dufuthrige* fem., pro quo in Wb. *duthracht*, *dofuthracht* (voluntas, p. 66). *saithu*, acc. plur. subst. masc. *sáith* (hod. *saoth*, tribulatio) in Wb. 23ᵈ: *robói som ingalar et ropo sáith libsi ón* (gl. moestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum, Philipp. 2, 27). *tuesmot*, profundunt, perdunt: *bessti olca doesmet fuili archródatu* (gl. Cretenses malae bestiae; i. e. m. b. quae profundunt sanguines ob insolentiam) Wb. 31ᵇ. *isliud leu teistiu fuile* (gl. veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem; *teistiu* solvendum puto in *do-esm-tiu*, amissa *m* ut in *foditiu*) Wb. 2ᵇ. *afuil*, sanguinem suum, acc. fem. ut in Wb. 20ᵈ: *tresinfuil storidi. tresinfuil spirtaldi* (per sanguinem corporalem, spiritualem). *maini*, opes, pretiosa, acc. plur. ut in Wb. 23ᵈ: *ni arséuti na máini* (non ob pretiosa et opes), et in Sg. 33ᵃ: *airindí atreba máini indi* (gl. donarium). *ilaubuir* procul dubio pro *claubuir*, *al.*, subst. *laubir* jam supra (sub 8) obvium cum pron. possessivo 3. pers. sing.

11. "Sunt porro tria genera martyrii, pro quorum cruciatu gratias agimus; supersunt nobis multae remunerationes, si complemus ea." *Attalogmar*,

## D. Specimen interpretationis codicis Prisciani Sangallensis.

### Interpretatio capitum de litera, de dictione, partium orationis proprietate, nomine.

Lib. I. cap. II. Litera est minima pars vocis compositae, hoc est, quae constat ex compositione literarum. Minima est autem quantum ad totam comprehensionem vocis literatae,[1] ad hanc enim etiam productae vocales brevissimae partes inveniuntur;[2] vel quod omnium est brevissimum eorum, quae dividi possunt, id quod dividi non potest. Possumus et sic definire: litera est vox, quae scribi potest individua. Dicitur autem litera vel quasi legitera, quod legendi iter praebeat, vel a lituris,[3] ut quibusdam placet, quod plerumque antiqui in ceratis tabulis scribere solebant. Literas autem etiam elementorum vocabulo nuncupaverunt[4] ad similitudinem mundi elementorum.[5] Sicut enim illa coeuntia[6] omne[7] perficiunt corpus, sic etiam hae conjunctae literalem vocem, quasi corpus[8] aliquod, componunt, vel magis vere corpus. Nam si aër corpus est, et vox, quae ex aëre icto constat, corpus esse ostenditur; quippe cum et tangit[9] aurem et tripartito dividitur, quod est suum corporis, hoc est, in altitudinem,. latitudi-

plur. 1. ps. cum pron. relativo infixo a verbo obvio in 1. ps. sing. in Wb. 3b: *atluchur dodia* (gl. gratias ago deo; cf. p. 840 et B. 8). *aleder*, vox aliunde non cognita, ad quam explicandam afferre possum nonnisi hod. hibern. gael. *leodraim*, *liodraim*, lacero, contero, ango. *aranetat*, supersunt, futura sunt, nobis, verb. comp. *artá*, *aratá* (p. 477) cum pron. pers. 1. pers. pl. infixo. *hami* videtur adj. *ami* jam supra obvium substantivo postpositum, ut regula est, hoc loco praemissum ob emphasin, ut videtur. *fochrici*, remunerationes; sing. *fochricc* (p. 779). *manoscomalnnamar*, si implemus ea, *comalnnamar*, *comalnammar* (p. 446) cum pron. pers. *s* infixo. Horum trium martyrii vel abnegationis generum deficit post particulam *et* tertium, et sermonis hoc exordium vel pars aliqua tantum exstat.

(Sg. 3b) 1 .i. *hi coindeilc ingotho comther chomraicthi o litrib* 2 .i. *deithbir lim̄ na litrae olchænae*

3 *ua lenomnaib* 4 .i. *conepertar doib elementa* 5 *innan dule* 6 *cach di duil* 7 *innuile*

8 .i. *corp suin* 9 .i. *cani deithbir*

nem,[10] longitudinem, unde ex omni parte[11] potest audiri. Praeterea tamen[12] singulae syllabae altitudinem quidem habent in tenore, crassitudinem vero vel latitudinem in spiritu, longitudinem in tempore. Litera est igitur nota elementi[13] et velut imago quaedam vocis literatae, quae cognoscitur ex qualitate[14] vel quantitate[15] figurae linearum.[16] Hoc ergo interest inter elementa[17] et literas,[18] quod elementa proprie dicuntur ipsae pronuntiationes,[19] notae autem earum literae. Abusive tamen et elementa[20] pro literis et literae pro elementis vocantur. Cum enim dicimus non posse[21] constare[22] in eadem syllaba r ante p, non de literis dicimus,[23] sed de pronuntiatione[24] earum; nam quantum ad scripturam,[25] possunt conjungi, non tamen enuntiari nisi postposita[26] r. Sunt igitur figurae[1] literarum, quibus nos utimur,[2] XXIII. Ipsae vero pronuntiationes[3] earum multo ampliores. Quippe cum singulae vocales denos[4] inveniantur sonos habentes, vel plures, ut puta a litera brevis quatuor habet soni differentias, cum habet aspirationem et acuitur vel gravatur, et rursus cum sine aspiratione acuitur vel gravatur, ut habeo habemus, abeo abimus. Longa vero eadem sex modis sonat, cum habet aspirationem et acuitur vel gravatur vel circumflectitur, ut hamis hamorum hamus.[5] Et rursus cum sine aspiratione et acuitur vel gravatur vel circumflectitur, ut arae ararum ara. Similiter aliae vocales possunt proferri. Praeterea tamen i et u vocales,[6] quando mediae sunt, alternos inter se sonos videntur confundere,[7] teste Donato, ut vir, optumus, quis. Et i quidem, quando post u consonantem loco digamma functam aeolici ponitur brevis, sequente d, vel m, vel r,

---

10 *indasian* .ı. *imbucai l. lethit* 11 .ı. *dindtrediu remeperthu* 12 *cenmitha fodailter indrann insce*

13 .ı. *not inchoisc* .ı. *pronuntiationis* .ı. *inchumachtai* 7 *indfogair* 14 .ı. *indtóraind* .ı. *cruinda l. dirge l. uoca. l. consonans* 15 .ı. *oméit diflescaib bis hisintórunt* .ı. *mad óen flesc is .i. mad diflisc is .n. rl.* 16 .ı. *inna gláosnathe l. inna fuath* .ı. *ishé inglosnáthe caracter inna liter*

17 .ı. *cumachtai* 18 *carachtra* 19 .ı. *derbaisṅdisin. derbḟogir* 20 .ı. *indhúad airberthach bith* 21 .ı. *archuit aisṅdisen* 7 *foguir* 22 .ı. *hitosug ṡuin* 23 *ní dichárachtraib* 24 .ı. *isarchuit fog. ní ruba nand ní archuit scribind* 25 .ı. *méit asṅdoscribund* 26 .ı. *anasniarmuidigthe .r. ut pro rl.*

(4ª) 1 .ı. *inna tóranda* 2 .ı. *laitnorib* 3 .ı. *fogair* 4 .ı. *deichthi* (in marg.) *cóic deich cóica* 5 .ı. *œcath*

6 .ı. *iss. aplus remeperthae* 7 .ı. *fogur cechtar de aralailiu* 7 *fog. na*

vel t, vel x, sonum y graecae videtur habere, ut video, vim, virtus, vitium, vix. U autem quamvis contractum, eundem tamen, hoc est, y habet sonum, inter q et e, vel i, vel ae diphthongum positum,[8] ut que quis quae. Nec non inter g et easdem vocales, cum in una syllaba sic invenitur, ut pingue, sanguis, linguae. In consonantibus etiam sunt differentiae plures, transeuntium in alias et non transeuntium, quippe diversae sunt potestatis.

Cap. III. Accidit igitur literae nomen, figura, potestas. Nomen, velut a, b. Et sunt indeclinabilia tam apud Graecos elementorum nomina quam apud Latinos, sive quod a barbaris inventa dicuntur, sive quod simplicia[1] haec et stabilia[2] esse debent, quasi fundamentum omnis doctrinae immobile,[3] sive quod nec aliter[4] apud Latinos poterant esse, cum a suis vocibus vocales nominentur, semivocales vero in se desinant, mutae a se incipientes vocali terminentur, quas si flectas,[5] significatio[6] quoque nominum una[7] evanescit.[8] Vocales igitur, ut dictum est, per se prolatae[9] nomen suum ostendunt. Semivocales vero ab e incipientes et in se terminantes, absque x, quae ab i incipit per anastrophen[10] graeci nominis xi, quia necesse fuit, cum sit semivocalis, a vocali incipere et in se terminare, quae novissime a Latinis assumta post omnes ponitur[11] literas, quibus latinae dictiones egent.[12] Quod autem ab i incipit ejus nomen, ostendit etiam Servius in commento[13] quod scribit in Donatum his verbis: Semivocales[14] sunt septem, quae ita proferuntur, ut inchoent ab e litera et desinant in naturalem sonum, ut ef, el, em, en, er, es, ix. Sed ix ab i inchoat. Id etiam Eutropius confirmat dicens: Una duplex x, quae ideo ab i incipit, quia apud Graecos in eandem desinit. Mutae autem a se incipientes et in vocalem e desinentes, exceptis

---

*liter naile airriusom* .ı. *e ar .i. ut hominem* (in marg.) *arba bes lasuidib .u. tarhesi ṅi. ut pessumus pro pessimus* 8 .ı. *anassuidigthe*

(4b) 1 *airbit comṡuidich. oafograib liter naile maduellatar* .ı. *conroib comṡuidig. liter no sill. indib frislond geniten sil.* 2 .ı. *cen diall* 3 *q. ni cóir infotha utmall* 4 .ı. *nisi indeclinabilia* 5 .ı. *uo. 7 semiuo. 7 mut.*

6 .ı. *indinne bis indib riam* .ı. *inne ainm̄nichthe. issí ám inne ainm̄nich. guthaich. atercbál treo fesin nibad ṡamlaid son dim maduelltis rl.* 7 .ı. *la diall* 8 .ı. *tinaid 7 atbail* .ı. *facheirt in alios sonos*

9 *ocrélad ananm̄ae* 10 .ı. *treimpúth* 11 .ı. *ordd airic fil fuiri* 12 *aidlignitir dam uadisi* 13 .ı. *hisintráctad* 14 *ithé se inna briathra*

q et k, quarum altera in u, altera in a finitur, sua conficiunt nomina. H autem aspirationis[15] magis est nota. Figurae accidunt quas videmus in singulis literis. Potestas autem ipsa pronuntiatio, propter quam et figurae et nomina facta sunt. Quidam addunt etiam ordinem, sed pars est potestatis literarum. Ex his vocales dicuntur, quae per se voces perficiunt, et sine quibus vox literalis proferri non potest,[16] unde et nomen hoc praecipue sibi defendunt.[17] Ceterae enim, quae cum his proferuntur, consonantes appellantur. Sunt igitur vocales numero quinque, a e i o u. Utimur autem etiam y vocali graecorum causa nominum. Consonantium autem aliae sunt semivocales, aliae mutae. Semivocales sunt, ut plerisque Latinorum placuit, septem, f l m n r s x. Sed f multis modis ostenditur muta magis, de qua post docebimus. Z quoque utimur in graecis dictionibus. Hae ergo, hoc est, semivocales, quantum vincuntur a vocalibus,[1] tantum superant mutas. Ideo apud Graecos quidem omnes dictiones vel in vocales vel in semivocales, quae secundam[2] habent euphoniam, desinunt, quam nos sonoritatem[3] possumus dicere, apud Latinos autem ex maxima parte, non tamen omnes. Inveniuntur enim quaedam etiam in mutas desinentes. Semivocales autem sunt appellatae, quae plenam vocem non habent,[4] ut semideos et semiviros appellamus, non qui dimidiam partem habent deorum vel virorum, sed qui pleni dii vel viri non sunt.[5] Reliquae sunt mutae, ut quibusdam videtur, numero novem, b c d g h k p q t. Et sunt, qui non bene hoc nomen putant eas accepisse, cum hae quoque pars sint vocis; qui nesciunt,[6] quod ad comparationem bene sonantium ita sint nominatae, velut informis dicitur mulier,[7] non quae caret forma, sed quae male est formata, et frigidum dicimus eum, qui non penitus expers est caloris,[8] sed qui minimo hoc utitur. Sic igitur etiam mutas, non quae omnino voce carent, sed quae exiguam

15 .ı. *isairi nistabur la .k 7 q* 16 .ı. *rann insce ní tergabar ade dim 7 ni fograigther cen guttai* 17 .ı. *adsuidet*

(5ᵃ) 1 .ı. *semi.* .ı. *noch isméit fornúaislich. són* 2 .ı. *inbindius tánaise indegaid ṅguttae* 3 .ı. *bindius*

4 (in marg.) *Niarindí bed leth ṅgotho nobed indibsem q. ishuilliu. s. q. plenam uocem non habent sicut uocales* 5 .ı. *tre thesbaid naich baill dindeilb* 6 .ı. *hithé dodmainetar insin indi q. r.* 7 .ı. *michruthaigthe* 8 .ı. *intesa*

partem vocis habent. Vocales etiam apud Latinos omnes sunt ancipites[9] vel liquidae,[10] hoc est, quae facile modo produci modo corripi possunt, sicut etiam apud antiquissimos erant Graecorum ante inventionem η et ω,[11] quibus inventis ε et ο, quae ante anticipites erant,[12] remanserunt[13] perpetuo breves,[14] cum earum productarum loca possessa sunt[15] a supradictis vocalibus semper longis.[1] Sunt etiam in consonantibus longae, ut puta duplices x et z. Sicut enim longae vocales, sic hae quoque longam faciunt syllabam. Sunt similiter ancipites vel liquidae, ut l et r, quae modo longam modo brevem post mutas positae in eadem syllaba faciunt syllabam. His quidam addunt non irrationabiliter m et n, quia ipsae quoque communes faciunt syllabas post mutas positae, quod diversorum confirmatur auctoritate tam[2] Graecorum quam[3] Latinorum. Ovidius in decimo Metamorphoseon: Piscosamque Gnidon, gravidamque Amathunta metallis. Euripides in Phoenissis: *'Ισότητ' ἔταξε κατ' ἀριθμὸν διώρισε.* Idem in iisdem: *'Απωλόμεσθα, δύω κακῶ σπεύδεις, τέκνον.* Invenitur tamen etiam m[4] ante n positum, nec producens ante se vocalem more mutarum. Callimachus: *Τὼς μὲν ὁ Μνησάρχειος ἔφη ξένος ὧδε συναινῶ.*

Cap. IV. Apud antiquissimos Graecorum non plus sedecim erant literae, quibus ab illis acceptis Latini antiquitatem servaverunt perpetuam.[5] Nam si verissime velimus inspicere eas, hoc est, sedecim, non plus duas additas in latino inveniemus sermone. *F* est aeolicum[6] digamma,[7] quod[8] apud antiquissimos Latinorum eandem vim, quam apud Aeoles habuit; eum autem proprie sonum,[9] quem nunc habet F, significabat p cum aspiratione, sicut etiam apud veteres Graecos pro φ p et h.[10] Unde nunc quoque in graecis nominibus antiquam scripturam servamus[11] pro φ p et h ponentes, ut Orpheus, Phaethon. Postea vero[12] in latinis verbis

9 .ı. *eter fot 7 gair* 10 (in marg.) .ı. *hit lechdacha lesom intan nádtechtat acht oin aimsir. isfollus asin tra nand ainm̄ 7 nand cumachte legas do lechdagaib acht isaim̄serad nam̄a*

11 .ı. *renairec éta 7 ω* 12 .ı. *coitchena riam eter fot 7 gair* 13 .ı. *doruarthatar* 14 .ı. *bith gairddi són .ı. e 7 o* 15 .ı. *indluic himbítis airdixi .e 7 o*

(5b) 1 .ı. *bith fotai sidi* 2 .ı. *emith* 3 *emith* 4 *cinith múl* 5 .ı. *suthuin dam la laitnori anisin* 6 .ı. *quasi dixisset nirbu liter ade conaue* 7 *neuter hic digamma* 8 *ol* 9 *emith infogur nisin* 10 .ı. *dasis* 11 .ı. *ul apud ueteres fuit* 12 .ı. *la nuelitridi*

placuit, pro p et h, f scribi, ut fama, filius, facio, loco autem digamma V pro consonante,[1] quod cognatione soni[2] videbatur affinis esse[3] digamma ea litera. Quare cum f loco mutae ponatur, id est, p et h sive φ, miror[4] hanc inter semivocales posuisse artium scriptores. Nihil enim aliud habet haec litera semivocalis, nisi nomiuis prolationem, quae a vocali incipit. Sed hoc potestatem literae[5] mutare non debuit. Si enim esset semivocalis, necessario terminalis nominum[6] inveniretur, quod minime reperies,[7] nec ante l vel r in eadem syllaba poni posset, qui locus mutarum est duntaxat,[8] nec communem ante easdem posita faceret syllabam. Postremo Graeci, quibus in omni doctrina auctoribus utimur, φ cujus locum apud nos f obtinet, quod ostenditur in his maxime dictionibus, quas a Graecis sumsimus,[9] hoc est, fama, fuga, fur, mutam esse confirmant. Sciendum tamen, quod hic quoque error[10] a quibusdam antiquis Graecorum grammaticis invasit Latinos,[11] qui φ et ϑ et χ semivocales putabant, nulla alia causa,[12] nisi quod spiritus[13] in eis abundet, inducti. Quod[14] si esset verum, debuit c quoque vel t addita aspiratione semivocalis esse, quod omni caret ratione. Spiritus[15] enim potestatem literae non mutat, unde nec vocales addita aspiratione aliae[16] fiunt, et aliae[17] ea demta. Hoc tamen scire debemus, quod non fixis labris[18] est pronuntianda f, quomodo p et h,[19] atque hoc solum interest.[20] X etiam duplicem loco c et s vel g et s, postea a Graecis inventam, assumsimus. K enim et q, quamvis figura et nomine videantur aliquam habere differentiam, cum c tamen eandem, tam in sono vocum quam in metro, continent potestatem. Et k quidem penitus supervacua est; nulla enim ratio videtur,

---

(6ᵃ) 1 .i. *intan ṁbis archonsain* 2 *foguir* 3 *comocus afogur diblínaib* 4 *admachdursa* .i. *ismachdad lim̄* 5 *nicumscaichthi cumachtae nairi cedoinscana si ó guth.* 6 *forceinnfitis anm̄ann inte* 7 *acht aaim̄* (sic) *féisin* 8 *buith relechdachaib*

9 (in marg.) *nibbu machdath betis grecdi 7 nothath foraib linni 7 dam itlatindi am. sodain ut dixit prius in lati. uerbis placuit f usq. facio* 10 .i. *áram f lalethguth.* 11 .i. *tre intsamail inna sengrec comroircnech*

12 *áramtar duidchi sidi ónach fochun ailiu* 13 *tinphed* 14 *anísin* 15 *atinphed* 16 *saini* 17 *saini* 18 *tim̄thastaib l. cumcaib* 19 *tri beulu dlútai* 20 *inter f et alias mutas* .i. *fogur tm. nodadeligedar frimuta 7 ismút si arachuitsidi*

cur, a sequente, haec scribi debeat. Carthago enim et caput, sive per c sive per k scribantur, nullam faciunt nec in sono[1] nec[2] in potestate ejusdem consonantis[3] differentiam. Q vero propter nihil aliud scribenda videtur esse,[4] nisi ut ostendat, sequentem u ante alteram vocalem in eadem syllaba[5] positam perdere vim literae in metro. Quod si ideo[6] alia litera[7] est existimanda quam c,[8] debet g quoque,[9] cum similiter[10] praeponitur amittenti u[11] vim literae, alia[12] putari et alia,[13] cum id non facit.[14] Dicimus enim anguis[15] sicut quis, et augur[16] sicut jecur.[17] Unde si velimus cum veritate contemplari,[18] ut diximus, non plus decem et octo literas in latino sermone habemus, hoc est, sedecim antiquas Graecorum, et f et x postea additas et eas quoque ab eisdem sumtas. Nam y et z graecorum[19] causa, ut supra dictum est, ascivimus[20] nominum. H autem aspirationis est nota, et nihil aliud habet literae, nisi figuram, et quod in versu scribitur[21] inter alias literas. Quod si sufficeret,[22] ut elementum putaretur, nihilominus quorundam etiam numerorum figurae, quia in versu inter alias literas scribuntur, quamvis eis dissimiles sint, elementa sunt habenda.[23] Sed minime hoc est adhibendum,[24] nec aliud aliquid[25] ex accidentibus[26] proprietatem ostendit uniuscujusque elementi, quomodo potestas, qua[27] caret aspiratio. Neque enim vocalis neque consonans esse potest. Vocalis non est h, quia a se vocem non facit,[28] nec semivocalis, cum nulla syllaba latina vel graeca in perfecta dictione in eam desinat,[29] nec muta, cum in eadem syllaba cum duabus mutis bis ponitur, ut Phthius, Erichthonius. Nulla enim syllaba plus duabus mutis[1] potest habere juxta se po-

---

(6b) 1 *emith ifogur* 2 *emith* 3 *indóenfoguir ní fail dechor comfogair indib* 4 *ní roscribad ar naill n.* 5 *la .q.* 7 *lasingutai dodaiarmorat*

6 .ı. *arthaidbsin nihelsa far .u.* 7 *liter ṡain* 8 *oldaas .c. sain fri .c.* 9 (in marg.) .ı. *bad liter sain .g* 7 *bith charac. naill di am. sodain* .ı. *intan mbís nihelas do .u. fri .g.* 10 *fri .q.* 11 *dond .u.* 12 *sain* 13 *sain* 14 *nihelas frie* 15 *nathir* 16 *mathmarc* 17 *caebb .oo* 18 *lín lit. lait.*

19 .ı. *arnibiat inanmanaib lait.* 7 *ní erchuiretar lín lit. lait. iar.* 20 *dorochuirsemar* 21 *do immḟolung ḟuit* 22 *anísin ascribend inter alias*

23 *dithtechtai* (leg. *aitht.?*) 24 *ní ædparthi inso arnibat litre nota aram ciascribtair hifers* 25 *alaill ṡain* 26 (in marg.) *nífail nach naiccidit taibsed sainred litre am. donad chumach.* 27 *isósuidiu caret aspiratio*

28 *ni rela aainm am. guth.* 7 *ní diuschi fog. am. consana* 29 *ni foircnithær nach rann óg indi*

(7a) 1 .ı. *níbia dimútaib bes huilliu inoen sill.*

sitis,[2] nec plus tribus consonantibus continuare.[3] Auctoritas quoque tam Varronis quam Macri, teste Censorino, nec k nec q neque h in numero adhibet literarum. Videntur tamen i et u, cum in consonantes transeunt, quantum ad potestatem, quod maximum est in elementis, aliae literae[4] esse praeter supradictas. Multum enim interest, utrum vocales sint an consonantes. Sicut enim, quamvis in varia figura et vario nomine sint k et q et c, tamen, quia unam vim habent tam in metro quam in sono, pro una litera accipi debent, sic i et u, quamvis unum nomen et unam habent figuram, tam vocales quam consonantes, tamen, quia diversum sonum et diversam vim habent in metris et in pronuntiatione syllabarum, non sunt in eisdem, meo judicio, elementis accipiendae, quamvis et Censorino, doctissimo artis grammaticae, idem placuit.[5] Multa est enim differentia inter consonantes, ut diximus, et vocales. Tantum[6] enim fere interest inter vocales et consonantes, quantum inter animas et corpora. Animae enim per se moventur, ut philosophis videtur, et corpora movent; corpora vero nec per se sine anima moveri possunt nec animas movent, sed ab illis moventur. Vocales similiter et per se moventur ad perficiendam syllabam et consonantes movent secum,[7] consonantes vero sine vocalibus immobiles sunt.[8] Et J quidem modo[9] pro simplici modo pro duplici accipitur consonante; pro simplici, quando ab ea incipit syllaba[10] in principio dictionis posita, subsequente vocali in eadem syllaba, ut Juno, Jupiter; pro duplici autem, quando in medio dictionis ab ea incipit syllaba post vocalem ante se positam,[11] subsequente quoque vocali[1] in eadem syllaba, ut maius, peius, eius.[2] In quo loco antiqui solebant geminare eandem i literam et maiius, peiius, eiius scribere, quod non aliter[3] pronuntiari posset, quam[4] si cum superiore syllaba[5] prior i, cum sequente[6] altera proferretur, ut peiius, eiius, maiius. Nam

---

2 *oai inóen ṡosuth ṡill.* 3 *trebrigedar cech consain indegaid araile cen gutai ṅetarru* 4 *saini archuit cumachti*

5 *ata saini litre archuit cumachti* 6 *inméitse* 7 *toddiusgat guth nintiu* 8 *nístuarascbat feisin cen gutai* 9 *cachlacein* 10 *tosach sill.* 11 *remisi*

(7^b^) 1 .ı. *in óen sill. disi ingute innadegaid* 2 *comtis ainm̄nidi atriur* 3 *ní rubai nach cruth ailiu* 4 *oldaas*

5 *dáin tairmthechtas forsindí tóisech frisingutai remi* 6 .ı. *lasin ṅgutai innadegaid*

quamvis[7] sit consonans, in eadem syllaba geminata jungi non potest. Ergo non aliter quam tellus, mannus proferri debuit.[8] Unde Pompeiii quoque, genitivum, per tria iii scribebant, quorum duo superiora loco consonantium accipiebant, ut si dicas Pompeiii. Nam tribus iii junctis qualis possit syllaba pronuntiari? Nam postremum i pro vocali est accipiendum, quod[9] Caesari doctissimo artis grammaticae placitum[10] a Victore quoque in arte grammatica de syllabis[11] comprobatur. Pro simplici quoque in media dictione invenitur, sed in compositis, ut injuria,[12] adjungo, ejectus, rejice. Virgilius in Bucolico proceleusmaticum[13] posuit pro dactylo: Tityre pascentes a flumine reice capellas.[14] Nunquam autem ante eam, loco positam consonantis, aspiratio potest inveniri, sicut nec ante u consonantem. Unde hiulcus[15] trisyllabum est; nulla enim consonans ante se aspirationem recipit. V vero loco consonantis posita eandem prorsus in omnibus vim habuit[16] apud Latinos, quam apud Aeoles digamma. Unde a plerisque ei nomen hoc datur, quod apud Aeoles habuit olim *F* digamma,[17] id est vau, ab ipsius voce profectum,[18] teste Varrone et Didymo, qui id ei nomen esse ostendunt. Pro quo[19] Caesar hanc figuram Ⅎ scribi voluit, quod[1] quamvis illi recte visum est, tamen consuetudo antiqua superavit. Adeo[2] autem hoc verum est, quod pro digamma aeolico *F* ponitur u, quod sicut illi solebant accipere digamma modo[3] pro consonante simplici, teste Astyage, qui diversis hoc[4] ostendit usibus, ut in hoc versu, *Οἰόμενος Fελέναν ἑλικώπιδα*, sic nos quoque pro consonante plerumque simplici habemus u loco digamma positum, ut: At Venus haud animo nequicquam exterrita mater. Est tamen quando iidem Aeoles inveniuntur[5] pro duplici quoque consonante digamma posuisse, ut *Νέστορα δὲ Fοῦ παιδός*. Nos quoque videmur hoc sequi in praeterito[6] perfecto et plusquamperfecto tertiae

7 *adas* 8 *dofurgabtais* 9 .ı. *andligednisin nephaccomoil inna teora liter in oensil.* 10 *rotoltanaigestar* 11 *sáer ocsuidigud sil.* 12 *archonsain diuit insin* 13 *traig cethargarait* 14 *procel. sin 7 isarchonsin diuit atá i and cotarsne sin fri hono. q. isairdixa re la suide* 15 *huabéla. cic. dicit hiulcus patens* 16 .ı. *potestatib. l. uirtuti. rothecht digaimm* 17 .ı. *carachtar ṅdigaim* 18 *anasrochumlai anainmsin do .u* .ı. *uau* (in marg.) *ondḟogur inméth inna digaim doratath ano. sin donchumachtu* 19 *do inchosc uau*

(8ª) 1 *anisin* 2 *inmár* 3 *cachlacéin* 4 *abuith archonsin diuit* 5 *intan aranecatar* 6 *abuith archonsain diabuil*

et quartae conjugationis, in quibus i ante u consonantem posita producitur, eademque subtracta corripitur, ut cupivi cupii, cupiveram cupieram, audivi audii, audiveram audieram. Inveniuntur etiam pro vocali correpta hoc digamma illi usi, ut Alcman: *καὶ χεῖμα πῦρ τε δάϝιον.* Est enim dimetrum iambicum, et sic est proferendum, ϝ ut faciat brevem syllabam. Nostri quoque hoc ipsum fecisse inveniuntur, et pro consonante u [7] vocalem brevem accepisse, ut Horatius siluae trisyllabum protulit in Epodo hoc versu: Nivesque deducunt [8] Jovem, nunc mare [9] nunc silŭae. [10] Est enim dimetrum iambicum conjunctum penthemimeri heroicae, [11] quod aliter stare non potest, nisi silŭae trisyllabum accipiatur. Similiter Catullus Veronensis: Quod zonam solŭit diu ligatam, inter hendecasyllabos Phalaecios [12] posuit. Ergo nisi solŭit trisyllabum accipias, versus stare non potest; hoc tamen ipsum [13] in derivatis vel compositis frequenter solet fieri, ut volvo volutus, solvo solutus, avis auceps [1] auspicium augurium augustus, lavo lautus, [2] faveo fautor. [3] Digamma ϝ Aeoles est quando pro nihilo in metris accipiebant, ut *Ἄμμες δ' ϝειρήναν τὸ δέ τ' ἄρ ϑέτο Μῶσα λιγαία.* Est enim hexametrum heroicum. Apud Latinos quoque hoc idem invenitur pro nihilo in metris, et maxime apud vetustissimos comicorum, ut Terentius in Andria: Sine invidia laudem invenias et amicos pares. Est enim iambicum trimetrum, quod nisi sine invi pro tribracho accipiatur, stare versus non potest. Sciendum tamen, quod hoc ipsum Aeoles quidem ubique loco aspirationis ponebant, effugientes spiritus asperitatem; nos autem in multis quidem, non tamen in omnibus illos sequimur, ut cum dicimus vespera, vis, vestis. Hiatus quoque causa solebant illi interponere digamma ϝ, quod ostendunt etiam poëtae Aeolidae usi. Alcman: *καὶ χεῖμα πῦρ τε δάϝιον,* et epigrammata, [4] quae egomet legi in tripode [5] vetustissimo Apollinis, qui stat in Xerolopho [6] Byzantii sic scripta: *Δημοφόϝων, Δαϝοκόϝων.* Et nos quoque hiatus causa interponimus V loco digamma ϝ, ut

---

7 *tarhesi .u consone* 8 *dandichtet snechti ioiuis* 9 *dac. dandiat muir incéin naili. dac.* 10 *pen. hérecdae* 11 *sill. fordeib dacti. són* 12 *forsacenélae metirsin* 13 *.i. buith do .u. conso. arguti*

(8b) 1 *comśuidig. són* 2 *diaruidig. són* 3 *fortachtid* 4 *inna forliterdi* 5 *no. ar. isintrechostu* 6 *hisindlucsin indśainriuth l. forsan no. ciui.*

Davus,[7] Argivus,[8] pavo,[9] ovum,[10] ovis, bovis. Hoc tamen etiam per alias quasdam consonantes hiatus vel euphoniae causa solet fieri,[11] ut prodest, combûro, sicubi, nuncubi, quod Graeci quoque solent facere: μηκέτι, οὐκέτι. Sed tamen hoc attendendum est, quod praevaluit in hac litera, id est, in u loco digamma posita, potestas simplicis consonantis apud omnium poëtarum doctissimos. In b etiam solet apud Aeoles transire digamma, quotiens ab ρ incipit dictio, quae solet aspirari, ut ῥήτωρ βρήτωρ dicunt, quod digamma nisi vocali praeponi et in principio syllabae non potest. Ideo autem locum quoque transmutavit, quia b vel digamma post ρ in eadem syllaba pronuntiari non potest. Apud nos quoque est invenire, quod pro u consonante b ponitur, ut coelebs,[1] coelestium vitam ducens, per b scribitur, quod u consonans ante consonantem poni non potest. Sed etiam[2] Bruges[3] et Belenam[4] antiquissimi dicebant, teste Quintiliano, qui hoc ostendit in primo Institutionum[5] libro oratoriarum.[6] Nec mirum, cum b quoque in u euphoniae causa converti invenimus, ut aufero[7] pro abfero.

Cap. V. Aspiratio ante vocales omnes poni potest, post consonantes autem quatuor tantummodo more antiquo Graecorum, c t p r, ut habeo, Herennius, heros, hiems, homo, humus, Hylas, Chremes, Thraso, Philippus, Pyrrhus. Ideo autem extrinsęcus[8] ascribitur vocalibus, ut minimum sonet, consonantibus autem intrinsecus,[9] ut plurimum. Omnis enim litera sive vox plus sonat ipsa sese, cum postponitur, quam cum anteponìtur, quod vocalibus accidens esse videtur;[10] nec, si tollatur ea, perit etiam vis significationis, ut si dicam, Erennius[11] absquē aspiratione, quamvis vitium videar facere,[12] intellectus tamen permanet.[13] Conso-

7 *dáne* 8 *grecdae* 9 *gésachtach* 10 *og* 11 *arimmgabáil ménaichthe*

(9ª) 1 *óentaim* (in marg.) *cæle. dondi ascælestem .b tarhesi .u. dindi asuitam s. dindi asducens* 2 *cid* 3 *est pro u l. f* 4 *est pro u* (in marg.) *forsan fruges 7 felena* 5 *inna forcetal* 6 *inna sulbaire 7 arcelim*

8 *remib són* 9 *hitiarmóracht són dolethnugud afoguir* 10 *accidit tecmaing dogutaib anísin* (in marg.) *isairi isrenguth. suidig. atinfed dosemigud 7 mesru. indfog. máir bis isingutti*

11 *dofoirnde inson 7 afolad inchoisig* 12 *tre digbáil tinfeth* 13 *incoissig afolad cétnae*

nantibus autem sic cohaeret, ut ejusdem penitus substantiae sit,[14] ut, si auferatur, significationis vim minuat[15] prorsus, ut si dicam Cremes pro Chremes. Unde hac considerata ratione[16] Graecorum doctissimi singulas[17] fecerunt eas quoque literas,[18] quippe[19] pro th ϑ, pro ph φ, pro ch χ scribentes. Nos autem antiquam scripturam[20] servamus.[21] In latinis tamen dictionibus nos quoque[22] pro ph coepimus f scribere, ut filius, fama, fuga, nisi quod, ut supra docuimus, est aliqua in pronuntiatione[23] ejus literae differentia cum sono[1] ph. Rh autem ideo non est translatum ab illis in aliam figuram,[2] quod nec sic cohaeret huic quomodo mutis, nec, si tollatur, minuit significationem.[3] Quamvis enim subtracta aspiratione dicam retor, Pyrrus, intellectus[4] integer manet, non aliter[5] quam[6] si antecedens vocalibus auferatur. Unde ostenditur ex hoc quoque aliqua esse cognatio r literae cum vocalibus. Ex quo quidam dubitaverunt,[7] utrum praeponi debeat huic aspiratio an subjungi. Unde Aeoles, ut diximus, loco aspirationis digamma ponentes in dictionibus ab ϱ incipientibus, solent loco digamma B scribere, judicantes debere[8] praeponi digamma quasi vocali; sed rursus quasi consonanti[9] digamma in eadem syllaba praeponere recusantes, commutabant id in B, *βρήτωρ, βρόδος* dicentes. Sed apud Graecos haec litera, id est ϱ, multis modis fungitur loco vocalis, ut in declinatione nominum in ϱα et in α puram desinentium, quae similiter α servant per obliquos casus, ut *ὥρα*[10] *ὥρας*,[11] *σοφία σοφίας*. Apud Latinos autem non adeo. Quaeritur, cur in vah, ah[12] post vocales ponitur aspiratio, et dicimus, quod apocopa facta est extremae vocalis,[13] cui praeponebatur aspiratio.

14 .ı. *conid hinunn folad dóib* 15 .ı. *ni inchoisig inson afolad cétne iarndigbail intinf.* .ı. *inchoisged riam* 16 *dlúthe intinf. donaib conso.* 17 *óendai oenlitre dodénom dib hiscribunt* 18 *cárachtra naconson 7 intinf.* 19 *indemm* 20 *grecorum*

21 (in marg.) *hi scribiunt dá carachtar beos.* .ı. *carac. consine 7 carac. tinf. am. dongnitis sengreic* 22 *ciaforcomanni riagoil sengrec hiscribunt inda carac. isnaib consonaib ncut. rocruthaigsem̄ar camaiph īm̄ óen chárac. f tarhesi .p. cotinf. inepertaib latindaib* 23 *hifogur.*

(5b) 1 *hifogur* 2 *conn̄denta óen torand tarhesi am. naheliu* 3 *sluindid afolad cétnae* 4 *iss. afolad cétnae sluindidae* 5 *ninsain* 6 *oldaas* 7 *huadligud inchoibnis* 8 *isairi nobith digaim̄ leo an. ϱ sin* 9 *am. bith dochonsain am. asn̄di*

10 *erich* 11 *agenitiu. ar guttai tra atá ϱ sin* 12 *interiec. inso* 13 .ı. *a*

Nam perfecta vaha, aha sunt. Ideo autem abscisione facta extremae vocalis, tamen aspiratio mansit ex superiore pendens vocali,[14] quia suum est interjectionis[15] voce abscondita[16] proferri. Itaque pars absconditae[17] extremitatis videtur congrue interjectionis naturali prolatione remansisse. Nec mirum, cum in Syrorum Aegyptiorumque dictionibus soleant etiam in fine[18] aspirari vocales. Interjectionum autem pleraeque communes sunt naturaliter omnium gentium voces.[1] Inter c sine aspiratione et cum aspiratione est g,[2] inter t quoque et th est d, et inter p[3] et ph sive f[4] est b. Sunt igitur hae tres, hoc est b g d, mediae, quae nec penitus carent aspiratione nec eam plenam possident. Hoc autem[5] ostendit etiam ipsius palati pulsus et linguae vel labrorum consimilis[6] quidem in ternis,[7] in p et ph vel f et b, et rursus in c et ch et g, similiter in t et th et d. Sed in levibus[8] exterior fit pulsus, in asperis interior, in mediis inter utrumque supradictorum locum; quod facile dignoscitur, si attendamus in supradictis motibus ora mirabili naturae lege modulantibus[9] voces. Tanta autem est cognatio earum, quod in vicem inveniuntur pro se positae[10] in quibusdam dictionibus, ut ambo pro ἄμφω,[11] buxus pro πύξος, et publicus pro πούπλικος.

Lib. II. cap. III. Dictio est pars minima orationis[1] constructae,[2] id est, in ordinem[3] compositae. Pars autem,[4] quantum ad totum intelligendum, id est, ad totius sensus intellectum; hoc autem ideo dictum est, nequis conetur vires in duas partes dividere,[5] hoc est, in vi et res, vel quaedam hujuscemodi. Non enim ad totum intelligendum haec fit divisio.[6] Differt autem dictio a syllaba, non solum quod syllaba pars est[7] dictionis, sed etiam

---

*.ı. dirogbad .a. diib* 14 *lenaid dingutai thóisig* 15 *.ı. proprium .ı. issainreth do interiect guth formúigthe cotrummai thinfid* 16 *formúchthai* 17 *indformúichdetad* 18 *fodeud*

(10[a]) 1 *.ı. ataat alaaili interiecta and itcoitchena docach ceniul* 2 *medónda etarru fog. .g.* 3 *medóndæ etarru* 4 *iscummae lim̄ etir .ph. 7 f* 5 *ata medóndai* 6 *iscosmail afog. .ı. cosmailius fog. beos* 7 *.ı. isnaib tredaib* 8 *c. t. p. isairi asbertar étrumma 7 slemna huare nádtechtat tinf.* 9 *donaibhi bindigeddar* 10 *cachae tarhéisi araili* 11 *.ı. iscum̄ac leissem bid .f.*

(25[b]) 1 *.ı. hicoindeulgg inna insce óge* 2 *.ı. cen dualchi* 3 *.ı. inordd cóir* 4 *.ı. minima .ı. is rannsi ám oratio.* 5 *.ı. conepred iarum ispars minima oratio. cechtar indaleithesin* 6 *.ı. doláni chétbutho inna huilæ insce* 7 *.ı. olasrann*

quod dictio dicendum,[8] hoc est, intelligendum[9] aliquid habet. Syllaba autem non omni modo[10] aliquid significat per se; ergo monosyllabae dictiones possunt quodam modo esse[11] et syllabae, non tamen sincerae,[12] quia nunquam syllaba per se potest aliquid significare: hoc enim proprium est dictionis.[13] Unde si dicam, a, per se scio esse syllabam, nec tempora[14] tamen ejus, nec tenorem nec spiritum nec significationem[15] agnosco, donec cognovero dictionem, in qua ponitur. Nam in ara[16] deorum a penultima producitur et circumflectitur in nominativo, nec habet aspirationem; cum autem significat stabulum porcorum,[1] eadem[2] a syllaba penultima corripitur et acuitur et habet aspirationem. Haec eadem a, quando est praepositio, gravatur et producitur[3] et est sine aspiratione. Vides ergo per se ipsam syllabam[4] deficere praedictorum ratione, nec aliter posse examussim[5] tractari,[6] nisi posita sit in dictione.

Cap. IV. Oratio est ordinatio dictionum[7] congrua[8] sententiam perfectam[9] demonstrans. Est autem haec definitio orationis ejus, quae est generalis, id est, quae in species[10] sive partes dividitur. Nam oratio dicitur etiam liber rhetoricus,[11] nec non unaquaeque dictio hoc saepe nomine nuncupatur, cum plenam ostendit sententiam, ut verba imperativa et responsa,[12] quae saepe una dictione complentur, ut si dicam, quid est summum bonum in vita? et respondeat quis: honestas,[13] dico, bona oratione respondit. Partes igitur orationis sunt secundum dialecticos duae, nomen et verbum, quia hae solae etiam per se conjunctae plenam faciunt orationem; alias autem partes syncategoremata, hoc est, consignificantia appellabant. Secundum Stoicos vero quinque

---

8 .ı. *beth eperthi* 9 .ı. *sluindith folad indepert* 10 .ı. *onach mud etir* 11 .ı. *ualailiu mud frisillaba nád tóirṅdet folad*

12 .ı. *issí intsillab diuit sill. ellaig raine 7 nad ṡluindi folad* 13 (in marg.) *Ni sluindi sill. folad trée feisin manip sin sill. sí bes rann insce*

14 .ı. *comét aim̄ser bes indi* 15 .ı. *cid folad ṡluindes* 16 *altóir*

(26ª) 1 .ı. *muccfoil* 2 .ı. *hára* .ı. *muccfoil* 3 .ı. *intan ṁbís hicomaisṅdis* 4 .ı. *solam* .ı. *indsillab diuit nád ṡluindi folad* 5 .ı. *indiumdae* 6 .ı. *coneperthae ciaaiccent 7 cisi aimser derb thechtas rl.*

7 .ı. *inna focul* 8 *cen fubae cen dualaich* 9 .ı. *coláni intsliuchto* 10 *coil et cóim l. idem 7 partes q. melius* 11 (in marg.) *hic osteudit ceróich himcit 7 lugait aní asoratio* 12 .ı. *inna frecru* 13 .ı. *féle*

sunt ejus partes: nomen, appellatio, verbum, pronomen sive articulus, conjunctio. Nam participium connumerantes verbis participiale verbum vocabant vel casuale, nec non etiam adverbia nominibus vel verbis connumerabant et quasi adjectiva verborum ea nominabant; articulis autem pronomina connumerantes, finitos ea articulos appellabant, ipsos autem articulos, quibus nos caremus,[14] infinitos articulos dicebant, vel, ut alii dicunt, articulos connumerabant pronominibus et articularia eos pronomina vocabant. In quo illos adhuc sequimur Latini,[1] quamvis integros[2] in nostra non invenimus lingua articulos. Nam cum dicimus idem,[3] ὁ αὐτός, non solum articulum, sed etiam pronomen in eadem dictione significamus.[4] Similiter qui, ὅστις, articulus subjunctivus intelligitur una cum pronomine secundum quosdam infinito, sive magis cum nomine,[5] ut Apollonius ostendit firmissima ratione. Praepositionem quoque Stoici conjunctioni copulantes praepositivam conjunctionem vocabant. Quidam autem novem dicebant esse partes orationis, appellationem addentes separatam a nominibus, alii decem etiam, infinita verba seorsum partem ponentes, alii undecim, quia pronomina, quae non possunt adjungi articulis, per se numerabant. His alii addebant vocabulum et interjectionem apud Graecos,[6] quam nos adhuc servamus. Apud Latinos vero articulum addebant, quem purum per se apud eos non inveniri supra docuimus. Igitur non aliter possunt[7] a se discerni[8] partes orationis, nisi uniuscujusque proprietates significationum attendamus.[9]

Proprium[10] est nominis,[11] substantiam et qualitatem significare; hoc habet etiam[12] appellatio et vocabulum. Ergo haec tria

---

14 .ı. *nintánaic acárachtar*

(26b) 1 .ı. *osní* 2 .ı. *compos. ut ap. graecos l. huare nánduntanaic ucarachtar ciaridberam acéill aprono.* 3 *isfollus nach mór bríg artic. linni*

4 .ı. *ardóintam* 5 .ı. *isferr ainm do denom de*

6 .ı. *indinteriecht nad rann insce la grecu s. ap. aduerbium numerant ata sum et (?) comroirnich inna grec laranna insce olsuide asrann insce lalait.*

7 .ı. *dedliguth tra innaniltoimddensin isdegaibthi ig. quasi dixisset. ní fail ni nád táim odligethsa fair indegaid na comroircnech* 8 .ı. *confesta andechur* 9 *mani decamar sainfolad cacha rainne*

10 .ı. *asainreth* 11 .ı. *indanm̄a dilis* 12 .ı. *proprium* .ı. *torand folaid*

una pars est orationis.[13] Proprium[14] est verbi, actionem sive passionem sive utramque cum modis et formis et temporibus sine casu significare. Hoc[15] habent etiam infinita,[16] quare non sunt separanda[17] a verbo.[18] Participium autem jure separatur a verbo, quod et casus habet, quibus caret verbum, et genera ad similitudinem nominum, nec modos habet, quos continet verbum. Proprium est pronominis pro aliquo proprio nomine poni et certas personas significare.[1] Ergo quis et qui, et qualis et talis, et quantus et tantus, et similia, quae sunt infinita, sive interrogativa vel relativa vel redditiva,[2] magis nomina sunt appellanda, quam pronomina. Neque enim loco propriorum nominum ponuntur, neque certas significant personas, sed etiam substantiam, quamvis infinitam, et qualitatem,[3] quamvis generalem,[4] quod est suum[5] nominis, habent.[6] Nomina sunt igitur dicenda, quamvis declinationem pronominum habeant quaedam ex eis.[7] Non enim declinatio, sed vis et significatio[8] uniuscujusque partis est contemplanda; indifferenter[9] enim multa et nomina modo pronominum et pronomina modo nominum invenimus declinata. Quid enim stultius, quam omnia, quae numeros significant, nomina dicere, unus autem, unius, propter declinationem pronomen appellare? Quod si[10] declinatio facit indicium, qualis sit[11] dictio,[12] debent omnia possessiva pronomina, quia nominum declinationem sequuntur, et participia[13] in his computari, quod omnino caret ratione. Ergo non declinatio, sed proprietas est excutienda[14] signi-

---

7 *inne am. ṅdondfoirde ainm̄ ṅdiles* 13 .ı. *inna teoir rannasa isóin rann fardiṅgrat*

14 .ı. *asainreth* 15 .ı. *torand gnima l. césta* 16 .ı. *uerba* 17 .ı. *huare dofoirṅdet gním et passionem* 18 .ı. *islabre. andram*

(27[a]) 1 .ı. *iss. sainreth prono. asuidigud aranmmainm dilius 7 ní arindí dam nád suidigthe som aranm̄aim̄ doacaldmach*

2 .ı. *érrethcha airindi asrenat frecrae dondim̄chomurc* .ı. *dofúasailcet anim̄chomarc immechomarcar tri quis 7 qualis 7 quantus* 3 .ı. *qualis 7 talis* .ı. *inni indfolaid hisin* 4 .ı. *cenelaich etir maith 7 olc* 5 .ı. *proprium* .ı. *di* 6 .ı. *sainreth nanm̄ae torand folaid cenchinniuth persine* 7 .ı. *quis 7 qui arisfardiull nois. ataat innahi olchænae* .ı. *quis 7 talis*

8 .ı. *afolad 7 inchiall* 9 .ı. *nibí dechor etir diall nanmann 7 prono.*

10 *masued sluindes indrann* 11 .ı. *cia randdatu bis indi* 12 .ı. *cisi rann dogéntar di* 13 *arisdiall nois. lasuidib*

14 .ı. *ní eclustai*

ficationis.[15] Et quoniam de proprietate nominis et verbi et participii et pronominis breviter dictum est, non incongruum esse arbitror summatim[16] de ceterarum quoque proprietate partium orationis percurrere.

Proprium est adverbii, cum verbo poni, nec sine eo perfectam significationem posse habere, ut bene facio, docte lego. Hoc ergo inter adverbium[17] et praepositionem est, quod adverbium et sine casualibus potest praeponi et postponi verbis et cum casualibus, ut pone currit, et currit pone; venit tempore longo post, et post longo tempore venit. Terentius in Adelphis: Post faceret tamen.[1] Si igitur invenias adverbium sine verbo cum nomine, scias hoc per eclipsin fieri, ut si dicam, non bonus homo, pro malus, subaudio est.[2] Praepositionis autem proprium est, separatim quidem per appositionem[3] casualibus praeponi, ut de rege, apud amicum; conjunctim vero per compositionem tam[4] cum habentibus casus, quam[5] etiam cum non habentibus, ut indoctus, interritus, intercurro, proconsul, induco, inspiciens.

Proprium est conjunctionis, diversa nomina vel quascunque dictiones casuales vel diversa verba vel adverbia conjungere, ut et Terentius et Cicero, vel Terentius vel Cicero,[6] et formosus et sapiens, vel formosus vel sapiens, et legens et scribens, vel legens vel scribens, et ego et tu, vel tu vel ego, et facio et dico, vel facio vel dico, et bene et celeriter, vel bene vel celeriter, quod praepositio non facit. Interest autem etiam hoc, quod praepositiones componi possunt cum verbis, conjunctio vero nunquam, ut subtraho, addico, praepono, produco, dehortor; conjunctio autem, licet sit praepositiva, in compositione tamen non invenitur cum verbis, ut at, ast, sed; et quod praepositio casualibus separata[7] praeponitur semper, conjunctio vero cum omnibus potest dictionibus modo praeposita[8] modo postposita conjungi.

---

15 *indfolaid* 16 *indáirmith l. breuiter*

17 .ı. *etir indobrethir són conicc bes ṅdobre.* 7 *bes rems. l. etir indobræ. sechissí* 7 *rems. mádodrumenatar alaaili nombetis in oen rainn*

(27[b]) 1 .ı. *ardobre. hi remṡamugud* 2 .ı. *ani asest* .ı. *biid est hi foetsecht*

3 .ı. *trechomaisṅdeis do inchosc óencheillae* 4 *emith lasnahí* 5 *emith* 6 .ı. *isnectar de* 7 *hi comaisṅdís* 8 .ı. *cach lacéin*

Cap. V. Nomen[9] est pars orationis, quae unicuique subjectorum[10] corporum seu rerum[11] communem vel propriam qualitatem distribuit.[12] Dicitur[13] autem nomen[14] vel a graeco quod est νόμα[15] et adjecta ο ὄνομα, dictum a tribuendo,[16] quod νέμειν[17] dicunt, vel, ut alii, nomen quasi notamen, quod hoc nomine notamus uniuscujusque substantiae qualitatem.[1] Et communem quidem corporum qualitatem[2] demonstrat, ut homo; propriam vero, ut Virgilius; rerum autem communem, ut disciplina, ars; propriam, ut arithmetica Nicomachi, grammatica Aristarchi.[3] Accidunt igitur nomini quinque, species, genus, numerus, figura, casus. Species sunt communes, tam propriorum quam appellativorum nominum, duae, primitiva et derivativa.[4] Primitiva, ut Iulus, mons. Derivativa, ut Iulius,[5] montanus, sub qua sunt aliae multae. Nam propria habent species separatim quatuor, praenomen, nomen, cognomen,[6] agnomen. Praenomen est, quod praeponitur nomini, vel differentiae[7] causa, vel quod tempore, quo Sabinos Romani asciverunt[8] civitati ad confirmandam conjunctionem,[9] nomina illorum suis praeponebant nominibus et invicem Sabini Romanorum.[10] Et ex illo consuetudo tenuit, ut nemo Romanus sit absque praenomine. Et notantur[11] vel singulis literis[12] vel binis vel ternis, tum singulis, quando a vocali incipit praenomen, ut A. Aulus, vel ab una consonante, ut P. Publius, T. Titus; tum duabus, quando a duabus consonantibus incipit,

---

9 .ı. *herchóiliuth folaith* 10 *tiug.* 7 *tanaide* 11 .ı. *néphchorpdae* 12 .ı. *doindnaich*

13 .ı. *her. suin* 14 .ı. *tindnacul* 15 (in marg.) .ı. *ethemlagas donadbat hic ondsun grecdu as. noma* .ı. *nomen húad* 16 .ı. *othindnacul* .ı. *gerind* 17 .ı. *gerind grecdae*

(28ᵃ) 1 .ı. *inne indfebtad l. indfol. asber hic inne dilse l. doacal. asber innadead quando dicit et communem quidem rl.*

2 *indinne issí ascoit. folad duine huile* 3 (in marg.) *indúlib ní hisonaib atá indilse l. indoac.* 4 (in marg.) .ı. *ataat chétnaidi* 7 *diru. hindilsi ataat dam indoacal.*

5 .ı. *ainm inchoisc cenéuil* 6 .ı. *iss. acognomen són lasna firu aili r.* 7 .ı. *ar dechor etir da ṅainm̄ cosmaili*

8 .ı. *dochathraraib dóib hisinchathir* 9 .ı. *isdo remisuidigddis doaccomol inna cairddine* 7 *indoentath* 10 (in marg.) .ı. *dagnítis dam intsabindai anísin immenetor* .ı. *nosuidigtis noa. romanor. an. noibus. suis*

11 .ı. *notaitir* 12 .ı. *robu ɓenlitrib*

ut Cn. Cnaeus, Sp. Spurius; tum tribus, quando a consonante incipit prima syllaba et in consonantem desinit, si tamen alia quoque praenomina ab eisdem incipiunt consonantibus, idque fit differentiae causa,[13] ut Sex. Sextus, Tul. Tullius, ne, si primas solum consonantes scribamus, T. Titum et S. Sextium significare putemur. Unde in Marco[14] M solam scribimus, quamvis a consonante incipit syllaba et in consonantem desinit, quia nullus error fit.[15] Nomen est proprie uniuscujusque[16] suum,[17] ut Paulus, proprium. Cognomen cognationis[18] commune,[19] ut Scipio.[20] Agnomen est, quod ab aliquo eventu imponitur,[21] ut Africanus, Isauricus. Invenimus tamen multa in his quatuor speciebus propriorum nominum invicem pro se posita,[1] et quae in aliis personis sunt[2] praenomina, haec in aliis loco nominum[3] accipiuntur, ut Tullius Servilius. Hic Tullius praenomen est. M. vero Tullius, hic nomen. Similiter et in aliis loco cognominum[4] aliorum agnomina, vel contra, ut Cicero, qui primus ab habitu faciei nominatus est, agnomen hoc habuit, familiae vero ejus cognomen fuit. Similiter Caesar, Scipio. Hoc autem interest inter proprium et appellativum, quod appellativum naturaliter commune est multorum, quos eadem substantia[5] seu qualitas[6] seu quantitas,[7] generalis[8] vel specialis, jungit. Generalis, ut animal,[9] corpus,[10] virtus;[11] specialis,[12] ut homo, lapis, grammaticus, albus, niger,[13] magnus, brevis.[14] Haec enim quoque, quae[15] a qualitate vel quantitate sumuntur speciali, id est adjectiva, naturaliter com-

---

13 .ı. *dodechor fri praenomina aili* 14 .ı. *huare nád fail praeno. friandechraiged* 15 .ı. *cith .m. nam̄a scribthar and huare nád deligedar fri praeno. cosmail do*

16 .ı. *no. saindíles cachoen ̦folaid* 17 .ı. *an̄ái* 18 .ı. *inchoibnis* 19 .ı. *coitchen diachoibnius* .ı. *domaccaib 7 auib* 20 .ı. *scipio* .ı. *scipide* (in marg.) *Aní as no. lasna litridi ail̄i is cogno. són la prisc. aní as cogno. leosom isnomen són leissem* 21 .ı. *uathecmungg gnímo*

(28[b]) 1 .ı. *cach ae doṡuidigud aralailiu* 2 .ı. *hipersonaib sainib* .ı. *saini persin hisuidiu* 3 .ı. *innan̄anmann etargnai* 4 .ı. *doluc innanan̄man inchoisc centuil*

5 .ı. *afolad iss. maithess incoiṭ. in noe.* 6 .ı. *cid maith cid olc cid álind cid etig* 7 .ı. *cid bec cid már*

8 .ı. *berair fricach nae andédese* 9 .ı. *do cach an̄mandu* 10 *do cach corp* 11 *do cach neurt* 12 .ı. *arṡainchenélchi* 13 *ar inni andédeso* 14 *ar méit andédeso* 15 .ı. *frecrae men̄man rl.*

munia sunt multorum.[16] Adjectiva autem ideo vocantur, quod aliis appellativis,[17] quae substantiam significant, vel etiam propriis adjici solent ad manifestandam eorum qualitatem[18] vel quantitatem, quae augeri vel minui sine substantiae[19] consumtione[20] possunt, ut bonum animal, magnus homo, sapiens grammaticus, magnus Homerus. Proprium vero naturaliter uniuscujusque privatam[21] substantiam qualitatemque significat et in rebus est individuis,[22] quas[23] philosophi atomos[24] vocaut, ut Plato, Socrates. Itaque caret communione[25] naturali. Cum igitur evenit, ut multi eodem nomine proprio nuncupentur, fortuitu[1] et sola voce, non etiam intellectu communis alicujus substantiae vel qualitatis hoc fieri solet. Et in proprio quidem etiam appellativa intelligi possunt,[2] ut si dicam Virgilius, intelligo et hominem et poëtam;[3] in appellativis autem propria non intelliguntur, ut homo, vir, nisi per excellentiam[4] loco[5] proprii in quibusdam personis accipiantur, ut poëta pro[6] Virgilio, et urbs pro Roma. Appellativorum multae sunt species, quarum quaedam communes inveuiuntur cum propriis, sive sint primae positionis sive derivativae. Sunt enim quaedam corporalia in appellativis, ut homo; sunt etiam in propriis, ut Terentius. Alia[7] incorporalia in appellativis, ut virtus;[8] in propriis, ut Virtus dea,[9] et pudicitia Penelopae.[10] Homonyma[11] quoque tam in propriis quam iu appellativis inveniuntur, ut Pyrrhus filius Achillis, et Pyrrhus rex Epirotarum; nepos,[12] filius filii, et nepos, luxuriosus. Inveniuntur tamen quaedam homonyma eadem propria et appellativa, ut Magnus[13] Pom-

---

16 (in marg.) *inna anm̄ann tréna dim ithé doform̄agddar donaib anm̄anaib adiectaib dolanad 7 foilsiguth inne indib sicut postea dicit*

17 .ı. *trenaib* 18 .ı. *innananman adiect* 19 .ı. *cenn forcenn indfolaid chéthnai* (sic) 20 .ı. *ni epil afolad cetne isfolad duini l. dogaibther and l. doformagar*

21 *diuparthe* 22 .ı. *nadfodlaiter frislond nilfolad* 23 .ı. *indiuidua* 24 *nephfodlaidi* 25 *doslund hile*

(29ᵃ) 1 .ı. *intæcmaingthech* .ı. *tecmaingamin* 2 .ı. *incoisgedar anm̄an doac. tre anm̄an dílsi* 3 (in marg.) *Asagnintar asnduine 7 asfili intan asberar uirgilius assagnintar assin doacaldmaiche tre dilsi* 4 .ı. *tre derscug. fir l. chath.* 5 *dam* 6 .ı. *tarhési*

7 .ı. *sunt* 8 .ı. *coitchen do cach neurt* 9 .ı. *no. bandeae* 10 .ı. *dorochair indilsi di conid no. di pudicitia*

11 .ı. *cosmailainm̄nechthecha r.* 12 .ı. *haue* 13 .ı. *asin magnus dogni-*

pejus, et magnus civis. Synonyma[14] quoque tam appellativa quam propria inveniuntur. Sicut enim ensis, gladius, mucro, unum atque idem significant, sic Publius Cornelius Scipio Africanus unum atque idem significant. Aliae fere omnes species[15] in nominibus inveniuntur appellativis. Sunt autem hae, adjectivum, ad aliquid dictum, quasi ad aliquid dictum, gentile, patrium, interrogativum, infinitum, relativum vel demonstrativum vel similitudinis, collectivum, dividuum, factitium, generale, speciale, ordinale, numerale, absolutum, temporale, locale. Hae species communes sunt, et principalium, id est, primae positionis nominum et derivativorum. Propriae autem derivativorum sunt hae, patronymicum, possessivum, comparativum, superlativum, diminutivum, denominativum, in quo intelligimus cum multis etiam comprehensivum,[1] de quibus in loco dicemus, verbale, participiale, adverbiale. Adjectivum est, quod adjicitur propriis vel appellativis, et significat laudem vel vituperationem vel medium vel accidens unicuique. Laudem, ut justus; vituperationem, ut injustus; medium, ut magnus. Dicimus enim magnus imperator, laudantes; et magnus latro vel fur, vituperantes. Accidens vero, id est, suum[2] uniuscujusque, ut niger corvus,[3] et altum[4] mare. Inveniuntur tamen etiam in propriis quaedam hujuscemodi,[5] ut Gradivus[6] Mars, et Ennosigaeus Neptunus, et Quirinus Romulus. Sed haec, quia propriorum loco accipiuntur, comparari non possunt, quod est proprium adjectivorum, nec egent adjectione aliorum nominum,[7] quomodo communia[8] adjectiva. Sumuntur autem haec a qualitate vel quantitate animi vel corporis vel extrinsecus accidentium. Animi, ut prudens, magnanimus; corporis, ut albus, longus. Extrinsecus accidentium, ut dives, felix. Ad aliquid dictum est, quod sine intellectu illius,[9] ad quod dictum est, proferri non potest, ut filius, servus.

---

*thær andedesin* .ı. *dil.* .ı. *proprium hic* 7 *doacal.* 14 .ı. *comainmnichdecha r.* 15 .ı. *file*

(29b) 1 .ı. *arindí contetarrat som hignuisib hilib andéainm̄neichthech*

2 .ı. *anái* .ı. *asainreth* 3 *fiach* 4 *fudomain*

5 .ı. *am. ataat adiecta conanilmrechtrud inddoacal. ataat dam indílsi*
6 .ı. *dorochair indílsi marti* 7 .ı. *cenmithá inna anm̄ann dílsi dianacomlatar hic tm.* 8 .ı. *doacaldmacha*

9 .ı. *airni conbia som manibé ani hua[nai]thgnintar* 7 *huanaimnigter* (sic)

Nam dicendo filium[10] patrem[11] etiam et dicendo servum dominum[12] quoque intelligo; quod si intereat, interimit[13] una illud, quod ab eo intelligitur. Quasi ad aliquid dictum est,[14] quod quamvis habeat aliquid contrarium[15] et quasi semper adhaerens,[16] tamen non ab ipso nomine[17] significat etiam illud.[1] Neque enim ex illo nominationem accipit,[2] ut dies, nox, dextra, sinistra. Nam quamvis intereat,[3] nec interimit[4] secum etiam illud, quod ei adhaerere intelligitur. De homonymo superius docuimus, quod tam in propriis quam appellativis invenitur. Synonyma sunt, quae, sicut diximus, diversis nominibus idem significant, ut ensis, mucro, gladius. In propriis quoque hanc vim habent[5] dionyma[6] vel trionyma vel tetraonyma,[7] ut P. Cornelius Scipio Africanus, sicut docuimus. Gentile est, quod gentem significat, ut Graecus, Latinus. Patrium est, quod a patria sumitur, ut Atheniensis, Romanus. Interrogativum est, quod cum interrogatione profertur, ut qui, qualis, quantus, quot, quotus, cum suos servant accentus.[8] Infinitum[9] est interrogativo contrarium, ut quis, qualis, quantus, quotus,[10] quot,[11] cum in lectione[12] gravi accentu pronuntiantur. Possunt tamen haec eadem et relativa[13] esse et similitudinis,[14] sicut etiam talis,[15] tantus, tot. Haec tamen etiam redditiva[16] dicuntur. Et animadvertendum, quod hujuscemodi nomina vel substantiae sunt infinitae atque communis, ut quis,

---

10 .ı. *lase asmbiur* 11 *file athir leiss* 12 .ı. *file chóim̄dith leiss* 13 .ı. *pater 7 dominus* .ı. *manibé*

14 .ı. *iscuit atóibthe nam̄á isairi asber quasi* .ı. *similitudinis* (in marg.) .ı. *isquasi ad aliquid asberar diib huare rombi cechtar de sech alaill*

15 .ı. *cenodfil chotarsnataith etarru* 16 .ı. *iscuit atóibthe huare rombi cechtar de sech alaill* 17 .ı. *bis leiss ut dies*

(30ᵃ) 1 .ı. *ani huanainmnichfide* 2 (in marg.) *sluindith sem aduiltetaid cen fortacht indanm̄a aili*

3 .ı. *ciatbela indalanái ni epil alaill* 4 .ı. *ni airdben*

5 .ı. *ainmnigud oenfolaid hua ilanm̄anaib* 6 .ı. *deainmnich.* 7 .ı. *isarsodain dober exem.*

8 .ı. *dóig linn bed nacuit preter qualis 7 combad chircumflex farsuidiu*

9 .ı. *ecrichdatu cen im̄chomarc nindib* 10 .ı. *isidméit* 11 .ı. *línn r.* 12 .ı. *inim̄fognam 7 isreith legind*

13 .ı. *aithaisndisnecha* .ı. *tuasailcdecha do im̄chomairsnechaib* 14 .ı. *quantus* .ı. *isheidméit l. uerbi gratia qualis inna inneso noch isrelatiuum insin insamlathar dam inni frialaili*

15 .ı. *isderb son* 16 .ı. *hírredcha aliud no. illis*

qui; vel qualitatis,[17] ut qualis, talis; vel quantitatis, ut quantus, tantus; vel numeri, ut quot, tot. Ex quo ostenditur, melius ea doctissimos artium scriptores Graecos inter nomina posuisse, quamvis vetustiores apud ipsos quoque pronomina vel articulos ea putaverunt, quos grammatici Latinorum similiter sunt secuti. Sed incongruum[18] videtur, cum illi antiquorum nec recusaverunt Graecorum etiam errores imitari, nos Apollonii et Herodiani, qui omnes antiquorum errores grammaticorum purgaverunt, vestigia linquere,[19] et non inter nomina haec potius ponere, de quibus in pronomine latius tractabitur. Collectivum est, quod in singulari numero multitudinem significat, ut populus, plebs. Dividuum est, quod a duobus vel amplioribus ad singulos habet relationem vel plures in numeros pares distributos, ut uterque, alteruter, quisque, singuli, bini, terni, centeni. Factitium[1] est, quod a proprietate sonorum[2] per imitationem factum est, ut tintinnabulum,[3] turtur. Generale est, quod in diversas species potest dividi, ut animal, arbor. Speciale est, quod a genere dividitur, ut homo, equus, vitis, laurus. Ordinale est, quod ordinem significat, ut primus, secundus, tertius. Numerale est, quod numerum demonstrat, ut unus, duo, tres. Absolutum[4] est, quod per se intelligitur et non eget alterius conjunctione nominis, ut deus, ratio. Temporale est, quod tempus ostendit, ut mensis, annus. Locale est, quod locum significat, ut propinquus, longinquus, proximus, medioximus.

---

Subjungo locos aliquos, quorum praeter interpretationem codicis Sangallensis est etiam interpretatio hibernica codicis Prisciani Carolsruhensis (quorum unum infra significo Pr. Sg., alterum Pr. Cr.), scilicet praefationem operis Priscianei et e libro octavo quaedam.

Prooemium. Cum omnis eloquentiae doctrinam et omne stu-

17 .ı. *tecmaiṅg dondfol. hísin* 18 *ecóir* 19 .ı. *cenasechim*

(30b) 1 .ı. *aforcmachte* 2 .ı. *inna fog.* 3 .ı. *tin. tin. afogur diaforcomnacair tintinabulum* (sic)

4 .ı. *húatuasailcthae hua anmmaim ailiu dothórmuch friss doaestóasc ucheille*

diorum genus, sapientiae luce praefulgens, a Graecorum fontibus derivatum, Latinos proprio sermone invenio celebrasse, et in omnibus illorum vestigia liberalibus[1] consecutos artibus video, non solum quae emendate ab illis sunt scripta, sed etiam quosdam errores eorum amore graecorum doctorum deceptos[2] imitari, in quibus maxime vetustissima grammatica ars arguitur peccasse, cujus auctores quanto juniores tanto[3] perspicaciores et ingeniis floruisse et diligentia valuisse omnium judicio confirmantur eruditissimorum. Quid enim Herodiani artibus certius? Quid Apollonii scrupulosis quaestionibus enucleatius possit inveniri? Cum igitur eos omnia fere vitia, quaecunque antiquorum commentariis sunt relicta artis grammaticae, expurgasse comperio, certisque rationis legibus emendasse, nostrorum autem neminem post illos[4] imitatorem eorum exstitisse, quippe in negligentiam cadentibus studiis literarum propter inopiam scriptorum; quamvis audacter, sed non impudenter, ut puto, conatus sum pro viribus[5] rem arduam quidem, sed officio professionis non indebitam, supra nominatorum praecepta virorum, quae congrua sunt visa, in latinum transferre sermonem, collectis etiam omnibus fere, quaecunque necessaria nostrorum quoque inveniuntur artium commentariis grammaticorum, quod gratum fore credidi temperamentum,[6] si ex utriusque linguae moderatoribus elegantiora in unum coeant corpus, meo faciente labore. Quia nec vituperandum me esse credo, si eos imitor,[7] qui principatum inter scriptores grajos artis grammaticae possident, cum veteres nostri in erroribus etiam, ut dictum est, Graecos aequiparantes, maximam tamen sunt laudem consecuti. Exemplum etiam proponere placuit, ne pigeat alios etiam a me vel ignorantia forte praetermissa vel vitiose dicta (nihil enim ex omni parte perfectum in humanis esse credo posse iuventionibus) sua quoque industria ad communem literatoriae professionis utilitatem congrua rationis proportione vel addere vel

---

1 (Pr. Sg. 1ª) in cod. libral. .ı. *libardaib* 2 (Pr. Sg.) .ı. *atá diserc lalait. inna grec coseich. cid acomroi[r]cniu* 3 (Pr. Sg.) *inméitso*

4 (Pr. Sg.) .ı. *indead innanísin* 5 (Pr. Sg.) .ı. *ishuasneurt dom aradoidngi*

6 (Pr. Cr. 1ª) .ı. *hiare nadtucus acht ani rupu thascide* 7 (Pr. Sg. 1ᵇ) *cenusamlar*

mutare tractantes. Namque festinantius quam volui hos edere me libros compulerunt, qui alienis laboribus insidiantes, furtimque et quasi per latrocinia scripta aliis surripientes unius nominis ad titulum pertinentis infanda mutatione totius operis in se gloriam transferre conantur. Sed quoniam in tanta operis materia impossibile est aliquid perfectum breviter exponi, spatii quoque veniam peto, quamvis ad Herodiani scriptorum pelagus et ad ejus patris Apollonii spatiosa volumina, meorum compendiosa sunt existimanda scripta librorum, hujus tamen te operis[8] hortatorem sortitus,[9] judicem quoque facio, Juliane, Consul ac Patricie, cui summos dignitatis[10] gradus summa acquisivit in omni studio ingenii[11] claritudo,[12] non tantum accipiens ab excelsis gradibus honorum pretii, quantum illis decoris addens tui, cujus mentem tam Homeri credo quam Virgilii anima constare, quorum uterque[13] arcem possederat musicae, te tertium[14] ex utroque compositum esse confirmans, quippe non minus Graecorum quam Latinorum in omni doctrinae genere praefulgentem. Tibi ergo hoc opus quasi ad deum[15] devoveo, omnis eloquentiae praesul, ut quantamcunque mihi deus annuerit suscepti laboris gloriam,[16] te comite, quasi sole quodam, dilucidius crescat.

Lib. VIII. cap. VI. . . . Inveniuntur ex aliarum (praeter primam) conjugationum verbis quaedam similes derivationes, sed in paucis, ut pendo pendis, pendor penderis, et pendeo pendes, jacio[1] jacis, et jacior[2] jaceris, et jaceo[3] jaces, acuo acuis, acuor et aceo,[4] ex quo acesco. Sunt alia, quae in compositione mutant significationem, ut eo neutrum. Similiter facio, quamvis vetustissimi etiam passive hoc protulisse inveniantur. Titinnius in quinto: *Bonum gratia parvi ut faciatur.* Item venio, sedeo fa-

8 (Pr. Cr.) .1. *cethuccu inbri mu libuir* 9 (Pr. Cr.) .1. *ronertais damsa condernain hicutrumus frincheliu togu damsu ani sintasu indsainriud dianertad sech cách*

10 (Pr. Sg. 2ª) .1. *inna flaithemnachtæ* 11 (Pr. Sg.) .1. *hicach ceniul fis 7 ecni* 12 (Pr. Sg.) .1. *indtairdircus*

13 (Pr. Sg.) .1. *indiassin* 14 (Pr. Sg.) .1. *trisfer friu* 15 (Pr. Sg.) .1. *am. bid do dia* 16 (Pr. Sg.) .1. *cid ber cid mar indinducbál ó diu tarhesi denmo indlibuir bith má de dobuith daitsiu hi coimthecht oco*

1 (Pr. Cr. 57ª) .1. *insádaim* 2 (Pr. Cr.) *iaculor* 3 (Pr. Cr.) .1. *inarbenim* 4 (Pr. Cr.) .1. *áctegim a quo est acetum*

ciunt activa in compositione, adeo et adeor, subeo et subeor, ineo et ineor. Ovidius in quarto Fastorum: *Sol aditus, quam quaeris, ait, ne vana labores, nupta Jovis fratri tertia regna tenet.* Juvenalis in quinto: *Quod si subeuntur prospera castra.* Virgilius in decimo: *Morte obita qualis fama est volitare figuras.*[5] Facio vero, quando cum praepositionibus componitur, activum fit plerumque, ut efficio et efficior, afficio et afficior, reficio et reficior. Deficio, quando pro relinquo accipitur, habet passivum, quando vero pro defetiscor,[6] neutrum est. Juvenalis in tertio: *Sic Matho deficit.* A venio vero convenio[7] et convenior, invenio et invenior in passivam transeunt significationem. A sedeo quoque obsideo et obsideor. Sentio neutrum, ex eo assentio et assentior, et dissentio et dissentior, in una eademque inveniuntur significatione. Cicero de republica: *In quibus assentior sollicitam et periculosam justitiam non esse sapientis.* Lucilius in XII: *Assensus sum homini.* Caecilius in primo: *Qui intelligunt quid faciant, dissentiuntur.* Ex aliis quoque significationibus plurima simplicia in alias, cum componuntur, transire invenies, ut plecto activum. Unde Terentius: *Ego plectar pendens.* Sed ab eo composita tam deponentia quam communia inveniuntur. Orior deponens, similiter partior, sed ex eis composita tam deponentia quam neutra inveniuntur, adorior[8] et adorio, impertior et impertio. Naevius in Hectore proficiscente: *Tunc ipsos adoriunt, ne quis hinc Spartam referat nuntium.* Virgilius in I. Aeneidos: *Hinc portum petit et socios partitur in omnes.* Terentius in Eunucho: *Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnatho.* Spicio, a quo aspicio activum, et ex eo conspicor conspicaris deponens, in quo etiam conjugatio mutata est. Terentius in Heautontimorumeno: *Nunquam tam mane egredior, neque tam vesperi, quin conspicer te fodere aut arare.* A perio quoque activo videtur quibusdam esse experior[9] commune, et opperior[10] deponens. Virgilius in XI: *Experto credite, quantus in clipeum adsurgat.* Quamquam simplex ejus peritus sit, cujus verbum in usu non est,[11] quod debuit

---

5 (Pr. Cr. in marg.) .1. *amba frithtechtai*

6 (Pr. Sg. 115b) in cod. difficiscor .1. *arachrinim* 7 (Pr. Cr.) .1. *adgaur l. duttluchur* 8 (Pr. Cr.) .1. *arriuth*

9 (Pr. Sg.) .1. *doscéulaim* 10 (Pr. Cr.) .1. *frisaiccim* 11 (Pr. Sg.) *are-*

secundum analogiam perior esse. Terentius in supradicta fabula: *Hic ego interea virum opperibor*. Nam reperio, comperio, cooperio, sicut aperio, activa sunt;[12] faciunt enim ex se passiva. Et possunt magis a pario videri composita, quod apud vetustissimos quartae conjugationis declinationem habebat. Ennius: *Ova parire solet genus pennis condecoratum*. Facio cum sit neutrum, ut supra diximus, si cum praepositione componatur, plerumque transit in activum, ut conficio conficior, perficio perficior, afficio afficior, reficio reficior, officio officior. Juvenalis in I: *Et quotiens te, Roma, tuo refici properantem reddet Aquino*. Lucretius in II: *Quapropter simul inter se retrahuntur et extra, officiuntur, uti cogantur tardius ire*. A proficio Statius impersonale protulit in III: *Proficitur bello*. Deficio autem loco passivi defio facit.[13] Terentius in Eunucho: *Nihil cum est, nihil defit*. Cum passivam vim habet, defio facit. Sunt tamen alia ex eo ipso et ex aliis composita, quae non solum significationem, sed etiam conjugationem, ut dictum est, permutant, ut facio facis, gratificor gratificaris. Terentius in Heautontimorumeno: *Cui ego gratificor, ipsa re experibere*. Similiter ludificor. Idem in Eunucho: *Quin insuper scelus, postquam ludificatus est virginem*. Excarnifico[14] vero activum est, ut amplifico et velifico. Terentius in Heautontimorumeno: *Ubi me excarnifices*. Juvenalis in quarto: *Velificatus Athos, et quicquid Graecia mendax audet in historia*, passive protulit. Sciendum tamen, quod et facio et facior, ut ostendimus, vetustissimi proferebant. Si vero facio vel fio integris manentibus, aliud verbum infinitum ante ea componatur, non solum significationes et conjugationes integras eis servamus, sed etiam accentus, ut calefacio calefacis calefacit, tepefacio tepefacis tepefacit. In secunda enim et tertia persona penultimas acuimus, quamvis sunt breves. Similiter calefio calefis calefit, tepefio tepefis tepefit, finales servant accentus in secunda et tertia persona, quos habent in simplicibus. A verto quoque activo reverto et revertor, praeverto et

---

*car anainm indiuitius 7 ní airecar inbriath. s. hicoms.* 12 (Pr. Sg.) *am. asinbriath. gníma aperio*

13 (Pr. Sg. 146ᵃ) in cod.: difficio autem loco passivi deficio facit .ı. *iss. asber hic asberr chial ches. asindí asdifficio quando pro uincor accipitur ut in ante ostendit.* 14 (Pr. Cr.) .ı. *fennaim*

praevertor in una eademque ponuntur significatione. Virgilius in primo Aeneidos: *Harpalice volucremque fuga praevertitur Hebrum.* Idem in VII: *Cursuque pedum praevertere ventos.* Verso similiter activum, ex quo controversor deponens. Cicero in Protagora: *Nunc a vobis, o Protagora et Socrate, postulo, ut de isto concedatis alter alteri, et inter vos de hujuscemodi rebus controversemini, non concertetis.* Sunt alia quae et conjugationem mutant cum genere in eadem manentia significatione, ut labo[15] labas neutrum, *ὀλισθαίνω, ὀλισθαίνεις*, et labor[16] laberis deponens. Virgilius in II. Aeneidos: *Labat ariete crebro janua.* Idem in IIII: *Labitur infelix Dido.* Similiter lavo[17] lavas, et lavo[18] lavis, sed lavis magis pro humectas dicitur. Virgilius in X: *Visceribus super incumbens lavit improba taeter ora cruor.* Sunt tamen alia quae cum conjugatione mutant significationem, ut mando,[19] *ἐντέλλομαι*, mandas; mando,[20] *μασσάομαι*, mandis; fundo,[21] *θεμελιόω*, fundas; fundo,[22] *ἐκχέω*, fundis; obsero,[23] *περιβάλλω τὸν μοχλόν*, obseras; obsero,[24] *περισπείρω*, obseris;[25] appello,[26] *προςαγορεύω*, appellas; appello,[27] *προςάγω*, appellis; volo,[28] *πέτομαι*, volas; volo,[29] *βούλομαι*, vis; consternor,[30] *καταπλήττομαι*, consternaris; consternor,[31] *καταστρώννυμαι*, consterneris. Nam lego legas[32] et lego legis, dico dicas et dico dicis, etiam in prima persona habent differentias temporum; nam lego legas et dico dicis producunt penultimas, lego legis et dico dicas corripiunt.

---

15 (Pr. Sg. 146b) .ı. *cor. la* .ı. *dofuislim* 16 *produc la* 17 .ı. *doforuch* 18 .ı. *folcaim̄* 19 .ı. *imtrénigim* 20 .ı. *ithim*

21 (Pr. Sg. Pr. Cr. 57b) .ı. *fundamentum pono* 22 (Pr. Sg.) .ı. *dodálim* (Pr. Cr.) .ı. *dudálim* 23 (Pr. Sg.) .ı. *fescrigim* (i. e. vesperasco, serus sum; ideo melius Pr. Cr.:) .ı. *frisdúnaim* 24 (Pr. Sg.) *clandaim* (Pr. Cr.) *asindiut l. clandaim* 25 (Pr. Cr.) *seminas*

26 (Pr. Sg.) *adgládur* 27 *inárbenim* 28 *follúur* 29 *adcobraim*

30 (Pr. Sg. Pr. Cr.) .ı. *fobothaim* 31 (Pr. Sg.) *fommálagar l. foalgim* (Pr. Cr.) *fommálagar* 32 (Pr. Sg.) *ar atá dechor naimsire hisuidib lacumscugud coib. non sic predic.*

## E. Specimen interpretationis codicis Paulini Wirziburgensis.

### Interpretatio epistolarum ad Colossenses, ad Timotheum, Titum, Philemonem.

Epistola ad Colossenses. Cap. I. Paulus apostolus Christi Jesu per voluntatem dei[1] et Timotheus frater, iis qui sunt Colossis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Jesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro. Gratias agimus deo et patri domini nostri Jesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Jesu et dilectionem quam habetis in sanctos omnes, propter spem quae reposita est vobis in coelis, quam audistis in verbo veritatis evangelii, quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est et fructificat et crescit sicut in vobis[2] ex ea die qua audistis et cognovistis gratiam dei in veritate, sicut didicistis ab Epaphra,[3] carissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu, qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Ideo et nos ex qua die audivimus non cessamus pro vobis orantes et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus. IN omni sapientia[4] et intellectu[5] spirituali[6] ut ambuletis digne deo per omnia placentes in omni opere bono[7] fructificantes et crescentes in scientia dei,[8] in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus, in omni patientia et longanimitate cum gaudio, gratias agentes deo patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii dilectionis suae,[9] in quo habemus redemtionem et remissionem peccatorum,[10] qui est imago dei invisibilis,[11] primogenitus omnis creaturae, quoniam in ipso condita sunt universa in coelis et in terra, visibilia et invisibilia, sive throni sive dominationes, sive

(Wb. 26c) 1 *isóentu doathir et macc acmothoéitse forapstalact cucuibsi* 2 *am. formbeir et toirthigedar indibsi* 3 .ı. *ishé cetu rupredach dúib* 4 .ı. *etargni deacte* 5 .ı. *anagogien* 6 .ı. *etarcne narrúun diade* 7 *combat imdi forcáingníme* 8 .ı. *etarcni dǽ*

9 .ı. *conrobam iflathemnacht la cr.* 10 .ı. *istriit dorolgetha arpecthi duún* 11 *firdelb dei caeli l. per ipsum cognoscitur deus pater*

principatus sive potestates, omnia per ipsum et in ipso creata sunt. Et ipse ante omnes[1] et omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens,[2] quod in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare[3] et per eum reconciliare omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis[4] ejus, sive quae in coelis sive quae in terris sunt.[5] ET vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensus ejus in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem exhibere vos sanctos immaculatos et irreprehensibiles coram ipso, si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles ad spem evangelii quod audistis,[6] quod praedicatum est in universa creatura quae sub coelo est, cujus factus sum ego Paulus minister, qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis,[7] et impleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus quod est ecclesia.[8] Cujus factus sum ego minister secundum dispensationem dei, quae data est mihi in vobis, ut impleam verbum dei,[9] mysterium quod absconditum fuit[10] a saeculis et generationibus, nunc autem manifestatum est[11] sanctis ejus, quibus voluit deus notas facere[12] divitias[13] gloriae sacramenti[14] hujus in gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriae, quem nos annuntiamus corripientes omnem hominem et docentes omnem hominem in omni sapientia,[15] ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Jesu Christo,[16] in quo et laboro certando secundum operationem ejus,[17] quam operatur in me in virtute.[18]

Cap. II. VOlo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam

(26[d]) 1 .ɪ. *arisbidixnichthe som* 2 .ɪ. *corrup hǽ bas óenairchinnech* 3 .ɪ. *uile lánæ diuini. atrothreb hicr.* 4 .ɪ. *dogním inchrochtha isainm crux*

5 .ɪ. *dorronad síid eter muntir nime et talman* 6 .ɪ. *spe future glorie bias dúib innim et predchabthar hisos.* 7 .ɪ. *conrogabthesi desimrecht dinni* 8 .ɪ. *aní dodesta dichomalnad cæsta cr. domsa isocca attóo ishéd dim desta disuidiu dul martre tarfarcennsi* 9 .ɪ. *euang.* .ɪ. *asechte tarrchet dicr.* 10 .ɪ. *irrúnaib deachte condatuárgabusa gentibus* 11 .ɪ. *tuargab cenn indrúnsin*

12 .ɪ. *combad etarcnad doib* 13 .ɪ. *ícce inchenéli dóine* 14 .ɪ. *arnifitir cid muinter nime* 15 .ɪ. *fessa et etarcni dæ* 16 .ɪ. *am. rombo foirbthe cr. condib foirbthe intí bess innaellug* 17 .ɪ. *atò occombáig friss imsechim agníme et imgabáil desimrechte de conroissinn cutrummus friss et congní som frimsa ocsuidiu* 18 .ɪ. *ismaith achuit occa*

pro vobis[19] et pro iis qui sunt Laodiceae[20] et quicunque non viderunt faciem meam in carne, ut consolentur corda ipsorum[21] instructi in caritate[22] et in omnes divitias plenitudinis intellectus[23] in agnitionem mysterii[24] dei patris et Christi Jesu, in quo[25] sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi. HOc autem dico, ut nemo vos decipiat in subtilitate sermonum.[26] Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum gaudens[1] et videns ordinem vestrum et firmamentum ejus quae in Christo[2] est fidei vestrae. SIcut ergo accepistis Christum Jesum dominum, in ipso ambulate,[3] radicati[4] et superaedificati in ipso[5] et confirmati fide,[6] sicut et didicistis, abundantes in gratiarum actione.[7] VIdete ne quis vos decipiat per philosophiam[8] et inanem fallaciam[9] secundum traditionem hominum,[10] secundum elementa mundi et non secundum Christum,[11] quod in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter,[12] et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis, in quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in exspoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi,[13] consepulti ei in baptismo,[14] in quo et consurrexistis per fidem operationis dei,[15] qui suscitavit illum a mortuis. ET vos cum mortui essetis in delictis et praeputio carnis vestrae, convivificavit cum illo,[16] donans vobis omnia delicta,[17] delens quod adversum nos erat chirographum decreti,[18] quod erat

---

19 .i. *ismór indethiden file domsa diibsi* 20 .i. *colosensi dim in laudacia ataat* 21 .i. *cododonat arnapat toirsich dimchuimregaibse* 22 .i. *conroib deserc leu fricách* 23 .i. *confesatar imbed indraith tecomnacht dia doib et condip maith anintliucht*

24 .i. *ríun icce incheneli dóine* 25 *arisand isecne et isfissid cách iarnetarcnu cr.* 26 *filoso.* .i. *arnipa gliccu felsub olambieidsi si in xpo. estis*

(27ª) 1 .i. *trebarnimradud arfarfoirbthetu* 2 .i. *icretim in ihu.* 3 *am. ropredchad dúib comid* 4 *inoentid achoirp* 5 *apstil itossug sissi iarum* 6 *bad treúin iniriss* 7 .i. *denid attlugud buide dodia dicach maith dogní frib*

8 .i. *cid glicc et cid sulbir ocaisndis* 9 .i. *saibes inobar* 10 *arishe besad felsub etarcert didulib et saigid forru et nebchretem anadiadar dicr.* 11 .i. *ni ar cr. predchit* .i. *nifitetar am. rongab arissamlid atá q. in ipso habitat rl.* 12 *pl. omnis plenitudo diuinae naturae in corpore eius inhabitat* .i. *ueraciter l. inchorpdid* .i. *adrothreb láne deachte innachorpsom*

13 *cs. cate imdibe cr. ni. bás et adnacul itheside immafolnget imdibe ó dúalchib* 14 .i. *teora tonna torunni in bab. trédenus dosom in sepul.* 15 *am. rongab comadnacul dúun atá comeisséirge act rocretem oipred dé* 16 *xpo.* 17 *bái and ní roerthe* 18 *asrochoiled bás dúnni*

contrarium nobis,[19] et ipsum tulit[20] de medio[21] affigens illud cruci,[22] exspolians se carne principatus et potestates traduxit confidenter, palam triumphans[23] illos in semetipso.[24] NEmo ergo vos judicet[25] in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniae aut sabbatorum quae sunt umbra futurorum,[26] corpus autem Christi.[27] NEmo vos seducat,[28] volens in humilitate et religione angelorum[29] quae non vidit ambulans frustra[30] inflatus sensu carnis suae[31] et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et conjunctum et constructum crescit in augmentum dei. Si mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi, quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis?[32] Ne tetigeritis neque gustaveritis neque contrectaveritis, quae sunt omnia in interitum in ipso usu[1] secundum praecepta et doctrinas hominum, quae sunt rationem quidem habentia sapientiae in superstitione et humilitate et ad non parcendum corpori,[2] non in honore aliquo ad saturitatem carnis.[3]

Cap. III. IGitur si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera dei sedens,[4] quae sursum sunt sapite non quae super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est[5] cum Christo in deo. Cum Christus apparuerit vita vestra,[6] tunc et vos[7] apparebitis cum illo in gloria. MOrtificate ergo membra vestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam et avaritiam,[8] quae est simulacrorum servitus,[9] propter quae venit

---

19 *uiarless robói and* 20 *forróxul* 21 *conách fil etir* 22 *conderbadad in sanguine* 23 .ı. *rouic buáid dúib* 24 .ı. *trebás achoirp fessin*

25 .ı. *nachibmided* .ı. *nachibberar isnachtu rechta fetarlicce innandig et ambiad innallithu et assapati act bad foirbthe farniress* 26 .ı. *anuile robói ifetarlicci isfoscad núiadnissi* 27 *quasi dixisset nidír dúib ní disuud act homaldóit docr.* 28 *pl. nemo ficta humilitate uos seducat* 29 .ı. *ciasberat doaidbdetar fisi doib et dotiagat angil andochuu nichretidsi* 30 .ı. *nitáirci lessu utuille* 31 *ní issíansib spiritáldib nóiti* 32 .ı. *marudscarsid fritola trebás cr. cid araudluthid caratrad friu iterum pl. elimenta mundi auaritia luxoria et cætera his similia*

(27[b]) 1 .ı. *robóid::::* .ı. *hore arinchriuat* 2 .ı. *nicensáithar dochorp* 3 *nec carnem in saturitate honorandam l. uibi ifleduib na lígaib frisgni*

4 .ı. *issóinmichi inna indocbale* 5 .ı. *isiudindocbáil* 6 .ı. *madhé farmbethusi cr. robia indocbál less* 7 .ı. *isindún itáa som* 8 .ı. *ithé inso boill indsenduini et ishé insenduine fessin* .ı. *uilidetu nandúalche isball dim cachhæ som et iscorpat::::* 9 .ı. *am. fongniter idil sic fogníther donaib ánib*

ira dei super filios incredulitatis, in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. NUnc autem deponite[10] et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem[11] de ore vestro. Nolite mentiri invicem,[12] exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis et induentes novum,[13] eum qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus[14] qui creavit eum, ubi non est gentilis et Judaeus,[15] circumcisio et praeputium, barbarus et Scytha, servus et liber, sed omnia[16] in omnibus[17] Christus. INduite vos ergo, sicut electi dei sancti et dilecti per viscera misericordiae,[18] benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem[19] et donantes et vobis ipsis,[20] si quis adversus aliquem habet querelam, sicut et dominus donavit vobis, ita et vos.[21] SUper omnia autem haec[22] caritatem habete, quod est vinculum perfectionis,[23] et pax Christi[24] exsultet in cordibus vestris in qua et vocati estis in uno corpore,[25] et grati[26] estote. Verbum Christi habitet in vobis abundanter,[27] in omni sapientia[28] docentes et commonentes vosmet ipsos,[29] in psalmis, hymnis, canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine[1] domini Jesu gratias agentes[2] deo et patri per ipsum. MUlieres subditae estote viris vestris[3] sicut oportet in domino.[4] VIri diligite[5] uxores vestras et nolite amari[6] esse ad illas. FIlii obedite parentibus vestris per omnia, hoc enim placitum est in

---

10 .ı. *cuirid diib innerese uitiorum* 11 .ı. *imradud pecctho* 12 .ı. *nataibred cách uáib bréic immalaile* 13 .ı. *ihm. l. nouus homo* 14 .ı. *combiam indeilb ihu.* .ı. *inoentid achoirp* 15 .ı. *alter* .ı. *ni airegdu nech alailiu less* 16 .ı. *dóna l. mandata* 17 .ı. *hominibus* .ı. *act rocretea deacht et döinecht cr. bit less indhuili dáni et nah::::: timu::*

18 .ı. *gaibid immib anctach macc cóimsa am. nondad maicc cóima* .ı. *niscera iské ::::chellt :::beir* 19 .ı. *ainmne dochách frichéile* 20 *andorogbid etruib* 21 *indilgid* 22 .ı. *forib l. sech nahnili predicta* 23 .ı. *óentad etruib immanctar l. etruib et dia* 24 .ı. *dúib fridia et dodia fribsi* 25 .ı. *dobuith inóentid coirp cr* 26 .ı. *atligid dodia*

27 *enang.* .ı. *bad atrab nábad cuit talíll ished aatrab dim aprecept et acomal::* 28 .ı. *etarcni dé* 29 *ished tra forchain som hic aratucca cách acanas condib réil less indiune bess and et ar::réla dochách rodchluinethar*

(27c) 1 .ı. *icomalnad tinme ihu. et itogarmaim aanme* 2 *attlugud boide dodia dibarnicc tritsom* 3 .ı. *mós est illi hanc suadere doctrinam* 4 *bad in dno. intaurlatu* 5 .ı. *hóre itsubditisom* 6 .ı. *luind*

domino. PArentes nolite ad indignationem provocare filios vestros,[7] ut non pusillanimi[8] fiant. SErvi obedite dominis carnalibus per omnia,[9] non ad oculum servientes[10] quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis[11] timentes dominum.[12] Quodcunque facitis ex animo operamini sicut domino et non hominibus, scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis.[13] Domino Christo servite; qui enim injuriam facit[14] recipiet id quod inique gessit,[15] et non est personarum acceptio apud deum.[16]

Cap. IV. DOmini quod justum est et aequum servis praestate,[17] scientes quoniam et vos dominum habetis in coelo.[18] ORationi instate vigilantes in ea in gratiarum actione,[19] orantes simul et pro nobis,[20] ut deus aperiat nobis ostium sermonis[21] ad loquendum mysterium Christi,[22] propter quod etiam vinctus sum,[23] ut manifestem illud ita ut oportet me loqui.[24] IN sapientia ambulate[25] ad eos qui foris sunt,[26] redimentes tempus.[27] Sermo vester semper in gratia sale sit conditus,[28] ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.[29] QUae circa me sunt omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater et fidelis minister[30] et conservus in domino,[31] quem misi ad vos ad hoc ipsum,[32] ut cognoscatis

7 .ı. *trechosc conacarbi cenehinta* 8 .ı. *toirsig* 9 *[for]cain som hic seruos obidire et seruire dominis arnaérbarat domini robtar irlithi ar::: e dúun resiu tised hiress robtar anirlithi iarum ní áil tra insin doepert olsesom arni doforcitul an::::tud dodechuid* 10 .ı. *nibo intain nombeid arsúil tm. dogneith toil farcoimded* 11 .ı. *induthracht* .ı. *bad arlóg diade* 12 *:::digail forib ma :::d irlaithi arrofitir side imbo hochridiu fanacc*

13 .ı. *ropia anorpe nemde illóg farnirnigde* 14 *:::i bes anirlithe l. nádchomalnathar anasberar friss rambia dígal taraéssi* .ı. *cid incoimdiu dodgné friamug :::inmug friachoimdid* 15 .ı. *rambia dígal tarhési adrognima* 16 *s. operum eter sóir et dóir eter mug et coimdid*

17 *cosc innacoimded inso arnáp foróil acumachte foramogaib* 18 *quasi dixisset ubi mogasi dam atá farcóimdiu innim* 19 .ı. *ishæ inso infognam donchoimdid nemdu et isfriu huili atbeirsom ón pl. negligentis enim et dormientis oratio nihil impetrare ualet* 20 .ı. *lairnigdi airib féisne* 21 .ı. *conroib buáid precepte duun tresaniccatar hili* 22 .ı. *euang.* .ı. *cororélam rúna incholnigthea et geine cr. et achésta* 23 .ı. *isairi am cimbidse hore nopredchim inrúinsin* 24 .ı. *cenchondarcilli*

25 .ı. *ipreecept narrún diade doib et innanebthórtrommad dochuingid neich eucen* 26 .ı. *túati* .ı. *extra æclesiam* 27 *gg. ille redemit tempus qui non seruit tempori sed tempori dominatur* 28 .ı. *taibred formbriathar ráth spirito dochách trefoirbthetith farprecepte* 29 .ı. *conirmissid taithesc coir docachgrád et docacháis*

30 *istorissc athimthirecht* 31 .ı. *ocfognad dodia* 32 .ı. *dosund*

quae circa nos sunt,[33] et consoletur corda vestra[34] cum Onesimo[35] carissimo et fideli fratre qui est ex vobis. Omnia quae aguntur[36] nota faciet vobis. SAlutat vos[1] Aristarchus concaptivus meus et Marcus consobrinus[2] Barnabae de quo accepistis mandata.[3] Si venerit ad vos, suscipite illum, et Jesus qui dicitur Justus, qui sunt ex circumcisione.[4] Hi soli sunt adjutores[5] mei in regno dei, qui mihi fuerunt solatio. SAlutat vos Epaphras qui est ex vobis[6] servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis[7] in orationibus, ut sitis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium illi perhibeo,[8] quod habet multum laborem pro vobis et pro iis qui sunt Laodiceae[9] et qui Hierapoli. SAlutat vos Lucas medicus[10] carissimus et Demas. SAlutate fratres[11] qui sunt Laodiceae et Nympham et quae in domo ejus est ecclesiam.[12] ET cum lecta fuerit apud vos epistola, facite, ut et in Laodicensium ecclesia legatur,[13] et eam quae Laodicensium est, vos legatis.[14] Et dicite Archippo: vide ministerium[15] quod accepisti in domino, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli.[16] Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini Jesu vobiscum. Amen.

Epist. I ad Timotheum. Cap. I. Paulus apostolus Christi Jesu secundum imperium dei salvatoris nostri et Christi Jesu spei nostrae, Timotheo filio dilecto in fide. Gratia et pax,[17] misericordia a deo patre[18] et Christo Jesu domino nostro. Sicut rogavi te, ut remaneres Ephesi[19] cum irem in Macedoniam, ut denuntia-

---

33 .ı. *cofesid fiss scéel náuui* 34 .ı. *cofessid dam fiss scél náimse et arnabad toirsig dimchuimringsa* 35 .ı. *isimmallei rofóitea* 36 .ı. *eter mochuimregasa et líin diapredchimm*

(27ᵈ) 1 .ı. *faruimchomarc uaidib* 2 *coibdelach* 3 .ı. *ropredchad dúib* 4 .ı. *diiudéib doib* 5 *ocprecept*

6 .ı. *isuáib fesin achenél* 7 .ı. *guidid dia eruibsi dogress* 8 .ı. *dobiursa teist asmór farseresi less* 9 .ı. *nobcara huili* 10 *dicit hic ainm dáno dorigni itossug* 11 *bad chore dúib friu carid dagdóini* 12 *ammuuta* (sic) *huile*

13 .ı. *act arroilgither indepistilse dúibsi berthir uáib laudocensibus et doberthar indæpistil scríbther dosuidib conarlégthar duibsi doadbadar hic nád roscribad dosuidib cedacht et arrobe scribent doiib* 14 .ı. *conarlégidsi* 15 *precept dochách* 16 *combud notire rodscribad cosse*

17 *precor multi.* 18 .ı. *sainred dodaltu anisin q. asper fuit* 19 .ı. *precor multi. sicut rogaui* .ı. *islerithir inso nonguidimse dia nerutsu am. rotgádsa imanaa inephis sech ropo léir són Aliter adit ubi dicit hoc praeceptum tibi commendo filii timothe et ismeilóntestimin afil etarru*

res[20] quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis et genealogiis[21] interminatis,[22] quae quaestiones praestant magis[23] quam aedificationem dei quae est in fide.[24] Finis autem praecepti est caritas[25] de corde puro[26] et conscientia bona et fides non ficta, a quibus quidam aberrantes conversi sunt[27] in vaniloquium, volentes esse legis doctores,[1] non intelligentes neque quae loquuntur,[2] neque de quibus affirmant. SCimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur, sciens hoc quia justo non est lex posita, sed injustis[3] et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, patricidis et matricidis, homicidis,[4] fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis,[5] mendacibus, perjuris,[6] et si quid aliud sanae doctrinae adversatur quae est secundum evangelium gloriae beati dei quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortavit Christo Jesu domino nostro,[7] quia fidelem me existimavit ponens in ministerio qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus.[8] Sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate; superabundavit autem gratia dei nostri[9] cum fide et dilectione quae est in Christo Jesu. FIdelis sermo[10] et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere,[11] quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primum ostenderet[12] Jesus Christus omnem patientiam,[13] ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam. Regi[14] autem saeculorum immortali invisibili deo soli honor et gloria in saecula saeculorum amen.[15] HOc praeceptum commendo tibi fili Timothee secun-

---

20 .i. *isdo inso noainfeda* 21 .i. *genelcha et bunadsi scél* 22 .i. *nituicthar cenn essib* 23 .i. *tairthet cach fer immalaile* 24 .i. *nifóiret cumtach uirisse*
25 .i. *isferr cach réit són* 26 .i. *ishé loc inatreba* 27 .i. *óntrédia asrubart riam*

(28a) 1 .i. *conroibtis oedenum rectche la riga* 2 .i. *ni tacair anasberat* 3 .i. *ni dodigail forfiriam tuccad recht acht isdochosc ciutach* 4 *nech orcus afini* 5 .i. *donaib essoircnidib* 6 *éithchechaib*
7 .i. *conopredchinn aindoebáil* 8 .i. *robá occanaithisigud* 9 .i. *conromíccad de peccato*
10 .i. *beim foris inso l. istitul indí archinn* 11 .i. *issuáichnid isindí romíccsa* 12 .i. *combad dessimrecht icce cáich* 13 .i. *ainmne frimpeccad et moicc iarum*
14 .i. *rii trembethe* 15 .i. *isuisse amolad* .i. *cennaforcenn ariséicrichnichthe donindnigsom adagmóini*

**dum praecedentes in te prophetias,[16] ut milites in illis bonam militiam habens fidem et bonam conscientiam,[17] quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt,[18] ex quibus est Hymenaeus et Alexander quos tradidi satanae[19] ut discant non blasphemare.**

Cap. II. OBsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus,[20] pro regibus et omnibus qui in sublimitate, ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate.[21] Hoc enim bonum est et acceptum coram salvatore nostro deo, qui omnes homines vult salvos fieri[1] et ad agnitionem veritatis venire. UNus enim deus,[2] unus et mediator[3] dei et hominum homo Christus Jesus, qui dedit redemtionem semet ipsum[4] pro omnibus,[5] cujus testimonium temporibus,[6] in quo positus sum,[7] ego praedicator et apostolus (veritatem dico non mentior), doctor gentium in fide et veritate. VOlo ergo viros orare in omni loco levantes puras manus suas sine ira et disceptatione.[8] Similiter et mulieres in habitu ordinato, cum verecundia et sobrietate ornantes se,[9] non in tortis crinibus[10] aut auro aut margaritis vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres[11] promittentes castitatem per opera bona. Mulier in silentio discat[12] cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto[13] neque dominari in virum,[14] sed esse in silentio.[15]

---

16 *am. ropredchad duit itosug* 17 .1. *isamlid bid maith domilte*

18 .1. *rosearsat friæ* .1. *asbertar ananman arnagaba nech desimrecht diib intalaxander hisin robo chert ut ipse dicit alaxander ærarius multa mala mihi fecit* 19 .1. *pœnitentiæ l. dodásacht* .1. *nibi indásuchtach friċicndar arni irmadadar*

20 .1. *dcserec cenelach insin* 21 .1. *act robæ quies et tranquilitas regibus bieid dam dúnni andedesin et pictas et castitas lasodin*

(28b) 1 (in margine) *Cs. cid natat sláin indhuli mátchobra q. omnia quaecumque uoluit dominus fecit ni. hóre nád comeicnigther nech fritoil l. ispars pro toto arnifil ceneel nabelre isinbiuth dinadrícthe nech l. indíi adchobra som dohícc ithé ronice tm.*

2 .1. *am. asnóindia omniam adcobra icc omniam* 3 .1. *etir fessin et dóini* 4 *darrat fessin hicroich* 5 .1. *aricc cáich* 6 .1. *dorratad teist de isindaimsirsin hiforconnacair intaidchric per crucem*

7 .1. *issí rún indforcillsin nopredchimse* 8 .1. *cenindlach* 9 .1. *cumtach bas uisse frihiriss*

10 .1. *cissib* 11 .1. *anastechte* .1. *féil[e] et genas* 12 .1. *na imchomarcad ni inæcle. s. uiros interrogat domi*

13 .1. *act mad aclaind* 14 .1. *níp si bes airchinnech* 15 *arislour infer diairlabri*

Adam enim primus formatus est, deinde Eva,[16] et Adam non est seductus, mulier autem seducta in praevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide et dilectione[17] et sanctificatione cum sobrietate.

Cap. III. FIdelis sermo[18] et omni acceptione dignus. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.[19] Oportet ergo episcopum[20] irreprehensibilem esse, unius uxoris virum,[21] sobrium, prudentem, ornatum, hospitalem,[22] doctorem,[23] non vinolentum,[24] non percussorem, sed modestum, non litigiosum,[25] non cupidum,[26] suae domui bene praepositum, filios habentem subditos[27] cum omni castitate. Si quis autem domui suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae dei diligentiam habebit?[28] Non neophytum,[29] ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli.[30] Oportet autem illum et testimonium habere bonum[31] ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat et laqueum diaboli.[32] Diaconos similiter pudicos, non bilingues,[1] non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes,[2] habentes ministerium fidei[3] in conscientia pura. Et hi autem probentur primum,[4] et sic ministrent,[5] nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas,[6] non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. Diaconi sint unius uxoris viri,[7] qui filiis suis bene praesint et suis domibus. Qui enim bene

---

16 .ı. *issiniu infer et istairismechu q. mulier* 17 .ı. *issamlidsin dam bid icc disi tuistiu claindde*

18 .ı. *asbeir sís* 19 .ı. *martinum ante omnes l. dénad gnímu epsc[uip]* 20 .ı. *ithé gními epscuip asmbeir sís*

21 *renairite gráid iarmbaithius* 22 *inairitiu cáic* 23 .ı. *corop éula ifiuss et æcnu* 24 .ı. *niib finn combi mescc*

25 .ı. *ni biidebuith do frinech* 26 .ı. *ní santach* 27 .ı. *amaicc diaréir*

28 .ı. *mani rochosca som amuntir intain blis cengrád niuisse toisigecht sochuide do*

29 .ı. *ni nuiethicid* 30 .ı. *indígal dochoid fordiabul iarnimmarmus arna decha foir*

31 .ı. *condartu cách teist foir asnuisse grad foir* 32 .ı. *ondáes tuaithe eterarrobæ cindas abésse* (infra lineam ad marginem) *arndip maith nairlethar amuntir ritecht gráid foir isirdorcu epirt iarum*

(28c) 1 .ı. *nip sain anasberat et immarádat l. na dulburiu* 2 .ı. *niriat nadánu diali aranindeb domunde*

3 *aritpreceptori hirisse* 4 .ı. *doberr teist diib ritecht gráid forib* 5 .ı. *gradum accipiant*

6 .ı. *arrobatar bundechuin andsom isindaimsirsin* 7 .ı. *renairite gráid són*

ministraverint,[8] gradum sibi bonum acquirunt[9] et multam fiduciam in fide, quae est in Christo Jesu domino nostro. Haec tibi scribo sperans me venire ad te cito,[10] si autem tardavero,[11] ut scias, quomodo oporteat te in domo dei conversari,[12] quae est ecclesia dei vivi, columna et firmamentum veritatis. ET manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumtum est in gloria.[13]

Cap. IV. SPiritus manifeste dicit, quia in novissimis temporibus[14] discedent[15] quidam a fide, attendentes[16] spiritibus erroris et doctrinis daemoniorum in hypocrisi loquentium,[17] mendacium et cauteriatam[18] habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione,[19] fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura dei bona, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur,[20] sanctificatur enim per verbum dei[21] et orationem. Haec proponens fratribus[22] bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei et bonae doctrinae, quam assecutus es.[23] INeptas autem et inanes fabulas[24] devita,[25] exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est,[26] pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est et futurae.[1] FIdelis sermo[2] et omni acceptione dignus.[3] Hoc enim laboramus, et maledicimur, quia spe-

8 .ı. *machomalnit angrád l. apud plebiles marudchoiscset ammuintir* 9 *premium in regno cælesti l. isuisse grád nepseuip dothabirt forru*

10 .ı. *fomentar morigtinse mosriccubsa* 11 .ı. *nifetarsa moimthechta arachuit ade* 12 .ı. *forcane et arambere biuth*

13 In margine nimis praeciso glossa mutila huc videtur pertinere: *:::isisin rafetar :::ngil arrobói :::ith arsuidib :::ssin l. roardri::gestar dúnni oan ::lib inaidchi ingene*

14 .ı. *ciaso demnithirso forcomnucuir bieid aimser nad creitfider et dosluinfider* 15 .ı. *treamhiris* 16 .ı. *ished inso nodascara frie*

17 .ı. *isseichti issain aní forchanat et dogniat* 18 .ı. *aidchuimthe l. loiscthe* 19 .ı. *conrobad adtlugud buide dodia treu a fidelibus*

20 .ı. *mad cofoirbthetu hirisse arfenithar et attlugud ṁbuide* 21 .ı. *treailli gaibther reproinn* 22 .ı. *mathé nabriathrasa forcane* 23 .ı. *rochúala naimse*

24 .ı. *senchassa rechta adfiadat sáibapstil* 25 .ı. *imcaib* 26 *nipi cian amasse inchoirp*

(28^d) 1 .ı. *ismaith siu et tall* 2 .ı. *asbeir sis* 3 .ı. *isfíu chomeit*

ramus[4] in deum vivum, qui est salvator omnium hominum maxime fidelium.[5] PRaecipe haec et doce. Nemo adolescentiam tuam contemnat, sed exemplo esto fidelium[6] in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni,[7] exhortationi,[8] doctrinae. Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyteri.[9] HAec meditare, in his esto,[10] ut profectus tuus manifestus sit omnibus.[11] Attende tibi[12] et doctrinae,[13] insta in illis. Hoc enim faciens[14] et te ipsum salvum facies[15] et eos qui te audiunt.[16]

Cap. V. SEniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem,[17] juvenes ut fratres, anus[18] ut matres, juvenculas ut sorores in omni castitate. VIduas honora quae vere viduae sunt. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat primum domum suam regere et mutuam vicem reddere parentibus.[19] Hoc enim acceptum est coram deo. Quae autem vere vidua est et desolata, speret in deum et instet obsecrationibus[20] et orationibus nocte ac die. Nam quae in deliciis est, vivens mortua est. Et hoc praecipe, ut irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum[21] et maxime domesticorum[22] curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior.[23] Vidua eligatur[24] non minus sexaginta annorum, quae fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens,[25] si filios educavit,[26] si hospitio recepit,[27] si sanctorum pedes lavavit,[28] si tribu-

---

4 .1. *ished dathar dún* 5 .1. *itheside sainchóim indríg*

6 .1. *conrogba cách desimrecht díit* 7 .1. *aratuicce anrolegais* .1. *innachomalnad et innaprecept* 8 .1. *nertad sochuide inhiriss* 9 .1. *æpiscopi* .1. *intain dorratad grád fort*

10 .1. *occachomalnad* 11 .1. *confestar cách dofoirbthetu conrogba cách desimrecht díit*

12 .1. *diachomalnad* 13 .1. *condid forcane* 14 .1. *achomalnad et aprecept* 15 .1. *bid ícc deit féin* 16 .1. *cách rotchechladar ocprecept*

17 .1. *am. bid* 18 .1. *nasentinni* 19 *am. dorígensat sidi aaltramsi dénad si goiri doibsem*

20 .1. *condib foirbthe* 21 .1. *mabeid ní aratechta uidua maccu l. tuistidi itcairigthi inmaicsi et intuistidi cendethidin dissi* 22 .1. *ammuintire fesine* 23 .1. *creitmech sin asmessa ancreitmech*

24 .1. *issí inso fedb asuisse dogoiri inæclis archuit óisa et bésa* 25 .1. *intain rombói etirtuaith*

26 .1. *ithė inso bési nodaberat inæclis* .1. *quando fuit etertuáith* 27 *ma arroéit oigetha* 28 *marusbói dihumaldóit*

lationem patientibus ministravit,[29] si omne opus bonum subsecuta est.[30] ADolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriatae[1] fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem,[2] quia primam fidem[3] irritam fecerunt.[4] Simul autem et otiosae[5] discunt circuire domos, non solum otiosae,[6] sed et verbosae[7] et curiosae, loquentes quae non oportet. Volo ergo juniores nubere,[8] filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia.[9] Jam enim quaedam conversae sunt retro post satanam.[10] SI qua fidelis habet viduas, subministret illis[11] et non gravetur ecclesia,[12] ut iis, quae vere viduae sunt, sufficiat. QUi bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur,[13] maxime qui laborant in verbo et doctrina.[14] Dicit enim scriptura: non alligabis os bovi trituranti,[15] et dignus est operarius mercede sua.[16] ADversus presbyterum accusationem[17] noli recipere nisi sub duobus et tribus testibus.[18] PEccantes coram omnibus argue,[19] ut et ceteri timorem habeant.[20] TEstor[21] coram deo et Christo Jesu et electis angelis, ut haec custodias sine praejudicio,[22] nihil faciens in aliam partem declinando.[23] MAnus cito

---

29 .ı. *madudrimthirid óis carcre* .ı. *cibo et uestæ*

30 .ı. *manid tesarbi ní dimaith assagnimaib intain rombói etirtuáith isuisse auiritiu inæclis*

(29ª) 1 .ı. *betatéit* 2 .ı. *dianinbothigetar* 3 .ı. *uiduatatis* (sic) 4 *quia sé uiduas promiserant permansuras*

5 .ı. *ithæ inso bésse inna fedb asluat hiris* 6 .ı. *celide et buith cendenum neich* 7 .ı. *banrád* 8 .ı. *isfer liumm q. anairitiu inæclis*

9 .ı. *arnaroib éicndag indraith diadi treapeccadsom l. maledicti gratia* 10 .ı. *docotar iterum fritola inbetho*

11 .ı. *conróiret ambethid* 12 .ı. *arnap éicen angóire inæclis*

13 .ı. *comalnad neich forchanat et biad et éitach doib* 14 .ı. *indhí predchite et forchanat brethir dǽ*

15 .ı. *desimrecht fetarlicci inso doimthrenugud asnuisse tasgid et æitiud indáisso gráid et legind* 16 .ı. *isuisse lóg asaithir dochách*

17 .ı. *doasdnd pectho l. immarmussa foir* 18 .ı. *maniastat indarecht peccad foir uel. et no. l. natrirecte* .ı. *naturæ rl. isiarum iscomain side maniscomalnadar*

19 .ı. *inlinn rofitir apeccad finnad accúrsugad* 20 .ı. *inlinn rodchluinethar*

21 .ı. *gnidimm l. adiuro* 22 .ı. *cogitu. l. consilio l. nitoibre grád fornech cen æturcne riam* 23 .ı. *fudess no fathuaith manip tredagcomuirli dognether*

nemini imposueris[24] neque communicaveris peccatis alienis.[25] Te ipsum castum custodi. Noli adhuc bibere aquam,[26] sed vino modico[27] propter stomachum tuum[28] utere et frequentes tuas infirmitates.[29] QUorundam[30] hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad judicium; quosdam autem et subsequuntur.[31] Similiter autem et facta bona manifesta sunt,[32] et quae aliter se habent[33] abscondi non possunt.[34]

Cap. VI. QUicunque sunt sub jugo servi,[1] dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen domini et doctrina blasphemetur.[2] Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt, sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. HAec doce et exhortare. Si quis aliter docet et non acquiescit sanis sermonibus[3] domini nostri Jesu Christi et ei qui secundum pietatem est doctrinae, superbus nihil sciens,[4] sed languens circa quaestiones[5] et pugnas verborum,[6] ex quibus oriuntur invidiae,[7] contentiones,[8] blasphemiae, suspiciones malae,[9] conflictiones hominum[10] mente corruptorum,[11] et qui veritate privati sunt, existimantium quaestum esse pietatem.[12] Discede ab ejusmodi. ESt autem quaestus magnus pietas cum sufficientia.[13] Nihil enim intulimus in hunc mundum,[14] haud dubium quia nec auferre quod possimus.[15] Habentes autem alimenta et quibus tegamur,[16] his contenti sumus.[17] Nam qui

---

24 .i. *nitaibre grád fornech coufeser ainruccus dongrádsin* 25 .i. *armad pecthad inti forataibre grád lenit apecthe dindí dobeir angrád*

26 .i. *nabad tórmach galir duit* 27 .i. *airbir biuth* 28 *arbiith galar neclis fortsu* 29 *ardogalarchi dogrés*

30 .i. *ordinandorum* 31 (in marg.) .i. *nitaibre grád fornech causa apectha l. achaingníma arbiit alaili and rofinnatar apecthe rosiu docói grád forru alaili isiarum rofinnatar berir dam frilaa brátha*

32 .i. *biit sualchi and itfoilsi* 33 .i. *inchaingnímai aili isiarcéin rofinnatar* 34 .i. *isdiing cleith innaith*

(29b) 1 .i. *cosc innaimmoge inso sin* 2 .i. *arna œrbarthar roptar irlithi armoye dún contanicc hiress et itanirlithi iarum*

3 .i. *nopredchimse* 4 .i. *isdiummussag et isanfissid* 5 .i. *dobeir cesti dochách et ni maith less cia gabthar do* 6 .i. *imbresna colluindi* 7 .i. *dochách frialaile* 8 .i. *imchesti* 9 .i. *berid cách brith forarele* 10 .i. *imcháinti et athissi* 11 .i. *nipí ciall lanech dogní insin* 12 .i. *asberat isarindeb isdénti tol dæ*

13 .i. *coimsetu biid et œtich ní rofera tm.* 14 .i. *nitucsam loun linn ishibithsa* 15 .i. *nibéram ass dam*

16 .i. *mod condinroirea* 17 .i. *ban buidich issí ardugairle*

volunt divites fieri,[18] incidunt in tentationem et laqueum diaboli,[19] et in desideria multa[20] et inutilia[21] et nociva quae mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide[22] et inseruerunt[23] se doloribus multis. TU autem o homo dei haec fuge, sectare vero[24] justitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam,[1] in qua vocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Praecipio tibi coram deo, qui vivificat omnia, et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem, ut serves mandatum sine macula irreprehensibile usque in adventum domini nostri Jesu Christi,[2] quem suis temporibus[3] ostendit beatus et solus potens, rex regum[4] et dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem, quem vidit nullus hominum, sed nec videre potest, cui gloria honor et imperium sempiternum amen.[5] DIvitibus hujus saeculi praecipe[6] non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in deo vivo, qui praestat nobis omnia abunde[7] ad fruendum, bene agere, divites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum,[8] ut apprehendant veram vitam. O TImothee, depositum custodi, devitans[9] profanas novitates[10] et oppositiones[11] falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes circa fidem[12] exciderunt.[13] Tecum gratia.

Epist. II ad Timotheum. Cap. I. Paulus apostolus Christi Jesu per voluntatem dei,[1] secundum promissionem vitae,[2] quae

---

18 .i. *iscorlame ardodced buith ocairbiathad sainte* 19 .i. *ished insin allinn ingaib diabul peccatores* 20 .i. *bid accobor semper* 21 .i. *fribaís* 22 .i. *roscarsat frihiriss* 23 .i. *bidserc doib* 24 .i. *isuissin duit*

(29c) 1 .i. *file duit innim* 2 .i. *condid tarilbæ illau báiss l. brátho* 3 .i. *am. donarchet*

4 .i. *doadbadar hic brig inna persine dodiccfa asmó de focialtar* 5 .i. *istrethenc comadas do*

6 .i. *cocumachtu apstil* 7 .i. *ishé astopur inuanane* 8 .i. *condip maith afuirec inuim et conrobat inhellug coirp cr. innim*

9 .i. *issamlid achomeit* 10 .i. *etarcert diphecthib et cobre domunde* 11 .i. *inchesti anfoirbthi* 12 .i. *a fide l. sech hiriss* 13 .i. *rofadatar*

(29d) 1 .i. *nisech comairli dæ dam* 2 .i. *niimbresnat mogníma frimort et mothogairm*

est in Christo Jesu, Timotheo carissimo filio.[3] Gratia et misericordia[4] et pax a deo patre et Christo Jesu[5] domino nostro. Gratias ago deo, cui servio a progenitoribus meis[6] in conscientia pura, quam sine intermissione[7] habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die, desiderans te videre.[8] Memor lacrimarum tuarum,[9] ut gaudio implear,[10] recordationem accipiens ejus fidei quae est in te non ficta,[11] quae et habitavit primum in avia tua[12] Loide[13] et matre tua Eunice, certus sum autem, quod et in te.[14] Propter quam causam admoneo te, ut resuscites gratiam dei,[15] quae est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit deus nobis spiritum timoris,[16] sed virtutis et dilectionis et sobrietatis.[17] NOli itaque erubescere testimonium domini nostri[18] neque me vinctum ejus,[19] sed collabora evangelio[20] secundum virtutem dei,[21] qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum praepositum suum[22] et gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia.[23] Manifesta est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam[24] et incorruptionem per evangelium, in quo positus sum ego praedicator[25] et apostolus et magister gentium. Ob quam causam[26] etiam haec patior, sed non confundor.[27] Scio enim cui credidi,[28] et certus sum quia potens est depositum meum servare

---

3 *dimdaltib huilib* 4 .ı. *dim et dosom fricách* 5 *precor multipli. ego osme*

6 .ı. *hóbói mochland et mocheneél isocfrecur céill dæ atáa isocca dam attósa* 7 .ı. *guide dæ erutsu dogréss* 8 *ba méite limm niscartha frium m* 9 .ı. *intain ronanissiu domhéisse nirbo accur lat* 10 .ı. *act immanárladmar*

11 .ı. *rofetarsa isfoirbthe dohiresso batoich deit dam arba foirbthe hires domathar et dosenmathar* 12 .ı. *itsenmathir* 13 .ı. *ished aainm* 14 .ı. *isderb lium attá latsu*

15 .ı. *maconatil biucc treomun fochide* 16 .ı. *commimmi secil hifochidib* 17 .ı. *ished atredesin foloing*

18 .ı. *nabad mebul lat precept cr. crochthi* 19 .ı. *nabathoirsech ciabcosa hicarcair* 20 .ı. *eter achomalnad et aprecept* 21 .ı. *niba anse duit iarneurt inspirito nóib*

22 .ı. *hóre arinrobe buith inelluch coirp cr.* 23 .ı. *fobesad fir trebuir crenas tiir diachlainnd cid risíu robǽ cland les issamlid arrobertsom arníccni cid risíu robeimmis etir* 24 .ı. *cruth assechidi bethu et nebmarbtu*

25 .ı. *ishé mort inso* 26 .ı. *hóre am forcitlid geinte* 27 .ı. *ni mebul lemm ciafadam* 28 .ı. *aspersan oirdnithe*

in illum diem.[29] FOrmam habe[1] sanorum verborum,[2] quae a me audisti in fide et dilectione in Christo Jesu. Bonum depositum custodi per spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus Phigellus et Hermogenes.[3] Det misericordiam deus Onesiphori domui,[4] quia saepe me refrigeravit[5] et catenam meam non erubuit,[6] sed cum Romam venisset, sollicite me quaesivit et invenit.[7] Det illi dominus invenire misericordiam in illa die a domino. Et quanta Ephesi ministravit, melius tu nosti.[8]

Cap. II. TU ergo fili mi confortare[9] in gratia,[10] quae est in Christo Jesu, et quae audisti a me per multos testes,[11] haec commenda[12] fidelibus hominibus, qui idonei erunt[13] et alios[14] docere. Labora[15] sicut bonus miles Christi Jesu. NEmo militans deo[16] implicat se negotiis saecularibus, ut ei[17] placeat,[18] cui se probavit.[19] Nam et qui certat in agone,[20] non coronatur nisi legitime certaverit.[21] LAborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellige quae dico, dabit tibi enim dominus in omnibus intellectum.[22] MEmor esto dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis[23] ex semine David secundum evangelium meum,[24] in quo laboro usque ad vincula,[25] quasi male operans,[26] sed verbum dei non est alligatum.[27] Ideo omnia[28] sustineo propter electos,[29] ut ipsi salutem consequantur,[30] quae est in Christo

---

29 .1. *rodbo dia adroni et connói arrad file andsom l. ishé som adroni dodia infochricc file do innim et isdia cotaóei ade treagnímosom*

(30[a]) 1 .1. *noscomalnithe s. audisti* 2 .1. *iccle corp et anmain* 3 .1. *asbertar ananman arndip rucce doib*

4 .1. *domuntir* 5 .1. *remchuimriug et imchuimriug* 6 .1. *nírbo mebul less mocharatrad ciarpsa cimbid* 7 .1. *hore rombo sollicite* 8 .1. *ismó afius deitsiu andorigeni dimaith frimsa*

9 .1. *cototnertsu* 10 .1. *ní rohéla uáit* 11 .1. *indhí rochualatar inprecept et innairb atathestis donuccussa do deimnigud moprecepte* 12 .1. *predech doib* 13 .1. *bit hiressig tresinpreceptsin* 11 .1. *infideles*

15 .1. *iprecept et comalnad* 16 .1. *hore tra atbonus miles* 17 .1. *deo* 18 .1. *act ni roib ní forcocnbus* 19 .1. *melitare*

20 .1. *dobeir som tra cosmulius inmílti domundi hic* 21 .1. *ished dim alligitime scarad friindeb indomuin et tol dáe do dénum*

22 .1. *condidtucce* 23 .1. *dofrecru donaibhí dosluindet hesséirge* 24 .1. *am. nonpredchimse* 25 .1. *combíu icuimrigib et icarcraib* 26 .1. *sed non sic*

27 .1. *ciabeosa icarcair et cuimriug* 28 *uincula* 29 .1. *conrogbat desimrecht diim* 30 .1. *treminsamilso*

Jesu cum gloria coelesti.[31] FIdelis sermo, nam sicut mortui sumus et convivemus, si sustinemus et conregnabimus.[1] Si negaverimus, et ille negabit nos; si non credimus, ille fidelis[2] permanet,[3] negare se ipsum non potest.[4] Haec commone testificans coram domino.[5] Noli verbis contendere,[6] ad nihil utile,[7] nisi ad subversionem[8] audientium.[9] Sollicite cura te ipsum[10] probabilem exhibere deo operarium,[11] inconfusibilem,[12] recte tractantem verbum veritatis. PRofana autem et inaniloquia[13] devita; multum enim proficiunt ad impietatem,[14] et sermo eorum ut cancer serpit.[15] Ex quibus est Hymenaeus et Philetus, qui a veritate exciderunt dicentes, resurrectionem esse jam factam,[16] et subverterunt quorundam fidem. SEd firmum fundamentum[17] dei stetit,[18] habens signaculum hoc:[19] novit dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen domini. IN magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, et lignea et fictilia, et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. Si quis autem emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum[20] et utile domino,[21] ad omne opus bonum paratum.[22] JUvenilia[23] desideria[24] fuge, sectare vero[25] justitiam, fidem, caritatem, pacem cum iis qui invocant dominum de corde puro.[26] STultas autem et sine disciplina quaestiones[27] devita, sciens[28] quod generant lites. Servum autem dei non oportet litigare,[29] sed mansuetum esse ad omnes,[30] docibilem,[31]

---

31 .ı. *icc conindocbáil innatiarmoracht*

(30b) 1 .ı. *iflaithemnacht* 2 .ı. *xps. coram patre et angelis* 3 .ı. *hifirad nech dorairngert* .ı. *dígal fornn mani cretem* 4 .ı. *dul nifír andurairngert*

5 .ı. *annongeiss cách immachomalnad* 6 .ı. *imbresna et cesti* 7 .ı. *nitorbe dobóu* 8 .ı. *ismaid im. dosuidiu* 9 .ı. *malo exemplo*

10 .ı. *conarobat dualchi lat* 11 .ı. *gnéthid* 12 .ı. *naherassiget dognime anasbere*

13 .ı. *fellsube et dialectic* 14 .ı. *nitáircet naaill* 15 .ı. *am. tuthle l. ailsin* 16 .ı. *ished anesséirge leu maic indegaid anathre l. túath dǽ adóiri*

17 .ı. *fides* 18 .ı. *nirochumscigther sön beos* 19 .ı. *stabilitatis l. fiuss do amuntire ut dt. nouit rl.*

20 .ı. *precept athirge arnaepret indheritic hóre isincontumiliam dúnni nipiam friaithirgi* 21 .ı. *atrefea incumdiu and* 22 .ı. *act ranglana treathirgi*

23 .ı. *óclachdi* 24 .ı. *uáilbe et utmaille* 25 .ı. *isferr són* 26 .ı. *am. atá cáinchumracig sid* (sic) *armba cháinchomraccachso l. cáinchomracc deit friu*

27 .ı. *am. dongniat heritic et saibapstil* 28 .ı. *isairi isimcabthi*

29 .ı. *níuisse domug dé buith fridebuid* 30 .ı. *cense fricách eter carit et*

patientem,[32] cum modestia corripientem[33] eos qui resistunt veritati, nequando det illis deus poenitentiam ad cognoscendam veritatem, ut resipiscant a diaboli laqueis,[34] a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

Cap. III. HOc autem scito[1] quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa,[2] et erunt homines se ipsos amantes,[3] cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace,[4] criminatores,[5] incontinentes,[6] immites,[7] sine benignitate,[8] proditores, protervi,[9] tumidi, voluntatum amatores magis quam dei,[10] habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes.[11] Et hos devita; ex his enim sunt qui penetrant domos et captivas ducunt mulierculas[12] oneratas peccatis,[13] quae ducuntur variis desideriis, semper discentes[14] et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.[15] Quemadmodum autem Jamnes et Mambres[16] restiterunt Moysi, ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente,[17] reprobi circa fidem.[18] Sed ultra non proficient;[19] insipientia enim eorum manifesta erit omnibus,[20] sicut et illorum fuit. TU autem assecutus es meam doctrinam,[21] institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, persecutiones, passiones, qualia mihi facta sunt Antiochiae, Iconii, Lystris, quales persecutiones sustinui et ex omnibus eripuit me dominus. Et omnes,[22] qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.[23] Mali autem homines et seductores proficient in pejus,[24] errantes[25] et

---

*escarit ut beati mites* 31 .ı. *sochoisc* 32 .ı. *in tribu.* 33 .ı. *arniaill seirge occúrsagad* 34 .ı. *dúus indaithirset*

(30c) 1 .ı. *fomentar inso* 2 .ı. *dochorp et anim* 3 .ı. *niconchechrat act ní bas tol doib* 4 *fridia et duine* 5 .ı. *écndach cáich* 6 *forcachréit* 7 .ı. *luind fricách* 8 .ı. *frinech* 9 .ı. *múchni* 10 .ı. *móa léu serec atuile q. dei* 11 .ı. *asberat istol dǽ forchanat et nisí dongniat*

12 .ı. *consoibat cách treu aritmathi side ocaslug* 13 .ı. *dogníat cachpecad treanaslachsom* 14 .ı. *bid foglim doib* 15 *arimfresna cách frialaile*

16 .ı. *da druith ægeptacdi robatar ocimbresun frimmoysi et nistuirmi recht act asenchassom fadesin arropo eola som nahuile fetarlice*

17 .ı. *druáilnithe aciall* 18 .ı. *sáib aniress* 19 .ı. *nimmerat bes hire* 20 .ı. *rofitir cách angnímu et acomroircnea am. rombatar*

21 .ı. *dogabál desimrechte disund sis huile* 22 .ı. *eripiat Aliter indhi lasmbi accobur tol dæ ishecen doib ingremmen dofoditiu isinbiuth* 23 .ı. *ished apic uiuere inso*

24 .ı. *bit mesea assammessa* 25 .ı. *uilc féssine*

in errorem mittentes.[26] TU vero permane in iis quae didicisti et credita sunt tibi, sciens a quo didiceris, et quia ab infantia sacras literas nosti, quae te possunt instruere ad salutem, per fidem quae in Christo Jesu. OMnis scriptura divinitus inspirata,[1] utilis ad docendum et ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum[2] in justitia, ut perfectus sit homo dei, ad omne opus bonum instructus.

Cap. IV. TEstificor[3] coram deo et Christo Jesu, qui judicaturus vivos ac mortuos, et adventum ipsius et regnum[4] ejus: praedica verbum,[5] insta opportune inopportune,[6] argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina. ERit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt,[7] sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros,[8] prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent,[9] ad fabulas autem convertentur.[10] TU vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistae, ministerium tuum imple. Sobrius esto. Ego enim jam delibor[11] et tempus resolutionis meae instat. Certamen bonum certavi, cursum consummavi,[12] fidem servavi. In reliquo posita est mihi corona justitiae,[13] quam reddet mihi dominus in illa die justus judex,[14] non solum autem mihi, sed et iis qui diligunt adventum ejus.[15] Festina venire ad me cito. DEmas enim me dereliquit diligens hoc saeculum et abiit Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas est mecum solus.[16] Marcum assume[17] et adduc tecum mihi, est enim mihi utilis in ministerio. Tychicum autem misi Ephesum.[18] Paenulam,[19] quam reliqui Troade apud Eucarpum,

---

26 .ı. *cách conéit doib*

(30^d) 1 .ı. *dorrifess dohúasalathrachaib et fathib et apstalib* 2 *foglim firinne*

3 *guidim* 4 *aralaith* 5 *ished ón guiter and* 6 *cid maid cid olcc lanech preduch do*

7 .ı. *níba fochen leu aforcital iccas corpu et anmana* 8 .ı. *bithé magistir dongegat inhí asindisset atola feisne doïb* 9 .ı. *indhéitsidi* 10 .ı. *doscélaib et senchassib fetarlice*

11 .ı. *tánicc aimser moidbartese pl. mortem suam sacrificium deo futurum dixit* 12 *comrama et baga poil frisnadedencha*

13 .ı. *ished arthá inso buáid et indocbál domsa pro meo labore* 14 .ı. *ni epil fir neich less* 15 *fochelfatar in bonís operibus*

16 *cen etarscarad* 17 *dothuidecht lat illei* 18 .ı. *doprecept* 19 .ı. *penbolcc l. uestis .ı. tonica l. lacerna .ı. sái l. fúan*

veniens affer, et libros, maxime autem membranas. ALexander[20] aerarius[21] multa mala mihi ostendit;[22] reddet ei dominus secundum opera ejus,[23] quem tu devita, valde enim restitit verbis nostris.[24] IN prima mea defensione[1] nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt; non illis reputetur.[2] Dominus autem mihi astitit et confortavit me, ut per me praedicatio impleatur, et audiant omnes gentes; et liberatus sum de ore leonis. Liberavit me dominus ab omni opere malo, et salvum faciet in regnum suum coeleste,[3] cui gloria in saecula. Amen. SAluta Priscillam et Aquilam et Onesiphori domum.[4] Erastus remansit Corinthi,[5] Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. Festina ante hiemem venire. SAlutant te Eubulus et Pudens et Linus et Claudia et fratres omnes. Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Epistola ad Titum. Cap. I. Paulus servus dei, apostolus autem Jesu Christi secundum fidem electorum dei[6] et agnitionem veritatis, quae secundum pietatem est in spe vitae aeternae, quam promisit qui non mentitur deus,[7] qui fuit ante tempora saecularia.[8] Manifestavit temporibus suis verbum suum[9] in praedicatione, quae credita est mihi, secundum praeceptum salvatoris nostri domini.[10] Tito dilecto filio secundum communem fidem,[11] gratia et pax a deo patre et Christo Jesu salvatore nostro. HUjus rei gratia reliqui te[1] Cretae, ut ea quae desunt[2] corrigas et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego tibi disposui,[3] si

---

20 .ı. *istacir deit nitáirle lat immanimcab* 21 .ı. *cert qui idula ære faciebat* 22 .ı. *dorrigeni mór nuilc frimsa* 23 .ı. *obtat malafactoribus male l. uiuccu act isfáitsine* 24 *níp tarisse lat pl. quanto magis tuis resistet*

(31ª) 1 .ı. *imchétni precept* .ı. *dorretsa soscele l. in catena* 2 .ı. *darolgea dia doib*

3 .ı. *aromfoimfea innalaith s. mé liberauit ita mé saluum faciat* 4 *berir animchomarc uáim* 5 *friprecept et forcital*

6 .ı. *nifrittáit mohiressa frihiriss innani asdeg rochreitset hicr. l. ut crescat fides sanctorum dei*

7 .ı. *nípa góo andorairugert hic tra cateat omnia asbeirsom* 8 .ı. *robói irremfius* 9 *inbethu dorairngert som issi inbriathar insin et rosfailsigestar som sidi intain rombo mithig less*

10 .ı. *isdiarcír roerpad domsa ut segregate m. paulum et barnapán rl. l. ite docete omnes* 11 *file etrunn*

(31ᵇ) 1 *fotrácbussa* 2 .ı. *diarniris* 3 .ı. *ordad tabarte gráid*

quis sine crimine est, unius uxoris vir,[4] filios habens fideles, non in accusatione luxuriae,[5] aut non subditos.[6] Oportet enim episcopum sine crimine esse,[7] sicut dei dispensatorem,[8] non superbum, non iracundum, non vinolentum,[9] non percussorem, non turpis lucri cupidum, sed hospitalem, benignum,[10] sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum qui secundum doctrinam est[11] fidelem sermonem, ut potens sit exhortari[12] doctrina sana[13] et eos, qui contradicunt, arguere.[14] Sunt enim multi et inobedientes, vaniloqui et seductores,[15] maxime qui de circumcisione sunt,[16] quos oportet redargui, qui universas domos subvertunt,[17] docentes quae non oportet,[18] turpis lucri gratia.[19] Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta:[20] Cretenses semper mendaces,[21] malae bestiae,[22] ventres,[23] pigri.[24] Testimonium hoc verum est. Quam ob causam[25] increpa illos dure, ut sani sint in fide,[26] non intendentes judaicis fabulis et mandatis[27] hominum aversantium se a veritate. Omnia munda mundis,[28] coinquinatis[29] et infidelibus nihil[30] mûudum, sed inquinatae sunt eorum et mens et conscientia.[31] Confitentur se nosse deum, factis autem negant,[32] cum sint abominati et incredibiles[33] et ad omne opus bonum[34] reprobi.

Cap. II. Tu autem loquere quae decent[35] sanam doctrinam.[36] SEnes[37] ut sobrii sint,[38] pudici,[39] prudentes, sani fide,

4 *rengrád et iarmbathis isirdurcu epert iarum* 5 .ı. *níp sartolach achland l. né ab aliis accussetur pro luxsoria* 6 .ı. *fochumachte atuistide*

7 *arislocht dosom mad olcc amuntar* 8 *arni uisse peccad lassuide* 9 *róiba* 10 *indandis* 11 *arascrúta cid forchana dohícc cáich* 12 .ı. *isand istualáng anerta act rachomalnathar rennaprecept* 13 .ı. *iccass corp et anmuin* 14 *conricci inso béssi indepscuip*

15 .ı. *nosmoidet iscéláib et senchassaib recto et geintlecte* 16 *de iudeib ón* 17 .ı. *ohiris inamiriss* 18 .ı. *nidíir donoibad ani forchanat* 19 *conétat indeb inbetho*

20 (in marg.) .ı. *déiccesiu inteist dorat afili fésine condid tucair afoimtiu et aforcital* .ı. *epimenidis l. callimachus* 21 .ı. *sechitir goa arsaint* 22 .ı. *bééssti olca doesmet fuili archródatu* 23 .ı. *lanmair l. ithemair* 24 *leiscc napronn* .ı. *fri fognam gréssich foigde* 25 .ı. *aracethardese* 26 *iscombat maithi coisctir* 27 *scéla et senchaissi et forbandi*

28 .ı. *menme corp animm imbráti gnímee* 29 .ı. *manısglana men:::* 30 *naglan* 31 *iséilnithe amenme et achocubus* 32 *imfresnat angníme friambriathra* 33 .ı. *hore nadcomalnat q. praedicant* 34 *asdír do dia*

35 *iarnachomalnad* 36 .ı. *hiccas corp et anmain* 37 .ı. *docé* 38 .ı. *isalind sen sobrich* 39 .ı. *cenpeccad*

dilectione, patientia. Anus[1] similiter in habitu sancto,[2] non criminatrices,[3] non vino multo servientes,[4] bene docentes, ut prudentiam doceant. Adolescentulas,[5] ut viros suos ament, filios diligant,[6] prudentes, sobrias, castas, domus curam habentes, benignas,[7] subditas suis viris,[8] ut non blasphemetur verbum dei.[9] Juvenes simpliciter hortare, ut sobrii sint. In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum,[10] in doctrina,[11] in integritate et gravitate, verbum sanum habentem et irreprehensibilem, ut is qui ex adverso est, revereatur,[12] nihil habens dicere malum de nobis.[13] SErvos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes,[14] sed in omnibus fidem bonam ostendentes,[15] ut doctrinam salvatoris nostri dei ornent in omnibus.[16] Apparuit enim gratia dei salvatoris omnibus hominibus[17] erudiens nos, ut abnegantes impietatem[18] et saecularia desideria sobrie et pie et juste vivamus in hoc saeculo, exspectantes[19] beatam spem et adventum gloriae magni dei et salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate,[20] et emundaret sibi populum acceptabilem,[21] sectatorem bonorum operum. HAec loquere[22] et exhortare et argue cum omni imperio.[23]

Cap. III. Nemo te contemnat,[24] et mone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem mansuetudinem ostendentes ad omnes homines.[25]

---

(31c) 1 *doce* 2 *nigelat ani nad nóib* 3 *fadeisine et nach aili* 4 *arni cundil mesce caillech*

5 *doce* 6 *trechosc* 7 *ocnain et airliend* 8 *icach omaldoit* 9 .i. *arna érbarthar ochretsit nintá airli armban*

10 .i. *congaba cach desimrecht ditgnimaib* 11 *ithé bona opera inso* 12 .i. *coar mentar féid* 13 *mad inchrudso bemmi* .i. *cocomalnammar apridchimme et comman dessimrecht dochach*

14 .i. *naberat anerpther doib* 15 .i. *bat idain fricachréit* 16 *arinchomalnathar cachngád*

17 *comtangad cách forcital cr. arnicol do attá adeolid iarcúul cáich* 18 *isdo fordoncain* 19 *anaranethem* 20 .i. *bói ni roglante and* 21 *inelluch coirp cr.*

22 *predach* 23 *coforngairiu apstil* 24 .i. *napa chondarcell ocfócru apeectha dochách*

25 *ciatroillet ciniarillet* .i. *amicis et inimicis*

Eramus enim et nos aliquando insipientes[26] et increduli, errantes et servientes voluntatibus et variis desideriis,[27] in malitia et invidia agentes, odibiles, invicem odientes.[1] Cum autem benignitas[2] et humanitas apparuit[3] salvatoris nostri dei, non ex operibus justitiae,[4] quae fecimus nos,[5] sed secundum misericordiam salvos nos fecit,[6] per lavacrum regenerationis et renovationis spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vitae aeternae. FIdelis sermo est et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus praeesse[7] qui credunt domino.[8] Haec sunt bona et utilia hominibus. STultas autem quaestiones[9] et genealogias et contentiones et pugnas legis devita; sunt enim inutiles et vanae.[10] HAereticum hominem post unam et secundam correptionem devita,[11] sciens[12] quoniam subversus est qui ejusmodi est[13] et delinquit, proprio judicio condemnatus. CUm misero ad te[14] Artemam aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim; ibi enim constitui hiemare.[15] Zenam legisperitum et Apollo sollicite praemitte, ut nihil desit illis.[16] Discant autem et nostri[17] bonis operibus praeesse ad usus necessarios,[18] ut non sint infructuosi. SAlutant te qui mecum sunt omnes,[19] saluta omnes qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis.

Epistola ad Philemonem. Argumentum. Philemoni familiares literas fecit pro Onesimo ejus servo, scripsit autem ei a Roma de carcere per Onesimum acoluthum.[20]

---

26 *tacair cense ocinforcitul eramus enim rl.* 27 *arniargart recht diinn* (31[d]) 1 *arnóis rechto manetar* 2 .i. *isdoseirc móir dodech indairitiu colno docr.* 3 *airitiu colno do*

4 .i. *ni ognímaib firinne rechto* 5 *ante aparationem dei nochdaleinn ba firinne* 6 .i. *ni arfirinni rechto im. ronnhic s. misericordia eius*

7 *dochách* 8 .i. *hore attaat infide* 9 .i. *nitat utilia sidi* 10 .i. *ni tarcat torbe*

11 .i. *nachitochthad friachoscc ní bes íre* 12 .i. *tú* 13 *nád deni ní arachosc*

14 .i. *doanad dartéssisiu arnafarcabtis cen forcitlaid* 15 .i. *arromertussa buith and angaimredsa* 16 *diaforcitul armbat eolig forcitil*

17 .i. *cid armuinterni madtú* 18 .i. *am. astoisc fribiathad na forcitlaide l. am. astoisc frifoirbthetid caingnime na forcitlaide fadesine* 19 *berir doimchomarc uaidib*

20 *caindlóir no. gradús* .i. *robói debuid dophilomóin frisuide et docoid ones-*

Paulus vinctus Christi Jesu et Timotheus frater Philemoni dilecto et adjutori nostro et Appiae sorori carissimae et Archippo commilitoni nostro[1] et ecclesiae quae in domo tua est.[2] Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Jesu Christo. GRatias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens fidem et caritatem tuam quam habes in domino Jesu et in omnes sanctos, ut communicatio fidei tuae evidens fiat[3] in agnitionem omnis boni in vobis[4] in Christo Jesu. Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. PRopter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi tibi quod ad rem pertinet[5] propter caritatem, magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Jesu Christi.[6] Obsecro te[7] pro meo filio,[8] quem genui in vinculis,[9] Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et tibi et mihi utilis, quem remisi. Tu autem illum id est viscera mea suscipe,[10] quem ego volueram mecum retinere,[11] ut pro te mihi ministraret in vinculis evangelii.[12] Sine consilio autem tuo nihil volui facere,[13] uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.[14] Forsitan enim ideo discessit ad horam a te,[15] ut in aeternum illum reciperes,[16] jam non ut servum, sed plus servo carissimum fratrem, maxime mihi, quanto autem magis tibi et in carne et in domino?[17] Si ergo habes me socium,[18] suscipe illum sicut me;[19] si autem aliquid nocuit tibi aut debet,[20] hoc mihi imputa.[21] Ego Paulus

---

*simus iarum dochum poil forlongis roscrib pol iarum hanc æpis. ut susciperetur onessimus*

(32ᵃ) 1 *ocprecept et comalnad sos.* 2 *dotmuintir uili* 3 *arimp follus et arangaba cách desimrecht de* 4 *aratucid et aracomalnid cach maid*

5 .ı. *utilem ani ricu aless* 6 *attáa lemsa asainredsa* 7 *olisamein attáa* 8 *infide* 9 *:::hiressach*

10 *am. bid moanmainse* 11 *dofuthrisse abuith imgnáis féin arahireschi* 12 *itáu darcenn sosceli*

13 *acht niainfed liumsa mainbed maith latsu* 14 *conabad écen doberad ní domsa huaitsu act combad tol*

15 *bieid bes ferr de tra* .ı. *ut æternum illum rl.* 16 .ı. *dofognam duit l. infide æternus* 17 *frater brathir infectso isbrathir deit iarcolinn et infide domini*

18 *manumguibi urcharit* 19 *am. bid me féin notheised cucut* 20 *manuddlegar ní do* 21 *dilich domsa*

scripsi mea manu; ego reddam, ut [non] dicam tibi,[22] quod et te ipsum mihi debes.[23] Ita frater[24] ego te fruar in domino; refice viscera mea in domino.[25] Confidens de obedientia tua[26] scripsi tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies.[27] Simul autem[28] et para mihi hospitium, nam spero per orationes vestras donari me vobis.[29] SAlutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Jesu,[30] Marcus, Aristarchus, Demas et Lucas,[31] adjutores mei.[32] Gratia domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro amen.[33]

## F. Specimen glossarum codicis Mediolanensis.

### E praefatione divi Hieronymi in psalmos juxta hebraicam veritatem ad Sophronium.

Scio quosdam putare psalterium in quinque libros esse divisum, ut ubicunque apud septuaginta interpretes scriptum est γένοιτο γένοιτο, id est, fiat fiat, finis librorum sit, pro quo in Hebraeo legitur amen amen. Nos autem Hebraeorum auctoritatem sequuti et maxime apostolorum, qui semper in novo testamento psalmorum librum nominant, unum asserimus psalmorum volumen. . . Moyses quoque et Hieremias et ceteri in hunc modum[1] multos haberent libros, qui in mediis voluminibus suis amen frequenter interserunt. Sed et numerus viginti duorum librorum hebraicorum et mysterium ejusdem numeri commutabitur. Nam et titulus ipse hebraicus, sepher tehillim, quod interpretatur volumen hymnorum, apostolicae auctoritati congruens, non plures libros, sed unum

---

22 .ɪ. *dineuch conicub l. in orationibus meis l. coniepersa fritso dligim ní duit* .ɪ. *ní épéer són et niairbéer fritt*

23 .ɪ. *atfechem dom et daluguh són pro suscip[t]ione eius uiri* 24 *attá im. asbéer ego té rl.* 25 *isirtach dom aairitiusom*

26 *act dorronai cori frissom dogné q. dico* 27 *bid mó dongenaesiu oldaas rofoided cucut*

28 *laairitin onessimi* 29 .ɪ. *rofetarsa ebarthir dúib conricubsa cucuib*

30 *attaam arndiis icuimriug archrist* 31 *berir doimchomarc huaidib huili* 32 *iprecept* 33 .ɪ. *fortacht dǽ lib*

(Ml. 2d) 1 .ɪ. *mad forcenn libuir nach magen imbeth amen indib*

volumen ostendit. Quia igitur nunc cum Hebraeo disputans[2] quaedam pro domino salvatore de psalmis testimonia[3] protulisti, volensque te illudere per sermones pene singulos asserebat non ita haberi in Hebraeo, ut tu de septuaginta interpretibus opponebas, studiosissime postulasti, ut post Aquilam et Symmachum et Theodotionem novam editionem latino sermone transferrem. Ajebas enim te magis interpretum varietate turbari, et amorem tuum,[4] quo laberis[5], vel translatione vel judicio meo esse contentum.[6] Unde impulsus a te, cui[7] et quae possum debeo et quae non possum, rursum me obtrectatorum[8] latratibus[9] tradidi, maluique te vires potius meas,[10] quam voluntatem[11] in amicitiam[12] requirere. Certe confidenter dicam et multos hujus operis testes citabo,[1] me nihil duntaxat sententiae de hebraica veritate mutasse. Sicubi ergo editio mea a veteribus discreparit, interroga quemlibet Hebraeorum et liquido pervidebis, me ab aemulis[2] frustra lacerari, qui malunt contemnere videri praeclara quam discere. Perversissimi homines.[3] Nam quum semper novas expetant voluptates et gulae eorum vicina maria non sufficiant,[4] cur in solo studio[5] scripturarum veteri sapore[6] contenti sunt? Nec hoc dico, quo praedecessores meos mordeam,[7] aut quicquam[8] his arbitrer detrahendum, quorum translationem diligentissime emendatam olim meae linguae hominibus dederim, sed quod aliud sit in ecclesiis Christo credentium psalmos legere, aliud Judaeis singula verba calumniantibus respondere. Quod opusculum meum si in Graecum, ut polliceris, transtuleris[9] et imperitiae meae doctissimos quosque viros testes facere volueris, dicam tibi illud Horatianum:[10] in silvam ne ligna feras.[11] Nisi quod hoc[12] habebo

---

2 *arrucestaigser frissinnebride* 3 .i. *immidaircet dochrist*

4 .i. *isfuasnad dutmenmainsiu tuisled hoermaissiu firinne trimrechtrád natintathach* 5 *hotuislider* 6 *buidech* 7 .i. *isærutsu*

8 .i. *innanécndaigende* 9 *donaib artramaib* 10 .i. *denum tintuda inna firinne file isindebrae:: isinlait:::* 11 .i. *cid olc lamnaimtea* 12 .i. *ní ædomenri*

(3ᵃ) 1 .i. *docuirifar* 2 .i. *honaib ascadaib* .i. *ab inimicis* 3 .i. *itdoini saibibem dogniat inso*

4 .i. *sechisna scripturi mora són uitat lora sidi leu* 5 .i. *dorintai septien* 6 .i. *tintuda septien* 7 .i. *cofotheasa* 8 .i. *ní*

9 .i. *olma duintaesiu* 10 *anoratiandae nisin* 11 .i. *ní recat greic les tintuda doib* .i. *airataat iltintudai leu cene* 12 .i. *ciasidrubartsa nadtintaesiu allatin dogregaib*

solamen, si in labore communi intelligam mihi et laudem et vituperationem tecum esse communem. Vale.

## Commentarius in psalmum primum.

Primum psalmum quidam in Joas regem dictum esse voluerunt, qui a Jojada principe sacerdotum et nutritus est et interfecta Athalia[1] in imperium subrogatus est,[2] eo quod[3] per omne tempus, in quo a pontifice eruditus est in lege dei, meditatus est noctibus ac diebus. Sed non audiendi sunt hi, qui ad excludendam psalmorum veram expositionem falsas similitudines ab historia petitas conantur inducere. Quomodo enim beatum istum pronuntiare potuisset[4] et ab omni errore[5] amore virtutis[6] alienum, cui in regum libris nullum testimonium de perfectione perhibetur? In quibus ita dicitur: Et fecit Joas rectum ante dominum omnibus diebus, quibus inluminabat eum Jojada pontifex. Veruntamen ab excelsis[7] non recessit, adhuc populus sacrificabat in excelsis.[8] Dicendo itaque, omnibus diebus quibus inluminavit eum Jojada princeps sacerdotum fecit rectum ante dominum, iudicat, quod reliquis diebus cessante Jojadae magisterio fecerit id quod primis institutionibus[9] minime conveniret. Refertur etiam in iisdem regum libris, quod Azahelem regem Syriae ab impugnatione[10] Hierusalem Joas munerum oblatione[11] submoverit. Quae quidem dona de templo sublata misit, quae prius utique deo tam ipse quam reges Juda, id est, majores ejus, obtulerant,[12] quod[13] actum[14] indicam his verbis.[15] Bonum est enim nos ad agnitionem rei gestae testimonio lectionis accedere: Et accepit Joas omnia sancta, quae sanctificavit Josaphat et Joram et Ochozias, patres ejus reges Juda, et sancta sua et omne aurum, quod inventum est

---

(Ml. 14ᵃ) 1 .i. *iarnardbiu inna banflathasin* (*interfecta* est in cod.) 2 .i. *ró oirdned* 3 .i. *isairi inso rogabadsom hirige* .i. *eo q. rl. Aliter isairi inso robu immaircide lialailiu insalmsa dothaisilbiud dosom eo q. rl.*

4 .i. *aircia salmscribdid coneicfed són* 5 .i. *combad echtran som ho chomrorcain* 6 .i. *cocarad chaingnimu dudenum* 7 .i. *honaib idlaib* .i. *huare ishitilchaib ardaib nobitis adi* 8 .i. *isnaib telchaib* 9 .i. *donaib cétnaib forcitlaib* 10 .i. *óntogail* 11 .i. *ónterfochraic* 12 .i. *adrobartat* 13 .i. *anisin* 14 .i. *rongníth* 15 .i. *asberam*

in thesauris domus domini et in domo regis, et misit Azaheli regi Syriae. Huic igitur qui templum dei spoliavit[1] et omnia intus posita dona conrasit[2] ac misit ea viro alienigenae impio atque sacrilego,[3] quem propheta David[4] beatitudinis apicem[5] contulisset? Talis[6] ergo historiae usurpatio inconveniens[7] adprobatur,[8] et quod praesenti psalmo non possit aptari, in quo beatus Davidi[9] pronuntiatur vir virtutis de quo sermo est, atque omnis, perfectione conspicuus. In fine enim psalmi dicitur: Ideo non resurgunt impii in judicio neque peccatores, usque peribit. Hoc dictum his convenit, qui possunt et morum perfectione et pro bono conversationis suae apud deum confidentiam habere non minimam.[10] Joas vero rex non talis ostenditur historiae lectione, ut dignus beatitudine[11] comprobetur. Est ergo[12] moralis psalmus, quod ex iis quae sequuntur adparet, in quibus et de virtutum adpetitu et de errorum abstinentia disputatur, quod in Joas proprie non potest convenire. Parvulus enim per illud tempus, in quo Jojada pontifice nutritus est, neque aversari mala judicio suo poterat,[13] neque in meditatione legis curam sedulam admovere,[14] qui ad omne studium pro nutrientis ducebatur arbitrio. Septimum itaque aetatis agenti annum onus insigne regiae dignitatis impositum est. Duo itaque sunt, quae faciunt hominem[15] ad beatitudinem pervenire; dogmatis recta sententia,[1] id est, ut pie de deo et integre sentiatur, et morum emendata formatio[2] est, priusquam honeste saneque vivatur. Neutrum ad perfectionem valet[3] sine altero, alterum vero altero aut suppletur aut comitatur.[4] Sed fides inter haec[5] primum obtinet locum, sicuti in corpore honorabilius caput

---

($14^b$) 1 *dochoimmarraig* 2 .ı. *roscaird* .ı. *rolommar* 3 .ı. *ni digned dd. innuaisletaid inna firdbuide adfiadar isintsalmso dothaisilbiud dondfiur adrodar idlu* 4 .ı. *medontestimin* 5 *innuaisletaid*

6 .ı. *iartestimin* 7 .ı. *is:::immaircide anadfiadar isintsalmso fribésu indioiodae* 8 .ı. *derbthair* 9 .ı. *ho duid* 10 .ı. *innesamni nadlugimem* 11 .ı. *adfiadar issintsalm*

12 .ı. *isairi dorolad arthuus insalmso q. isdobéstaid infét* 13 .ı. *airnibu fuareir fesin boisom isintaim:::* 14 .ı. *airdanimmart greim áaile* 15 .ı. *hires foirbthe 7 degnimai*

($14^c$) 1 .ı. *etarcni dé* 2 *ised inso anaill* (in marg.: *ised inso indalanai*) 3 .ı. *ní sonartnaigedar nechtar de manibet andiis do imfolung foirbthetad* 4 *nochonutangar*

5 .ı. *nochishonaib dib són* .ı. *hires foirbthe 7 gnimai sainemlae* .ı. *ishires*

inter reliqua membra censetur. Ad perfectionem[6] tamen hominis necessaria est reliquorum accessio et compago membrorum. Similiter et ad consummationem vitae[7] hujus oportet utraque concurrere, fidem scilicet et vitam. Et fidei quidem ad profectum[8] comprehensio res ardua[9] atque difficilis, custodia vero facilis. Vitae autem ratio ad intelligendum prona,[10] et quae omnium intellectui tam in bonorum adpetitu quam in malorum fuga[11] videatur exposita.[12] Exhibitio vero[13] non operis parvi ac laboris, sed nonnumquam vitae merito ad fidem aditus aperitur,[14] et e diverso[15] ad perfectam cognitionem ejus peccatis obstruitur;[16] nam velut quibusdam tenebris conversationis sincerum[17] intercluditur, ejus et puritas impeditur. Unde hanc partem maxime scripturae[18] divinae est moris excolere. Et ideo etiam in praesenti psalmo ante documenta disciplina moralis indicitur;[19] nam obesse[20] perfectae fidei morum vitia, apostolo teste discimus, qui ait ad Corinthios: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, quasi parvulis in Christo. Et subjungit: Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis? Cum e contrario cor melius ad fidem sit suffragio conversationis admissum. Hoc itaque argumentum est praesentis psalmi. Debemus jam adjuvante domino[1] per partes ad reserandum[2] intellectum ejus accedere et, si necesse fuerit[3] pro consideratione rerum occurrentium, aliqua latius explicare. Non obliviscemur tamen ejus, quam promisimus in praefatione, brevitatis.[4] Hoc autem maxime servabimus in praesenti psalmo et in reliquis omnibus, ut omnem intellectum in summam redigentes[5] strictim, quic-

---

*astoisech ishisuidib* 6 *medontestimin* 7 *duntfoirb.* 8 .ı. *etarccnai dé* 9 .ı. *isrét and* .ı. *foglaim inna hirisse foirbthe*

10 .ı. *isadblam* .ı. *isreid foglaim inbesgnai* 11 .ı. *atá inaicniud chaich denum maith 7 imgabail uilc dodenum* 12 *latharde*

13 .ı. *nochisincomallad són* 14 .ı. *arosailcther hires tri degnim* 15 .ı. *hochotarsnu* .ı. *innarbar hires dam trí drochgnimu* 16 .ı. *frisduntar*

17 *condiuit* 18 .ı. *aisndís istrichaingnímu rosegar 7 arosailcther indhires foirbthe doengnu* 19 *ascongarar* 20 *frismberat*

(14[d]) 1 .ı. *issi tra brithar intestiminso manibé est and tuas 7 ma argument bes ant* 2 *bed ersailcthi* 3 .ı. *cid ecen áisndís doneuch asdoruid coleir ni sechmalfaider taipæ and:::*

4 *nintanic ón isindremaisndís fobith istaipe inso* 5 .ı. *ad numerum* .ı. *adrimfem 7 doaidlibem ::noin:::yed fil psal:::*

quid dicendum est, explicemus, quoniam non est nobis propositum latius cuncta prosequi,[6] sed summatim dictorum omnium sensus adtingere, ut possint lecturis expositionis prima facie relucere,[7] illis relinquentes[8] occasiones[9] majoris intelligentiae, si voluerint aliqua addere,[10] quae tamen a praemissa interpretatione non discrepent. Ista enim veri est intellectus perfectio, ut secundum historiae fidem tenorem expositionis aptemus et concinnenter[11] ea, quae dicenda sunt, proferamus.

Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, usque sedit. Interdum scriptura divina inter impium et peccatorem facit differentiam, impium vocans dei veri notitiam non habentem, peccatorem vero honesti justique tramitem non teuentem. Tamen est ubi communi vocabulo[12] utrumque significat. In praesenti psalmo tamen videtur facere distinctionem,[13] quoniam vult, qui sit[14] status perfectionis, exprimere, cui etiam beatitudinem credit[15] rite competere,[16] vel propter perfectam de deitate notitiam vel propter studia vitae melioris. Quod vero ait, non abiit, non stetit, non sedit, animae motus corporalibus signat indiciis.[1] Quoniam, cum aliquod molimur efficere, primum[2] ad arripiendum opus[3] movemur in gressum, deinde subsistimus, ubi res coepit esse[4] in manibus, ad sedendum vero convertimur[5] negotio jam parato.[6] Hoc ergo sanctus David ait, quoniam ille vero beatus sit, qui neque primis quidem vestigiis impietatum cogitationem adiit vel ingressus est, neque adfectum pravi operis admisit, neque ulla inretitus est malae delectationis inlecebra, quod nomine cathedrae et sessionis[7] ostenditur, ut eorum consortio jungeretur, qui aliorum simplicitatem veneno suae pravitatis inficiunt.[8] Hos enim pesti-

---

6 *dorimem* 7 *instoir airised asdulem dún doengnu iustoir* 8 *alléicfimme* 9 .ı. *sens* 7 *moralus* 10 *issamlid léicfimmini doibsom aisndis dintsens* 7 *dinmora. manipecoir frisinstoir andfiadamui* 11 .ı. *inchobaid*

12 .ı. *iscoitchen docechtar de ainm alaili* 13 .ı. *conidsain inthi dianaiper impius* 7 *peccator hic* 14 *ciahé* 15 *erbaid* 16 *immandairc*

(15ª) 1 .ı. *techt* 7 *tairisem* 7 *suide* 2 *trop tra contra donadbatsom hist.* .ı. *cosmailius inna rétae tanide* 7 *inna cumscaigthe himenman frisnagnimu corpthi* .ı. *epert do techt isna imratiu fochosmailius tiagar dointinscitul gnímo sic est in reliquis* 3 .ı. *do intinscitul inguimo*

4 *hoescumlad* .ı. *intan mbimmi ocaforbu són* 5 .ı. *iarforbu ingnimo serc feidligtheo oco* 6 .ı. *hobu rorbaither ingním olc no maith feidligud oco iarum* 7 .ı. *indsuidi* 8 *frisorcat*

lentes[9] vocat, quorum est plane morbosa conjunctio. Est autem et[10] pestilentiae proprium, ab uno in alterum transeundo inficere[11] multorum corpora atque vitiare.[12] Non abiit ergo dicendo consensus cogitationum notavit, quibus ad pravas suggestiones rapimur et id quod libuerit implere properamus. Quod vero ait, non stetit,[13] in opus exiisse indicat id quod cogitatio ante suggesserat, quod tunc implemus, cum delectat in aliis operibus gradum figere ac saepius restitare. Per cathedrae autem sessionem[14] ille signatur, qui ita delectatur et requiescit in mala consuetudine, ut reliquis ejusdem studii hominibus sine ullo verecundiae[15] misceatur adpensu.[16] Quod vero impiorum consilia ponit, peccatorum vero opera, satis ad utrumque[17] respexit. Impietas enim ad agitationem[18] mentis pertinet et motus non recte animae sentientis, peccatum vero in rem actio[1] jam[2] deducta. Tertium quod addidit, utrisque subjecit,[3] quoniam non solum hi pestilentes vocantur, qui male sentiendo[4] corrumpunt reliquos et societate[5] sua perimunt,[6] verum etiam illi qui tabe consortii[7] bonum conversationis suae rectae infringunt, quibus[8] in totum[9] non admisceri est sibi optime consulentis. Et ideo hunc, qui per omnia declinat a talibus, beatum praesentis psalmi lectura definivit, qui ita actus suos circumspicit, ut etiam aliena mala sollicitatione declinet; et vere, ut ne alienis maculis[10] candor suus puritasque fuscetur,[11] quoniam tendentibus ad beatitudinem non sufficit recedere tantum a malis, sed etiam bona facere necesse est, inferius ait. Sed in lege domini fuit voluntas, usque die ac nocte. Non solum, inquit, studet malorum consortia declinare,[12] verum assidua et jugi meditatione legis discit, qualem se formare conveniat. Et ut fructuosum hujusmodi, quod commendare nititur, probet studium, inducit similitudinem,[13] per quam possit bonum ejus, quem beatum

---

9 .ı. *teidmlenamnachu*

10 *cid* 11 *frisnorc* 12 *fombia* 13 (in marg.) .ı. *iustus 7 biid n. dam am. frisugesserat* .ı. *q. n. sugeserat* 14 *trissasuide* 15 *féle* 16 *cennachnastud* 17 .ı. *dugnim 7 imradud* 18 *duntimluad*

(15b) 1 *ishé ingnim* 2 *cid* 3 *remeérbart* .ı. *gnim 7 imradud* 4 .ı. *dintrindoti* .ı. *nephcretem indi etir* 5 *tri chomaitecht donaib ingraim* 6 *etirdibnet* 7 .ı. *ontedmaim indaccumuil* 8 *donaibhisin* 9 *in huile*

10 .ı. *ho pecthib nach aili* 11 .ı. *arnafurastar* 12 .ı. *imnimgaba* 13 .ı. *inchruinn toirthig*

dicit, hominibus relucere: et erit sicut lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, usque prosperabuntur. Sicut arbor, inquit, cui virere[14] jugiter natura est. Etiam locus, in quo plantata fuerit, vivificatur beneficio, ut ab ariditate[15] aquis defendatur irriguis.[16] Atque ob hoc multis fit fructibus plena, quae neque aëris neque loci neque temporis injurias sentit. Id enim indicat, quod sequitur dicens: et omnia, quaecumque faciet, semper prosperabuntur. Est omnibus tam perpetuo virore[17] quam pomorum numerositate conspicua. Ita etiam ille clarus erit, qui se et a malis abstinuerit et bonorum studiorum amore devinxerit,[1] quem nec ulla peccatorum opera deturpant et meditatio continua legis exornat. Non sic impii, non sic, sed tanquam, usque a facie terrae. Superioribus dictis[2] omnes ad virtutis studium provocavit, praesentibus deterret a vitiis, et per comparationem pulveris ostendit, quanta sit utilitas impiorum, et qui non digni aliquo aestimentur adspectu et ita malis supervenientibus impellantur[3] facile ac stare non possint, ut pulvis, qui pro tenuitate sua ac levitate ventorum flatibus huc illucque[4] dispergitur. Ideo non resurgunt impii, usque justorum. Hoc dicens non resurrectionem impii denegavit, qui utique si non resurgerent, lucrificarent[5] futura supplicia,[6] quae quidem non aliter nisi restituti in corpore[7] sustinebunt. Non ita erit commune animae corporisque supplicium, sicut fuit peccatorum communis admissio.[8] Quod ergo[9] dicit tale est, quia consuevimus in apertis criminibus moras ad inquirendum nullas adhibere, sed statim condemnationis ferre sententiam.[10] Ita et impii ad poenam resurgentes non illam delationem habebunt, quae solet judiciariis inquisitionibus[11] admoveri; quos[12] gravius manere[13] supplicium per hoc indicatur, quod statim et velut accelerata[14] sententia in locum meritis suis debitum et in ultimum contrudentur[15] exitium.[1] Et ideo non dixit absolute,[2] non resur-

14 *nuraigedar* 15 *hó tirmai* .ı. *conabí tirim* 16 *intursitib* 17 *ondúrdatu*

(15c) 1 *intí conid nanraig* 2 .ı. *hothá beatus u ir usq. n. sic impi* 3 .ı. *innárbantar* 4 *innunn hille* 5 *no indbadaigfitis* .ı. *roptis imdai piana donaib anmanaib ceni esérsitis inchoirp aracenn* (in marg.) .ı. *ni tibertais piana foraib mani esersitis* 6 .ı. *inna pina suthini*

7 .ı. *isimmalle fosdidmat* 8 *intorgabal* 9 *aní* 10 *indigail* 11 *honaib iarfaigthib mesidib* 12 *innahisin* 13 *aranossa* 14 *déin* 15 *roithfiter*

(15d) 1 *isánesid* 2 .ı. *ni diltud esærgi asrubart som*

gent, sed addidit, in judicio, hoc est, non resurgent ad examinationem,[3] sed resurgent, ut statim sententiam damnationis excipiant.[4] Et ne forte ex communi resurrectionis nomine communem aestimantes[5] etiam expulsionem futuram esse cunctorum, ostendit quoniam in eodem momento resurrectionis magna futura sit diversitas, ut alius per illam ad honorem perducatur, alius mittatur in poenam. Erit ergo prctiosa aliis et remunerabilis, aliis gravis atque terribilis. Bene ergo inter impium et peccatorem fecit differentiam, et impios quidem ait in judicium non resurgere, id est, ut superius diximus, non in examinationem venire, peccatores autem in concilio justorum, hoc est, ut nulla illis sit in justorum remuneratione[6] communio. Tradentur ergo et ipsi suppliciis; nam qui per peccata excluduntur a praemiis, ea sine dubio, quae sunt praemiis diversa, patientur. In hoc ergo erit differentia, ut impii quidem resurgant non discutiendi,[7] sed statim locis tristibus deputandi, peccatores vero, ut nulla justis communione jungantur. Hoc autem manifestissime ex his quae sequuntur ostenditur: quoniam novit dominus viam justorum, id est, placitam sibi et acceptam esse remunerationis testimonio perdocebit: et iter impiorum peribit.[8] Ideo igitur non resurgunt impii, quia omnium viae perfecta dei notitia continentur, atque ab hoc sine ulla delatione resurrectionem eorum conditio et sors digna suscipiet.

## G. Specimen glossarum codicis Carlisruhensis.

### Bedae capita quaedam luculentius glossata.

De natura rerum cap. V. De firmamento. Coelum subtilis igneaeque naturae rotundumque et a centro terrae aequis spatiis undique collectum, unde est et convexum mediumque quacunque cernatur. Inenarrabili[1] celeritate quotidie circumagi sapientes mundi dixerunt, ita ut rueret, si non planetarum occursu mode-

3 *do mes* 4 *coarfemat* 5 (in marg.) *nadnetmai andumenmarni* .i. *arnatomnamarni* 6 *hitindnacul fochraice* 7 *arumbet etailsi* 8 .i. *huare nadrobáe ni do degnimaib leu*

(Cr. 18b) 1 *isí adéne* (in cod. *inerrabili celeritate*)

retur, argumento siderum nitentes, quae fixo semper cursu circumvolant, septentrionalibus breviores gyros[2] circa cardinem peragentibus. Cujus vertices extremos, quos circa[3] sphaera coeli volvitur, polos nuncupant, glaciali rigore tabentes. Horum unus ad septentrionalem plagam consurgens boreas, alter devexus in austros terraeque oppositus australis vocatur, quem interiora austri scriptura sancta nominat.

Cap. VI. De varia altitudine coeli. Non autem ita mundus hoc polo excelsiore se attollit, ut undique cernantur haec sidera. Verum eadem quibusque[4] proximis sublimiora creduntur, eademque demersa[5] longinquis; utque nunc sublimis in dejectu[6] positis[7] videtur hic vertex, sic in illa terrae devexitate[8] transgressis[9] illa se attollunt, residentibus quae hic excelsa fuerant, opponente se contra medios visus globo terrarum adeo,[10] ut septentriones, quae nobis a vertice pendent, in quibusdam Indiae locis quindecim tantum in anno diebus appareant.[11]

Cap. VII. De coelo superiore. Coelum superioris circuli proprio discretum termino et aequalibus undique spatiis collocatum virtutes continet angelicas, quae ad nos exeuntes aetherea sibi corpora sumunt, ut possint hominibus etiam in edendo similari, eademque ibi reversae deponunt.[12] Hoc deus aquis glacialibus temperavit, ne inferiora succenderet elementa. Dehinc inferius coelum non uniformi, sed multiplici motu solidavit,[13] nuncupans illud firmamentum propter sustentationem superiorum aquarum.

Cap. XII. De cursu planetarum. Inter coelum terrasque septem sidera pendent, certis discreta spatiis,[1] quae vocantur er-

---

2 *curn* 3 *isimsuidib*

4 *dam* 5 *isli* 6 *inisinl* 7 .ı. *hominibus* 8 *isindisli* 9 *tarsatharmthiagat* 10 *hisí mét asuidigthe globus terrae* 11 *isamlaid ém cotaucbat doib residentibus .ı. sideribus .ı. andusléicct inna rind .ı. illis .ı. isli doibsom infechtsa innahí ruptar ardda dunnai*

12 .ı. *foácbat .ı. caelum* 13 (in marg.) *isé multiplex motus inriuth retae inna airndrethcha in contrarium contra sé 7 arriuth aicneta fedesin*

(18c) 1 (in marg.) *hité spatia narree fil á terra usque ad XII. signa hité soni. toni. comlana rl. hité interualla im. deferentiae 7 nitiagat saidai sech satuirn suas ut plinius dicit rl. plinio tonus est spatium cum legitima quantitate certis spatiis .ı. tonus inter terram 7 lunam rl. isécen corrobat indib sex inter-*

rantia, contrarium mundo agentia cursum, id est, laevum, illo semper in dextra praecipiti. Et quamvis assidua conversione immensae celeritatis attollantur ab eo rapianturque in occasus, adverso tamen ire motu per suos quaeque passus advertuntur, nunc inferius, nunc superius propter obliquitatem signiferi vagantia. Radiis autem solis praepedita, anomala vel retrograda vel stationaria[2] fiunt.

De temporum ratione. E capite XV. De lunae cursu per signa. Quod si quis signorum nescius lunares tamen cursus agnoscendi cupidus est, noverit et ipse solem quotidie partem[1] unam zodiaci sui complere (neque enim aliud partes zodiaci, quam quotidianos solis in coelo debemus sentire progressus), lunam vero quotidie XIII partes ejusdem zodiaci conficere, id est, punctos quatuor et unam partem. Et quia illa XIII partes complente sol unam complet, inde fieri, ut non plus quotidiano progressu a sole, quam quaternis punctis, hoc est, duodenis partibus elongetur. Ponat[2] ergo lunam ubilibet computare voluerit, utpote in Cal. Januarias primam; haec ubi prima noctem diemque transegerit, illum coeli locum tenet, quem sol XIII mensis ejusdem die completo. Ubi secunda[3] est, multiplica duo per quatuor, fiunt octo. Item ut de punctis ad partes pervenias, multiplica VIII per III, fiunt XXIIII. Illam ergo coeli partem tenet luna secunda in quartas Nonas Januarias, quam sol[4] XXIIII abhinc die confecto. Ubi tertia est,[5] multiplica III per IIII, fiunt XII, partire per X decies[6] asse decus,[7] et remanent duo puncti, id est, sex partes; illam ergo coeli partem tenet luna tertia, quam sol mense toto et diebus VI post tertium Nonas Januarias exactis, id est, VI post tertium Nonas Februarias die consummato. Ubi quarta est, multiplica haec per IIII, fiunt XVI, partire per decem decies asse decus, et remanent VI puncti, id est, partes X et VIII. Illam igitur coeli partem tenet luna quarta, quam sol mense expleto ac X et VIII diebus post pridie Nonas Januarias. Ubi quinta est, mul-

*ualla .VII. spatia 7 .VII. toni rl. lege plin. stationaria in superioribus .1. isnaib rendaib fail húas gréin .1. mars iouis saturnus rl. IN tricetro l. in tertia parte signife. in quadrato l. in quarta par. in aduerso rl.* 2 .1. *suas cach diríuch*

(31c) 1 .1. *huide laith:: beos* 2 *cipé* 3 .1. *indaile* 4 .1. *cuit inna aine 7 inna aile* 5 *luna* 6 .1. *a ben fodeich* 7 .1. *itadeich*

tiplica V per IIII, fiunt XX, partire per decem bis deni vies;[8] duobus ergo mensibus expletis adveniet sol partem coeli, quam luna quinta tenet, id est, die Nonarum Martiarum. Ubi octava est[9] VI Idus Januarias, multiplica VIII per IIII, fiunt XXXII, partire per decem ter deni tries,[10] et remanent duo puncti, id est, VI partes coeli; illam partem coeli tenet luna octava in VI Iduum Januariarum die, quam sol aditurus est post tres abhinc menses et dies VI, id est, VI die post VI Idus Apriles.

Cap. XVIII. Quota sit luna in Calendas quasque.[1] Primo decennovenalis circuli anno, in quo nullae sunt epactae, in Calendas Januarias nona est luna,[2] in Calendas Februarias X in Calendas Martias IX, in Calendas Apriles X, in Calendas Majas XI, in Calendas Junias XII, in Calendas Julias XIII, in Calendas Augustas XIIII, in Calendas Septembres XVI, in Calendas Octobres XVI, in Calendas Novembres XVIII, in Calendas Decembres XVIII. Hos tibi numeros pro regularibus singulorum mensium sume, quibus annuas addens epactas, luna quota sit[3] per Calendas quasque, sine errore reperies. Si enim vis scire, quota sit luna in Calendas Januarias anno secundo circuli decennovenalis, tene IX regulares,[4] adde epactas XI, fiunt XX, vicesima est luna. Si vis scire, quota est luna in Calendas Junias anno tertio, tene regulares XII, adde epactas anni illius XXII, fiunt XXXIIII, tolle XXX, remanent IIII; quarta est luna in Calendas memoratas. Quod si quis objecerit,[1] vel hujus vel praecedentis argumenti alicubi ordinem vacillare, doceat ipse in hujusmodi quaestionibus indagandis veracius et compendiosius argumentum, et nos libenter gratanterque accipiemus. Hoc autem praecedens, quod commemoravimus argumentum, et nonnullis ad transscribendum jam dedimus,[2] et in principiis hujus nostri opusculi praefigendum esse censemus. Porro praesens argumentum, quod de luna Calendarum quaerenda posuimus, hoc tantum loco

---

8 *isfiche* 9 .ı. *lingidsem taráes ṅesci beos archumbri* 10 .ı. *tricha*

(32ᵃ) 1 *issíide asmberse archinn* .ı. *est etiam uctus argumentum rl.* 2 (in marg.) .ı. *ní accomlatar epactae .XI kl. ap. fri riaglori in illo anno dothoscelad áis ésci bis for kl. cach mís in primo anno ithe riaglori insin adchomlatar fri epacta XI. kl. ap. hicach bliadin tresinnóedécde ṅuile* 3 *cid aes ṅesci* 4 .ı. *aes ṅesci kl. ian. in primo anno*

(32ᵇ) 1 .ı. *hifrithcheist* 2 .ı. *sochide rodascrib húan*

commemorasse et docuisse sufficiat. Nam cognita, quota sit[3] in Calendas luna, facile etiam, ceteris cujusque mensis diebus qua sit aetate, cantato ipso mense et concurrentibus digitis apparebit.[4] Sunt autem anni tres circuli[5] decennovenalis, in quibus idem argumentum stabilitatem sui tenoris conservare nequeat,[6] octavus videlicet, undecimus, et nonus decimus, cui causam nutandi[7] varia facit ac dispersa per annum embolismorum insertio. Siquidem anno octavo luna Calendarum Majarum juxta rationem quidem argumenti XXVIII computatur, sed propter embolismum, qui in Martio mense inseritur, XXVII probatur existere. Item in Calendas Julias juxta argumentum XXX fieri potuit luna, sed propter adjectionem diei, quem superfluitas embolismi attulerat, fit XXIX. Item anno XI quia luna embolismi pridie Nonas Decembres accenditur, facit lunam in Calendas Martias vigesimam esse et octavam, cum hanc ratio argumenti XXIX tunc existere doceat. Item anno XVIIII[8] quia luna embolísmi tertio die Nonarum Martiarum incipit, cogit lunam in Calendas Majas XXVIII computari, cum XXVIIII secundum argumenti calculationem canatur,[9] quo etiam anno ratione saltus lunaris, de quo in sequentibus dicemus, fidem ejusdem argumenti impugnat. Si enim ipsum argumentum juxta Aegyptios a Septembri mense, ubi principium est anni eorum, inchoaveris, necesse est, ut luna Julii mensis eo anno[10] XXIX dies ut nunquam alias habeat, uno videlicet ratione saltus[11] amisso, et ob id luna Calendarum Augustarum tertia reddatur, quae juxta argumenti regulam secunda computabatur. Si vero juxta hoc quod nos supra docuimus, a Januario principium argumenti sumere mavis, eodem ordine luna in Calendas Decembres VII incurrit, quae juxta argumentum sexta fieri debuisse putabatur, quia nimirum luna Novembris mensis unam amittit diem, et pro XXX consuetis XXIX solum diebus cogitur esse contenta. Quae profecto omnia melius colloquendo quam scribendo docentur. Non autem transitorie commemoran-

3 *cid áes dixnigedar* 4 (in marg.) .ı. *ambas cete* .ı. *acht asrobarthar inmí.*

5 .ı. *teora bliadni frithriagla namma leissem* 6 .ı. *arni tosceli argumint acht bliadni sláin* 7 *utmalligthe* 8 .ı. *forcenn noidecdi* 9 *arcanar* 10 .ı. *isnoichtech ré niuil la aegyp. isinbliadinsin hicuiretar sult* 11 .ı. *hi .IIII. k. sep.*

dum, quod hoc argumentum a Septembri quidam incipiunt,[1] ponentes eidem Septembri[2] regulares V, Octobri V, Novembri VII, Decembri VII, et cetera ut supra nos posuimus, quod ob auctoritatem Aegyptiorum rationabiliter prorsus agunt, ut a quibus origo computandi sumta est, horum quoque in computando anni principium imitentur. Verum aliis aptius multo et expeditius[3] videtur, ut computatio omnis,[4] quantum non necessitas rationis obsistat, a principio anni sui etiam apud Romanos[5] incipiat, et usque ad terminum anni rato atque intemerato ordine procurrat.

---

## II. Britannica.

### A. Glossae Oxonienses.

#### I. Glossae in Eutychium.

(Cod. prior 2[b]) *mergidhaham* (gl. evanesco).
(3[a]) *doguomisur*. (gl. geo).

---

(32[c]) 1 (in marg. super.) *aetas lunae inso foa kl. caich mís la aegyp.* 7 *isde rosaig indnomad for kl. ian. archinn* (infra *benevb*) 2 .ɪ. *othosuch bliadne egip.* 3 *indil.* 4 *méit nánd nathbeir* 5 .ɪ. *condib ó kl. ian.*

Subjungo hic ampliorem notationem hibernicam super dictione chronologica ex initio codicis, e 3[b] (cf. p. 312. 313): *Salua ratione saltus. aris airchenn inbes salt hiciunn nóidécdi mad indib nuarib deac nammá bas laigu cachmí aescai oldaas trichtaige. ised dim slán dliged salto noichtiche colleuth duárim in aescu. Armad iarnaicniud adrimther cutesbat dicachthrichtaigi di huáir deac* 7 *IIII bro.* 7 *unga* 7 *atom. niconbia salt etir. issaithrech im. isairi is assu lasna rímairu dihuáir deac namma duthesbuith dligud slán salto conidécen salt iartain duslúnd comláinso inna tesbuithe iarnaicniud aslaigu anésca oldoas trichtaige. Anisin trá isécen remfuar bis.* 7 *emblesim*

(2[b]) *mergidhaham*, verb. denom. ut infra sequentia *datolaham*, *coilhaam*, e subst. adj. *mergid*, quod recentius est *merydd* (cf. p. 162), debilitas, debilis, flaccidus. Eadem radix vet. hib. *merg* in Ml.: *am. bolc mergach* .ɪ. *romgab meirc són* (gl. ut uter conrogatus; i. e. corrugatus). De significatione dubium non est, quamobrem glossam, quae conspicitur in codice supra verb. b'esco (al. terresco, horresco), refero ad glossam latinam mox praecedentem *euanesco* scriptam supra verb. *euaneo*.

(3[a]) *doguomisur*. in codice supra *geo. doleo*, pro quibus in editione Lin-

($3^b$) *scruitiam* (gl. screo). *lemhaam* (gl. arguo). *enmetiam* (gl. innuo). *gruiam* (gl. suo). *dadlt* (gl. curia). *baranres* (gl. linea).

($4^a$) *temperam* (gl. condio). *betel* (gl. bulla). *guirgiriam* (gl.

---

demanni sunt: egeo, doleo. Cum tamen glossae cambricae addatur vox latina *terra*, non dubium glossatorem de gr. γῆ et geometria cogitasse et legendum *doguomisuram*, decompos. *do-guo-m.* (p. 879). Occurrunt in Mab. subst. *messur* (mensura) 2, 223. 240. 3, 155, verb. *messuraw* (mensurare) 3, 301. 303, part. *messuredic* 2, 236, hodieque exstant *mesur*, *mesuraw*, unde *mesureg*, geometria.

($3^b$) *scruitiam*, screo, i. e. sternuo, sternuto (germ. räuspere mich). Congruit hodiern. verb. *ysgrydiaw*, tremere, quati. Glossa sequens in codice est *lehaam*, lineola ducta supra *e*, quae et in aliis locis significat *m*, et praemisso ante *l* signo; i. e. commate cum puncto, quod si est latina sigla, obvia etiam in glossis hibernicis ɔ pro *con-*, solvendum est cambrice *ce-*, *cem-*. De significatione non dubium, cum sit hodie quoque adj. *llym*, fem. *llem*, acutus, argutus, subst. *llymaad*, acumen, corn. *lemmys* (acutus, partic. praet. pass.) Pass. 160, 1. *enmetiam* (p. 869). *gruiam*, verb. alias non obvium, rectius, ut videtur, scribendum *cruiam*, ob subst. *chereor* (= *cereor*, sutor, armor. *kere*) in Vocab., et vet. hibern. *cairem* (gl. sutor) Sg. *dadlt*, curia, est mox in his glossis *dadl*, concio, sed infra in II *datl* (gl. forum), *datlocou* (gl. fora). Nutat et recentior scriptura; est enim subst. *dadl* Lib. Land. p. 113, *dadyl*, pl. *dadleu*, Mab. 2, 230. 3, 31, hod. *dadyl* (= vet. *datol*), sermo, disputatio, contentio, causa judicialis, *dadlwr*, disputator, verb. *dadleu*, contendere, disputare, sed etiam hod. subst. *daddal* (= vet. *dadl*), disputatio, verb. *daddalu*, disputare, arguere. Inde contractum vet. hibern. *dál* (curia, forum, p. 20); cf. etiam goth. *mathl* (concio). *baranres* suprascribitur quidem, ut videtur, in codice supra *furia*, pertinet tamen non ut alias ad inferiorem, sed ad superiorem antecedentem vocem *linea*. Offerunt enim et lexica subst. *baranres*, series, ordo, frons, e. gr. militum, compos. e subst. *rhes*, *rhestyr*, series, unde verb. *restru* (in serie disponere) Mab. 2, 242, et adj. *baran*, manifestus, unde *baranu*, apparere, *baranwg*, praesentia.

($4^a$) *temperam*, in codice *tempam*, ducta per p infra lineola recta, quae significat *er*. Hodiernum verb. *tymheru* (= *tymperu*, *temperu*, p. 187), mollire, miscere, quamvis poterit videri transsumtum e lat. *temperare*, plurima derivata producit: *tymheriad*, temperatio, *tymherusaw*, reddere temperatum, *tymherusrwydd*, *tymheroldeb* etc. Audacius videtur legere *cemperam*, *cemparam* (ob similitudinem literarum *t* et *c*), hodierna scriptione *cymharaf* (compos. *cem-param*), comparo, combino. *betel*, vox aliunde mihi incognita, poterit et legi *becel*, quia *c* et *t* in media voce utrimque junctae vix possunt discerni. *guirgiriam*, hod. *gweryru*, hinnire (cf. p. 162). *diniam*, vox non obvia in lexicis. *rannam*: hod. *rhan*, pars, *rhannu*, partiri; vet. hibern. *rann*, pars. *didanuud*, elicio, haud dubie idem verbum, quod occurrit in Leg. 2. 1. 31: *or pan anhuder etan eny dadanhuder* (quod vertit editor anglice: "from

hinnio). *diniam* (gl. tinnio). *rannam* (gl. partior). *didanuud* (gl. elicio). Gl. marg. *etbinam*.

($5^a$) *taguelguiliat* (gl. silicernium). *carr* (gl. vehiculum).

($5^b$) *morbran* (gl. merges). *clutam* (gl. struo). *doguohintiliat* (gl. inceduus). *datolaham* (gl. lego). *guerg l. celmed* (gl. efficax). *lammam* (gl. salio). *lemenic* (gl. salax).

---

the time the fire is covered until it be uncovered"). Est hod. adj. et subst. simplex *hudd*, obscurus, tectus, obscuritas; comp. *anhudd*, non obscurus, apertus, *dadanhudd*, detectio, revelatio, unde verb. *dadanhuddaw*, retegere, educere, elicere. Particula praecedens *did-*, *dad-* pro *dit-*, *dat-* (p. 878). Cum non adsit terminatio solita *-am* in hoc verbo *didanuud*, quaeritur an non sit exemplum flexionis internae verbi (ob duplicem quoque *u*), quae flexio interna et hodie obtinet in nominibus saltem cambricis quibusdam numeri pluralis. *etbinam*, glossa solitaria in margine, cui e regione occurrunt duo verba: commuto locum, et lanio. Concordare videtur hod. *edfynaf*, abibo, discedam, cui tamen cum vix non subsit simplex *myned*, ire, pro eo conferri poterit hib. *benim* (caedo, ferio).

($5^a$) *taguelguiliat*, in codice *taguelguelguiliat*, subnotatis tamen sub *guel* in media voce punctis delentibus. Textus Eutychii in hoc loco exhibet substantiva terminata in *-ium* derivata e verbis, inter haec in fine: justo justitium, cerno silicernium. Interpretatur glossator subst. silicernium, significans epulum funebre, secundum sensum duarum partium compositi; est enim et hodie adj. *tawel*, silens, tranquillus, et subst. *gwyliad*, visio, e verb. *gweled*, videre, ita ut sit *tawelwyliad*, adspectio silens. *carr*, *carrus* apud Caes., unde *carrata*, *carrada*, i. e. tantum quantum capit carrus, in chartis medii aevi (p. 807), *car* Leg. 2. 1. 4 et hodie.

($5^b$) *morbran*, hod. *morfran;* hibern. vet. *muirbran* (gl. merges) Sg. $55^b$, i. e. corvus marinus, compos. e *mor*, mare, et *bran*, corvus. *clutam*, struo, ut infra *clutgued*, strues. Concordant hodiern. cambr. *cludaw*, afferre, accumulare, *cludedig*, accumulatus, *cluder*, cumulus, *cludeiriaw*, colligere, et german. vet. *hlathan*, hod. *laden*, struere, accumulare. *doguohintiliat*, addito super vocem latinam scriptam in codice *inceduus*, significatur ambulator, is qui incedit. Radix vocis, ab utraque parte compositione et derivatione multum velata, est *hint* (hod. cambr. *hynt*, vet. hib. *sét*, goth. *sinths*, via). Licet e subst. hoc in *-iat* (p. 806) conjicere verb. derivatum quoque *doguohintilam* vel *doguohintiliam*, incedo, decompositum ut supra obvium *doguomisuram*. Patet, si locum Eutychii inspicimus (enumerantur adjectiva derivata e verbis, ut praedo praeduus, cerno cernuus etc.), glossatori in mentem venisse verb. cedere, incedere ob scriptionem codicis *cedo inceduus* pro *caedo*, *incaeduus*, ut infra *grecus*, *grecor* pro *graecus;* non est enim apud veteres scriptores adj. inceduus, sed incaeduus, e. gr. silva incaedua, quae non caeditur. *datolaham*, lego, verb. denom. e supra obvio *dadl*, *datl*, i. e. *datol*, significans idem quod hibern. vet. *rechtaigim* (gl. lego a lex) Sg. $60^b$ e subst. *recht*. *guerg l. celmed*, *guerg vel celmed*, adjectiva *guerg* (p. 14, not.), *celmed* = hod. *celfydd*, aptus,

(6ª) *boutig* (gl. stabulum). *estid* (gl. sedile). *credam* (gl. vado). *rit* (gl. vadum). *cannat* (gl. vas, vadis).

(6ᵇ) *etncoilhaam* (gl. aspicio, auspex). *gen* (gl. obex). *dihel* (gl. deses). *poues* (gl. quies).

---

peritus, versutus, e subst. *celf* = vet. *celu*. Ex adj. derivatum subst. *celuydyt* (ars) Mab. 3, 148. 153. *lammam*, in codice *lamam*, cum lineola supra *a* priorem; inde et *lemenic* accuratius est *lemmenic*. Duplicem *m* indicat etiam *m* non infecta hodiernae formae *llamu*, salire, *llamid*, saltus, unde derivantur *llemain*, salire, *llemeinig*, circumsaliens, vagans. Cf. hibern. vet. *léim* (gl. saltus, πήδησις) Sg. 106ᵇ, hib. hod. *léum*, gael. *leum*, verb. *léumaim*.

(6ª) *bontig* sine dubio compos. cum subst. *tig*, domus, adhuc exhibente vetustam mediam. In hodierna lingua est *beudy*, domus vaccarum, et *bawdy*, domus stercorum, latrina; vox prior glossae *bou*, obvia jam in vetustis nominibus *Βουουίνδας* fl. Hibern. ap. Ptol., Bovinca nom. vici ap. Bolland. (Mai. 2, 654; cf. p. 67), hod. hibern. *bó* vaccam significans, primitus utriusque generis fuisse videtur, ut lat. *bos*, gr. *βοῦς*. *estid*, sedile, ut sub II *estid*, theatrum; in Mab. *eisted*, sedere, hod. *eiste*, *eistedd*, sedere, *eisteddle*, locus sedendi, sedile. *credam*, vado; hodie quoque *creiddiaw*, vadere, pervadere, e. gr. per aquam, adj. *creiddiawg*, permeans, penetrans, subst. *creiddyn*, terra in lacum sive mare porrecta. *rit*, in Vocab. *rid*, hod. *rhyd* (cf. p. 103). *cannat*, vas, vadis, ut iterum mox infra sub 8ᵇ. In Mab. *kennad*, hod. *cenad*, significat missum, legatum (cf. p. 806), unde *cenadwriaeth*, *cennadwriaeth*, missio, *cennadwriaeth dda*, evangelium.

(6ᵇ) *etncoilhaam*, glossa ad voces: aspicio auspex, in loco Eutychii (ed. Lindem. p. 161): a pono compos impos, ab aspicio auspex, a facio artifex. Addit glossator porro latine: *auis et aspicio*, et vult hoc etiam vox cambrica composita, acsi esset latine *avispicio*. Est enim subst. *etn* idem quod *eten*, *etin*, avis, volucris, obvium infra sub II in plur. *ætinet* (hod. *eden*, vet. hibern. *én*, p. 23. 24), et verb. *coilhaam* denominativum e subst. *coil*, quod item infra occurrit in plur. *coilou*, gl. auguria. *gen*, gl. obiex in cod., i. e. obex, obicis, in textu Eutychii: ab obicio obex; hod. *gan* (cf. *et-* pro *at-* in glossa *etbinam*). *dihel*, compos. e part. privativa *di-* (p. 866) et adj. *hel*, in Mab. *hael*, liberalis, cum diphthongo, superl. *haelaf* 1, 17, *hail* in nominibus propriis vetustis (p. 119), juxta quod tamen etiam forma *helaeth* idem significat: *ymladwr da oed. ahael ac ehelaeth yrodei vwyt adiawt* (pugnator bonus erat et liberalis, et valde liberaliter dabat cibum et potum) 3, 298. *cyghor kyhelaethet ahwnn* (consilium aeque liberale atque hoc) 2, 391, quibus addendum est verb. *helw: gwas ar y helw ynteu* (apparitor, i. e. puer ad ministrandum ei) 2, 243. Hodie quoque subst. *hail*, quod fertur in tabulam, ferculum, unde *heiliaw*, afferre, ministrare ad mensam, *heiliedig*, serviens, compos. *diheiliaw*, non attendere, *diheiliawg*, non attentus, negligens. *poues*, deriv. *-es*, ut hodiern. *llawes*, manica, e *llaw*, manus. Etiam hodiern. verb. *peuaw*, *peuannu* significat idem quod gr. *παύειν*, cessare, pausare, unde *peuad*, *peuawd*, *peuedd*, *peuaut*, pausatio, quies. Comparanda videntur vetusta nomina helvetica *Pausinnus*, *Pan-*

(7[a]) *ladam* (gl. caedo). *orgiat* (gl. caesar).

(7[b]) *montol* (gl. trutina). *nouitiou* (gl. nundinae).

(8[a]) *lisiu* (gl. lixa). *laur* (gl. solum). *eunt* (gl. aequus). *dacrlon* (gl. uidus). *tan* (gl. focus). *helabar* (gl. graecus). *dadl* (gl. concio). In marg.: *conam* (gl. arguo).

---

*sinna* in inscript. ap. Orell. 5066, nec disjungenda hod. cambr. *pau*, *peues*, insessio stabilita, regio habitata, et nomen regionis Cambriae *Pouisia*, *Powisia*.

(7[a]) *ladam*, verbum frequens et in Mab.; hod. *lladd*, caedere, interficere. *orgiat*, gl. caesar, i. e. qui caedit, interfector, derivat. in *-iat* (p. 806), e radice *org*, quae est etiam hibernica (cf. p. 71): *nech orcas afini* (gl. patricida, matricida, homicida; i. e. qui occidit cognatos suos) Wb. 28[a]. *athiroircnid* (gl. parricida), *setharoircnid* (gl. sororicida) Sg. 12[b]. 13[a].

(7[b]) *montol*, trutina, i. e. libra; verbum mox sequens *trutino* glossator interpretatur latine *mensuro;* hod. *mantawl*, plur. *mantolion*, verb. *mantoli*, trutinare (cf. p. 98. 728. 787). *nouitiou*, plur. subst. *nouit*, alias compos. cum *cym-*, *cyf-*: *cyfnofut* (mercatus) Lib. Land. privil. p. 113, *kyfnewit* (concambium) Mab. 3, 192, unde verb. denom. *kyfnewityaw* (concambiare) Mab. 3, 193. Congruit etiam hodiern. *newid*, plur. *newidiau*, mutatio, concambium, vile pretium, e quo *newidiwr*, concambiator, *newidwriaeth*, commercium, commutatio mercium. Diversae originis videtur adj. *newydd* (novus), cui *iu*, *eu* propria est, quamvis jam in vetustis nominibus sit alternatio Nividunum et Noviodunum (cf. p. 68). Numerale tamen forsan potius adducendum, cum et adsit analogia hibernica: *natri noilaithe* (gl. trinum nundinum; i. e. trinarum nundinarum, nundinus, nundinae e vocibus novem et dies) Sg. 116[b].

(8[a]) *lisiu*, gl. lixa, in loco Eutychii: rixa, rixo, rixas; lixa, elixo, elixas. Significat ergo lixivium (germ. lauge), ut *lissiu* infra sub IV in loco: mulier lava elique lixam, cum terminatione *-iu* (p. 150). Hodie *lleisw*, lixivium, *llysw* sive *llws*, plur. *llyson*, pituita, mucus, materia glutinosa. *laur*, solum; ita scripsi, quamvis glossa sit supra vocem *solus* in loco Eutychii: pius, pio, pias; solus, desolo, as. Glossator procul dubio subst. solum supposuit verbo desolare; est enim et hodie *llawr*, in Vocab. *lor*, pavimentum, solum, vet. hib. *lár*, gael. *làr*. *eunt*, aequus; Eut.: ab aequus aequo, aequas. Opponuntur *eun*, aequus, rectus, justus, et *cam*, curvus, iniquus in Vocab. in compositis *eunhinsic* (gl. justus) et *camhinsic* (gl. injuriosus, injustus; cf. p. 97). *dacrlon*, gl. uidus; sic enim habet codex: laxus laxo. uidus uiduo, pro: viduus viduo. Sed quid istud? Viduus nunquam erit cambrice *dacrlon*. Equidem mihi persuasum habeo, glossatorem legisse sive in mente habuisse adj. uvidus. Subst. *dacr*, pro *dacer*, *dacir*, ut supra *etn* pro *eten*, *etin*, est hodiern. *dagyr* vel *daigyr*, *deigyr*, plur. *deigrion*, *dagreu* in Mab. 2, 35, lacrima (pro dacrima, ut lingua pro dingua; gr. *δάκρυ*, germ. *zähre*). Voci *lon*, ni est adj. *llawn*, plenus, conferendum est hod. *llyn*, subst. liquor, fluxus, unde verb. *llyniaw*, fluescere, stagnare, adj. *llyniawg*, stagnosus, *llynawl*, *llynawr*, humidus, ita ut in nostro composito radix *lon* per se sola fungatur munere adjectivi et sit *dacrlon*, madidus lacrimis, quae significatio est adjectivi *uvidus* inter alias. *tan*, focus, ut infra in Vocab.; et hodie *tan*, ignis, vet. hibern.

($8^b$) *cannat* (gl. vas, vadis). *culed* (gl. macies).
($9^a$) *clutgued* (gl. strues).

## II. Glossae in Ovidii artem amatoriam.

($37^a$) *a mein funiou* (gl. vittae tenues: este procul vittae tenues, insigne pudoris). *orgarn* (gl. medio). *a hir etem* (gl. instita longa: quaeque tegis medio, instita longa, pedes).

($37^b$) *irdigatma* (gl. area: hic modus, haec nostro signabitur

---

*tene* (p. 102). *helabar*, gl. graecus, in codice grecus, grecor, i. e. graecus, graecor. Eadem vox procul dubio est bodiern. adj. *hylafar*, bene loquens, eloquens (comp. cum *he-*, *hy-*, p. 109. 866), vet. hibern. *sulbair* (= *su-labar*). Respexerit glossator ad sequens verbum graecari, quod ei visum fuerit idem ac eloquentem esse, more Graecorum, cum significet potius vivere more graeco. Commonefacit glossa loci codicis Wb.: *ni torbe lasuidib manip sulbair* (gl. greci sapientiam querunt; i. e. non proficit apud hos nisi eloquens) $8^a$. *dadl*, supra $3^b$. In margine hujus paginae legitur: *arguo conam*. In lexico obvium verb. *cynanu*, loqui, proferre, subst. *cynan*, sermo, locutio, derivata, ut videtur.

($8^b$) *cannat*, supra $6^a$. *culed*, hod. *culedd*, ex adj. *cul*, tenuis, macer, vet. hib. *cóil* (gl. macer) Sg. $50^a$.

($9^a$) *clutgued*, compos. cum *gued* (p. 860); verb. *clutam*, struo, supra $5^b$. In Mab. 2, 217 *clutweir* (lignorum strues, rogus).

($37^a$) *a mein funiou:* adj. *mein*, hod. *main*, tenuis, exilis, e. gr. *edaf main*, *llian main*, filum, linum tenue, juxta quam formam etiam exstat *man: pop anyueyl man* (omne animal exile) Leg. 1. 9. 10. Praecedens adjectivum sine flexione compositum est habendum (p. 907). *funiou*, plur. subst. *fun*, vitta, fascia. Hodie *fun*, plur. *funodd*, fascis, sarcina, et *funen*, pl. *funenau*, vitta; plur. *funenneu* Leg. 1. 27. 3. *a* interjectio (p. 720). *or garn*, gl. medio; i. e. a femore. Hodie *gar* et *garan*, femur, quod utrumque corruptum videtur e *garn*; voce *garan* enim ut in vetusta lingua et hodie significatur grus, avis. Forma *garr* jam in Mab. 2, 219: *trwy aual y garr* (per malum femoris, per genu), corn. *garr*, pl. *garrow* Pass. 232, 1, armor. hod. item *garr*. Item *garan* in compos. *garanvys* (digitus medius) Mab. 2, 384. Differt *carn* (ungula): *march llydangarn* (equus ungulae latae) Mab. 2, 50. *or* ex *o ir*, *o'r* (p. 239). *a hir etem:* adj. *hir*, longus, vet. hibern. *sír*, gael. *sior*, unde subst.: *sirid inrindide ńuile ó hisul co huasal* (gl. signiferi latitudo) Cr. $33^d$. *etem*, instita, fascia, hod. *eduf*, *edau*, ejusdem ut videtur radicis cum subst. *eten*, *atar* (*edyn*, *adar*).

($37^b$) *ir digatma*, gl. area, mox infra bis gl. circus, $38^b$ *digatma*, sine articulo, et $39^a$ *ir digatmaou*, plur.; subst. compos. cum part. privat. *di-* (p. 866), et subst. *ma* (p. 860). Suppono radicem exstantem adhuc in hodierna lingua *gadu*, *gadaw*, *gadael*, relinquere, permittere, sinere, ut in Mab. 3, 301: *gadu*

area curru). *oolin* (gl. rota: haec erit admissa meta terenda rota). *loinou* (gl. frutices: aucupibus noti frutices). *guobriach* (gl. sapientior: seu te forte juvat sera et sapientior aetas). *diaperthou* (gl. muneribus: ubi muneribus nati sua munera mater addidit).

(38ª) *oclorioù* (gl. tabellis: priscis sparsa tabellis, porticus Livia). *dir arpeteticion ceintiru* (gl. miseris patruelibus: parare necem miseris patruelibus ausae Belides). *aperthou* (gl. sacra: culta Judaeo septima sacra deo). *nom irbleuporthetic* (gl. lanigerae templa). *buch* (gl. juvencae: nec fuge lanigerae memphitica templa juvencae). *datlocou* (gl. fora: et fora conveniunt). *in ir guorimhetic* (gl. in arguto). *datl* (gl. foro: flammaque in arguto

---

*yn vyw* (sinere esse vivum), ita ut sit *digatma* locus non permissus, inaccessibilis, septione clausus, circus. *o olin*, rotâ, a rota; hod. *olwyn;* vocalis *i* = *wy* (p. 117). *loinou*, plur. subst. *loin*, hod. *llwyn*, fruticetum, virgultum; a gael. *lian*, quod respondet ad literas, significatur campus, pratum. *guobriach*, gl. sapientior, aetas, i. e. gravior; compar. adj. quod infra sequitur, *guobri*, gl. gravis. Hodiern. subst. *bri*, dignitas, honor (cf. hibern. vet. *brig*, valor, et p. 115), compos. *gofri*, gloria, unde adj. *briawl*, honorabilis, *gofriawl*, honorificus. *di aperthou*, gl. muneribus, dat.; *di*, *dir*, hod. *y*, *yr* (p. 217. 240). Subst. *aperthou*, plur., munera hoc loco, mox 38ª gl. sacra, et infra in sing. *aperth*, gl. victima (hibern. vet. *idbart*, *edbart*, oblatio, Wb. Ml. fq.), cum *p* orta e *tb* (p. 169). In Mab. 3, 210 *aberth* destituta *p*.

(38ª) *clorioù*, plur. subst. *claur* (tabula) Leg. 1. 2. 3, hod. *clawr*, plur. *cloriau;* vet. hibern. *clár: hiclaar cridi* (gl. non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis) Wb. 15ª. *dir* (p. 239). *arpeteticion*, gl. miseris; glossator videtur intelligere *parcis*, quod tamen non est in mytho Belidarum, i. e. Danai filiarum quinquaginta jussarum occidere filios Aegypti patrui quinquaginta. Verbo *arbet* in Mab. 2, 201: *yr arbet y draet* (ad parcendum pedibus), hod. *arbed*, parcere, servare, subest vetustum *arpet*, unde fuerit adj. *arpetetic*, parcus, ut mox *bleuporthetic* (laniger, ita cod. pro liniger), quamvis frequentius terminatio *-etic* participium praet. pass. indicat. *ceintiru*, plur., cui supponendus videtur sing. *ceinteru*. Cambr. hod. sing. *cefnder*, *cefnderw* (cognatus), plur. *cefndyr*, *cefndyrw*, in Mab. sing. *kefnderw*, *keuynderw* 1, 25. 2, 29, in Leg. plur. *keuenderu* (leg. *-diru*, cum *e* pro *i* ut alias) 1. 5. 5. Armor. hod. sing. *kenderv*, plur. *kendirvi*. Quaeritur an subsit praep. *ce-*, *cyf-*. *nom*, gl. templa, i. e. templum; hodiern. *nef*, sacrum, sacellum, pertinens procul dubio ad radicem subst. *nef*, coelum, vet. hibern. *nem*, unde *nemed* (gl. sacellum) Sg., mutata *e* in *o*, ut fit alias (p. 12. 13). *bleuporthetic*, adj. compos. cum subst. *bleu*, pilus, hod. *blew: porthetic* e verb. *porthi*, gerere, portare. *buch*, gl. juvenca, = vacca (p. 46), in Vocab. *buch*, hod. *buwch*. *datlocou*, gl. fora, poterit videri derivatum a subst. *datl* mox sequente (cf. I, 3ᵇ), adj. plur. e sing. *datlauc*. His autem adjectivis cum conveniat terminatio plur. *-ion* (p. 815), vox potius

saepe reperta foro). *ir emedou* (gl. aera: Appius expressis aera pulsat aquis). *dauu* (gl. eliens: qui modo patronus nunc cupit esse cliens). *helghati* (gl. venare). *guaroimaou* (gl. theatris: sed tu praecipue curvis venare theatris). *ircilchetou* (gl. vela). *estid* (gl. theatro: neque marmoreo pendebant vela theatro). *guarai* (gl. scena, sine arte fuit).

(38[b]) *cemmein* (gl. in gradibus, sedit populus de cespite factis). *pispaur tuscois* (gl. tibicine tuseo, rudem praebente modum). *coorn* (gl. in medio plausu). *hep amgnaubot* (gl. sine

---

composita habenda est *datllocou*, *datollocou*, cum subst. *loc*, hodicrn. *llog*, plur. *llogau*, locus, unde deriv. *llogawd* et *llogell*, officii locus, camera; *datlocou* ergo loca forensia, ubi causae aguntur publice, convenientia amori, ut dicitur Ovidio. *guorimhetic*, cum *h* duplicante, pro *guorimmetic*, ut supra *lemhaam* pro *lemmaam*, gl. argutus, i. e. acutus, de ingenii vel verbi acumine. Exstat hodie quoque *rhin* (= *rimn*), acies, *rhimiaw*, acuere, *rhimiad*, acumen, *rhimiedig*, acutus. *emedou*, sing. *emed*, hod. *efydd*, acs, cuprum. *daun*, gl. cliens, i. c. gener ı *vyndaw* (gener meus) Mab. 2, 219, in Vocab. *dof*, gener, hod. *daw*, *dawf* (e vet. *dâm*, ut *lau*, *lof*, *llaw* e vet. *lâm*, manus, cf. p. 157); modo patronus in versu Ovidii, dicentis de jurisconsulto capto amore, cupit fieri cliens, i. e. gener ejus, quem antea defendit. Cf. gael. *dàimh*, affinitas, consanguinitas, et germ. *eidam*. *helghati* (p. 144. 162. 516). *guaroimaou*, gl. theatra, compos. e *-ma* (p. 860) et subst. mox sequente *guarai*, gl. scena, pl. *guaroiou*, gl. theatra, *gware* (ludus; cf. p. 113) Mab. 2, 246. Hodie *gwarae*, *gwarau*, *gwareu*, plur. *gwareuon*, ludus, scena dramatica, itemque *gwara*, pl. *gwareon*, et verb. *gwara*, *gwaraw*, ludere. *ir cilchetou:* sing. *cilcet* (= *cilchet*) gl. tapiseta, infra V, 44[a]; hod. *cylched*, pl. *cylchedau*, velum, velamentum, vestimentum, e. gr. *gwely a'i gylchedau* (lectus et ejus velamenta), deriv. e subst. *cylch*, circulus, circuitus. *estid*, supra I, 6[a].

(38[b]) *cemmein*, gl. in gradibus de cespite factis, sedit populus Romuleus theatra spectans. Intelligit glossator vias, in viis olim sedentem populum spectantem; est enim procul dubio *cemmein* plur. subst. *camman* (p. 296), quod est hodiern. *caman*, via. Eadem vox lat. med. *caminus*, *caminum* (via, iter) ap. Cang. et hod. gall. *chemin*. *pispaur tuscois*, tubicen tuscus; *pispaur* deriv. in *-aur* (= *-âr*, p. 798) lego equidem cum *sp*, non *pippaur*, cum litera praecedens ante *p*, formam *s* prae se ferens, juncta tamen scribendo cum *p*, vix etiam sit *p*. E formis hodiernis *pib*, *pibell* conjici possit vetusta *pipaur*. Adj. *tuscois* cum terminatione *-ois* (p. 299). *coorn*, gl. plausus, vox obscura, vix composita (hod. *orn*, impetus, vehementia; *ornest*, duellum, pugna), cum praep. *co-*, *con-* ante vocales sit *cem-* (*kef-*, *cyf-*). *hep amgnaubot*, sine mente: praep. *hep*, *heb* (p. 643); subst. *amgnaupot* in codice, *p* tamen cum punctis delentibus supra et infra, et suprascripta *b*, *amgnaubot* ergo, compos. cum *-bot*, infin. verb. subst. (p. 543. 861). Partis anterioris *amgnau*, compositae cum praep. *am*, radicem confero cum vet. hibern. *gne* (Sent. hibern. n. 9); to-

mente: pars sine mente sedet, pars laniat crines). *creaticaul plant* (gl. genialis praeda: ducuntur raptae, genialis praeda, puellae). *trudou* (gl. ocellos: quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?). *guaroiou* (gl. theatra). *digatma* (gl. circus). *ringuedaulion* (gl. arcana: nil opus est digitis, per quos arcana loquaris). *troi enmeituou* (gl. per nutus). *cared* (gl. nota: nec tibi per nutus accipienda nota est).

(39[a]) *hacboi* (gl. excutiendus erit, pulvis). *iransceth* (gl. nullum pulverem: in gremium pulvis si forte puellae deciderit, digitis excutiendus erit; et si nullus erit pulvis, tamen excute nul-

---

tius ergo significatio circumspectio, animadversio, mens (germ. besinnung). *creaticaul plant*, gl. genialis praeda puellae (de raptis Sabinis sermo), i. e. formosa proles. Adj. *creaticaul*, derivatum ut infra sequens *budicaul*, victoriosus, e subst. *bud*, victoria. Hodie subst. *cread*, formatio, creatio, adj. *creadawl*, formativus, plasticus; cf. vet. hibern. *criad* (massa, materia, quae formatur a figulo) Wb. 4[c], et *cerd* (formator, faber) Sent. hib. n. 19. *plant*, vet. hibern. *cland*, collectivum (p. 77). *trudou*, gl. occellos (ita codex), cui et suprascribitur lat. *oculos*, subst. plur. procul dubio, sed nimis incertae scriptionis. In linea scriptum est *truou*; infra *t* autem, et supra *u* mediam conspicitur litera formae *d* fere cursivae manu scriptae. Ex qua scriptione nihil eruere possum, nisi forsan *grudou*, malas; in Vocab. *grud*, maxilla, hod. *grudd*, pl. *gruddiau*. *digatma*, supra 37[b]. *ringuedaulion*, gl. arcana, pluralis, ut adjectiva hibernica gen. neutr. (p. 891), a sing. *ringuedaul*, derivato e subst. *ringued*, comp. e *rin*, vet. hib. *rún* (p. 30. 118), et *gued* (p. 860). Idem subst. in Mab.: *rinwedeu y maen* (virtutes, facultates arcanae lapidis) 1, 271. 2, 377, et adj.: *maen rinwedawl, mein guffir rinwedawl, dwuyr rinwedawl* (lapis, aqua facultatis arcanae) 2, 388. 389. 3, 301. Hodie quoque *rhinwedd* (virtus, mysterium), *rhinweddawl* (arcanus). *troi enmeituou*, per nutus: *troi*, hod. *trwy* (p. 630); *enmeituou*, cf. verb. *enmetiam*, supra I, 3[b] (p. 869). *cared*, gl. nota, i. e. amoris; subst. *cared*, deriv. (ut supra obvium *culed*, macies) e radice *car*.

(39[a]) *hacboi*, gl. excutiendus erit. Possit primo intuitu videri conjunctio *hac* posita pro *ac*, et, ut infra in *hac or achmonou*. Sed cum in versu Ovidii omnino non adsit ejusmodi conjunctio, statuenda erit radix adhuc exstans *hag*, *hac*, ictus, plaga, unde *haciaw*, caedere. Ita non solum bene quadrat glossa, sed etiam praeclarum exemplum exhibet formationis temporum linguae vetustae. Video equidem in *b* signum futuri celtici, hic etiam in lingua cambrica adhuc servatum, in *oi* terminationem 2. ps. sing., quae hodie est *wyt*, i. e. *wy* cum *t* pronominis *ti*, ita ut fuerit fut. 1. ps. *hacboim*, caedam, 2. ps. *hacboi*, caedes, excuties. Radix eadem *hac* = *sac* in germ. *sahs* (culter), lat. *secare*. *ir ansceth*, gl. nullum, pulverem excute: *sceth*, hod. *ysgeth* et *ysgwth*, repulsio, compositum cum particula privativa et loco adjectivi positum videri possit significare *non repulsum*, pulverem; attamen ob literas *n* et *r* in codicibus his saepius vix discernendas poterit et legi *inansceth*, quod esset hodie *yn anysgwth*, leniter, molliter excute pulverem. Offert etiam lexicon adj.

lum). *amlais* (gl. dimissa: pallia si terra nimium dimissa jacebunt). *irdigatmaou* (gl. circus: hos aditus circusque). *ircaiauc* (gl. libellum, poscit). *mortru* (gl. eheu). *morliaus* (gl. quam multos: eheu quam multos advena torsit Amor!) *ordometic* (gl. domito, quod defuit orbi, addit). *ha arcibrenou* (gl. sepulti). *ni ceinguodeimisauch* (gl. non bene passa, signa: Parthe dabis poenas, Crassi gaudete sepulti signaque barbaricas non bene passa manus).

(39b) *cenitolaidou* (gl. natales: parcite natales, timidi, nume-

---

*anysgwth*, sine vi, impetu. *amlais*, adj. compositnm e praep. *am* (circum) et *lais*, hod. *llaes*, pendens, demissus, de veste: *amlaes eu peisieu* (longae eorum tunicae) in versu Taliesini prolato ab Oweno in lex. *irdigatmaou*, supra 37b. *ircaiauc*, libellus: Oweni lexicon profert subst. *cai*, pl. *ceion*, collectio, et *caiawg*, adj. compositus, subst. liber. *mortru*, *morliaus*: part. *mor*, quam, ante adjectiva interjectionis loco (p. 693), hodie quoque ita usitata; *mor tru*, quam infelix! Adj. *tru*, miser, diversum ab adj. *drwg*, malus, *droch*, *drog* in Voc., quod redit ad vetustum *droc*: nec miscentur eadem in vetustis hibernicis codicibus, *drog*, malus (cf. p. 826), et *tróg*, miser: *tróg insin* (miserum hoc) Wb. 19b. *truag insin* in disticho codicis Sg. (p. 930). *ropo thróg laiss* (gl. misertus est nostri deus) 21b. *trogán* (gl. misellus, leg. *trógán*) Sg. 48a. Cf. vetusta nomina Trogus (Pompejus, Gallus), Trogmi (p. 28). *mor liaus*, quam multi! hod. *lliaws*, adj. multus, frequens, subst. *lliaws* (multitudo) Mab. 2, 245. Cf. vet. hibern. *lia* (p. 286). *or dometic*, gl. domito, i. e. a domito, orbe defuit: *dometic*, partic. praet. pass., hod. *dofedig*, domitus, a verbo *dofi*, domare; adj. *dof* (= *dom*, germ. *zam*; goth. *tamjan*, domare), mansuetus, subst. *dofaeth*, mansuetudo. *ha arcibrenou*, gl. sepulti, Crassi; i. e. o putridi, carie consumti, decompos. *ar-ci-brenou*, ex *ar-co-* (p. 878), et subst. adj. *bren*, hod. *braen*, putredo, putridus, hibern. hod. adj. *bréan*, putridus, corruptus. Ejus radicis est hibern. vet. *bréntu* in Ml. 22b: *am. sluces anadnacul uersoilcthe nitete ind 7 dutét bréntu as* (gl. sepulcrorum vice longo horrorem foetoris eructant), vel *bréince* in Cr. 34b: *obréinciu* (gl. a carie). Verb. *brénaim* (gl. puteo) in Gloss. Corm. sub v. *puite* ap. O'R. Notanda est solita substantivorum terminatio pluralis in adjectivo, ut *-et* in *bronnbreithet* infra sequente. *ni ceinguodeimisauch*, gl. non bene passa, signa, i. e. non bene sustulistis: *guodeimisauch* (p. 505); verb. hod. *goddef*, sufferre, pati, *goddefaint*, patientia, atque *dyoddef*, *dyoddefaint*, in Mab. *diodef*, *diodevueynt*, *diodeiueint* (= vet. *doguodeim*, p. 879). Idem verb. hib. vet. *fodaimim*, unde subst. *foditiu* (p. 762). *ceinguod.*, compos. ut verba recentioris linguae *ceinmygu* (honorare), *ceingyfreu* (*cein-cyf-reu*, *-redu*, bene coire, concordare), et vet. hibern. *cáineperr* (gl. bene dicitur, a poëtis) Sg. 215a. Adj. *cain*, pl. *ceinion*, pulcher, clarus; hibern. *cáin*, bonus.

(39b) *cenitolaidou*, in codice *ɔitolaidou*, ut videatur ante *t* obtinere *u*, cujus tamen linea prior curvatur ad sinistram. Video in ea curvatione siglam obti-

rare deorum). *map brethinnou* (gl. in cunis). *hin map diiob* (gl. Jove dignus: in cunis jam Jove dignus erat). *ocoilou* (gl. auspiciis). *orguordiminntius* (gl. ab invito). *dilitau* (gl. Latio: coas Latio addat opes). *gurt paup* (gl. consistes). *nerthiti* (gl. hortabere: consistes aciemque meis hortabere verbis). *hin cetlinau ir leill* (gl. Romana pectora: tergaque Parthorum, Romanaque

---

nentem ut in latinis codicibus etiam in hibernicis pro *con-*, in cambricis pro *cen-*, *cem-* (rec. *cyn-*, *cyf-*), nec timeo, ne falso legam *cenitolaidou*, e qua voce facile dignoscitur subst. *cenitol*, *cenetol*, *cenetel*, hod. *cenedyl*, genus, generatio. Terminationem *-aidou* si quis opinetur, ob lat. *natales* finiens in *-alis*, esse derivationem adjectivorum frequentem *-aidd* hodiernae linguae, convenientem cum lat. *-ilis*, *-aris*, e. gr. in *mabaidd*, puerilis, *gwraidd*, virilis etc., opponendum esset, quod ejusmodi adjectiva in plur. aut non mutantur, aut in *-eiddion* terminantur. Vetus hoc *cenitolaidou* non aliud est quam hodiern. *cenedlaethau*, generationes, a sing. *cenedlaeth* cum formula *-aeth* scripta in codicibus vetustis *-aid* (p. 172. 180). *map brethinnou*, gl. in cunis, i. e. puer cunorum, fasciarum; subst. *brethyn* (pannus) Mab. 2, 382, hod. *brethyn*, pl. *brethynau*, sensu magis communi, vestis. *hin map di iob*, gl. Jove dignus, i. e. ut filius Jovis: *hin*, *in*, *yn* (p. 571); *di iob*, genitivum significans (p. 905). *o coilou*, subst. *coil*, auspicium, augurium, quod subest derivatis *chuillioc*, *chuillioges* in Vocab. et supradicto denom. *etncoilhaam*. *guordiminntius*, lectio non satis certa, cum etiam ob formam literae *a* quadratam interdum atque ob formam literae extremae abnormem et suspectam legi possit *guordiminnaus*, *guordiminnaul*, *guordiminntiu*. Terminatio *-aus* (= *ās*; nam *-aus* vetustorum nominum Nemausus, Carausius codici nostro esset *-ous*) vix alias obvia; formae tamen *minnt*, *mint* responderet hibern. vet. *met* in compos. *foraithmet*, *dermet*, e radice MEN, MIN (cf. Sent. hibern. n. 14). Hodie praeter subst. cambr. *myn*, *mynad*, volnntas, desiderium, cum et exstet adj. *mynediw*, desiderans, volens, statuenda videtur lectio *guordiminntiu*. Eadem radix subest verbis *dyuynnu* (arcessere; e vet. *dominnu*) Mab. 2, 32, *gorchymynnu* (jubere, p. 878). *di litau*, in hodierna scriptione esset *y Lydaw* (p. 150. 799). Jungit glossator, respiciens, ut videtur, adj. lat. *latus*, et cambr. *litan* (hod. *llydan*, hib. vet. *lethan*), nomen Latium cum voce cambrica *litau*, substantivo primitus fortasse appellativo et significante litorale. Attamen etiam hibern. vet. *letha* (p. 67), significans idem quod cambr. vet. *litau*, hod. *Llydaw*, *Letavia* apud scriptores medii aevi, Armoricam scilicet vel Britanniam gallicam et latius Galliam, cum nomine Latii confunditur a scriptoribus et interpretibus hibernicis (Boll. Mart. 2, 528). *gurt paup*, gl. consistes, i. e. contra quemvis, rectius *gurth paup* (p. 646), hib. vet. *fri cách*. *nerthiti*, hortare, incita, imp. (p. 516) verbi adhuc exstantis *nerthu*, firmare. *hin cetlinau ir leill*, gl. romanaque pectora: *ir leill*, alii, scilicet Romani, postquam dictum ante de Parthis. In praecedentibus vocibus quamvis sine dubio exstet formula participii praesentis, ut obtinet etiam hodie, partic. *yn* cum infinitivo, dubia tamen est scriptio verbi. Est enim post *c* incipientem clara quidem *e* minore forma et

pectora dicam). *budicaul* (gl. victo: qui fugis ut vincas, quid victo, Parthe, relinques?). *tegguis* (gl. aureus: quatuor in niveis aureus ibit equis).

(40ª) *ocorsenn* (gl. arundine: Euphrates praecinctus arundine frontem). *guobri* (gl. gravis: permanet et coepto stat gravis ille loco). *criched* (gl. ruga: dolor et curae rugaque frontis abit). *iranamou* (gl. mendae: nocte latent mendae). *irtinetic* (gl. tincta). *oceenn* (gl. murice). *gulan* (gl. lana: tincta murice lana).

(40ᵇ) *o guiannuin* (gl. vere). *ætinet bronnbreithet* (gl. cicadae: vere prius volucres taceant, aestate cicadae).

---

deorsum scripta, infra hanc autem litera vix distinguenda ob colluviem atramenti, in qua tamen non aliam invenerit aliquis, quam *g*, *t* vel *o*. E contextu exspectanda est significatio verbi: procedentes (post Parthos terga vertentes) alii, Romani. Confero ideo obvium in primis strophis carminis Aneurini (p. 952): *meint dilynei* (admodum urgebat, in proelio), quod fuerit vetustius *dolinei*, a quo vix differt comp. *cetl.* cum *cet-*, hod. *cyd.* *budicaul*, gl. victo, i. e. cum victum est a te, victor, victoriosus, *budugawl* (victoriosus) Mab. 2, 28. 41, unde *budugolyaeth* (animus) Mab. 2, 385, pro *budigawl*, a subst. *bud*, hod. *budd*, praemium, victoris, hibern. vet. *buad.* *tegguis*, compos. procul dubio ex adj. *teg*, pulcher, formosus, et *guis*, voce forsan emendanda in *guisc*, vestis; gl. aureus, i. e. splendidus, pulchra veste indutus.

(40ª) *o corsenn*, arundine; hod. *corsen*, arundo, *corsenawg*, arundinosus, deriv. e *cors*, palus. *guobri*, supra 37ᵇ. *criched*, hod. *crychedd*, asperitas, ruga; adj. *crych*, asper, rugosus, *crychedig*, rugatus. *ir anamou*, plur., sg. *anam*, *anaf*, damnum, in Mab. 2, 215, hod. *anaf*, pl. *anafau*, macula, labes, menda. *ir tinetic*, part. praet. pass. cum articulo; verb. aliunde incognitum. Differunt enim haud dubie verba *tinnu* et *tinni*: *tynnu* (= *tindu*, tendere), *estynnu* (extendere) Mab. 2, 55. 221. *athynni aorue ymarchawe ygledyf* (et trahere coepit eques gladium suum) Mab. 2, 378. *y tinnir* (trahitur, dens ex ore) Mab. 2, 224. *o ceenn*, gl. murice; vox non diversa ab hodiern. *caen*, cortex, concha, quamvis murex, i. e. concha purpurea, hoc loco significet colorem purpureum. Hibern. vet. *ccinn* (gl. testa), *hua cheinn* (gl. a testa) Sg. 52ᵇ. *gulan*, hod. *gwlan*, ortum e *wlan*; cf. slav. *wlan*, lith. *wilna*, lat. *lana* pro *vlana*.

(40ᵇ) *o guiannuin*, vere; praep. *o* pro *in?* *guiannuin*, ver, varians in formis alias: *guaintoin* Vocab., *guahanuyn*, *guayanuhin*, *guaiannun* Leg. 1. 10. 11; 2. 11. 6, hod. *gwanwyn*. Scriptioni Voc. *guaintoin* si jungimus hodiern. *gwaint*, subst. vigor, amoenitas, adj. vivus, vigorosus, amoenus, erit statuenda derivatio *guaint-oin*, *guiann-uin* (p. 792). Cf. angl. *wanton* (luxuriosus, lascivus). *ætinet bronnbreithet*, gl. cicadae, i. e. volucria pectore variegata: *ætinet*, plur. subst. *ætin*, *eten*, *etn* in compos. *etncoilhaam*, *hethen* (gl. volatile) in Vocab., unde *idne*, auceps, *ydnic*, pullus, in eodem; hod. *eden*, *edyn*, pl. *ednod*, *edned*. Supponendam formam *atin* (ex *a* infecta *e* ante *i*) docent ejus-

(41[a]) *guoguith* (gl. victus: Minos a bove victus erat). *padiu* (gl. quid: quid tibi, Pasiphae, pretiosas sumere vestes?). *pui* (gl. quid, tibi cum speculo?). *guas marchauc* (gl. adulter: nullus quaeratur adulter). *ironguedou* (gl. exta: tenuit laeta pellicis exta manu).

(41[b]) *malgueretic* (gl. deceptus). *diguolouichetic* (gl. proditus: hanc tamen implevit vacca deceptus acerna dux gregis et

---

dem originis voces *atar*, hod. *adar*, collect., volucres, cum nota singularitatis *eterin*, avis, infra sub IV, et recentius *adan* (e vet. *atan*), pl. *edyn*, *adenydd: adaned pawin* (plumae pavonis) Mab. 1, 3. Adj. comp. *bronnbreith*, hodie *bronfraith*, e *bron*, pectus, et *braith*, variegatus, ut alia: *bronddu* (nigro pectore), *bronuchel* (alto pectore), *bronheilin* (largo pectore, generosus) etc. Hibern. gael. *brú*, gen. *bronn*, *broinn*, venter; vet. hibern. *his bronnait* (gl. infra ventriculum) Sg. 46[a]. Notanda terminatio *-et* in adjectivo, pro *-ion*, ut in Mab.: *danned hiryon melynyon* (dentes longi flavi) 1, 283.

(41[a]) *guoguith*, gl. victus, adj. compositum, ut videtur, *guo-guith*. Quaeritur, num *guith* sit in significationem adjectivi versum subst. *gueith*, opus, sed etiam significans proelium, victoria: *gueith uadon* (proelium Badonense) Mab. 2, 379. "Quam victoriam, Alani in silva quae vocatur *Nemet*, usque hodie Cornubienses *Guet Ronan* vocant." Charta a. 1031 ap. D. Mor. p. 367 (cf. p. 172). Inter literas alphabeti Nemnivi (mox sub III) obvium est nomen *guith*, in lexicis hodiernae linguae *gwyth*, ira, indignatio. *padiu*, *pui*, pronomina interr. (p. 402). *guas marchauc*, gl. adulter, i. e. puer, servus equarius. Cogitat glossator de servo juniore, quem quaerat domina lasciva, in versibus Ovidii dicentis de Pasiphae perjura: si placet Minos, nullus quaeratur adulter, sive virum mavis fallere, falle viro. *ir onguedou*, exta, plur., compositum procul dubio *ongued*, ut supra obvia *clutgued*, *ringued*, cujus pars anterior videtur orta e praep. *o*, ex.

(41[b]) *malgueretic*, gl. deceptus; i. e. captus, ardens, amore, libidine. Hodiern. *mall* in pluribus subst. compositis vel derivatis mollitiem, libidinem significat: *malldawd*, *mallder*, *malldra*, *mallrwydd*, *malledd;* verb. comp. *mallgaru* (*caru*, amare) libidinose amare. Cum parte posteriore compositi conferendum videtur hodiern. adj. *gwair*, ardens, vehemens. *diguolouichetic*, partic. praet. pass., compositum ut supra memorata *doguomisuram*, *doguohintiliat;* ut enim ubique in his glossis praep. *do* significans dativum jam est *di*, etiam hic est *di-guo-*, ex quo prodiit in recentiore lingua *dy-o-*, pro *do-guo-* (p. 879). Verb. hod. *llywychu*, *llewychu*, lucere, unde *llywychedic*, pervasus a luce: *maen llywychedic* (lapis pellucidus, splendens) Mab. Voce ergo vetusta *diguolouichetic*, gl. proditus, prolatus in lucem, cognitus auctor, significatur bos adulter Pasiphaes partu Minotauri, filii Pasiphaes e bove. Radix vocis *lou* (= *lau*) in subst. *louber* obvio inter nomina literarum Nemnivi, hodie *lleufer*, lux, splendor, et, ut videtur, in *golou* (= *guolou*) in Vocab., hod. *goleu*,

partu proditus auctor erat). *o caitoir* (gl. pube). *hac orachmonou* (gl. inguinibusque: pube premit rabidos inguinibusque canes). *aperth* (gl. victima). *dur* (gl. dira: conjugis Atrides victima dira fuit).

(42ᵃ) *ha crip* (gl. pectens, ancilla capillos). *atail* (gl. vicem: non poteris ipsa referre vicem).

(45ᵇ) *anutonou* (gl. perjuria: Juppiter ex alto perjuria ridet amantum).

## III. Alphabetum brittonicum.

(20ᵃ) Nemniuus istas reperit literas uituperante quodam scolastico saxonici generis quia brittones non haberent rudimentum at ipse subito ex machinatione mentis suae formauit eas ut uituperationem et hebitudinem deieceret gentis suae. de figuris et de nominibus dicens.

a *alar.* b *braut.* c *cusil.* d *dexu.* e *egui.* f *fich.* g *guichr.* h *huil.* i *iechuit.* k *kam.* l *louber.* m *muin.* n *nulin.* o *or.*

---

lumen. *o caitoir*, pube; hod. *cedawr*, pubes, unde *cedorawg*, puber, *cedorfa*, locus pubis, abdomen, armor. *kezour*, *kaezour*, pubertas. *hac orachmonou*, gl. inguinibusque: *hac* pro *ac*, et; *achmonou*, plur. subst. *achmon*, hod. *achfen*, pudenda, e simplici *ach*, generatio, in Vocab. soboles (cf. p. 792). *aperth*, supra 37ᵇ. *dur*, gl. dira; exstant hod. subst. *dur*, chalybs, verb. *durawr*, firmare, durare, adj. *durawl*, solidus, dūrus, *duredig*, duratus, densus. In Mab. 2, 378: *trewit ardur* (percussus nudo, gladio).

(42ᵃ) *ha crip*, gl. pectens, i. e. pectine: praep. *ha* pro *a*, *ac* ante vocales, cum (p. 639); *crip*, pecten, hod. *crib*. *atail*, gl. vicem, i. e. retributionem, subst. compos. *at-ail*, e part. *at-* (p. 872), et *ail*, alternatio.

(45ᵇ) *anutonou*, plur. subst. *anuton*, hod. *anudon*, pl. *anudonau*, perjurium, adj. *anudonawg*, *anudonawl*, perjurus, compos. ex *an-* privativa et subst. *udon*, exsecratio, cujus verb. *udoni*, exsecrari, quae ipsa videntur prodire e subst. *ud*, sonitus, verb. *udaw*, ululare. Notandus accentus acutus supra *n* vocis utraque in codice, num ob pronuntiationem earum molliorem? Conspicitur tamen idem accentus sine certa ratione additus etiam in vocalibus vocis supra allatae *ceíntirú* atque nominum alphabeti mox sequentis Nemnivi *cusíl*, *huíl*, *muín*, *uír*, ut in pluribus vocibus infra sub IV, saepius in Vocab., praesertim in vocali *i*.

(20ᵃ) In textu latino scripsi *uituperante quodam* pro *quidam*, quod exhibet codex. Figuras literarum runicis similes etiam exprimere necessarium non visum est (cf. praef.).

Post *z* mira sunt signa et nomina diphthongorum *ae au ei eu* et *oe* (quae in fine additur), quorum nomina priorem solam vocalem prae se ferunt,

*hanther scribl prinit hinnoid* .IIII. aues et .u. qui adicit lucam *ní choilám hinnoid amser iscihun argant agit eterin illúd. irpimphet eterin diguormechis lucas hegit hunnoid* in pretium benedictionis *hoid hoitou houbein atar habeinn cihunn rl.* Matheus uero *dou eterinn cant hunnoid di assa* .I. *asse bichan.* unus scrip. est partire et fiunt duo demedii et pretium duorum auium.

Cum dicitur lx librae aticae tallentum híc aliquid contrarium uidetur superius enim dix. tallentum pondo lxxx hoc est unc. dcccclx híc uero cum lx libras ad supplementum adscribsit non dcccclx unc. sed dccxx unc. tallentum continet et ideo maius minusque tallentum fieri estimamus á libra atica et grecia quae mna nominatur maior est quam libra latena. libra enim grecia xuI unc. latini uero .XII. Notandum q. cum dr. gomor quice uncias ht. xma pars effi esse cumq. quadrisextium et nimmena et semis xc. uI. uncias efficiunt hoc est decimam effi et desunt .IIII. unciae *de sô nichoilám immet cel irnimer bichan gutan irmaur nimer* l. maior est gomor ebreorum quae ht. unc. q. aticor. quorum hii numeri.

(23[a]) tertia pars unciae pollicis *teir petgúared párt* unc. mensura pollicis *ir bís bichan* .I. *ámcibret irmáut bihéil héitham ir egúin hittoi ír hiúnc isit petguared pard guoifrit nun. hohinnoid guotan amcib* palma quadras .I. *bos ug::eret irbis hihi erguid* si unc. pollicis xx et demedium unc. (infra) *hor elin cihután hitorr* usque ad artum pugni bes est *houboit cihitun ceng iresceir ismoi hinnoid* .uIIII unciae.

## V. Vocabula in pensum discipuli.

(Cod. posterior p. 42[a]). sella *strutuguar.* auricalcum *cru-*

---

(22[b]) (23[a]) Plures loci harum notationum cambricarum jam memorati sunt in hoc opere, praesertim inter numeralia, nec non alibi, e. gr. *diguormechis* (p. 879), *irpimphet eterin, irnimer bichan, irmaur nimer, ir bis bichan* (p. 239), *biheit heitham ir eguin, hor elin cihutun hitorr, houboit cihitun ceng ir esceir* (p. 655). Loci biblici allati sunt ap. Matth. 10, 29, Luc. 12, 6. Cetera intacta relinquens libenter concedo, me ob scripturam minutam et plenam scribendi compendiis (cf. praef.) aliqua etiam minus bene expressisse.

(42[a]) Sententia, ad quam prima vox cambrica additur, est: *audi fili sede duabus sellis sella* [suprascr. .I. *strutuguar*] *sambuca autem mulieri pertinet.*

*bimnit.* non difficile *heuei.* colomaticus *barr.* cipus *cennin.* lucania *selsic.* spumaticum *bloteit.* fordalium *lefet.* pultum *iot.* lacocula *laidhver.* babtuta *emmeni.* coleferum ius *iotum.* mulsum *bracaut.*

(42b) securis *bahell.* lignismus *uudimm.* secularia *laubael.* capsus *ochcul.* pipinnis *dinaut.* ascia *nedim.* fosarium *cep.* sar-

*Strutuguar* reformandum videtur in *strutguar, strutuar, strutur* ex infra sequente: *sambuca strotur gurehic* (stratura, sella mulieris), atque ex hodierno cambr. *ystrodwr* (sella equo imposita), nisi velimus *strutur guer* (str. viri). Affero huc e Cangio: "*Sabuta, sambuta, sambuca,* currus, quo nobiles feminae vehebantur, species, item currus vel equi ornatus. Ordericus Vitalis lib. 8, p. 691: mannos et mulas cum *sambucis muliebribus* prospexit. Formulae Andegav. ap. Mabill. tom. 4, Analect. p. 236: caballus cum *sambuca* et omni *stratura* sua etc." *crubimnit* nescio an sit recta et pura scriptio; est enim in Sg. *crédume* (gl. aurichalcum) 73a, compos. haud dubie cum *ume* (aes; hibern. gael. *umha*), quae vox est cambr. vet. *emed. heuei,* supplendum *heueith,* compos. ex *he-* (p. 109), et *gueith* (opus), hod. *hywedd, hywaith,* facilis. Sunt obscura quaedam sequentium significantium cibos, ut *lefet, barr, cennin* (= hod. cambr. *cenin,* allium?) cum latinis suis quae desunt ap. Cangium. Leguntur in codice: *butirum lardum l. larda atque lac et colomaticus et item cipus galmula lucania* etc. Occurrit in Mab. 2, 225: *llefrith* (lac recens), in Buh. 118, 14: *dre barr auel* (per aëris ictum, pulsum). Vocis *laidver* (*d* cum lineola aspirante) prior pars haud dubie est subst. *laid* (lac), sed obscura posterior ut latinum vocabulum nusquam mihi obvium. Vocis *selsic,* ut reddidi supra, lat. lucania (leg. *lucanica,* germ. bratwurst, cambr. hod. *selsig,* armor. hod. *silzik,* angl. *sausage,* gall. hod. *saucisse*), scriptio est compendiosa, addita *l* ad partem superiorem secundae *s,* ut videatur esse litera *z.* Subst. *iot,* puls (hibern. *ith,* p. 60), etiam in Vocab., unde bis *iotum,* hoc loco et infra. Apud Cangium spumaticum e gloss. saxon. Aelfrici est cibus farinosus sartagine paratus (germ. pfannkuchen); cambr. *bloteit* ergo deriv. e *blot* Vocab., hod. *blawd,* farina. Vox *emmeni* scripta supra *babtuta* (praecedit *caseum*) haud dubie non differt ab *amenen, emenin* butyrum, in Vocab., et ab hod. *ymenyn. bracaut,* mulsum (in Sg. 73a: mulsum, gl. *lemnach,* gl. marg. mulsum mel mixtum cum aqua), infra *brachaut,* in Vocab. *bregaud,* hod. cambr. *bragawd.*

(42b) *bahell,* securis, *bael* in composito mox sequente *laubael,* secularia. Discordat aliquantum non solum hodierna forma cambrica *bwyell* (cf. p. 787), sed etiam vetusta hibernica, obvia in Sg. *biáil* (gl. securis) 46b, *biail* (gl. securis) 67a, ubi etiam adj. *biáilde.* Vetustae formae germ. *bihal, bigil, bial* ap. Graff. 3, 43. *uudimm,* lignismus, est pro *guidim,* deriv. e subst. *guid,* arbor (vet. hibern. *fid,* gen. *fedo*), idemque cum *gudif, gudhyf* in Leg. 1. 38. 7; 2. 1. 4, et hod. *gwyddif* (scalprum, germ. schnittmesser). *laubael,* comp. cum subst. *lau,* manus (p. 133). *ochcul* inter instrumenta secantia (*capsus* et *capsa* vetustae latinitatis differunt significatione) videtur compositum e subst. *och* (cf. ap. Cang. *acha, achia,* securis, gall. hod. *la hache*) et adj. *cul,* tenuis.

tum *rascl.* lapidaria *cemecid.* scapa foratorium l. rostrum *tarater.* foratorium *gilb. onpresen.* ungulum *rump.* rostrum l. clauum *epill.* dolabra *gebel.* metallum *mas.* incudo *ennian.* malleus *ord.* seta *morthol.* rosarium *louhi.* baxus *creman.* uoscera *serr.* cultrum *cultir.* uomer *suh.* aratrum *ara.* raster *ocet.* iugum *iou.* baris *ciluin.* stipa *edil gerthi.* stimulus *sumpl.* artuum *cultel.*

---

*dinaut*, pipinnis, i. e. bipennis. Est in Sg. 67ª *áith* (gl. pinna) et *deáith* (gl. bipennis; ibid. 108ª: *áithæ*, gl. acutus: acus ab acutu); quaeritur inde, an non sit legendum *duiaut* (cf. cambr. hod. *id*, acumen, et p. 323). *nedim*, ascia, hod. *neddyf* (runcina, germ. Hobel). *cep*, fosarium, i. e. fossarium, hod. *caib*, plur. *ceibiau*, ligo. *rascl*, sartum, hod. *rhasgyl*, instrumentum secandi in frusta. *cemecid*, lapidaria, hod. *cyfegydd*, instrumentum lapicidarum, compos. haud dubie cum praep. *cem-* = *cyf-*. *tarater*, terebra, hod. *taradyr*, unde verb. *taradru*, forare, *taradrydd*, perforator. Jam apud Isidor. 19, 19, 15: "taratrum quasi teratrum," vox haud dubie gallica, unde gall. hod. *tarière* (cf. Diez. Gramm. rom. 1, 35). *gilb*, hod. *gylf*, rostrum, referendum videtur ad praecedens rostrum, quamvis sit suprascriptum supra foratorium, post quod in linea ipsa sequitur obscurum *onpresen*. *rump*, hod. *rhwmp*, terebra, et *epill*, ap. Dav. *ebill*, terebrum, cestrum, verticulus, armor. *ebil*, cavilla, in Vocab. *ebil*, *obil*, clavus. *gebel*, dolabra, hod. *gefail*, plur. *gefeiliau*, instrumentum ad capiendum, significans tamen etiam, ut *gofail*, officinam, hibern. *gabul*, furca. *mas*, metallum, ut in Mab. 2, 210: *kymeint ar vas twym* (aeque ut ferrum candens); post metallum, quod supra scriptum est *mas*, in linea sequitur obscura vox *cloiumn*. *ennian*, in Mab. 2, 219. 232 *eingon* (incus), cambr. hod. *eingion;* cf. hibern. vet. *indéin* (gl. incus) Sg. 110ᵇ, hod. *inneoin*, gael. *innein*, *innean*. *ord*, malleus; ita etiam hibern. vet. *ordd* (gl. malleus) Sg. 49ª, cambr. hod. *gordd*. *morthol*, in Mab. 3, 89 *myrthwl* (malleus), cambr. hod. *myrthwyl*, vox eadem cum gall. hod. *marteau* e vetusto *martell* (de *th* e *t* cf. p. 171), a quo Carolus Martellus dictus est ob virtutem ut Judas Maccabaeus ab hebr. *maccabah*, malleus. Inter instrumenta pro sequente *rosarium* rectius videtur aut *rasorium* aut *fossarium*, ut supra; vox cambr. vet. *louhi* = *loui* aliunde ignota. *creman* forsan hodiern. *cryman*, falx, sicula. Incognitum est lat. *baxus;* *bacc* hibernicum instrumenti nomen legitur in Sg. 62ᵇ: *bacc boana fínime* (gl. ligo). *serr*, hod. *ser* significans quod supra dictum *rhasgyl*. *cultir*, lat. *culter*, in Vocab. *colter*, cambr. hod. *cwlltyr;* cf. infra *cultel*. *suh*, vomer, in Mab. 1, 9 *swch* (rostrum), hod. *swch aradyr*, rostrum aratri, vomer. De germ. *sech* me monet M. Hauptius. *ara*, aratrum; in Vocab. *aradar*, aratrum, et *araderuur*, arator, hodie *arad* et *aradyr*, *aradr*, ex quibus colligendae vetustae formae *arat* et *arater* (ut supra *tarater*, p. 796); quaeritur inde, an hoc *ara* sit integrum. *ocet*, haud dubie hodiern. *oged*, pro quo et *og*, irpex, crates occatoria (germ. *egge*, germ. vet. *egida*), quamvis lat. raster, rastrum aliud significat. *iou*, *ieu* Vocab., hod. cambr. *iau* (cf. p. 157). *ciluin*, baris; cf. ap. Cang.: buris, aratrum vel curvatura aratri, et mox: ea pars aratri, qua inflexa stiva stimoni adjungitur. *edil gerthi*, stipa; adi. *edil*, hod. *eiddil*, tenuis,

culter *celeell*. nouacula *elinn*. forceps *guillihim*. geptio *crat*. graticula *gratell*. sartago *lann* acus *notuid*.

(43ª) cos *ocoluin*. ansa *iehnlinn*. cuspis *arstud*. frenum *fruinn*. paglum *fruinn*. camum *cepister*. antella *postoloin*. bullo *bronnced*. appetitorium *gurtharet*. uentris lora *torcigel*. fibula *fual*. corigium *corruui*. sudaris *guapel*. sambuca *strotur gurehic guopell*. armella *armel*. glomerarium *hloimol*. compa *fual*.

---

subst. *gerthi* eadem vox, differens tantum derivatione, quae in Vocab. *garthou*, stimulus, hod. cambr. *garthon*, virga ad incitandos boves. Germanis etiam cognita vox, vet. *gart* (goth. *gazd*), stimulus, unde *garti*, sceptrum, *gertia*, *gerta* (hod. *gerte*), virga. *sumpl*, stimulus, hod. *swmyl*, *swmwl*, *swml*, plur. *symlau*, *symylau*. Sequentes voces in codice ita leguntur: *artuum* .ɪ. *celeell* in linea; suprascriptum supra lat. *artuum* est *cultel*, et supra cambr. *celeell* est *culter*. In Vocab. *collel*, cultellus, *kellillic*, artavus; in Mab. *cyllell*, plur. *cylleill*, *kylleil*, sica, hod. *cyllell*, plur. *cyllyll*, artavus. *elinn*, Mab. 1, 17. 2, 242 *ellyn* et hodie. *guillihim* (p. 116. 139). *crat*, geptio, videtur vas assaudi; incerta est litera prima vocis *crat*, simillima tamen *c*. *gratell*, graticula, i. e. craticula, quae tamen scriptio *gr* pro *cr* etiam alibi (cf. Cang.) legitur; gall. vet. *greil* ap. Cang., hod. cambr. *greidell*, forma ad coquendas placentas. Sartago pro *lann* hujus loci, alibi in hac significatione non obvio, in Vocab. vertitur *padelhoern*, patella ferrea. *notuid*, hod. *nydwydd*.

(43ª) *ocoluin*, cos, in Mab. 2, 229 *agalen*, hod. *ogalen*, *hogalen*, *hogal* (cf. *hogi*, acuere). Sequuntur voces in linea: *pecten. calcar. laucta. ansa et ansa. iehnlinn. cuspis*, supra quod scriptum est *arstud*, vox aliunde ignota, uti praecedens in linea *iehnlinn*. *fruinn*, hod. *ffrwyn*. *cepister*, camum (lege camus), e lat. capistrum, vox etiam alibi occurrens, in Leg. *kebyster*, plur. *kebystreu*, hod. *cebystyr*. *postoloin*, antella, ad quae sequentia ap. Cangium: "*antela*, *antella*, *antilena*, equi pectorale. Gloss. Isidori: antela, antilena, sicut postela, postilena. Papias MS. Bitur.: antela ornamentum equi, dicta quasi aute sellam, et postela quasi post sellam." Cambr. hod. *pystylwyn*, tegmen ephippii. Sequuntur voces: *corbum femorale partuncul*, quarum postrema quaeritur an sit cambrica. Deinceps *bronnced*, *gurtharet* composita haud dubie, unum e *bronn*, pectus, et *ced*, forsan hod. *cwdd*, tegmen, alterum e praep. *gurth*, sed non cognita aliunde pars posterior. *torcigel*, ventris lora, i. e. lorum, compos. e subst. *tor*, venter, et *cigel* (lorum? cingulum?); in Vocab. est *kigel*, colus. *fual*, fibula, infra iterum obvium, additum supra *compa*, videtur transsumtum e latino, ut et mox sequentia *corruui*, corigium (l. corrigia; *carrei* Mab. 2, 374, hod. *carai*, *-eiau*), *armel*, armella, *hloimol*, glomerarium. *guapel*, sudaris, vix differt a sequente *guopell*, hod. *gobell*, ephippium, sudaris ergo ephippium viri? Supra (p. 42ᵛ) sella significare videtur ephippium viri, post quod profertur sambuca, eph. feminae; hoc loco post sudaris: *sambuca ::: et ullia quae pertinet mulieri*. Legitur suprascriptum supra sambuca: *strotur gurehic guopell*, quod esset in hodierna lingua: *ystrodur gwraig*, *gobell* (sella mulie-

(43[b]) satellites *casgoord*. auus *hendat*. habita *henmam*. materterae *modreped*.

(44[a]) sera *delehid*. ualua *dor*. ius *iotum*. uinum *guin*. sicera *med*. melligtum *brachaut*. tapiseta *cilcet*. puluinare *plumauc*. ceruical *gubennid*. cubile *gueli liein*. saga *lenn*. staptum *tiis*. stratorium *cilcet*. pistor *coc*.

(44[b]) palus *laichou*. stercora *halou*. elique lixam *hác diglniuhit lissiu*. stella *scirenn*. fornilium *munutolau*.

---

ris, ephippium). Est apud Cangium: "Sudaria, stragulum, quo equus insternitur, ne ejus sudor equitem inficiat."

(43[b]) *casgoord*, satellites, *cosgord*, *gosgor* alibi: *gosgordd brenin yw* 360 *wyr* (regis satellites sunt 360 viri) Leg., *goscor*, familia, *den coscor*, cliens, in Vocab. Sunt hodie quoque simplex *cordd*, tribus, circulus, et composita *gwelygordd*, genus, tribus, linea (*gwely*, lectus, vicus), *ydgordd*, ager frumentarius, ut *trefkort*, (vicus) in Leg. 2. 4. 10, ad quam vocem *cordd* vix non adduci potest hibern. vet. *cuairt*, ambitus, circuitus. Pars prior autem *cas*, *cos* si conferenda est cum prisco gall. *cassi* in compositis Cassivellaunus, Velocasses etc., et hodierno gall. *chasse* (venatio), fuerit vox nostra primitus *cassicord*, venationis societas (cf. p. 97). *hendat*, avus, item *hendat* Vocab., hod. *hendad*, et *henmam*, habita i. e. avia, hod. *henfam*. *modreped*, materterae (p. 298. 805).

(44[a]) *delehid*, sera; cf. obvia in Voc. *dialhyet*, clavis, *alred*, clausura, et cambr. hod. *alwedd*, clavis. *dor*, valva, cambr. hod. *dor*, porta, in Vocab. *darat*, ostium, *darador*, ostiarius. *med*, hodie *medd*, in Vocab. *medu*, *meddou*. *iotum* supra 42[a], item *bracaut* pro *brachaut* hujus loci, ubi *melligtum* cum litera incerta supra *g* erit legendum *mellicatum*. *cilcet*, tapiseta et mox stratorium (cf. apud Cangium tapissium, tapisseria, i. e. aulacum, et stratoria lectaria, quae sterni solent in lectis), rectius *cilchet* supra in glossis in Ovidium 38[a]. *plumauc*, pulvinar, deriv. e subst. *plum*, hod. *pluf*, pluma; hod. adj. *plufawg*, plumosus. *gubennid*, hod. *gobenydd*, cujus strictior forma vetusta esset *guopennid*, compos. e praep. *guo-* et *pennid*, deriv. e subst. *penn*. *gueli liein*, cubile, proprie lectus lini; in Vocab. compos. *liengueli*, sindo, cui opponitur ibidem *kalagueli*, stramentum, i. e. lectus straminis. *lenn*, saga, in Vocab. *-len*, sagum, hib. vet. *lenn l. brat formtha* (gl. sagana vel saga) Sg. 51[b]; ap. Cang. saga pro panni specie et lecti stragulo, et sagus, sagum, stragulum lecti, coopertorium. *tiis*, staptum; latina vox aliunde mihi ignota est, cambrica hodie *tais*, *teisen*, triclinium, lectus. *coc*, pistor; in Vocab. *kog*, cocus, coquus, unde *keghin*, coquina. Concordant glossae hibernicae in Sg.: *cucann* (gl. pistrinum) 49[b], *cucann* (gl. cocina, gl. culina) 51[b].

(44[b]) *laichou*, *halou*, substantiva numeri pluralis, quorum illud aliunde ignotum est, hoc idem videtur quod hod. *hal*, palus salsa, unde adj. *halawg*, contaminatus, pollutus, impurus. *hac diglniuhit*, elique; locus in codice: *mulier ueni cito laua cap. mm.* (*cappam meam?*) *de sapuna elique lixam quan-*

(45ᵃ) expers *didaul*. hilaris *guilat*. praepositus *mair*. clades *hair*. patricius *hínhám*. praepositus *mair*.

(46ᵇ) fertilitas *dlonaid*. aue *ánbiic guell*. (47ᵃ) expers *didaul*.

## B. Glossae Luxemburgenses.

Austum *douohinnom*. sulco *rec*. coetus *drogn*. remota *guparch*. rumoris *clot*. vibrat *crihot*. vigricat *rocredihan*. ulcera

---

*din fuero in ballenio*. Puto legendum: *ac digleniuit* (*h* praemissa et immissa ut alibi, p. 139); *ac* particula hoc loco etiam ante consonam (cf. p. 684), hodie *ac* ante vocales tantum. Cum hod. *gleiniwyt*, claras, purificas, 2. ps. sing. praes. e verbo *gleiniaw* (adj. *glan*, purus), concordat nostrum *digleniuit* (pro *dogl.*, ut *diguolouichetic* supra pro *doguo-*) non solum addita *t* e pron. *ti*, tu, sed etiam excussa *b* (pro *diglenibui*), non tamen significatione, quae est adhuc futuri: purificabis, pro imperativo, ut *haeboi* supra II, 39ᵃ. *lissiu* (p. 141. 150). *scirenn*, clare in codice cum *sc*, in Vocab. *steren*, in recentiore lingua autem *seren*, *ser*, *syr* (cf. p. 142. 300). *mmutolau*, fornilium, in codice: *super ignem ponant fornilium*. Apud Cangium: "fornilia, idem quod cremium apud Columellam, dicitur de minutioribus lignis et vepretis siccatis calefaciendo furno, unde nomen, accommodis." Vox cambrica aliunde non auditur.

(45ᵃ) *didaul*, expers, adj. compos. e part. *di-* privativa (p. 866) et subst. *daul*, obsoleta voce, ut videtur, sed quae adest etiam in vetusto hibernico verbo compos. *fodáli* (discernit, sejungit) Wb. Sg. Eadem glossa etiam infra occurrit in codice 47ᵃ. *guilat*, hilaris, derivatum videtur e subst. *guil*, cambr. hod. *gwyl*, hibern. vet. *fel*, festum, dies festus. *mair* bis in hac pagina obvium (cf. p. 119. 120. 121). *hair*, clades, pro *air*; est enim hodie *aer*, proelium, et hibern. vet. *ár* (gl. strages) Sg. 50ᵇ, *du ár* (gl. ad caedem) Ml. 33ᵈ (cf. p. 20. 119. 139). Textus codicis ipse hic est: *cladis magna facta est et de saxonibus percusi sunt multi. hinham* (p. 305), in codice in linea post haec: *patricius qui sedet iuxta regem in sede*. Accentus in codice superflui (cf. p. 1089, 45ᵇ).

(46ᵇ) *dlonaid* equidem putaverim derivatum *-aid* = *-aeth* = hibern. *-acht* ex adj. *llawn*, *llon*; hodiernum enim *llonaid*, plenitudo, in vetusta lingua est *-eit* non *-aid*. In *dl* autem significatio haberi poterit jam vetusta soni proprii *ll*, qui interdum scriptus etiam legitur *thl*, e. gr. in Registr. Caernarv. p. 154 *Dynthlayn* (man. recent. *Dinllaen*), p. 169 *Thlanrethlon* (man. recent. *llanrillo*), p. 216 *Thlanlibyon*, p. 210 *Thlannor*, p. 173 *Penthlyn* (p. 199 *Penllyn*). In codice vox *dlonaid* ita locata est: *quomodo fertilitis* (sic) *frui dlonaid. istius anni. anbiic guell*, formula salutandi cambrica frequens *henbych*, *henpych gwell* (p. 544).

(Gl. Lxb.) Supra omisi, quae a Monio etiam e codice proferuntur vocabula non cambrica, latina insolita vel etiam barbara, corrupta, obscura et inaudita, latine explicata cadus unda. follum vallem. pulla nigra. domescas in-

*creithi*. assiles *cronion*. garrulis *riglion*. spumaticus *euonoc*. inertes *blinion*. tabe *ufedis nicedlest néviom*. regulosis *natrolion*. orgiis *imrogalou*. esciferis *benolion*. senis *eusiniou*. fidis *toruisiolion*. fusam *gurpait*. andrivenereis *couuantolion*. sulcavissent *roricseti*. samo *ancou*. congelo *congrogu*. olivavit *rogulipias*. se-

genia. conclavas venas. lectriceam lectricem. conis occulis. baiolat portat. gugras capita. gibrose humane. gibras homines. dusmus diabolus. follaminis vallis. occupat acupet. gibriosa humana. lastrat invitat. quæræsta bestia. sennarum dentium. Quaeritur, annon sit addendum etiam: tona mortalem, cum *tona* (p. 108) praecedat, indubie cambrica autem sequantur latinam vocem.

*Douohinnom*, austum i. e. haustum, haustus; pro quo equidem exspectaverim *douorinnom* propter infra sequens *doguorennam*, profundo (cf. ob formam et compositionem p. 789. 879). *rec*, sulco, sine terminatione personali, ut infra *congrogu*, congelo, dum adest in aliis. *drogn*, coetus, infra *drog*, factio; recte affert Monius hibern. *drong*, coetus, copiae. *guparch*, compos. e praep. *gu-*, *go-*, *guo-* et subst. *parch* (honor) Mab. 1, 36, cum particula privativa *amarch* (= *am-parch*) Mab. 1, 276, ejusdem ergo fere significationis ut sequens *clot*; quaeritur inde, an recte sit lectum vel locatum lat. *remota*. *clot*, rumor, i. e. gloria, substantivum frequentissimum in Mab., haud dubie ponendum pro *dot*, quod exhibet Monius. *crihot*, vibrat, sine *h* immissa *criot*, concordat cum cambr. hod. *crydu*, *crydiu*, quatere, concutere, excepta vocali *o* post *i*, si non est loco internae *i* hujus personae. Item *rocredihan*, rectius *rocretian*, *rocritian*, vigricat, rectius vibritat, cum praemissa *ro* intensiva, cum hod. *crydian*. *creithi* (p. 290). *cronion*, assiles, sing. *cron*, tornatilis infra, *crwnn* Mab., hibern. vet. *cruind*, rotundus (p. 168). *riglion*, garruli, aut *riolion* legendum est aut *rigolion*, cum sit eadem vox hod. adj. *rhuawl*, loquax, garrulus, ex subst. *rhu* cum *u* pro *i*, ut *pump* pro vetusto *pimp*, *g* finali primitiva forsan perdita. *euonoc*, spumaticus; subst. cambr. hod. *ewyn*, spuma. *blinion*, e sing. *blin* infra sequente. *ufedis nicedlest néviom*, tabe, mihi omnino obscura. *natrolion*, gl. regulosis, a lat. *natura* deducere equidem dubitaverim; forsan rectius *matrolion* (hod. adj. *madrawl*; cf. nom. gall. Matrona), quod esset irrigui. *imrogalou*, orgia, plur. haud dubie, compos. cum *im-*, *em-* (p. 870), sed ignota vox *rogal*, si non cognata cum *rein* (e *regin*, *rogin*?) substantivi compos. *emreyn* (coitus) Leg. *benolion* legendum *beuolion* ipse editor Monius censet, afferens hod. cambr. *bywawl*, vivus, ad vitam pertinens. *eusiniou*, e sing. hod. cambr. *eisin*, furfur, cum *eu* pro recentiore *ei* ut in infra sequente *holeused*; cum voce latina *senis* concordat gall. hod. *son*, furfur, utraque forsan e celtica curtata. *toruisiolion*, fidi, infra in singulari *torguisi*; vox incognita hodie, forsan composita *dor-gu*. = *do-guor-gu*., commonefaciens hibern. vet. *torisse* idem significantis. *gurpait* Monium recte puto contulisse cum hod. *gurboeth* (*poeth*), nimis ardens; fusam, fusum ergo idem quod aes fusum. *couuantolion* (p. 145). *roricseti*, sulcavissent, e supra memorato *rec* vel *recam*, sulco; sed postulandum videtur *roricsent* ob terminationem *-eti* inauditam in cambrica lingua. *ancou*, in Vocab. eadem

migilatis *hantertoetic.* machide . . *airmaou.* alligeris *atanocion.* essum afroniosus *diprim euonoc.* gutaricau . . *roluncas.* phalanges *bodiniou.* decreat *dodimenu.* essura *doru* . . grassatur *dodipre* . . vecordia *bicoled.* nequit *nepen.* inærte *blin.* edulia *dor-* . . . *dou.* decoreo *cadr.* collegio *cuntullet.* acri *deurr.* atrocia *arotrion.* praepugnis *ardrén.* avelloso *catol.* concitis *buenion.* partimonia *rannou.* litturam *linom.* nevi *tigom.* durili *calut.* fidoque *torguisi.* rostratam *golbinoc.* perforo *treorgtim.* stravi *strouis.* pithis *nanplion.* conflictis *astoitou.* avelloso *catal ind* (?).

---

scriptione *ancou*, mors, hod. cambr. *angeu; samo* ergo mors literis transpositis, et cum *a* pro *r*? *congrogu*, congelo, compos. e *rogu* = *rou*, hod. *rhew* (gelu), *rhewi* (gelare), cum immissa *g*, ut videtur, inter radicem et particulam. *rogulipias* (p. 66. 502). *hantertoetic*, semigilatis, i. e. semicelatus, semitectus, si confertur hod. *toad*, tegmentum, *toadwy*, tegendus. Legitur tamen armor. *gourtoet* (exspectate), *gourtos* (vigilare, p. 876), ita ut videri possit *semigilatis* pro *semivigilatus*. *airmaou*, loci pugnae (p. 291). *atanocion*, alligeris, i. e. aligeri, e sing. *atanauc* ab *atan*, ala, penna (cf. *etinet*, volucres, II, 40b). *diprim euonoc*, essum afroniosus, i. e. cibus spumaticus; *diprim*, deriv. e *dipri*, edere (p. 184). *roluncas*, guturicau. ., i. e. gutturicavit (p. 502); hod. *llyncu*, devorare. *bodiniou*, phalanges, a sing. *bodin* infra obvio, *bydin* (turma, agmen) Mab. fq., hod. *byddin*. *dodimenu* e radice *men*, *myn*, unde hod. cambr. *difyn*, et verb. *difyniaw*, minuere, lacerare. *dodipre* . ., compos. ut *dodimenu*, cujus radicem supponendam glossae mutilae affert Monius *preiddiaw*, praedari, *dybreiddiaw*, depraedari. *bicoled*, vecordia, i. e. timiditas; cf. hod. *bygyliaeth*, terrificatio, e *bygylu*, terrere, et *bwgwl*, minatio. *nepen*, nequit, non amplius auditum hodie. *blin*, inærte, i. e. iners, supra *blinion*, inertes. *dor* . . . *dou*, edulia, pluralis antecedentis item mutilae vocis *doru* . ., essura; sed incertum est medium vocis. *cadr*, decorus, armor. *kaer*, formosus (p. 122). *cuntullet*, collegium, plur. infra *cuntelletou*, cōllegia (cf. p. 873). *deurr*, acris, acer, forsan idem quod supra memoratum *dur* (p. 1089). *arotrion*, atrocia, adjectivum obsoletum hodie; diversum est enim haud dubie *arodrudd*, compos. *ar-go-drudd*. Compositum videtur cum *ar-* ut sequens *ardrén*, praepugnis; adj. hod. cambr. *tren* (strenuus, fortis; hibern. vet. *trén*) cum partic. *ar-*, quae videtur esse loco intensivae *er-* (p. 867). *catol* cum mox sequente suspecto *catal ind* (leg. *catoleid*, *catolid*?) e *cat*, pugna? sed obscurum omnino est bis prolatum *avelloso*. *buenion* e sing. *buan* (p. 296). *rannou*, partimonia, partes (p. 291). *linom*, litura (p. 789), derivatum ut sequens *tigom*. *calut*, adj. frequens cambr. *calet* (durus) Mab., hod. *caled*. *golbinoc*, rostratus; subst. hod. *gylfin*, rostrum (cf. etiam vet. *gilb*, p. 1093). *treorgtim*, perforo, cum terminatio *-im* alias inaudita sit, quaeritur an etiam in radice sit bene redditum. Num pro *treorgam*, *treguergiam*, cui conferendum adj. *guerg* (p. 14, not.), an pro *treuorgatim*, i. e. *tre-guor-gatam*, cui conferendum supra obvium *digatma*? In Sg. *trisgataim* (gl. foro, p. 819). *strouis* (p. 501).

in agone *enarima*. strages *airou*. nevum *liou*. ac libosas *milinon*. tornatili *cron*. tonsuras *guiltiatou*. comas *mogou*. et spisis *c . . . peticion*. jubis *ableuou*. stemicamina *comtoou*. priscae *entic*. tignae *cipriou*. scratu *aqrimunou*. turmae *trebou*. munimenta *caiou*. concitis *buenion*. præcentur *iolent*. phalangem *bodin*. cianti *aarecer*. et ossilem *ascrunol*. seriem *nim*. factionem *drog*. emolumenti *coimo*. collegia *cuntelletou*. lustrant *arcera*. profundo *doguorennam*. per avia *tidoihinto*. et agrica *tiroliou*. depromis *douo-*

---

*nanplion*, fortasse *nanolion*, ut supra *riglion* pro *riolion*, e *nan* (aliquid), ut sit *pithi* conferendum cum cambr. hod. *peth* (res, aliquid)? *astoitou*, conflictis, i. e. conflictus, plur. subst. *astoit*, derivat. in *-oit*, *-wyt* (p. 816), cujus radix *ast* (an legendum *cat?*) deest in hodierna lingua. *enarima*, in agone, i. e. *en airma*, in loco pugnae. *airou*, plur. subst. *air*, *aer*. *liou*, nevum i. e. naevus, rectius *liu*, hod. cambr. *lliw*, cum vix statuenda sit forma pluralis. *milinon*, libosas, i. e. livosi, lividi vel potius flavi, hod. *melynyon* (p. 294). *cron*, supra *cronion*. *guiltiatou*, tonsurae, referendum videtur, cum sit quidem hod. *gwelltiad*, sed significans stramentum, e *gwellt*, stramen, ad subst. *gwallt*, capillus, caesaries. *mogou*, comae, rectius *mongou*, hod. sing. *mwng*, juba, hibern. vet. *mong* (gl. cirrus) Sg. 159ᵃ. Pr. Cr. 63ᵇ. *c . . . peticion*, spissi, restituendum videtur *clapeticion*, partic. praet. pass. e verb. hod. *clapiaw*, denom. a *clap*, *clamp*, massa, globus, moles. *ableuou*, jubae, a *bleu* (p. 127), fortasse *a bleuou*, cum partic. *a* copulativa, ut mox ante latine *ac libosas*, *et spisis*. *comtoou*, compos. plur., cujus radix melius ad subst. *to*, copia, agmen (p. 163), referri poterit, quam ad supra obvium *hantertoetic*: sed quid insolitum *stemicamina? entic*, priscus, transsumtum lat. *antiquus*; cf. etiam germ. vet. *entisk*, antiquus, Graff. 1, 385. *cipriou*, plur., tignae, num pro tigna an pro tineae? Hodierna lingua nihil certi offert. *aqrimunou*, vox aliunde non cognita; *scratu*, num germ. vet. *scratun* (gl. pilosi)? Quae vox etiam in slavicis dialectis obtinet (cf. Grimm. Mythol. s. v.). *trebou*, *caiou*, plur.; hodiernae formae *tref*, *cae*. *buenion*, in hoc loco in codice mire *bueniou* cum *n* suprascripta, jam supra aderat. *iolent*, precentur; imperat. etiam hodie *iolent*, praes. *iolynt* a verb. *iol*, implorare. *bodin*, supra plur. *bodiniou*. *aarecer*, cianti, et mox infra sequens *arcera*, lustrant, vel potius lastranti (non adest forma tertiae personae pluralis in verbo cambrico), unum et idem videtur, fortasse negligentius scriptum pro *arcerch* vel *a arcerch*, qui lastrat i. e. invitat, ciet (cambr. *cyrchu*, verbum frequentissimum). *ascrunol*, rectius *ascurnol*, *ascurnaul*, ad os pertinens, a subst. *ascurn*. *nim*, hod. *nif* et *nifer* (vet. *nimer*, p. 129. 239), numerus, copia. *drog*, factio, certe non differt a supra obvio *drogn*, coetus, cum etiam hibern. *drong* non solum coetum, sed etiam partitionem, divisionem significet; cf. *mog* pro *mong*. *coimo*, pro *coimou* (ut mox *doihinto*), emolumenta, i. e. operationes, difficultates, ab emoliri; non diversum videtur hod. *chwyf*, actio, motio, si confertur supra obvium *couuantolion* pro hod. *chwantolion*. *doguorennam* (p. 498. 879). *tidoihinto*, per avia; postulandum est *di doihintou*, vel *tri*, *troi dohintiou* (p. 866). *tiroliou*, minus bene pro

*louse*. verbialia *cobrouol*. inlatam *dodocetic*. apocant *omcobloent*. bradium *bud*. canoris *holeused*.

## C. Vocabularium cornicum.

(Cod. 7ᵃ) Deus omnipotens, *duy chefuidoc*. Celum, *nef*. Angelus, *ail*. Archangelus, *archail*. Stella, *steren*. Sol, *heuul*. Luna, *luir*. Firmamentum, *firmament*. Cursus, *redegua*. Mundus l. cosmus, *enbit*. Tellus, *tir*. Terram, *doer*. Humus, *gueret*. Mare, *mor*. Equor, *spauen mor*. Pelagus, *mor difeid*. Occeanum, *mor tot*. Homo, *den*. Mas l. masculus, *gurruid*. Femina,

---

*tirolion* ut supra *bueniou*, e sing. adj. *tirol, tiraul*, a *tir*, terra, ager. *douolouse*, depromis, compos. *do-uo-l., do-guo-l.*, cujus radix (*lous* = hod. *llaus*) non occurrit in lexicis hodiernae linguae. *cobrouol*, verbialia, vel potius verbialis, ob singularem cambricum (p. 873). Sed videtur fere adesse hic derivatum e nomine gentis *combro, cobrou* (cf. *iou* e jugum) significans aliquem quocum possunt verba fieri. Differt significatione hod. adj. *breuawl*, fragilis. *dodocetic*, illatus, part. praet. pass. verb. *duc* (p. 528. 548. 875). *omcobloent* apocant, i. e. calumnientur invicem, imperat. ut supra *iolent*, verbi compos. e part. *om-, im-* (p. 870) et *cablu* (calumniari) Mab. 3, 267. *bud*, bradium, ut scribitur etiam in codicibus hibernicis, i. e. bravium, victoria (p. 27. 118). *holeused*, canoris, i. e. canorus? compos. ex *ho-* (p. 109) et *leused*, e subst. *leus*, hod. *llais* (vox, sonus), e quo verb. *lleisiaw, adleisiaw*, resonare. Terminatio *-ed* cum non obtineat in adjectivis numeri pluralis, videtur statuenda derivatio *-ed* = *eid* (p. 861).

(7ᵃ) *duy chefuidoc*, cambr. hod. *duw cyfoethawg*, adj. e subst. *cyfoeth*, hibern. *cumacht*. *ail*, in Pass. *el* (p. 165), e latina voce, ut *oin* infra sequens ex *agnus*. *steren*, armor. hod. *steren*, cambr. hod. *seren* (cf. p. 142. 300). *heuul, luir*, armor. *heol, hiaol, loer, loar*, cambr. *haul, lloer*. *redegua*, compos. (p. 860). *enbit: bit*, cambr. hod. *byd*, cum part. intensiva (p. 869). *tir, doer: tir adayar*, formula saepius obvia in Leg., item in eccles. Land. privil. (Lib. Land. p. 113): *idy thir hac idi dair, y thir hay dayr*, in Mab. 3, 144: *ny buost ti hawlwr tir adayar eiryoet* (non fuisti tu adpetitor terrae tellurisque unquam). *gueret*, cambr. hod. *gweryd*. *mor difeid*, cambr. *mor difaith*, mare turbidum, inquietum, cui opponitur procul dubio *spauen mor*, aequor, mare aequum, quietum, cui num possit conferri cambr. hod. *yspai, yspaith*, claritas, prospectus, quaeritur; nec differre videtur *mor tot*, si confertur cambr. subst. adj. *tawd, taw*, extensio, quies, quietus. Cambr. *mor tawch* dicitur mare germanicum, i. e. mare nebulosum.

*Den*, cambr. *dyn*, quae forma etiam additur a recentiore manu. *gurruid*, cambr. *gwryw*, masculus, an compos. *gurrid*, ut sequens *benenrid*, cambr. *benen rydd*, mulier libera, non nupta, et ut infra *benenuat*, matrona, i. e. femina

*benenrid.* Sexus, *antromet.* Membrum, *esel.* Capud, *pen.* Vertex, *divuleuuit.* Cerebrum, *impinion.* Ceruix, *chil.* Collum, *conna.* Frons, *tal.* Nasus, *trein.* Naris, *fruc.* Capillus, *bleu yn pen.* Cesaries, *gols.* Coma, *cudin.* Auris, *scouarn.* Maxilla, *grud.* Timpus, *erieu.* Facies, *enuoch.* Supercilium, *abrans.* Palpebre, *bleuenlagat.* Oculus, *lagat* ul. oculi, *legeit.* Pupilla, *biuenlagat.* Os, *genau.* Oss, *ascorn.* Dens, *dans.* Dentes, *dannet.* Lingua, *tauot.* Palatum, *stefenic.* Labia, *gueus.* Guttur, *briansen.* Mentum, *elgeht.* Barba, *barf.* Barbam, *baref.* Collum, *guar.* Pectus, *cluit duiuron.* Cor, *colon.* Pulmo, *sceuens.* Jecur, *aui.* Fel, *bistel.* Stomacus, *glas.* Splen, *lepilloit.* Adeps, *blonec.* Aruina, *suif.* Viscus, *culurionein.* Exstum, *enederen.* Sanguis, *guit.* Caro, *chic.* Cutis, *he.* Pellis, *croin.* Scapula, *scuid.*

---

bona? *antromet,* vox aliunde incognita. *esel* (p. 290. 786), hib. *asil* (gl. artus) Sg. 68ª. *divuleuuit,* cambr. hod. *llewydd,* vortex, punctum radians, cum *divu-* = *di-guo-, do-guo-* (p. 879). *impinion* (p. 294). *chil* = *cil,* hibern. vet. *cúl,* tergum (sed *bráge,* gl. cervix, Sg. 50ª). *conna,* recentius corn. *codna* ap. Pryce (immissa *d* more solito ante *n*). *trein,* cambr. *trwyn,* nasus, rostrum. *fruc,* legendum videtur *frui,* armor. *fri* Buh. 106, 12, hod. *fri,* pl. *friou,* cambr. *ffroen,* hibern. vet. *srón,* nasus. *bleu yn pen,* ut sequens *bleu en lagat,* pilus in capite, oculo. *gols* (p. 151. 177), cambr. *gwallt,* hibern. gael. *falt. cudin,* cambr. *cudyn,* arm. *kuden. scouarn,* arm. *skouarn,* cambr. *ysgyfarn. grud,* cambr. *grudd,* hibern. vet. *gruad* (gl. mala) Sg. 14ª. *erieu,* timpus, i. e. tempus, tempora capitis, vox aliunde incognita; significat idem arm. *ividik, daou-ividik. enuoch,* cambr. *boch,* maxilla, cum *en-* intensiva. *abrans,* armor. *abrant,* cambr. *amrant. lagat,* pl. *legeit,* armor. *lagad,* cambr. *llygad. biuenlagat* (p. 127). *genau,* armor. *genou,* forma derivata e cambr. hib. *gen,* cujus est etiam cambr. plur. *geneuau* (labia). *ascorn* (p. 794). *dans, dannet,* pro *dant, dantet* (p. 177. 187). *tauot,* cambr. *tafawd. stefenic,* arm. *stan, staon* pro *stavn, stafn,* cambr. *ystefaig. gueus,* armor. *gweuz, gwez, geuz,* cambr. *gweus, gwefus. briansen* = *brianten;* cf. cambr. *breuant,* fortasse et arm. *brennid. elgeht,* arm. *elgez,* cambr. *elgeth. barf* et *baref,* ut infra *bis* et *bes. guar,* cambr. *gwar,* pars superior tergi, arm. adj. subst. *gwar,* curvus, curvatura. *cluit duiuron,* cambr. *clwyd y ddwyfron,* crates, corbis pectoris; *cluit* (p. 114), *duiuron, duifron,* ut infra *duiglun, duilof.* Cf. hibern. *cliab,* corbis et pectus. *colon,* corn. *colon* Pass., armor. *calon* Buh., hod. *caloun,* cambr. *calon. sceuens* pro *sceuent* (p. 177), armor. *skeuent, skeent,* cambr. *ysgyfaint,* hibern. hod. *sgamhan. aui,* cui addit manus recentior *aoy,* armor. *avu, au, eu,* cambr. *afu, au.* Item hibern. vet. *oo, óa: caebb. oo* (gl. jecur) Sg. 6ᵇ. *óa* (gl. jecur) Sg. 65ᵇ. *cride et óa* Wb. 12ᵇ. *bistel, bestyll* Pass. 202, 2, cambr. *bustl,* arm. *bestl. glas, lepilloit* (*p* = *v*?), *culurionein* (vel *-em,* incertum), *enederen,* propria videntur vocabula cornicae dialecti, non obvia in aliis eadem significantia. *blo-*

Dorsum, *chein*. Uenter, *tor l. talon*. Brachium, *brech*. Vlna, *elin*. Manus, *lau l. lof*. Digitus, *bis*. Digiti, *bess;*. Digitum, *bes*. Vnguis, *euuin*. Palma, *palf*. Artus, *chefals*. Latus, *tenepen*. Costa, *asen*. Renes, *duiglun*. Neruus, *goiuen*. Vena, *guid*. Femur l. coxa, *morboit*. Clunis, *penclun*. Genu, *penclin*. Wulua, *cheber*. Sura, *logodenfer*. Crus, *fer*. Tibia, *elescher*. Talus, *lifern*. Pes, *truit*. Planta, *godentruit*. Allax, *bis truit*. Vngula, *epincarn*. Patriarcha, *hupeltat*. Propheta, *profuit*. Apo-

---

*nec*, armor. *blonek*, cambr. *bloneg*. *suif*, cambr. *swyf*. *guit*, *goys* in Pass., arm. *gwad*, *gwed*, *goed*, cambr. *gwaet* Mab., hod. *gwaed*. *chic*, arm. *kik*, *kig*, cambr. *cig*. *he* pro *che*, *chen*, cambr. *cen*. *croin*, armor. *kroc'hen* gutturali immissa (ut in *bouc'hal* pro *bwyall*), cambr. *croen*, pl. *crwyn*. *scuid*, arm. *skoaz*, cambr. *ysgwydd*. *chein*, arm. *kein*, e *kefn*, *kefin*, cambr. *cefyn* (p. 160. 163). *tor*, *talon*, arm. *tor*, *teur*, cambr. *tor*, *talon*. *brech*, *elin*, arm. *brec'h*, *breac'h*, *elin*, *ilin*, cambr. *breich* (p. 97), *elin*. *lau*, *lof* (p. 111. 133. 135). *bis*, *bes*, arm. *biz*, *bez*, pl. *beziad*, cambr. *bys*, pl. *bysedd*. *bess;* in codice scriptum num legendum *bessi*, an *bessus*, *besses?* *euuin*, arm. *iwin*, cambr. *iwin*. *palf*, *chefals* (p. 135. 177); cambr. verb. *cyfalleu*, conjungere, adj. *cyfall*, junctus, *kyfaillt* Mab., amicus. *teuepen* = *teneven*: *tenewen*, *tenewyn* Pass. 71, 1. 221. 2, cambr. *tenewyn;* arm. *tevenn* litus significat. *asen*, pl. *asow* Pass. 218, 4, cambr. *asen*, pl. *asau*, *asenau*. *duiglun*, ut *duiuron*; *glun* aliunde incognitum, an cf. arm. *lunac'h?* *goiuen* item incognitum, fortasse corruptum pro *colmen* (p. 789). *guid*, cambr. *gwyth*, arm. *gwazen*, *gwazien*. *morboit* legendum *mordoit*, arm. *morzed*, *morzad*, cambr. *mordwyt* Mab. 1, 267, *morduit*, *morduith* Leg., hod. *morddwyd*. *penclun* (arm. *klun*, cambr. *clun*, coxa), item cambr.: *o benn y glun* Mab. 2, 201, formula loquendi ut mox *penclin*, rectius *penglin;* est enim *glin*, hibern. vet. *glún*, genu, et hodie arm. *pennglin*, cambr. *penlin*, genu, proprie prominentia ejus membri. *cheber* videtur idem quod arm. *kebr*, cinctura, crepido, ni legendum est *cheder*, i. e. *ceder*, cambr. vet. *caitoir* (supra II, 41[b]), hod. *cedawr*, arm. *kezour*, *kaezour*, pubes. Confer tamen etiam vet. hib. *caebb. oo* (gl. jecur) Sg. 6[b], vet. bohem. *kepp* (gl. vulva) Hanka Zbjrka p. 24 et vet. germ. *chepis*, *chebis*, et *chebisa*, *kebisa* (pellex, concubina). *logodenfer*, i. e. mus cruris; mox enim *fer*, crus, et infra *logoden*, mus, sorex. *elescher*, arm. *esker*, cambr. hod. *esgair*, vet. *esceir:* Sisillus *esceir hir*, id est, tibia longa, Girald. Itin. Cambr. 2, 2, ita ut syllaba *el* praecedens suspecta videatur. *lifern* fortasse legendum *ufern*, cambr. *ufarn* Leg., ap. Owen. *ucharn*, *fern*, *fer*, *bigwrn*, *migwrn* voces variatae vel corruptae idem significantes. Cf. hib. vet. *odbrann* (gl. talus) Sg. 48[a]. *truit*, *troit*, *troet* (p. 303), *god* vel *goden* vox aliunde incognita. *epincarn* leg. *ewincarn*, comp. ex *ewin* supra obvio et *carn*, ungula.

*Hupeltat*, compos. ut infra sequentia *hupeluair*, *hupelpur*, in quibus mira est *p* pro *ch*, cum sint hodiernae formae cambricae *ucheldad*, *uchelfair*, *uchelwr* ex adj. *uchel*, hibern. vet. *uasal* (p. 827). E vocibus infra sequentibus patebit, *p* in Vocab. non solum esse scriptam pro *v*, *w*, sed etiam saepius pro *hv*,

stolus, *apostol*. Archiepiscopus, *archescop*. Episcopus, *escop*. Regnum, *ruifanaid*. Abbas, *abat*. Presbiter, *hebrenchiat plui l. oferiat*. Sacerdos, *prounder*. Clericus, *cloireg*. Diaconus l. leuita, *diagon*. Monachus, *manach*. Monacha l. monialis, *manaes*. Anachoreta, *ancar*. Heremita, *ermit*. Nonna, *laines*. Cantor, *cheniat*. Cantrix, *canores*. Lector, *redior*. Lectrix, *rediores*. Laicus, *leic*. Coniux, *chespar*. Castus, *guaf*. Incestus, *sqenip*. Pulcher, *teg*. Formosus, *faidus*. Speciosus l. decorus, *carder*. Deformis, *disliu*. Pater, *tat*. Mater, *mam*. Auus, *hendat*. Abauus, *hengog*. Proauus, *dipog*. Attauus, *gurhhog*. Filius, *mab*. Filia,

---

*chw*, unde transgressa fuerit etiam in locum solius *ch*. Sed forsan descriptor Vocabularii literam *v* britannicam vel cornicam male confudit cum *p* (distincta est enim scriptio), nt, si huic locus non est, legenda sit semper *v*. *profuit* (p. 114). *escop*, arm. *eskop*, cambr. *esgob*; cf. hibern. vet. *epscop*, hod. *easbog*. *ruifanaid* obvium et infra: *guailen ruifanaid*, sceptrum, ad quod et pertinent infra porro sequentia *ruifanes*, regina, *gurhemin ruif*, edictum, nec aliena videntur *ruif*, remus, *ruifadur*, remex; est enim hodie quoque cambr. *rhwyf*, remus et jussus, *rhwyfan*, *rhwyfanu*, dominari, *rhwyfaniaeth*, dominatio, *rhwyfanes*, dominatrix, *rhwyfiadur*, guhernator. In Mab. 2, 390: *gwilym uab rwyf freinc* (Gu. filius regis Francorum). Conferendum porro nomen vetustum Rêmi. Separandum ergo est *ruy*, rex. *hebrenchiat plui*, i. e. dux plebis, parochiae; *hebrenchiat*, infra *hebrenciat* (p. 805), *plui* (p. 163). *oferiat*, in Leg. *efeiriat*, pl. *efferiet*, *efeiryeit*, deriv. a subst. *ofer* (missa), unde et *ofrum* (oblatio), e lat. *offerre*. *prounder*, transsumtum lat. *praebendarius*, transsumtae ita et sequentes voces *cloireg* (arm. *cloarec*, p. 115. 184), *diagon* (p. 184), *manach*, *manaes* (cambr. *manaches*, p. 801), *ancar*, *ermit* (supra qnod scribitur in codice *h* a manu recentiore), et mox infra *leic*. *laines*, armor. *leanes*, sanctimonialis, in Buh. fq., *leandi*, monasterinm puellarum, Buh. 18, 15. 38, 4 (cf. hod. *le*, votum), cambr. *lleian*, monacha, unde *lleianaeth*, *lleianawl*, *lleiandy*. *cheniat* (p. 806), cambr. *ceiniad*, a *canu*, canere, unde et *canwr*, cantor, e quo motione factum est sequens *canores*. *redior*, *rediores*, e verbo *redye*, legere, Pass. 187, 3, unde *redyn*, legimus, 204, 3, *redys*, lectus, 189, 4, quod est transsumtum angl. *read*. *chespar* in codice legendum videtur *chemar*, cambr. *cymhar* (p. 227. 874), ni est pro *chetpar* (p. 875). *guaf*, *sqenip*, incognitae aliunde voces; arm. hod. *gwaf*, *goaf* hastam significat. *teg* (cf. II, 39b). *faidus*, arm. hod. *faezuz*, *fezuz*, vincens, praevalidus, e. gr. sermone, hic forma praevalidus. *carder*, adj. *car*, ut videtur, cum syllaba suspecta *-der*, quae substantivorum tantum derivatio est (p. 797). *disliu* (p. 866).

*Tat*, *hendat* (p. 1095), *mam* = *mamm*, *mamma* (p. 132. 133), voces e lingua infantum, quae successerunt in locum primitivarum *pater* (= hibern. vet. *athir*, excussa *p*, p. 77), *mauter*, *moter* (cf. cambr. *motrep*, matertera, p. 805). *hengog*, *dipog*, *gurhogg*, composita cum *cog*, ut videtur (*gurhhog* = *gurchog*, *dipog* = *digog* an *dichog*?), quae vox ignota est etiam cambricae

*much.* Liberi, *flechet.* Soboles, *ach.* Familia, *goscor pi teilu.* Frater, *broder l. braud.* Soror, *piur.* Victricus, *altrou.* Nouerca, *altruan.* Priuignus, *els.* Filiaster, *elses.* Nepos, *noi.* Neptis, *noit.* Altor l. nutritor, *tatuat.* Altrix l. nutrix, *mamaid.* Alumpnus, *mab meidrin.* Patruus, *euiter abard tat.* Avunculus, *abarh mam.* Matertera, *modereb abarh mam.* Amita, *abarh tat.* Osculum, *jmpog l. cussin.* Basium, *poccuil.* Propincus, *nesheuin.* (7[b]) Affinis l. consanguineus, *carogos.* Amicus, *car.* Progenies l. tribus, *leid.* Generatio, *kinethel.* Gener, *dof.* Socer, *hvigeren.* Socrus, *hveger.* Nurus, *guhit.* Rex, *ruy.* Sceptrum, *guailen ruifanaid.* Regina, *ruifanes.* Imperator l. Cesar l. Augustus, *emperur.* Imperatrix l. Augusta, *emperiz.* Princeps, *pendeuig.* Dux,

---

linguae, quae offert subst. *caw*, fem. *cawes*, in linea descendente affinitatis, i. e. filius, filia quarti gradus, et dein *gorchaw*, *gorchawes*, quinti gradus, *hengaw*, *hengawes*, sexti. Significantur abavus, abavia decompositis *gorhendat*, *gorhenuam* in Mab. 2, 220. *much* an corruptum pro *merch?* *flechet*, sing. infra *floh* (cf. p. 189. 299 et 121, not. 2). *ach*, genus, generatio, soboles, unde cambr. vet. *achmon* (p. 792). *goscor*, *cosgor* (p. 1095). *pi*, alias *po*, *bo*, *pe*, vel (p. 688). *teilu*, cambr. vet. *telu* (p. 947), comp. e *te*, *ty* (domus) et *llu* (hibern. *sluag*, agmen), dum idem significans hibern. vet. *teglach* offert *-lach* (p. 822). *braud*, *broder*, cambr. sing. *brawt*, pl. *brodyr*. *piur* i. e. *hviur*, *chwior* (p. 146. 303). *altrou*, *altruan*, cambr. *alltraw*, *elltrewen*, quorum loco sunt *llysdad*, *llysfam*, arm. *lestad*, *lesvamm*, composita cum *llys*, *les*, quae vox simplex hic apparet in forma *els*, *elses*, i. e. *les*, *leses*, privignus, privigna, arm. *lesvab*, *lesverc'h* (cf. *llysenw*, agnomen, Mab. 2, 375). *noe*, *noit*, cambr. *nai*, *nith*, arm. *niz*, *nizez*. *tatuat*, *mamaid*, pro *tatmaeth*, *mammaeth*, pater, mater nutritionis, comp. cum *maeth* (p. 859), e quo mox *meidrin*, si conferuntur cambr. *tatmaeth* Mab. 2, 31. 375, pl. *tatmaetheu* 3, 35, *mab maeth* 3, 33, *brodyr maeth* 3, 215, *brodoryon maeth* 2, 372, unde *meithrin* (nutritio) 2, 198, *meithryn* (nutrire, avem) 3, 91. *euiter*, arm. *eontr*, cambr. *ewythyr*; *modereb*, arm. *moereb* (p. 805). *abard tat*, *abarh tat*, *abarh mam*, a parte patris, matris, armor. hod. *a berz tad*, *mam*; cf. cambr. *brawt y arthur o barth y uam* Mab. 2, 206. *impog*, *poccuil*, cambr. *impog*, *poc*, *pocan*, *pocyn*, arm. *pok*, hibern. vet. *bóc* (gl. osculum) Sg. 46[a], hibern. hod. *póg*. Ad vocem *cussin* recentior manus in margine addit *gussan*, cambr. hod. *cus*, *cusan*. *nesheuin*, num e superl. *nesaf* (p. 306), an pro *ceseuin*, cambr. *cyssefin*: *car kysseuin* (consanguineus) Mab. 2, 226?

(7[b]) *carogos*, i. e. *car ogos*, cambr. *car agos* (amicus propinquus). *leid*, cui recentior manus addit *lwyte*, est cambr. *llwyth*, hibern. vet. *luct* (p. 180. 370). *kinethel*, cambr. *cenedyl* (cf. II, 39[b]). *dof*, cambr. *dawf* (p. 133, supra II, 38[a]). *hvigeren*, *hveger* (p. 146). *guhit*, arm. hod. *gouhez*, *gouhe*, cambr. *gwaudd*.

*Ruy* (p. 117). *guailen*, rectius *guialen*, cambr. arm. *gwialen*, virga, baculus, coll. *gwial*, virgae. *ruifanaid*, *ruifanes*, *ruif*, supra memorata. *emperur*, *emperiz*, transsumta latina, ut cambr. *amherawdyr*; terminatio *-ur*

*hebrenciat luir.* Comes l. consul, *yurl.* Vicecomes, *hupeluair.* Clito, *hupelpur.* Obses, *guistel.* Primas, *guesbeuin.* Satrapa, *guahalgeh.* Judex, *brodit.* Praepositus, *mair.* Miles l. adletha, *cadpur.* Exercitus, *llu.* Populus, *popel.* Procinctus, *luid.* Edictum, *gurhemin ruif.* Vulgus, *pobel l. iogou.* Congregatio l. concio, *cuntellet.* Conuentus l. conuentio, *chetua.* Sinodus, *sened.* Dominus l. herus, *arluit.* Domina, *arludes.* Matrona, *bennenuat.* Cliens l. clientulus, *den coscor. undamsi.* Emptius, *caid prinid.* Seruus, *caid.* Uernaculus, *teithioc.* Ancilla l. abra l. serua, *caites.* Custos, *guidthiat.* Pastor, *bugel.* Puer, *floh.* Puella, *moroin.* Virgo, *mahtheid.* Procus, *tanter.* Sponsus, *gurpriot.* Sponsa, *be-*

---

frequens, *-iz* e lat. *-ix*, an pro *-es? pendeuig*, cambr. *pendefig*, et simplex *tefig*, idem significans. *hebrenciat luir*, dux universalis; adj. cambr. *llwyr;* sed fortasse legendum *luid*, procinctus. *yurl*, legendum *yarl*, in Mab. *iarll*, unde *iarllaeth*, comitatus, transsumtum angl. scand. *eorl, iarl. hupeluair, hupelpur* = *uchcluuir, uchelvur;* cf. *hupeltat* supra, legenda omnia fortasse *huveluair, huvelvur, huveltat. guistel*, arm. *gwestl*, cambr. *gwystyl. guesbeuin, guahalgeh*, voces aliunde mihi incognitae; cum *guahalgeh* fortasse conferendum cambr. *gwahardai*, prohibitor. *brodit*, cum deriv. *-it* pro *-id* (p. 803) e subst. *braut*, judicium (p. 110). *mair, maer* (p. 119. 121). *cadpur, cadvur; cad*, pugna. *llu* a manu recentiore scriptum est in loco relicto vacuo; manus ipsa Vocabularii nescit scriptionem *ll. popel*, mox *pobel*, lat. *populus. luid*, cambr. *lluydd*, deriv. e modo dicto *llu. yurhemin*, arm. *gourchemen* Buh., cambr. *gorchymyn* (p. 868. 878). *iogou*, formam vetustam pluralis prae se fert, sed aliunde incognitum est. *cuntellet* (p. 873). *chetua*, cambr. *cydfa. sened*, transsumtum *synodus. arluit*, in Pass. *arluth*, i. e. *arlud*, unde motione fem. *arludes*, cambr. *arglwydd, arglwyddes* (p. 80.). *bennenuat; benen* comp. cum *uat, mat;* cf. supra *benenrid. den cosyor*, cambr. *dyn gosgordd* (cf. supra A. V, 43b); obscurum mihi quod additur *undamsi. caid*, unde mox fem. *caides*, cambr. *caith, caithes*, armor. *kez, keaz, keazez*, mendicus, mendica. *prinid*, emptius, i. e. emtitius vel emtus, pro *prinit, pernys* in Pass. pro *prenys*, partic. praet. pass., cambr. *prynedig. teithioc*, vernaculus servus, verna, i. e. non emtus, non peregrinus; cf. cambr. *brenhin teithiawc* (rex legitimus) Mab. 2, 201. 222. *guidthiat*, i. e. *guidiat*, a verbo obvio etiam in Pass. 241, 2: *gwethe* (= *gwide*, custodire); alias radix *guil* usitata est: cambr. *guylur* (custos), *huyllyau* (custodire) Leg. 1. 37. 3.; *gwylwr, gwylwys* Mab. 1, 32, corn. *golyas, golyough* Pass. 52, 3. 55, 4. 173, 1. *bugel*, arm. hod. *bugel*, cambr. *buyail, bygel*, hibern. vet. *bóchaill* (gl. bubulcus) Sg. 58b. *floh*, supra plur. *flechet. moroin*, cambr. *morwyn. mahtheid* cum non occurrat in aliis dialectis, quaeritur num subsit anglosax. *mägdh* (virgo; cf. gael. *maighdean*, ex angl. *maid, maiden*). Vix de cambr. *machdaith* fem., vallum, opus securitatis, cogitandum vel de hibern. vet. *macdact* in Wb. 10b: *romacdact* (gl. superadulta, virgo). *tunter* ejusdem significationis item deest in aliis dialectis; cambr.

*nen*. Infans, *mab aflauar*. Vir, *gur*. Mulier, *grueg*. Vidua, *gucdeu*. Senex, *coth*. Maritus, *gur cans grueg* (*l. freg*). Vxor, *greg cans gur* (*l. freg*). Anus, *gruah*. Adolescens, *guriouenc*. Iuuenis, *youonc*. Paterfamilias, *penteilu*. Materfamilias, *manteilu*. Consiliarius, *cusulioder*. Consilium, *cusul*. Concionator, *dathel-uur*. Operarius, *oberor*. Faber l. cudo, *gof*. Ofinitiua, *gofail*. Ferrarius, *heirnior*. Lignarius, *sairpren*. Aurifex, *eure*. Argentarius, *gueidvur argans*. Erarius, *gueiduur cober*. Rusticus, *treuedic*. Arator, *araderuur*. Ars, *crest*. Artifex, *crestor*. Opus, *gueid*. Opifex, *inguinor*. Architectus, *veidvur ti*. Piscator, *piscadur*. Rethe, *ruid*. Hamus, *hyc*. Venator, *helhvur*. Venabulum, *hochvuyu*. Auceps, *idne*. Laqueus, *maglen*. Trapezeta, numularius, *bathor*. Numisma, *bat*. Sollers, *guasbathor fur*. Iners, *dicrest*. Potens, *galluidoc*. Gigas, *enchinethel*. Namus, *cor*. Fidis,

---

hod. *tantaer*, musicus. *gur priot*, cambr. *gwr priawt* (p. 809). *benen*, conferendum cum *benenrid*, *bennenuat* supra obviis. *aflauar* (p. 865). *grueg* (p. 816). *gucdeu*, cambr. *gweddw*, hibern. vet. *fedb*. *coth*, arm. *coz* (p. 173). *gur cans grueg*, *greg cans gur*, i. e. vir cum muliere, mulier cum viro. Supra scribitur in codice utrobique *l.* (vel) *freg*. *gruah* (p. 817). *iouenc*, *youonc* (p. 60. 817). *penteilu*, caput familiae; pro *manteilu*, materfamilias, legendum *mamteilu*. *cusul* (p. 137), cum deriv. *-ioder*, cambr. *-awdyr*, *-iawdyr* (p. 797. 818). *datheluur*, compos. e subst. *dathel*, *datl* (A. I, 3ᵇ) et subst. *gwr*, *wr*, ut mox sequentia *gueidvur*, *gueiduur*, *araderuur*, *helhvur*, et alibi *hupelpur*, *cadpur*, *uncredpur* (*p* = *v*; cf. tamen p. 796). *oberor* = *operár*. *gof*, *gofail*, item cambr. arm. *gof*, *gofail*, *gofel*: *ofinitiua* male scriptum pro *officina*. *heirnior* (p. 798), cambr. *haiarnwr*, arm. *houarnour*, e subst. *haiarn*, ferrum. *sairpren*, cambr. *saer pren*, *prensaer*, faber lignarius, *saer maen*, *maensaer*, lapidarius etc. Cf. Mab. 2, 213: *gwlydyn saer pensaer y arthur* (G. faber fabrorum princeps). *eure* e subst. *eur*, aurum, ut mox *idne*, auceps, e subst. *edyn*, cum terminatione *-e* pro cambr. *-ei*, *-ai* (p. 798. 799), ut videtur; cf. n. pr. *eurei* Mab. 2, 237. *gueidvur argans* (= *argant*), *gueiduur cober*, ut infra *veidvur ti*, architectus, e subst. *gueid*, *gueith* (p. 180). *cober*, cuprum. *treuedic*, infra *treuedic doer*, incola, et *treuedic*, colonus, cambr. adj. *trefedig*, inhabitatus, pl. *trefedigion*, coloni, cui subest radix *tref*, hibern. vet. *treb*. *arader*, *arater* (p. 796). *crest*, *crestor*, ut mox *dicrest*, iners, dum legitur cambr. *crefft* (ars) Mab. 3, 147. 153. *inguinor*, aliunde incognitum, ni est pro *inchwinor*, a cambr. *chwin*, labor. *piscadur* (p. 797). *ruid*, arm. *roued*, cambr. *rhwyd* (= lat. *réte*, ut *rhwyf* = *rémus*). *hyc*, arm. *higen*. *helhvur*, infra *helhiat* (p. 162. 165). *hochvuyu*, leg. *hochuayu*, cambr. *hwchwaew*, compos. e *hwch*, sus, et *gwaew*, hasta. *maglen*, cambr. *maglen*, *maglai*, *magyl*, arm. *stagel*. *bathor* e mox sequente subst. *bat*, leg. *bath*, cambr. *bath*, *bathwr*, unde *bathoriayth*, jus signandi numos, in lib. Land. (p. 173). *guas bathor fur*, numularius servus

*corden*. Citharista, *teleinior*. Cithara, *telein*. Tubicen, *barth hirgorn*. Tuba, *hirgorn*. Tibicen, *viphit*. Musa, *vib*. Fidicen, *harfellor*. Fidicina, *fellores*. Fiala, *harfel*. Cornicen, *cherniat*. Cornu, *corn*. Fistula, *vibonoul*. Liticen, *keniat combricam*. Linthuus, *tollcorn*. Poeta, *pridit*. Mimus l. scurra, *barth*. Saltator, *lappior*. Saltatrix, *lappiores*. Mercator l. negotiator, *guicgur*. Merx, *varoe*. Pirata, *ancredpur mor*. Classis, *luu listri*. Nauis, *lester*. Remus, *ruif*. Remex l. nauta, *ruifadur*. Gubernator l. nauclerus, *leuuit*. Proreta, *brenniat*. Prora, *flurrag*. Puppis, *airos*. Ancora, *ancar*. Antempna, *dele*. Velum, *guil*. Malus,

sollers; *gwas*, puer, servus, adj. *fur*, sollers, prudens. *galluidoc*, deriv. ut *chefuidoc*, e subst. *galluid*, cui subest verb. *gallu*, posse. *enchinethel*, compos. ex *en-* (p. 869) et *kinethel* supra obvio. *cor*, namus, leg. nanus, cambr. *cor*, fem. *corres* Mab. 1, 241. 243. *corden*, cambr. *cord*, *eorden*, arm. *korden*. *telein*, *teleinior*, cambr. *telyn* et *telynawr*, *telgniwr*, *telynwr*, armor. *telen*. *barth*, infra gl. scurra, mimus, significatione in contemtionem versa, cambr. *bardd*, vetustum nomen *bardus*. *hirgorn*, ex adj. *hir*, longus, et *corn*, cornu: *χάρνον τὴν σάλπιγγα. Γαλάται*, Hesych. 2, 151, ob curvaturam; inde etiam *Cornubia*, *Cerniu*, *Kernyw* nomina regionum ob prominentiam. *viphit*, vel *vithhit* (ante *h* litera aequalis fere est aspiratae dentali anglosaxonicae), e mox sequente subst. *vib*, cujus scriptio *v* clara est, cambr. *chwib*, tibia, unde etiam arm. *c'houiban*, *c'houibaner*, sibilus, sibilator. Exstat tamen etiam cambr. hod. *pib*, cujus est vet. *pispaur*, *pipaur* (p. 798). Vox *musa* corrupta est haud dubie pro *tibia*. *harfel*, i. e. *harfell* (p. 787), harpa britannice formatum, unde *harfellor*, et [*har*]*fellores*. Legitur tamen apud Owenum *filor* (angl. *fidler*) et fem. *filores*. *cherniat*, i. e. *cerniat*, a *corn*, ut mox *keniat*, supra *cheniat* (p. 806), a *canu*. *keniat combricam*, qui canit combricam, acc. vocis latinae? *vibonoul* corruptum videtur, et restituendum scriptione cambrica *chwib corsaul*, adj. a *corsen*, arundo. *tollcorn*, linthuus i. e. lituus, comp. cum adj. arm. *toull*, cambr. *twll*, cavus, perforatus. Est tamen lituus potius tuba curva. *pridit* pro *pridid*, ut *brodit* (p. 803), cambr. *prydydd* e verb. *prydu*, componere. *lappior*, *lappiores*, quas anglicas voces transsumtas censet Llwydius ap. Pryce, an legendae *lammior*, *lammiores*? *guicgur*, cambr. *gwiciwr*, institor. *varoe*, transsumtum angl. *ware*, merx. *ancredpur* (*p* = *r*) *mor*, latro maris; *ancredur*, cambr. *anghredwr*, incredulus, sed cf. hibern. vet. *ancride*, injuria (p. 987), et cambr. *craidd*, cor. *luu listri*, navium agmen, *lua*, *llu*, hibern. *sluag*; *lester*, navis, cambr. *llestyr*, vas, pl. *llestri*. *leuuit*, pro *leuuid*, cambr. *llywydd*, e subst. *llyw*, significante idem quod *ruif*, *rhwyf*, remus. *brenniat* (p. 806) quaeritur an discernendum sit a *brenin*, *breenin* (p. 101. 162), et radicis sit, cujus est vetustum nomen *Brennus*. *flurrag*, cambr. *flureg*, arm. *araok*, *diaraok*. *airos*, arm. *aros*, hibern. vet. *eross* (gl. puppis) Sg. 105ᵃ. *ancar*, cambr. *angor*, arm. *eor*, hibern. vet. *ingor* Wb. 34ᵃ. *dele*, arm. *delez*. *guil*, arm. *gwel*, *gwil*, cambr. *hwyl*. *guern*, arm. *gwern*, cambr. *gwernen*, malus

*guern.* Clauus, *leu pi obil.* Medicus, *medhec.* Medicina, *medhecnaid.* Arsura l. ustulatio, *losc.* Potio, *diot.* Unguentum, *urat.* (8[a]) Malagma, *tairnant.* Salinator, *haloinor.* Sutor, *chereor.* Sartor, *seuyad.* Dispensator, *maer buit.* Diuisor, *renniat.* Pincerna, *menistror.* Caupo, *maidor.* Diues, *vuludoc.* Inops l. pauper, *bochodoc.* Fur, *ferhiat.* Latro, *luder.* Profugus, *fadic.* Exul, *diures.* Fidelis, *laian.* Infidelis, *dislaian.* Felix, *fodic.* Contenciosus, *strifor.* Injuriosus, *camhinsic.* Piger, *dioc.* Hebes, *talsoch.* Parasitus, *gouhoc l. vilecur.* Augur, *chuillioc.* Incantator, *vurcheniat.* Ueneficus, *guenoinreiat.* Maleficus, *drochoberor.* Ma-

---

navis, item alnus arbor. *leu* corruptum videtur pro *cleu, clau,* cambr. *clo,* vox eadem cum latina, item hibern. vet. *clói* (gl. clavi) Sg. 189[a]. *obil,* infra *ebil,* cambr. vet. *epill* (A. V, 42[b]). *medhec, medhecnaid* (p. 164), transsumta latina. *losc*, arm. *losk,* cambr. *llosg;* hibern. vet. *losc, loscad* (urere, comburere). *diot,* cambr. *diawt* Mab., hod. *diawd.* *urat,* cambr. *ireit* Mab. 1, 27. 28, hod. *iraid,* arm. *treat, tret.*

(8[a]) *tairnant* aliunde incognitum. *haloinor* a subst. *haloin,* sal, infra sequente. *chereor,* arm. *kere, kereour;* cf. hibern. vet. *cairem* (sutor) Sg. 156[b]. *seuyad* conferendum videtur cum cambr. adj. *syw,* ornatus, elegans (vestibus), unde verb. *sywiaw,* ornare. *maer buit,* praepositus cibi; *buit,* cambr. *bwyt,* cibus. *renniat* (p. 806). *menistror,* cambr. *menestyr,* pincerna, *menestru,* servire, ministrare. *maidor* pro *maithor,* cum *d* ut in *mamaid, meidrin* supra obviis: cambr. *maethu,* alere, cibum praebere. *vuludoc,* cambr. *gwladawc,* regionem possidens, e subst. *gwlad,* regio, dominium, hibern. vet. *flaith;* significat idem et adj. *gwledig,* cambr. vet. *guletic: Embries guletic* Nenn. p. 55. *Maxim guletic* Chron. cambr. in praef. ed. Leg. p. V. *Maxen wledig* Mab. 3, 263, epitheton additum virorum regnantium nominibus. Legitur etiam nomen viri arm. vet. *Woletec, Guoletec* Chart. Rhed. 1, 5. 6. 22. 36. 2, 16. *bochodoc,* cambr. *bychodawg;* cf. hibern. vet. *bocht* (pauper) Ml. 36[a], *boctán* (gl. pauperculus) Sg. 46[a], quibus affine videtur adj. cambr. *bychan,* hibern. *bec,* exiguus, parvus. *ferhiat* vox alias incognita. *luder,* cambr. *lleidyr* (p. 99), arm. *laer.* *fadic,* cambr. *ffoëdig* deriv. a subst. *ffoad,* fuga, e verb. *ffo,* fugere. *diures* scriptio corrupta pro *diuro* vel *diuroet,* arm. *divro, divroet,* cambr. *difro,* exul, comp. *di-bro.* *laian, dislaian* desunt in aliis dialectis. *fodic,* cambr. *fodiawg* e subst. *fawd,* felicitas. *strifor,* in Pass. *stryff, strevye* (contentio, contendere), arm. *strif, striv,* ab angl. *strife, strive.* *camhinsic,* comp. ut infra sequens *cunhinsic* (p. 97. 177. 814). *dioc,* arm. *diek,* cambr. *diawg.* *talsoch* vox alibi non obvia, ni fortasse adducendum est adj. arm. *tolzennek,* densus, a subst. *tolzen,* massa, cui videtur subesse *tols.* *gouhoc,* in codice *gauhoc,* cum *o* supra scripta super *a,* ut infra 8[b] *gouhoc, gouleueriat,* deriv. e voce *gau, gou,* hibern. vet. *gau, goo, gó* (p. 39). *vilecur* legendum *viledur,* cambr. *gwleddwr,* qui accumbit convivio, parasitus, a subst. *gwledd,* hibern. *fled,* convivium, epulae. *chuillioc,* mox fem. *cuillioges,* e subst. *coil,* cambr. hod. *coel,* omen;

gus, *hudol*. Phitonissa, *cuillioges*. Centurio, *pencanguer*. Persecutor; *helhiat*. Theolenarius, *tollor*. Bonum, *da*. Malum, *drog*. Dispendium l. dampnum, *diothenes*. Jactura, *collet*. Commodum, *les*. Res, *tro*. Anulus, *bisou*. Armilla, *moderuy*. Diadema, *curun ray*. Caputium, *hot*. Monile, *delc*. Spinter, *broche*. Fibula, *streing*. Vitta, *snod*. Inauris, *scinen*. Incola, *treuedic doer*. Aduena, *denunehut*. Peregrinus, *pirgirin*. Colonus, *treuedic*. Agricola, *gunithiat ereu*. Messor, *midil*. Messis, *hitaduer*. Aceruus, *bern*. Aratrum, *aradar*. Vomer, *soch*. Culter, *colter*. Jugum, *ieu*. Stimulus, *garthou*. Aculeus, *bros*. Cutulus, *guiden*. Funis l. funiculus, *louan*. Magister, *maister*. Scriptor, *scriuiniat*. Scriptura, *scriuit*. Epistolam, *scriuen danuon*. Euangelium, *geaweil*. Quaternio . . . . Plano, *disclien*. Diploma, *guarac*. Enula,

---

cf. comp. *etncoilhaam* (p. 1079). *vurcheniat*, cambr. *gorcheiniad*. *guenoinreiat*, cambr. *gwenwynroddiad*, *-roiad*, qui dat venenum. *droch*, *drog* (cf. p. 1085). *hudol*, cambr. *hudawl*, a subst. cambr. arm. *hud*, incantatio. *pen can guer*, caput, dux centum virorum. *helhiat*, ut supra *helhvur*, a vet. *helg* (p. 162). *tollor*, theolenarius, i. e. telonarius, cambr. *tollwr* a *toll*, telonium.

*Da*, hibern. *dag*. *dioveues* vel *diothenes* (litera inter *o* et *e* eadem fere cum aspirata dentali anglosaxonica) incognitum aliunde, fortasse corruptum pro *diormes*, cambr. *dyormes*, vexatio, molestia. *collet*, cambr. *colled*, arm. *koll*, *kollad*. *les*, cambr. *lles*, hibern. vet. *les*. *tro*, melius *tra*, infra *nebtra*, aliquid, aliqua res. *bisou*, arm. *bizou*, *bizeu*, cambr. *byson*. *moderuy*, cambr. *modrwy*. *curun ray*, leg. *ruy*, corona regis. *hot*, cambr. *hod*, *hotan*, *hotyn*, tegmen capitis, fortasse peregrina vox ut sequentes *broche*, *streing* (cf. angl. *hat*, *string*, *broach*, gall. hod. *broche*). *delc*, an pro *celch*, arm. *kelc'hen?* *streing* conferendum etiam cum cambr. *ystraig*. *snod*, arm. *neud*, *neuden*, cambr. *ysnoden*, hibern. vet. *snáthe*. *scinen*, vix alia vox quam arm. *skin*, radius, cum nota singularitatis. *denunehut* videtur corruptum, fortasse pro *den areit*, homo qui advenit. *pirgirin* transsumtum ut germ. *pilgrin*, *pilgrim*. *gunithiat ereu*, laborator agri; *gunithiat* idem quod infra *gonidoc*, a *gonid*, arm. hod. *gonid*, *gounid*, labor; *ereu* infra *erv*, ager, arm. *ero*, pl. *irvi*, sulcus. *midil*, arm. *meder*, a verb. *midi*, *medi*, metere, rectius videtur *midit*. *hitaduer*, comp. ex *hit*, cambr. *yd*, hibern. *ith*, frumentum, et *aduer*, cambr. *adfer*, revectio, invectio. *bern*, arm. *bern*, cambr. *bera*, acervus frumenti seu foeni. *aradar*, *soch*, *colter*, *ieu*, *garthou*, voces jam supra memoratae (A. V, 42b). *bros*, *guiden*, incognitae alias voces. *louan* (p. 790).

*Maister*, *scriuiniat*, *scriuit*, voces transsumtae, item cambr. *meistyr*, *ysgrifenydd*, *ysgrifiad*. *scriuen danuon*, epistolam, i. e. mittere, cambr. *danfon ysgrifen*. *geaweil*, arm. *auiel* Buh. 52, 2, hod. *aviel*, vox peregrina transformata. Post vocem *quaternio* in codice locus britannicae vocis vacuus relictus est. *disclien*, plano, i. e. instrumentum planandi? Apud Owenum *dysgloen*, assula, ramentum. *guarac*, fortasse arm. *gwarek*, *goarek*, arcus, a verbo

***baiol***. Pargamenum l. membranum, ***parchemin***. Seeda l. scedula, ***ymbithionen***. Penna, ***pluuen***. Pictor, ***liuor***. Minium, ***liu melet***. Gluten, ***glut***. Sculptor, ***grauior***. Imago l. agalma, ***auain***. Scalprum l. scalbellum, ***collel grauio***. Scola, ***scol***. Scolasticus, ***scolheic***. Pedagogus, ***maister mebion***. Discipulus, ***discebel***. Miser, ***troc***. Cecus, ***dal***. Claudus, ***clof***. Mutus, ***aflauar***. Balbus, ***creg***. Blesus, ***stlaf***. Surdus, ***bothar***. Debilis, ***guan***. Luscus l. monoatalmus, ***cuic***. Strabo, ***cam***. Lippus, ***primusdoc***. Mancus, ***mans***. Infirmus, ***aniach***. Eger l. egrotus, ***claf***. Leprosus, ***clafhorec***. Lunaticus, ***badus***. Demoniacus, ***sach diauol***. Energuminus, ***guan ascient***. Morbus, ***clevet***. Pestis, ***bal***. Rabidus l. amens l. demens, ***conerioc***. Insanus, ***gurbulloc***. Sanus, ***iach***. Rabies, ***discoruunait***. Freneticus, ***folterguske***. Letargus l. letargicus, ***cuscadur desim-***

---

*gwara, goara*, curvare. *baiol, ymbithionen* incognita aliunde. *pluuen*, cambr. *plufen* = *pluma*. *liuor* a subst. *liu*, cambr. *lliw*, color, unde deriv. cambr. *lliwydd*, pictor. *melet* plur. a *mel*, nomine piscis, qui dicitur etiam arm. *melruz*, m. ruber. *glud*, cambr. *glyd*, arm. *glud*. *grauior*, arm. *engraver*, peregrinum videtur; cf. tamen cambr. *crafu* (p. 46). *auain*, fortasse lat. *imagin* britannice formatum. *collel grauio*, leg. *grauior*, cultellus sculptoris. *scol, discebel*, transsumta latina. *scolheic*, cambr. *yscolheic* (p. 816). *maister mebion*, magister puerorum.

*Troc* (p. 1085). *dal*, cambr. arm. *dall*. *clof*, cambr. *clof*, pro quo est arm. *kamm*. *aflauar* (p. 865). *creg*, cambr. *cryg*, fem. *creg*, raucus. *stlaf*, aliis dialectis vix cognitum, arm. *gak, gag*: est tamen arm. *stlabeza*, male pronuntiare. *bothar*, cambr. *byddar*, arm. *bouzar*, hod. hib. gael. *bodhar*. *guan*, cambr. arm. *gwan*. *cuic*, cambr. *coeg*, vacuus, deficiens, *coegddall*, monophthalmus. *cam*, arm. et cambr. curvus; cf. tamen hibern. vet. *camderc* (gl. strabo) juxta *fliuchderc* (gl. lippus; p. 65. 827). *primusdoc*, lectio non satis certa, vox autem certe non alia quam hod. arm. *pikouzek* a subst. *pikouz* i. e. *pikus*. *mans* clare in codice, sed hod. arm. *mank, monk*, mancus, orbus brachio vel manu. *aniach*, non sanus, mox *iach*, sanus. *claf*, in Pass. 155, 2. 158, 2 *claff*, unde mox *clevet*, in Pass. 156, 3 *cleras*, in Buh. *cleuet, cleffet* (p. 808); cambr. *claf, clefyd*. *clafhorec* adj. deriv. a subst. *clafor*, cambr. *clafar*, lepra, unde *clafru, clafriaw*, leprosum fieri; arm. adj. *loffr*, subst. *lofrnez* Buh. 196, 8. 21, hod. *lovr, lovrnez*. *badus* adj. deriv. e subst. quod exstat arm. *bad*, stupor. *sach diauol*, ap. Ow. cambr. *sach diawl*, saccus diaboli. *guan ascient*, debilis, deficiens mente; arm. *squient* (spiritus, intelligentia) Buh. 58, 7. 66, 13, infra *skient* in *diskient*. *bal*, cambr. *ball*. *conerioc* adj. deriv. a subst. *conar*, arm. *kounnar*, rabies, quod compositum ostendit cambr. *cynddar, cynddeiriawg*: cf. Mab. 2, 221: *ki kanderawc* (canis rabidus). *gurbulloc*, cambr. *gorffwyllawg*, comp. e praep. *gur*, cambr. *gwor*, supra, et adj. *bulloc, pulloc* deriv. e subst. cambr. *pwyll*, sensus, ratio. *discoruunait* incognitum aliunde et obscurum, ut sequens *folterguske*. Subesse videntur subst. arm. *kurun* (= cambr. *taran*),

*pit.* Letargia, *hun desimpit.* Vigil, *hepuil.* Vigilia, *guillua.* Peruigil, *hichhepuil.* Justus, *eunhinsic.* Injustus, *camhinsic.* Famosus, *geriit da.* Fama, *gerda.* Infamis, *drocgeriit.* Infamia, *drocger.* Largus, *hail.* Tenax, *sinsiat.* Parcus, *henbidiat.* Auarus, *craf.* Raptor, *robbior.* Sagax l. gnarus, *guenvuit.* Sapiens, *skientoc.* Insipiens, *diskient.* Prudens, *fur.* Inprudens, *anfur.* Astutus, *cal.* Stultus, *fol.* Verax, *guirion.* Veridicus, *guirleueriat.* Fallax, *tullor.* (8b) Mendax, *gouhoc.* Falsidicus, *gouleueriat.* Testis, *tist.* Testimonium, *tistuin.* Sermo l. locutio, *lauar.* Superbus, *gothus.* Superbia, *goth.* Humilis, *huuel.* Humilitas, *huueldot.* Vita, *biu.* Anima, *enef.* Spiritus, *spirit.* Mors, *ancou.* Yris l. arcus, *camniuet.* Tonitruum, *taran.* Fulgur, *luvet.* Plu-

---

tonitru, et *foultr, foeltr,* fulmen. *cuscadur, hun desimpit,* dormitor, somnus momentaneus; *desimpit,* in Pass. *desympys* (p. 573). *hepuil, heuuil* puto esse vocem eandem, e qua sunt hod. cambr. denom. *chwiliau, chwilied,* inquirere, inspicere, et comp. *chwilfa* (mox *guillua*), inquisitio, et mox sequentem *hichhepuil* eandem compositam cum *hi-, hy-*. *eunhinsic, camhinsic* jam supra memorata. *gerda, geriitda* pro *dager, dageriit,* ut mox *drocger, drocgeriit;* est tamen etiam cambr. *geirda,* bona fama, *drygair,* mala fama. Terminatio *-iit,* ut *-iat* in mox sequentibus *sinsiat, henbidiat, leueriat* e substantivis. *hail* (cf. A. I, 6b). *sinsiat* deriv. a *sint,* ut *hinsic* a *hint,* conferendum videtur cum hibern. *sant,* avaritia, quamvis est arm. cambr. *chwant,* invidia, desiderium. *henbidiat,* cambr. *arbedawl,* parcus, a verbo *arbed, arbedu,* cum praep. *ar-* loco corn. *hen-, en-* intensivae particulae fortasse. *craf* indicatae significationis incognitum alias; legitur in Pass. et Buh. *cref, creff,* firmus, tenax. *robbior,* ex angl. *robber. guenvuit* fortasse legendum est *gueruuit,* cambr. *gorwydd,* cum particula intensiva. *skientoc,* in Pass. *skentyll,* e subst. *scient, skient* supra obvio et mox in *diskient* (p. 866). *fur,* arm. cambr. *fur, ffur. cal,* cambr. *call,* prudens, sapiens. *fol,* cambr. *ffol,* arm. *foll,* gall. hod. *fou, folle. guirion,* arm. cambr. *gwirion,* hibern. vet. *fírian,* a *gwir, fír,* verus. *guirleueriat* scripsi pro *guirleuenat,* quamvis clarum hoc in codice; cf. mox *gouleueriat,* a *lauar. tullor,* cambr. *twyllwr,* arm. *toueller.*

(8b) *tist, tistuin,* arm. *test,* cambr. *tystiwr, tystiolaeth;* cf. et hibern. vet. *test, testas, testimin* (p. 738. 750). *goth, gothus,* cambr. *goth, gothus, gothawl* etc. *huuel, huueldot* (p. 809), arm. *vuel, vueldet,* cambr. *ufell, ufelldot,* jam vet. hibern. *umal, humal, humaldóit* (p. 744). *biu,* arm. *beva,* vitae sustentatio, *buez,* vita, cambr. *bywyt* (p. 808), sed adj. *beo, byw,* vivus. *enef,* pl. *enevow* Pass. (p. 135), arm. *ene,* hibern. vet. *anim* (p. 268). *ancou,* arm. *ankeu, ankou,* cambr. *angheu* (p. 138).

*Camniuet,* i. e. curva aula vel curvum sacellum. Etiam arm. hod. *kaneveden* inde ortum, cujus pars posterior *neveden* redit ad *nemet* (p. 102), hibern. vet. *nemed* (p. 11), dum cambr. *neuad* Mab. fq., hod. *neuadd,* aula, me-

uia, *glau*. Nix, *irch*. Grando, *keser*. Gelu, *reu*. Glaties, *iey*. Aer, *auuit*. Ventus, *guins*. Aura, *auhel*. Nimbus, *couat*. Procella, *anauhel*. Nubes, *huibren*. Lux, *golou*. Tenebre, *tiuulgou*. Flamma, *flam*. Seculum, *huis*. Dies, *det*. Nox, *nos*. Mane, *metin*. Vesperum, *gurthuper*. Hora, *prit*. Ebdomada, *seithum*. Mensis, *mis*. Ver, *guaintoin*. Estas, *haf*. Autumpnus, *kyniaf*. Hyemps, *goyf*. Annus, *blithen*. Tempus, *anser*. Hodie, *hetheu*. Cras, *auorou*. Heri, *doy*. Nunc l. modo, *luman*. Sursum, *huchot*. Deorsum, *isot*. Calor, *tunder*. Frigus, *iein*. Feruor, *tes*. Cauma, *entredes*. Siccitas, *sichor*. Humor, *glibor*. Sterilitas, *anuabat*.

---

diam derivantem ostendit. *taran* hic adhuc, ut gallice et cambrice (p. 96), sed arm. *curun* jam in Buh. 92, 20, hod. *kurun*, tonitru. *luvet*, *luhas* in Pass. 209, 2, cambr. *lluched*, arm. *luffet* Buh. 94, 1, hod. *lucheden*, a v. *lucha* et *luia*, lucere. *glau*, arm. *glao*, cambr. *gwlaw*, e quo derivata videntur *gwlyb*, madidus, *gwlych*, humor. *irch*, arm. *erc'h*, cambr. *eira*, *eiry*. *keser*, cambr. *cesair*, arm. *kazerc'h*, *kazarc'h* (p. 817). *reu*, cambr. *rhew*, gelu (ita legendum pro *eelum*, quod est in codice), arm. *riou*, hibern. vet. *réud* (p. 42). *iey*, cambr. *ia*, hibern. vet. *aig* (p. 60). *auuit* corruptum videtur ex *auuir*, *auir*, cambr. *awyr*, arm. *ear*, *er*, hibern. vet. *aér*; cf. tamen etiam arm. *aezen*, ventus lenis. *guins* (p. 177). *auhel*, arm. *auel*, ventus, aura, Buh 14, 9. 92, 21, hod. *avel*, cambr. *awel*: *awel wynt* (flatus venti) Mab. 2, 227; mox *anauhel*, eadem vox cum *an*- privativo. *couat*, cambr. *cawat* (p. 806). *huibren*, arm. *koabren*, *koabr*, cambr. *wybren*. *golou* (p. 123). *tiuulgou* (p. 292) legendum pro incerto *tiuuigou*, *tewolgow* Pass. 79, 4. 209, 2; cf. hibern. vet. *temel*. *huis*, in Pass. *oys* (p. 126), cambr. *ois*, *oes*, vel *oet* (p. 126. 298), hod. *oed*, arm. *oed*, *oad*, aetas. *det*, rectius *ded*, cambr. *dydd*, arm. *dez*, *deiz* (p. 165). *nos*, cambr. *nos*, arm. *noz*. *metin*, arm. *mintin*, hibern. vet. *matin* (p. 738). *gurthuper*, i. e. *gurthucher* (*p* = *ch*), cambr. *ucher*, vespera. *prit*, cambr. *pryd*, arm. *pret*, tempus. *seithum* (p. 739). *mis* (p. 137). *guaintoin* (p. 1087). *haf*, cambr. *ham*, *haf* (p. 130. 131). *goyf*, vel *gaif*, e quo modo ante *kyniaf* est pro *kynaif*, *kyngaif*, cambr. *gaem*, *gaim*, *gayaf*, *kynnhaeaf* (p. 119). *blithen* (p. 117). *anser* lege *amser*. *hetheu* (p. 574). *auorou*, cambr. *auory* Mab. 1, 289. 2, 242, hod. *y fory*; cf. *bore*, *bory*, mane (p. 572). *doy*, cambr. *doe* (p. 572), arm. *dec'h*, *deac'h*. *luman*, cambr. *llyman* vel *llyma*, ut *yman* et *yma*, hic. *huchot*, *isot*, cambr. *uchot*, *issot* (p. 574). *tunder*, melius *tomder* Pass. (p. 797), arm. *tomder*, *tuemder*, ab adj. *toim*, calidus, infra sequente. *iein*, arm. *ienien*, *iender*, cambr. adj. *iain*, glacialis, frigidus, a subst. *ia* (p. 60). *tes*, cambr. *tes*, arm. *tez*, vox contenta etiam in mox sequente *entredes*, cujus pars prior intensiva videtur; item hibern. vet. *tes*, gen. *intesa* (gl. caloris) Sg. 5[a]. *sichor*, *glibor*, arm. *sechor* et *sechder*, *glebor* et *glebder*, ab adj. *sich*, *glib*, arm. *sech*, *gleb*, cambr. *sych*, siccus, *gwlyb*, humidus, cum derivatione *-or* ita alias non usitata. *anuabat* e comp. *anuab* a *mab*, filius; cf. cambr. *gwraig anfab*, mulier sterilis, sine liberis. *caltorat* videtur idem quod cambr.

Fertilitas, *valtovat*. Color, *liu*. Albus, *guyn*. Niger, *duv*. Ruber, *rud*. Fulnus l. flauus, *milin*. Viridis, *guirt*. Varius, *bruit*. Vnus color, *unliu*. Discolor, *disliu*. Forma, *furf*. Phantasma, *tarnutuan*. Vmbra, *scod*. Creator, *creador*. Creatura, *croadur*.

Nomina avium. Avis l. uolatile, *hethen*. Aquila, *er*. Coruus, *marburan*. Miluus, *scoul*. Ancipiter, *bidnevein*. Grus, *garan*. Ardea, *cherhit*. Ciconia, *storc*. Merula, *moelh*. Columba, *colom*. Palumba, *cudon*. Aneta, *hoet*. Alcedo, *guilan*. Pauo, *paun*. Olor l. cignus, *elerhc*. Rostrum, *geluin*. Mergus l. mergulus, *saithor*. Hirundo, *guennol*. Passer, *goluan*. Turtur, *troet*.

---

*gwallawiad*, *gwallofiad*, effusio, profusio. *duc*, cui addit manus recentior *du*, cambr. *du*, hibern. vet. *dub*. *rud*, cambr. *rhudd*, arm. *ruz*. *milin*, cambr. *melyn*, arm. *melen*. *guirt* (addit manus recentior *gwyrd*), cambr. *gwyrdd*. *bruit*, cui adscribit recentior manus *brite*, cambr. *brith* (cf. p. 116. 117). *unliu*, *disliu* (cf. p. 322. 866). *furf* = forma (cf. p. 135). *tarnutuan*, deriv. in *-uan* (p. 791); quaeritur, an subsit radix verbalis cambr. *tarnu*, absorbere. *scod*, cui addit manus recentior *yscod*, cambr. *ysgawd*, arm. *skeud*. *creador*, cambr. *creawdwr*; *croadur*, lege *creadur*, cambr. item, transsumta; sed conf. *creaticaul* supra (p. 1084).

*hethen*, pro *eten* (p. 1079), arm. hod. *evn*, *ein*, hibern. vet. *én* (p. 24). *er*, arm. *er*, *erer*, cambr. *eryr*, *erydd*. *marburan*, suspecta scriptio, fortasse pro *maurbran*, differentiae causa a *morbran*, merges (p. 1078); simplex *bran* easdem consonas radicales ostendit, quae sunt in linguis affinibus, e. gr. in germ. *hraban*, slav. *wran* (p. 46). *scoul*, arm. *skoul*, i. e. rapax, si confertur cambr. *ysgyflu*, rapere, auferre. *bidnevein* aliunde incognitum. *garan*, arm. cambr. *garan*. *cherhit*, arm. *kerc'heiz*, cambr. *crychydd*, *creyr*, *cryr*. *storc*, vox anglica transsumta; dicitur avis cambr. *chwibon*, arm. *c'huibon*. *moelh*, arm. *mouale'h*, cambr. *mwyalch* Mab. 2, 232, hod. *mwyalch*, *mwyalchen*. Eadem vox sed inversis compositionis partibus videtur gallicum nomen Ἀλκιμοεννίς loci ad sinistrum latus Danubii superioris apud Ptolemaeum, nominati a fluvio haud dubie, qui a scriptoribus historiae Caroli Magni dicitur *Alcmona*, *Alhmona*. Sunt etiam germanica nomina fluviorum et locorum nominata ab animalibus, e. gr. Ebraha, Uraha. *colom*, cambr. *colom*, *colomen*, arm. *koulm*, *klom*, hibern. vet. *colum*. *cudon*, arm. *kudon*, cambr. *ysguthan*; cf. hibern. vet. *ciadcholum* (gl. palumbes) Sg. 70ª. *hoet*, cambr. *hwyad*, *hwyaden*, arm. *houad*, *houed*, anas. *guilan*, cambr. *gwylan*, arm. *gwelan*, hibern. vet. *foilenn* (gl. alcedo) Sg. 93ª. *paun*, arm. *paun*, cambr. *pawan*, *paen*. *elerhc*, cambr. arm. *alarch* (p. 817). *geluin*, cambr. *gelwin*: *uyggeluin* (rostrum meum) Mab. 2, 232, hod. *gylfin*, *gylfant*, *gylf*. *saithor*, i. e. sagittarius, cambr. *saethwr*? Merges armorice dicitur *poc'han*, cambr. hibern. *morbran*, *muirbran* (p. 820). *guennol*, cambr. *gwennol*, arm. *gwenneli*, *gwennili*, hibern. vet. *fannall* (gl. hirundo) Sg. 52ᵇ. *goluan*, cambr. *golfan*, arm. *golvan*, *golven* (cf. p. 862). *troet*, turtur, infra *turen*, turter; invenitur arm. *turzunel*, cambr. *turtur*. *guit*, cambr. *gwydd*,

Auca, *guit*. Anser, *chelioc guit*. Gallus, *chelioc*. Gallina, *yar*. Coturnis, *rinc*. Pullus, *ydnic l. ebol*. Ouum, *uy*. Nidus, *neid*. Vespertilio, *hihsommet*. Noctualis stix, *hule*. Falco, ul. capum, *falbun*. Turter, *turen*. Graculus, *palores*. Alauda, *evidit*. Parrax, *berthuan*. Apis, *guenenen*. Fucus, *sudronen*. Vespa, *guhien*. Brucus, *cafor*. Scrabo, *hvirnores*. Scarabeus, *hvilen*. Musca, *kelionen*. Cinomia, *lewenki*. Culex, *stut*. Scinifes, *guibeden*.

Nomina piscium. Piscis, *pisc*. Cetus, *moruil*. Delphinus, *morhoch*. Isicius l. salmo, *ehoc*. Mugilus l. mugil, *breithil*. Taricus l. allec, *hering*. Mullus, *mehil*. Trueta, *trud*. Anguilla, *selli*. Fannus, *roche*. Rocca, *talhoc*. Cancer, *cancher*. Polippos, *legest*. Ostrea l. ostreum, *estren*. Muscla, *mesclen*. Murena l. murenula, *mornader*. Luceus, *denshoc dour*. Concha, *crogen*.

---

arm. *gwaz*. *chelioc guit*, cambr. *ceiliawg gwydd*, anser mas; *chelioc* (cf. p. 816). *yar*, cambr. arm. *iar*. *rinc*, cambr. *rhinc*. *ydninc* in codice, sed cum puncto infra *n* ante *c*, ergo *ydnic*, *idnic*, *itnic*, demin. ab *eten* (p. 304). *ebol*, equus juvenis, cambr. *ebawl* (p. 787). *uy*, cambr. *wy*, arm. *vi*, *ui*, *u*. *neid*, arm. *neiz*, cambr. *nyth*. *hihsommet*, alias non obvium, fortasse pro *hisommet*, comp. cum *hi-*, *hy-* a verb. cambr. *somi*, fraudare. *hule*, transsumta anglica vox, pro brit. *tylluan* (p. 862). *falbun* legendum *falhun*, arm. *falc'hun*. *palores*, si pro *chwalores*, dissipatrix, a cambr. *chwalu*: est tamen etiam *palu*, fodere. *evidit* pro *echidit*, cambr. *uchedydd*, *ehedydd*, *hedydd*, arm. *ec'houedez*, unde corruptae formae *c'houedez*, *ec'houeder*, *c'houeder*, *alc'houedez*, *alc'houeder*. *berthuan* (p. 862). *guenenen*, cambr. *gwenynen*, arm. *gwenanen*. *sudronen*, scriptio non sat certa, cum sit arm. *safronen*. *guhien*, non invenitur alibi. *cafor*, transsumta germanica vox; mox scarabaeus, *hvilen*, cambr. *chwilen*, arm. *c'houil*. *hvirnores* (scrabo, leg. crabro), i. e. quae stridet, cambr. *chwyrnores* a *chwyrnawr*. *kelionen*, cambr. *cylionen*, arm. *kelienen*. *lewenki*, cinomia i. e. *κυνόμυια*, musca canis, *lewen ki*; *lewen*, arm. *laouen*, *leuen*, cambr. *lleuen*, pediculi. *stut* alias incognitum. *guibeden*, cambr. *gwibedyn*, musca, in Mab. 2, 208. 212 *gwydbedyn*, *gwybedyn*.

*Pisc*, arm. *pesk*, cambr. *pysg*, hibern. *iasg* (= *pisc*, p. 77). *moruil*, comp. ut infra *guitfil*, cambr. *morfil*, *mor-mil*, animal maris. *morhoch*, cambr. *morhwch*, arm. *morhouc'h*, sus maris; ita etiam Hibernis dicitur: *mucc mora* (gl. delphinus; *mucc*, cambr. *moch*, sus) Sg. 94[a]. *ehoc*, cambr. *ehawc* Mab. 2, 233, hod. *eog*, *eogyn*, arm. *eok*, *eog*, *eaug* (= esox, p. 145. 146). *breithil*, arm. *brezel*, scomber, cambr. *brithyll*, salmo fario. *hering*, vox germanica transsumta. *mehil*, *trud*, transsumta, ut videtur, alias non obvia. *selli*, arm. *sili*, *silien*, cambr. *llyswen*. *roche* transsumtum item. *talhoc*, cambr. *talawg*, frontatus, amplam frontem habens. *cancher* (p. 177. 181) transsumtum. *legest*, cambr. *llegest*, arm. *legestr*. *estren*, arm. *histr*, *histren*. *mesclen*, cambr. *masgyl*, *mesglyn*, testa. *mornader* (addit recentior manus *morneidyr*), serpens

Nomina ferarum. Fera, ***guitfil***. Lupus, ***bleit***. Leo, ***leu***. Linx, ***commisc bleit hahchi***. Unicornis, ***uncorn***. Uulpes, ***louuern***. Taxo l. melus, ***broch***. (9ª) Equus, ***march***. Equa, ***cassec***. Asinus l. asina, ***asen***. Camelus, ***caurmarch***. Onager, ***asenguill***. Elephans, ***oliphans***. Ursus, ***ors***. Simia, ***sim***. Lutrius, ***doferghi***. Fiber, ***befer***. Feruncus, ***yeugen***. Mustela, ***louennan***. Talpa, ***god***. Cattus l. murilegus, ***kat***. Hyricus l. erinatius, ***sort***. Clissemus l. mus l. sorex, ***logoden***. Uermis, ***prif***. Ceruus, ***caruu***. Cerua, ***euhic***. Dama l. damula, ***da***. Hinnulus, ***loch euhic***. Capreolus, ***kytiorch***. Caprea, ***yorch***. Caper l. hyrcus, ***boch***. Capra l. capella, ***gauar***. Hedus, ***min***. Lepus, ***scouarnoc***. Porcus, ***hoch***. Sus, ***baneu***. Scroffa, ***guis***. Aper l. uerres, ***bahet***. Magalis, ***torch***. Por-

---

maris. *denshoc dour*, i. e. *dentoc* (p. 177), dentatus aquae. *crogen*, arm. *krogen*.

*guitfil*, *guid-mil*, cambr. *gwyddfil*. *bleit* pro *bleid*, *bled* (p. 100. 101), cambr. *blaidd*, arm. *bleiz*. *leu*, cambr. *llew*, arm. *leon*. *commisc bleit hahchi*, quod recentior manus mutat ita: *kymmysk bleid achi*, i. e. commixtio lupi et canis, quo describitur animal, non nominatur. *uncorn* (cf. p. 322). *louuern* (p. 794). *broch*, item cambr. arm. *broch*.

(9ª) *cassec*, arm. *kazek*, cambr. *caseg*. *asen*, in tribus dialectis britannicis (p. 790). *caurmarch*, equus gigas, cambr. *cawrfarch*, ut *cawrfil*, elephas. *asen guill*, asinus ferus; adj. cambr. *gwyllt*. *oliphans*, *ors*, *sim* transsumta; cambr. *eliffeint* Mab. 2, 200, arm. *ours*, *ourz*, sed cambr. *baedd*, *arth*. *doferghi*, arm. *dourgi* et *kidour*, gael. *dobharchu*, canis aquao; brit. *ci*, canis, hibern. *cu*: *banchu* (canis femina) Sg. 67ª, *cuán* (gl. canicula) Sg. 49ᵇ. *befer* (p. 44), sed nec cambrice nec armorice adhuc exstans. *yeugen*, cambr. *ieugen*. *louennan* an pro *louernan*? cambr. *lofen*, *lofenan* ap. Ow. piscis est. *god*, arm. *goz*, cambr. *gwadd*. *kat*, arm. *kaz*, cambr. *cath*. *sort* non invenitur id significans in aliis dialectis; ap. Lepell. legitur *sort*, pl. *sortet*, gall. hod. *sourd*, reptile venenosum. *logoden*, arm. *logoden*, collect. *logod*, cambr. *llygoden*, *llygod*. *prif*, cambr. *pryf*, arm. *prev*. *caruu*, cambr. *carw*, arm. *karo*, *karv*. *euhic*, cambr. *ewig*. *da* = *dam*, arm. *demm*. *loch euhic*, vitulus cervae; *loch* mox infra. *yorch*, cambr. *iwrch*, arm. masc. *iourc'h*, fem. *iourc'hez*, *bizourc'h*. *kytiorch*, fortasse pro *koetiorch*, cambr. *coedafr*, *iyrches*, caprea, *iwrch*, capreolus. *boch*, cambr. *bwch*, arm. *bouc'h*, etiam in compos. hibern. vet. *cuilennbocc* (p. 740), an etiam in gallico prisco Μηλίβοκος ap. Ptol.? Cambr. *melfoch*, ursus mel devorans, compositum videtur cum *moch*, sus. *gauar*, cambr. *gafr*, arm. *gavr*, *gaour* (cf. p. 46). *min*, cambr. *mynn*, arm. *menn*; cf. hibern. *mind*, *mend* (p. 935), gael. *meann*. *scouarnoc* (p. 794. 816). *hoch*, cambr. *hwch*, arm. *houc'h*. *banen*, cambr. *banw*, arm. *bano*, *banv*, scrofa. *guis*, arm. *gwis*, *gwez*, sus femina. *bahet*: ap. Dav. aper *baedd*, *baedd gwyllt*, *baedd coed*, verres *baedd gwar*; ap. Ow. *baedd*, ursus. *torch*, cambr. *twrch*, arm. *tourc'h*, aper. *porchel*,

cellus, *porchel*. Bos, *odion*. Vacca l. juccula, *buch*. Uitulus, *loch*. Juuencus, *deneuoit*. Ouis, *dauat*. Aries, *horth*. Ucrues, *mols*. Agnus, *oin*. Pecus l. jumentum, *ehal*. Animal, *mil*. Canis, *ki*. Molosus, *guilter*. Catulus, *coloin*. Draco, *druic*. Vipera, l. serpens l. anguis, *nader*. Coluber, *gorthfel*. Rubeta, *croinoc*. Rana, *guilschin*. Lacerta, *vedresif*. Stellio, *anaf*. Locusta, *cheliocreden*. Sanguisuga, *ghel*. Limax, *melyen*. Testudo, *melvioges*. Formica, *menvionen*. Eruca, *prifpren*. Pediculus, *loven*. Pulex, *hvannen*. Cimex, *contronen*. Tinea, *gouthan*.

Nomina herbarum. Herba, *les*. Algium, *kenineuynoc*. Dilla, *tauolen*. Libestica, *guyles*. Febrifugia, *lesdeith*. Simphoniaca, *gahen*. Auadonia, *gouiles*. Aprotanum, *dehoules*. Sinitia, *madere*. Feniculum, *fenochel*. Malua, *malou*. Consolda, *boreles*. Solsequium, *lesengoc*. Ruta, *rute*. Betonica, *lesdushoc*. Costa,

---

arm. *porc'hel*, cambr. *porchell*, *parchell* (p. 304). *odion*, cambr. *eidion*, arm. *ejenn*. *buch*, arm. *buc'h*, *bioc'h*, *buoc'h*, cambr. *buwch* (p. 46). *loch*, cambr. *llo*, arm. *lue*, *leue*. *deneuoit*, cambr. *dynawet* (p. 296), hod. *dyniawed*. *dauat*, cambr. *dafad*, arm. *davad*, *danvad*. *horth*, cambr. *hwrdd*. *mols* (p. 177). *oin*, cambr. *oen*, arm. *oan* (p. 99). *ehal*, an pro *chatal*, quod pecus significat in Buh., arm. hod. *chatal*, *chetal*, angl. *cattle*? *mil*, cambrice et armorice item. *ki* (p. 303). *guilter* (p. 166). *coloin*, cambr. *colwyn*, arm. *kolen*. *druic*, legendum fortasse *draic*, cambr. *dreic*, *draig* (p. 99). *nader*, cambr. *neidyr*, *neidr*, hibern. vet. *nathir* (p. 275). *gorthfel* alibi non obvium. *croinoc* (p. 816). *guilschin*, arm. *gwesklen*, *gweskle*, *gwesklev*; cf. nomen Bertr. du *Guesclin*. Sunt etiam corruptae formae *gweskler* et *glesker*. *vedresif*, cambr. *gwedresi*. *anaf*, arm. *anv*, salamandra. *cheliocreden*, cambr. *ceiliawg rhedyn*; alia ejusmodi etiam ap. Ow. s. v. *ceiliawg*. *ghel*, cambr. *gel*, *gell*, *gelen*, *geleu*, arm. *gwelaouen*, *gweleouen*. *melyen*, cambr. *melyen*, *malwen*, *malaen*, coll. *malw*, *malwad*, arm. *melc'houeden*. *melvioges*, cambr. *melwioges* pro solito *malwen*, fem. adj. *melwiawg* a *melwi*, repere. *menvionen*, cambr. *mywionyn*, *bywionyn* e collect. *mywion*, *bywion*, vel *morion*, in Mab. 2, 236 *morgrugyn*, arm. *merienen*, *merionen*, *merien*, *mirion*. *prifpren*, cambr. *pryf pren*, vermis arboris. *loven*, supra *lewen*. *hvannen*, cambr. *chwanen*, coll. *chwain*, arm. *c'houanen*, *c'hoenen*. *contronen*, arm. *contron*, vermes in carne, sing. *contronen*, cambr. *cynrhawn*, *cynrhonyn*, termes, lendix. *gouthan*, cambr. *euddon*.

*Les*, cambr. *llysiau* coll., arm. *louzou*, *louzaou*, sing. *louzaouen*; hibern. *lus*. *kenineuynoc*, cambr. *cenin ewinawg*, arm. *kinen*. *tauolen*, cambr. *tafawl*, *tafolen*, lappa. *guyles*, vel sequens *gouiles*, conferendum fortasse cum arm. *louzaouen-ar-gouli*, herba vulneris. *lesdeith*, pro *les tes*, herba caloris? *gahen* et sequens *madere* non obvia alibi. *dehoules*, herba dextera. *fenochel*, transsumtum. *malou*, arm. *malo*, *malv*, *malven*. *boreles*; cambr. *bore*, mane. *lesengoc*, *lesdushoc* in parte posteriore adjectivorum formam produnt. *rute*,

*coste*. Millefolium, *minfel*. Calamus, *koisen*. Canna l. arundo, *heschen*. Papauer, *mill*. Absintium, *fuelein*. Urtica, *linhaden*. Archaugelica, *coidinhat*. Plantago, *enlidan*. Marrubium, *lesluit*. Lappa, *lesserchoc*. Sandix, *glesin*. Caula l. magdulans, *caul*. Carista l. kerso, *beler*. Minte, *mente*. Serpillum, *coifinel*. Artemisia, *lotles*. Cardus, *askellen*. Hermodactula l. tilodosa, *goitkenin*. Lilium, *lilie*. Rosa, *breilu*. Vigila, *melhyonen*. Raphanum, *redic*. Filex, *reden*. Carex, *elestren*. Juncus l. scupus, *brunnen*.

Nomina arborum. Arbor, *guiden*. Flos, *blodon*. Cortex, *rusc*. Folium, *delen*. Buxus, *box*. Fraxus, *onnen*. Quercus l. ilex, *glastannen l. dar*. Taxus, *hiuin*. Corillus, *colviden*. Alnus,

---

*coste*, ut infra sequens *lilie*, peregrina recepta. *minfel*, cambr. *minfel*. *koisen* legendum est *korsen* (p. 1087). *heschen*, cambr. *hesg*, *hesgen*, arm. *hesk*. *mill* ceteris dialectis incognitum; cf. tamen cambr. *mabgoll*. *fuelein*, arm. *vuelen*, *huelen*, *ue'helen*. *linhaden*, arm. *linad*, *lenad*, *linaden*. *coidinhat* incognitum; arm. *talbod*, angelica. *enlidan*, arm. *heledan*, *hedledan*. *lesluit*, herba fusca; adj. cambr. *llwyd*. *lesserchoc*, herba amorosa, amoris? adj. cambr. *serchawg*. *glesin*, cambr. *glesyn*, ab adj. *glas*, caeruleus. *caul*, cambr. *cawl*, *cawlen*, arm. *kaol*, *kaolen* (gall. hod. *chou*, germ. *kohl*); infra item *caul*, olera. *beler*, arm. *beler*, cambr. *berwr*, *berw*, *berwy*, lepidium, nasturtium (gall. hod. *cresson*, germ. *kresse*). *mente*, arm. *ment*, cambr. *mintys*, hibern. hod. *miontas*, gael. *meannt*, *meannd*, Gallis *menta*: mentastrum Graeci lalaminthen, Hispani creobula, Galli *mentam*, Apulej. Madaur. p. 219ª. *coifinel* incognitum alias. *lodes* apparet scriptum in codice, sed est *lotles*, comp. cum *lot*, cambr. adj. *llawd*, luxuriosus. *askellen*, arm. *askol*, *askolen*, cambr. *ysgall*, *ysgallen*. *goitkenin*, fortasse pro *guitk.*, *guidk.*, algium arboris, ni subest *goit*, *goys* Pass., sanguis. *breilu*, cambr. *breila*, *breilw*. *melhyonen*, arm. *melc'hen*, *melc'hewen*, cambr. *meillionen*, trifolium. *redic* pèregrinum videtur; cf. tamen cambr. *rhuddygyl*. *reden*, cambr. *rhedyn*, hib. *rath*, *raith* = *ratis* Marcell. Burd. c. 25. *elestren*, arm. *elestr*, *elestren*, cambr. *elestyr*, *elestren*. *brunnen*, arm. *broenn*, *broennen*, cambr. *brwyn*, *brwynen*.

*Guiden*, cambr. *gwydden*, *gwydd*, arm. *gwezen*, *gwez*, vel *gween*, *gwe* (= hibern. *fid*, gall. vet. *vidu*, p. 65). *blodon*, cambr. *blodon*, arm. *bleun*, *bleuen*, *bleunen*; est etiam forma cambr. *blawd*, *bloden*, *blodyn*, collect. *blodau* (p. 785), sing. *blodeuyn*. *rusc*, arm. *rusk*, cambr. *rhisg*, vet. hibern. *rúsc* (p. 33). *delen*, arm. *delien*, pl. *deliou* = hibern. *duille*, gall. vet. *dula*, ut arm. *den* = hibern. *duine*, homo; abnormiter cambr. *dalen*, *deil* (cf. p. 45. 109). *box*, arm. *beuz*, cambr. *bocys*. *onnen*, arm. *ounnen*, *ounn*, cambr. *onen*, *on*. *glastannen*, arm. *glastennen*, *glasten*, *glazten*, cambr. *glasdonen*; adj. *glas*, viridis. *dar*, cambr. *dar*, pl. *deri*, et *derw*, *derwen*, arm. *dero*, *derv*, cujus primitivam *a* etiam hibernicum nomen *Killdara* (p. 945; cf. p. 8) ostendit. *hiuin*, arm. *ivin*, *ivinen*, cambr. *yw*, *ywen* (gal. hod. *if*, angl. *yew*, germ. *eibenbaum*).

*guernen*. Malus, *auallen*. Pinus, *pinbren*. Fructus, *fruit*. Baculus, *lorch*. Virga, *guaylen*. Virgultum, *luvorch guit*. Ramus, *scorren*. Glans, *mesen*. Granum, *gronen*. Radix, *grueiten*. Pirus, *perbren*. Plumbus, *plumbren*. Ficus, *ficbren*. Ulcia, *kelin*. Populus, *bedeven*. Genesta, *banathel*. Sentes, *drein*. Frutex, *sernic*. Ramnus, *eythinen*. (9[b]) Spina, *drain*. Uepres, *dreis*. Abies, *aridlen l. sibuit*. Olea l. oliua, *oleubren*. Morus, *moyrbren*. Uitis, *guinbren*. Salix, *heligen*. Silua, *cuit*. Lignum, *pren*. Truncus, *trech*. Stirbs, *stoc*. Nemus, *kelli*. Saltus, *lanherch*. Via, *ford*. Semita, *trulerch*. Inuiam, *hebford*. Iter, *kerd*. Patria, *gulat*.

---

*colviden*, cambr. *coldedlwyn*, arm. *kelwezen*, compos. cum *col*, *coll*, hibern. vet. item *col*, *coll* (p. 763), cui supponendum est gall. vet. *cosl* (cf. nomen *Coslum*, hod. *Kusel*, ap. Pardessus dipl. 1, 119) = germ. *hasal* = lat. *corylus*. Nec diversum videtur slav. *shesl*, virga, baculus (primitus colurnus? Dobrowsk. Instit. lingu. slav. p. 96), unde nomina locorum *Schesla* in capit. Caroli M. (Pertz. 3, 133), et *Scheslitz*, oppidi Franconiae Slavis confinis. *guernen*, cambr. arm. *gwernen*; gall. vet. *vern* in nomine fluvii Vernodubrum Plin. (p. 156, not.). *auallen* (p. 788). *pinbren*, cambr. *pinbren*, *pinwydden*, arm. *pin*, *pinen*. *fruit*, arm. *frouez*, cambr. *ffrwyth* (p. 172). *lorch*, arm. *lorc'hen*, temo, ap. Lepell. *guaylen*, supra 7[a] item *guailen*, cambr. arm. *gwialen*. *luvorch guit*, hortus arborum (p. 817). *scorren*, arm. *skourren*, *skourr*. *mesen*, cambr. arm. *mesen*. *gronen*, cambr. *gronyn*, arm. *greunen*. *grueiten*, cambr. *gwreiddyn*, arm. *grisien*, *grouien*, *gourien*, *grien*. *perbren*, comp. cum *per*, arm. *per*, *pir*, pirus. *plumbren*, *ficbren* composita eodem modo. *kelin*, cambr. *kelyn* Mab. 3, 373, arm. *kelen*, *kelennen*. *bedeven*, cambr. *bedwen*, *bedw*, arm. *bezo*, *bezven*, quibus subest prisca forma *betu*, est potius arbor dicta Germanis *birke*, Slavis *bereza*, Gallis *betulla* (Plin. 16, 18: gallica haec arbor mirabili candore atque tenuitate); hibern. vet. *bethe* (gl. buxus) Pr. Cr. 21[b], hod. hibern. gael. *beith*, betula. *banathel*, cambr. *banadyl*, arm. *banal*, *benal* et inversim *balan*. *drein*, arm. *drein* plur. a *draen*, *drean*, cambr. *drain* a *draen*. *sernic*, alibi non obvium, fortasse pro *spernic* a *spern*, spina. *eythinen*, cambr. *eithinen*, genesta spinosa; est etiam cambr. *eirynen*, arm. *irinen*, *hirinen*, prunus spinosa.

(9[b]) *drain*, cambr. arm. *draen*, supra pl. *drein*. *dreis*, cambr. *drysien*, *dyrysien*, hibern. vet. *driss* (gl. vepres), *dristenach* (gl. dumetum) Sg. 47[a]. 53[a]. *aridlen*, in codice *adlen* cum circumflexo supra *a*, incertum lectione et interpretatione. *sibuit*, cambr. *sybwydd*, arm. *sap*, *sapr*, *sapren*, ap. Cang. *sapus*, *sappus*, *sappinus*, *sappetus*, gall. hod. *sapin*. *oleubren*, cambr. *olewwydden*, arm. *olivez*, *olivezen*. *moyrbren*, cambr. *merwydden*, arm. *mouaren*. *guinbren*, cambr. *gwinwydden*. *heligen*, cambr. *helygen*, arm. *halegen*. *cuit*, cambr. *coed*, arm. *koat*, *koad*. *trech* alias incognitum; significat idem cambr. *cyff*, arm. *kef*. *stoc* transsumta germanica vox. *kelli* incognitum, ni est hibern. vet. *caill* in compositis (p. 821). *lanherch*, cambr. *llannerch* Mab. (p. 817). *ford*, cambr. *ffordd*; *heb ford*, sine via. *trulerch* alias incôgnitum; an pro *truterch*, a *truit*, pes? *kerd*, arm. *kerz*, *kerzed*, cambr. *cerdded*. *gulat*,

Provincia, *voli*. Mons, *menit*. Collis, *cruc l. runen*. Vallis, *nans*. Fenum, *guyraf*. Ager, *erv*. Seges, *yd*. Campus, *guen*. Pascua, *bounder*. Pons, *pons*. Uadum, *rid*. Pratum, *budin*. Aqua l. amnis, *dour*. Gutta l. stilla, *banne*. Stagnum, *lagen*. Flumen l. fluuius, *auon*. Ripa, *glan*. Litus, *als*. Alueus, *frot*. Torrens, *chahenrit*. Riuus, *guuer*. Fons, *funten*. Harena, *grou l. trait*. Gurges, *aber*. Vinarium, *pisclin*. Puteus, *pol*. Lacus, *grelin*. Latex, *stret*.

Domus, *ti*. Ecclesia, *eglos*. Angulus, *elin* . . . . Altare, *altor*. Liber l. codex, *liuer*. Litera, *litheren*. Folium, *aden*. Pagina, *eneb*. Loculus, *logel*. Calix, *kelegel*. Patena, *engurbor*.

---

cambr. *gwlad*. *voli*, cambr. *gwely*, lectus, familia, tribus. *menit*, cambr. *mynydd*, arm. *menez*. *cruc*, cambr. *crug*, arm. *kreac'h*, *krec'hen*. *runen*, cambr. *rhyn*, arm. *run*, *renn*. *nans*, cambr. *nant*, arm. *tnou* Buh., hod. *traon*, *traoun*. *guyraf*, cambr. *gwair*, *gwyran*, *gweiryn*. *erv* supra *eren*. *yd*, cambr. *yd*, arm. *id*, *ed*, hibern. *ith*. *guen*, cambr. *gwaun*, planities montana, ap. Dav., vet. *guoun* frequens in libro Landav., arm. *gueun* (solum uliginosum, palustre; cf. germ. *fani*, *veen*, *hohes veen*) Buh. 91, 2. *bounder*, an pro *bourdir*, cambr. *tir porfa* (*porfa* a v. *pori*), arm. *peur*, *peuri*, *perac'h*. *pons* = *pont* (p. 177). *rid*, cambr. vet. *rit* (A. 1, 6[a]), arm. hod. *rodo* ap. Legonid., arm. vet. *roton* (p. 105). *budin*, recent. corn. *bidhen* ap. Pryce, vox alias incognita. *dour*, cambr. *dwfr*, *dwr*, arm. *dour*, e vet. *dubr* (p. 156. 160). *banne*, in Pass. *banna* (p. 716), arm. *bannech* Buh. 100, 12, hod. *banne*. *lagen*, arm. *lagen*. *auon*, cambr. *afon*, arm. *aven*. *glan*, arm. *glann*, *klann*, cambr. *glan yr afon*, ripa fluvii. *als* = *alt* (p. 177), cambr. *allt*, rupes. *frot*, cambr. *ffrwd*, hibern. vet. *sruth* (p. 93. 94). *chahenrit*, arm. *gwazred*, *gwazreden*: pro *gwaz* etiam dialectice *gwec'h*, *goec'h*, magis conveniens cum priori parte *chahen*, quae tamen utraque obscura est. *guuer*, cambr. *gofer*, rivus e fonte manans, fluxus fontis, *guuer* Lib. Land. 231, arm. *gover*, *gouer*, *goveren*. *funten*, cambr. *ffynnawn* peregrinum. *grou*, cambr. *graian*, *graean*, arm. *groan*, *grouan*. *trait*, cambr. *traeth* (p. 180), arm. *trez*, *trezz*. *aber*, cambr. vet. *aper* (p. 870. 877), cambr. hod. arm. *aber*. *pisclin*, cambr. *pysgodlyn*, *pysgod* plur. *pol*, cambr. *pwll*, arm. *poull*. *grelin*, aqua potum praebens gregi, comp. ex *lin*, ut *pisclin*, et *gre*, grex. *stret*, etiam arm. *stret*, *stred*, *streat*, *stread*, sed diversae significationis, ut cambr. *ystryd*, via, strata.

*Ti*, arm. *ti*, cambr. *ty* (= *tig*, p. 157. 1079). *eglos*, cambr. *eglwys*, arm. *iliz*. *elin*, an *el*, angelus? Post vocem spatium vacuum relictum est in codice. *altor*, cambr. *allor*. *liuer*, *litheren*, item transsumta latina, ut hibern. *libur*, *liter*, cambr. *llyfr*, *llyfyr*, *llythyren*. *aden*, alias incognitum. *eneb*, arm. *enep*, cambr. *gwyneb*, facies (p. 805). *logel*, cambr. *llogell*, locus ubi aliquid deponitur, arm. *logel*, casula; verb. *logell*, deponere, Pass. 233, 3. *kelegel* vox peregrina cum terminatione britannica (p. 787). *engurbor* aliunde incogni-

Crux l. staurus, *crois*. Candelabrum, *cantulbren*. *:::ste escop*. Fundamentum, *sel*. Pauimentum l. solum, *lor*. Paries, *poruit*. Tectum, *to*. Fenestra, *fenester*. Hostium, *darat*. Hostiarius, *darador*. Janua l. valua, *porth*. Columpna, *post*. Clausura, *alced*. Clauis, *dialhyet*. Clauus, *ebilhoern*. Sera, *hesp*. Chorus, *karol*. Gradus, *grat*. Scabellum, *scauel*. Thus, *encois*. Odor, *flair*. Thuribulum, *incoislester*. Regula, *loe*. Lampas l. lucerna l. laterna, *goloulester*. Lichinus, *lugarn*. Cereus, *taper*. Cera, *coir*. Candela, *cantuil*. Munctorium, *geuelhoern*. Clocca, *cloch*. Cloccarium l. lucar, *clechti*. Tintinnabulum, *clechic*. Campana, *clochmuer*. Vestis l. vestimentum l. indumentum, *guisc*. Casula, *ofergugol*. Alba, *cams*. Stola, *stol*. Superhumerale, *scuidlien*. Mauuale, *stollof l. coveidliuer*. Cingulum l. zona l. cinctorium, *grugus*. Caliga, *loder*. Ocrea, *hos*. Calciamentum, *orchinat*. Subtularis, *vibanor*. Flagrum l. flagellum, *scubilen*. Dormito-

---

tum. *crois*, cambr *croes*, arm. *kroaz*, *kroez*. *cantulbren*, cambr. *canwyllbren*; infra *cantuil*, candela. Sequentium non clara scriptio est, sed vix legenda *lester escop*. *sel*, cambr. *sail*. *lor*, cambr. *llawr* (p. 110. 111). *poruit*, cambr. *parwyd*. *to*, cambr. arm. *to*. *fenester*, arm. *fenestr*, cambr. *ffenestyr*. *darat*, *darador*, rectius *dorat*, *doradur*, cambr. arm. *dor*. *porth* = porta. *post*, cambr. arm. *post*. *alved*, *dialhyet*; cambr. *allwydd*, armor. hod. *alc'houez*, *alc'houe*, plur. *alhueson* Buh. 180, 11, nonnisi clavem significat. *ebilhoern*, clavus ferreus, ex *ebil* (p. 1108) et *haiarn*. *hesp*, cambr. *hespen*, fibula. *karol*, cambr. *carawl*, unde *caroli*, laudes canere. *grat*, cambr. *gradd*. *scauel*, cambr. *ysgafell*, arm. *skabel*. *encois*, arm. *ezans*, gall. hod. *encens*: *encoislester*, hibern. vet. *tuslestar* (gl. turibulum) Sg. 53ª. *flair*, arm. hod *fler*, *flear*, malus odor, adj. *flerius*, foetidus, Buh. 68, 13. *loe*, incognitum; regula alias est *reol*. *gouloulester*, vas luminis. *lugarn*, cambr. *llygorn* (cf. p. 28, not.). *taper*, transsumta anglica vox. *coir*, cambr. *cwyr*, arm. *koar*. *geuelhoern*, cambr. *gefail haiarn*, i. e. forceps ferrea; cf. infra *padelhoern*. *cloch* = clocca (p. 173), etiam in sequentibus *clochmuer* (leg. *cloch maur*?), campana, et *clechti* pro *clochti* (domus cloccae), unde demin. *clechic*. *guisc*, cambr. arm. *gwisc*. *ofergugol*, comp. ex *ofer*, unde *oferiat* supra obvium, et *cugol*, cucullus, mox infra sequente. *cams* (p. 99). *stol*, cambr. *ystol*, transsumtum. *scuidlien*, linum humeri, cambr. *ysgwyddlian*, *ysgwyddwisg*. *stollof*, stola manus, manuale. *coveidliuer*, an liber cantus, cambr. *cowydd*, *cowyddaid*? *grugus*, cambr. *gregys*, *gwregys* (p. 800), arm. *gouriz*, *grouiz*. *loder*, cambr. *llawdyr*, arm. *lavrek*. *hos*, cambr. *hos*, *hosan* (germ. strumpf), arm. *heuz* (germ. stiefel; cf. p. 139). *orchinat*, cambr. *archenad*, arm. *arc'hennad*; cambr. *archen*, calceus, *archenu*, calceare. *vibanor*, cambr. *chwibanwr*, sibilator, a strepitu quem calceus tractus efficit; subtularis, infra sotulares. *scubilen*, arm. *skubelen*, cambr. *ysgubell*,

rium, *cuscki*. Lectum l. lectulum, *gueli*. Stramentum, *kalagueli*. Sagum, *len*. Puluinar, *plufoc*. Sindo, *liengueli*. Fulcra, *dillatgueli*. Femoralia, *lafroc*. Perizomata l. campestria, *lafrocpan*. Filum, *linin l. noden*. Fimbrium, *pillen*. Cappa, *capa*. Mantellum, *mantel*. Pellicia, *pellistgur*. Tunica, *peis*. Camisia, *kreis*. Femoralia, *lafroc*. Calcias, *fosaneu*. Sotulares, *eskidieu*. Cultellum, *kethel*. Vagina, *guein*. Colobium, *heuis*. Manica, *brethol*. Cuculla, *cugol*. Pedula, *paugen*. Commissura, *enniou*. Toral, *peus gruec*. Mastruga, *pengugh grec. pi. pellistker*. Tela, *guiat*. Peplum, *ulair*. Linum, *lin*. Lana, *gluan*. Globus, *pellen*. Colus, *kigel*. (10ª) Fusus, *gurhthit*. Trabes, *troster*. Tignum, *keber*. Laquear, *nenbren*. Clita, *cluit*. Cimbalum, *choch diberi*. Refectorium, *bindorn*. Tapeta, *strail*. Matta, *strail elester*. Mensa, *muis*. Discus, *scudel*. Discifer, *renniat*. Minister, *gonidoc*. Lar-

---

*ysgubellau*, scopae. *cuscki*, derivatum, ni est pro *cuscti*. *gueli*, cambr. *gwely*, arm. *gwele*; mox compositum cum *kala*, cambr. *cala*, *calaf*, lectus calamo, arundine factus, et cum *lien*, *dillat*, lectus lino, vestibus factus. *len*, cambr. *llen*, arm. *lenn*, tegmen lecti (cf. A. V, 41ª). *plufoc*, cambr. vet. *plumauc* (ibid.). *lafroc*, arm. *lavrek* (germ. lange hosen), *lafrocpan*, leg. *lafrocvan* (adj. *guan* vel *man*; germ. kurze hosen); subst. cambr. *llafyr*, braccae. *linin*, cambr. *llinyn*, arm. *linen*. *noden*, i. e. *snoden*, supra *snod*, vitta (cf. p. 142). *pillen*, cambr. *pilyn*, arm. *pil*, *pilen*. *capa*, arm. hod. *kap*, et *kabel*, pl. *kabellou*, tegmen capitis, unde v. *kabella*, tegere caput; cf. cambr. *capan*, *capann*, et vet. gall. capellatium (p. 793). *mantel*, arm. *mantel*, pl. *mantellou*, cambr. *mantell*. *pellistgur*, mox infra *pellistker*, mastruca. *peis*, cambr. *pais*, pl. *peisiau*. *kreis*, arm. *kres*, cambr. *crys* Mab. 2, 13. *fosaneu*, leg. *hosaneu*, supra *hos*, *hosan*. *eskidieu*, cambr. *esgidiau*. *kethel*, cambr. *cythell*, arm. *kontel*, pl. *kontilli*. *guein*, cambr. *gwain*, pl. *gweiniau*, arm. *gouin* = vagina. *heuis*, leg. *leuis*, cambr. *llawes*, pl. *llewys* (p. 800). *brethol*, alias incognitum; an adj. cambr. *brithawl?* *cugol* (p. 788). *paugen*, cambr. *pawgen*. *enniou*, aliunde incognitum. *peus gruec*, lege *peis gr.*, tunica mulieris. *pengugh grec*, cambr. *penguwch gwraig*, capitis tegmen mulieris, mitra. *guiat*, arm. *gwiad*, cambr. *gwead*. *ulair* incognitum; fortasse corrupta vox, quae est arm. *mezer*. *lin*, cambr. *llin*, arm. *lin*. *gluan*, pro *gulan* (p. 1087). *pellen*, cambr. arm. *pellen*. *kigel*, arm. *kigel*, *kegel*, cambr. *cogail*, *cogeilyn*.

(10ª) *gurhthit*, cambr. *gwerthyd*, arm. *gwerzid*. *troster*, cambr. *trostyr*, *trawst*, arm. *treust*. *keber*, cambr. *ceber*, arm. *kebr*. *nenbren*, cambr. *nenbren*, *nen-pren*, trabs suprema aedificium claudens. *cluit*, cambr. *clwyd*, arm. *kloued* (cf. p. 21. 114. 186). *choch diberi* puto esse pro *loch dibri*, arm. *lech dibri*, locus cibandi, indeque corruptum cimbalum. *bindorn*, refectorium, i. e. locus congregandi et manducandi in monasteriis; vox aliunde incognita. *strail*, cambr. *ystraill*; *elester* supra sub 9ª. *muis*, cambr. *mwys* (p. 137). *scudel*, in Pass. *scudell*, arm. *disk*, cambr. *dyscyl* (p. 788) et *ysgudell*. *renniat* supra 8ª,

dum, *mehin*. Caseus, *cos l. caus*. Butirum, *amenen l. emenin*. Sal, *haloin l. halein*. Panis, *bara*. Panis albus, *bara can*. Panis auena., *bara keirch*. Siliginis . . . Aquam, *douer l. dúr*. Calidam, *toim*. Frigidam, *oir*. Ceruisia, *coruf*. Vinum, *win l. guin*. Medum, *medu l. meddou*. Ceruisia l. celea, *coref*. Accetum, *guinfellet*. Idromellum l. mulsum, *bregaud*. Oleum, *oleu*. Puls, *iot*. Olera, *caul*. Lac, *lait*. Lac dulc., *leuerid*. Lac . . . Sicera, *sicer*. Manutergium l. mantile, *lien duilof*. Cultellus, *collel l. kethel*. Artauus, *kellillic*. Vas, *cafat*. Hanapus, *hanaf*. Ciffus, *fiol*. Patera, *scala*. Cibus l. esca, *buit*. Potus, *diot*. Liquor, *lad*. Claustrum, *clauster l. cloister*. Coquina, *keghin*. Cocus, *kog*. Ignis l. focus, *tan*. Flamma, *flam*. Pruna, *regihten*. Andena, *tribet*. Ticio, *itheu*. Olla, *seit*. Cacabus, *caltor*. Lebes, *per*. Caro, *kig*. Jus, *iskel*. Ficinula, *kinguer*. Comedia, *racca*. Daps l. ab-

divisor. *gonidoc*, arm. *gonidek, gounidek*, cambr. *gweinidawg*, a subst. arm. *gonid, gounid*, cambr. *gweinid*, ministerium, labor. *mehin*, cambr. *mehin*. *cos, caus*, cambr. *caws*, arm. *kaouz*. *amenen, emenin*, arm. *aman, amanen*, cambr. *ymenyn* (cf. p. 1092). *haloin, halein*, cambr. *halen*, arm. *hal, halen, holen*, hibern. vet. *salann*. *bara*, cambr. arm. *bara*, hibern. vet. *bairgen*. *can*, cambr. arm. *cann* (p. 187). *keirch*, cambr. *ceirch*, arm. *kerc'h*. *douer, dur*, supra *dour, dofer* in *doferghi*. *toim*, cambr. *twym*, arm. *tomm, tuemm*. *oir*, cambr. *oer*. *coruf*, mox infra *coref*, cambr. *cwrw* (cf. p. 135. 788). *guin, win*, cambr. arm. *gwin*, hibern. *fín*. *medu, meddou* supra scriptum a vetusta manu, arm. *mez*, cambr. *medd*, sed *meddw*, ebrius, *meddwi*, ebrium fieri (cf. p. 783). *guin fellet*, vinum corruptum; *fellet* part. praet. pass. verbi arm. *fellout, fallout*, deficere. *bregaud* (p. 1092). *oleu*, supra etiam in *oleubren*, *oleu* inter glossas Oxon., arm. *oleo* Buh. 180, 18, arm. hod. *eol, eul*, cambr. *olew*, hibern. vet. *ola* (p. 66). *iot*, arm. *iot, iod*, cambr. vet. *iot* (p. 1092), hod. *uwd*, hibern. vet. *ith* (p. 60). *caul*, supra (p. 1117). *lait* rectius *laith, laeth* (p. 172). *leuerid*, cambr. *llefrith* Mab. 2, 225, arm. *lirriz, livirit*. *sicer*, arm. *sidr, sistr*, gall. hod. *cidre*, potus e pomis paratus. *lien duilof*, cambr. *llian dwylaw*, linum manuale. *collel*, demin. *kellillic* (p. 304 et 1094); *kethel* jam supra obvium. *cafat*, cambr. *cafad*, cavum. *hanaf* in cambricis libris non obvium, sed in armoricis *hanaf, anaf*, patella, et *hanap, anap*, granorum et fluidorum modus (cf. germ. *humpen*). *fiol*, arm. *fiolen*, cambr. *ffiol*, unde *ffioleit* (p. 807), gall. hod. *fiole*; cf. *φιάλη, phiala*. *scala* vox germanica. *buit, diot* jam supra obvia. *lad*: cambr. *llad* inter alia significat etiam mensuram quandam. *clauster, keghin, kog*, omnia, ut videtur, transsumta; cf. tamen hibern. vet. *cucann* (p. 740). *tan* (p. 102). *regihten*, arm. *regezen*, carbo ardens. *tribet*, cambr. *tribedd*, arm. *trebez*, tripus. *itheu* aliunde incognitum. *seit*, cambr. *saith*. *caitor* (p. 797. 798). *per*, arm. *per*, cambr. *peir* Mab. 2, 224. 239, hod. *pair*. *kig*, supra *chic*, cambr. arm. *kig*. *iskel*, cambr. *isgell*. *kinguer* corruptum pro

sonum l. ferclum, *sant*. Ueru, *ber*. Arsura, *guleit*. Sartago, *padelhoern*. Frixorium, *oilet*. Coctio, *bredion*. Coctus, *parot*. Fructus, *trech*. Offa, *suben*. Mica, *breuyonen*. Uestiarium, *guisca*. Testamentum . . . Sigillum, cellarium, *talgel*. Molendinum, *melin*. Mola, *brou*. Mel, *mel*. Victus, *bruha*. Pecunia, *sols*. Numus, *dinair*. Pistrinum, *popei*. Fornax l. clibanus, *forn*. Pistor, *peber*. Granum, *gronen*. Farina, *blot*. Bratium, *brag*. Palea, *culin l. usion*. Cribrum l. cribellum, *croider*. Furfures, *talch*. Fer, *guthot*. Amfora, *perseit*. Lagena, *kanna*. Utensilia, *lofgurhchel*. Dolium, *tonnel*. Cupa, *keroin*. Suppellex, *gut'hel*. Aula, *hel*. Triclinium, *steuel*. Solarium l. solium, *soler*. Turris, *tur*. Cardo, *medinor*. Strigil, *streil*. Risus, *hwerthin*. Letus, *louen*. Tristis, *trist*. Famis, *naun*. Pinguis, *bor*. Pinguedo, *berri*. Corpulen-

---

***kiguer, kig-ber***, fuscinula qua capitur caro, cambr. ***cigwain, cigfach***. ***rucca***, cambr. ***rhaca***, spectaculum, sed quid hoc in coquina, ubi potius exspectaveris *ragout*, potius quod comeditur quam comoediam? ***sant***, cambr. ***saig***, pl. ***seigiau***, ferculum. ***ber***, cambr. arm. hib. ***ber***; *b* = *r* (p. 46), sed *b* = *f* in hib. ***bond, bonn***, = fundus, *bon* in Bononia, Vindobona etc., cambr. ***bonedd***, = fon-s, fon-tis (cf. mora, mortis, et morior) aliisque (p. 4.). ***guleit***, cambr. *golwyth*: *lloneit ydiern o veren a golwython arnadunt* (plena manus ejus verubus et arsurae, i. e. fercula, frusta, in eis) Mab. 1, 2, comp. *go-lwyth* (p. 180). ***padelhoern***, cambr. *padell haiarn*, patella ferrea. ***oilet*** non occurrit alibi. ***bredion*** an germ. *brado*, assatura? Cf. tamen et cambr. *berwad*, decoctio, a v. *berwi*, ebullire. ***parod***, cambr. *parawd*, paratus, coctus. ***trech*** jam supra obvium, sed interpretans lat. truncus. ***suben***, cambr. *sob, soban, sopen*, massa. ***breuyonen***, cambr. *briwionyn*. ***guisca*** a *guisc*, vestis, an pro *guiscua*? Post sequentem vocem deest interpretatio cornica. ***talgel***, arm. *talgel*, sigillum. ***melin***, cambr. *melin*, arm. *melin, milin*. ***brou***, cambr. *breuan*. ***mel***, cambr. arm. *mel*. ***bruha***, fortasse cambr. *brwchan*, puls. ***sols*** (p. 177). ***dinair***, arm. *diner* Buh. (cf. p. 113). ***popei, peber***; verb. cambr. *pobi*, unde *pobwr*, arm. *pober*, pistor. ***forn***, cambr. *ffwrn*, arm. *forn, fourn*. ***gronen*** (p. 1118), hibern. vet. *grainne* Wb. 13[c]. ***blot***, cambr. *blawd*, arm. *bleud*. ***brag***, cambr. *brag* (germ. malz), unde arm. *bragezi*, germinare. ***culin***, arm. *kolo, koloen*. ***usion***, cambr. *us* Mab. 2, 373, hod. *us*, pl. *usion*; cf. *eusiniou* (p. 1097). ***croider***, arm. *kroer, krouer, krouezr*. ***talch***, cambr. *talch*. ***guthot*** non usitatum alias; pro *fer* lege *far*. ***perseit*** compos. e vocibus jam supra obviis *per* et *seit*. ***kanna*** vox germanica transsumta. ***lofgurhchel***, comp. cum *lof*, manus, et voce *gurhchel*, quae etiam mox sequitur *gut'hel* (leg. *gutrahel*?), obscura. ***tonnel***, arm. *tonel*, cambr. *tunell*, gall. hod. *tonneau*. ***keroin*** (p. 792). ***hel*** videtur vox germanica transsumta *hal, halla*. ***steuel***, cambr. *ystafell*. ***soler*** = solarium. ***tur***, cambr. *twr*, pl. *tyrau*, arm. *tour*, pl. *touriou*. ***medinor***, arm. *mudurun*. ***streil*** a voce latina. ***hwerthin***, cambr. *chwerthin*, arm. *c'hoarz*. ***louen***, cambr. *llawen*, arm. *laouen*. ***trist***, cambr. arm. *trist*. ***naun***, arm. *naon, naoun*, cambr. *newyn*.

tus . . . Macer l. macilentus, *cul*. Grossus, *bras*. Gracilis, *muin*. Longus, *hir*. Breuis, *ber*. Magnus, *maur*. Paruus, *boghan*. Fortis, *crif*. Inualidus, *anuein*. Sollicitus, *priderus*. Securus, *diogel*. Causa, *chen*. Accusator, *cuhuthudioc*. Excusator, *diffennor*. Nichil, *laduit*. Aliquid, *nebtra*. Sella, *diber*.

---

*bor* et *berri* (cf. p. 783) incognita alias. *cul*, cambr. *cul*, hibern. vet. *cóil*. *bras*, cambr. arm. *bras*. *muin*, cambr. *mwyn*, arm. *moan*. *hir*, cambr. arm. *hir*. *ber*, cambr. *byr*, fem. *ber*, arm. *berr*. *maur*, in codice cum supra scripta *o*, ergo *maur* vel *maor*, cambr. *mawr*, arm. *meur*, hibern. *már*. *boghan*, cambr. *bychan*, arm. *bihan*, *bian*. *crif*, cambr. *cryf*, arm. *kre*, *kren*. *anuein* comp. cum privativa *an-*; cambrice et armorice idem significatur *dinerth*, *dinerz*. *priderus*, cambr. *pryderus*, arm. *prederiuz*. *diogel*, cambr. *diogel*, decomp. *di-go-gel*. *chen*, cambr. *cwyn*, causa judicialis. *cuhuthudioc* leg. *cuhuthadioc*, a *cuhuthat*, accusatio, conjiciendo e Pass. 33, 2: *thy huhuthas* (ad eam accusandam) et 34, 2: *the guhutha* (te accusare); item cambr. *cyhudded*, accusatio, *cyhuddaw*, accusare, *cyhuddwr*, accusator, e comp. *cy-hudd*. *diffennor*, cambr. *difwynwr*, a *difwyn*, defendere. *laduit* incognitum; pro eo arm. *netra*, non res, ut mox *nebtra*, aliqua res. *diber*, arm. *dibr*, sella equo imposita.

## ADDENDA.

### Ad I. 1.

Pag. 13, lin. 5. E primitiva *e* transgressam *ai*, quae alternat cum *oi* (p. 8), ostendit subst. *fairggæ, foirggae* (gl. Thetis) Sg. 112ª. 124ª. Huic nomen *Οὐεργίονιος ὠκεανὸς* obvium ap. Ptol. haud dubie conferendum est, ut adjectivis *gair, gairte, garit* (= *garanti*, non aliter nom. pr. fem. *brigit* = *briganti*, p. 770) nomina vetusta Germani, Gerontius, et fortasse substantivo *bairgen* (panis) nomina Bergion, Bergomum.

P. 14, l. 2. *Srennim* est in codice, sed cum puncto infra *n* priorem, delente, ut videtur, ut sit legendum *srenim*.

P. 29, l. 24. Verbi *dúnaim* simplicis subst. verbale *dúnad* legitur in Deirdri ed. O'Flan. p. 84: *acas fuair dóirsi acas fuinneóga nabruigne iarnandúnad* (et invenit portas et fenestras domicilii post earum clausionem, i. e. clausas).

P. 32, post l. 18. Voces monosyllabae, pronomina et particulae vocalibus praesertim finitae, quibus convenit brevis vocalis, saepius cum signo productionis scriptae inveniuntur in codicibus, e. gr. pronomen possessivum 3. pers. sing. *á* juxta *a* (p. 344), particulae negativae *ní*, *ná* cum compositis suis *arná*, *arnách*, quae sunt cambrice nonnisi *ny*, *na*, privativae *mí-*, *dí-* (exempla videsis inter particulas), particula intensiva vel verbalis *ró*: *rómár* Wb. 11ᶜ. *rósárichset* (contemserunt) Wb. 1ᵈ. Item particula interrogativa *fá*: *immasc. fá fem.* Sg. 61ª, quae alias est *fa* (p. 710), conjunctio *trá* Cr. 3ᵇ, quae alias est *tra*. Ita etiam praepositiones, e. gr. *dí*, *dé*, praesertim in compositione, *có* in *có osnada* Ml. 31ᶜ, cui vix *con* supponere licet, cum legatur in hymno in S. Patricium in dist. 28: *cochenn bliadna* (usque ad finem anni).

Convenit contra productio aliis, in quibus *n* finalis primitiva periit, ut praepositionibus *ré, hi,* quamvis saepius scriptae inveniuntur *re, i, hi,* ortis quippe ex *ren, in: réforciunn* Sg. 169ᵃ. *hi constan.* Sg. 174ᵃ, vel si vocalis primitiva producta conjicienda est, ut in *trí* (cambr. *troi, trwy*): *trí drochgnimu* Ml. 14ᶜ. Consonis finitae particulae tum tantum accentu recte notari solent, cum contractae sunt, ut *tór-* pro *do-for-*. Contra omnem usum facta et superflua notatio rara est: *ishéd dim* Wb. 26ᵈ. *túercómlassat* (collegerunt), *cómtinól* (collatio; gl. probaverunt collationem) Wb. 7ᵃ. *scéláib* Wb. 31ᵇ. *áisndis* Ml. 14ᵈ.

Communiter signo productionis notata invenitur formae futuri sine *f* syllaba simplici consona finita praecedens ante terminationem *a* vel *thar* activi vel passivi, ut comprobant exempla sub eo tempore prolata, activi (p. 437. 439. 443): *taiccéra, dogéna, asbéra, dobérat,* passivi (p. 470): *dogéntar, dobérthar, tibérthar.*

P. 64, ad notae exordium. Ad voces hibern. vet. *sabindac* .i. *gaide* (gl. Quiritis pro Quiris, Sabinus) Sg. 57ᵇ et gael. *coir* (hasta) addendum est e Sg. 144ᵇ: *gaigim* (i. e. *gai-igim,* denom. a *gai,* gl. quirito et quiritor, cui adscribit alia manus: *hastas colligo l. quero l. populo alloquor*), et e Macrob. 1, 9: Quirinus quasi bellorum potens, ab hasta, quam Sabini *curim* vocant.

P. 79, l. ult. et penult. In quibusdam harum vocum forsan *n* vel *m* excussa statuenda est, ut in *létenach* a subst. *létiu* pro *laimtiu* e verbo *laimur, laumur* (audeo).

P. 142, l. 11. In cambr. *nedden,* arm. *niz* (lens, lendis, hibern. vet. *sned* Sg. 113ᵇ; cf. slav. vet. *gnida,* gr. κόνις, κόνιδος).

P. 151, l. 25. *Vertigernus* in chronico quodam (ap. Roncall. 2, 451 not., et Praef. L).

P. 162, l. 21. Eodem modo fortasse nomen gall. vet. Belgae etiam interpretationem inveniet in verbo cambr *bela,* bellare.

P. 168, l. 22. Hodie *mm: kemm* = cambium, *kemma* = cambiare.

## Ad I. 2.

P. 196, post l. 4 addenda ante B: 3. Post infixa post praepositiones vel particulas pronomina personalia *b, s, sn* (an etiam

*n?*) invenitur etiam status durus tenuium: *robcursi* Wb. 23[d]. *atobci side* Wb. 25[a]. *nistabur* Sg. 4[b]. *rospredach roscomal.* Wb. 21[b].

P. 199, l. 32. Ad particulas enarratas addendae *ro-*, *ér-*, *der-*.

Ibidem ante lineam antepenultimam: 6. Infectionem etiam efficiunt pronomina personalia et possessiva 1. et 2. pers. *m* et *t*, et personale 3. pers. *d*: *nimcharatsa*, *rotchechladar*, *darmchensa*, *itchóimthecht*, *rodchúrsach*. Exempla inter pronomina.

P. 204, post l. 10. *d*) Post pronominalia adjectiva *pub*, *neb* non solum servatae tenues, sed mediae provectae in tenues inveniuntur: *pub teth* (quotidie; *deth*) Pass. 228, 1. *pub tra*, *pub tu* P. 24, 1. 163, 2. *nebtra* Vocab.

P. 211, l. 6. Addenda est particula *na* (vel), *nac* ante vocales: *na marchawc naphedestyr* (vel eques vel pedes) Mab. 2, 7.

Ad II. 2.

P. 264, post l. 13. Vocativus non tam frequens, ut ceteri casus, in codicibus, cujus in hoc ordine tantum plura exstant exempla, proprias formas, ut ex iisdem patet, non produxit, sed congruit cum variis casibus, e. gr. cum genitivo in sing., cum accusativo in plurali masculinorum substantivorum, et cum nominativo in utroque numero femininorum.

Masc. sing.: *á huili duini. a cach duini* (gl. o homo omnis!) Wb. 1[c]. *ba cosce carat limm dit a gentlidi níptha labar et nipa drom notbocctha et armtairismech in hiris* (gl. gratis et non secundum merita insertus es; tu fide sta, noli altum sapere, Rom. 11, 20) Wb. 5[b]. *áfir can rofestasu* (gl. unde scis, vir?) Wb. 10[a]. Secundi ordinis exemplum unum mihi obvium: *a athair fil hi nimib* (o pater, qui es in coelis) Pat. nost. ap. O'Don. p. 442, nominativi formam ostendit, non genitivi *athar*, si recte expressum est; sequitur enim mox etiam *noemthar*, quod vix credo scriptum esse in vetusto codice pro *noebthar*.

Masc. plur.: *tairchechuin farmbráthir fadisin ossæ á iudeiu* (prophetavit frater vester ipse Osee, o Judaei!) Wb. 4[c]. *a iudeu et geinti hireschu* (gl. an ignoratis, fratres? *geinti* etiam masculinae constructionis in Wb. 4[c]: *bieit cit geinti hiressich*) Wb. 3[a].

Fem. sing.: *a mo aine. a mo chland* (gl. o mea Thais, meum

suavium!) Sg. 204[b]. Plur.: *ni riccim forless a chossa* (gl. non estis mihi necessarii, pedes!) Wb. 12[a].

P. 272, l. 27. Addendum videtur *míl* pro *míli* (miles): *banmil* (gl. miles femina) Sg. 66[a]. Est enim acc. sg. *milid: frimilid* Wb. 24[a], et gen. pl. *innammiled* Wb. 11[a], dat. *domiledaib* Wb. 3[c].

P. 287, l. 15. Terminationis superlativi in *-imem* aliud exemplum e Ml. 14[b]: *innesamni nad lugimem* (gl. confidentiam non minimam; comp. *laigiu*).

Ad II. 3.

P. 313, l. 13. Pro *fichet* legitur etiam FICHTE: *teora féthi fichte* (viginti tres venae) Incant. Sg.

P. 328, l. 5. Mab. 2, 48: *petwar ugeint marchawc* (octoginta equites).

Ad II. 4.

P. 334, l. 18. SOM etiam genus femininum indicans legitur in Wb. 30[c]: *dogniat cach pecad treanaslachsom* (gl. captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis; i. e. faciunt quodcunque peccatum persuasione earum).

Quamvis non obvia in codicibus nostris, est tamen forma pronominis personalis tertiae personae pluralis IAT (= *ét*), ex qua hodierna hibernica et gaelica *iad* usitatissima prodiit, jam vetusta statuenda, cum ad literas singulas conveniat cambr. *wynt* (= *ênt*, ex *wy* = hibern. *é*, et *-nt* = hibern. *-t*, an terminatione verbali 3. pers. plur.?). Cum gaelica forma *siad* obvia juxta *iad* convenit etiam cambrica *hwynt, hwynteu*. Formae hibernicae *iat, eat* occurrunt in Deirdr. ed. O'Flan. p. 158. 162: *ol iat, ol eat* (dixerunt ii).

P. 368, l. 11. Negativum *nach* etiam in Sg. 6[a]: *áramtar duidchi sidi ónach fochun ailiu* (gl. nulla alia causa, putabant $\varphi$ et $\vartheta$ et $\chi$ semivocales quidam).

Ad III. 2.

P. 459, ad lineam 15 addenda nota: In frequenti verbo *fulang*, de quo dubium esse potest, utrum sit compositum cum *fu-, fo-*, an derivatum (p. 756. 845), etiam si sumenda esset *-ang*

derivans, esset tamen veluti radicalis, permanens in flexione, ut cambr. *-wng*, e. gr. in 1. pers. pl. *follongam* Wb., dum derivationes solitae infinitivorum, e. gr. *-ed*, *-t*, pereunt, ut in *adrimem*, *asberam*, ab *adrimed*, *asbert*.

P. 461, l. 27 et p. 731, l. 20. Occurrit etiam pro *-ál* interdum adhuc terminatio ÁIL (cambr. *-ael*) in nominativo: *ishuisse aimgabáil* (gl. fornicationem fugite) Wb. 9[d]. *ní fir imgabail* (gl. vitabundus; i. e. non vera vitatio) Sg. 59[a]. *atá inaicniud chaich imgabail uile* (p. 1000, sent. 27) Ml. 14[c].

P. 472, l. 22. Addo etiam e Sg. 188[a]: *iscésad dó neuch cairddinigther and* (gl. omne nomen a quocunque verbo natum vel genitivum sequitur casum vel dativum figurate per compassionem, ut amicus illius, Prisc. 11, 1; i. e. est passio alicui amari). Sed potest hic esse 3. pers. sing. praesentis: amatur aliquis, pro si amatur, et allatum *nobendachthar*, pro *nobbendachthar*, conjunctivus passivi flexionis impersonalis.

P. 476, l. 15. Verbi substantivi *am* secunda persona *at* occurrit in Wb. 30[a]. 32[a]: *hore tra atbonus miles* (quia ergo es bonus miles), *atfechem dom* (es debitor mihi).

P. 493, l. 29 addendum exemplum: *icach réit rohí aless* (gl. communicet in omnibus bonis) Wb. 20[c].

P. 494, lin. antepenult. Praeter *domanicc* (venit mihi) legitur etiam *robánicsi* (venit vobis) Wb. 16[d], praeteriti forma *anic* igitur tam cum *do-* quam cum *ro-*, ut forma futuri. Significatur praeterea etiam praeteritum formis variantibus *dich*, *dech*, *doch* (= *doich*, *tic*; cf. *todochide*, *todoichfet*, p. 980), e quibus abnormi amplius modo prodit 3. pers. sing. *docoid*, *dochoid*, *dechuid*, *dodechuid*: *docoid dochum poil forlongis* (venit ad Paulum navigatione) Wb. 31[d]. *conamuntir dochoid less* (gl. exspecto illum cum fratribus) Wb. 14[a]. *indígal dochoid for diabul iarnimmarmus arnadecha foir* (gl. ne in judicium incidat diaboli; i. e. ne vindicta, quae venit super diabolum post peccatum, veniat super eum) Wb. 28[b]. *lainne fesso scél dochoid cuccusom* (acerbitas nuntii qui venit ad eos) Wb. 14[d]. *ní dechuid dochom forcinn* (non venit ad finem) Sg. 118[b]. *isco euam dodéchuid serpens ni coadam* (ad Evam venit serpens, non ad Adamum) Wb. 17[b]. Inde plur. 1. pers.: *isarchcun focheda dodechommar* (usque ad tribulationem pervenimus) Wb. 25[a].

## Ad IV. 1.

P. 563, l. 11. Ejusdem formae ut *indiu* est etiam *innocht* (hac nocte): *isacher ingáith innocht* (est acer ventus hac nocte) in disticho codicis Sg. (p. 929). *satharn casc innocht* (sabbatum paschatis hac nocte), *feil brenain innoct fridardain* (festum Brenani hac nocte die Jovis; cf. *isí dardóen riafél petair*, est haec dies Jovis ante festum Petri, in adnotatione scriptoris codicis Mariani Scoti chronographi ap. Pertz. 7, 841, hib. hod. *dia-dardaoin*, gael. *diardaoin, dirdaoine*) inter notationes marginales Mariani Scoti abbatis nocte scribentis in codice Paulino Vindobonensi ap. Denis, Codd. ms. biblioth. Vindob. vol. 1. pars 1, col. 130.

P. 565, l. 9. *fochetoir* (statim, illico; i. e. sub prima hora, primo momento) Wb. 11[c].

P. 566, not. A voce *tuaiscert* (septentrio) adj. *iarthuaiscerddach* (gl. etesiarum, flatu; i. e. ventorum flantium inter occasum et septentrionem, germ. westnördlich) Cr. 37[b].

## Ad IV. 2.

P. 591, l. ult. Post formam praepositionis *a* liquidae geminatae inveniuntur ob statum durum (ut *mm* legitur post *la* in Wb., p. 50) in Sg. 198[a]. 198[b]: *arrainn aitrebthado. arrainn indatraib atrebthar and. alleith atraib* (a parte, a latere possessoris, possessionis). Sed in Wb. *arainn* (p. 619).

P. 604, l. 21. Item *fri sudib* Ml. 31[a] (cf. p. 666) pro *fri suidiu*.

P. 617, l. 18. *doanad dartéssisiu* (gl. cum misero ad te Artemam; i. e. ad laborandum pro te) Wb. 31[d].

P. 621, post l. 8. Vox vel formula praepositionalis videtur etiam *frecoir chéill: recht frecoir chéill cruithnechtae* (gl. frumentaria lex; germ. betreffend) Sg. 35[a]. Occurrit tamen alibi eadem phrasis significans lat. *colere, recolere*, e. gr. cum praep. *oc: hóbói mochland et mochenéel isocfrecur céill dæ atáa isocca dam attósa* (gl. deo meo servio a genitoribus meis) Wb. 29[d]. In Cr. 33[b]: *frecuirthe ceill* (gl. recole; i. e. reponendus sensus, repetenda memoria, comp. *frith-c.*, p. 846).

### Ad IV. 3.

P. 668, l. 12. Scriptio plena *imorro* legitur in narratione vetusta inscripta *Deirdri*, ed. O'Flán. p. 154. 160.

P. 680, l. 31. Pro conjunctionis *aran, arn* solitis formis legitur etiam interdum ARIN (inficiens sequentem consonam): *arinchomalnathar cachngád* (gl. ut doctrinam salvatoris nostri ornent in omnibus) Wb. 31[c]. Ante imperativum: *sechihed rii aless arintaibrid di* (gl. adsistatis ei, Phoebae sorori, in quocunque negotio vestri indiguerit) Wb. 7[b].

P. 683, post l. 4. Particulam lat. *ut* significans vel imperativum indicans saepius legitur forma CO, non solum ante vocales sed etiam ante consonas quae inficiuntur, si sunt capaces infectionis: *coimmánad* (gl. ut delegaret) Cr. 39[d]. *coetercerta* (interpretetur) Wb. 12[c]. *cochonerchloatar* (gl. ut per multos gratiae agantur) Wb. 14[c]. *cochutrummaigidir* (gl. exaequet) Ml. 25[c]. *coduaircemni* (gl. ut adferamus exemplum) Ml. 35[b]. *codufobath* (gl. incideret), *codufobither* (gl. ut succidatur) Ml. 2[a]. 35[c].

### Ad IV. 4.

P. 711, l. 18. Legitur forma *acc* (germ. nein!) in Deirdr. ed. O'Flan. p. 160.

### Ad V. 1.

P. 749, l. 6. Ad derivationem gall. *-ass* in nominibus Salassi, Jurassus pertinet etiam exemplum ex inscript. ap. Grut. 869, 7: Casibratio Tagassi fil.

P. 765, post lin. ult. Loco terminationis adjectivorum in *-ide* esse etiam videtur, sed rara, in *-ade, -athe: cenathe* (gl. absens; germ. entfernt, ab adj. subst. *cian*, remotio, remotus) Wb. 18[a]. *inchenadid* (gl. absque; a subst. *cenadu* formato ab adj. *cenade*, cf. p. 563) Sg. 213[b]. *có osnada* (gl. usque ad superiora, cf. p. 891).

P. 767, l. 32. Abstracta feminini generis derivata in *-id, -ith* produntur in his locis: *indepaidse* (hic sermo) Incant. Sg. *iarfigid, iarfaigid* (gl. inquisitio) Wb. 11[b]. Ml. 20[c]. 31[a], *inna iarfaigtho, inna iarfaichtheo* (gl. quaestionis, gl. inquisitionis) Ml. 24[b]. 35[c]. *indfochith* (tribulatio, passio) Wb. 14[b], gen. *inna fochodo* Ml. 22[d], *focheda* (*-o, -a* in femininis pro *-e*, p. 260) Wb. 25[a].

P. 776, l. 1. Videntur esse exempla *c* non infectae derivantis *cnocc* (gibbus, ulcus), *sebocc* (capus, p. 77). Sed quaeritur, an haec non sint transsumta, si conferuntur cambr. hod. *cwnwg*, *hebog*, atque etiam germ. *knock*, angl. *hafoc*, *hawk*, germ. *hapuh*. Quaeritur item, cujus originis, utrum ejusdem derivationis an ad *-acc* = *-anc* referendae sint substantivorum femininorum terminationes *-og*, *-eog*, *-óg*, *-eóg* recentioris linguae hibernicae, quae dicuntur deminutivae (O'Donov. p. 333), sed frequentissime deminutionis significatione omnino expertes sunt, ut *crupog* (ruga), *duilleog* (frons, a *duille*, folium), *saileog* (salix), *maideog* (concha Veneris), *meilleog* (cortex), *meilleóg* (lupatum), *crumóg* (sium sisarium, herba), *maltóg* (modesta femina), *cruiteóg* (femina crottizans, citharizans). Gaelica terminantur in *-ag*, *-eag*: *crupag* (ruga), *duilleag* (frons), *saileag* (salix), *maideag*, *maighdeag* (concha Veneris), *méilleag* (cortex), *meilleag* (lupatum, item mulier labiosa), *crumag* (sium), *cruiteag* (femina citharizans). Apud O'R. legitur fem. *scalóg*, *scológ* (servus, item colonus; cf. vet. *banscala*, p. 820), quae vox, ut videtur, adest, sed sine signo productionis, in notatione scriptoris codicis Mariani Scoti inclusi in plur. *scoloca* (cf. praef. p. XXVIII, not.; vox *braflacc* ibidem sequens, aliunde incognita, contumeliam, injuriam significare videtur, cum mox scriptor latine pergens contumeliam narret sibi illatam, et esse formata, ut hodiern. hibern. *bruithleog*, rumor). Contra apud O'R. *fuinneog* (fenestra), sed cum signo productionis in *Deirdri* ed. O'Flan. p. 80. 84: *dóirsi acas fuinneóga* (portas et fenestras, claudere), p. 86: *trés an ffuinneóig*, *trés an ffuineóig* (per fenestram). Obscura item est origo terminationis hod. hibern. gael. *-ig*, *-g*, cambr. *-eg*, femininorum significantium linguas: hibern. *gaoidhilig*, *gaoidhilg* (linguae gaedelica, hibernica), gael. *gaelig* (lingua gaelica), cambr. hod. *cymraeg* (lingua cambrica), *ffrangeg* (lingua francica). Masculinum notatur arm. *brezonek*, *brezounek* (lingua britonica, armorica). Quaeritur, num hic forma romanica *-ic* praevaluerit, cum apud Giraldum Cambrensem occurrat adhuc *gaidelach* (lingua gaedelica).

P. 807, l. 32. Item ex adjectivis derivans *-cit*: *didramwycit* (infrequens; adj. *didramwy*) Mab. 1, 236. *ymendigcit* (maledictus; adj. *ymendic?* cf. subst. *emendyth* in praef. Leg.) Mab. 2, 219. 220.

## Ad V. 2.

P. 837, l. 12. Nexum iuter *ate-* et *ande-* statutum comprobant particulae gothicae, separabilis *ith* (contra), inseparabiles *id-* (re-) et *and-*. Illa secundum sonos idem est quod gall. *ate-*, in significatione autem idem ac gall. *ande-*, hibern. *ind-* (p. 848), quae cum goth. *and-* est juxta gr. *ἀντί*, ut goth. *id-* juxta *ate-*.

P. 842, l. 10. Quaeritur, an forma composita *con-* etiam ante infectas tenues obtineat. Frequens nomen *Conchobor* (Conor) ita scriptum adest in codice Mariani Scoti inter nomina regum (ap. Pertz. 7, 556), *Conchubhar* in narratione vetusta de filiis Usnechi (O'Flan. p. 16. 146). Occurrit quidem in Wb. 30[c] *conchechrat* (p. 495), sed *con-* in codice scriptum est sigla ɔ, quae legi possit etiam *com-*, *co-*.

P. 846, l. 28. Aucta forma *iarm-* in Sg. 3[b]: *anasniarmuidigthe* (gl. postposita r, abl. absol.; i. e. si est postp., = *iarmśuidigthe*).

P. 847, l. 30. Vix infitiandum tamen actionis reflexivae significatae particula *im-* exemplum est *imgabim*, *immimgabim* (vito, p. 855), i. e. recipio me, si confertur arm. *emtennet* et *em em tennet* (p. 871).

P. 869, l. 9. Scriptio codicis Oxon. cum clara sit, etiam hodierna forma ejusdem vocis, subst. *amnaid*, pl. *amneidiau*, verb. *amneidiaw*, transmutata videtur.

## Ad VI. 2.

P. 912, ad finem notae. Vocis celticae *rím* (numerus) facilis certe fuit commixtio cum graeca *ῥυθμός*, quae quamvis fuit diversa a voce *ἀριθμός*, tamen latina voce *numerus* etiam reddebatur, et facilis deinceps etiam translatio a significatione structurae poëticae ad significationem ornatus ejusdem structurae. Rhythmica carmina enim per medium aevum dicuntur carmina celticae structurae, composita versibus certi syllabarum numeri cum assonantia, metrica autem latinis metris composita, ut jam patet e diaconi Lul epistola, quarta inter Bonificianas ed. Serar.: "Obsecro, ut mihi Aldhelmi episcopi aliqua opuscula seu prosarum seu metrorum aut rythmicorum dirigere digneris ad consolationem peregrinationis meae et ob memoriam ipsius beati antisti-

tis." Sunt autem Aldhelmi rhythmica illa in forma assonantiae composita supra memorata (p. 923). Nec non idem patet ex aliis testimoniis: "Versum scoticum noluerunt vel rhythmice seu metrice in Latinum verti." Vita S. Declani ap. Boll. (cf. p. 944, not.). "Apostolicae sedis pontifex non solum ea, quae beatus vir Notkerus dictaverat, verum etiam ea, quae socii et fratres ejus in eodem monasterio S. Galli composuerant, omnia canonizavit, videlicet hymnos, sequentias, tropos, letanias, omnesque cantilenas, rithmice, metrice vel prosaice quas fecerant." Ekkehardi Vita B. Notkeri ap. Goldast. 1, 236. "Parvuli latine pro nosse, medii rithmice, ceteri vero metrice, quasi pro rostris retorice etiam episcopum affantur." Ekkehardi Casus S. Galli ap. Pertz. 2, 91.

P. 918, l. 25. Assonantia una cum syllabarum certo numero, quod est proprium celticae formae poëticae, primum animadvertitur in psalmo S. Augustini. Una eademque vocalis *o* finiens omnes versus, assonantia igitur quam dixeris, invenitur quidem etiam in carmine poëtae vetustioris Commodiani inscripto: Nomen Gazaei (Bibl. Patr. 3, 650. 651), sed deest certus syllabarum numerus (est enim hexametri latini imitatio vel forma liberior), et finiens *o* versus omnes ideo tantum adoptata videtur, ut sit certus finis versuum oppositus certo initio, quod scilicet est nomen poëtae Commodianus cum cognomine Mendicus Christi in initialibus literis versuum retro lectis.

P. 921, l. 9. Ex Antiphonario monasterii Benchorensis in Hibernia sunt versus post hymnum Secundini in S. Patricium allati et desumti a me e Bibliotheca patrum. E vetustissimo hoc antiphonario, quod Muratorius e codice bibliothecae Ambrosianae saeculi octavi, ut videtur editori (Antiqq. Ital. 3, 669; saeculo VII vel VIII eum attribuit Am. Peyron, Cicer. orat. fragm. ined. p. 224), publicavit in tomo IV Anecdotorum, qui liber nunc demum in manus meas venit, proferam etiam alia quaedam exempla hibernicae structurae poëticae in versibus latinis.

Ejusdem metri, cujus est hymnus Secundini in S. Patricium (ed. Murat. p. 136), octonarum syllabarum in prioribus, septenarum in posterioribus membris, est etiam Hymnus S. Camelaci (p. 142), tribus strophis constans, quarum est prima:

| Audite | bon*um* | exempl*um* ‖ | benedict*i* pauper*is*
| Camelac*i* | Cumiens*is*, ‖ de*i* just*i* famul*i*.
| Exemplum praebet in toto ‖ fidel*is* in | opere
[Et] gratias deo | agens ‖ | hilar*is* in | omnibus.*

Quinas in prioribus, septenas in posterioribus membris syllabas ostendit Hymnus apostolorum (p. 129), compositus distichis cum assonantia finali aut contraposita aut copulativa, ut in strophis 1 et 8:

| Precamur | patr*em* ‖ reg*em* omnipotent*em*,
et Jes*um* Christ*um*, ‖ | sanct*um* quoque | spirit*um*.
Tenebrae super ‖ | ante erant | abyss*um*,
quam radiaret ‖ primus | dies | dier*um*.

Eodem modo compositus est "Hymnus quando communicant sacerdotes" (p. 132), incipiens:

| Sancti ven*ite*, ‖ Christi | corpus | sum*ite*,
| sanctum bibent*es*, ‖ quo redemti, | sanguin*em*.

Usitatius metrum hibernicum septenarum syllabarum in utroque membro offerunt "Versiculi familiae Benchuir" (p. 156), quos ob assonantiam copulativam duplicem, quae eadem est bisyllaba plena vel dimidia, proferam omnes:

* Congruit cum hoc metro, et cum mox sequenti quinarum syllabarum in primo membro, septenarum in secundo, metrum latinum tetrametri catalectici et trimetri acatalecti (cf. Zumptii Gramm. §. 833. 837). Occurrit illud jam apud comicos, sed purius apud Terentianum Maurum, cujus sunt e. gr. versus:

Nulla vox humana constat ‖ absque septem literis,
Rite vocales vocavit ‖ quas magistra Graecia.

Vel in versibus, quos cecinerunt milites Caesaris in triumpho gallico, ut refert Suetonius in Jul. Caes. c. 49: Gallico triumpho milites ejus inter cetera carmina, qualia currum prosequentes joculariter canunt, etiam vulgatissimum illud pronuntiaverunt:

Gallias Caesar subegit, ‖ Nicomedes Caesarem.
Ecce Caesar nunc triumphat, ‖ qui subegit Gallias:
Nicomedes non triumphat, ‖ qui subegit Caesarem.

Vel quos offert idem etiam ibidem c. 80:

Gallos Caesar in triumphum ‖ ducit, iidem in curia
Galli bracas deposuerunt, ‖ latum clavum sumserunt.

Fortuitam esse hanc congruentiam, non transsumtum hibernicum metrum, praeter assonantiam hibernicam comprobat idem metrum in hodiernis populi

| *Ben*chuir | *bona* | reg*ula*, ‖ | recta atque di*vina*;
| stricta, | sancta, | sed*ula*, ‖ | summa, justa ac m*ira*.
Munther* | Benchuir | be*ata*, ‖ | fide | fundata | *certa*,
| spe | salutis orn*ata*, ‖ | caritate per*fecta*.
| Navis nunquam | turb*ata*, ‖ quamvis fluctibus | t*onsa*,
nuptiis quaque par*ata*, ‖ regi domino sp*onsa*.
| Domus | deliciis | pl*ena*, ‖ super | petram constr*ucta*,
nec non | vinea, | v*era*, ‖ ex Aegypto transd*ucta*.**
| Certe | civitas | f*irma*, ‖ | fortis atque | mun*ita*,
gloriosa ac d*igna*, ‖ supra | montem pos*ita*.
| Arca Cherubin t*ecta*, ‖ | omni parte | aur*ata*,
| sacro|sanctis re|*ferta*, ‖ | viris quatuor port*ata*.
Christo regina | *apta*, ‖ solis luce | am*icta*,
| simplex | simulque d*octa*, ‖ | undecunque | inv*icta*.
| Vere regalis | *aula*, ‖ | variis gemmis | orn*ata*,
gregisque | Christi | *caula*, ‖ patre | summo | serv*ata*.
| Virgo, | valde | foec*unda* ‖ | haec et mater | int*acta*,
laeta ac tremeb*unda*, ‖ | verbo dei sub*acta*.
Cui | vita be*ata* ‖ cum per|fectis | fut*ura*,
deo | patre | par*ata*, ‖ *sine* | *fine* mans*ura*.

Praeter ea, quae sunt indicata, notanda est etiam assonantia finalis *a* continuata per totum carmen, non solum omnia membra terminans, sed etiam in latere saepius obvia.

Octonae syllabae membris singulis continentur in hymno, qui inscribitur: Memoria abbatum nostrorum (p. 159; e codice fidelius reddit Am. Peyron in Cic. orat. fragm. ined. p. 225), in quo quaterni versus stropham efficiunt. Sunt sex ejusmodi stro-

armorici carminibus adhuc exstans (p. 959, not.), ortum haud dubie ex ipsa celtica versuum structura.

* Lege *munter*, alias *muinter*, *muntar* etc. (p. 18).

** Num jam hic igitur, jam saeculo octavo vel prius, fabulae hibernicae de Hibernorum ex Asia per Aegyptum transitu? Gaidelum Phaenii nepotem Scotiam Pharaonis filiam (quibus tribus nominibus subsunt vetusta gentis nomina tria *Feni* vel *Veni*, *Gaideli* et *Scoti*) sibi uxorem sociasse, refert ex Hibernorum ore Giraldus Cambrensis in Topogr. Hibern. (ap. Camd. p. 737). Haec quamvis fabulae habenda sunt, commercium tamen inter Aegyptum et Hiberniam vetustum ob artis affinitatem et monachos Aegyptios in Hibernia degentes jam demonstrat Kellerus in commentatione de codicibus hibernicis in Helvetia servatis (p. 79. 80).

phae cum assonantia finali item continuata, alternante tamen inter syllabas *a*, quae primam et ultimam stropham occupat, et inter *us* et *um*, quae in mediis obtinent. Has proferam ob nomina abbatum in eis enarrata inde a Comgillo, magistro Columbani fundatoris monasteriorum in terra continenti, ut refert Jonas Bobiensis, usque ad Cronanum, qui vixit circa medium saeculi septimi (cf. Murat. praef. p. 124. 125):

|Amavit |Christus |Comgill*um*, ‖ bene et |ipse domin*um*,
carum |habuit Beognou*m*, ‖ domnum |ornavit |Aede*um*,
elegit |sanctum |Sinlan*um*, ‖ famosum |mundi |magistr*um*,
quos |convocavit domin*us* ‖ |coelorum regni sedib*us*.

Gratum |fecit |Fintenap*um* ‖ heredem, |almum, |inclit*um*,
|inlustravit Maclaisre*um*, ‖ caput |abbatum |omni*um*,
lampade |sacra Esegan*um*, ‖ |magnum |scripturae |medic*um*,
quos |convocavit domin*us* ‖ coelorum regni sedib*us*.

Notus vir erat Beracn*us*, ‖ ornatus et |Cumin̄en*us*,
pastor |Columba congru*us*, ‖ querela |absque |Aidan*us*,
rector |bonus |Baithen*us*, ‖ summus antistes |Crotan*us*, *
quos |convocavit domin*us* ‖ |coelorum regni sedib*us*.

Tantis successit |Camàn*us*, ‖ vir |amabilis |omnib*us*.
|Christo nunc |sedet |suprem*us*, ‖ hymnos |canens |quindecim*us*,
zoen ut |carpat |Cronan*us*, ‖ |conservet eum domin*us*.
quos ** |convocabit domin*us* ‖ |coelorum regni sedib*us*.

Non est quod moneatur, assonantiam, quae continuatur per membra exeuntia, inveniri lateralem quoque, ut in praecedente carmine. In his duobus igitur carminibus etiam per plures versus continuata reperitur una assonantia finalis, qui mos tamen solitus est nonnisi cambricis carminibus. Per pauciores vero versus vel membra assonantia continuata (cf. p. 914) etiam in hibernicis satis consueta fuisse videtur, cum occurrat e. gr. per tres

* Reddo nomina, ut legit Am. Peyron. Aliter enim legit quaedam Muratorius, scilicet *Simlanum, Fintenanum, Machlaisreum, Seganum, Cumnenus, Bautherius* pro *Baithenus, Cronanus* pro *Crotanus*.

** Legendum *quem* ob fut. convocabit, Cronanum adhuc viventem, ut patet e praecedentibus versibus: nunc sedet, zoen (vitam) ut carpat, conservet eum dominus. Est saeculi septimi igitur hic hymnus.

versus Columbani (p. 922), per tria membra versus quinti carminis codicis Neob. (p. 933), per quaterna membra in strophis temporalibus Antiphonarii Benchorensis (ed. Mur. p. 143), ut: altissime lumine nomine domine, tertiam clementiam perpetuam gratiam etc.

Per octona porro membra vel etiam dena continuata assonantia finalis dominatur in singulis strophis hymni alphabetici in S. Comgillum abbatem ejusdem Antiphonarii (p. 139), quarum quaedam etiam initialem literam suam (quae insuper in latere quoque adhibetur) in initio membrorum continuant, e. gr. strophae A et D:

|Audite pantes ta erg*a* * || |allati ad |angelic*a*
|Athletae dei, |abdit*a* || |a juventute florid*a*,
|Aucta in legis pagin*a*, || |alta sancti per viscer*a*,
|Apta fide, justiti*a*, || |ad dei ducta gaudi*a*,
|Alti |adlata merit*a*, || |affatim concordanti*a*.

|Doctus in |dei legib*us*, || |divinis |dictionib*us*,
|Ditatus sanctis opib*us* || |deo semper placentib*us*,
|Dedicatus in morib*us*, || |dei Stephanus agi*us*,
|Docebat sic et ceter*os* || |dicta docta operib*us*.

Pag. 923, not. 1, lin. 3. Duae syllabae praevalentes in quovis membro versus vetusti germanici sunt syllabae radicales duarum vocum, quarum major est emphasis et quarum una saltem assonantia initiali ornata est, juxta quas syllabae vel radicales vocum minoris emphasis habentur loco syllabarum minoris accentus. Ita in exordio carminis scandici inscripti *Völuspá:*

|*Hljóths bith-ek állar* || |*hélgar kíndir*
|*méiri ok* |*mínni* || |*mávgo Heimdállar*

voces *bith ek* expertes sunt omnino accentus majoris. In carminis anglosaxonici de runis versibus:

|*Íng væs* |*ǽrest* || *mid* |*Eástdénum*
*ge*|*séven* |*sécgum* || *odh he* |*sidhdhan eást*
*ofer* |*vǽg ge*|*vát* || |*vǽn æfter rán*

* I. e. *πάντες τὰ ἔργα*. Ejusmodi initium est etiam hymni in S. Brigitam et S. Patricium in codice hibernico Basileensi (cf. Keller. p. 86):

|Alta |audite ta |erg*a* || toto |orbe micanti*a*
|Brigitae |beatissimae etc.

eodem modo voces *odh he, ofer, æfter* deficiunt accentu. Ideo nec aliter equidem puto pronuntiatos et pronuntiandos versus Germanorum terrae continentis primitivae structurae, e. gr. illam formulam poëticam, quae obvia est apud Otfridum et in carmine *Muspilli*:

*thar ist | lib ana tód* ‖ | *lioht ana finstri*

vel exempla e carmine de Heliando allata loco citato.

P. 928, l. 23 et p. 938, l. 6. In incantationibus vetustis hibernicis haud dubie praevalet initialis assonantia. Narratio etiam prosa oratione composita saepe ornatur eadem, e. gr. narrationis de filiorum Usnechi interitu exordium hocce (ed. O'Flan. p. 16):

*Fledh | mhedhairchaein, | mhóradhbhal do rinnadh le Conchubhar mac | Fachtna | fáthaigh, mhic | Rosa | ruaidh, mhic | Rudhraidhe, iodhon | Rígh Uladh, an | Emhain | mhín | áluinn | Mhacha, do | mhaithib acas do | mhóruaislibh air chedna, gurbha | súbhach | somhenmnach na | slóigh uile. Ró | eirghe an | aes chiuil, | óirfidedh acas | eladhna do sheinm a | ccruitedha | ceolbhinne | caeinthédacha acas a | ttiompána | taithnemhacha | taidhuire, acas do gabhail andréchta ffilidhachta a | ccraebha | cóimhnesa acas an gégа | geinelaidh. Ite anmanna na ffiledh ro bhá san dún an tan sin, iodhon | Cathbhadh | caemdhrai mac | Conaill mhic Rudhraidhe, acas | Gennán | gruadhsholais mac Cathbhaidh, acas | Ferceirtne | file, acas | Gennán | glúndubh mac Cathbhuidh, acas | imad | aile | immaille re Senchán mac Oililla.*

Ut in hoc loco etiam in aliis praesertim epitheta ornantia post substantiva ea induta sunt, e. gr. in p. 94:

*Do chóiridh Fiachra a chorp isna harmaibh | séunta | somhaisecha sin Conchubhair, acas do | innsaigh | Iollan finn, acas do rinnedar cómhrac | feigh, | fuiltech, | forniata, | nertmhur, | naimhdamuil, | tenn, | trénbhorb, | tinnesnach re chéile.*

Item p. 106: *Do śinedar annsin am bráighde | saera, | seghaine, | síthamhla.*

Copulantur tamen etiam substantiva nec non aliae orationis partes eadem, ut p. 100: *do cuiredar | teinnte acas | tenndála innte.* Ibidem: *do chennaibh curadh acas | milidh acas do | mheighibh maelderga.* P. 104: *do chuaidh a ccenn a | eólais acas a*

|*eladhna.** P. 106: *ní* |*fhágbhann* |*fuighel* |*buille no* |*béime, acas* |*buailter sinn ár ttriur dhe.* P. 106. 108: *acas do léigidar fir Uladh* |*trí* |*tromghárta* |*cúmhaidh acas* |*caeinte.* P. 108: *ró chaeidh go* |*truagh* |*tuirsech acas ro tharraing a* |*folt acas a* |*finnfadh.*

Contra in carminibus saepe finalis assonantia praevalet et initialis minus observata est, e. gr. in hymno in S. Patricium hibernico. Invenitur tamen, quamvis rarius, etiam metrica constructio finalis assonantiae expers, sed initiali eo magis ornata, ut in initio narrationis de fatis Usnechidarum posterioris in his Cathbadi Druidae oraculis (quae sine versuum distinctione leguntur in editione, p. 148):

*Fot criol* |*brunn* |*becustar* |*bee*
*fhuiltt* |*buidiu* |*buidichais* ‖ |*segaib* |*suiliub* |*scall gluasaibh*
*sian a*|*gruaidh* |*gormcorcra* ‖ *fri dath* |*snechta* |*samluimsi*
*sed a* |*deidgin* |*dianim* ‖ *uiamdo a* |*beoil partuingderg.*
|*be diam*|*bed ilairt*|*be* ‖ *etir* |*Ulltaibh* |*esraduibh*
*geisis fot*|*bru* .*buirethar* ‖ |*bee* |*fhinn* |*fhoto foltlephar.*
*imat* |*curudh* |*coisneat* ‖ |*imat* |*airdrigh* |*iarfaigseat.*
*bhiaid iartur* |*trum*|*torthaibh* ‖ *focli* |*choiccidh* |*Chonchubhair.*
|*biat a*|*beoil partuingderg* ‖ *im a detai uemunto*
|*fris mu*|*formdigh airdrigo* ‖ |*fria cruth n*|*digrais n*|*diainm.*

Primum membrum per se solum jam responsum Druidae offert, sequentia membra descriptionem ejus, de quo responsum est, continent. Praecedunt in eodem loco quaedam eodem modo prolata a Cathbado et Fedlimido, attamen ante haec etiam a Fedlimido interrogata cum assonantia finali:

*Cia* |*deilm* |*dremon* |*derdr*ethar?
*Dremnus fot* |*bruinn* |*buir*ethar ‖ |*bruidit* |*cluasaibh* |*cluin*ethar.
*Gloim do dathnip* |*tren* |*tarmairt.*
*Mor uuath ata na aig*thar ‖ *mo* |*cruadi* |*cru* |*crechtnaig*thar.

Expers etiam assonantiae finalis distichon, vix prosa quae fortuito eundem syllabarum numerum offerat, cum oraculum vocetur in narratione ipsa, invenitur in fragmento vetusto de Vita

* Cf. supra |*aes* |*eladhna* (viri sapientiae) et |Ogma |*Elathani* filius, inventor scripturae Ogmicae (p. 2, not.).

S. Fiudani iu codice bibliothecae civitatis Sangallensis (Goldasti Script. rer. alamann. tom. 1, p. 205; cf. Pertz. 5, 231):

"Reclusum jam cum tanta fames eum urgeret, ut panem totum et plus manducare vellet in uatale S. Patricii, quae tunc forte advenerat, deum sedulo rogavit, ut hujuscemodi ingluviem ipsius interventu a se auferret. Qui mox post orationem et lacrimas, quas incomparabiliter etiam in levibus rebus fundere solebat, tale oraculum aure percepit propria lingua prolatum: *Ataich crist ocus patric artmache. farna feiltám nakísel teilbruchir tart doit teilco il farkysel.* Et ex hoc edacitatis vitium minime sensit."

Ita edita leguntur, sed male sunt scripta in codice vel reddita quaedam siue dubio, ut iu aliis sententiis scoticis ibidem obviis, et ideo obscura. Equidem corrigo, ut prodeat aliquis sensus, et distinguo in versus ita:

*Ataich crist ocus patric* ‖ *artmache, arnafeil tám**
*na kisel, feil bruth intart* ‖ *doit, feil coil inkýsel.*

P. 934, l. 26. *Finnán* = *Findán* ex adj. *find* quamvis est frequens viri nomen, eadem tamen voce etiam animal aliquod significatum videri possit. Est enim *-án* terminatio deminutiva, et ap. O'R. invenitur *fionn*, vacca, item *fiadfionn*, capreolus. Sed quis certi aliquid hic statuerit?

P. 937, l. 16. Carmina Ossianica saepius rectum syllabarum numerum offerunt eum, quem ostendunt vetusta hibernica metri usitatioris, e. gr. carmen inscriptum *Fionnghal* 5, 428 sq. (*Dàna Oisein mhic Fhinn, Dun-eidin* 1818, p. 182):

*Shuidh Gall agus Oisian thall* ‖ *maille ri Suaran nan tonn*
*Air bruaich Lùbair b'uaine snuagh,* ‖ *bhuail mi a chlàrsach dha'n righ.*
*Bha 'mhala o'nstrì fo ghruaim,* ‖

Sed sequuntur mox membra vel versus (secundum editionem gaelicam), in quibus in fine apparet syllaba minoris accentus rectum numerum excedens:

*thiondaidh e 'dhearg-shùil air Léna,*
*Bha 'n gaisgeach fo bhéudh mu shluagh.* ‖ *Thog mi mo shealladh air Cromla,*
*Is chunnaic mi mòr-mhac Shéma.*

Hic in vocibus *Léna, Cromla, Shéma* finalis *a* excedit numerum syllabarum solitum, et in mox sequentibus *-ar, -ach* fina-

lis. Et ut in fine, ejusmodi syllabae etiam in initio praemissae inveniuntur, ut in *Cath Loduinn* 2, 110 (ed. gael. p. 13):

*A thriath Chrathmo, thuirt an* righ, ‖ *mhic Roinne, shealgair nan torc* ciar,
*Gun bheud cha do thill thu o'n strì,* ‖ *a gharbh iolair a'tearnadh o'n t-sl*iabh.

Voces *a, mhic, gun* incipientes singula membra praecedunt superantes justum syllabarum numerum. Rarius duae syllabae praemittuntur, ut *leam-sa* in Fionngh. 1, 163:

*Leam-sa 's taitneach, thuirt ceannard nan triath.*

Nec desunt loci qui pro his voculis, particulis plerumque, voces majoris quoque accentus ostendunt.

Et ita etiam in medio versu inveniuntur superfluae syllabae, ut sint scilicet duae syllabae minoris accentus loco unius, quod ipsum jam in vetustis hibernicis carminibus animadvertitur (p. 915). E. gr. in Cath Lod. 1, 3 vel Fionngh. 3, 392. 395:

*Lùbadh cluaran mu Lora nan sian.*
*Shiubhail Roinne mar theine nan speur.*
*Ghluais Fillean mar cheathach ri tom.*

Tam in primo versu *cluaran mu Lora nan* quam in secundo *Roinne mar theine nan* duos dactylos efficiunt loco duorum trochaeorum, in tertio *cheathach ri* unum dactylum.

Deest in his carminibus saepius assonantia omnino, ut in primis versibus supra allatis. Adesse tamen structuram assonantiae finalis, ut in vetustis hibernicis carminibus, tam copulativam quam contrapositam, jam pauca haec probabunt exempla.

Structuram copulativam cum assonantia plerumque dimidia offert carminis inscripti *Fionnghal* exordium:

*Shuidh Cuchullin aig balla Thùra* ‖ *fo dhùbhra craoibh dhuille na f*uaim,
*Dh' aom a shleagh ri carraig nan còs,* ‖ *a sgiath mhòr r'a thaobh air an fh*eur.
*Bha smaointean an fhir air Cairbre,* ‖ *laoch a thuit leis an garbh-chòmh*rag,
*'Nuair thàinig fear coimhead a'chuain* ‖ *Luath mhac Fhithil nan ceum* ard.

Vix animadvertitur hic assonantia, sed magis aperta est in mox sequentibus:

*Eirich, a Chuchullin, éirich,* ‖ *chi mi loingeas threun o th*uath,
*Grad ghluais, a chinn-uidhe na féile,* ‖ *'s mòr Suaran, is lionmhor a sh*luagh.

Et inde a versu 18:

*Chunnaic mi 'n ceannard, thuirt Moran,* ‖ *coimeas do 'n charraig an tr*iath,
*A shleagh mar ghiubhas air scor-bheinn,* ‖ *mar ghealaich ag éirigh a sg*iath.

Contraposita assonantia invenitur in exordio carminis inscripti *Cath Loduinn* 11 sq.:

*Mi coimhead air Lochlin nan s*onn, ‖ *ciar uisge Uthorno nan t*onn,
*O'n iar-chuan a'tearnadh mo r*igh, ‖ *'s muir bheucach fo ghaoith a' strì*.
*'S neo-lìonor glau òigridh nam b*eann ‖ *'ir choigrich a' togail fo'n c*eann.

Quam sequitur mox copulativa adeo duplex:

*Ghairm Starno o Loduinn fear f*aoin, ‖ *chuireadh Fhionnghail gu cuirm nam fl*eagh,
*Chuimhnich an righ an òigh c*haoin, ‖ *ghluais ardan a làmh ri a shl*eagh.

Quae et ipsa eosdem versus praecedit inde a v. 2:

*A chaoin aiteil, gun t'fhaicinn a ch*aoidh, ‖ *lùbadh cluaran mu Lora nan s*ian,
*Thu air astar an caol-ghleann na g*aoith, ‖ *c'uime thréig thu mo chluasa co d*ian? etc.

Assonantiam initialem, e. gr. hic in vocibus *chaoin chaoidh, lùbad Lora,* poëtae gnaro hibernicae vetustae structurae cognitam fuisse vix negari poterit. Obvia est haec duplex copulativa (assonantia versuum alternans secundum editionis distinctionem) etiam in medio carmine, e. gr. in *Fionnghal* 1, inde a v. 101, quem praecedit assonantia contraposita.

Ahlwardtus in versione germanica Ossianicorum poëmatum singulos versus ad singulas syllabas expressit, sed bene cavit, ne assonantias etiam exprimeret. Et quis etiam assonantias illas finales, non dicam plenas, sed dimidias vel leviores, ut vix animadvertantur, in alia lingua reddiderit?

P. 958, l. 10. Assonantia finalis bis copulans binas lineas (distichon mihi cum assonantia contraposita) est solita forma epigrammatis cambrici, quod dicitur *pennill,* dum trium linearum epigramma dicitur *englyn.* Valde usitata sunt hodie quoque epigrammata haec *pennillion* dicta, morum praecepta potissimum tradentia, inter Cambros, quorum esse dicuntur quidam, qui centum aliquot proferant, cantum accuratissime cithara comitantes (cf. Cambro-Briton 1, 69. 70, in quo libro in pluribus locis eorum multa collecta inveniuntur). Lineae vel membra octonis syllabis constant, rarius nonis, e. gr. in hoc, cujus sententia contra solitum usum etiam in secundo disticho continuatur (Cambro-Brit. p. 29):

*Dyn a garo grwth a thelyn,* || *sain cynghanedd, cân ag englyn,*
*a gar y pethau mwya tirion,* || *sy'n y nef y'mhlith angylion.*
*Yr ûn ni charo dôn a chaniad,* || *ni chair ynddo naws o gariad,*
*fe welir hwn, tra byddo byw,* || *yn gâs gan ddyn, a châs gan dduw.*

"Homo qui amat crottam et harpam, sonum assonantiae, cantum et epigramma,
amat res maxime amabiles, quae sunt in coelo in medio angelorum.
Is solus qui non amat tonum et concentum, non amat in se virtutem amoris;
videbitur hic, quamdiu fuerit vivus, in odio cum homine et odio cum deo."

# INDICES

rerum, vocabulorum, nominum illustratorum.

## 1. Index hibernicus.

## 2. Index cambricus.

## 3. Index cornicus et armoricus.

## 4. Index gallicus.

## Corrigenda,

etiam sphalmata typographica hactenus observata.

Pag. 6, lin. 5 lege: Mur. 1068, 7. — 11, 8. 9 lege: *firinnach, máthir, firinneach, máthair.* — 15, 1 lege: vice versa et *i* deficit ante *a*. — 18, 25 lege: posterior defectio. — 20, 9 lege: *inninthánad* (gl. talionem). — 20, lin. ult. lege: lacto. — 22, 22 lege: *armbrethre* (verbi nostri). — 28, 14 lege: *teora cethramdin huare.* — 32, 19 lege: i. e. ante consonas junctas. — 37, 11 lege: *inna degmaini* (beneficia). — 37, 22 lege: *adagmóini* (beneficia sua, supra *degmaini*). — 37, 24 lege: *mochomáessa* (aequales mei). — 40, 17. 18 lege: solita hanc transformare in *u*. — 41, 28 lege: Bibracte. — 45, 21 lege: comparandum. — 46, 22 lege: *ber*. — 49, 31 lege: Vellaunodunum. — 60, 1 et 494, 21 et 835, 5 lege: cod. Mariani Scoti. — 61, 1 lege: *airchissi, airchissecht* (parcit, ignoscit, favor). — 66, 1 lege: *fliuchaidatu.* — 67, 2 dele 9. — 69, 32, et 89, 2 lege: Orell. 3543. — 71, 2 lege: Sg. 71ª. — 73, 3 lege: *buáid, buáith.* — 81, l. ult. lege: *ouphapa.* — 83, 18 lege: consonis terminalibus radicis vel derivantium syllabarum antecedentium. — 83, 35 et 777, 33 dele *sálchuach* (gl. salinator) Sg. 100ᵇ. Est enim hod. hib. gael. *sàil-chuach*, viola canina; *sál* igitur compos. cum adj. *cuach.* — 84, 19 lege: *dénti.* — 90, 19. 20 lege: nomina virorum britannica composita cum *kencu* (catulus, Mab. 2, 236): *Morcenou* Lib. Land. — 100, 18 lege: *Gornivet.* — 100, 31 lege: *Νεμῆται.* — 113, 28 lege: ut nomen castri *Dinguoaroy.* — 146, 13 lege: *hoeger.* — 149, 19 lege: *taguelguiliat* (gl. silicernium, i. e. silens aspectio). — 151, 21. 22 et 212, 4 lege: particula intensiva. — 157, 20 lege: *lau* (p. 133). — 172, 35 lege: *incath fectha.* — 174, 9 lege: *brethyn* Mab. 2, 382. — 176, 19 lege: pulcherrimus. — 186, 25 lege: gall. vet. *gveil* ap. Cang. — 199, 28 lege: *cochutrummaigthi.* — 212, 30 lege: frequenter obvium. — 233, 3 lege: *conrotgatar.* — 243, 13. 14 lege: vocales flexionum sunt aut externae, in fine accedentes, aut internae. — 244, 12. 17 dele *bith dilgud* et *bithu dilguthu* eorumque loco pone puncta, cum exemplum vocativi hujus seriei omnino non exstet. — 267, 24 lege: *inna cemmen* (hibern. hod. *céim*, gressus, plur. *ceimeanna, ceimnigheatha*, gael. *ceum, céim*, pl. *ceuman, ceumannan*). — 273, 27 lege: *honchocrichthatu.* — 294, 27 lege: *milinon.* — 335, 20. 21 lege: *nachimrindarpaise* (quod non me exheredavit, repulit), *nachitrindarpither* (ne sis exheredatus). — 336, 5 lege: inserar. — 338, 21. 25 lege: egomet rapui: i. e. quod ego solus id rapui). — 340, 23 lege: M, IM, UM. — 385, 2. 3 dele: *ydym* (nobis; *y-d-ym*) 2, 203. — 421, 11 lege: *ohonaw.* — 421, 18 lege: juret. — 431, 8 lege: *frisaiccim* (gl. opperior, i. e. exspecto). — 431, 31 lege: solus qui id rapuit. — 439, 21 lege: *cumtach.* — 440, 4. 5 lege: *adgaur* (gl. convenio; i. e. addico, consentio). — 448, 34 lege: consuevimus tamen. — 468, 20 lege: ET terminatio contractione orta est in quibusdam. — 527, 12 lege: non dormiam, non dormitum erit mecum hac nocte. — 587, 34 lege: *cauir.* — 593, lin. ult. lege:

*iss. asber.* — 600, 17 lege: 1. pers. sing. — 608, 34 lege: *ónni ferid itge.* — 617, 24 lege: *inti nád chomalnathar.* — 641, 28 lege: *rwng, gwrth, cant.* — 656, 3 dele *in hit dirtnou guninn* (secundum D.) 71. — 701, 21 lege: I. 2, Hibern. — 729, lin. ult. lege: ad radicem vel derivationem praecedentem. — 762, 1 lege: accedens ad radicem vel syllabam derivativam praecedentem. — 764, 31 *carmocolórdae*, ut est in codice, separandum videtur *c. órdae* (carbunculus aureus). — 781, 7 lege: (in motione). — 806, 17 loco *guiliat* (qui videt) lege: *doguohintiliat* (qui ambulat). — 80 32 lege: ostendit jam inter glossas Oxon. *taguelguiliat* (gl. silicernium) et inter glossas Lxb. — 824, 32. Legendum est *cruim már*, magnus vermis; occurrit enim *inchruim*, vermis (cf. adj. germ. *crumb*, curvus, et gael. subst. *cruime*, curvatura), in Gloss. Corm. ap. O'Don. p. 33. — 834, 13. 14 dele *derbráthir* (gl. germanus) Wb. 24ª, quod est pro *derbbráthir;* item hib. hod. *dearbhráthair* quidem, sed gael. *dearbh-bhràthair* (frater germanus). — 846, 18 lege: *frittáit.* — 857, 11 lege: *teccomnocuir* (factum est, evenit). — 863, 32 lege: *ueirch.* — 893, 26 lege: amat. — 916 not., lin. penult. et ult. lege: | Bellandi | Bis. — 923, 9 et 924, 14 lege: aethralia. — 942, 14 lege: *il | lobru.* — 944, 2 lege: obiit a. 1083. — 954, 20 lege: Taliesino. — 957, 23 lege: mala tristitiae. — 970, 18 lege: *folad.* — 1005, 34 lege: Bethmannus legit. — 1065, 8 a parte inferiore, dele: *interfecta* est in cod., ortum lectione *interfecto* ap. Muratorium. Solum enim *interfecta* de regina Athalia (4. Reg. 11, 16) rectum est. — 1071, 20 lege: resurgunt ad examinationem impii. — In praef. pag. XVII not., in lin. 11 lege: narrat (Boll. Febr. 2, 366), et in lin. 13: historiolam (ibid. p. 369).

LIPSIAE, TYPIS BREITKOPFII ET HAERTELII.

Druck von Breitkopf und Härtel
in Leipzig.